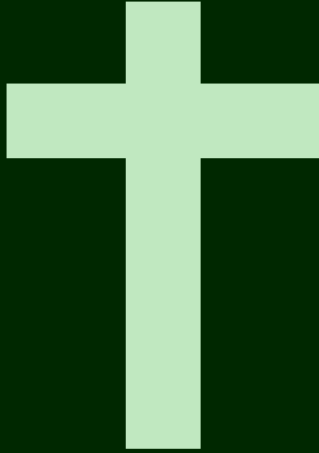

Wosoci G̃aast̃babãa Daa

Bisa: Wosoci G̃aast̃babãa Daa New Testament

Wosoci G̃aas̃ababaa Daa
Bisa: Wosoci G̃aas̃ababaa Daa New Testament

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bissa

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
b9a8abe9-82bd-5507-a45a-13023081ebc2

Contents

Matiyee	1
Marki	50
Likki	80
Zaan	131
Zibəəzanno Ci	166
Rom zanno	211
1 Korenti zanno	233
2 Korenti zanno	256
Galasii zanno	272
Efəezi zanno	280
Filipii zanno	288
Kolossu zanno	294
1 Tesaloniki zanno	300
2 Tesaloniki zanno	305
1 Timote	308
2 Timote	315
Tiiti	320
Filemon	323
Ebree gəəə	325
Zakki	344
1 Piyyer	350
2 Piyyer	357
1 Zaan	361
2 Zaan	366
3 Zaan	367
Ziidi	368
Hunkarə Ci	370

Yeezuu Krista lemim nyunta kɔ MATIYEE a gorsura ba

*Yeezuu Krista lemim nyunta kɔ Matiyee a gorsura ba bɪ
gasoorɛ*

Yeezuu Krista karɔndanyi Matiyee ɪ ci naa do ba. Nyunta a muɲɲa ɔ yaworsir, Yeezuu n a bir k'an zu a ɔ. Markɪ kan Likki kɪ y'a birle ɲ ɔ Levii. Zɪfɔrɔ do gɔaa m.

Ci bɪ ba Matiyee ɔ zɪfɔrɔ kɔ ɲ y'a ba kristagɔɔ wɔɔ tɔ ma. K'a hɪnka ɲ nɪ a ɔ, gɔaaɪbabaa gusire lerbɔrɛrɔ wɔɔ kɔ yɪ Yeezuu Krista tɔ ma, bɪ, a m cir kɔ Woso ɔ k'a nyɔɔ Israyel gɔɔ wɔɔ ma biisi tee... bɪ. (Matiyee 4.17).

A y'a hɪnkam cB i bɪ nɔ ɔ a ɔ, Yeezuu m bombɔrɛzaa kɔ Woso a ler bɔ bɪ. (Matiyee 1.21). A y'a hɪnkam sɔ a ɔ, Zɪ Woso Nyɪ n Yeezuu m, bɪ, a ba n nɪ kan wɔɔ kɪ dɔmɪm haay amba a tɔ Emanuwel bɪ n n'a hɪnkam bɪ m. (Matiyee 1.23). A y'a hɪnkam sɔ a ɔ, Yeezuu a karɔndanyɔɔ haay nyɔɔ durnya gɔɔ haay ma kɔ ɲ nɪ lemim nyunta pa da. (Matiyee 28.20). Bala, Yeezuu ɪ bɔr Woso cirbɛə m, kɔ gɔaa k'a nɪ sɪra kan ɔ bɪ n gasɔ ɔ.

*Yeezuu yaabɔɔ
(Likki 3.23-38)*

^I Yeezuu yaabɔɔ wɔɔ ba n nɪ: Yeezuu ɪ yɪrɛ ɪ ɔ, cir *David Nyɪ m, Abraham do gɔaa m sɔ.

^{II} Abraham n Izakkɪ yɪ,
Izakkɪ n Zakɔɔb yɪ,
Zakɔɔb n Ziida kan a dannɔ kɪ yɪ,

^{III} Ziida n Farɛɛs kan Zaaraa kɪ yɪ,
ɲ da m Tamaa m,
Farɛɛs n ɛsrɔm yɪ,
ɛsrɔm n Aram yɪ,

^{IV} Aram n Aminadaab yɪ,
Aminadaab n Naasɔɔn yɪ,
Naasɔɔn n Salmɔɔn yɪ,

^V Salmɔɔn n Boozi yɪ,
a da m Rahab m,
Boozi n Zobɛɛd yɪ,
a da m Rutɪ m,

Zobɛɛd n Yesee yɪ,
^{VI} Yesee n cir David yɪ,
David n Salomɔɔn yɪ,
a da nyɪnta Iirii lɔ,

^{VII} Salomɔɔn n Roboam yɪ,
Roboam n Abɪya yɪ,
Abɪya n Azaa yɪ,

^{VIII} Azaa n Zozafat yɪ,
Zozafat n Zooram yɪ,

«Zuiforɔ cir k'a yi b'i ka? Wɔɔ monyaa yi dɔjɔr ɔ bi y'a ka, wɔɔ n bɔr k'ɔ b'a da ɔ.» ^{III} Hirɔɔdi k'a naa ma bi, a da bɔ ɔ kan Zerizalem zanno ki haay. ^{IV} A n wosocemannubɛnno jitanno wɔɔ so kɔ ma kan wosocikarinsaambɔɔ wɔɔ ki, an laaka da η han kɔ niηηɔ kɔ Krista bi n ni yɔη ɔ bi ma. ^V Broɔ n a nyi bɔ ɔ, η ɔ: Betelehem ɔ Zidee kɔ ɔ, bala, hɔ kɔ wosolesinnisorazaa b'a hi bi n naa do.

^{VI} B'ibɔ Betelehem, Zidee kɔ,

ibɔ bɛɛ m poore Zidee kɔrɔ gɔtɔɔ wɔɔ barla y.

Bala, cir bɔrɛ ibɔ bireyaa ɔ,

an ka Israyel mɔɔ gɔɔɔ wɔɔ lɛɛ.

^{VII} A m bi, Hirɔɔdi n hɔdonno wɔɔ bir sɛɛrɛ, an laaka da η han dɔmum kɔ monyaa bi bɔ ɔ bi ma. ^{VIII} A n η nyɔɔ Betelehem ɔ, an n'a hɔrɛ η ni, a ɔ: «K'a ta a laaka da nyi bi mim ma miηηa, k'a nyi bi yi, k'a a wusigɔ a b'a hi mɔɔ m, kɔ m ta m aa da ɔ sɔ.» ^{IX} Cir bi k'a naa hi bi, η y'a hɔr, ta kɔ η nawɔm bi, monyaa kɔ η lɛɛ ka ηn'a yi dɔjɔr b'i tare η lɛɛ, an ta an aa jum lɛɛ kɔ nyi bi n ta ɔ bi burɛ ɔ. ^X Monyaa bi kɔ η y'a yi bi, η heer yi nyɔnta gɔta. ^{XI} N gasɔ cɛ b'ɔ, ηn'aa nyi bi yi kan a da Maarii ki, ηni kukurɛ zɛ a taa, ηni yaa da m, bi je ɔ, ηn'a mɔdrɔ wɔɔ hɔr, ηni gan wɔ ma: Sarma m kan tidɔɔr nyisi ki, *mɔr ki. ^{XII} Bi Woso a hi η ni nunnare nɔ ɔ, a ɔ: η b'a ya, ηni bɔ Hirɔɔdi zi y. Naa minto bi, broɔ zaa vanta sa ηni doo a kɔ ɔ.

Ezipti kɔ tare

^{XIII} A hɔr kɔ η y'a ɔ bi, Zuuba malɛɛka a hunka Zozef m nunnare nɔ ɔ, an a hi m, a ɔ: «Wuti ɪ nyi bi gaa kan a da bi ki, ɪ ɪ si, ɪ ta Ezipti ɔ, nyɔnta b'ɔ k'an ta an aa dɔmum kɔ mɔɔ n ni m yare m meer ba kan ibɔ ki bi ku, bala, Hirɔɔdi y'a kam nyi bi ma, k'a zɛ.» ^{XIV} Zozef n wuti, an nyi bi kan a da bi ki gaa gunuu ɔ, an a hɔr an ta Ezipti ɔ. ^{XV} A gɔɔta b'ɔ an ta, an Hirɔɔdi gare ku, kɔ Woso meerbaa k'a ba kan a lesinnisorazaa lɛ ki bi n kɔ yi.

Mɔɔ m Nyi bi bir, k'an bɔ Ezipti ɔ.

Betelehem nyɔnɔ poorero zinzere

^{XVI} Hirɔɔdi k'a b'a dɔ a ɔ, hɔdonno wɔɔ a yamba a m bi, a wuti nɔmaa gandaara m. A n gɔɔɔ nyɔɔ Betelehem ɔ kan kɔrɔ vantɔɔ k'a a so η ɔ rɔ wɔɔ ki ɔ, kɔ η n'aa nyɔnɔ poorero yaarɔ kɔ η dɔɔraa hɔya gɛɛ η n a ku rɔ wɔɔ zinzɛ. Amba hɔdonno wɔɔ a hi m, nyɔnta k'a ɔ, an laaka da k'a nyi bi yɔrɛ dɔmum dɔ bi ma. ^{XVII} Naa ma bi, hɔ kɔ wosolesinnisorazaa Zeremii a hi bi kɔ yi, a ɔ:

^{XVIII} N zeedare ma Ramaa ɔ,

nyikɔre kan heerzarlɛ gɔta ki:

Rasel ni nyi kare a nyɔnɔ minto,

a lɛ baa kɔ n n'a wɔ zinzɛ a ni y, nyɔnɔ wɔɔ kɔ η gɔngɔ bi tɔ ma.

Zozef bɔ Ezipti ɔ

^{XIX} Hirɔɔdi gare je ɔ bi, Zuuba malɛɛka a hunka Zozef m nunnare nɔ ɔ Ezipti ɔ. ^{XX} A n meer ba kan ki, a ɔ: «Wuti, ɪ nyi bi kan a da bi ki gaa ɪ ɪ wusigɔ, ɪ ta Israyel tara ra. Bala, gɔɔɔ kɔ η n'a kam ma k'a nyi bi meeyaa bɔ ɔ rɔ wɔɔ gɔngɔ.» ^{XXI} Zozef n wuti, an nyi bi kan a da bi ki gaa, an ta Israyel ɔ. ^{XXII} Bi, Zozef k'a a ma, n ɔ, Arkelayus ni cirbɔɔ m Zidee ɔ a zi Hirɔɔdi bɔnce ɔ bi, nyibɔɔ a nyasɔ k'an ta b'ɔ bi ki, bi Woso meer ba kan ki nunnare nɔ ɔ, an ta Galilee kɔ ɔ. ^{XXIII} A

n aa nyunta kɔ kɔ n n'a hum ma Nazareti ɔ b'ɔ, k'an bir yure ɪ ɔ hɔ kɔ wosolesinnɪsorazannɔ wɔɔ a hi bi n kɔ yi, ɲ ɔ:
N y'a birm Nazareti gɔaa.

III

Zaan-Batiisi ɪ Woso lemim pa dam

(Marki 1.1-8; Likki 3.1-18; Zaan 1.19-28)

^I Dɔmunnɔ wɔɔ duro ɔ bi, Zaan-Batiisi bɔr Zidee poo nɔ ɔ, an nɪ Woso lemim pa dam. ^{II} A n n'a hire, a ɔ: «K'a a bɔ a taam, k'a sugar ye, bala, Woso cirbɛɛ b'a zɔ.» ^{III} A miɲɲa wosolesinnɪsorazaa Ezayii a hi ma, a ɔ:

Gɔaa leer nɪ bɔm poo nɔ ɔ:

k'a Zuuba zaa banka,

k'a zaa fɔɔrɛrɔ wɔɔ bumbanka

kɔ ɲ nɪ yi tɪrga.

^{IV} Zaan bi, yoonde ka huu a a du a ma, an kɔmbar sa an a so a ɔ, bisɪnɔ kan zɔɔn kɪ n a hɔbire. ^V A m naa, Zerizalem, Zidee kɔ bi haay, kɔ k'a tɔ m Zorden kɔrɔ wɔɔ haay nɪ tam zi, ^{VI} ɲ n'a mimbonyaarɔ hire, Zaan nɪ batem kare ɲ ɔ Zorden kɔ ɔ.

^{VII} K'a farizeenrɔ kan sadiseenrɔ kɪ yi ɲn'ɪ zem gɔta batem sire bunce ɔ bi, a a hi ɲ nɪ, a ɔ: «Munnɔ kɔsrɔ do, nka y'a hi awɔɔ m, a ɔ, a a si Woso nɔmaa gɔta k'a nɪ zem bi leɛ? ^{VIII} K'a zibɛɛ k'a n'a hunkare a ɔ, awɔɔ heerlɔrle yi bi ba. ^{IX} B'a b'a hɔɔn da a ɔ, awɔɔ zɪ m Abraham nɪ y. Bala, mɔɔ y'a hire awɔɔ m, Woso a da ma an jaarɔ nɔɔn duro wusigɛ an ɲ ba Abraham nyɪnɔ. ^X Bɪ dɪtaa naa, n siga banka k'an gɔrɔ zinze ra ɲ mɛsi ma, gɔ niɲɲɛ k'a bir nyɪ miɲɲa dare y, n y'a zem la, n n a da se ɔ.»

Hi batem kan se batem kɪ

^{XI} «Mɔɔ ɪ batem kare awɔɔ ɔ hi ɔ a heer k'awɔɔ lɔr bi minto. Bi, an nɪ zem mɔɔ je ɔ bi paɲɲa le da mɔɔ ra, mɔɔ n m ga m, m a kɔsɔrɔ waa a gannɔ ɔ y, a batem kare awɔɔ ɔ *Sent-Espri kan se kɪ nɔ ɔ. ^{XII} A y'a gɔr m a wɔ ɔ, a y'a tɔyaa waare an a hɔyaa gɔr an a zar sɪ ɔ, bi, a se k'a bir lihim bi nyam puur b'ɔ.»

Yeezuu batem si

(Marki 1.9-11; Likki 3.21-22)

^{XIII} A m bi, Yeezuu n a to Galilee ɔ, an bɔr Zorden ɔ Zaan zi, k'a bi batem si. ^{XIV} Bɪ, Zaan a gu an n'a hire, a ɔ: «Ibu y'ɪ ga m, ɪ batem ka mɔɔ ɔ, b'ibu ɪ ya, ɪ nɪ zem mɔɔ zi!» ^{XV} Yeezuu n a hi m, a ɔ: «A to k'an yi ncɪnaaɔ naa ma, bala, naa n'a kare, wɔɔ n hɔ haay k'an tɪrga Woso ma bi ba.» Zaan n ye keere. ^{XVI} Yeezuu k'a batem bi si bi, a bɔ hi b'ɔ. A m bi, brama n a gɔ, an Woso Espri yi an nɪ zerle, am cirpɔɔre hɔ bi m an bi zer la. ^{XVII} Leer n a to mim ɔ an n'a hire, a ɔ: «Ba mɔɔ Nyɪ m na. Mɔɔ ɲɔa gɔta. A mɔɔ nɔ yi paan....»

IV

Sotaana a gɪnga Yeezuu ma

k'an mimbonyaa ba

(Marki 1.12-13; Likki 4.1-13)

^I Bɪ jɛ ɔ bɪ, Sɛnt-ɛspri bɪ ta Yeezuu m poo nɔ ɔ, kɔ Sɔtaana n a gunga ma. ^{II} K'a a lɛ kɔsɪ dɔmɪm busi sinuu ɔ kan a gunuu ɔ kɪ bɪ, nɔ b'a nyasɔ. ^{III} Sɔtaana n a zɔ ma, an a hɪ m, a ɔ: «Kɔ Woso Nyɪ n'ɪbɪ m, k'ɪ ka kɔ jaarɔ nɔɔn duro n a ba hɔbɪrɛ.» ^{IV} Bɪ, Yeezuu a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «N y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ:

Hɔbɪrɛ bɛɛ gɔaa n'a bɪm bala k'a mɪsɪrbaa ba y,
bɪ lemim haay k'a nɪ bɔm Woso lɛ ɔ bɪ m.»

^V Sɔtaana n a gaa an ta m Zerizalɛm ɔ, an a der Wosoɛ bɪ mim ɔ. ^{VI} A n a hɪ m, a ɔ: «Kɔ Woso Nyɪ n'ɪbɪ m k'ɪ hɪr ɪ ɪ da tara ɔ, bala, n y'a gɔrsɪra ba, n ɔ:

A lɛrɔ karɛ a malɛkarɔ ɔ, kɔ n'ɪbɪ busu a wɔrɔ ɔ k'ɪbɪ b'ɪ gɛm zɛ y.»

^{VII} Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «N y'a gɔrsɪra ba sɔ, n ɔ:

I bɪ da Zuuba ɪ Woso lɛ ɔ y.»

^{VIII} Sɔtaana n a ya, an ta m ci gɔta mim ɔ, an durnya cirbɛəro kɔrɔ hɪnka m kan n'ɪ pɔnɔa kɪ, ^{IX} an a hɪ, a ɔ: «K'ɪbɪ kukurɛ zɛ mɔɔ taa, ɪ mɔɔ da ɔ, mɔɔ naa haay karɛ ɪbɪ ɔ.» ^X Yeezuu a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «I jɛ bɔ mɔɔ jɪr ɔ, Sɔtaana! Bala, n y'a gɔrsɪra ba, n ɔ:

Zuuba Woso y'a deem ɪbɪ nɪ yaa dam nɪ, ɪ da ɔ.»

^{XI} Bɪ jɛ ɔ bɪ, Sɔtaana n a bɔ a jɛ ɔ, lɛɛm bɪ malɛkarɔ n bɔr, nɪnɪ bɪ hɔbɪrɛ ka ɔ.

*Yeezuu ɪ tam Galilee ɔ
(Markɪ 1.14-15; Likki 4.14-15)*

^{XII} Yeezuu k'a a ma, n ɔ, n Zaan du lɔnnɔɛ ɔ bɪ, a a hɔr, an ta Galilee ɔ. ^{XIII} A n gɔɔta Nazaretɪ ɔ y. A hɔr a ɔ, an aa nyɪnta Kapernawum ɔ. Kɔ m bɪ, an nɪ Galilee hɪgɔta lɛ ra Zabɪlɔn kan Nɛftalii kɪ kɔrɔ wɔɔ barla. ^{XIV} Yɪ a ɔ nɔnɔnaaɔ kɔ wosolɛsɪnnɪsɔrazaa Ezayii meerbaarɔ nɔɔn duro n kɔ yɪ.

^{XV} Zabɪlɔn tara, Nɛftalii tara, hɪgɔta zaa, kɔrɔ kɔ nɪ Zɔrdɛn kɔ gɛm la

kan dorɔ vantɔɔ kɔ nɪ Galilee ɔ rɔ wɔɔ kɪ.

^{XVI} Do k'a nɪ monsigɛ ɔ bɪ lɛɛgure gandaara yɪ,

gɔɔɔ kɔ nɪ zɛ kɔ ɔ kan zɛ hɪnnɪ kɪ rɔ wɔɔ,

lɛɛgure bɔr brɔɔ mɪnto.

^{XVII} A n a sa naa ma bɪ, Yeezuu a sɪnɔnɔda sa, an nɪ Woso lemim pa dare, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «K'a bɔ a taam k'a sugur ye: Woso cirbɛə b'a zɔ.»

*Lɛɛkarɛ karɪndanyɪnɔ
(Markɪ 1.16-20; Likki 5.1-11)*

^{XVIII} Yeezuu k'a nɪ Galilee hɪgɔta lɛ ra an nɪ tam bɪ, a gɔɔɔ yɪ hɪyaa: Sɪmɔɔn kɔ n n'a bɪrm Pɪyɛɛr kan a danzaa Andɪr kɪ, nɪn'ɪ zɔnɔa zom hɪgɔta b'ɔ, bala, zɔbɛnno m. ^{XIX} A n a hɪ nɪ, a ɔ: «K'a bɔr a zu mɔɔ ɔ, mɔɔ y'awɔɔ bam gɔɔɔ kama zannɔ.» ^{XX} Lɛɛm bɪ, n y'a zɔnɔarɔ wɔɔ to, nɪn'ɪ zum Yeezuu ɔ. ^{XXI} K'a ta lɛɛ bɪ, a Zakki yɪ kan a danzaa Zaan kɪ, Zɛbedɛɛ nyɪnɔ m nɪn'ɪ kɔɔlɔsɔ ɔ kan a zɪ Zɛbedɛɛ bɪ kɪ, nɪn'a zɔnɔarɔ bankam. A n nɪ bir. ^{XXII} N n a bɔ a zɪ b'ɔ kan kɔɔlɔsɔ bɪ kɪ lɛɛm, nɪn'ɪ zure a jɛ ɔ.

Yeezuu kan gɔɔɔ ciɪro kɪ

^{XXIII} Yeezuu gasɔ Galilee kɔ b'ɔ haay, an nɪ bɪmbɪrm, an nɪ hɔ dɪndam gɔɔɔ m zɪfɔrɔ sokomacɛrɔ wɔɔ ɔ, an nɪ Woso cirbɛə lemim

nyunta bi pa dam, an ni yaaba do haay waam kan kusti do haay ki zamaa bi bire u. ^{XXIV} A to bo lee haay u, an ta kan Siirii ku ki haay, a m naa, n ni zem guoo ku ni cicir bam yaaba do haay kan kusti do haay no u ro woo ki m: Guoo ku zinero n ta ni, parparlozanno, megarezanno ki an ni waa. ^{XXV} Zamaa cir guta ni zure a je u, a to ni y'a u Galilee u, Taraburo u, Zerizalem kan Zidee ki, kan Zorden ko gem la ki.

V

Yeezuu i Woso lemim dindam

ci burə u
(*Likki 6.20-23*)

^I Yeezuu k'a zamaa bi yi bi, a der ci burə u, an nyunta. A karindanyino woo n a zo ma. ^{II} A n a suhida sa, an ni ho dindare ni, an n'a hire, a u:

^{III} «Mimbirenyuntazanno m muhazerlezanno m:

Ni ho m Woso cirbae bi m.

^{IV} Mimbirenyuntazanno m guoo bogu-boguduoo woo m:

Ni y'a hojirle yim durnya u.

^V Mimbirenyuntazanno m nyikerezanno m:

Woso bra bare ni u.

^{VI} Mimbirenyuntazanno m guoo ko turgabaa no ni ni zem kan must ki ro woo m:

Ho yi ni kam.

^{VII} Mimbirenyuntazanno m cicirzerezanno m:

Woso yi ni cicir zere.

^{VIII} Mimbirenyuntazanno m heerhuzanno m:

Ni Woso yire.

^{IX} Mimbirenyuntazanno m guoo ku ni n'a kam komare ma ro woo m:

Woso yi ni birle a nyino.

^X Mimbirenyuntazanno m guoo ku ni cicir bam turgabaa to ma ro woo m:

Ni ho m Woso cirbae bi m.

^{XI} Mimbirenyuntazanno n'awoo m, ku n y'awoo sunso wore, n ni cicir kare awoo ma, n ni hjaar do haay kare awoo ra moo minto, ^{XII} k'a heer nyoo heernyoo guta m, bala, awoo ganwore guta yim arzana u. A ba n y'a u ncinaa wosolesinnisorazanno ku ni lee ka awoo m no woo m.»

Durnya ye, durnya leegure
(*Marki 9.50; Likki 14.34-35*)

^{XIII} «Durnya ye n'awoo m. Bi, ku ye nyintabaa bo, n y'a bam lo, k'a a ya, a nyintabaa ka u? A ziba ba u do y, a lo n nawom garga ra, guoo ni tontom la.»

^{XIV} «Durnya leegure n'awoo m, ko k'a ni zigi burə u bi b'a dam ma, an a nyaakom da y. ^{XV} Ku guaa se nya future u a bir a cuntam kasu taa y, a cunta a tir a u ho burə u an ce bi gu guoo ku ni b'u haay ro woo daahan minto. ^{XVI} Bi, k'awoo leegure n yo ncinaa guoo mum u, ku ni n'a le bo awoo Zi k'a ni arzana u b'u, awoo zibaero muhoo ku ni yi ni ro woo minto.»

Yeezuu kan Moyiisi le ki

XVII «A b'a hoon da a u, bur moow u ku m bi Moyiisi le, gee, wolesinnisorazannoo woo n a hi ro woo zar y. Moow n bur ku m bi u zar y, bur moow u ku u ni ku yu. XVIII Sira moow n'a hire awoo m, an lee ka ko tara kan brama ki n cem bi, Woso le bi nyi deem bi bi cenle y, a ji deem bi cenim so y, ko nawonno haay n bokare an ku yu. XIX Naa minto bi, ko goaa bisi ka Woso le bi poore deem taan... ma an a dunda guoo m ku u n'a ba maam so, a zaa bi do bir n nawom guoo woo haay poore Woso cirbae b'u. Bi goaa k'a zu lero woo u, an a dunda guoo m u n'a ba maam so bi, bi zaa nyintam guta Woso cirbae b'u. XX Ku m sira hi awoo m. K'awoo turgabaa n cem wosocikarinsaamboo woo kan farizeero woo turgabaa ki han, awoo bi gasom Woso cirbae u y.»

Heerbusu mim

XXI «Awoo ma n n a hi woo yaaboo m, n u: «I bi ger ze y», ko goaa a mim meeyaa bo u, a a ga m, ko n n ta m dudookenno taa. XXII Bi moow y'a hire awoo m: Ku goaa nomaa ba kan a mim ki, a a ga m, ko n n ta a zaa m dudookenno taa. Ku goaa a hi a mim m, a u: «Hoonwarzaa», a a ga m, ko n n ta a zaa m dudookenno jutanno taa. Ku goaa a hi a mim m, a u: «hoozaa», a ga a u m k'an ta sehar u. XXIII Naa minto bi, k'ibu ta Wosoe u k'i yaa ganwoore ka Woso u, i bokare i to da i no u, i u, i i zar i mim ma, XXIV k'i ganwoore bi to Wosoe u b'u, i ta i yaa n'i ze ku ra kan i mim bi ki, k'i bokare i i wusige i bur, i b'i ganwoore bi ka Woso u. XXV K'ibu jum i tare i m dudoore bince u, k'i to u, a ku ma zaa ra. K'a n yu ncinaasu y, a y'i kam dudoore u, dudoore bi n i ka lonnodomazannoo u, u n'i du lonnoe u. XXVI Sira moow n'a hire ubu m: Ibi bi bom b'u k'ibu n i zim bi ka haay y, bi tanka deem taan... bi gootare y.»

Jaandare mim

XXVII «Awoo ma, n u: «I bi jaan da y.» □□□ Bi moow y'a hire awoo m: Ku goaa diga lo ma a hoon n ta zi, a jaan da kan ki a heer u.»
 XXIX «K'i bisi muniyaa bi y'i dam mimbuniyaa bare ma, k'i bo u, i zo laato i ma. Bala, a jira k'i me wenyee deem n a zaar ba, k'i me bi haay bi ta sehar u y. XXX Bi, k'i bisi wo bi y'i dam mimbuniyaa bare ma, k'i ze ra i zo laato i ma. A jira k'i me wenyee deem n a zaar ba, k'i me bi haay bi ta sehar u y.»

La a lo ra mim

(Matiyee 19.9; Marki 10.11-12; Likki 16.18)

XXXI «N y'a ya, n n a hi so, n u: «Ku goaa la a lo ra k'an wosaalomaci ka u.» □□□ Bi moow y'a hire awoo m: Ku goaa la a lo ra, bi jaan bee a a da y, lo bi da an nawom jaandare ma. Bi, ko goaa lo k'a gu a zim ma sa, jaan a da.»

Wersire mim

XXXIII «Awoo ma, n n a hi woo yaaboo m, n u: «I bi i lerbore to y, b'a ka ku ho k'ibu ler bo Zuuba m i i wer si bi n ku yu.» □□□□ Bi moow y'a hire awoo m, a b'a wer si fuga y: A b'a wer si brama to ni y, bala, Woso cirbae duu m bi. XXXV A b'a wer si tara to ni y, bala, a gam cintahom m bi, a b'a wer si Zerizalem to ni y, bala, cir guta bi ku m bi. XXXVI I b'i wer si i mim to ni y, bala ubu b'i dam ma i ka minko deem n a ba kunkum gee fu y. XXXVII K'awoo i meer bare, ku un... m, k'a hi, a u:

u:n... m. Kɔ ayy... m, k'a hɪ, a ɔ: ayy... m. Meerbaa k'a n'a nam ma bɪ, a to a ɔ a Bonyaabarezaa* bɪ zi.»

Zimbokoma mim
(Likki 6.29-30)

XXXVIII «Awɔɔ ma, n n a hɪ, n ɔ: «Mɪnyaa nɪ sompim mɪnyaa bɪnce ɔ, sɔ nɪ sompim sɔ bɪnce ɔ.» □□□ Bɪ mɔɔ y'a hɪre awɔɔ m, kɔ gɔaa a ba awɔɔ m bɔnyaa, a b'a bɔnyaa ba m sɔ y. Bɪ, kɔ gɔaa a wɔ ta ɪ bɪsɪ paast rɛ, k'ɪ ɪ jɪsa paast bɪ ka ɔ k'an a ta rɛ. XL Kɔ gɔaa ɔ, k'a dɔdɔ ka kan ɪ kɪ, k'a ɪ huudaara yɔ ɪ m, k'ɪ to k'an ɪ huukuurɛ sa sɔ. XLI Kɔ gɔaa paŋŋa ba ɪ ma, k'a ɪ da tare ma ganjɔbɔɔrɛ tisi kan a kɪ, k'ɪ ta ganjɔbɔɔrɛ tisi hɪya kan kɪ. XLII Kɔ gɔaa hɔ yɛ ɪ han, k'ɪ ka ɔ. Kɔ gɔaa ɔ, k'a zɪm sa ɪ zi, ɪ bɪ ɪ gu han y.»

Jɪnnɔ ŋɔare
(Likki 6.27-28,32-36)

XLIII «Awɔɔ ma, n n a hɪ, n ɔ: «K'ɪ ɪ gɔaa ŋɔa, k'ɪ sɔ ɪ jum m.» □□□ Bɪ mɔɔ y'a hɪre awɔɔ m: K'a a jɪnnɔ ŋɔa, k'a yaa da Woso m gɔɔɔ kɔ ŋ nɪ fɪr kare awɔɔ ma rɔ wɔɔ tɔ ma. XLV Ncɪnaaɔ bɪ, awɔɔ yɪm awɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ nyɪnɔ paan...rɔ. Bala, a a ka woso nɪ gum gɔɔɔ bɔnyaarɔ wɔɔ ra kan gɔɔɔ mɪŋŋɔɔ wɔɔ kɪ. A a ka sɔ, la nɪ bam gɔɔɔ mɪŋŋɔɔ ra kan gɔɔɔ bɔnyaarɔ wɔɔ kɪ. XLVI Bɪ, k'awɔɔ ɪ gɔɔɔ kɔ ŋ n'awɔɔ ŋɔam nɔ wɔɔ ŋɔare, a nyɔɔɔ ɪ ka? Bala, yaworsinno wɔɔ y'a bare ncɪnaaɔ sɔ. XLVII Bɪ, k'awɔɔ ɪ yaa dare a danyɪnɔ m bala, bɔ awɔɔ n'a bam, an nɪ yɪre a hɔ? Kɪfɪrɔ wɔɔ bɪr a bare ncɪnaaɔ sɔ ra? XLVIII K'a maam, k'a yɪ mɪŋŋa paan... amba awɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ n mɪŋŋa paan... bɪ m.»

VI

Ganwɔre kare

I «A b'a ka k'a a zibɛero mɪŋŋɔɔ ba, kɔ gɔɔɔ n dɪga a ma y. K'awɔɔ ŋ ba kɔ ŋ nɪ dɪga a ma, awɔɔ bɪ ganwɔre yɪm awɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ zi y. II K'ɪbɪ ɪ hɔ kam cicirzaa ɔ, ɪ bɪ hɔ ba kɔ gɔaa haay n a dɔ, ŋ ɔ, ɪbɪ ɪ hɔ kam gɔaa ɔ, amba zambɔzannɔ kɔ ŋ n'a bam sokɔmacero ɔ kan zaa birero ɔ kɪ, kɔ gɔɔɔ n a lɛ bɔ a ɔ rɔ wɔɔ nɪ y. Mɔɔ y'a hɪre awɔɔ m, ŋ y'a ganwɔre yɪ. III B'ɪbɪ, k'ɪ ɪ gan wɔre, k'ɪ jɪsa wɔ bɪ bɪ hɔ k'ɪ bɪsɪ wɔ n'a bam bɪ dɔ y. IV K'ɪ ganwɔre bɪ nyaakom da ɪ ka, ɪ Zɪ k'a nɪ hɔ nyaakondare yɪm bɪ ganwɔre kare ɪ ɔ.»

Yaadare
(Likki 11.2-4)

V «K'awɔɔ ɪ yaa dare, a bɪ yɪ am zambɔzannɔ hɔ bɪ nɪ y. Kɔ ŋ lɛ n taa kɔ gɔɔɔ n a yɪ bɪ, jum ŋ tɪr a ɔ sokɔmacero wɔɔ ɔ, kan zaarɔ zɛkɔrajɪrɔ kɪ ɔ, ŋn'ɪ bɪr yaa dare. Mɔɔ y'a hɪre awɔɔ m, sɪra m, ŋ y'a ganwɔre yɪ. VI B'ɪbɪ, k'ɪ lɛ taa kɪ yaa da, gasɔ ɪ cɛ ɔ ɪ lɛ ta, ɪ yaa da ɪ Zɪ Woso k'a nɪ b'ɔ bɪ m, b'ɪbɪ Zɪ k'a nɪ lɛɛ k'a nyaakom da bɪ yɪm bɪ, a y'ɪbɪ zibɛə k'ɪbɪ nyaakom da bɪ ganwɔre kare ɪ ɔ. VII K'awɔɔ ɪ yaa dare, a bɪ meer ba gɔta am kɪfɪrɔ hɔ bɪ nɪ y. A hɔɔn ŋn'a dare, ŋ ɔ, k'a meer ba gɔta, Woso y'a yaadare mam. VIII A b'a ba am ŋ hɔ bɪ

* □:XXXVII 5.37 Bonyaabarezaa: a lɛ taa k'a hɪ a ɔ: «Sotaana».

ni y. Bala, awɔɔ Zɪ Woso bi lɛɛ ka an hɔ k'awɔɔ lɛ n taa bi dɔ, awɔɔ n bɔkare, an n'a yem han.»

^{IX} «K'awɔɔ k'a yaa da, k'a da ncɪnaaɔ:

Wɔɔ Zɪ k'a ni arzana ɔ,

k'i tɔ n lɛbɔɔɛ yɪ,

^X k'i cirbɔɔ n bɔɔ,

k'i hɔɔnhɔ n ba tara burɔ ɔ,

amba an ni bam arzana ɔ bi m.

^{XI} Wɔɔ her hɔbɔɔɛ ka wɔɔ ɔ.

^{XII} Wɔɔ kɔɔmarɔ sugur ka wɔɔ ɔ,

amba wɔɔ n'ɔ muno kɔɔmarɔ sugur kare η ɔ bi m.

^{XIII} Dɔ wɔɔ ma k'ɔ bi ye ɔ ɔ do makra bɔnyaa nɔ ɔ y,

bi wɔɔ yɔ Bɔnyaabarezaa bi wɔ ɔ.

[Bala, ɪbɪ y'i so cirbɔɔ ɔ kan paŋŋa kɪ, lɛbɔɔɛ kɪ dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ.»]

^{XIV} «Kɔ sɪra ni, k'awɔɔ gɔɔ kɔɔmarɔ sugur ka η ɔ, awɔɔ Zɪ k'a ni arzana ɔ bi sugur kare awɔɔ ɔ sɔ. ^{XV} Bɪ, k'awɔɔ bir sugur kam gɔɔɔ ɔ, awɔɔ Zɪ k'a ni arzana ɔ bi b'awɔɔ kɔɔmarɔ sugur kare awɔɔ ɔ sɔ y.»

Lɛkɔsɪɛ

^{XVI} «K'awɔɔ y'a lɛ kɔsɪɛ, a bi tɪr a meer zɪnzar kɔ ɔ, am zambɔzannɔ hɔ bi ni y. A meer η tɪr a zɪnzar kɔ ɔ, kɔ gɔɔɔ n a dɔ, η ɔ, a a lɛ kɔsɪ. Sɪra mɔɔ n'a hɪɛ awɔɔ m: η y'a ganwɔɔɛ yɪ. ^{XVII} K'ɪbɪ y'i lɛ kɔsɪɛ, k'i hi da ɪ meer ɔ, ɪ tidɔɔɔr zɛ ɪ mim ma, ^{XVIII} kɔ gɔɔɔ b'a dɔ, η ɔ, ɪ lɛ ɪ kɔsɪ y. Bɪ, k'i Zɪ k'a ni lɛɛ k'a nyaakɔm da ɔ bi n a dɔ a deem. B'a y'i ganwɔɔɛ kare ɪ ɔ.»

Arzaka k'a ni arzana ɔ

(Likki 12.33-34)

^{XIX} «A b'a ka arzaka ma durnya burɔ ɔ naa ɔ y. Bala, bɛɛ kan muku kɪ y'a zarm, konno ɪ cɛɛ yarm, ŋn'a sare. ^{XX} Bɪ k'i ka arzana arzaka ma. Bala, muku kan bɛɛ kɪ ba b'ɔ k'a zar y, konno ba b'ɔ k'a cɛɛ yar, k'a sa y. ^{XXI} Bala, lɛɛ k'i arzaka n ta ɔ b'i heer n ta ɔ sɔ.»

(Likki 11.34-36)

^{XXII} «Mesim fɪtɪɛ m mɪnyaa m. K'i mɪnyaa mɪŋŋa ɪbɪ mɛ bi haay ɪ lɛɛgure ɔ. ^{XXIII} Bɪ k'i mɪnyaa bi mɪŋŋa y, ɪbɪ mɛ bi haay nyɪntam monsigɔ ɔ. K'a ɪ yɪɛ ɪ ɔ, lɛɛgure k'ɪbɪ n ta m bi monsigɔ ni, monsigɔ bi do yɪm gɔta bidɔ.»

Woso gɛɛ busoo

(Likki 16.13)

^{XXIV} «Gɔaa ba ɔ an b'a dam ma, an zuubɔɔ hɪyɔɔ zi ba y. A deem ŋɔam, an sɔ deem m, gɛɛ, an a zɛ kɔ ra kan deem kɪ, an kaanm deem m. Awɔɔ b'a dam ma, a zu Woso ɔ, k'a a ya, a zu busoo ɔ y.»

(Likki 12.22-31)

^{XXV} «Bɪ y'a ka, mɔɔ n'a hɪɛ awɔɔ m: a b'a heer kɔ a mɪsɪrbaa bi hɔbɔɔɛ mim ma y. B'a b'a heer kɔ huu mim ma sɔ y. Mɪsɪrbaa n lɛ da hɔbɔɔɛ m na? Mesim bi n lɛ da huu m na? ^{XXVI} K'a dɪga bennɔ ma: η bir hɔ duure y, bi η bir hɔ dare y, η bir hɔ zarm sɪ ɔ y, b'awɔɔ Zɪ k'a ni arzana ɔ bi yɪ η tɔɔɔm! Awɔɔ n lɛ da η ni gallem hɔka ra? ^{XXVII} Nka n'a dam ma, an a mɪsɪrbaa da ra poore tɔkke a hɔɔn k'a n'a dam ma gɔta minto? ^{XXVIII} Bɔ y'a ka, awɔɔ n'a heer huu mim ma? K'a dɪga

pooyaa hōvuro ma, η yi mam, bi η bir zi bare, bi η bir huu bare y. ^{XXXIX} Bi mōō ō kō m a hi awōō m, Salomōōn muḡḡa, b'a kan a cirbēē bi ki, a n huu du a ma, am η deem hō bi ni y. ^{XXX} Bi, kō Woso i huu dum pooyaa bur ma ncinaaō, bi ta an a ō her kō sē n b'a bi booti m, a bi huu dure awōō ma an lē da brōō m na? Strakare poore zanno! ^{XXXI} K'a maam, a b'a heer kō a bir a hire, a ō: Bō wōō n'a bure? Bō wōō n'a mire? Bō wōō n'a dure ō ma? ^{XXXII} Naa do haay kifuro wōō n'a kare η ma kōsi-kōsi, b'awōō Zi k'a ni arzana ō b'a dō, a ō, awōō lē taa η ma. ^{XXXIII} K'a lēē ka a ka Woso cirbēē bi ma, kan a turgabaa ki. Maam bi, Woso hō k'a gōōta bi kare awōō ō. ^{XXXIV} Naa minto bi, a b'a heer kō booti mim ma y. Booti dūgare a muḡḡa mim ma. Dōmum biyēē y'a muḡḡa mim m.»

VII

Kō dōdōyarlē

(*Likki 6.37-38,41-42*)

^I «A bi gōaa dōdō yar y, kō Woso b'a dōdō yar y. ^{II} K'awōō gōaa dōdō yar lōnlō, awōō dōdō yar n nawōm maam sō, hōganhō k'awōō n ta m gōō minto bi, bi ni nyuntam hōganhō awōō minto sō. ^{III} A lō ūbu ni bur k'a n'i mim mū ō bi yire, an bōkare kusē n'ūbu mū ō, b'i bir a yire? ^{IV} ūbu y'a bam lō, i hi i danyī m, i ō, jum kō m bur bō i mū ō, an bōkare kusē n'ūbu mū ō! ^V Zambōzaa, kusē bi bō i mū ō cina, k'i dō i lēē yi muḡḡa, i bur bi bō i danyī bi mū ō.

^{VI} A bi hō muḡḡa ka jino ō y, kō n bēē m, η y'a bōrē, ηn'awōō bi. A bi hō wisi sa a ka kurkuuro ō y, kō n bēē m, η tōntōm la.

Hōyere Woso han

(*Likki 11.9-13*)

^{VII} K'a hō yē, n y'a kare awōō ō. K'awōō a ka ma, awōō y'a yūm. K'awōō cēlē zē, n y'a gōrē awōō m. ^{VIII} Bala, kō gōaa hō yē, a y'a yūm. K'a a ka ma, a y'a yūm. Kō gōaa cēlē zē, n y'a gōm ni. ^{IX} Gōaa y'awōō bire ō a nyī ni bur yem han, an jaa ka ō ra? ^X Gēē, k'a zō yē han, a mūm kan ō ra? ^{XI} Awōō k'an bōnyaa ncinaaō a bōkare a hōō muḡḡōō ka a nyī ō dō, awōō Zi k'a ni arzana ō bi bēē lē da ra? A hōō muḡḡōō kam gōōō kō η n'a yem han rō wōō ō.

^{XII} Ncinaaō bi, hō k'awōō lē n taa haay kō gōōō n a ba awōō m bi, k'a ba η ni sō. Moyiisi lērō wōō haay kan wosolesinnī sorazanno wōō ciro wōō ki a hi.

Zaa poore

(*Likki 13.24*)

^{XIII} K'a gasō cēlē fōōrē bi m, bala, cēlē gōta bi kan zaa zanta bi ki bi, ta η nawōm nyaanlē bīncē ō. Gōōō gōta yi η sam. ^{XIV} Bi, cēlē fōōrē bi kan zaa kōsi bi ki bi, ta η nawōm mīsrbaa bīncē ō. Gōōō kō η ni η yūm nō wōō bi gōta y.

Gō dō n nawōrē a nyī ma

(*Likki 6.43-44*)

^{XV} K'a dundo a zi kan ḡaarlesinnī sorazanno wōō ki, bōr η tir a ō awōō zi, am seero hō bi m, an bōkare pōojino kōsīrō m. ^{XVI} N zībēōrō awōō ni η dōm ma. N bir tōgō nyī nōm laa gō ra y, n bir sōōn nyī nōm laazankōrē ra y. ^{XVII} Gō muḡḡa bi, nyī muḡḡa an n'a dam, gō bōnyaa bi,

nyɪ bɔnyaa an n'a dam sɔ. ^{XVIII} Gɔ mɪŋŋa b'a dam ma an nyɪ bɔnyaa da y, gɔ bɔnyaa b'a dam ma, an nyɪ mɪŋŋa da sɔ y. ^{XIX} Gɔ haay k'a bɪr nyɪ mɪŋŋa dam bɪ, a zɛ n nawom la, n n'a dam sɛ ɔ. ^{XX} Nɛɪnaasɔ bɪ ŋ zibæro awɔɔ nɪ ŋ dɔm ma.

Karɪndanyɪno paan...rɔ

(Likki 13.25-27)

^{XXI} Gɔaa haay k'a n'a hɪm mɔɔ ma: «Zuuba, Zuuba» bɪ bɛɛ nɪ gasom Woso cirbæ ɔ y. Bɪ, gɔɔɔ kɔ ŋ nɪ mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ hɔɔnɔ bɔm nɔ wɔɔ m. ^{XXII} Dɔdɔkare hinni ɔ, gɔɔɔ gɔta y'a hire: «Zuuba, Zuuba, ɪbɪ tɔ minto, wɔɔ Woso lɛ si ɔ so ra. ɪbɪ tɔ ma wɔɔ la zinɛra ra. Wɔɔ hoserlo ba gɔta ɪbɪ tɔ minto.» ^{□□} Bɪ mɔɔ y'a hire ŋ nɪ, mɔɔ ɔ: «Mɔɔ n awɔɔ dɔ fɪga y. K'a a hor mɔɔ jɪr ɔ, mimbɔnyaabɛnno!»

Cɛ jɪr k'an mɪŋŋa

(Likki 6.47-49)

^{XXIV} Nɛɪnaasɔ bɪ, gɔaa k'a nɪ mɔɔ meerbaa kɔ mɔɔ ba naa mam bɪ, an nɪ zi bam nɪ bɪ, bɔ a ɔ kɔ ɔ kan gɔaa k'a hɔɔn n ta ɔ, an a cɛ dɔ ci burɔ ɔ kɪ. ^{XXV} La n ba, hi n yar, hɪnher n hɔn kan paŋŋa kɪ, an a mom cɛ b'ɔ, a n a da y. Bala, a jɪr bɪ da n y'a ɔ ci burɔ ɔ. ^{XXVI} Bɪ gɔaa k'a nɪ mɔɔ meerbaa kɔ mɔɔ ba naa mam b'a bɪr zi bam nɪ bɪ, gɔaa bɪ do bɔ a ɔ kɔ ɔ kan gɔaa yarma k'a cɛ dɔ nyɪntaa burɔ ɔ kɪ. ^{XXVII} La n ba, hi n yar, hɪnher n hɔn kan paŋŋa kɪ, an a mom cɛ b'ɔ, cɛ bɪ n wurgɛ, a hɔsɪ n gɔta y.»

^{XXVIII} Yeezoo k'a hɔ dɪnda nɛɪnaasɔ an a nya bɪ, gɔɔɔ cir gɔta kɔ ŋ nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ zɛ kɛdɛ a hɔdɪndare bɪ minto. ^{XXIX} Bala, Yeezoo bɪr hɔ dɪndare am ŋ wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ hɔ bɪ nɪ y. Woso paŋŋa an nɪ hɔ bɪ dɪndam nɪ.

VIII

Kusimɔ waare

(Markɪ 1.40-45; Likki 5.12-16)

^I Yeezoo k'a a tɔ ci bɪ mim ɔ bɪ, gɔɔɔ cir gɔta zu a je ɔ. ^{II} Kusimɔ n b'a zɔ ma, an kukurɔ zɛ a taa, an a hɪ m, a ɔ: «Zuuba, k'ɪ lɛ taa, ɪ ɪ da ma, ɪ mɔɔ waa, ɪ dintim naa do gɔ mɔɔ ma.» ^{III} Yeezoo n a wɔ hor, an a da ma, an a hɪ, a ɔ: «Mɔɔ lɛ taa, ɪ waa. Kɔ dintim bɪ n gɔ ɪ ma.» Lɛɛm bɪ, a kusimɛbaa bɪ nya ma. ^{IV} A m bɪ, Yeezoo n a hɪ m, a ɔ: «ɪ b'a hɪ gɔsɪ nɪ y, bɪ ta ɪ yaa n'ɪ hɪnka wosocemannɪbɛr bɪ m, k'ɪ ganwɔrɛ kɔ Moyiisi lɛ ka kɔ n n a ba bɪ ka, k'an nyɪnta ɪbɪ waare bɪ kasetɪ gɔaa haay minto.»

Yeezoo kan Kapernawum

sɔrdaa zɔrɔ cir kɪ

(Likki 7.1-10)

^V Yeezoo k'a nɪ gasom Kapernawum ɔ bɪ, sɔrdaarɔ cir bɔr zi, an a hɪ m, a ɔ: ^{VI} «Zuuba, mɔɔ zibænyɪ nɪ wɔtam har ɔ, a mɛ n ga, an nɪ fir yim gɔta.» ^{VII} Yeezoo n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ tam, m aa a waa.» ^{VIII} Bɪ sɔrdaarɔ cir b'a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Zuuba, mɔɔ n m ga m, k'ɪbɪ n gasɔ mɔɔ har ɔ y, meerbaanyɪ ba deem bala, mɔɔ zibænyɪ bɪ y'a waam! ^{IX} Lɛɛzannɔ y'a so mɔɔ mɪŋŋa ɔ, mɔɔ nɪ m so sɔrdaarɔ ɔ. Kɔ mɔɔ hɪ deem m, mɔɔ ɔ: «Ta!», b'a ta. Kɔ mɔɔ hɪ a vanta m, mɔɔ ɔ: «Bɔr!», b'a bɔr. Kɔ mɔɔ m ya, m a hɪ m zibænyɪ m, mɔɔ ɔ: «Naa ba!», b'a a ba.»

X Yeezuu k'a naa ma bi, a dɪga gʊaa bi ma, an ze kədə, an a hi gʊɔɔ ku η ni zum ku σ kan ki rɔ wɔɔ m, a σ: «Stra mɔɔ n'a hire awɔɔ m, mɔɔ n sirakare naa do lɔɔ yi Israyel gʊaa zi y. XI A hi mɔɔ n nawore awɔɔ m, gʊɔɔ y'a tom gɔta dojir σ kan meer ki ηni bi nyunta kan Abraham ki Izakki ki, Zakɔɔb ki, ηni hɔ bi Woso cirbəə b'σ. XII Gʊɔɔ ku n lɛ ka n η bɔ σ Woso cirbəə bi minto rɔ wɔɔ, n brɔɔ nyɔɔm garga ra monsigə σ. Nyikəre kan sɔsɔre ki nyuntam b'σ.» XIII Meerbaa naa do je σ, Yeezuu a hi sɔrdaarɔ cir bi m, a σ: «Doo har σ, k'an ba ɪbu m, amba ɪbu sira ka mɔɔ σ bi m.» Wakati bi do σ lɛem bi, zibəənyi b'a waa.

Piyeeer dində waare

(Marki 1.29-34; Likki 4.38-41)

XIV Yeezuu k'a gasɔ Piyeeer har σ bi, a Piyeeer dində yi an ni wotam memare m. XV A n a wɔ da a wɔ ma memare bi n bɔ a mɛ σ, an wuti an nyasɔ Yeezuu m.

Yaabazannɔ waare

XVI Yirbəə k'a da bi, n bɔr gʊɔɔ m gɔta zinəro n ta η ni. Yeezuu meer ba bala an la zinəro wɔɔ ra, an yaabazannɔ wɔɔ waa haay. XVII Yi a σ ncinaaɔ, ku hɔ ku wosolesinnɔsorazaa Ezayii a hi bi n ku yi. A a hi, a σ: A ɪ hɔ haay k'a ni fir kam wɔɔ mesim ma bi sa, an wɔɔ yaabarɔ gʊ wɔɔ ma.

Gʊɔɔ ku η n'a ηsam k'a zu Yeezuu σ

(Likki 9.57-62)

XVIII Yeezuu k'a gʊɔɔ cir gɔta yi, ηni bir a ma bi, a lɛ ka a σ, k'a ta higɔta bi gəm deem la. XIX Wosocikarɪnsaamba deem n a zɔ ma, an a hi m, a σ: «Karɪnsaamba, mɔɔ zure ɪbu je σ lɛ haay k'ɪbu ni tan σ b'σ.» XX Yeezuu n a hi m, a σ: «Sɛɛɔnrɔ ɪ yaarɔ m, bennɔ ɪ celɪɪɪarɔ m, bi Gɔaanyi bi ba bɪnce m k'a a mim cɪnta σ y.» XXI Karɪndanyi vanta n a hi m, a σ: «Zuuba, zaa ka m σ, ku m aa ni m zi gər bir, ku m a dɔ m bɔr.» XXII Bi, Yeezuu a hi m, a σ: «Zu mɔɔ σ, k'ɪ gəəno to ku η n'a gəəno bir.»

(Marki 4.35-41; Likki 8.22-25)

XXIII Yeezuu gasɔ kɔɔlɔɔ σ, a karɪndanyɪnɔ n zu a je σ. XXIV Lɛem bi, hɪnher gɔta wuti hi bi burə σ, an a ηsa k'a ka ku hi m kɔɔlɔɔ bi mom. Yeezuu n bɔkare, an ni hinceem bam. XXV Karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a zɔ ma, ηn'a gu, ηn'a hi m, η σ: «Zuuba, wɔɔ yo! Ku m bɛɛ m wɔɔ gungam!» XXVI A n a hi η ni, a σ: «Bɔ m, awɔɔ ni nyi bare, sirakare poore zannɔ!» A n wuti an jum, an həən si hɪnher bi ma kan higɔta bi ki. Lɛ bi n ze su... □□□ N n ze kədə, ηn'a hire, η σ: «Bi gʊaa bi kara n naa, baa hɪnher kan hi ki n n'a lɛ sire?»

Gʊɔɔ ku zinəro n ta η ni waare

(Marki 5.1-20; Likki 8.26-39)

XXVIII Yeezuu k'a lee ku higɔta bi tor deem σ Gadara zannɔ ku σ b'σ bi, a m bi, gʊɔɔ hɪyɔɔ ku zinəro n ta η ni n bɔ gəənoyaarɔ σ, ηni b'a ze σ. Gʊɔɔ wɔɔ duro nyunta bɔnyaa gɔta. Naa minto bi, gɔsɔ b'a dam ma, an cem lɛ bi do σ y. XXIX N n a sɪɪɪɪɪda ba, ηn'ɪ zee dam, η σ: «Bɔ ɪbu lɛ n taa k'ɪ ba wɔɔ ni Woso Nyi? Bɔr ɪbu σ k'ɪ bi fir ka wɔɔ ma, bi wɔɔ fɪryɪre dɔmɪm bi n a ku cɪna ra?» XXX A n bɔkare, kurkuuro cir gɔta ɪ nyunta laato b'σ, ηn'ɪ hɔ bire. XXXI Zinəro wɔɔ n'a

yem Yeezuu han gōta, η σ: «K'i la wōō ra, k'i wōō nyōō kurkuuro wōō me σ.» ^{XXXII} Yeezuu n a hī η nī, a σ: «K'a ta!» N nī bō gōō wōō me σ, ηnī gasō kurkuuro wōō me σ. A m bī, kurkuuro cir gōta bī n bra si, ηnī zer, ηn'a zar hīgōta b'ō, ηnī gīnga. ^{XXXIII} Kurkuuro dundonno wōō n bra si, ηn'aa hō k'a ba bī hī kōnō σ b'ō, kan hō k'a ba gōō kō zinēro n ta η nī rō wōō n bī kī. ^{XXXIV} A m bī, gōō kō η nī kōnō σ b'ō haay rō wōō n bō, ηn'i tam k'a yaa Yeezuu zē σ. A yī kō η y'a σ bī, η y'a yē han gōta k'an bō a kō b'ō.

IX

Megarezaa waare

(Marki 2.1-12; Likki 5.17-26)

^I Naa jē σ bī, Yeezuu gasō kōōlōō σ, an a wusigə, an hīgōta bī zē ra an ta a kō σ. ^{II} N n megarezaa busu wōtarahō ra, n nī bōr m Yeezuu zi. K'a gōō kō η bōr m nō wōō srakare yī bī, a a hī megarezaa bī m, a σ: «M nyūnū, ι tō σ, ι ι mimbōnyaarō wōō sugur yī.» ^{III} Wosocikarīnsaambōō gōōsinno nyūnta b'ō, ηn'a hīrē a heer σ, η σ: «Gōaa naa dō ι Woso sōnsō wōrē!» ^{IV} Yeezuu k'a hō k'a nī η heer σ bī dō bī, a a hī η nī, a σ: «Bō mīnto, awōō n'a hōōn dare nēnāaō? ^V Kara m zanta? Mōō n b'a hīm lōgō bī m, mōō σ: I ι mimbōnyaarō sugur yī bī m gē, gēē, ι wuti ι ι wōtarahō bī gōr, ι ta bī nī? ^{VI} Bī kēere bī, awōō y'a dōrē, a σ: Gōaanyī b'ī lē m tara burē σ, k'a gōō mimbōnyaarō sugur ka η σ.» A n a hī lōgō bī m, a σ: «Wuti, ι ι wōtarahō bī gōr ι doo!» ^{VII} Gōaa bī n wuti an doo. ^{VIII} Gōōō cir gōta kō η naa yī bī, η da bō σ, ηn'a lē bō Woso σ, k'a paṅṅa naa dō ka gōō σ bī mīnto.

Matiyee har hōbire

(Marki 2.13-17; Likki 5.27-32)

^{IX} Yeezuu k'a nī tam bī, a a tō, an gōaa yī an nī nyūntam yawōrsire būncē b'ō, a tō m Matiyee, an a hī m, a σ: «Zu mōō σ!» A n wuti an zu a jē σ. ^X Kō Yeezuu nī nyūntam Matiyee har σ b'ō k'a hō bī bī, yawōrsinno kan mimbōnyaabēnno kī nyūnta b'ō gōta kan kī, kan a karūndanyūnō wōō kī. ^{XI} Farizēnrō wōō kō η naa yī bī, η y'a hīrē a karūndanyūnō wōō m, η σ: «A lō, awōō karīnsaamba bī nī hōbire bīm kan yawōrsinno kī, mimbōnyaabēnno kī?» ^{XII} Yeezuu k'a naa ma bī, a a hī, a σ: «Laafūzanno lē baa lōōtōr ma y, yaabazanno lē n taa lōōtōr ma. ^{XIII} K'a ta, a yaa a ka meerbaa naa dō jī ma: <Cicirzere mōō lē n taa, manū bare bēē y>. Mōō n bōr kō m bī gōōō mūṅṅōō bir y. Bōr mōō σ kō m bī mimbōnyaabēnno bir.»

Hō daa kan hō gusire kī

bīr zum kō σ y

(Marki 2.18-22; Likki 5.33-39)

^{XIV} Zaan karūndanyūnō a zō Yeezuu ma, ηnī laaka da han, η σ: «Bō mīnto m, wōō kan farizēnrō wōō kī, wōō n'ō lē kōōm, b'ūbū hōō wōō bīr a kōōrē?» ^{XV} Yeezuu n a nyī bō η nō, a σ: «Kō gōaa ι lōsare cībsa bare, lō bī zim bī nī gōōō wōō bīreyaa σ, gōōō wōō y'a dam ma, ηnī heerzarlē ba ra? Bī dōmūm nīṅṅē σ, n zēm bī lō bī zim bī gō η ma, η y'a lē kōōm dōmūm bī dō σ. ^{XVI} Gōaa ba σ, an nī pēera daa kēr sam, an n'a tam hūu gūsure rē y. Bala, pēera daa kēr bī hūu gūsure bī gaam an a kaansō, an lē da bīisi ra. ^{XVII} Gōaa ba σ, an nī dīven daa sam k'a tō

hiboornro gusinno o y. Ku m beε m, hiboornro woo hunhaanm, diven bi n a lo hiboornro woo n a zaar ba. Bi diven daa bi to n tir a o hiboornro daaro o, diven bi kan hiboornro woo ki b'a zaarbare y.»

Zuforo sokomace cir nyimbөөere waare, kan lo k'a wo da Yeezuu huu ma ki

(Marki 5.21-43; Likki 8.40-56)

XVIII K'a ni meer bare ncinaas kan guoo woo ki bi, ziforo sokomace cir deem n a zo ma, an sonta a taa, an n'a hum ni, a o: «Moo nyimbөөere i ga, a n maasure ba cina y. Bi, bor i wo ka a mim la, k'an a mim bo o.» XIX Yeezuu n wuti kan a karundayino ki, hni zu a je o. XX Bi, lo n ta o, ma n'a dam zi a doora buerehuya ho m naa, an a zo Yeezuu ma je o, an a wo da Yeezuu huu le ma. XXI Bala, lo bi y'a hire a heer o, a o: «Ku moo m wo da a huu le ma tokke, moo yi m waam.» XXII Bi, Yeezuu a bo an diga a je o, an lo bi yi an a hi m, a o: «Moo nyunni, i heer ba kookoo, i srakare y'i bumboo». Lεem bi, lo b'a waa wakati bi do o. XXIII Yeezuu k'a lee ku ziforo sokomace cir bi har o bi, k'a hirpenno woo yi kan guaa cir bi bogor bare ki bi, a a hi η ni, a o: XXIV «K'a bo, nyimbөөere bi n ga y. Hinceem a a ba.» Guoo woo ni yaa wom ma. XXV Ku n bo guoo woo m bi, a gaso zi, an nyi bi sa a wo ma, a m bi, nyimbөөere bi n wuti. XXVI Mim naa do n ta le haay o ko bi do o.

Booro huyoo waare

XXVII Yeezuu k'a hor b'o bi, booro huyoo i b'a ze o, hni zu a je o, hni' baa dam, hni'a hire, η o: «Woo cicir ze *David Nyi!» XXVIII Yeezuu k'a lee ku har o bi, booro woo a zo ma, an η lar, a o: «Awoo sira ka a o, moo yi m dam ma, m naa ba ra?» N n a nyi bo o, η o: «In..., Zuuba.» XXIX A m naa, Yeezuu n a wo da η munyaaro woo ma, an a hi, a o: «Ho k'awoo sira ka k'a yi bi, k'a yi maam.» XXX N munyaaro woo n go. Yeezuu n le ka η o panja m, a o: «K'a dundo a zi! A b'a ka guaa n a do y!» XXXI Bi guoo woo ko η bo bi, η y'a sijnida sa leem, hni'a mim dundam ko b'o haay.

Yeezuu bəətir waa

XXXII Yeezuu k'a n'a horm bi, n bor guaa m zinε n ta m, an a ba bəətir. XXXIII Yeezuu k'a la zinε bi ra bi, bəətir b'a sijnida sa, an ni meer bam. Guoo cir gota bi ze kedε. N n'a hire, η o: «Ho naa do loo n ba cina Israyel ko naa o y!» XXXIV Bi farizeenro woo y'a hire, η o: «Zinεro jitaare bi ni panja kan o, an ni lam zinεro woo ra.»

Yeezuu i guoo cir gota cicir zem

XXXV Yeezuu i birm konoro woo o kan boleemaro koro woo ki, an ni ho dundare η sokomacero woo o, an ni Woso cirbε lemim nynta pa dam so, an ni yaaba do haay waam kan kosi do haay ki. XXXVI K'a guoo cir gota bi yi bi, η cicir a nyaso, bala, guoo woo i heezarle no o kan kore ki, amba hobisuro ko η ba dundor m bi m. XXXVII A n a hi a karundayino woo m, a o: «Mosa zibε bi gota, bi zibεnyino woo bi gota y. XXXVIII Naa minto bi, k'a ye Wutuzaa bi han k'an zibεnyino nyoo a mosa zibε bi to ma.»

X

Kristazibæezanno buerehuyoo woo
(Marki 3.13-19; Likki 6.12-16)

^I Yeezuu a karındanyino buerehuyoo woo bir, an panja ka η σ, kō η n'a da zinero woo ma, kō η ni la η la, kō η ni yaaba do haay waa, kan kōsi do haay ki. ^{II} Kristazibæezanno buerehuyoo woo tōro ba n ni: Læekare zaa bi tō m, Sımōon, n n'a hum ma Pıyæer, kan a danzaa Andır ki, Zebedee nyino Zakkı kan a danzaa Zaan ki. ^{III} Filipi kan Bartelemii ki, Toma kan yaworsirezaa Matiyee ki, Alfee nyi Zakkı kan Tade ki. ^{IV} Sımōon *Zeloti, kan Zidas Iskarıyoti ki, b'i Yeezuu da jınno wo σ bi. (Marki 6.7-13; Likki 9.1-6)

^V Yeezuu buerehuyoo noon duro nyoo, an le ka η σ, a σ: «A bi kifuro zaa sa y, b'a bi gaso Samarii zanno kō σ y. ^{VI} Bi k'a ta Israyel do zi, gooo kō η bō kō σ kan hōbıuro kō η nyaam nō woo ki zi. ^{VII} K'awoo ι tam k'a bir a pa dare, a σ: Woso cirbæ b'a zo. ^{VIII} K'a yaabazanno waa, k'a gæno mum bō σ, k'a kusimero waa, a dintim gō η ma, k'a la zinero ra. A ka n y'a σ awoo σ vam, k'a ka vam so.

^{IX} A bi sarma sa, b'a bi busoo sa so y. A bi bōolugō zar a mōr σ so y. ^X A bi hıra sa zaa bi sare minto, b'a bi huu sa hıya y. A bi kōso kan bara ki sa y, bala, zibæzaa b'a ga m, an hōbıre yi. ^{XI} K'awoo gaso kō poore σ gæ kō gōta σ, k'a laaka da, kō gōaa ta σ a le n taa k'awoo si a har σ, k'a gōota b'σ k'an ta an awoo hōrle ku. ^{XII} K'awoo ta k'a gaso har b'σ, k'a hi, a σ: «Laafı n bir kan awoo ki.» ^{□□} Kō har bi do a ga m, k'awoo laafı n nyinta kan ki. Bi, k'a n a ga m, k'awoo laafı n a wusigæ awoo zi. ^{XIV} Har bi do nō σ kō η n awoo si, kō η n a tor ka awoo meerbaa bi ma, ηn'a si so, k'a ι bōm har bi do σ, gæ kō bi do σ, k'a taanyisi gō a ganno ma. ^{XV} Sıra moo n'a hire awoo m: dōdōkare hinni σ, kō naa do fıryıre yım gōta an le da Sodōm kan Gomōor ki kō ra.»

Fıryıre k'a ni zem bi mim
(Marki 13.9-13; Likki 21.12-17)

^{XVI} «K'a tor ka mıjja, awoo nyoo moo nawom am seero hō bi m poojino bireyaa σ. Bi minto bi, k'a hōon ka mıjja, am munnō hō bi m. K'a yi gōoo kō η mim ba σ y, am cirōnno hō bi m. ^{XVII} K'a dundo a zi kan gōoo ki, bala, η y'awoo gorm, ηni ta awoo m dōdōkænno zi. N y'awoo zem madıro m a sokōmacero σ. ^{XVIII} N tare awoo m kōro læzanno kan cinno ki taa moo tō ma. Naa ni nyuntam kasetı η mıjjoō kan kifuro woo ki læ. ^{XIX} Kō η bi ta awoo m brōo læ, a b'a hōon da k'awoo meer bam lōnlo, gæ, bō awoo n n'a hire y. Hō k'awoo n'a hum bi, n y'a kare awoo σ dōmım bi do σ. ^{XX} Bala, awoo bæe n ni meer bare a zim y, awoo Zı Sent-Æspri n ni meer k'awoo n n'a bam bi dare awoo le σ. ^{XXI} Danyino kō kam ze ma. Zı y'a nyi kare, n n a ze. Nyino wutire ηni jum kan a zıro ki, ηni η ka, ηni η zınze. ^{XXII} Gōaa haay sōre awoo m moo tō ma. Bi gōaa k'a jum kōokōo an ta an fıryıre bi nyare ku bi bōmbōre yım. ^{XXIII} Kō η fıı ka awoo ma kō niηηō σ, k'a a si a ta kō vanta σ. Sıra moo n'a hire awoo m, awoo bi Israyel kōnōro woo nyare Gōaanyı bi m bōkare, an bōr y. ^{XXIV} Karındanyı bi n le da a karınsaamba ra y, zibænyı bi n le da a zuuba ra so y. ^{XXV} Karındanyı a ga m, an yi am a karınsaamba m. Zibænyı a ga m, an yi am a zuuba

m. Kū n har bɪ zaa bɪ ba zinəro jɪtaare, awɔɔ hɔɔn ɔ naa, n b'a bam har bɪ nyɪnɔ wɔɔ m nɔɪnaaɔ ra?

(Likki 12.2-7)

^{XXVI} Nɔɪnaaɔ bɪ, a bɪ nyɪ ba gɔɔɔ nɪ y. Bala, hɔ ba ɔ, an a nyaakom da, n ba yɪre y. Mim ba ɔ, an a nyaakom da, n b'a dɔre y. ^{XXVII} Hɔ kɔ mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m monsigə ɔ bɪ, k'a hɪ garga ra, hɔ k'awɔɔ n'a mam sɔ awɔɔ y'a minto bɪ, k'a pa da kɔ gɔaa haay n a ma. ^{XXVIII} A bɪ nyɪ ba gɔɔɔ kɔ η nɪ mɛsim zɛm gɛr, bɪ η b'a dam ma, ηnɪ gɔaa nyɪ zɛ rɔ wɔɔ nɪ y. K'a nyɪ ba Woso m. Bɪ y'a da ma, an mɛsim kan nyɪ kɪ zaar ba sɛhar ɔ. ^{XXIX} N bɪr bɛnnɔ hɛɛnm hɪya wacɪr la? A n bɔkare deem taan... bɪr gam k'awɔɔ Zɪ bɛɛ zaa ka y. ^{XXX} B'awɔɔ, η y'awɔɔ minke bɪ lɛ dɔ. ^{XXXI} K'a maam, a bɪ nyɪ ba y. Awɔɔ gore ta ɔ, an lɛ da bɛnnɔ haay ra.

(Likki 12.8-9)

^{XXXII} Kɔ gɔaa a hɪ gɔɔɔ lɛɛ, a ɔ, a mɔɔ dɔ, mɔɔ y'a hɪre m Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ m, mɔɔ ɔ, mɔɔ zaa dɔ sɔ. ^{XXXIII} Bɪ, kɔ gɔaa bɪsɪ ka mɔɔ ma gɔɔɔ lɛɛ, mɔɔ bɪsɪ kare a zaa ma sɔ mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ lɛɛ.

Laafu bɛɛ bɔr y, yarbare m

(Likki 12.51-53; 14.26-27)

^{XXXIV} A b'a hɔɔn da, a ɔ, bɔr mɔɔ ɔ kɔ laafu n nyɪnta ɔ tara burɔ ɔ y. Mɔɔ n bɔr kɔ laafu n nyɪnta ɔ y. Bɔr mɔɔ ɔ zoobare m. ^{XXXV} Bɔr mɔɔ ɔ, kɔ m gɔaa gɔ a zɪ ma, kɔ m nyɪmbɔɛɛre gɔ a da ma, kɔ m lɔ gɔ a nyar ma. ^{XXXVI} Gɔaa har gɔɔɔ n nɪ yɪre a jɪnnɔ.

^{XXXVII} Kɔ gɔaa a zɪ ηɔa gɛɛ a da an lɛ da mɔɔ m, gɔaa bɪ do n a ga m, an yɪ mɔɔ gɔaa y. Kɔ gɔaa a nyɪyar gɛɛ a nyɪmbɔɛɛre ηɔa an lɛ da mɔɔ m, gɔaa bɪ do n a ga m, an yɪ mɔɔ gɔaa sɔ y. ^{XXXVIII} Kɔ gɔaa n a gɔdarkɔra busu an zu mɔɔ ɔ, a n a ga m, an yɪ mɔɔ gɔaa y. ^{XXXIX} Kɔ gɔaa lɛ taa k'a a meeyaa bɔmbɔ, a b'a meeyaa bɔmbɔre yɪre y. Bɪ gɔaa k'a yɛ zɛ ma mɔɔ tɔ ma bɪ bɔmbɔre yɪm.»

Ganwɔre yɪre

(Marki 9.41)

^{XL} «Kɔ gɔaa awɔɔ si, mɔɔ a m si. Mɔɔ si k'a ɔ bɪ, bɔzaa ɪ mɔɔ nyɔɔ b'a a si. ^{XLI} Kɔ gɔaa wosolesinnɪsorazaa si k'an wosolesinnɪsorazaa bɪ minto, a wosolesinnɪsorazaa ganwɔre yɪm. Kɔ gɔaa gɔaa tɪrga si a tɪrgabaa tɔ ma, a gɔaa tɪrga ganwɔre yɪm. ^{XLII} Sɪra mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m, kɔ gɔaa hi ka hɪnnɪ ɔ tɔkke nyɪnɔ poorero nɔɔn duro deem ɔ, kɔ mɔɔ karɪndanyɪ m bɪ tɔ ma, gɔaa bɪ do bɪ kɔrɔm ganwɔre ma y.»

XI

Zaan-Batiisi gɔɔɔ nyɔɔ Yeezuu zɪ

(Likki 7.18-35)

^I Yeezuu k'a hɔ dɪnda a karɪndanyɪnɔ buerɛhɪyɔɔ wɔɔ m an a nya bɪ, a a hɔr lɛɛ bɪ do ɔ k'a yaa Woso lemim pa da, k'a hɔ dɪnda sɔ kɔrɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ kɔɔ ɔ. ^{II} Zaan k'a nɪ lɔnnɔɛ ɔ b'a tɔ an Krista zibɛəro wɔɔ mim ma, an a karɪndanyɪnɔ gɔsɪnnɔ nyɔɔ, ^{III} kɔ η n aa laaka da han, η ɔ: «lbɪ ηn'ɪ dɔre ɪ zere ma bɪ gɛɛ, gɔaa vanta nɪ?» ^{IV} Yeezuu n a nyɪ bɔ η nɔ, a ɔ: «K'a ta a yaa hɔ k'awɔɔ n'a mam, an n'a yɪm naa dɪnda Zaan m: ^V Bɔɔrɔ mɪm ɪ lɛɛ yɪm, lɔgɔrɔ ɪ tam, kusimoo y'a waam, dɪntim nɪ gɔre η ma, tikkiro ɪ meerbaa mam, gɛəno y'a mɪm

bɔŋ ɔ, lemim nyɪnta ɪ hum ŋɔazannɔ m. ^{VI} Mimbirenyɪntazaa m ɔɔaa k'a n a sɪrakare to mɔɔ minto bɪ m.»

^{VII} Zaan karundanyɪnɔ wɔɔ kɔ ŋ y'a hɔr bɪ, Yeezuu a sɪŋŋɪda ba, an n'a hum zamaa bɪ m, a ɔ: «Nka awɔɔ ta a yaa dɪga a poohɔɔn ɔ? Hɪnher awɔɔ yɪ, an nɪ niigɛ ɔ yɛŋŋɛm ɔ ɔ? ^{VIII} Bɔ awɔɔ ta a yaa dɪga a paan...? ɔɔaa m, an huu wɪsɪ da a ra ɔ ɔ? ɔɔɔ kɔ ŋ nɪ huu wɪsɪrɔ dare a ra rɔ wɔɔ ɪ cinno harlo ɔ. ^{IX} Nka awɔɔ ta a yaa dɪga a? Wosolesinnɪsorazaa m ɔ ɔ? ɪn..., mɔɔ y'a hɪ awɔɔ m, a lɛ da wosolesinnɪsorazaa ra. ^X Zaan mim n y'a ɔrsɪra ba Wosoci nɔ ɔ, n ɔ: «Mɔɔ nɪ m zibɛɛzaa nyɔɔre ɪbɪ lɛɛ, k'an ɪbɪ zaa banka.» [□] Sɪra mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m, lannɔ nyɪnɔ barla ɔɔaa ba ɔ an lɛ da Zaan-Batiisi ra y. A n bɔkare ɔɔaa k'an poore Woso cirbɛɛ nɔ ɔ bɪ lɛ da m. ^{XII} A n a sɪŋŋɪda sa Zaan-Batiisi Woso lemim padare dɔmɪnnɔ ɔ, an lee ku dɪtaa naa ma bɪ, arzana bɪ gasɔ n nawɔŋ ɔ paŋŋa m, tɔntɔɔrezannɔ n'a sɔŋ ɔ. ^{XIII} Wosolesinnɪsorazannɔ wɔɔ haay kan Moyiisi lɛrɔ wɔɔ kɪ Woso cirbɛɛ bɪ mim dɪnda, an ta an Zaan dɔmɪm ku. ^{XIV} K'a dɔ mɪŋŋa a ɔ, *Elii niŋŋɛ kɔ n ɔ a zem bɪ m Zaan m. ^{XV} ɔɔaa k'a nɪ tɔr m k'an a ma! ^{XVI} Kɔ m her ɔɔɔ nɔɔn makra ba kan bɔ kɪ? Bɔ ŋ y'a ɔ kɔ ɔ kan nyɪnɔ kɔ ŋ yaa nyɪnta daasɪyaa ɔ, ŋn'a to, ŋn'ɪ kɔ bimbirm, ŋ ɔ:

^{XVII} Wɔɔ hir hɛ awɔɔ m,

b'awɔɔ n sar ba y!

Wɔɔ zelaa lo awɔɔ m,

b'awɔɔ n nyi ka y!

^{XVIII} Bala, Zaan k'a bɔr bɪ, a bɪr hɔ bɪre y, a bɪr dɪven mim sɔ y. N n a hɪre, n ɔ: zinɛ n ta m. ^{XIX} ɔɔaanyɪ bɪ bɔr, an nɪ hɔ bɪm, an nɪ hɔ mim, n n'a hum ma, n ɔ: Naa do naa, nɔzaa m, bɪ, bɛemir m sɔ. Yaworsinno kan mimbɔnyaabɛnno kɪ hannɪ m. Bɪ, ɔɔɔ kɔ ŋ nɪ yem Woso Mindɔre bɪ ma rɔ wɔɔ a dɔ ŋ ɔ, Woso Mindɔre bɪ tɪrga.»

(Likki 10.13-15)

^{XX} A m naa, Yeezuu n a sɪŋŋɪda sa, an nɪ nyaa bam kan kɔrɔ k'a hoserlo ba ɔ ɔɔta bɪ ŋ n a bɔ a taam nɔ wɔɔ kɪ. ^{XXI} «Korazen, ɪbɪ kɔsɪ yɪm! Betsayɪdaa, ɪbɪ kɔsɪ yɪm sɔ! Bala, hoserlo kɔ ŋ ba awɔɔ bireyaa ɔ rɔ wɔɔ, kɔ ba ŋ y'a ɔ Tiir kɔ ɔ kan Sidɔn kɔ kɪ, k'an naa bɔɔ huu yiirɔ ɔr ŋnɪ ŋ ka a ra ŋnɪ suu lo a ra, k'a hunka a ɔ, a lɛ taa k'a a bɔ a taam. ^{XXII} Bɪ y'a ka, mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m: dɔdɔkare hinnɪ ɔ, awɔɔ fɪryɪre nyɪntam kɔsɪ, an lɛ da Tiir kan Sidɔn kɪ m.

^{XXIII} B'ɪbɪ, Kapernawum, ɪbɪ y'ɪ busure ɪ lee ku brama ra?

ɪbɪ zerm ɪ gasɔ ɔɔɛnɔkɔ ɔ!

Bala, kɔ hoserlo kɔ ŋ ba ɪbɪ zi rɔ wɔɔ, kɔ ba ŋ y'a ɔ Sodɔm kɔ ɔ, k'an naa a ɔɔɔta an ta ɔ her dɔmɪm ɔ. ^{XXIV} Naa y'a ka, mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m: dɔdɔkare dɔmɪm ɔ, ɪbɪ fɪryɪre yɪm kɔsɪ an lɛ da Sodɔm hɔ ra.»

Zɪ kan Nyɪ kɪ

(Likki 10.21-22)

^{XXV} Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, Yeezuu meer ba, a ɔ: «Zɪ k'a a so tara ɔ kan brama kɪ, mɔɔ ɪ yaa dare ɪbɪ m barka, k'ɪbɪ hɔɔ nɔɔn duro nyaakom da ɔɔɔ hɔɔnzannɔ m kan hɔdonno kɪ m, ɪ bɔkare, ɪ ŋ hunka nyɪnɔ poorero m bɪ minto. ^{XXVI} ɪn..., Zɪ, ɪbɪ y'a ŋɔa ɪ ba nɔnaaɔ.

^{XXVII} Mɔɔ Zɪ hɔ haay ka mɔɔ ɔ. Zɪ bɪ y'a deem ɪ Nyɪ bɪ dɔ. Nyɪ bɪ y'a deem ɪ Zɪ bɪ dɔ kan ɔɔɔ k'a lɛ n taa k'a hunka ŋ nɪ rɔ wɔɔ kɪ bala.

XXVIII K'a b̄or m̄oɔ zi, aw̄oɔ haay k'aw̄oɔ m̄or gorezaa busu an n'a k̄om n̄o w̄oɔ, m̄oɔ hoonsire kare aw̄oɔ ɔ. XXIX K'a zu m̄oɔ ɔ, k'a m̄oɔ h̄odundare si, bala, m̄oɔ b̄oḡo-b̄oḡo, m̄un̄jazerlezaa m m̄oɔ m. B̄i, aw̄oɔ nyiro w̄oɔ hoonsire yum. XXX Bala, zuuba k'an k̄os̄i b̄ee m m̄oɔ n̄i y. M̄or k̄o m̄oɔ n'a kare aw̄oɔ ɔ b̄i gore ba ɔ s̄o y.»

XII

Sabaa hinni b̄is̄ikare

(Marki 2.23-28; Likki 6.1-5)

I D̄om̄un̄n̄o w̄oɔ duro ɔ, sabaa hinni ɔ, Yeezuu b̄o h̄os̄irar̄o ɔ, n̄o n a kar̄undanȳn̄o w̄oɔ nyas̄o, n̄n'a s̄un̄jida ba, n̄n'i h̄oyaa ȳnyarm n̄n'a t̄in̄j̄ore, n̄n'a s̄om. II Farizeen̄o w̄oɔ k̄o n̄ naa ȳi b̄i, n̄ y'a h̄i Yeezuu m, n̄ ɔ: «D̄iga i kar̄undanȳn̄o w̄oɔ ma, h̄o k'a n a ga bare m *sabaa hinni ɔ b̄i n̄n'a bam.» III Yeezuu n a h̄i n̄i, a ɔ: «Mim k'a pakra ba Dav̄id m kan a ḡoɔ k̄i b̄i d̄om̄um ɔ, h̄o n̄in̄j̄e k'a a ba, n̄o k'a a nyas̄o b̄i, IV gas̄o k'a ɔ Woso z̄eɔji b̄ince ɔ, an mann̄i bur b̄i ḡor an a b̄i, kan a ḡoɔ w̄oɔ k̄i, b̄i le ba ɔ k̄o n'a b̄i k̄o wosocemann̄ib̄enno w̄oɔ b̄ee m bala b̄i, aw̄oɔ n a kar̄inda ba ra? V Ḡee, aw̄oɔ n a kar̄inda ba Moyiisi l̄er̄o ci b'ɔ, n ɔ: Woso z̄eɔji b̄ince ɔ b'ɔ b̄i, wosocemann̄ib̄enno w̄oɔ bur zum sabaa hinni b'ɔ y, b̄i k̄or̄oma b̄ee n̄i y. VI B̄i, m̄oɔ y'a h̄ure aw̄oɔ m, Ḡoaa i naa ɔ, an le da Wosoc̄e b̄i ra. VII N ɔ: cicirz̄ere m̄oɔ le n taa, mann̄ibare b̄ee y, k'aw̄oɔ meerbaa naa do j̄i ma, aw̄oɔ b̄i ḡoɔ n̄oon duro d̄oɔ yar̄le y, bala, n̄ n̄ k̄or̄oma y. VIII Bala, Ḡoanȳi b̄i m sabaa hinni b̄i minzaa.»

W̄oḡerzaa

(Marki 3.1-6; Likki 6.6-11)

IX Cem k̄o Yeezuu ɔ b'ɔ b̄i, ta a ɔ, an aa gas̄o n̄ sokomace ɔ. X L̄ee b̄i do ɔ b̄i, ḡoaa n̄ n̄i b'ɔ, a w̄o deem n ga. N̄ n laaka da Yeezuu han, n̄ ɔ: «A a ga m, k̄o n̄ n̄i ḡoaa waa *sabaa hinni ɔ ra?» A h̄i n̄ y'a ɔ nc̄inaas̄o, k'a Yeezuu ku, a mim ka ra. XI B̄i, Yeezuu a h̄i n̄i, a ɔ: «Nka n'aw̄oɔ bire ɔ, a ser deem bala n n'a dam yaa ɔ sabaa hinni ɔ, b'a b̄i tare an aa a b̄o yaa b'ɔ? XII Ḡoaa n le da ser m denter la? K'a maam, a a ga m, k̄o n̄ n̄i zi m̄un̄ja ba ḡoaa m sabaa hinni ɔ.» XIII A m b̄i, an a h̄i w̄oḡerzaa b̄i m, a ɔ: «I w̄o b̄i h̄or!» Ḡoaa b̄i n a h̄or, a w̄o b̄i n a banka m̄un̄ja am deem b̄i h̄o b̄i m. XIV Farizeen̄o w̄oɔ k̄o n̄ b̄o sokomace b'ɔ b̄i, n̄ y'a d̄inda k'a ka zaa ma k'a Yeezuu ku a z̄e.

Zib̄ənȳi k̄o Woso a b̄o ɔ

XV Yeezuu k'a naa ma b̄i, a a h̄or l̄ee b̄i do ɔ, ḡoaa cir ḡota n zu a j̄e ɔ, an yaabazann̄o w̄oɔ waa haay. XVI A n n'a h̄ure n̄ n̄i m̄un̄ja, a ɔ: A b'a ka ḡos̄t n a d̄o y. XVII K̄o h̄o k̄o wosolesinn̄isorazaa Ezayii a h̄i b̄i n k̄o ȳi. A a h̄i, a ɔ:

XVIII M̄oɔ Zib̄ənȳi k̄o m̄oɔ b̄o ɔ b̄i ba n n̄i.

Ḡoaa k̄o m̄oɔ n'a n̄sam kan m heer k̄i haay b̄i,

m̄oɔ ȳi m ̄Espri b̄i kan ɔ.

A m̄oɔ l̄er̄o h̄i m do ḡota m.

XIX A b'a kam nyaa ma y.

A b̄i zee dare y.

Ḡos̄t b'a leer mam zaar̄o bire ɔ y.

XX A b̄i niiḡe ḡo pan̄jawarzaa dare y.

A bi fiture k'a se panja ba u bi lihire y.
 A ba a nawore ncinaau, an ta an panja ka turgabaa u.
 XXI Do haay sira kan u.

Yeezuu kan Belzebul ki
 (Marki 3.22-30; Likki 11.14-23)

XXII Bi je u bi, n bor gaaa m Yeezuu zi, zine n ta m, an a ba baa, bheetirbaa n ta m so. Yeezuu n a waa, a n ni meerbare, a mim n ni lee yim so. XXIII Gaaa cir bi ze kade, hn'a hire, n u: «*David Nyi bee m na?» XXIV Bi farizeenro woo ku n naa ma bi, n y'a hire, n u: «Naa do k'an naa, la a nawom zineero ra, zineero jitaare Belzebul panja m bala.»

XXV Yeezuu k'a ho ku n n'a hoon dam ma bi do bi, a a hi n ni, a u: «Ku k'a guoo bir ku mam bi y'a dare. Kono gee, har ku komare ba u bi y'a dam so. XXVI Ku Sutaana bor an ni lam Sutaana ra, gongore m bi. A ku bi y'a dam ma, an jum donto ra? XXVII Bi ku Belzebul panja y'a ka moo ni lam zineero ra, awoo karundanyino woo la ku n nawore n la so bi, n panja b'a to ka? Bi y'a ka n munnoro n n'awoo dodo kare. XXVIII Bi ku Woso *Sent-Espri panja y'a ka moo ni lam zineero ra, k'a maam k'a do a u, Woso cirbae bi lee ku awoo zi. XXIX A n ta u so bi, gaaa ba u, an b'a dam ma, an gasu gaaa panjazaa har u, k'a morlo gor, k'a n ser ka, an a kosi, an bokare, an gasu, an morlo woo gor y. XXX Gaaa k'a ba kan moo ki bi, moo jum m. Gaaa k'a bir a dam moo han an a so ku ma bi, a hista a nawom.»

XXXI «Naa y'a ka, moo n'a hire awoo m, Woso mimbonyaro haay kan sunsoro haay ki sugur kam guoo u. Bi, gaaa biyee k'a ni Sent-Espri sunso wom bi, a b'a sugur yim fuga y. XXXII Ku gaaa meer ba Gaaanyi bi ma, a y'a sugur yim, bi k'a meer ba Sent-Espri ma, a b'a sugur yim tara buru u naa u, b'a b'a yim booti hinni u so y.»

Goo kan a nyi ki
 (Likki 6.43-45)

XXXIII «K'a do a u: go munja bi, nyi munja a n'a dam. Goo bonyaa ni nyi bonyaa dam. N go biyee do a nyi ma. XXXIV Munno kosiro, awoo y'a bam lo k'a mim munja hi a kosirabaa bi no u? Bala, ho k'a gaaa heer han b'a le n'a him. XXXV Gaaa munja k'a n'a munjabaa m bi, bo an nawom mim munja m a heer u. Gaaa bonyaa k'a n'a bonyaabaa m bi, bo an nawom mim bonyaa m a heer u so. XXXVI Bi, moo y'a hire awoo m, moo u: Meerbaa k'a nyoodu ba u haay ku gaaa n'a bam bi, Woso y'a larm ma. XXXVII Bala, ubi meerbaa n n'i bombore, i meerbaa n n'i dam mim u so.»

Guoo i hoser yere
 (Marki 8.11-12; Likki 11.29-32)

XXXVIII Naa kur bi, wosocikarinsaamboo kan farizeenro ki a sunjida ba, hn'a hi Yeezuu m, n u: «Karinsaamba, woo le taa k'i hoser ba k'u a yi.» XXXIX A n a nyi bo n no, a u: «Her naa guoo woo, guoo bonyaro m, n bir Woso le sire y, n y'a kam makra ma, bi ku makra bi ni, n bi makra vanta yire ku wolesinnisorazaa Zonas makra bi bee y. XL Bala, Zonas k'a guota zo guta no u hi u domum kaako bi, sinuu u kan a gunuu u ki bi, Gaaanyi bi guotam maam so tara noom u domum kaako, sinuu u kan a gunuu u ki. XLI Dodo kare hinni u, Niniivi guoo wutire, nni her

gʊɔɔ nɔɔn da ɛ ɔ, ɲnɪ ɲ gumə war bɪ hɪnka ɲ nɪ. Bala, Niniivɪ gʊɔɔ wɔɔ a bɔ a taam ɲnɪ sugur yɛ Zonas Woso lemmim padare ma. Bɪ naa ɔ bɪ, gʊaa ta ɔ an ɛ da Zonas ra. ^{XLII} Dʊdɔkare hinnɪ ɔ, lɔ cir k'a a to jɪsɔdɔpaasti ma an bɔr k'a b'a tɔr ka Salomɔɔn mindɔre meerbaa ma bɪ, a zamaana naa do gumə war bɪ hɪnkare ɲ nɪ. Bala, a to a ɔ kɔ laatore ɔ, an bɔr k'a b'a tɔr ka ma, an bɔkare, gʊaa ɪ naa ɔ an ɛ da Salomɔɔn ra.»

Zinə k'a a ya, an nɪ zɛm gʊaa zi
(*Likki 11.24-26*)

^{XLIII} «Kɔ zinə bɔ gʊaa mɛ ɔ, a da an nawom ɛɛ gɛero zi, k'a a ka hoonsire bɪnce ma, bɪ k'a bɪr a yɪre, ^{XLIV} b'a hɪ a heer ɔ, a ɔ: «Mɔɔ yɪ m wusigəre m bɪnce gusire ɔ.» K'a yaa leeku bɪ, a yaa dɪga a gɔsɪ n a so cɛ b'ɔ, bɪ dintim ba b'ɔ sɔ y. Hɔ haay ɪ cɛ b'ɔ, a bɪncɛrɔ ɔ mɪɲɲa. ^{XLV} K'a yɪ ncɪnaaɔ, b'a ta an aa zinəro vantɔɔ gaa saanhɪna, ɲ bɔnyaabaa n ɛ da a mɪɲɲa ra, ɲnɪ bɪ gasɔ, ɲn'a so gʊaa bɪ do ɔ. Gʊaa bɪ do mim bɪ bɔnyaabaa ɛ dam biisi hɔ ra. Zamaana naa do k'an bonyaa naa, a mim yɪre ncɪnaaɔ sɔ.»

Yeezuu danyɪnɔ mim
(*Markɪ 3.31-35; Likki 8.19-21*)

^{XLVI} Yeezuu k'a nɪ meer bam kan gʊɔɔ cir bɪ kɪ bɪ, a da kan a danyɪnɔ kɪ bɔr, ɲnɪ jɪm garga ra, ɲn'a ɲɔam k'a meer ba kan kɪ. [^{XLVII} Gʊaa n a hɪ Yeezuu m, a ɔ: «ɪ da kan ɪ danyɪnɔ kɪ ɪ garga ra, ɲ ɛ n taa k'a meer ba kan ɪ kɪ.»] ^{XLVIII} Yeezuu n a nyɪ bɔ gʊaa bɪ nɔ, a ɔ: «Nka m mɔɔ da? Nkɔɔ m mɔɔ danyɪnɔ?» ^{XLIX} A n bɔkare, an a wɔ nyɔɔ a karɪndanyɪnɔ wɔɔ ma, an a hɪ, a ɔ: «Mɔɔ da bɪ ba n nɪ, kan mɔɔ danyɪnɔ wɔɔ kɪ. ^L Gʊaa niɲɲə k'a nɪ mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ hɔɔnhɔ bam bɪ, mɔɔ danyɪ m, mɔɔ danlɔ m, mɔɔ da m.»

XIII

Hɔduure hɔbɔkɔrenoom dare
(*Markɪ 4.1-9; Likki 8.4-8*)

^I Hinni bɪ dɔ ɔ bɪ, Yeezuu bɔ har ɔ, an aa nyɪnta higɔta bɪ ɛ ra, ^{II} zamaa cir gɔta a so kɔ ma a jɪr ɔ. A m bɪ, Yeezuu n kɔ, an aa nyɪnta kɔɔlɔs ɔ, zamaa bɪ haay n nɪ jɪnɪm hi bɪ ɛ ra. ^{III} A hɔ dɪnda ɲ nɪ gɔta hɔbɔkɔrenoom dare nɔ ɔ, an a hɪ, a ɔ: «Gʊaa ɪ bɔ, k'a hɔ duu. ^{IV} A duu k'a nawom bɪ, gɔsɪnɔ n a lo zaa gɔr ma, bɛnnɔ n bɔr, ɲnɪ b'a bɪ haay. ^V Gɔsɪnɔ n a lo jaarɔ bɪnce ɔ, taa n nyɪnta b'ɔ gɔta y. Hoyaa bɪ n bɔ ɛɛm, kɔ taa ba b'ɔ gɔta bɪ minto. ^{VI} Woso k'a der bɪ, a na hɔka bɪ ma, an ga, k'a mɛsi ba ɔ bɪ tɔ ma. ^{VII} Gɔsɪnɔ n a zar laa gaa ɔ, laa bɪ n haan, an ɲ zɪnzɛ. ^{VIII} Gɔsɪnɔ n a lo ɛɛ mɪɲɲa ɔ, ɲnɪ haan, ɲnɪ ma, ɲnɪ nyɪ da. A yaa deem yaa ka zɔrɔ, deem busɔrdɪ, deem bukərku. ^{IX} Gʊaa k'a nɪ tɔr m bɪ, k'an a tɔr ka ma.»

Bɔ minto m, Yeezuu n tɪr meer ba hɔbɔkɔrenoom dare nɪ?
(*Markɪ 4.10-12; Likki 8.9-10*)

^X Karɪndanyɪnɔ wɔɔ a zɔ Yeezuu ma, ɲn'a hɪ m, ɲ ɔ: «Bɔ m, ɪbɪ n tɪr meer ba kan ɲ kɪ hɔbɔkɔrenoom nɪ?» ^{XI} A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Woso a ka k'awɔɔ n Woso cirbəθ bɪ minno kɔ ɲ y'a nyaakom da rɔ wɔɔ dɔ, b'a n a ka nawɔnɔ ɔ y. ^{XII} Bala, gʊaa k'an ta hɔ m bɪ, n y'a yare n n a ka ɔ, a hɔ n yɪ gɔta, bɪ gʊaa k'a ba m bɪ, baa hɔ k'an ta m bɪ, n bɪ yɔm

ni. ^{XIII} Naa y'a ka mɔɔ ni meer bam kan η ki hɔbɔkɔrenoom m. Bala, η yi dɪgam, bi η bir lɛɛ yɪrɛ y. N̄ y'a tɔr kam, bi η bir a mare, η bir a ji mam sɔ y. ^{XIV} Kɔ hɔ kɔ Ezayii a hi bi n kɔ yi η minto. A ɔ:

Awɔɔ mim mam gɔta,

b'awɔɔ b'a ji mare y.

Awɔɔ dɪgam mɪŋŋa,

b'awɔɔ bi lɛɛ yɪrɛ y.

^{XV} Bala, do naa do heer a ta.

N̄ tɔr bir mim mare y,

η y'a mɪnyaarɔ tɪnta,

k'a bi lɛɛ yi, k'a bi mim ma y,

k'a heer bi mim ji ma y,

k'a bi sugur ye, a a bɔ a taam kɔ mɔɔ n a waa y!

^{XVI} B'awɔɔ, awɔɔ jura: awɔɔ mɪnyaarɔ i lɛɛ yɪm, awɔɔ tɔtɔrɔ i mim mam! ^{XVII} Sɪra mɔɔ n'a hire awɔɔ m, wosolesinnɪsorazannɔ gɔta kan gɔɔɔ tɪrgɔɔ gɔta ki a ŋɔa, k'a hɔ k'awɔɔ n'a yɪm naa yi, bi η n a yi y. K'a hɔ k'awɔɔ n'a mam naa ma, bi η n a ma y.»

Hɔduure hɔbɔkɔrenoom bi ji hire

(Marki 4.13-20; Likki 8.11-15)

^{XVIII} «K'a tɔr ka hɔduure hɔbɔkɔrenoom bi ji ma. ^{XIX} Hɔyaa k'a ni zaa lezi bi, gɔɔɔ kɔ η ni Woso cirbɛə lemim bi mam, bi η bir a ji mam nɔ wɔɔ m. Bala, lɛɛm bi, Sotaana lemim kɔ n y'a duu η heer ɔ bi si η han. ^{XX} Hɔyaa k'a ni jaarɔ bɪnce ɔ bi, gɔɔɔ kɔ η ni Woso lemim bi mare, ŋn'a sim lɛɛm kan heernyɔɔ ki rɔ wɔɔ m brɔɔ m. ^{XXI} Bi, η mɪŋŋɔɔ mɛsi ba ɔ y, hindeem gɔɔɔ m. Kɔ heerzar gɛɛ firyɪrɛ bɔr Woso lemim bi tɔ ma, bi η y'a do lɛɛm. ^{XXII} Hɔyaa k'a ni laarɔ bireyaa ɔ bi, gɔɔɔ m, ŋni Woso lemim bi ma, durnya hɔondama kan a arzaka letaama ki η lemim bi zɛ, a bir nyi dare y. ^{XXIII} Hɔyaa k'a ni lɛɛ mɪŋŋa ɔ bi, gɔɔɔ kɔ η Woso lemim bi ma, ŋn'a ji ma rɔ wɔɔ m: N̄ n̄i nyi dam. A yaa deem i nyi dam zɔrɔ, deem busɔrdi, deem bukɔrku.»

^{XXIV} Yeezuu a ya, an hɔbɔkɔrenoom vanta da, a ɔ: «Woso cirbɛə bɔ kɔ ɔ kan gɔaa k'a hɔdo mɪŋŋa duu a hɔsɪra ɔ bi ki. ^{XXV} Gum k'a bi da gɔɔɔ ni hinceem bam bi, gɔaa bi jum deem n bɔr, an bi sɔr duu hɔyaa bi barla, an a hɔr. ^{XXVI} Hɔyaa bi k'a bi bɔ, an ma, an yaa ka bi, sɔr bi n bɔ sɔ. ^{XXVII} Hɔsɪrazaa bi zibɛənyɪnɔ n b'a hi m, η ɔ: «Zuuba, hɔdo mɪŋŋa bɛɛ ɪbu duu i hɔsɪra b'ɔ ra? A a ba lɔ kɛɛrɛ sɔr n bɔr, an ta ɔ?» □□□ A n a nyi bɔ η nɔ, a ɔ: «Jum deem i hɔ naa do ba». A m naa, zibɛənyɪnɔ wɔɔ n a lar, η ɔ: «ɪbu lɛ taa k'ɔ ta, ɔ aa sɔr bi wɔnwor la?» A n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: ^{XXIX} «Ayy... Bala, k'awɔɔ k'a sɔr bi wɔnwor, awɔɔ cenle a hɔka bi wɔnwor sɔ. ^{XXX} K'a η to kɔ η ni ma kan kɔ ki, k'an ta, an aa hɔdare dɔmum ku. Hɔdare dɔmum ɔ bi, mɔɔ y'a hum zibɛənnɔ wɔɔ m, mɔɔ ɔ: K'a lɛɛ ka a sɔr bi gɔr, a kusɪ, a da se ɔ, k'a bɔkare a hɔyaa bi gɔr a zar m si ɔ.» »

(Marki 4.30-32; Likki 13.18-19)

^{XXXI} Yeezuu a ya, an hɔbɔkɔrenoom vanta da η ni, a ɔ: «Woso cirbɛə bi bɔ kɔ ɔ kan hɔ kɔ n n'a hum ma mutardi yaa, kɔ gɔaa n'a sam, an n'a duum a hɔsɪra ɔ bi ki. ^{XXXII} A m hɔdo haay rɔ wɔɔ poore. Bi, kɔ n y'a duu an bɔ, ma an nawom, an ni lɛ dam hɔyaa haay ra: a ba an nawom gɔ gɔta, bennɔ n b'a dam ma, ŋni cɛ kunka a vɛŋŋɛrɔ ma.»

Nyonyoo hobokorenoom dare

(Likki 13.20-21)

XXXIII A a ya an hobokorenoom da η ni, a σ: «Woso cirbæ bi bō kō rē kan nyonyoo ki. Lō n a sa, an a tōntō kan nyisi ki mōr gōta lē ma kaako. Nyisi bi n ta an der.»

Bō m, Yeezūu ni hobokorenoom dare

(Marki 4.33-34)

XXXIV Minno nōon duro haay hi Yeezūu n nawōrē η ni hobokorenoom m. A bir hōsi hum gōō cir bi m, k'a hi bēē a nawōm hobokorenoom ni y. XXXV Kō hō kō wosolesinnisorazaa b'a hi bi n kō yi. A a hi, a σ: Mōō yi m lē gōrē, m hobokorenoom da η ni, m hō k'a nyaakōm da durnya sūηηda σ tee... bi hi η ni.

Yeezūu ι sōr hobokorenoom bi

ji hire

XXXVI Yeezūu k'a zamaa cir bi to, an doo bi, a karūndanyīnō wōō a zō ma, ηn'a hi m, η σ: «Sōr hobokorenoom bi ji dūnda wōō m.» XXXVII A n a nyi bō η nō, a σ: «Gōaa k'a ni hō mūηηa do duum bi, Gōaanyī bi m. XXXVIII Hōsira bi, durnya m. Hōdo mūηηa bi, Woso cirbæ nyīnō wōō m. Sōr bi, Sōtaana nyīnō m. XXXIX Jūm k'a sōr bi duu bi, Sōtaana m. Hōdare bi, durnya nyare m. Hōdōnno wōō, maleekarō m. XL Amba kō η ni sōr gōrm ηn'a dam sē σ bi, yi a nawōrē nōnaaō durnya nyare hinni σ. XLI Gōaanyī bi y'a maleekarō nyōōrē, ηni hō haay k'a ni gōōō gōm Woso ma rō wōō gōr Woso cirbæ bi nō σ. N mimbōnyaabōnno wōō gōrm sō, ηni bō η ni, XLII ηn'aa η zar sehar σ. N nyi kam b'ō, ηn'a sō sō. XLIII Bi, gōōō tūrgarō wōō gure am wosogure hō bi m, η Zī bi cirbæ nō σ b'ō. Gōaa k'a ni tor m, k'a n'a tor ka ma.»

Arzaka k'a a nyaakōm da

XLIV «Woso cirbæ bi bō kō rē kan arzaka gōta kō n y'a nyaakōm da hōsira σ bi ki, gōaa n sōr la: a n so ra, an a nyaakōm da. K'a heer nyōō bi, an a hōr, an aa hō haay k'an ta m nō wōō hēē, an hōsira bi do si m.»

XLV «Woso cirbæ b'a ya an bō kō rē kan terbarezaa k'a n'a kam nyēnyaarō mūηηōō ma ki. XLVI K'a nyēnyaa wīsi yi, a busōō ni yūm gōta bi, an ta, an aa hō haay k'an ta m nō wōō hēē, an b'a si m.»

Zanηa hobokorenoom

XLVII «Woso cirbæ b'a ya, an bō kō rē kan zanηa kō η n'a zōm hi σ, an ni zō do haay gōrle an ni bōm ni bi ki. XLVIII Kō zōnō a han bi n y'a gaa, n n bō m hi bi lē ra. N n bōkarē, ηni nyūnta, ηni zōnō mūηηōō wōō nyōkō σ, ηni η zar mōr σ, ηni zōnō bōnyaarō wōō lo. XLIX Yī a nawōrē nōnaaō durnya nyare hinni σ. Maleekarō zem bi gōōō bōnyaarō wōō gō gōōō tūrgarō wōō ma, L ηni η zar sehar σ. N nyi kam b'ō, ηn'a sō sō.»

LI Yeezūu n a karūndanyīnō wōō lar, a σ: «Awōō naa haay woo... ma mūηηa ra?» N σ: «In...» LII A n a hi η ni, a σ: «Nōnaaō bi, wosocikarūnsaamba biyæ k'a n'a bam Woso cirbæ kō bi karūndanyī bi, bō a σ kō rē kan harzaa k'a ni hō gusire kan hō daa ki bōrē a arzaka σ bi ki.»

Nazareti gʊcc n sira ka Yeezuu ɔ y

(Marki 6.1-6; Likki 4.16-24)

^{LIII} Yeezuu k'a hɔbɔkɔrenoonno nɔɔn duro da an η nya bɪ, a a hɔr lɛɛ bɪ do ɔ, ^{LIV} an doo kɔ k'a tɔr ɔ b'ɔ. A n a sɪnjɪda sa, an nɪ hɔ dɪndam kɔ bɪ do sokomace b'ɔ, zamaa bɪ n zɛ kɔdɔ a hɔdɪndare bɪ tɔ ma. N η n'a hɪrɛ, η ɔ: «Awɔɔ a tɔ mindɔrɛ naa do m ka? A a ba lɔ, an nɪ hoserlo bare? ^{LV} Gɔwurezaa bɪ nyɪ bɛɛ n'awɔɔ m na? Maarii nyɪ bɛɛ n'awɔɔ m na? Zakki, Zozef, Sɪmɔɔn, Ziidi, a danyɪnɔ bɛɛ m nawɔɔnɔ ra? ^{LVI} Awɔɔ danlɔrɔ ba wɔɔ bire ɔ naa ɔ ra? A a ba lɔ kɛɛrɛ, an n'a dam naa do haay bare ma?» ^{LVII} Naa do a ka, η n kaanm Yeezuu m. A m naa, Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Wosolesinnɪsorazaa ɪ daɔrɛ yɪm bunce haay ɔ, b'a bɪr a yɪm a kɔ ɔ, a bɪr a yɪm a har ɔ sɔ y.» ^{LVIII} Yeezuu n hoser ba b'ɔ gɔta y, η sɪrakarewar bɪ tɔ ma.

XIV

Zaan-Batiisi zɛ

(Marki 6.14-29; Likki 9.7-9)

^I Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, cir Hɪrɔɔdɪ Yeezuu mim ma, bala a tɔ bɔ lɛɛ haay ɔ. ^{II} A n n'a hɪrɛ a zibɛɛnyɪnɔ m, a ɔ: «Gɔaa naa do, Zaan-Batiisi m! K'a a mɪm bɔ ɔ gɛɛno bire ɔ bɪ y'a ka, an paɪɪɪa yɪ, an nɪ hoserlo bare.» ^{III} Kɔ sɪra nɪ, Hɪrɔɔdɪ a ka, ηnɪ Zaan nyasɔ, ηn'a sur, ηn'a du lɔnnɔɛ ɔ, a dam Filipi lɔ k'an ta m, a tɔ m Hɪrɔɔdɪyaadɪ bɪ minto. ^{IV} Bala, Zaan a hɪ Hɪrɔɔdɪ m, a ɔ: «A n a ga m k'ɪbu n a ba ɪ lɔ y!» ^V Hɪrɔɔdɪ a ηɔa k'a Zaan zɛ gɔr, b'a ɪ nyɪ bam gɔɔɔ wɔɔ m. Bala, brɔɔ haay ɪ dɪgam Zaan ma, η ɔ: Wosolesinnɪsorazaa m. ^{VI} Bɪ, Hɪrɔɔdɪ yɪrɛ dɔmɪm cɪbsa hɪnnɪ ɔ, Hɪrɔɔdɪyaadɪ nyɪmbɛɛrɛ sar ba gɔɔɔ kɔ n yɪ η bir cɪbsa ma rɔ wɔɔ lɛɛ, an Hɪrɔɔdɪ nɔ yɪ. ^{VII} Hɪrɔɔdɪ n a wer si, a ɔ: hɔ k'a lɛ n taa haay bɪ, a y'a kan ɔ. ^{VIII} Nyɪmbɛɛrɛ bɪ da bɪ n a nyɔnnɔɔta, a ɔ: «A n Zaan-Batiisi mim yɛ laaga burɔ ɔ.» Nyɪmbɛɛrɛ bɪ n a yɛ maam sɔ. ^{IX} Cir bɪ heer n a zar, b'a b'a dam ma, an a gu y, k'a wer si hɔbɪrɛbinno wɔɔ bire ɔ bɪ minto. A m bɪ, an lɛ ka kɔ n n'a ka ɔ. ^X A n gɔaa deem nyɔɔ, an aa Zaan mim gɔ ma lɔnnɔɛ ɔ b'ɔ, ^{XI} an bɔr m laaga ɔ, an b'a ka nyɪmbɛɛrɛ b'ɔ, an a si, an aa a ka a da ɔ. ^{XII} Zaan karɪndanyɪnɔ wɔɔ n bɔr, ηnɪ bɪ Zaan gɔr bɪ sa, ηn'aa bir, ηnɪ bɔkare ηn'aa hɔ k'a a ba bɪ hɪ Yeezuu m.

Yeezuu gɔɔɔyaarɔ tɔr tisi soor

(Marki 6.30-44; Likki 9.10-17; Zaan 6.1-14)

^{XIII} Yeezuu k'a mim naa do ma bɪ, a a hɔr lɛɛ bɪ do ɔ, an da kɔɔlɔs ɔ k'a ta toore ma a deem. Gɔɔɔ cir kɔ η naa yɪ bɪ, η y'a hɔr a kɔrɔ ɔ a gam ma, k'a zu a jɛ ɔ. ^{XIV} Yeezuu k'a bɔ kɔɔlɔs b'ɔ bɪ, a gɔaa cir yɪ gɔta, gɔɔɔ wɔɔ cɪcɪr n a nyasɔ, an a sɪnjɪda sa, an nɪ η yaabazannɔ waare. ^{XV} Yɪrbɛɛ k'a da bɪ, a karɪndanyɪnɔ wɔɔ a zɔ ma, ηn'a hɪ m, η ɔ: «Gum da, bɪ pooyaa m naa, gɔɔɔ wɔɔ da zaa ra kɔ η nɪ ta kɔrɔ wɔɔ ɔ, ηn'aa hɔbɪrɛ si, ηn'a bɪ!» ^{XVI} Bɪ, Yeezuu a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «A n a ga m, ηn'a hɔr y. K'a hɔbɪrɛ ka η ɔ a zim.» ^{XVII} A m bɪ, ηn'a hɪ m, η ɔ: «Bur soor kan zɔnɔ kɪ hɪya wɔɔ n ta m naa ɔ.» ^{XVIII} Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a η ka m ɔ naa ɔ.» ^{XIX} A n lɛ ka, kɔ gɔɔɔ wɔɔ n nyɪnta bur bɪ ra, an bur soorlɔ wɔɔ si kan zɔ hɪya bɪ kɪ a wɔ ɔ, an dɪga brama, an barka da Woso m. A n buuro wɔɔ zɪnzɛ ra, an a ka a karɪndanyɪnɔ wɔɔ ɔ, kɔ η n'a ka zamaa b'ɔ. ^{XX} Gɔɔɔ wɔɔ haay a bɪ,

an η ka. Karındanyıno woo bur kan zo ki kuuro ku η goota ro woo gur kası le ma bueerehiya. ^{XXI} Goo ku η ho bi bi ro woo, yaaro woo le a zo tisi soor ma. N n lanno kan nyıno ki le sa y.

Yeezuu ι tam hi burə σ
(Markı 6.45-52; Zaan 6.15-21)

^{XXII} Lεem bi, Yeezuu a ka karındanyıno woo n da kooloo b'σ, ku η ni bra higota bi gəm deem la, k'a goota a zamaa bi da zaa ra. ^{XXIII} K'a zamaa bi da zaa ra an a nya bi, a a hor a deem, an ta ci ra, k'a yaa da. Yirbəə k'a da bi, a goota b'σ a deem. ^{XXIV} Kooloo bi n a gu hi bi le bi ma, an ta laato hi bi bire σ. Bala, hunher y'a nyam kooloo bi zi, hikurero woo n'a monum kooloo b'σ ^{XXV} Də k'a bor an ni mem bi, a wuti an to hi bi ra, an ni tare η zi. ^{XXVI} Kə karındanyıno woo a yi an ni tam hi bi ra bi, nyibəə gaso η σ, ηn'a hire, η σ: «Toor m!» N n'i zee dam. ^{XXVII} Lεem bi, Yeezuu meer ba kan η ki, a σ: «K'a sira ka, moo m, a da bi bo σ y!» ^{XXVIII} Pıyeer n a hi m, a σ: «Zuuba, k'ibu m paan... k'i le ka ku m bor ι zi hi bi burə σ.» ^{XXIX} Yeezuu n a hi m, a σ: «Bor.» Pıyeer n bo kooloo b'σ, an ni tom hi bi ra k'a ta Yeezuu zi. ^{XXX} K'a hunher bi yi an ni honm kan panja ki bi, a da bo σ, hi bi n'a monum, an zee da, a σ: «Zuuba, m bo le m!» ^{XXXI} Lεem bi, Yeezuu a wo nyoo an a nyaso, an a hi m, a σ: «Ibu sirakare poore! A lo ibu n sınısım ka?» ^{XXXII} N n'a da ku σ, ηni gaso kooloo b'σ hunher bi n jum. ^{XXXIII} Goo ku η ni kooloo b'σ ro woo kukurə ze a taa, ηn'a hire, η σ: «Woso Nyı n'ibu m paan....»

Zenezareti yaabazanno waare
(Markı 6.53-56)

^{XXXIV} Kə η higota bi ze ra bi, η yaa lee ku Zenezareti σ. ^{XXXV} Kə bi do gooo woo ku η Yeezuu yi, ηn'a do bi, η yaa a hi ku b'σ haay kan korə junjeenno woo ki, η σ, a bor. N n bor yaabazanno woo m haay Yeezuu zi. ^{XXXVI} N n a ye han, k'a a wo da a huu le tokke ma. Bi, gooo ku η y'a wo da ma ro woo waare yi haay.

XV

Woso lero kan yınıubayı ki
(Markı 7.1-13)

^I Farizeenro kan wosocikarınsaamboo gosınoo ki a to Zerizalem σ, ηni bor Yeezuu zi, ηni b'a hi m, η σ: ^{II} «Bo m, ibu karındanyıno woo bur zum woo yaaboo yınıubayıro woo σ? N n'i ho bım, bi η n a wo hir y. A n a ga ni y.» ^{III} Yeezuu n a hi η ni, a σ: «B'awoo, a lo awoo bur zum Woso lero woo σ, a bokare, an ni zum a yınıubayıro woo σ?» ^{IV} Woso a hi, a σ: «I zi kan ι da ki da σ. Bi gıaa k'a zi bo σ gee a da a bo σ, pakra m, ku n n a ze gər.» ^V B'awoo σ, ku gıaa a hi a zi m, gee a da m, a σ: «Daahan ku moo m ga m, m a ka ibu σ bi, Woso ho ni.» ^{VI} Pakra beε m ku gıaa bi do m a da a zi kan a da ki han y. Woso lemim bi zar awoo nawore ncınao a yınıubayıro woo minto. ^{VII} Zambəzanno, Ezayii gumə ta σ, an awoo mim hi, a σ: ^{VIII} Goo noon duro, moo da η nawoη σ a le m, bi η heer laato moo ma. ^{IX} Daore ku η n'a kam moo σ bi, vam m. Bala, durnya mim ηn'a dıdam gooo m, ι σ Woso ho m.»

Hɔ k'a nɪ dintim kam gʊaa ma

(Markɪ 7.14-23)

^X Bɪ jɛ ɔ bɪ, Yeezuu zamaa bɪ bir, an a hɪ ɪ nɪ, a ɔ: «K'a tɔr ka mɪɲɲa k'a jɪ ma! ^{XI} Hɔ k'a nɪ gasum gʊaa lɛ ɔ an ta a nɔ ɔ bɪ bɛɛ nɪ dintim kam ma y, bɪ hɔ k'a nɪ bɔm gʊaa lɛ ɔ bɪ nɪ dintim kam ma.» ^{XII} A m naa, karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a zɔ ma, ɪɲ'a hɪ m, ɪ ɔ: «Farizeenɔ wɔɔ kɔ ɪ ɲ naa ma bɪ, ɪ bɪ dɔ ɪ ɔ, a busu ɪ ma ra?» ^{XIII} A n a nɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Hɔ haay kɔ mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ n a sɔɔn bɪ, n y'a wɔrm. ^{XIV} K'a ɪ tɔ, bɔɔrɔ nɪ bɔɔrɔ gaam. Bɪ, kɔ bɔɔ bɔr, an nɪ bɔɔ gaare, ɪ gʊaa hɪya haay y'a zarm yaa ɔ!» ^{XV} Pɪyɛɛr n a hɪ m, a ɔ: «Hɔbɔkɔrɛnoom naa dɔ jɪ hɪ ɔ m.» ^{XVI} Yeezuu n a hɪ, a ɔ: «Awɔɔ gɔɔta, awɔɔ n a jɪ dɔ ra? ^{XVII} Awɔɔ n a dɔ, a ɔ, hɔ haay k'a nɪ gasum gʊaa lɛ ɔ, an nɪ tare a nɔ ɔ bɪ, ta an nawɔm, an nɪ bɔm garga ra ra? ^{XVIII} Bɪ, hɔ k'a nɪ bɔm gʊaa lɛ ɔ bɪ, a tɔ a nawɔm gʊaa heer ɔ, bɪ nɪ dintim kam ma. ^{XIX} Bala, gʊaa heer hɔɔndare bɔnyaarɔ wɔɔ nɪ bɔɪ ɔ: gɔrzerɛ, jaandare, koorbare, gɔɔɔ tɔ zarlɛ, kan sɔnsɔwɔrɛ kɪ. ^{XX} Nawɔnɔ nɪ dintim kam gʊaa ma, bɪ hɔbɪrɛ bɪ, ɪ n ɪ wɔ hir bɪ bir dintim kam gʊaa ma y.»

Yeezuu bɔ Zidee kɔ ɔ

(Markɪ 7.24-30)

^{XXI} Yeezuu k'a cem b'ɔ bɪ, a ta Tiir kan Sidɔn kɪ kɔrɔ wɔɔ ɔ. ^{XXII} Lɔ nɪ b'ɔ an ta Yeezuu zɪ, zɪɪfɔ bɛɛ nɪ y, Kanaan dɔ nɪ m, an a hɪ Yeezuu m, a ɔ: «M cicir zɛ Zuuba, *David Nɪɪ, mɔɔ nyumbɔɛrɛ zɪnɔ n ta m, an nɪ fir kam ma gɔta.» ^{XXIII} Yeezuu n a nɪ bɔ nɔ y. A karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a zɔ ma, ɪɲ'a yɛ han, ɪ ɔ: «La lɔ naa dɔ ra, bala, a ɪ wɔɔ kɔm kan a zeedare kɪ.» ^{XXIV} Yeezuu n a nɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ nyɔɔ n y'a ɔ Israyel gɔɔɔ kɔ ɪ bɔ kɔ ɔ kan seero kɔ ɪ nyaam nɔ wɔɔ kɪ zɪ.» ^{XXV} Bɪ, lɔ b'a gu an bɪ kukurɔ zɛ a taa, an a hɪ m, a ɔ: «Zuuba, bɔr ɪ da mɔɔ han!» ^{XXVI} Yeezuu n a nɪ bɔ ɔ, a ɔ: «A n a ga m, n nɪ nyɪnɔ hɔbɪrɛ sa, n n a ka jinnyɪnɔ ɔ y.» ^{XXVII} Lɔ bɪ n a nɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Sɪra m, Zuuba, baa jinnyɪnɔ wɔɔ ɪ hɔbɪrɛ bɔtɔ k'a a lɔ ɪ zuubarɔ wɔɔ taa bɪ gɔrɛ, ɪɲ'a bɪrɛ.» ^{XXVIII} A m naa Yeezuu n a nɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Lɔ, ɪ sɪrakare gandaa ɔ! ɪ hɔ k'ɪ lɛ n taa bɪ yɪm!» Lɛɛm bɪ, a nyumbɔɛrɛ b'a waa wakatɪ bɪ dɔ ɔ.

Yeezuu yaabazannɔ waa gɔta

^{XXIX} Yeezuu a hɔr b'ɔ, an ta Galilee hɪgɔta lɛ ra, an aa der ci ra, an nyɪnta. ^{XXX} Gɔɔɔ cir gɔta bɔr zɪ, lɔgɔrɔ m, bɔɔrɔ m, gandeenzannɔ m, bɔɔtɪnno kan yaabazannɔ vantɔɔ kɪ m, ɪɲɪ bɪ ɪ nyɪnta Yeezuu taa, an ɪ waa. ^{XXXI} Gɔɔɔ wɔɔ n zɛ kɔdɔ, kɔ bɔɔtɪnno nɪ meer bare, gandeenzannɔ n a gannɔ yɪ, lɔgɔrɔ nɪ tam mɪɲɲa, bɔɔrɔ nɪ lɛɛ yɪm bɪ mɪntɔ. ɪ y'a lɛ bɔ Israyel Woso ɔ.

Yeezuu gɔɔɔyaarɔ tɔr tɪsɪ sɪ

(Markɪ 8.1-10)

^{XXXII} Yeezuu a karɪndanyɪnɔ wɔɔ bir an a hɪ ɪ nɪ, a ɔ: «Zamaa bɪ cicir ɪ mɔɔ zem, bala, a dɔmɪm kaakɔ hɔ m naa, ɪ nɪ kan mɔɔ kɪ, hɔsɪ ba ɪ ɔ, ɪɲ'a bɪrɛ y. Mɔɔ lɛ baa kɔ m ɪ da zaa ra kan nɔ kɪ y. Kɔ n bɛɛ nɪ, ɪ y'a dundom zaa ra.» ^{XXXIII} Karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a hɪ m, ɪ ɔ: «K'ɔ bur yɪ ka pooyaa ɔ naa ɔ, ɔ a ka gɔɔɔ cir naa ɔ, k'an ɪ ka?» ^{XXXIV} Yeezuu n ɪ lar, a ɔ: «Bur karɔ n ta awɔɔ ɔ?» ɪ n a nɪ bɔ ɔ, ɪ ɔ: «Saanhɪna kan zɔ poorenyɪnɔ kɪ.» ^{XXXV} A n lɛ ka kɔ zamaa bɪ n

nyunta tara o. ^{XXXVI} A n bur saanhuna bi sa kan zono woo ki an yaa da Woso m barka, an n'a zinzem la, an n'a kam a karindanyuno woo o, n'n'a kam, zamaa b'u. ^{XXXVII} N n a bi, an n ka, an a yo, n'n'a kuuro gor kasu le ma saanhuna. ^{XXXVIII} Zamaa bi guoyaaro a zo tisi si ma, n n lanno kan nyuno ki le sa y. ^{XXXIX} Bi je o bi, Yeezuu n da zaa ra, an da kooloo b'o an ta Magadaan o.

XVI

Hoser yere

(Marki 8.11-13; Likki 12.54-56)

^I Farizeenro kan sadiseenro ki a zo Yeezuu ma, nni hoser ye han, k'a makra ba. ^{II} Yeezuu n a nyi bo n nu, a o: «Ku woso le a zo, b'awoo o, lee yim muhha, bala, brama bi piin.... ^{III} Dogta m, b'awoo o la bam her, bala, brama bi piin... b'a kundə so. Awoo brama mim do, b'awoo b'a dam ma a hoo ko n ni bam dutaa ro woo ju do y. ^{IV} Her guoo bonyaaro ko n bur Woso le sim no woo i hoser yere, bi n bi hoser vanta yire ko Zonas ho bi bee y.» A n a go n ma, an cem.

Farizeenro kan sadiseenro ki nyonyoo

(Marki 8.14-21)

^V A hor ko Yeezuu o kan a karindanyuno woo ki nni bra higota bi gam deem bi ra bi, bur to bo karindanyuno woo no o. ^{VI} Yeezuu n a hi n ni, a o: «K'a dundo a zi, k'a a ba laato farizeenro kan sadiseenro ki nyonyoo bi ma.» ^{VII} N n bokare, n'n'a hum ko m, n o: «Ku woo n bur sa bi y'a ka an naa hi.» ^{VIII} Yeezuu n a do, an a hi n ni, a o: «A lo awoo n'a hum ko m, a o: ku woo n bur sa bi minto ni? Awoo strakare bi guta y! ^{IX} Awoo goota a bur naa ju dom na? Ku moo bur soor zinke ra, m a ka guoyaaro tisi soor o bi, a to b'awoo no o ra? Awoo kuuro gor kasu le ma karo? ^X Bi, ko moo bur saanhuna zinke ra m a ka goaa tisi si o bi, kasu le ma karo awoo kuuro gor o? A to b'awoo no o ra? ^{XI} A a ba lo awoo n a ju ma, a o, bur bee moo n'a hum ma? K'a dundo a zi kan farizeenro, sadiseenro nyonyoo bi ki.» ^{XII} A m naa, karindanyuno woo n bokare, n'n'a ju ma, n'n'a do n o, bur bare nyonyoo bee an n'a hum ma y. Farizeenro kan sadiseenro ki hodindare an n'a hum ma.

Piyee kaseti kare

(Marki 8.27-30; Likki 9.18-21)

^{XIII} N yaa lee ku ko n n'a hum ma, n o: Filipi-Sezaaree koroo woo o. Yeezuu laaka da a karindanyuno woo han, a o: «Guoo woo y'a hire, n o: nka m Goanyu bi ni?» ^{XIV} N n a nyi bo o, n o: «Gosunoo y'a hire, n o: Zaan-Batiisi m, nawonoo o: *Elii m, gosunoo a ya, n o: Zeremii m, gee, wolesinnisorazanno woo deem m.» ^{XV} A n n lar, a o: «B'awoo, awoo y'a hire, a o: nka m moo ni?» ^{XVI} Piyee n meerbaa bi si, an a nyi bo o, a o: «Krista bi n'ubu m, Woso k'an mustr bi nyi.» ^{XVII} Yeezuu n a hi m, a o: «Mimbirenyuntazaa n'ubu m, Sumoon, Zonas nyunni, bala, goaa bee sira naa do hunka ubu ni y. Moo Zi k'a ni arzana o bi m. ^{XVIII} Bi, moo y'a hire ubu m, Piyee* n'ubu m, bi ci naa do moo n ni m sokoma bi dore a bure o. Ze kan a panha ki bi burm la y. ^{XIX} Moo Woso cirbae cenyuro kare ubu o, ho haay k'ubu n n'a kusum tara bure

* **III: XVIII** 16.18 Piyee, a le taa k'a hi, a o: «ci».

σ βι, n y'a kōsum arzana σ, hō haay k'ubū n n'a hōrm tara burə σ βι, n y'a hōrm arzana σ.»^{XX} Naa do je σ, a le ka η σ muηηa, a σ: η b'a hū gōsū m, η σ, Krista n'awōō nū y.

Yeezūu firyire mim

(Marki 8.31-9.1; Likki 9.22-27)

^{XXI} A n a sa wakati βi do ma, Yeezūu a siηηida sa, an nū hō dūndare a karindanyūnō wōō m, a σ: «Pakra m, kō m ta Zerizalem σ kō m aa fir yū gōta gōōgusinno kan wosocemannūbēnno jūtanno, wosocikarūnsaambōō kī wō σ. N mōō zem gēr. B'a dōmūm kaakū hinni σ, Woso mōō mūm bōη σ.»^{XXII} Piyēer n Yeezūu gaa, an bō m toore ma, an nū nyaa bam kan kī, a σ. «Woso dōre ι ma kan naa kī Zuuba, mim naa do b'ι b'ι yire y.»^{XXIII} Bι, Yeezūu a bō, an a hū Piyēer m, a σ: «ι je bō mōō jir σ! Sōtaana, mōō makra ubū n'a bam, ubū hōōndare βi n bō kō σ kan Woso hō kī y. Gōōō hōōndare m.»

Yeezūu zaa zure

^{XXIV} Bι kur βι, Yeezūu a hū a karindanyūnō wōō m, a σ: «Kō gōaa le taa k'a zu mōō σ, k'an sō a muηηa m, k'an a gōdarkōra busu, an zu mōō σ.»^{XXV} Bala, kō gōaa le taa k'a a meeyaa bōmbō, a b'a meeyaa bōmbōre yire y. Bι, kō gōaa ga mōō tō ma a y'a meeyaa bōmbōre yire.^{XXVI} Bι, kō gōaa a so durnya hō haay σ, an bokare an kōrō mūrbaa k'a nyare ba σ βι ma, a nyōōdō ι ka? Gēe gōaa y'a mūrbaa lōrm kan bō kī? ^{XXVII} Bala, Gōaanyū βι zere a Zι le bōōre nō σ kan a maleekarō kī. Dōmūm βi do σ βι, a gōaa biyēō zibēō nyōōdō kan σ.»^{XXVIII} Yeezūu a ya, an a hū η nū, a σ: «Sira mōō n'a hure awōō m, gōōō kō η nū naa σ naa, gōsūnno ze b'a kure, kō η n Gōaanyū βι yū an bōr a cirbēō nō σ y.»

XVII

Yeezūu lōrlē

(Marki 9.2-13; Likki 9.28-36)

^I Dōmūm sōrdi kur βι, Yeezūu Piyēer gaa, kan Zakki kī a danzaa Zaan kī, an bō η nū toore ma a minto, ci jintō mim σ. ^{II} A n a lōr η mūm σ. A meer nū yōm am wosogure hō βι m, a huuro wōō nū nyaki bōm, ηn'a ba fu firr.... ^{III} *Elii n a hunka η nū kan Moyiisi kī, ηn'ι meer bam kan Yeezūu kī. ^{IV} Piyēer n a hū Yeezūu m, a σ: «Zuuba, kō wōō ι naa σ, a muηηa. K'ι le taa, kō m bur ba kaakū: ubū hō deem, Moyiisi hō deem, Elii hō deem.» ^V K'a nū meer bare ncūnaas βι, warkū k'a nū yōm bōr an b'a ku η la. Meerbaa n a tō warkū βι nō σ, a σ: «Ba mōō Nyū m na. Mōō ηsa gōta. A mōō nō yū paan.... K'a a tōr ka ma.»^{VI} Karindanyūnō wōō kō η naa ma βι, η y'a dundo, ηn'a meer kunku tara ma, dabōō gōta k'a η nyasō βι minto. ^{VII} Yeezūu n a zō η ma, an a wō da η ma, an a hū, a σ: «K'a wuti, a da βi bō σ y!» ^{VIII} Kō η y'a bō ηnū dīga βι, η n gōsū yū dō, kō Yeezūu y'a deem bēe y. ^{IX} Kō η n'ι zerm ci βi ra βι, a le ka η σ, a σ: «Hō k'awōō yū naa, a b'a hū gōsū nū y, k'an ta, an Gōaanyū βi mūmbōōre ku gēōno bire σ.»

N Yeezūu lar Elii mim ma

^X A karindanyūnō wōō n a lar, η σ: «Bō m wosocikarūnsaambōō wōō σ, Elii leekare an bōr?» ^{XI} Yeezūu n a nyū bō σ, a σ: «Sira m, Elii nū leekare an bōr k'a βi hō haay banka. ^{XII} Sira mōō n'a hure awōō m, Elii

bør kara, bɪ ɲ n a dɔ y, a hɔɔnhɔ ɲ y'a ba m. Gɔaanyɪ bɪ fɪr yɪrɛ ɲ wɔ ɔ maam sɔ.»

(Marki 9.14-29; Likki 9.37-43a)

^{XIII} A m naa, karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a dɔ, ɲ ɔ, Zaan-Batiisi an n'a hum ma.

Yeezuu zinə bɔ nyɪ mɛ ɔ

^{XIV} Kɔ ɲ lee ku zamaa cir gota bɪ zi bɪ, gɔaa a zɔ Yeezuu ma, an kukurɛ zɛ a taa, an a hɪ m, a ɔ: ^{XV} «Karɪnsaamba, m nyɪnnɪ cicir zɛ, hɔɔ n'a zem, an nɪ fɪr yɪm gota, a tɪr a da sɛ ɔ, gɛɛ hi ɔ. ^{XVI} Mɔɔ n bɔr m ɪ karɪndanyɪnɔ wɔɔ zi, bɪ, ɲ n a da ma, ɲn'a waa y.» ^{XVII} Yeezuu n meerbaa bɪ sa, a ɔ: «Zamaana sɪrakarewar zannɔ, gɔɔɔ bɔnyaarɔ, mɔɔ dɔmum bam karɔ kan awɔɔ kɪ? Dɔmum karɔ mɔɔ nɪ m yarɛ, m yɛ kɔrɛ ma awɔɔ minto? K'a bɔr m mɔɔ zi.» ^{XVIII} Yeezuu n hɛɔn si zinə bɪ ma, an bɔ nyɪ bɪ mɛ ɔ, nyɪ bɪ n laafɪ yɪ wakati bɪ do ɔ. ^{XIX} Karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a zɔ Yeezuu ma, ɲn'a lar a deem, ɲ ɔ: «Bɔ y'a ka wɔɔ n ɔ da ma, ɔ la zinə bɪ ra?» ^{XX} A n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Awɔɔ sɪrakare k'an poore bɪ m. Bala, sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, k'awɔɔ sɪrakare bɔ kɔ ɔ kan mutardɪ yaa kɪ, awɔɔ y'a hum ci naa do m, a ɔ: wuti, ɪ ta lɛɛ naa do ɔ! A wutire an ta, awɔɔ bɪ jɪram hɔsɪ bare ra y. [^{XXI} Bɪ, zinə nɔɪnaas bɪ, hɔ ba ɔ an b'a dam ma an a ka, an bɔ, kɔ yaadare bɛɛ kan lɛkɔsɪrɛ kɪ y.]»

Yeezuu a ya, an n'a zɛ mim dɪndam

(Marki 9.30-32; Likki 9.43b-45)

^{XXII} Hindeem ɔ, karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɔ ɲ y'a sɔ kɔ ma haay Galilee ɔ bɪ, Yeezuu a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «N Gɔaanyɪ bɪ dam gɔɔɔ wɔ ɔ. ^{XXIII} ɲ y'a zem, b'a dɔmum kaakɔ hinni ɔ, Woso y'a mum bɔɲ ɔ.» Meerbaa naa do ɲ heer zar gota.

Yawɔr kare

^{XXIV} Kɔ Yeezuu kan a karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɪ lee ku Kapernawum ɔ bɪ, Wosocɛ yawɔrsinno a zɔ Pɪyɛɛr ma, ɲn'a lar, ɲ ɔ: «Awɔɔ karɪnsaamba bɪ bɪr Wosocɛ yawɔr kam na?» ^{XXV} Pɪyɛɛr n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «A y'a kam.» Pɪyɛɛr k'a lee ku har ɔ bɪ, Yeezuu lɛɛ ka m an a lar, a ɔ: «Sɪmɔɔn, kan ɪbɪ kɪ, nkɔɔ durnya cinno nɔɔm nɪ yawɔr sire ɲ han? ɲ nyɪnɔ m gɛɛ, saanɔɔ nɪ?» ^{XXVI} Pɪyɛɛr n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Saanɔɔ m.» Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «K'a maam ɲ nyɪnɔ wɔɔ ba ɲ barla y. ^{XXVII} Bɪ k'ɔ lɛ baa kɔ ɲ n'a hɪ, ɲ ɔ, ɔ ɔ zar a ma bɪ, ta higɔta b'ɔ, ɪ yaa ka zɔ hi b'ɔ. Zɔ nɪɲɲɛ k'a nɪ lɛɛ kam an ka bɪ mom bɪ, bɔ zɔ bɪ do m, ɪ lɛ gɔ, ɪbɪ busoo yɪrɛ a lɛ b'ɔ, an nɪ mɔɔ kan ɪbɪ kɪ yawɔr kare bɔm. K'ɪ bɔ ɔ, ɪ b'a ka yawɔrsinno wɔɔ ɔ.»

XVIII

Nka m jɪtaare?

(Marki 9.33-37; Likki 9.46-48)

^I Wakati bɪ do ɔ bɪ, karɪndanyɪnɔ wɔɔ a zɔ Yeezuu ma, ɲn'a lar, ɲ ɔ: «Nka m jɪtaare Woso cirbɛə bɪ nɔ ɔ?» ^{II} Yeezuu n nyɪ poore bir an a jɪm ɲ bire ɔ, ^{III} an bɔkare, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, k'awɔɔ n a lɔr a a ba, am nyɪ poore hɔ bɪ nɪ, awɔɔ bɪ gasum Woso cirbɛə b'ɔ y. ^{IV} Gɔaa k'a n'a mɪɲɲa zerm am nyɪ hɔ bɪ m bɪ, bɪ zaa n

jtaare Woso cirbæə b'ʊ. V Gʊaa k'a nyɪ poore si mɔɔ tɔ ma am nyɪ naa do m bi, mɔɔ mɪŋŋa a yɪ m si.»

Dundoazi mim

(Marki 9.42-48; Likki 17.1-2)

^{VI} «Bɪ, kʊ gʊaa a ka nyɪnɔ kʊ ŋ sɪra ka mɔɔ rɔ nɔɔn duro gʊaa deem n a do mimbɔnyaa nɔ ʊ, kʊ n jɛnlajaa gʊta kʊsɪ a wer ma, n n a da higɔta ʊ, a jɪra. ^{VII} Kʊsɪ nɪ kan durnya kɪ, kʊ minno n ta ʊ, ŋŋ'ɪ gʊɔɔ dom mimbɔnyaa nɔ ʊ bi minto. Minno wɔɔ duro bi nyam durnya nɔ ʊ y, bi kʊsɪ ɪ kan gʊaa k'a ka ŋŋ'ɪ zɛm bi kɪ. ^{VIII} K'ɪ wɔ gɛɛ, ɪ gam y'ɪ dam mimbɔnyaa bare ma, k'ɪ zɛ ra, ɪ zo laato ɪ ma k'ɪ gasɔ mɪsɪrbaa k'a nyare ba ʊ b'ʊ, ɪ wɔ deem m, gɛɛ ɪ gam deem m, bi jɪra, gasɔ k'ɪbɪ nawɔrɛ ɪ wɔ hɪya m, gɛɛ ɪ gam hɪya m sehar k'a lihire ba ʊ bi nɔ ʊ bi m. ^{IX} K'ɪ mɪnyaa y'ɪ dam mimbɔnyaa bare ma, k'ɪ bɔ ʊ ɪ zo laato ɪ ma, k'ɪ gasɔ ɪ mɪnyaa deem m mɪsɪrbaa k'a nyare ba ʊ bi nɔ ʊ, bi jɪra, gasɔ k'ɪbɪ nawɔrɛ ɪ mum hɪya m sehar ʊ bi m.

Ser k'a nyaam hɔbɔkɔrɛnoom dare

(Likki 15.3-7)

^X K'a dundo a zi, a b'a ka a nyɪnɔ nɔɔn duro gʊaa deem bɔ ʊ y. Bala, sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, arzana ʊ bi, ŋ malɛɛkarɔ ɪ mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ʊ bi mɛ yɪm wakati haay. [^{XI} Bala Gʊaanyɪ bi, bʊr a ʊ, k'a gʊɔɔ kʊ ŋ nyaam nɔ wɔɔ bɔmbɔ.] ^{XII} Awɔɔ y'a hɔɔn dam lɔnɔ? Kʊ gʊaa ɪ seero m zɔrɔ, deem n a bɔ ʊ an nyaam, a bi bunɛɛhɔ a yaa nɛɛhɔ rɔ wɔɔ tom zigi ra, an ta an aa a ka deem k'a nyaam bi ma ra? ^{XIII} K'a ser bi yɪ, a heer yɪm nyɪnta kan kɪ an lɛ da bunɛɛhɔ a yaa nɛɛhɔ rɔ kʊ ŋ n nyaam nɔ wɔɔ ra. ^{XIV} Awɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ʊ bi lɛ baa sɔ kʊ nyɪnɔ nɔɔn duro gʊaa deem n nyaam y.

Kʊ bɔ zaa ʊ mim

^{XV} K'ɪ danyɪ a zar ɪ ma, k'ɪ ta zi, ɪ yaa hɔ k'a ba ɪbɪ m bi hɪ m, ɪbɪ kan kɪ a hɪya. K'a ɪbɪ mim bi si, k'ɪ dɔ ɪ ʊ, awɔɔ a zɛ kʊ ra. ^{XVI} Bɪ, k'a n a tɔr ka ɪ ma, k'ɪ gʊaa na ɪ ma deem gɛɛ hɪya, amba Wosoci a hɪ, a ʊ: «Gʊaa hɪya gɛɛ kaakʊ y'a ga mim kasetɪ bare m.» ^{XVII} Kʊ gʊaa bi lɛ baa k'a tɔr ka brɔɔ ma sɔ, k'ɪ hɪ kristagʊɔɔ sokoma bi m. K'a ʊ a b'a tɔr kam kristagʊɔɔ sokoma bi ma, k'ɪ dɪga ma kɪfɪr gɛɛ, yawɔrsirezaa. ^{XVIII} Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m: hɔ haay, k'awɔɔ n'a gum ma tara burɔ ʊ naa ʊ, n y'a gum ma sɔ Woso cirbæə nɔ ʊ. Hɔ haay k'awɔɔ nɪ yem ma tara burɔ ʊ, n yem ma sɔ Woso cirbæə nɔ ʊ. ^{XIX} Mɔɔ m ya, m n'a hɪrɛ awɔɔ m sɔ: K'awɔɔ gʊaa hɪya a zɛ kʊ ra tara burɔ ʊ naa ʊ, k'a hɔ nɪŋŋɔ haay yɛ yaadare nɔ ʊ, mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ʊ bi hɔ bi do kare ŋ ʊ. ^{XX} Bala, lɛɛ kʊ gʊɔɔ a sɔ kʊ ma ʊ hɪya gɛɛ kaakʊ mɔɔ tɔ ma bi, mɔɔ yɪ ŋ bireyaa ʊ.»

Sugur ka kʊ ʊ mim

^{XXI} Pɪyɛɛr n a zɔ Yeezuu ma, an a hɪ m, a ʊ: «Zuuba, kʊ mɔɔ danyɪ a zar mɔɔ ma, galleɛm karɔ mɔɔ nɪ sugur kan ʊ? Galleɛm saanhɪna gɛɛ?» ^{XXII} Yeezuu n a hɪ m, a ʊ: «Mɔɔ n a hɪ ɪbɪ m, mɔɔ ʊ galleɛm saanhɪna y, bi, galleɛm busaanhɪna a galleɛm saanhɪna.»

Zibæənyɪ k'a n yɛ sugur ma hɔbɔkɔrɛnoom

^{XXIII} «Naa do minto bi, Woso cirbæə bi bɔ kʊ rɛ kan cir k'a wuti k'a a zibæənyɪnɔ lar ŋ zibæə ma. ^{XXIV} A sɪŋŋɪda k'a k'a ba bi, bʊr n y'a ʊ

zibəənyɪ deem m, an ta talan* waa bu zɪm m. XXV Bɪ, ɡɔaa bɪ ba hɔsɪ m an b'a zɪm bɪ kare y. A m bɪ, cir bɪ n lɛ ka, kɔ n nɪ ɡɔaa bɪ hɛ kan a lɔ kɪ, a nyɪnɔ kɪ, kan hɔ nɪŋɲə k'an ta m haay kɪ, k'a cɪnta zɪm bɪ bɪnce ɔ. XXVI A m naa, zibəənyɪ bɪ n kukurə zɛ cir bɪ taa, an cicir ba a lɛ ra, a ɔ: «M cicir zɛ, mɔɔ yɪ m zɪm bɪ kam haay!» ɔɔɔ ɡɔaa bɪ cicir n cir bɪ nyasɔ, an zɪm bɪ to m, an a da zaa ra. XXVIII Zibəənyɪ bɪ n bɔ, an a muno wɔɔ deem zɛ ɔ zaa ra, a zɪm n ta ra *deniyee zɔɔ, an a wɔ so a bɔkɔ ɔ, an n'a ŋɔam k'a hoonsi ta rɛ, an n'a hɪm nɪ, a ɔ: «M zɪm bɪ ka m ɔ.» ɔɔɔ A mim bɪ n kukurə zɛ a taa, an cicir ba a lɛ ra, a ɔ: «M cicir zɛ, mɔɔ yɪ m zɪm bɪ kam.» ɔɔɔ Bɪ, ɡɔaa b'a gu, an ta, an aa a ka, n n a du lɔnnɔɔɔ ɔ, k'an tolle ba, an zɪm bɪ ka, an a nya. XXXI Zibəənyɪnɔ mɪsɪrɔ wɔɔ kɔ ŋ naa yɪ bɪ, ŋ heer a zar ɡɔta, ŋnɪ ta, ŋn'aa hɔ haay woo... k'a ba bɪ hɪ cir bɪ m. XXXII Cir bɪ n zibəənyɪ bɪ bir an a hɪ m, a ɔ: «Zibəənyɪ bɔnyaa, mɔɔ ɪ zɪm bɪ to ɪbɪ m haay, k'ɪbɪ cicir ba mɔɔ lɛ ra bɪ mɪnto. XXXIII ɪbɪ n ɪ da ma sɔ, ɪ ɪ mim bɪ cicir zɛ, amba mɔɔ ɪbɪ cicir zɛ bɪ n na?» ɔɔɔɔ Cir bɪ nɔ n ma ɔ ɡɔta, an ɡɔaa bɪ du lɔnnɔɔɔ ɔ k'an fir yɪ, k'an zɪm bɪ ka haay.» XXXV Yeezoo n a ya, an a na ma, a ɔ: «Mɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ y'a bare awɔɔ m ncɪnaaɔ, k'awɔɔ bɪr sugur kam kɔ ɔ kan a heer kɪ haay y.»

XIX

La a lɔ ra mim (Markɪ 10.1-12)

^I Yeezoo k'a naa do dɪnda haay bɪ, a a hɔr Galilee ɔ, an ta Zidee ɔ, Zorden kur. ^{II} Zamaa cir ɡɔta zu a jɛ ɔ, an ŋ yaabazannɔ waa b'ɔ. ^{III} Farizeenrɔ n a zɔ ma, k'a nyasɔ meerbaa nɔ ɔ, ŋnɪ laaka da han, ŋ ɔ: «Gɔaa a da ma, an la a lɔ ra, baa kɔ mim kara m na?» ^{IV} A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Awɔɔ n a karɪnda ba Wosoci b'ɔ ra? A ɔ: «A sɪŋɪda ɔ bɪ, Woso ɡɔaa da kan lɔ kɪ.» ^V A n a hɪ ŋ nɪ, a ɔ: «Bɪ y'a ka: ɡɔaa y'a ɡɔrɛ a zɪ kan a da kɪ ma, an a zɛ kɔ ra kan a lɔ kɪ, ŋ ɡɔaa hɪya bɪ n a ba deem.» ^{VI} Ncɪnaaɔ bɪ, ŋ bɪ hɪya dɔ y, ŋ deem. Bɪ, ɡɔaa bɪ hɔ kɔ Woso a zɛ kɔ ra bɪ ɡɔngum kɔ ma y.» ^{VII} Farizeenrɔ wɔɔ n a lar, ŋ ɔ: «Bɔ m Moyiisi ɔ, n nɪ harcɪntare kaansɔrɛ ci ba, kɔ n nɪ bɔkare n nɪ la lɔ ra?» ^{VIII} Yeezoo n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Awɔɔ heerkare mɪnto y'a ka Moyiisi n lɛ ka k'awɔɔ n la a lannɔ ra. Bɪ, durnya sɪŋɪda ɔ bɪ, ncɪnaaɔ bɛɛ y. ^{IX} Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m: kɔ ɡɔaa la a lɔ ra, bɪ lɔ bɪ n jaan da y, an lɔ vanta sa, ɡɔaa bɪ do, jaandarezaa m.»

^X Karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a hɪ m, ŋ ɔ: «Kɔ ɡɔaa kan a lɔ kɪ mim b'ɪ yurɛ ncɪnaaɔ, kɔ ɡɔaa n lɔ sa y, a jɪra.» ^{XI} Yeezoo n a nyɪ bɔ ŋ nɔ, a ɔ: «Gɔaa haay bɛɛ nɪ hɔdɪndare naa do sire y, bɪ ɡɔɔɔ kɔ Woso paŋŋa ka ŋ ɔ kɔ ŋ n'a si rɔ wɔɔ, brɔɔ y'a sim. ^{XII} Minno y'a hɔnhɔ y'a kare ɡɔɔɔ bɪ lɔ sire y: ɡɔɔɔ ta ɔ, yɪ kɔ ŋ y'a ɔ bɪ, ŋ b'a dam ma ŋnɪ lɔ si y, ɡɔsɪnnɔ ta ɔ, ɡɔɔɔ y'a ba ŋ nɪ, ɡɔsɪnnɔ n ta ɔ, ŋ bɪr lɔ sire y Woso cirbəə bɪ mɪnto. ɡɔaa k'a n'a dam ma, an meerbaa naa do si bɪ, k'an a si.»

Nyɪnɔ poorerɔ barkadaurɛ (Markɪ 10.13-16; Likki 18.15-17)

* ɔɔ:XXIV 18.24 Talan deem: Dɔɔraa buhɪra zibəə busoo m.

XIII GƆƆƆ bƆr nyƆnƆ poorero m Yeezuu zi, k'an a wƆ ka η mim la, an yaa da η tƆ ma, bƆ karƆndanyƆnƆ wƆƆ n yε gƆƆƆ wƆƆ nƆ y, ηn'a bam kan η kƆ. XIV Yeezuu k'a naa yƆ bƆ, a a hƆ η nƆ, a Ɔ: «K'a nyƆnƆ poorero wƆƆ to, ηnƆ bƆr mƆƆ zi, a b'a ta η nƆ tolle y. Bala, gƆƆƆ kƆ η bƆ kƆ Ɔ kan nawƆnƆ kƆ rƆ wƆƆ, η hƆ m Woso cirbƆe bƆ m.» XV A n a wƆ ka nyƆnƆ wƆƆ mim la, an a hƆr lεε bƆ do Ɔ.

*Yeezuu kan arzakazaa kƆ
(MarkƆ 10.17-31; Likki 18.18-30)*

XVI BƆ kur bƆ, gƆaa a zƆ Yeezuu ma, an a lar, a Ɔ: «KarƆnsaamba, bƆ mƆnƆa mƆƆ n'a bare m mƆsrbaa k'a nyare ba Ɔ bƆ yƆ?» XVII Yeezuu n a nyƆ bƆ Ɔ, a Ɔ: «BƆ m, ƆbƆ nƆ mƆƆ larm hƆ mƆnƆa mim ma? GƆaa mƆnƆa ba Ɔ kƆ Woso deem bεε y. K'ƆbƆ lε taa k'Ɔ gasƆ mƆsrbaa k'a nyare ba Ɔ bƆ nƆ Ɔ, k'Ɔ zu Woso lero wƆƆ Ɔ.» XVIII GƆaa bƆ n laaka da Yeezuu han, a Ɔ: «KarƆƆ m Woso lero wƆƆ barla?» Yeezuu n a nyƆ bƆ Ɔ, a Ɔ: «Ɔ bƆ gƆr zε y, Ɔ bƆ jaan da y, Ɔ bƆ koor ba y, Ɔ bƆ kasetƆ nƆaar ba Ɔ ka Ɔ mim la y, XIX Ɔ zƆ kan Ɔ da kƆ da Ɔ, Ɔ Ɔ mim nƆa amba Ɔ Ɔ mƆnƆa nƆa bƆ m.» XX Nyukumbueere bƆ n a hƆ m, a Ɔ: «MƆƆ zu lero nƆƆn duro haay Ɔ, bƆ Ɔ gƆƆta mƆƆ n'a bare?» XXI Yeezuu n a hƆ m, a Ɔ: «K'ƆbƆ lε taa k'Ɔ yƆ mƆnƆa paan... k'Ɔ ta Ɔ yaa hƆ k'a n'ƆbƆ Ɔ haay bƆ hεε, Ɔ busoo bƆ ka nƆazanno Ɔ. Maam bƆ, ƆbƆ arzakaa yƆm arzana Ɔ. K'Ɔ bƆr, Ɔ bƆr zum mƆƆ Ɔ.» XXII BƆ, nyukumbueere bƆ k'a naa ma bƆ, a heer a zar gƆta, an a hƆr kan heerzar kƆ, bala, arzakazaa gƆta m.

XXIII A m naa, Yeezuu n a hƆ a karƆndanyƆnƆ wƆƆ m, a Ɔ: «SƆra mƆƆ n'a hƆre awƆƆ m: a wer ta Ɔ kƆ arzakazaa n gasƆ Woso cirbƆe nƆ Ɔ. XXIV MƆƆ m ya, m n'a hƆre: Yoonde gasƆ huuka yaa Ɔ zanta, an lε da arzakazaa gasƆ Woso cirbƆe bƆ nƆ Ɔ m.» XXV KarƆndanyƆnƆ wƆƆ n zε kεdε meerbaa naa do minto, ηn'a hƆre, η Ɔ: «BƆ nka n'a dam ma kεere an bombƆre yƆ?» XXVI Yeezuu n dƆga η ma, an a hƆ η nƆ, a Ɔ: «GƆƆƆ b'a dam ma y, bƆ, Woso a da hƆ haay ma.»

XXVII PƆyεer n meerbaa bƆ sa, a Ɔ: «DƆga, wƆƆ hƆ haay to k'Ɔ Ɔ zu ƆbƆ Ɔ, a nyƆntam wƆƆ ma lƆ?» XXVIII Yeezuu n a hƆ m, a Ɔ: «SƆra mƆƆ n'a hƆre awƆƆ m: kƆ GƆaanyƆ bƆ bƆr an nƆ nyƆntam a cirbƆeƆduu paƆnƆazaa bƆ ra durnya daa b'Ɔ, awƆƆ buerehƆyƆƆ k'a zu mƆƆ Ɔ naa, awƆƆ nyƆntam sƆ duuro ra kan mƆƆ kƆ k'Ɔ Israyel do buerehƆyƆƆ wƆƆ dƆdƆ ka. XXIX BƆ, gƆaa haay k'a gƆ a harlƆ ma, gεε a danyƆnƆ ma, a danlƆrƆ ma gεε a zƆ kan a da kƆ ma, a nyƆnƆ ma, a hƆsrarƆ ma mƆƆ tƆ ma bƆ, a nawƆnƆ haay yƆm gallem zƆrƆ kan mƆsrbaa k'a nyare ba Ɔ bƆ kƆ. XXX BƆ, lεεkarezanno gƆta nyƆntam jezanno, jezanno gƆta n nyƆnta lεεkarezanno.»

XX

DƆvensƆra zibƆezanno

I «Woso cirbƆe bƆ bƆ kƆ rε kan gƆaa k'a wuti dƆgta mƆnƆa m, k'a gƆƆƆ sa a dƆvensƆra zibƆe ma bƆ kƆ. II A n lε sa kan zibƆezanno wƆƆ kƆ k'a *deniyee deem ka η Ɔ hindeem zibƆe busoo. A n η nyƆƆ a hƆsra b'Ɔ. III A n a ya, an a bƆ dƆgta wakati nεεhƆ ma an gƆƆƆ gƆƆsƆnƆnƆ yƆ, ηn'Ɔ jƆnƆm daasiyaa Ɔ, bƆ η ba zibƆe nƆ y. IV A n a hƆ η nƆ, a Ɔ: «K'a ta mƆƆ hƆsra b'Ɔ sƆ, mƆƆ y'awƆƆ zibƆe busoo k'a a ga m kare awƆƆ Ɔ.» V NƆ n ta hƆsra b'Ɔ. A n a ya, an bƆ sinsebir Ɔ kan yirbƆe wakati

kaaku ki ma, an a ya, an a ba maam so. ^{VI} Yirbæ wakati soor k'a a ku bi, a a ya, an bo, an guoo vantoo yi ñn'i junum daasiyaa b'u, an a hi ñ ni, a u: «Bo m, awoo n goota naa u dogta m saa..., b'awoo ba zibæ ni y?» [□] Guoo woo n a hi m, ñ u: «Goo n woo sa zibæ ma y.» A n a hi ñ ni, a u: «K'a ta moo hõsira b'u so a yaa zi ba.» [□] Læ k'a bor k'a lihi bi, divensira zaa b'a hi a zibædigamazaa bi m, a u: «Zibæzanno woo bir, i ñ busoo ka ñ u. A siñida ba guoo ku ñ bor je u ro woo ma, k'i nyambor lækarezanno woo ma.» [□] Guoo ku ñ bor yirbæ wakati soor ma ro woo a zo, n ni deniyee deem-deem ka ñ u. ^X Lækarezanno woo ku ñ y'a zo bi, ñ y'a hoon dare ñ u, a y'a yire an le da. Bi, deniyee deem-deem ñ y'a ka ñ u so. ^{XI} Busoo bi ku ñ n'a sim bi, ñn'i kukur bam hõsrazaa bi ma. ^{XII} Ñ u: «Guoo noon duro, bor ñ y'a u je u, ñ n zi ba wakati deem taan..., ubu n bokare, i busoo ka ñ u hodeem kan woo ki, bi zi woo ba, u ko dogta m tee... woso n wo woo u, am se ho bi m!» ^{□□} Hõsrazaa bi n a hi ñ guaa deem m, a u: «M guaa, moo n tu ta ubu re y, ubu n le sa kan moo ki ku m deniyee deem ka i u hindeem zibæ busoo ra?» ^{XIV} I zibæ busoo si k'i hor. Moo le taa ku m busoo ka guaa k'a bor je u naa u, amba moo le n taa ku m a ka ubu u naa m. ^{XV} Moo ba le m ku m m hoonho ba m busoo m na? Gee nontaama n ta ubu m ku moo m muña bi minto ra!» [»] ^{XVI} Yeezuu n a ya, an a hi, a u: «Ncinaas bi, jezanno yim lækarezanno, lækarezanno n yi jezanno.»

*Yeezuu a ya, an n'a ze kan a mumbore ki mim dindam
(Marki 10.32-34; Likki 18.31-34)*

^{XVII} Yeezuu a hor, an ni tam Zerizalem u. A n karindanyino buerehuoyo woo gaa a ho, ñn'i tare, an n'a hure ñ ni, a u: ^{XVIII} «K'a tor ka, ta ku woo nawom Zerizalem u naa, bi n ni zem bi Gõaanyi bi nyasu u, n n a ka wosocemannibønno jitanno woo u kan wosocikarinsaamboo woo ki. Broo n a ka ze ma. ^{XIX} Ñ y'a kam kifuro u, broo n yaa wo ma, ñn'a ze madir m, ñn'a wo godarkora ma, b'a domum kaaku hinni u, Woso y'a m m bõñ u gæno bire u.»

*Zakki kan Zaan ki da ho yere
(Marki 10.35-45)*

^{XX} Zebedee nyino da a zo Yeezuu ma kan a nyino woo ki, an kukure ze a taa, k'a ho ye han. ^{XXI} Yeezuu n a lar, a u: «Bo i le n taa?» A n a nyi bo u, a u: «Le ka ku moo nyino huoyo noom n bi nyinta ubu cirbæ bi no u. Deem i bisi, deem i jisa.» ^{XXII} Yeezuu n a hi ñ ni, a u: «Awoo n ho k'a n'a yem bi do y. Awoo y'a dam ma, a firyire ku moo n n'a yim bi yi ra?» Ñ n a nyi bo u, ñ u: «Woo u da ma.» ^{XXIII} Yeezuu n a hi ñ ni, a u: «Firyire ku moo n n'a yim bi, awoo y'a yire. Bi, k'a goota moo jisa kan moo bisi bi ki nyintare ni, moo n m da ma, m zaa ka y, bala, moo n m so ñ u y. N zem bi ñ ka guoo ku moo Zi buncero woo banka ñ minto ro woo u.» ^{XXIV} Karindanyino buro ku ñ goota ro woo ku ñ naa ma bi, ñ no ma u kan danyino huoyo woo ki. ^{XXV} Yeezuu n ñ bir, an a hi ñ ni, a u: «Awoo do, a u: guoo k'awoo ni digare ñ ma kifuro woo, ñ cinno i panña bare ñ ma, pannazanno n n'a hoonho bam guoo woo ma so. ^{XXVI} B'a n a ga m, an yi ncinaas awoo bire u y. Bi, ku guaa le taa k'a yi jitaare awoo bire u, k'an a ba awoo zibænyi. ^{XXVII} Bi, ku guaa le taa k'a yi lækarezaa awoo bire u, k'an a ba awoo lo. ^{XXVIII} Bala, Gõaanyi bi n bor ku guoo n'a hoonho ba y, bor a u k'a b'a ba guoo zibænyi, k'a ga, ku guoo gota n bombore yi.»

Zeriko booro huyoo waare
(Marki 10.46-52; Likki 18.35-43)

XXIX Bɔ kɔ η y'a ɔ Zeriko ɔ bi, gɔaa cir gɔta zu Yeezuu je ɔ. XXX Booro nyinta huya zaa bi lezi. Kɔ η y'a ma, η ɔ: Yeezuu n ni cenim bi, ηn'a sɔŋɔda ba ηn'i zee dam, η ɔ. «Karɔnsaamba, *David Nyi, wɔɔ cicir ze!» XXXI Gɔɔɔ wɔɔ ni bɔgor bare η ma, η ɔ, ηn'a tor ka, bi η y'a banka ηn'a da ra: «Karɔnsaamba, David Nyi, wɔɔ cicir ze!» XXXII Yeezuu n jum, an η bir, an η lar, a ɔ: «Awɔɔ le n taa kɔ m bɔ ba awɔɔ minto?» XXXIII N n a nyi bɔ ɔ, η ɔ: «Karɔnsaamba, a ka kɔ wɔɔ n lee yi.» XXXIV Yeezuu n η cicir ze, an a wɔ da η mɔnyaarɔ wɔɔ ma. Lee m bi, gɔɔɔ huyoo wɔɔ i lee yire, ηn'i zum Yeezuu ɔ.

XXI

Yeezuu gasɔ Zerizalem ɔ
(Marki 11.1-11; Likki 19.28-40; Zaan 12.12-19)

I Kɔ η y'a zɔ Zerizalem ma, ηn'a zɔ Betfazee jur ɔ Oliviyee ci mim ɔ bi, Yeezuu a karɔndanyɔnɔ nyoo huya. II A n a hi η ni, a ɔ: «K'a ta kɔ k'a n'awɔɔ lee naa ɔ. Awɔɔ brada yire, n n a kɔsi kan a nyɔnni ki, k'a hor a bɔr η ni. III Kɔ gɔaa awɔɔ lar a horle zaa ma, k'a hi m a ɔ: Zuuba le n taa. B'a yi η tore ηni bɔr.» IV Ba mim naa do ɔ kɔ wosolesinnɔsorazaa bi ho k'a hi naa n kɔ yi. A ɔ:

V K'a hi *Siyon zanno m, a ɔ:
K'a dɔga a cir k'a ni zere a zi mɔŋɔzazerle m,
an da bra ɔ, brapoo m, brada nyɔnni m.

VI Karɔndanyɔnɔ wɔɔ n ta, ηni ho kɔ Yeezuu a hi η ni bi ba. VII N n bɔr brada bi m kan a nyɔnni bi ki, ηn'a huuro ka η la, Yeezuu n da ɔ. VIII Gɔɔɔ gɔta n a huuro ka zaa bi ra, gɔsɔnnɔ n go lee yɔnyar ηn'a ka zaa bi ra sɔ. IX Gɔɔɔ kɔ η ni Yeezuu lee kan gɔɔɔ kɔ η n'a je ɔ rɔ wɔɔ ki i zee dare, η ɔ:

«*Hozaana *David Nyi!
Gɔaa k'a ni zem Zuuba to ma bi n barka yi!
Woso n leboore yi arzana ɔ!»

X Yeezuu k'a gasɔ Zerizalem ɔ bi, kɔ bi gɔɔɔ wɔɔ haay ηn'i bɔrle a mim ma, ηn'i laaka dam, η ɔ: «Gɔaa naa do nka ni?» XI Zamaa bi n'a nyi bɔŋ ɔ, η ɔ: «Wosolesinnɔsorazaa Yeezuu m, a to a ɔ Nazareti ɔ, Galilee kɔ ɔ.»

Yeezuu i lam hoheenno ra

Zerizalem Wosoce ɔ
(Marki 11.15-19; Likki 19.45-48; Zaan 2.13-22)

XII Yeezuu n gasɔ Wosoce ɔ b'ɔ, an ni lam gɔɔɔ kɔ η ni ho heenm, ηn'i ho sim nɔ wɔɔ ra. A busoolɔrlezanno taabirle hɔhɔsiɔga kan cirpɔnnɔ heenno nyɔntaragɔrɔ ki. XIII A n a hi η ni, a ɔ: «N n a gɔrsira ba Wosoci ɔ, n ɔ: «N mɔɔ ce bi birm yaadarece» ra? Awɔɔ n bokare a sa, a ba konno nyaakondaji!» XIV Booro kan kusimero ki n a zɔ Yeezuu ma Wosoce ɔ b'ɔ an η waa. XV Wosocemannibɔnno jitanno kan wosocikarɔnsaamboɔ wɔɔ ki heer n yi nyinta kan Yeezuu ki y, kɔ η y'a yi an ni zi gɔta bare, kan nyɔnɔ kɔ η ni zee dam Wosoce ɔ b'ɔ, η ɔ: «Hozaana, David Nyi!» XVI N n a hi Yeezuu m, η ɔ: «(bi i ho kɔ η n'a hum bi mam na?) Yeezuu n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «(in..., awɔɔ n

a karında ba fıga Wosoci b'ʊ, n ʊ: ‹İbu ka nyıno kan banfınnıro kı n n'a le bore İbu ʊ ra?› XVII A m bi, Yeezuu n η to b'ʊ, an a hʊr an bʊ kʊnʊ ʊ b'ʊ, an ta Betanii ʊ dʊ n me m b'ʊ.

*Yeezuu le kosi da soon ʊ
(Markı 11.12-14,20-24)*

XVIII Yeezuu k'a wusigə dogta mıηηa m, an nı tam kʊnʊ ʊ b'ʊ bi, nʊ a nyasʊ. XIX A n soon yı zaa bi lezi, an a zʊ ma b'a n hʊsı yı ma k'a ləe bəe bala y. A m bi, an a hı soon bi m, a ʊ: ‹İbu b'ı yare ı nyı da dʊ y!› Ləem bi, soon bi ga. XX Karındanyıno wʊʊ kʊ η naa yı bi, η zə kədə, ηnı laaka da Yeezuu han, η ʊ: ‹A a ba lʊ soon bi n ga ləem nınaasʊ?› XXI Yeezuu n a nyı bʊ η nʊ, a ʊ: ‹Sıra mʊʊ n'a hıre awʊʊ m: k'awʊʊ sıra ka, bi bıskare b'awʊʊ heer ʊ, awʊʊ mʊʊ zi kʊ mʊʊ ba soon naa do m bi bam. B'awʊʊ a da ma sʊ, a hı ci naa do m, a ʊ, ı bʊʊta naa ʊ, ı ı da higʊta ʊ. A bam maam. XXII K'awʊʊ sıra ka, hʊ haay k'awʊʊ n n'a yem yaadare nʊ ʊ haay bi, Woso yı η kare awʊʊ ʊ.›

*Yeezuu paηηa bi, a to a ʊ ka?
(Markı 11.27-33; Likki 20.1-8)*

XXIII Yeezuu k'a gasʊ Wosoce ʊ b'ʊ bi, a a sıηηıda ba, an nı hʊ dıdam. Wosocemannıbənno jıtanno kan gʊʊʊgusıno kı a zʊ Yeezuu ma, ηn'a lar, η ʊ: ‹Lə kara İbu n ta m k'ı naa ba? Nka ı le bi do ka ı b'ʊ?› XXIV Yeezuu n a hı η nı, a ʊ: ‹Kʊ m awʊʊ lar mim deem ma, deem bala, k'awʊʊ nyı bʊ ʊ, kʊ m bʊkare, m le kʊ mʊʊ n ta m bi jı hı awʊʊ m. XXV Batem kʊ Zaan n n'a kam bi, a to a ʊ Woso zı gəe, gʊʊʊ zı?› N nı bıskam kan kʊ kı, η ʊ: ‹Kʊ wʊʊ ʊ a to a ʊ Woso zı, a y'a hıre, a ʊ: Bʊ minto m, wʊʊ n sıra ka ʊ? XXVI Bı kʊ wʊʊ ʊ gʊʊʊ zı, wʊʊ ı nyı bam zamaa bi kʊ η Zaan dʊ wosolesınnısorazaa paan... bi, η bi yem kan ʊ kı y.› XXVII A m naa, ηn'a nyı bʊ Yeezuu nʊ, η ʊ: ‹Wʊʊ n a dʊ y.› Yeezuu n a hı η nı, a ʊ: ‹Mʊʊ bi le kʊ mʊʊ n ta m, m nı naa bam bi jı hıre awʊʊ m sʊ y.›

Gʊaa nyıno hıyʊʊ hʊbʊkʊrenoom

XXVIII ‹Awʊʊ y'a hʊʊn dam mim naa do ma lʊ? Gʊaa ı nyınta nyıno m hıya. A n a hı ləekarezaa bi m, a ʊ: ‹M nyınnı, ta her ı yaa zı ba mʊʊ *dıvensıra ʊ.› □□□ Nyı bi n a nyı bʊ ʊ, a ʊ: ‹Mʊʊ bi tare y.› Maastre k'a ba bi, a a hʊʊndare lʊr an ta hʊsıra b'ʊ. XXX Gʊaa bi n a ya, an a hı nyı vanta bi m maam sʊ. Nyı bi do ʊ: ‹İn..., baaba,› b'a n ta y. XXXI Nyıno hıyʊʊ nʊʊn duro bire ʊ bi, nka y'a zı bi hʊʊnhʊ ba?› N n a nyı bʊ ʊ, η ʊ: ‹Ləekarezaa bi m.› Yeezuu n a hı η nı, a ʊ: ‹Sıra mʊʊ n'a hıre awʊʊ m, yawʊrsıno kan lanno kʊ η n'a mıηηa hēenm nʊ kı ləekare awʊʊ m Woso cırbəə bi nʊ ʊ. XXXII Bala, Zaan-Batiisi bʊr awʊʊ zı, an zaa mıηηa hınka awʊʊ m, b'awʊʊ n a mim sı y. Bı, yawʊrsıno kan lanno kʊ η n'a mıηηa hēenm nʊ kı a mim sı. Awʊʊ naa yı, b'awʊʊ gʊʊta awʊʊ n a bʊ a taam k'a mim sı y.›

*Wutu dʊmazanno bonyaarʊ hʊbʊkʊrenoom
(Markı 12.1-12; Likki 20.9-19)*

XXXIII ‹K'a tʊr ka hʊbʊkʊrenoom vanta ma: Gʊaa ı nyınta, an dıven gʊ sʊʊn, an lambaar da ma, an yaa hʊn, k'a bır dıven bi hı bʊη ʊ, an bēηηʊ dʊ sʊ k'a tıd dʊ hʊsıra bi ma. A n a sa, an a da gʊʊʊ wʊ ʊ, kʊ η n'a zı ba, k'a b'a nyʊʊʊ bi jı. A n a hʊr, an ta kʊ ʊ. XXXIV Dıven mʊsa k'a ku bi, an a zıbəenyıno nyʊʊ hʊsıra bi zıbənno wʊʊ zı, kʊ

η n'aa a hō si, ηnι b'a ka a σ. ^{XXXV} Zibəənyιno wəo n η nyasυ, ηnι deem dundu, ηnι deem ze gər; ηnι deem bumba jaarō m, ηn'a ze, an ga. ^{XXXVI} Hōsirazaa bι n a ya, an zibəənyιno nyəo guta an le da biisi bι m. Bι, zibəəno wəo a ya ηnι hō kō η y'a ba lēkarezano wəo m bι ba nawəno m so. ^{XXXVII} A nyare ma bι, a nyiyar a nyəo, an n'a hōon dare, a σ, kō məo nyι m naa, η y'a dan σ. ^{XXXVIII} Bι, zibəəno wəo kō η y'a to ηnι nyι bι yι bι, ηn'a dundam kan kō kι, η σ: «Naa n nι zem b'a so a zι arzaka b'υ. K'a bōr, k'υ a ze, k'υ σ so arzaka b'υ!» ^{XXXIX} N n a nyasυ, ηnι bō m hōsira b'υ, ηn'a ze gər.» ^{XL} Yeezuu n laaka da η han, a σ: «Kυ divensirazaa bι bōr, bō an n'a bam zibəəno wəo nι?» ^{XLI} N n a nyι bō σ, η σ: «A gəo bōnyaarō nōon duro zinzem, a bι η cicir zere y, an hōsira bι ka gəo vantō σ ηn'a zi ba, ηn'a hō ka σ a dōmum σ.» ^{XLII} Yeezuu n a hι η nι, a σ: «Awəo n hō kō Wosoci b'a hι bι karūnda ba ra? A a hι, a σ:
Jaa kō cedonno wəo a zo bι
y'a ba cē bι jir jaa panηzaa.
Hō kō Zuuba a ba bι n naa do,
wəo nι dīgam ma hō mηηja guta.
^{XLIII} Bι y'a ka, məo n'a hure awəo m, məo σ, n Woso cirbəə bι yore awəo m, n n a ka do vanta σ an cirbəə bι zibəə k'a a ga m bι ba. [^{XLIV} Kō gūaa a do jaa naa do ra, a hūsi ga dam, bι kō jaa b'a da gūaa ra a gūaa bι do hōonstre.]» ^{XLV} Wosocemannibəəno jitanno kan farizeenrō wəo kι kō η Yeezuu hōbəkōrenoonno nōon duro ma bι, η y'a dō η σ, a hι a nawore a ma. ^{XLVI} N n'a kam ma k'a nyasυ, bι, η yι nyι bam zamaa bι m, bala, zamaa b'ι dīgam Yeezuu ma wosolesinnisoraazaa.

XXII

Harcintare cibsā hōbire guta hōbəkōrenoom (*Likki 14.15-24*)

^I Yeezuu a ya, an hōbəkōrenoom da η nι, a σ: ^{II} «Woso cirbəə bō kō re kan cir k'a a nyunnι lōsare cibsā ba kι. ^{III} A n a zibəənyιno nyəo kō η n'aa gəo k'a hι η nι kō η nι bι cibsā bι rō wəo bir, ηnι bōkare η σ, a bι zere y. ^{IV} A n a ya, an zibəənyιno vantō nyəo an a hι η nι, a σ: «K'a yaa hι gəo kō məo η bir cibsā bι ma rō wəo m, a σ: məo cibsā bι banka m a nya, məo m dono zinke kan m hōbūsi rō gətō kι, hō haay banka, k'a bōr cibsā bι ma keere.» ^V Bι, gəo wəo n dīga cibsā birle bι ma hōsi y, ηn'a hōr ηnι ta a zibəəjuro σ, naa n ta hōsira σ, naa n ta daasi σ mōdro hēejt σ. ^{VI} N n gōta rō wəo n zibəənyιno wəo nyasυ, ηnι nyannι da η ma, ηnι bōkare, ηnι η zinke. ^{VII} Cir bι nō n ma σ, an sordaarō nyəo ηn'aa gərzenno nōon duro zinke, ηnι se da η kō bι ma. ^{VIII} A m naa, an a hι a zibəənyιno m, a σ: «Cibsā bι hōbire bι bankare nya, bι gəo kō məo hι η nι rō wəo n a ga kō σ ba y. ^{IX} K'a ta zaazekorarō wəo ra, kō nka awəo yι, k'a hι m k'an bōr cibsā bι ma.» ^X A zibəənyιno wəo n a hōr, ηnι zaarō sa ηnι gəo kō η yι η yι rō wəo so kō ma, gəo mηηjōk, kan gəo bōnyaarō kι. Gəo n cē kō n nι cibsā bι ban σ bι han. ^{XI} Cir bι gaso k'a dīga gəo kō η bōr cibsā bι ma rō wəo ma, an a to, an gūaa yι, gūaa bι do n harcintare cibsā huu du a ma y. ^{XII} A n a hι m, a σ: «(bι ba lō ι gaso naa σ, b'ibι ba harcintare cibsā huu nι?)» Bι gūaa bι n a nyι bō σ y. ^{XIII} A m bι, cir bι n a hι zibəənyιno wəo m, a σ: «K'a ganno kan a wōrō kι kōsi a zo garga ra, monsigē σ.

Λεε βι do an ni nyi kan υ, an a so so.» » XIV Yeezuu n a ya, an a hi, a o: «N gōō bir gōta, bi, n ni η nyōkō υ rō wōō poore.»

Rōm cir yawōr sire mim

(Marki 12.13-17; Likki 20.20-26)

XV Naa je υ bi, farizeenrō ta, ηn'aa a so kō ma, k'a a ka zaa k'a ni Yeezuu nyasom ma a meerbaa nō υ bi dō. XVI N n a karundanyinō kan Hirōōdī jezannō ki nyōō Yeezuu zi, kō η n'aa hi m, η υ: «Karunsaamba, wōō dō wōō υ sira ubu n'a him, Woso zaa ubu n'a dundam sira buncē υ, ubu bir nyi bam gōōō ni y, b'ubu bir gōōō nyōkōη υ sō y. XVII Bi minto bi, i hōōnhō hi wōō m, wōō le bi zaa ka k'ō Rōm cir yawōr ka υ gēē, υ b'a ka υ gē?» XVIII Bi, kō Yeezuu η zambō bi dō bi, a a hi η ni, a υ: «Zambōzannō! Bō m, awōō ni mōō makra bare? XIX K'a busōō kō n ni Rōm cir yawōr kam ni bi hunka m m.» N n denyee deem hunka m. XX Yeezuu n η lar, a υ: «Gōaa mim kō n y'a da υ naa kan gōrsira naa do ki, nka hōō ni?» XXI N υ: «Rōm cir hōō m.» A n a hi η ni, a υ: «K'a maam k'a hō kō Rōm cir hō m bi ka υ, k'a hō kō Woso hō m bi ka υ so.» XXII Meerbaa naa do a ka η n zē kōdē, ηn'a hōr, ηni Yeezuu to.

Gəəno mumbōōre mim

(Marki 12.18-27; Likki 20.27-40)

XXIII Hinni bi do υ bi, sadiseenrō gōsunnō bōr Yeezuu zi. Bala, sadiseenrō wōō υ gəəno mumbōōre b'a υ y. N n laaka da Yeezuu han, η υ: XXIV «Karunsaamba, Moyiisi a gōrsira ba an a ka wōō υ, a υ, kō gōaa cēmba ta υ, an ga an a lō to, b'a nyi ba υ y, k'a dam n lō bi si, k'an nyi yī kan ki a cēmba bi minto. XXV A n bōkare, danyinō i nyunta saanhina wōō bire υ, lēekarezaa bi n lō sa an ga, b'a n nyi yī kan lō bi ki y. XXVI A hūya hō bi n lō bi si, an ga, an lō bi to b'a n nyi yī kan ki y. A kaako hō bi maam sō, saanhinarō wōō haay η ginga bi η n nyi yī kan lō bi ki y. XXVII N haay kur bi, lō bi n ga sō. XXVIII Gəəno mumbōōre dōmum υ, kō η y'a mūm bō υ, nka y'a sō lō b'ō η bireyaa υ? Bala, gōōō saanhinarō wōō haay lō bi si.» XXIX Yeezuu n a nyi bō υ, a υ: «K'awōō n gōrsira mūηηōō wōō dō kan Woso panηa ki bi y'a ka awōō n'a nyōnnyōōm. XXX Bala, gəəno mumbōōre dōmum υ, yar bir lō sare y, lō bir yar sare y, bō η y'a υ kō υ kan malēkarō kō η ni brama rō wōō ki. XXXI Bi, kō gəəno mumbōōre mim ni, awōō n hō kō Woso a hi awōō m bi karinda ba ra? A a hi, a υ: XXXII «Abraham kan Izakki ki, Zakōōb ki Woso m mōō m.» Gəəno Woso bēē y, gōōō mūsurō Woso m.» XXXIII Yeezuu hōdindare naa do cem zamaa bi hōōndare han.

Λε k'a le da lero wōō m haay

(Marki 12.28-34; Likki 10.25-28)

XXXIV Farizeenrō wōō kō η y'a ma, η υ, Yeezuu a ka sadiseenrō wōō b'a dam ma ηn'a ya ηni meer ba bi, η y'a sō kō ma. XXXV N gōaa deem kō wosocikarunsaamba gōta m bi laaka da Yeezuu han, k'a makra ba. XXXVI A υ: «Karunsaamba, lero wōō haay bire υ, kara i le da?» XXXVII Yeezuu n a nyi bō nō, a υ: «K'i Zuuba Woso ηōa kan i heer ki haay, kan i nyi ki haay, kan i hōōndare ki haay.» □□□□ Λε k'a le da, a m le gōta bi m naa do. XXXIX Λε hūya hō k'a gōtabaa lēekare hō bi ku bi m naa do: «K'i mim ηōa amba i mūηηa m.» □□ Moyiisi lero wōō haay kan wosolesinnisorazannō wōō meerbaarō ki haay mēsi m lero hūyōō nōōn duro m.»

Krista bi, nka nyi ni?

(Marki 12.35-37; Likki 20.41-44)

^{XL1} Farizeenro woo ku η y'a so ku ma bi, Yeezuu laaka da η han, a o: ^{XLII} «Awoo y'a hoon dam Krista ma lonlo? Nka nyi ni?» N n a hi m, η o: «*David Nyi m.» ^{XLIII} Yeezuu n a hi η ni, a o: «B'a yi lo, Sent-Esprin a ka David n a bir a Zuuba? Bala, David b'a hi, a o:

^{XLIV} Zuuba Woso a hi moo zuuba m,

a o: nyinta moo bisi o,

ku m tolle ba m a ka, k'i jinnoo woo n nyinta i gam taa.

^{XLV} K'a i yire i o David y'a birm a Zuuba, yi an nawom lo keere ko Krista n yi *David Nyi?» ^{XLVI} Gooi n a da ma, an a nyi bo no y. Hinni bi do tekka ma, goaa ba o do, a heer n kookoo k'a lar mim ma y.

XXIII

Wosocikarinsaamboo kan farizeenro ki zambos mim

(Marki 12.38-39; Likki 11.43,46; 20.45-46)

^I Yeezuu a siηηida ba, an ni meer bam kan zamaa bi ki, a karindanyino woo ki, an n'a hire, a o: ^{II} «Wosocikarinsaamboo woo kan farizeenro woo ki, Moyiisi lero woo ηn'a hunkam gooo m. ^{III} Bi minto bi, awoo a ga m, a sira ka η o, a ho ko η n'a hire awoo m haay bi ba, b'a bi zu η zibee o y. Bala, η bir ho ko η n'a dundam gooo m bi bare y. ^{IV} N tir mor gorezaa kosi ηn'a ka goaa mee, bi η bir a wo dam ma k'a a da a zaa han, an a busu y. ^V Ziro ko η ni η bam haay ro woo ba η nawom ku gooo m diga a ma, bi y'a ka, Wosoci lemim ku η tir a kosi a tuso ma gee a za ma bi ba η tir a o jinto, η tir peera lensozanno do a huuro re, k'an bir yim. ^{VI} Lee miηηoo η tir a ka ma cibsaro bince o, sokoma bince o, lee wisi η tir a kam ma. ^{VII} A ηoa η tir a o ko η ni bir yaa dare a m miηηa gooo gaa o, ko gooo n bir a birm karinsaamba. ^{VIII} B'awoo, a bi ye ko n n'a bir karinsaamba y, bala, danyino n'awoo m haay, awoo karinsaamba bi deem. ^{IX} A bi gooi bir tara bure o a o, a Zi y, bala, awoo Zi bi deem, an ni arzana o bi. ^X A b'a ka ma ko n n'a bir jitaare y. Bala, awoo jitaare bi deem, Krista m. ^{XI} Gooa k'a le da awoo bire o bi, k'an yi awoo zibae nyi. ^{XII} Ku goaa a miηηa busu, Woso y'a zerm. Ku goaa a miηηa zer, Woso y'a busum.»

Yeezuu i meer bam wosocikarinsaamboo kan farizeenro woo ki ma

(Marki 12.40; Likki 11.39-42,44,52; 20.47)

^{XIII} «Kosi i kan awoo ki, awoo wosocikarinsaamboo kan farizeenro zambozanno ki, awoo i Woso cirbae bi le tam ku gooo bi gaso y. Awoo miηηoo bir gasore y, bi gooo ko η le n taa k'a gaso ro woo, awoo bir broo tore ηn'i gasore y.

[^{XIV} Kosi i kan awoo ki awoo wosocikarinsaamboo kan farizeenro zambozanno ki, awoo i zonno ho ko η ni ta m bi yore η ni, a a ya, a gaa, an ni yaa jintoo dam ku n n'a hi a ma gooo miηηoo. Naa minto m, awoo honhorle n ni yim maam-maam.]

^{XV} Kosi i kan awoo ki, awoo, wosocikarinsaamboo kan farizeenro zambozanno ki, awoo i tam koro o tara bure o kan kooloo no o ki an n'a kam goaa deem taan... ma k'an zu awoo lero woo o, bi k'awoo ku b'awoo ka an yi sehar goaa galle m huya an le da awoo m.

^{XVI} Kosi i kan awoo ki, awoo k'an booro, an ni zaa hunkam gooo m, awoo y'a hire, a o: «Ku goaa ler bo Wosoce bi to ma hoosi bee ni y, bi

k'a ler bə Wosoce bi sarma bi to ma pakra m k'an hō k'a hi bi ba.»
 □□ Hōonwarzanno, bōoro n'awōō m! Kara i le da a mim ni? Sarma bi m gēe, Wosoce k'a ka sarma bi ni yim Woso hō bi ni? ^{XXVIII} Awōō a ya, an n'a hure, a o: «Kō gōaa ler bō mannīduu ma hōsi bēe y, bi k'a ler bō mannīhō k'a n'a burē o bi ma, pakra m k'an hō k'a hi bi ba.» □□ Bōoro n'awōō m! Kara i le da? Mannīhō bi n gēe, mannīduu k'a ni mannīhō bi kam Woso o bi ni? ^{XX} Gōaa k'a ni ler bōm mannīduu bi ma bi, ler bō a nawōm duu bi ma, kan hō niññē haay k'a ni duu bi burē o bi ki. ^{XXI} Gōaa k'a ni ler bōm Wosoce bi ma bi, ler bō a nawōm Wosoce bi ma, kan Woso k'a ni ce b'ō bi ki. ^{XXII} Gōaa k'a ni ler bōm arzana ma, ler bō a nawōm Woso duu bi ma kan Woso mūñña k'a nyinta ra bi ki.

^{XXIII} Kōsi i kan awōō ki, wosocikarīnsaambōō kan farizeenro zambuzanno ki, awōō i dōlēerō bu hō ganwōre bōñ o an n'a kam Woso o, a bōkare, a hō k'an mūñña Woso lero wōō nō o bi to, amba: Turgabaa, mūññabaa, kan strabare ki, nawōnno awōō a ga m, a η ba, a η gōotaro wōō ba sō. ^{XXIV} Awōō k'an bōoro, an ni zaa hunkam bi, awōō y'a hō mire sōrm k'a mēem bō o, b'awōō i yoonde monim.

^{XXV} Kōsi i kan awōō ki, wosocikarīnsaambōō kan farizeenro zambuzanno ki, awōō i hōmi hō kan hōbire mōr burē ki sōrgōm, k'a dintim gō η ma. Bi, η nō rō wōō, awōō koorbaa zibēē kan a hōondare bōnyaarō ki yi η han. ^{XXVI} Farizen, bōō n'ibū m, lēe ka i hōmi hō bi nō sōrgō, a burē bi hu bōm sō.

^{XXVII} Kōsi i kan awōō ki, wosocikarīnsaambōō kan farizeenro zambuzanno ki, bō awōō o kō rē kan gēənoyaarō huro ki, η burē gōere n ta o, an bōkare, η nō o b'ō bi, yaarō kan hōō vōnno do haay ki yi η han. ^{XXVIII} Awōō do m bi, gōōō i dīgare a ma gōōō mūññō, an bōkare zambō kan bōnyaabaa ki y'awōō heer han.»

(Likki 11.47-51)

^{XXIX} «Kōsi i kan awōō ki, wosocikarīnsaambōō kan farizeenro zambuzanno ki, gēənoyaarō awōō ni η bankam mūñña wosolesinnīsorazanno minto, gōōō turgōō wōō awōō ni η yaarō gōere dam ma. ^{XXX} A bōkare, an n'a hure, a o: «Kō wōō i nyinta o yaabōō dōmum o, wōō b'ō zem kō ra kan η ki, o wosolesinnīsorazanno wōō zinzē y.» □□□ Naa minto bi, awōō mūññōō ni kaseti kare a o, gōōō kō η wosolesinnīsorazanno wōō zinzē rō wōō nyūno n'awōō m. ^{XXXII} K'a maam, k'a a tōntō o, k'a hō k'awōō yaabōō a sūññida ba bi nyambōr. ^{XXXIII} Minno, cirkarō do n'awōō m! Awōō y'a hōō dam lo, k'a a da ma, a a si Woso k'awōō dōdō yar, an awōō da sehar o bi lēe? ^{XXXIV} Bi y'a ka, mōō wosolesinnīsorazanno, hōonzanno kan wosocikarīnsaambōō ki nyōōre awōō zi. Awōō nōōn zinzem, a gōōunno wōō gōdarkōrōrō ma, awōō nōōn zem maduro m a sokōmacerō o, a fir ka η ma kōrō o. ^{XXXV} Naa minto bi, awōō hōnhōrle yim gōōō turgōō k'awōō η zinzē rō wōō minto, an a sūññida sa gōaa turga Abēl zere ma, an ta an aa Baraki nyi Zakarii k'awōō zē Wosoce bi bōnce paan... bi kan mannīduu bi ki bire o bi ma. ^{XXXVI} Sira mōō n'a hure awōō m, hōnhōrle k'a a ga m gōōō zinzere naa do minto bi, her zamaana naa do n ni hōnhōrle bi do yim.»

Yeezuu heerzarle Zerizalem minto

(Likki 13.34-35)

^{XXXVII} «Zerizalem, Zerizalem, ibū k'i ni wosolesinnīsorazanno zinzem, i ni gōōō kō Woso η nyōō i ma rō wōō bumbam jaarō m bi!

Moo gallem karoo m a hooa koo m i i zamaa so koo ma m taa amba korda tir a nyuuno so koo ma a zaro taa bi m, b'awoo n ye! ^{XXXVIII} Bi keere naa, <N y'a bore awoo ee b'u.> □□□□ Sira moo n'a hure awoo m: an a sihida sa naa ma, awoo b'a yare a moo yi y, k'awoo m b'a hi, a u: <Barka i goaa k'a ni zem Zuuba to ma bi mim u!> »

XXIV

Yeezuu i Wosocce bi wurgere mim dindam

(Marki 13.1-2; Likki 21.5-6)

^I Yeezuu k'a bo Wosocce b'u k'a a hor bi, a karundanyuno woo a zo ma hni' u Wosocce bi dore mim hum ni. ^{II} A n a nyi bo h nu, a u: «Naa k'awoo n'a yim haay naa, sira moo n'a hure awoo m: jaa deem bi gootare a mim buru u y. N haay zem bi wurgu.»

(Marki 13.3-13; Likki 21.7-19)

^{III} Yeezuu k'a ni nyuntam Oliviye ci mim u bi, a karundanyuno a zo ma a minto, hni'a lar, h u: «A hi woo m, ba naa do nawom bro? Makra kara n n'ibu zere hinkare kan durnya nyare ki?» ^{IV} Yeezuu n a nyi bo u, a u: «K'a dundo a zi koo gosi b'awoo nyonnyoo y. ^V Bala, gooo zem gota, hni meer ba moo to m, h u: <Moo m Krista,> bi h gooo nyonnyoom gota. ^{VI} Awoo yarbare mim mam, kan yarbare k'a n'a dam ma an bi wuti bi mim ki, a bi daboo ba y. Bala, pakra m, koo naa haay n ba, bi durnya bi nyare bee m cina y. ^{VII} Do deem gooo wutire hni yar ba kan do vanta ki, tara deem zanno wutire hni yar ba kan tara vanta zanno ki, no nyuntam kuro u, buncero nihoo nyihom. ^{VIII} Naa do haay bi, bo a u koo re kan lu nyi yire firyire sihida ki. ^{IX} Bi, n y'awoo gorm, hni fir ka awoo ma, hni'a zize. Doro haay sore awoo m moo minto. ^X Domunoo woo duro u gooo gota sirakare tom, hni hooar ba koo m, hni so koo m. ^{XI} Njaarlesinnisorazanno zem gota hni gooo gota nyonnyoo. ^{XII} Mimbonyaa pasim gota, an a ka goaa cir gota hooare n nyoo. ^{XIII} Bi, goaa k'a nyaso a sirakare m kanhida an ta an firyire bi nyare ku bi, bi zaa bombore yim. ^{XIV} N Woso lemim nyunta naa do pa dam durnya haay no u, k'an nyunta kaseti, doro minto. Naa je, durnya nyare n ni zeh u.»

Heerzar gota

(Marki 13.14-23; Likki 21.20-24)

^{XV} «K'awoo bi <Goaa koo hooarbarezaa bonyaa m bi yu,> wolesinnisorazaa Daniyel n a hi ma bi, an ni nyuntam lee muhha koo Woso buncu m, b'a n a ga ni y, goaa k'a ni karinda bam bi, k'a n'a ji ma muhha. ^{XVI} Ncinaas bi, gooo koo h ni Zidee u bi, koo h n'a si, hni ta ciro u. ^{XVII} Goaa k'a n'a ee mim u bi, a b'a ka zerle ma k'a gasu a ee u a hosti sa y. ^{XVIII} Goaa k'a n'a hostira u so bi, a bi doo k'a yaa a huu sa y. ^{XIX} Domunoo woo duro u, a yim kosti lanno jistu zanno woo ma, kan lanno koo h ni nyoo kare a nyuno u ro woo ki. ^{XX} K'a yaa da Woso m k'awoo sire bi bi nyunta la bare domunoo u gee, *sabaa hinni u y. ^{XXI} Bala, a nyuntam firyire gota domunoo an le da firyire haay ra, an a sa durnya sihida ma an naa ma ku, naa loo n nyunta u y, b'a bi nyuntan u fuga y. ^{XXII} Koo Woso bee domunoo nooo duro bore, gosi bi lare y. Bi, a h bore a gooo k'a h nyoko u ro woo minto. ^{XXIII} Koo goaa a hi awoo m, a u: Krista i naa u, gee, a i bra u, a b'a si y. ^{XXIV} Bala,

kristaro n̄aarzanno kan n̄aarlesinn̄isorazanno k̄i nȳintan̄ ō ḡota. N̄ hoserlo bam kan makrarō k̄i, k'an ȳi ō, a a da ma, a ḡooō k̄o Woso η nȳokō ō rō wōō nȳonnyōō. ^{XXV} K'a t̄or ka m̄uη̄a, mōō ser ka m a h̄i awōō m. ^{XXVI} K̄o n b'a h̄i awōō m, n ō, k'a d̄iga, a i p̄oo ō, a b̄i ta y, ḡee k̄o n y'a h̄i awōō m, n ō, a a nyaakom da naa ō, a b'a si y. ^{XXVII} Amba brama t̄ir nyak̄i bō doj̄ir ō an ta meer ō b̄i, Ḡoaanȳi b̄i zem maam sō. ^{XXVIII} L̄ee k̄o hōḡer n ta ō b̄i, gōb̄irḡorō n n'a som k̄o ma ō.»

(Marki 13.24-27; Likki 21.25-28)

^{XXIX} «K̄o fir ḡota d̄om̄innō wōō b̄i cem, woso b̄i gum d̄o y, mom b̄i gum sō y, monyaarō surm, brama hōōpan̄hazanno haay nȳin̄h̄em.

^{XXX} D̄om̄um b̄i do ō b̄i, Ḡoaanȳi b̄i makra y'a h̄inkam brama. «Do haay n nyi ka. N̄ Ḡoaanȳi b̄i ȳire an a to brama warkō mim ō» kan pan̄ja k̄i, l̄eb̄ōre ḡota nō ō. ^{XXXI} «N̄ hir ḡota b̄i h̄em, an a maleekarō nyōō durnya ḡorga siro wōō ō, k̄o η n̄i ḡooō k'a η nȳokō ō rō wōō so k̄o ma, an a sa durnya l̄e ma an ta a cuntare ma.» »

(Marki 13.28-31; Likki 21.29-33)

^{XXXII} «K'a makra sa sōōn ma: k'awōō b'a ȳi, an l̄ee daa da, a l̄ee n̄i kure, awōō d̄o a ō, siire a zō. ^{XXXIII} A maam sō, k'awōō b̄i minno noōn duro ȳi, k'a d̄o a ō Ḡoaanȳi b̄i zere a zō, b̄i, ȳi an nawōm maam sō. ^{XXXIV} S̄ira mōō n'a h̄ire awōō m, zamaana naa do b̄i cenim, k̄o nawōnno haay b̄ee ba y. ^{XXXV} Brama kan tara k̄i cenim, b̄i mōō meerbaarō wōō b̄i cenle y.»

Ḡos̄i n Ḡoaanȳi b̄i zere d̄om̄um d̄o y

(Marki 13.32-37; Likki 17.26-30,34-36)

^{XXXVI} «A n ta ō b̄i, ḡos̄i n d̄om̄um b̄i do kan a wakati k̄i d̄o y. Baa, maleekarō k̄o η n̄i brama rō wōō n a d̄o y, Nȳi b̄i n a d̄o sō y. Zi b̄i y'a d̄o a deem. ^{XXXVII} Hō k'a ba Nowee* d̄om̄um ō b̄i nȳintan̄ ō sō Ḡoaanȳi b̄i zere d̄om̄um ō. ^{XXXVIII} K̄o s̄ira n̄i, an l̄ee ka k̄o h̄i m durnya b̄i Nowee d̄om̄um b'ō b̄i, ḡooō wōō i hōb̄ire b̄im, ηn'i hō mim, ηn'i lō kam c̄e ō, ηn'a nȳunō kam ḡooō ō ηn̄i η kam c̄e ō, an ta an aa d̄om̄um k̄o Nowee gas̄o k̄oolōs̄ b'ō b̄i ku. ^{XXXIX} N̄ n a zu a ō, η n a d̄o η ō h̄os̄i i bare y, h̄i b̄i n tolle ba an b̄i cem η n̄i haay. A ȳire nc̄inaas̄ Ḡoaanȳi b̄i zere d̄om̄um ō. ^{XL} K̄o ḡuaa h̄iyya i h̄os̄ira ō: n deem gaam, n n̄i deem to. ^{XLI} K̄o lannō h̄iyya ηn'i jaa lōm, n deem gaam, n n̄i deem to. ^{XLII} Naa minto b̄i, a b'a zu a ō y, bala, awōō n d̄om̄um k'awōō Zuuba n n̄i z̄en̄ ō b̄i d̄o y. ^{XLIII} K'a mim naa do j̄i ma m̄uη̄a. K̄o harzaa b'a d̄o a ō, koor b̄i zem gunuu wakati naa do ma, a b̄i h̄inceem bare y, a b̄i koor b̄i tore an gas̄o a c̄e b'ō y. ^{XLIV} B̄i y'a ka, awōō sō k'a a banka, bala, Ḡoaanȳi b̄i zem wakati k'awōō b̄ir a hōōn dam ma b'ō y.»

Zib̄ōenȳi m̄uη̄a mim

(Likki 12.41-48)

^{XLV} «Zib̄ōenȳi kara n m̄uη̄a, a hōōn n ta ō? Zib̄ōenȳi l̄eezaa zib̄ōe ka ō, a ō, an d̄iga zib̄ōenȳunō m̄istrō wōō ma m̄uη̄a k'a n̄i η hōb̄ire kan̄ ō a d̄om̄um ō. ^{XLVI} Zib̄ōenȳi b̄i do nȳintam mimbirenȳintazaa, k'a l̄eezaa b'a wusiḡe an b̄ur har ō, an b'a ku an n̄i zib̄ōe k'a ka ō b̄i bare.»

* □□□:^{XXXVII} 24.37 Nowee mim: K'a d̄iga S̄uη̄j̄ida Ci 6.5-8 h̄ince ō.

XLVII Sira mɔɔ n'a hire awɔɔ m, lɛɛzaa bi y'a kam an yi a har bi haay arzaka domazaa. XLVIII Bi, ku zibəənyu bonyaa m, a y'a hire a heer ɔ, a ɔ, mɔɔ Zuuba maastre ba a bir zere y. XLIX A n wuti, an a muno wɔɔ ze, an hɔ bi, an bɛɛ mi kan bɛeminno ki. L B'a Zuuba bi zem domum ku zibəənyu bi bir dom ma b'ɔ, kan wakati k'a n a do bi ki ɔ. LI A zibəənyu bi honhorm muɲɲa, an zambɔzanno furyire ka ma, buncɛ niɲɲə k'a ni nyi kan ɔ, an a sɔ sɔ ɔ b'ɔ.»

XXV

Nyumbɔnnɔ bu hɔbɔkɔrenoom

I «Woso cirbəə bi bɔ ku re kan nyumbɔnnɔ buro ku η y'a fitirerɔ gur, ηni bɔ k'a yaa n'a zim ze ɔ ki. II Soor hɔɔn i ba ɔ y, soor hɔɔn n ta ɔ. III Nj hɔɔn ba ɔ rɔ wɔɔ n a fitirerɔ gur, bi η n nyɔɔ tɔ mɔr ɔ, ηn'a sa y. IV Bi, η hɔɔn n ta ɔ rɔ wɔɔ, brɔɔ nyɔɔ tɔ mɔdrɔ ɔ ηn'a na a fitirerɔ wɔɔ ma. V Bi, zim bi bɔkare an maastre ba a bir zere y. Hinceem n nyumbɔnnɔ bu rɔ wɔɔ nyasɔ, ηni hinceem ba. VI Gunuu wakati buerehuya k'a b'a ku bi, zee n bɔ, a ɔ: «Zim bi ba n ni! K'a bɔ a yaa a ze ɔ!» □ A m naa, nyumbɔnnɔ bu rɔ wɔɔ n gu, ηn'a fitirerɔ bankare. VIII Nj hɔɔn ba ɔ rɔ wɔɔ n'a hum, η ɔ: «K'a nyɔɔ bi ka wɔɔ ɔ poore, bala, wɔɔ fitirerɔ wɔɔ i lihim.» □ Nj hɔɔn ta ɔ rɔ wɔɔ n a nyi bɔ ɔ, η ɔ: «Ayy..., bala, a bi gɔta y, a bi wɔɔ bɔm kan awɔɔ ki y. K'a ta a yaa n a hɔ si a hɛerezannɔ wɔɔ zi.» □ Nj hɔɔn ba ɔ rɔ wɔɔ n ta k'a yaa nyɔɔ bi si, a hɔr ku η y'a ɔ bi, zim bi gɔɔta an bɔr η je ɔ, nyumbɔnnɔ ku η y'a banka rɔ wɔɔ n gasɔ kan ki harcintare cibsɔ cɛ ɔ b'ɔ, n ni cɛɛ bi gaa, n n a ta a nyi m. XI Maastre k'a ba bi, nyumbɔnnɔ ku η gɔɔta rɔ wɔɔ bɔr, ηn'i zee dare, η ɔ: «Karinsaamba, karinsaamba, cɛ bi gɔ wɔɔ m!» □ Bi, b'a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Sira mɔɔ n'a hire awɔɔ m, mɔɔ n awɔɔ do y.» »

XIII Yeezuu n a ya, an a hi, a ɔ: «A bi hinceem ba y, bala, awɔɔ n domum bi kan wakati bi ki do y.»

Zibəənyuɔ kaakɔrɔ hɔbɔkɔrenoom (*Likki 19.11-27*)

XIV «Woso cirbəə b'a ya, an bɔ ku re kan gɔaa k'a n'a ηɔam k'a ta ku ɔ, an a zibəənyuɔ bir, an a arzaka ka η ɔ ku η ni do ma bi ki. XV A n talan* soor ka deem ɔ, an talan huya ka naa do ɔ, an talan deem ka a vanta ɔ. Gɔaa biyəə n n'a dam ma an zi ba m b'a ka ɔ, an bɔkare, an cem. XVI Gɔaa k'a talan soor bi yi bi n ta an ter ba m, an talan soor vanta yi an a na ma. XVII Gɔaa k'a talan huya yi bi n ta an ter ba m sɔ, an talan huya yi an a na ma. XVIII Bi, gɔaa k'a talan deem yi bi, ta a ɔ, an aa yaa hɔn, an a zuuba bi busoo nyaakom da ɔ. XIX Zibəənyuɔ wɔɔ zuuba bi, k'a ta tee... bi, a a bɔ an bɔr, an n'a busoo bi mim laaka dare η han. XX Gɔaa k'a talan soor yi bi n a zɔ, an talan soor k'a yi an a na ma bi hunka, an a hi, a ɔ: «Zuuba, talan soor ubu ka mɔɔ ɔ hɔɔ, talan soor vanta ba mɔɔ yi na.» □□ A zuuba bi n a hi m, a ɔ: «Zibəənyu muɲɲa k'an turga n'ubu m, a muɲɲa, ubu sira zi ba hɔ poore nɔ ɔ, mɔɔ hɔ gɔta zibəə kare i ɔ, bɔr i heernyɔɔ ba kan mɔɔ ki.» □□ Zibəənyu k'a talan huya yi bi n a zɔ, an a hi, a ɔ: «Talan huya ubu ka mɔɔ ɔ, talan huya vanta ba mɔɔ yi na.» □□□ A zuuba bi n a hi m, a ɔ: «Zibəənyu

* □□: XV 25.15 Talan deem: Dɔɔraa buhura zibəə busoo m.

muḡḡa k'an turga n'ibū m, ibū sira zi ba hō poore nō ō, mōō hō gōta zibəə kare ı ō, bōr ı heernyoō ba kan mōō kī.› □□ Zibəənyı k'a talan deem yı bı n a zō, an a hı, a ō: ‹Zuuba, mōō dō mōō ō gōaa kōsı n'ibū m, lēē k'ibū n hō duu ō bı ibū nı hō dan ō, lēē k'ibū n hō sōōn ō bı ibū nı hō san ō. XXV Nyibəə mōō nyasō, mōō n ta m aa ı busoo bı biitə tara ō, dıga, ı busoo bı ba n nı.› □□ A zuuba bı n a nyı bō nō, a ō: ‹Zibəənyı bonyaa yakōzaa ra! Ibū dō muḡḡa ı ō, mōō ı hō dam lēē kō mōō n hō duu ō, m nı hō sam lēē kō mōō n hō sōōn ō. XXVII A dō k'ibū ō maam bı, mōō busoo bı cınta ibū nawōm busoocıntareēē ō, mōō wusigəre ma, mōō yı m busoo bı sam kan nyōōdō kī. XXVIII Naa minto bı, k'a busoo talan deem k'an ta m bı yōm, a ka talan bu zaa b'ō. XXIX Bala, gōaa k'an ta hō m bı, n y'a kam bı zaa ō, an a na ma, a hō m yı gōta. Bı gōaa k'a bam bı, baa hō k'an ta m bı, n bı yōm nı. XXX Bı, k'a zibəənyı hō vam naa do zo garga ra monsigə ō. Lēē bı do an nı baa dan ō, an a sō sō.› »

Durnya gōōō haay dōdōkare

XXXI ‹Kō Gōaanyı bōr a cirbəə nō ō kan malēekarō wōō kī haay, a nyıntam a cirbəəduu panḡazaa bı ra. XXXII Durnya kōrō haay gōōō y'a som kō ma a lēē, an gōōō gongō a hō, amba hōbırsō dunder tır seero gō biiro ma bı m. XXXIII A seero wōō nyōōre a bıstı, an biiro wōō nyōō a jısa. XXXIV Cir bı y'a hıre a bıstı ra zannō wōō m, a ō: ‹Awōō kō mōō Zı barka n nı kan a kī bı, k'a bōr, a cirbəə kō Woso a banka awōō minto durnya dare sıḡḡıda ō bı si. XXXV Bala, nō mōō zē, awōō n hōbıre ka mōō ō, mıstı mōō zē, awōō n hi ka mōō ō, mōō bōr awōō zi saana, awōō mōō si a har ō, XXXVI mōō nyınta dıgı, awōō n huu du mōō ma, mōō n nyınta laafı y, awōō bı dıga mōō ma, mōō nyınta lōnnōēē ō, awōō m bōr mōō zi b'ō.› □□□ Meerbaa naa do je ō, gōōō tırgōō wōō y'a hıre, ḡ ō: ‹Zuuba, wōō ibū yı brōō nō n'ibū zere, ō hōbıre ka ibū ō, gēē mıstı n'ı zere, ō hi ka ı ō? XXXVIII Wōō ibū yı brōō saana, ō ibū si ō har ō, gēē ibū n dıgı, ō huu du ı ma? XXXIX Wōō ibū yı brōō ı nı yaaba m, gēē ı nı lōnnōēē ō, ō ta, ō aa dıga ı ma?› □□ Cir bı y'a hıre, a ō: ‹Sira mōō n'a hıre awōō m, hōō nōōn duro k'awōō n n'a bam gōōō poorero nōōn gōaa deem m bı, kō ḡ nı mōō danyıno wōō bı, a ba awōō nawōm mōō m.› □□□ Naa je ō, a y'a hum jısa ra zannō wōō m, a ō: ‹K'a jı bō mōō ma a ta laatō, awōō kō Woso lerbōre bonyaa n'a je ō, k'a ta sē k'a lihıre ba ō, n n a banka Sōtaana kan a malēekarō kī minto b'ō. XLII Bala, nō mōō zē, b'awōō n hōbıre ka mōō ō y, mıstı mōō zē, b'awōō n hi ka mōō ō y, XLIII mōō nyınta saana, awōō n mōō si a har ō y, mōō nyınta dıgı, awōō n huu du mōō ma y, mōō n nyınta laafı y, awōō n bı dıga mōō ma y, mōō nyınta lōnnōēē ō, awōō n bı dıga mōō ma sō y.› □□ Brōō y'a hum nı, ḡ ō: ‹Zuuba, wōō ibū yı brōō nō n'ı zere, mıstı n'ı zere, gēē saana, ı n dıgı, ı nı yaaba m, ı nı lōnnōēē ō, wōō n dıga ibū ma, k'ō da ı han?› □□□ Cir bı y'a hıre ḡ nı, a ō: ‹Sira mōō n'a hıre awōō m, k'awōō n a ba gōōō poorero nōōn duro gōaa deem m bı, awōō n a ba mōō m sō y.› □□ Ncınaasō bı, ḡ y'a hōrle ḡnı ta honhōrle k'a nyare ba ō bı nō ō, bı gōōō tırgōō wōō tam mısrbaa k'a nyare ba ō bı nō ō.›

*Lēezanno y'a kam Yeezuu nyasore ma
(Marki 14.1-2; Likki 22.1-2; Zaan 11.45-53)*

^I Yeezuu k'a meerbaarō nōon duro ba haay bi, a a hi a karindanyūno wōo m, a ō: «Awōō dō a ō pakki cibsā n zizer. ^{II} N Gōaanyī bi nyasore, n n a ze gōdarkōra ma.» ^{III} A m naa, wosocemannibēnno jūtanō, kan kō bi gōōgusinno wōo kī n a so kō ma wosocemannibēr jūtaare *Kayiifo har ō. ^{IV} N n kō ma k'a Yeezuu nyasō hōōnkare m, a ze gēr. ^V N n'a hūrē, ū ō: «Ū b'a nyasō cibsā bi bire ō y, kō m bēē zekōma nyūntam zamaa bi bire ō.»

*Lō tidēer ze Yeezuu ma Betanii ō
(Marki 14.3-9; Zaan 12.1-8)*

^{VI} Yeezuu k'a ta Sūmōōn kō n n'a birm kusimō bi har ō, Betanii ō bi, ^{VII} Yeezuu k'a nyūnta an nī hō bīm bi, lō n a zō ma tidēer k'a lē n kōsī m albatīr jaa gedre ō, an a burgū Yeezuu mim la. ^{VIII} Karindanyūno wōo kō ū nāa yī bi, ū nō n yī y, ūn'a hūrē, ū ō: «Bō noonkahōma n nāa? ^{IX} N y'a da ma, n nī tidēer nāa do hēē busō gōta ma, n n a ka ūōzannō ō.» ^X Yeezuu k'a a dō a ō, ū yī meer bare nōtinaas bi, a a hi ū nī, a ō: «Bō m, awōō nī lō nāa do heer kōrē? Zībēē mūŋŋa a a ba mōō m naa. ^{XI} Nōazannō gōōtare ūnī bīr kan awōō kī tee..., bi mōō ba kan awōō kī tee... y. ^{XII} Tidēer nāa do k'a a burgū mōō ra nāa, mōō gēr bīrle a a banka. ^{XIII} Sūra mōō n'a hūrē awōō m, lēē haay kō gōōō n nī lemim nyūnta nāa do dūndan ō durnya lēē haay ō bi, ū lō nāa do zi k'a a ba bi tō dare a nō ō, ūn'a dūnda.»

*Zidas lē taa k'a Yeezuu nyasō a ka
(Marki 14.10-11; Likki 22.3-6)*

^{XIV} Bī kur bi, Zidas Iskariyōtī karindanyūno bueerehūyōō wōō gōaa deem bi ta wosocemannibēnno jūtanō wōō zi. ^{XV} A n aa a hi ū nī, a ō, awōō: «Bō hō awōō n n'a kam mōō ō, kō mōō Yeezuu nyasō m a ka a ō?» Bōō n wanzurfū busōoyaa lē sa bukōrku, ūn'a ka ō. ^{XVI} Dōmūm bi do tekka ō, Zidas y'a kam toore mūŋŋa ma k'a Yeezuu nyasō a ka ū ō.

*Yeezuu ī pakki hōbīrē bīm kan a karindanyūno kī
(Marki 14.12-21; Likki 22.7-14,21-23; Zaan 13.21-30)*

^{XVII} Bur kō n nī nyonyōō da ō cibsā lēēkare dōmūm ma bi, karindanyūno wōō būr Yeezuu zi, ūn'a lar, ū ō: «Ibū lē n taa kō aa pakki hōbīrē banka lēē kara ō ibū minto?» ^{XVIII} Yeezuu n a nyī bō ū nō, a ō: «K'a ta kōnō ō b'ō nīŋŋōzāa nāa zi, a hi m, a ō: Karūnsamba ō, mōō dōmūm a zō, ibū har mōō n nī pakki bi bīŋ ō kan ū karindanyūno kī.» ^{XIX} Karindanyūno wōō hō kō Yeezuu a hi ū nī bi ba, ūnī pakki hōbīrē bi banka.

^{XX} Yīrbēē k'a da bi, Yeezuu nyūnta k'a hō bi kan bueerehūyōō wōō kī. ^{XXI} Hōbīrē bi kō ū n'a bīm bi, Yeezuu n a hi, a ō: «Sūra mōō n'a hūrē awōō m, awōō gōaa deem mōō nyasore, an mōō ka.» ^{XXII} Karindanyūno wōō heer n a zar, ūn'ī laaka dam han deem-deem, ū ō: «Yī a nawōm mōō ra, Zuuba?» ^{XXIII} Yeezuu n a nyī bō ō, a ō: «Gōaa k'a a wō nyōō laaga b'ō kan mōō kī, bi m. ^{XXIV} Gōaanyī bi gare amba hō kō ū y'a gūrīra ba a tō ma bi m, bi gōaa k'a nī Gōaanyī bi nyasōm k'a ka bi kōsī yūrē. Kō gōaa bi do ī nī yī, a jīra m.» ^{XXV} Zidas k'a nī zem b'a nyasō an a ka bi n a lar, a ō: «Mōō m gēē karūnsamba?» Yeezuu n a nyī bō ō, a ō: «Ibū y'a hi ī zi m.»

*Yeezuu hōbire jezaa**(Marki 14.22-26; Likki 22.15-20; 1 Korenti zanno 11.23-25)*

^{XXVI} Hōbire bi kō η n'a bīm bi, Yeezuu bur sa an barka da Woso m, an a zūze ra, an bōkare an a ka a karūndanyūno wōo ō, an a hī η nī, a ō: «K'a si a bi, naa do naa mōo mē m.» ^{XXVII} Bi kur bi, an hōmire sa, an barka da Woso m, an bōkare an a ka a karūndanyūno wōo ō, an a hī, a ō: «Awoō haay k'a mi. ^{XXVIII} Bala, mōo ma n naa, gōaasibabaa ma m, an a lo gōōo ciiro minto, mimbōnyaarō sugur yūre minto. ^{XXIX} A hī mōo nawōre awoō m, mōo bi m yarē m dīven daa mi dōnto y, an ta an dōmum kō mōo n a mim kan awoō kī m Zī cirbēhō nō ō bi ku.» ^{XXX} Kō η cībsa bi laarō lo ηn'a nya bi, η y'a hor ηnī ta Oliviyee ci ra.

*Yeezuu ι Piyēer bīskare mim hīm**(Marki 14.27-31; Likki 22.31-34; Zaan 13.36-38)*

^{XXXI} Bi kur bi, Yeezuu a hī a karūndanyūno wōo m, a ō: «Gum naa do ō bala, awoō haay y'a sīrakare tom mōo minto, bala, n y'a gōrsīra ba Wosoci nō ō, n ō: «Mōo seero dundor bi zem, seero wōo n hīsīga da.» ^{□□□} Bi kō mōo bi m mīm bō ō, mōo lēekare awoō lēē Galilee ō.» ^{XXXIII} Piyēer n meerbaa bi sa, an a hī m, a ō: «Baa kō nawōnno haay a sīrakare to, mōo bi m sīrakare tore y.» ^{XXXIV} Yeezuu n a nyī bō ō, a ō: «Sīra mōo n'a hīre ībū m: Gum naa do ō bala, an lēē ka koo baadare m, ībū bīsī kam mōo ma gallem kaako ι ō, ι n mōo dō y.» ^{XXXV} Piyēer n a hī m, a ō: «Baa kō ga mōo nawōm kan ībū kī, bi m. Mōo bi bīsī kare ībū ma y.» A muno wōo haay n a hī maam sō.

*Yeezuu yaadare Getsemanee ō**(Marki 14.32-42; Likki 22.39-46)*

^{XXXVI} Bi kur bi, Yeezuu ta kan a karūndanyūno wōo kī lēē kō n n'a birm Getsemanee ō b'ō, an a hī η nī, a ō: «K'a nyūnta naa ō, kō m aa yaa da lēē naa do ō kō m bōr.» ^{XXXVII} A n Piyēer gaa kan Zebedee nyūno hīyōō wōo kī. Heerzar kan dabōō kī gasō ō. ^{XXXVIII} A n a hī η nī, a ō: «Mōo heer a zar an a zō zē ma, k'a gōōta naa ō, a bi hīnceem ba y.» ^{XXXIX} A n ta lēē poore, an a do an a meer ku tara ma, an nī yaa dare, an n'a hīre, a ō: «M Zī, kō fīryūre naa do y'a dam ma an a gō mōo ma, k'ī gō m ma. Kan naa kī haay ι bi mōo hōōnhō ba y, ι hōōnhō ba.» ^{XL} A n a wusīgō, an bōr karūndanyūno kaakōō wōo zi, a bi dīga a η hīnceem ba. A n a hī Piyēer m, a ō: «Ncīnaas bi, awoō n a da a mūhā ma a jīm wakati deem nō ō tōkke kan mōo kī y! ^{XLII} K'a yaa da, a bi hīnceem ba y, a yaa n a do makra nō ō. Gōaa heer lē taa, b'a mesim pañña ba ō y.» ^{XLIII} A n a ya, an a bō a hīya hō ma, an yaa da, a ō: «M Zī, kō pakra m kō fīryūre naa do n mōo yī, k'an yī maam, k'ī hōōnhō n kō yī.» ^{XLIV} A n a ya, an a bō an bōr karūndanyūno wōo zi, an bi η yī ηn'ī hīnceem bare, hīnceem k'a nī η zem bi minto m. ^{XLV} Yeezuu n a ya, an a gō η ma a kaako hō ma, an aa so a yaadare bi ra. ^{XLVI} A n a bō an bōr karūndanyūno wōo zi, an a hī η nī, a ō: «Awoō gōōta an nī hīnceem bam, an nī hoon sim na? K'a dīga a wakati a ku, n Gōaanyi bi nyasore, n n a ka mimbōnyaabēnno ō. ^{XLVII} K'a wuti! K'ō ō hor! Gōaa k'a nī mōo nyasōm k'a mōo ka bi lee ku.»

*Yeezuu nyasore**(Marki 14.43-50; Likki 22.47-53; Zaan 18.3-12)*

XLVII K'a gōota an nī meer bam bī, karındanyıno buerehıyoo woo gōaa deem Zidas bī lee ku. Bōr a ō kan zamaa cir gōta kı, ηn'ı kargōro m kan bēnkēno kı. Wosocemannıbenno jıtanno kan zıfōro gōōgusınno woo kı yı η nyoo. XLVIII Zidas bī lēē ka an hō k'a n'a bam ηnı Yeezuu dō ηn'a nyasō bı makra hunka η nı, a ō: «Gōaa kō mōō n nı yaa dam nı kan daōre kı bı, gōaa bı do m, k'a nyasō.» XLIX Zidas n a zō Yeezuu ma lēem, an a hı m, a ō: «Karınsaamba, mōō ı yaa dare ıbı m!» A n bōkare, an yaa da m. L Yeezuu n a hı m, a ō: «M gōaasıba, hō k'ı bōr, kı b'a ba bı ba.» A m naa, gōōō wōō n a zō Yeezuu ma, ηn'a nyasō. LI Bı, gōōō kō η nı kan Yeezuu kı rō wōō gōaa deem a kargō gaa ō, an wosocemannıbēr jıtaare bı zıbēnyı deem sakō, an a tōr gō ma. LII Yeezuu n a hı m, a ō: «I kargō bı du a caan ō, bala, gōaa nıηηō k'a nı yar bam kargō m bı, kargō n n'a zem gēr. LIII ıbı n a dō ı ō, mōō n da ma, m m Zı bı, an maleēkarō tısi bam hōka-hōka nyoo mōō m lēem na? LIV Bı k'a yı ncınaasō, Wosoci bı meerbaa y'a bam lō, an kō yı? Bala, a a hı, a ō: «Pakra m k'an yı ncınaasō.» LV Yeezuu n a ya, an a hı gōaa cir bı m, a ō: «Bōr awōō ō kargōro m kan banno kı k'a bı mōō nyasō, ı ō, dazaamazaa m mōō nı! Mōō nyınta Wosocē ō b'ō dōmım haay, m nı hō dıdam, b'awōō n mōō nyasō y. LVI Bı naa do haay naa, ba a ō kō wosolesınıısorazanno wōō meerbaaro kō η nı Wosoci b'ō rō wōō n kō yı.» A m naa, karındanyıno wōō haay n a sı, ηn'a bō Yeezuu ō.

N ta Yeezuu m dōdōkēno taa

(Markı 14.53-65; Likki 22.54-55,63-71; Zaan 18.13-14,19-24)

LVII Gōōō kō η Yeezuu nyasō rō wōō ta m wosocemannıbēr jıtaare *Kayııfō har ō. Lēē bı do wosocikarınsaambōō wōō a so kō ma ō, kan gōōōgusınno wōō kı. LVIII Pıyēer n zu Yeezuu jē ō laato, an ta an aa lee ku wosocemannıbēr jıtaare bı har ō. A n gasō har b'ō, an aa nyınta kan halledōmazanno wōō kı, k'a dıga mım bı nyambōrle ma. LIX Wosocemannıbenno jıtanno wōō kan dōdōkēno wōō haay kı y'a kam mım ma k'a ka Yeezuu ra, k'a ku a dōdō yar, a ka kō n n a zē gēr. LX Bı, η bı r mım yıre y, baa kō gōōō bōr gōta ηnı ηıaar ba k'a ka ra bı, η n a da ma, ηnı hōsı yı k'a ka ra y. Gōōō hıyōō ı bōkare ηnı bōr. LXI N n a hı, η ō: «Gōaa naa do a hı, a ō: Mōō m da ma, m Wosocē bı wurgō, m m ya, m a dō dōmım kaakō nō ō.» LXII Wosocemannıbēr jıtaare bı n wuti, an a hı Yeezuu m, a ō: «ıbı bı r a nyı bōη ō ra? Bō mım gōōō nōōn duro n a hıre ıbı mınto na?» LXIII Bı, Yeezuu bı r hōsı hıre y. Wosocemannıbēr jıtaare bı n a ya, an le ka ō, a ō: «I wer sı Woso k'an mısır bı tō ma, sıra hı wōō m, ıbı m Krista Woso Nyı bı gē?» LXIV Yeezuu n a nyı bō nō, a ō: «ıbı n'a hıre, bı mōō y'a hıre awōō m, an a sıηηıda sa naa ma kēere bı, awōō Gōaanyı bı yıre an nyınta Woso paηηazaa bı bı sı ra, awōō y'a yım sō, an bı r zem warkō mım ō.» LXV A m naa, wosocemannıbēr jıtaare bı nō n ma ō, an a huuro kınkaansō, an a hı, a ō: «Woso sōnsō a a wō, kasetızanno zıbēō a ya an ta wōō ma ra? Awōō Woso sōnsō k'a wō bı ma. LXVI Awōō y'a hōōn dam lō kēere?» N n a nyı bō ō, η ō: «A a ga zē m.» LXVII N n lihi da a meer ma, ηn'a wōōō hunhıηηı ηn'a zere, gōōōnno n n'a wō tıntam le, ηn'a hıre, η ō: LXVIII «Wosolesınıısorazaa zı ba, ı hı wōō m, Krista, nka y'ı zē?»

*Piyeer bisi kare**(Marki 14.66-72; Likki 22.56-62; Zaan 18.15-18,25-27)*

LXIX Kõ Piyeer ni nyuntam tunsara b'õ bi, wosocemannubør jitaare bi zibænylõrõ wõõ gõaa deem a zõ ma, an a hi m, a õ: «Ibu i kan Galilee gõaa Yeezuu bi ki sõ!» LXX Piyeer n bisi ka gõaa haay læe, an n'a hire, a õ: «Mõõ n hõ k'ibu õ k' hi naa ji dõ y.» LXXI A n a hõr b'õ, an ni tam har bi le ma, zibænylõ vanta n a yi, an a hi gõõõ kõ ñ ni b'õ rõ wõõ m, a õ: «Gõaa naa do nyunta kan Nazareti Yeezuu bi ki.» LXXII Piyeer n a ya, an bisi ka Yeezuu ma, an n'a hire, a õ: «Mõõ m wer si, mõõ n gõaa naa do dõ y.» LXXIII Kõ maasire ba poore bi, gõõõ kõ ñ ni b'õ rõ wõõ a zõ Piyeer ma, ñ'n'a hi m, ñ õ: «Kõ sira m, ñ gõaa n'ibu m sõ, ibu meerbaa y'i toji hunkare.» LXXIV Piyeer n a siñjida ba, an n'a wer sim, an n'a tare a re, a õ: «Mõõ n gõaa naa do dõ y!» Læem bi, koo n baa da. LXXV Piyeer n mim kõ Yeezuu a hi m bi tõ da a nõ õ: «Ibu bisi kam mõõ ma gallem kaako koo n bõkare, an baa da.» A n bõ, an ni nyi kam kan heer zar gõta ki.

XXVII*N ta Yeezuu m Pilati taa**(Marki 15.1; Likki 23.1-2; Zaan 18.28-32)*

I Dõ k'a me dõgta miñña m bi, wosocemannubønno jitanõ wõõ kan tara bi gõõõgusinno ki le sa k'a Yeezuu ka ze ma. II Ñ n a sur, ñni ta m, ñn'aa ka Rõm læzaa Pilati b'õ.

*Zidas Iskariyoti kõ gõaa bi gare**(Zibæzannõ Ci 1.18-19)*

III Zidas Yeezuu nyasõ an a ka, bi, k'a b'a yi ñni Yeezuu dõdõ yar k'a ze gër bi, a kõrkõr da, an a bõ an a wanzurfu busooyaa bukærku rõ wõõ ka wosocemannubønno jitanõ wõõ õ kan gõõõgusinno wõõ ki õ. IV A n a hi ñ ni, a õ: «Gõaa k'a n hõsi ba naa kõ mõõ ka ñn'a ze naa, mimbonyaa mõõ ba.» Bi brõõ a nyi bõ õ, ñ õ: «Kara i pakra ba wõõ ma? Ibu mim m!» V A n aa busoo bi lo Wosoce b'õ, an a hõr, an ta an aa bar da a ma. VI Wosocemannubønno wõõ n busoo bi gõr, ñn'a hi, ñ õ: «Wõõ lero wõõ nõ õ, a n a ga m, kõ wõõ n busoo naa do zar Wosoce bi busoo ra y, bala, gërzere busoo m.» VII Ñ ni kõ ma, ñni busoo bi sa ñni mõrdõr hõsira si m, k'an yi saanõõ gænoyaa. VIII Bi y'a ka, n n hõsira bi do tõ ka, n õ: «Ma sira,» an ta, an her dõmum ku. IX-X A m naa, wosolesinnisorazaa Zeremii meerbaa k'a ba bi n kõ yi: «Ñ wanzurfu bukærku bi sa, ñni mõrdõr bi hõsira bi si m, amba Zuuba a hi mõõ m bi m. Gõaa kõ Israyel nyuno kõ ma, ñn'a ter ba bi busoo m.»

*Pilati i Yeezuu larm**(Marki 15.2-5; Likki 23.3-5; Zaan 18.33-38)*

XI Bi, Yeezuu yaa jim læzaa Pilati læe. Bi n a lar, a õ: «Ziuforo cir n'ibu m ge?» Yeezuu n a nyi bõ õ, a õ: «Ibu hi i zim.» XII Bi, wosocemannubønno jitanõ wõõ kan gõõõgusinno wõõ ki i mim kam Yeezuu ra, b'a n hõsi nyi bõ õ y. XIII Pilati n a hi m, a õ: «Ibu bir minno kõ ñ ni ñ kare i ra bi mam na?» XIV Bi, Yeezuu n deem taan... nyi bõ õ y, naa do a ka cir bi n ze kødõ.

(Marki 15.6-15; Likki 23.13-25; Zaan 18.39-19.16)

XV Pakki cibsaa biyөө ma, leezaa Pilati bi tur lo ku zamaa bi le n taa bi bo, an a ka η σ. XVI A n bokare lo deem i nyunta b'σ, lo wisi, a to m Barabas. XVII Pilati n laaka da goaa cir k'a so ku ma b'σ bi han, a σ: «Nka awoo le n taa ku moo n wo saa ma, Barabas gee, Yeezuu ku n n'a birm Krista bi ni?» XVIII Bala, Pilati a do mɨŋa a σ Yeezuu nyaso η y'a σ ηn'a ka a σ jumbaa minto. XIX Pilati k'a ni nyuntam dudokare bunce σ bi, a laare nyoo da ma, ku n n a hi m, n σ: «I bi gaso goaa turga naa do mim σ y. Bala, gunuu σ bi, moo fir yi nunnare no σ a minto.» XX Wosocemannibonno jitanoo woo kan gooogusinno woo k'i goaa cir bi nyonnyoom, ku η ni Barabas bore ye, ku η ni Yeezuu gare ye. XXI Leezaa Pilati bi n a ya, an η lar, a σ: «I] goaa huya bi barla bi, kara awoo le n taa ku m bo m a ka a σ?» N n a hi, η σ: «Barabas.» XXII Pilati n laaka da η han, a σ: «Bi bo moo n'a bam Yeezuu ku n n'a birm Krista bi ni?» N haay n a nyi bo σ, η σ: «A wo godarkora ma!» XXIII Pilati n laaka da, a σ: «Mimbonyaa kara a a ba?» N n zee da kan panŋa ki, η σ: «A wo godarkora ma!» XXIV Pilati k'a n'a yire, a σ, awoo b'a dam mim bi bankare ma bi, bi zamaa bi y'a nŋam k'a lee ze ku ma bi, a hi kusi, an a wo hir m zamaa bi lee, an a hi, a σ: «Moo ba goaa naa do zere barla y, awoo mim m!» XXV Zamaa bi haay n a nyi bo σ: «K'a zere mim n woo yi, kan σ nyino ki.» XXVI A m naa do, Pilati n Barabas bo, an a ka ηni Yeezuu ze madir m, an a ka ku n n a wo godarkora ma.

Sordaro i yaa wom Yeezuu ma

(Marki 15.16-20; Zaan 19.2-3)

XXVII Pilati sordaro woo n ta Yeezuu m leezaa bi har σ b'σ, sordaro woo haay n a so ku ma ηni bur Yeezuu ma, XXVIII ηn'a huuro bo ma, ηni zaba piine du ma, XXIX ηni laa waa ηn'a ku a mim ma, η σ, cinno firgø m, ηni benke da a bisi wo σ, ηni kukure ze a taa ηn'i yaa wom ma, ηn'a hire, η σ: «Woo i yaa dare ibu m zuforo cir!» XXX N n'i lihi dundam ma, ηn'i benke bi sare ηn'a zem ni a mim ma. XXXI Ku η yaa wo ma ηn'a nya bi, η zaba bi bo ma, ηn'a huuro woo du ma, ηn'a hor m k'a yaa wo godarkora ma.

N Yeezuu wo godarkora ma

(Marki 15.21-32; Likki 23.26-43; Zaan 19.17-27)

XXXII Bo ku η y'a σ ku b'σ bi, η Sirenni goaa ku n n'a birm Simoon bi ze σ, sordaro woo n panŋa ba ma, an Yeezuu godarkora bi busu. XXXIII N n lee ku lee ku η n'a birm Golgotaa b'σ, a ji σ k'a hi a σ, «Minkorgo bunce.» XXXIV N n diven war ku ma kan ho heenr ki, ηn'a ka σ, k'an a mi. K'a da a le ma bi, a n a nŋa an a mi y. XXXV N n a wo godarkora ma, ηni pøeega da a huuro woo ma ηni η jir. XXXVI N n a gaa, ηni nyunta b'σ, ηn'i dom ma. XXXVII N n Yeezuu ze bi ji gorsira ba warga ma, Yeezuu mim la godarkora bi ma, η σ: «Yeezuu m naa, zuforo cir m.» XXXVIII N konno wo huya godarkora ma Yeezuu jir σ, deem a bisi, deem a jisa. XXXIX Goo ku η ni cenim b'σ ro woo n'a mim zukø zere, ηn'a sonsø wøre. XL N n'a him Yeezuu m, η σ: «Ibu k'i n'i dam ma, i Wosocē bi wurgø, i ya, i do domum kaako no σ bi, i bumbo i zim ku Woso Nyi n'ibu m, k'i zer godarkora bi ma!» XLI Wosocemannibonno jitanoo woo kan wosocikarinsaambo woo ki, gooogusinno woo ki i yaa wom ma so, ηn'a hire, η σ: XLII «A gooo wantoo bumbo, b'a b'a dam ma, an a

mijna bombó y. Kó Israyel cir ní, k'an zer gòdarkóra bí ra kèere, k'ò sira ka ó. ^{XLIII} A sira ka Woso ó, an a hí a ó, Woso Nyí n'a mí, kèere bí, kó Woso y'a ñàare, k'a n a yó wa.» ^{XLIV} Konno kó ñ yí ñ wó gòdarkóra ma a jir ó ró wóó y'a sunsó wóm só.

Yeezuu zé

(Markí 15.33-41; Likki 23.44-49; Zaan 19.28-30)

^{XLV} Sinsebir k'a da bí, monsigè gòta zé tara burè ó, an ta an wakatí kaakó ku yirbàare m. ^{XLVI} Yirbàé wakatí kaakó zeezi bí, Yeezuu zee gòta da, a ó: «Eloyii, Eloyii, lama sabaktaani?» A lé taa k'a hí, a ó: «Móó Woso, móó Woso, bó m, í í bó móó ó?» ^{XLVII} Góóó gòsinnó kó ñ nyínta b'ò ró wóó naa ma, ñn'a híre, ñ ó: «A í *Elii birm!» ^{XLVIII} Ñ góaa deem n bra sí, an aa hó mafó-mafóda sa, an a nyóó hó hèenr ma an a da bènké ma, an a ka Yeezuu ó k'an a mí. ^{XLIX} Bí, a muno wóó y'a híre, ñ ó: «Jím cuna, k'ò díga a Elii zém b'a bombó gé?» ^L Yeezuu n a ya, an zee gòta da, an ga. ^{LI} Léem bí, Wosoce bí pèera bí n zé kumbir, an a sa mim ó an b'a zé tara ma. Tara n nyíñjè, ciro n wunwu, ^{LII} gèenoyaaró n a góngó. Wosogóóó kó ñ gínga ró wóó gòsinnó n a mim bombó ó gòta. ^{LIII} Ñ n bó yaaró wóó ó, Yeezuu k'a b'a mim bó ó bí hinní ó, ñní gasó Zerizalem ó, kó mijna b'ò, góóó gòta ní ñ yí. ^{LIV} Sòrdaa zóóó cir, kan sòrdaaró kó ñ ní dóm Yeezuu ma ró wóó tara bí nyíñjère yí, kan hó k'a nyínta an ba haay bí kí, ñ da n bó ó gòta, ñn'a hí, ñ ó: «Sira m, Woso Nyí m paan...»

^{LV} Lanno nyínta b'ò guta, ñn'a to laató ñn'í dígam, zu ñ y'a ó Yeezuu jé ó Galilee ó tee..., ñn'a dam han. ^{LVI} Magdalaa Maarii nyínta ñ barla, kan Maarii, Zakki kan Zozéf kí da bí, kan Zebedee nyíntó da kí.

Yeezuu birle

(Markí 15.42-47; Likki 23.50-56; Zaan 19.38-42)

^{LVII} Woso lé k'a b'a zo bí, Arimatee kó góaa arzakazaa deem k'a to m Zozéf bór, Yeezuu karíndanyí deem m só. ^{LVIII} A n ta Pílatí zí, an aa Yeezuu gér bí ye han. Pílatí n lé ka, n n a ka ó. ^{LIX} A n gér bí sa, an pèera feóda burgu ma, ^{LX} an a da a mijna yaa daa k'a hó ci ó b'ò, an jaa gòta gèrgu an a ta re, an a hór. ^{LXI} Magdalaa kó Maarii kan Maarii vanta bí k'í nyíntam b'ò, ñn'a meer nya yaa bí re.

N yí dóm yaa bí ma

^{LXII} *Sabaa bankaré hinní k'a cem dó n mé bí, wosocemanníbenno jítannó wóó kan farizeenró wóó kí zu kó ó ñní ta Pílatí zí. ^{LXIII} Ñ n a hí, ñ ó: «Wóó lézèaa, ñàaarzèaa naa dó k'a nyínta an a hí, a ó: Dómum kaakó hinní ó, móó yí m mim bóñ ó bí, a to í wóó nó ó. ^{LXIV} Lé ka kó n n dó yaa bí ma, k'an ta an dómum kaakó bí ku, k'a karíndanyíntó wóó b'a da ma, ñní bór, ñn'a gér bí kóna, ñn'a hí zamaa bí m, ñ ó: A a mim bó ó gèño bire ó yí. Kó m bèe m, ñàaar naa dó lé dam léekaré hó bí m.» ^{LXV} Pílatí n a hí ñ ní, a ó: «Awóó í sòrdaaró m, k'a ta a ka ñní dó yaa bí ma amba awóó a da ma bí m.» ^{LXVI} Ñ n a hór, ñní ta, ñn'aa jaa k'a ta yaa bí lé bí kósi, ñní góóó da a dómá ó.

XXVIII

Yeezuu mimbóore

(Markí 16.1-10; Likki 24.1-12; Zaan 20.1-10)

^I Sabaa hinni bi k'a cem bi, hatō hinni ō wutigōta m bi, Magdala Maarii kan Maarii deem bi ki bōr, ηnū bi dīga yaa bi ma. ^{II} Tara n nyinjō lēem, Zuuba malēeka n a to brama an zer, an bi jaa bi gērgu an a gō yaa bi rē, an nyūnta ra. ^{III} A mē n bō kō ō kan brama nyaki ki, a huu bi fu am lajaa hō bi m. ^{IV} Sōrdaarō wōō da n bō ō, η mē nū hinkēm, ηn'a ba ı ō, gunga η y'a ō. ^V Bi, malēeka bi meer ba kan lannō wōō ki, a ō: «A da bi bō ō y. Mōō dō mōō ō Yeezūu kō n y'a wō gōdarkōra ma bi awōō n'a kam ma. ^{VI} A ba naa ō dō y, a a mīm bō ō amba a lēē ka an a hū bi m, k'a bōr a dīga lēē k'a nū wōtan ō hōō bi ma. ^{VII} Bi, k'a ta zōō a yaa hū a karūndanyūnō wōō m, a ō: A a mīm bō ō, bi, a ı lēēkare awōō lēē Galilee ō, lēē bi dō awōō naa yū ō, naa dō mōō kō m a hū awōō m.» ^{VIII} Lannō wōō a hōr yaa bi ra zōō-zōō, kan dabōō ki heernyōō gōta ki, ηn'a si, k'a yaa mīm bi hū karūndanyūnō wōō m. ^{IX} Bi, Yeezūu bōr an η zē ō, an a hū η nū, a ō: «Mōō ı yaa dare awōō m.» Lannō wōō n a zō ma ηn'a gannō nyūnnyasō, ηnū kukurē zē a taa. ^X Yeezūu n a hū η nū, a ō: «A da bi bō ō y. K'a ta a yaa hū mōō danyūnō wōō m, ηnū ta Galilee ō, η mōō yūm b'ō.» ^{XI} Kō ηn'ı tam bi, sōrdaarō gōsūnno bōr kōnō ō b'ō, ηnū bi hō k'a ba haay bi sa, ηn'a dūnda wōōcemannōbēnno jītannō wōō m. ^{XII} Brōō n a sō kō ma, kan gōōgusinnō wōō ki, ηnū kō ma, ηnū busōō ka sōrdaarō wōō ō gōta. ^{XIII} N nū lē ka η ō, η ō: «K'a hū a ō, a karūndanyūnō ı bōr gunū ō, ηnū b'a gēr bi kōna, bi ma bi, wōō hinceem ba. ^{XIV} Bi, kō lēēzaa b'a ma, wōō y'a dūndare dōm, mīm b'a nōrē awōō ma y.» ^{XV} Sōrdaarō wōō n busōō bi si, ηnū hō kō η y'a dūnda η nū bi ba, mīm naa dō n bō lēē haay ō zūfōrō wōō bire ō, an ta an lee ku her dōmūm ō.

Yeezūu hinkarē

(Markū 16.14-18; Likki 24.36-49; Zaan 20.19-23; Zibēezannō Ci 1.6-8)

^{XVI} Karūndanyūnō buereedeem nō wōō n a hōr, ηnū ta Galilee ō, ci kō Yeezūu a hū η nū a ō, ηnū ta ra bi burē ō. ^{XVII} Kō η yaa yū bi, ηnū kukurē zē, bi gōsūnno sūnsūm ka. ^{XVIII} Yeezūu n a zō η ma, an a hū η nū, a ō: «N panjā dō haay ka mōō ō, brama kan tara ki burē ō. ^{XIX} Bi, k'a ta dorō haay zi, a yaa gōōō wōō ba mōō karūndanyūnō, a batem ka η ō, Zı kan Nyı ki Sent-Ēspri ki tō ma. ^{XX} A hō kō mōō dūnda awōō m haay bi dūnda η nū, kō η nū zu ō. Bi mōō ba n bīr kan awōō ki dōmūm haay nō ō, k'an ta an durnya nyare ku.»

Yeezuu Krista lemim nyunta kò MARKI a gòrsira ba

Yeezuu Krista lemim nyunta kò Marki a gòrsira ba bɪ

gasòòrɛ

Yeezuu Krista lemim nyunta ciro wòò barla bɪ, Marki hò bɪ n kutiim, an ñ gusire sò.

Ci bɪ ba Marki ɔ do vantòò gòòò ma, k'a hunka a ɔ Yeezuu m bómòrɛzaa kò Woso a ler bò bɪ, b'an Woso Nyɪ sò. Hò kò Yeezuu bór m durnya ɔ bɪ n lemim nyunta, bɪ lemim bɪ do bɪ, hò kò Yeezuu a ba a mɪsɪrbaa nò ɔ, a zɛ nò ɔ, a mɪmbòòrɛ nò ɔ haay bɪ m.

A ɪ zekòra k'a a ga m an bɪr Krista kan a karɪndanyɪ kɪ bire ɔ bɪ hunkam sò.

N y'a gɪngarɛ n ɔ, Pɪyɛr ɪ hò k'a nɪ ci b'ɔ bɪ mim dɪnda Marki m an a gòrsira ba.

Zaan-Batiisi mim

(Matiyee 3.1-12; Likki 3.1-18; Zaan 1.19-28)

^I Lemim nyunta k'a nɪ Woso Nyɪ Yeezuu Krista bɪ mim dɪndam bɪ n naa do. ^{II} Mim bɪ, a sɪññɪda a ba, amba wosolesinnɪsorazaa Ezayii a gòrsira ba biisi bɪ m, a ɔ:

Mòò nɪ m zibəəzaa nyòòrɛ ɪbɪ lɛɛ, k'an b'ɪ zaa banka.

^{III} A mɪñña leer nɪ bóm pòohòòn ɔ, an n'a hɪrɛ, a ɔ:

k'a Zuuba zaa banka,

k'a a zaarò kò ñ y'a tontò rò wòò banka, k'a ñ zɛ kò ñ n yɪ tɪrga.

^{IV} Kɛrɛ bɪ, Zaan a hunka pòohòòn ɔ b'ɔ, an nɪ pa dam, a ɔ: «K'a a bò a taam, k'a batɛm si, k'a a mɪmbònyaarò sugur yɪ.» ^V Zidee kò zannò kan Zerizalɛm kò zannò kɪ bór Zaan zi, ñnɪ batɛm si Zòrdɛn kò ɔ, ñn'a mɪmbònyaarò hɪrɛ.

^{VI} Zaan bɪ, yòonde ka huu a du a ma, an kómbar so a ɔ. Bɪsɪnò kan zòòn kɪ a n'a bɪrɛ. ^{VII} A hòdɪndarɛ nò ɔ bɪ, a y'a hum gòòò wòò m, a ɔ: «Gòòaa nɪ mòò jɛ ɔ, an nɪ zem, bɪ, a zaa pañña cem mòò han. Mòò n m ga m, m sònta a taa, m a kùsòrò bar tókke hùnhòr y. ^{VIII} Mòò batɛm ka awòò ɔ hi nò ɔ, bɪ, a mɪñña zem bɪ batɛm ka awòò ɔ *Sent-ɛsprɪ m.»

Yeezuu batɛm sire

(Matiyee 3.13-4.11; Likki 3.21-22; 4.1-13)

^{IX} Dòmum bɪ do ɔ bɪ, Yeezuu a to Nazaretɪ ɔ, Galilee kò nò ɔ, an bór Zòrdɛn kò ɔ k'a bɪ batɛm si Zaan zi. ^X Bɪ, k'a bɪ batɛm si an a nya, an nɪ bóm hi b'ɔ bɪ, brama a gò, Sent-ɛsprɪ n zer a mim ɔ, am cirpòòrɛ hò bɪ m. ^{XI} Bɪ leer a to mim ɔ, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Mòò Nyɪ kò mòò ñsò bɪ n'ɪbɪ m, mòò ɪbɪ ñsò kan m heer kɪ haay.» ^{XII} Lɛɛm bɪ, Sent-ɛsprɪ a ka an ta pòohòòn ɔ. ^{XIII} A gòòta b'ɔ dòmum busi, Sòtaana n'a gɪngam ma. A mɪsɪrbaa ba a nawòm pòohòò barla, bɪ malɛkarò bór k'a b'a da han.

Lɛɛkarɛ karɪndanyɪnò siro

(Matiyee 4.12-22; Likki 4.14-15; 5.1-11)

XIV N Zaan nyaso, n n a du, Yeezuu n bokare an bor Galilee o, XV an ni Woso lemim nyinta pa dam guoo m, a o: «Domum b'a ku, Woso cirbæ b'a zo. K'a bo a taam, k'a lemim nyinta bi si.» XVI Ko Yeezuu ni tam Galilee higota le ra bi, a zobonno yi huya, Simoon kan a danzaa Andir ki, nni zo bam, nni zanna zom higota b'o, bala, zobonno m. XVII Yeezuu n a hi n ni, a o: «K'a bor a zu moo o, moo y'awoo bam guookamazanno!» XVIII Leem bi, n zannaro woo to, nni zum ko o kan ki. XIX K'a ta lee poore bi, a Zebedee nyino yi, Zakkı kan a danzaa Zaan ki, nni zannaro bankare a kooloo no o. XX Yeezuu n n bir leem, nni'a zi Zebedee to kooloo bi no o kan zibonno woo ki, nni'a hur, nni zum ko o kan ki.

*Yeezuu y'a panna hinkam
(Likki 4.31-37)*

XXI N gaso Kapernawum ko no o, *sabaa hinni o, Yeezuu n gaso zifuro sokomace o, an ho dunda. XXII Guoo woo n ze kedæ a hodundare bi minto. Bala Woso panna an ni ho bi dundam ni, a bi hodeem kan wosocikarinsaamboo woo ho ki y. XXIII Domum bi do o bi, gaa ko zinero n ta m ni n sokomace b'o, an ni zee dare, an n'a hire, a o: XXIV «Bo ibi le n taa k'i ba woo ni, Nazareti Yeezuu? Bor ibi o k'i bi woo zibæ zar ge? Ko nka n'ibi m, moo do: Woso gaa muna n'ibi m.» XXV Yeezuu n meer ba ma, a o: «I tor ka, k'i bo gaa bi me o!» XXVI Zinæ bi n gaa bi hinkæ kan panna ki, an bo a me o kan zee ki. XXVII Guoo woo haay ze kedæ, nni laaka dundam ko han, n o: «Bo m naa? Hodundare daa kan panna guta ki bi ba n ni! A m le da bi, Yeezuu i haen sim zinero woo ma, nni'a le sire.» XXVIII Yeezuu to bo lee haay o, Galilee ko o.

*Yaabazanno waare
(Matiyee 8.14-17; Likki 4.38-41)*

XXIX Ko n bo sokomace o leem bi, n ta Simoon kan Andir ki har o, kan Zakkı ki Zaan ki. XXX Bi ma bi, Simoon dindæ i wotam kan memare ki. Leem bi, n yaabazaa bi mim hi Yeezuu m. XXXI Yeezuu a zo, an a wo nyaso, an a ka an wuti. Memare bi n bo a me o, an wuti, an nyaso n ni. XXXII Yirbære m bi, woso lezore domum o bi, n bor yaabazanno m kan hoozanno ki m haay Yeezuu zi. XXXIII Ko bi zanno haay a so ko ma har bi le ma. XXXIV A yaabazanno ko n ni cicir bam yaaba do haay m no o ro woo waa guta, an la zinero ra guta guoo me o. Yeezuu n zinero woo to nni meer bare y, ko n y'a do bi minto.

*Yeezuu i lemim nyinta pa dam Galilee o
(Likki 4.42-44)*

XXXV Dogta muna m, Yeezuu wuti, an bo, an ta poohoon o, an ni yaa dam b'o. XXXVI Simoon wuti kan a muno ki, nni'a dundaj o, XXXVII nni'aa yi, nni'a hi m, n o: «Guoo woo haay y'a kare ibi ma!» XXXVIII Bi, Yeezuu a nyi bo o, a o: «U ta koro ko n ni lezima ro woo o so, ko m aa Woso lemim nyinta dunda n ni. Bala, bor moo o bi minto.» XXXIX A a da Galilee koro woo zi haay, an ni ho dundare n ni n sokomacero woo o, an ni lam zinero ra.

*Yeezuu laaftı ka kusimæ o
(Matiyee 8.1-4; Likki 5.12-16)*

XL Kusimə deem n b'a zo Yeezuu ma, an sɔnta, an a zuutə a taa, an n'a yem han, a ɔ: «K'ɪbu lɛ taa, ɪbu ɪ da ma, ɪ moɔ waa.»^{XL I} Yeezuu a cicir zɛ, an a wɔ hɔr, an a da ma, an a hi m, a ɔ: «Moɔ lɛ taa ma k'i laafu yi.»^{XL II} Lɛɛm bi, yaaba bi bɔ kusimə bi mɛ ɔ, an a ba mɪŋŋa.^{XL III} Bi jɛ ɔ bi, Yeezuu a nyɔɔ, an lɛ ka ɔ,^{XL IV} an n'a hire, a ɔ: «Dundo ɪ zi, ɪ b'a ka ɪ hi gɔsi ni y. Ta ɪ yaa ɪ hinka wosocemannɔbɔr bi m, *hubɔrɛ manni kɔ Moyiisi lɛ ka awɔɔ ɔ k'a ba bi, k'i bi ba, kɔ gɔaa biyɛə n a dɔ, a ɔ, ɪbu laafu yi.»^{XL V} Bi, gɔaa bi bɔ, an a hɔr, an a sɪŋɪda sa, an ni mim bi dɪndam gɔɔɔ m lɛɛ haay ɔ. Naa do minto ma, Yeezuu b'a dam ma, an a hinka, an gaso kɔnɔ ɔ y. Gɔɔta a tɪr a ɔ bɔlɛmarɔ ɔ. Bi, gɔɔɔ a to lɛɛ haay ɔ, ŋn'ɪ zɛm Yeezuu zi.

II

Mɛgarezaa waare

(Matiyee 9.1-8; Likki 5.17-26)

^I Dɔmɪnnɔ kɔ ŋ cem nɔ wɔɔ nɔ ɔ, Yeezuu a wusigə, an bɔr Kapernawum kɔnɔ ɔ, bi gɔɔɔ a ma ŋ ɔ, a lee ku an ni har ɔ. ^{II} Gɔɔɔ cir gɔta bɔr, ŋni b'a so kɔ ma b'ɔ, lɛ ba b'ɔ y, baa cɛlɛ ma bi, lɛ ba ɔ so y. Yeezuu ni Woso lemim dɪndam gɔɔɔ wɔɔ m. ^{III} Gɔɔɔ gɔsɪnnɔ bɔr zi mɛgarezaa m, ŋn'a busu gɔaa si. ^{IV} Kɔ ŋ n a da ma, ŋn'ɪ tam ni Yeezuu zi bi, zamaa bi minto m, ŋ n cɛ mim bi hɔn ra, bɪncɛ kɔ Yeezuu n ta ɔ b'ɔ, ŋni mɛgarezaa bi busu kan a wɔtarahɔ bi kɪ, ŋn'a zer cɛ bi yaa bi m. ^V Kɔ Yeezuu ŋ sɪrakare bi yi bi, a a hi mɛgarezaa bi m, a ɔ: «M nyɪnnɪ, ɪ ɪ mimbɔnyaarɔ wɔɔ sugur yi!» ^{VI} Wosocikarɪnsaambɔɔ gɔsɪnnɔ ni b'ɔ, ŋn'ɪ nyɪntam, ŋn'a hɔɔn dare a heer ɔ, ŋ ɔ: ^{VII} «Bɔ m, gɔaa naa do ni meer naa do bare? Woso sɔnsɔ a n'a wɔm! Nka y'a da ma, an gɔaa mimbɔnyaarɔ sugur ka ɔ, kɔ Woso deem bɛɛ?» ^{VIII} Zɔɔ-zɔɔ bala, hɔ kɔ ŋ n'a hɔɔn dam ma a heer ɔ bi, Yeezuu a dɔ a zim, an ŋ lar, a ɔ: «Bɔ minto m awɔɔ n'a hɔɔn dare ncɪnaaɔ? ^{IX} Kara m naanaa? Moɔ n b'a hi m mɛgarezaa bi m, moɔ ɔ: ɪ ɪ mimbɔnyaarɔ sugur yi bi m gɛɛ, ɪ wuti, ɪ ɪ wɔtarahɔ bi gɔr, ɪ ta bi ni? ^X Bi, awɔɔ y'a dɔrɛ, a ɔ: Gɔaanyi b'a da ma, an gɔɔɔ mimbɔnyaarɔ sugur ka ŋ ɔ, tara burə ɔ naa ɔ.» ^{XI} A n a hi mɛgarezaa bi m, a ɔ: «ɪbu, moɔ n'a hire ɪbu m, ɪ wuti, ɪ ɪ wɔtarahɔ bi gɔr, ɪ doo ɪ har ɔ!» ^{XII} Lɛɛm bi, a wuti, an a wɔtarahɔ bi gɔr, an bɔ m, gɔaa biyɛə mɪm m. Gɔɔɔ wɔɔ n zɛ kɛdɛ, ŋn'a lɛ bɔ Woso ɔ, ŋ ɔ: «Wɔɔ n mim naa do lɔɔ yi deem y.»

Yeezuu Levii bir

(Matiyee 9.9-13; Likki 5.27-32)

^{XIII} Yeezuu a ya, an ta Galilee higɔta lɛ ra. Gɔɔɔ wɔɔ haay bɔr zi, an ni Woso lemim dɪndare ŋ ni. ^{XIV} K'a ni cenim bi, a Alfee nyɪnnɪ Levii yi. A n ni nyɪntarɛ a yawɔrsire bɪncɛ ɔ b'ɔ. Yeezuu n a hi m, a ɔ: «Zu moɔ ɔ!» Levii bi n wuti, an ni zum kɔ ɔ kan kɪ. ^{XV} Kɔ Yeezuu ni nyɪntam Levii har ɔ b'ɔ k'a hɔ bi bi, yawɔrsinno kan mimbɔnyaabɛnno kɪ gota nyɪnta kan kɪ, kan a karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɪ. Bala, gɔɔɔ gɔta zu kɔ ɔ kan Yeezuu kɪ. ^{XVI} Zɛkɔrazannɔ n ta ɔ, ŋn'ɪ ŋ birm farizeenɔ. Kɔ farizeenɔ wɔɔ kan wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ kɪ a yi, an ni hɔbɪrɛ bɪm kan yawɔrsinno wɔɔ kɪ, mimbɔnyaabɛnno wɔɔ kɪ bi, ŋ y'a hi a karɪndanyɪnɔ wɔɔ m, ŋ ɔ: «A lɔ, an ni hɔbɪrɛ bɪm kan yawɔrsinno wɔɔ kɪ, mimbɔnyaabɛnno wɔɔ kɪ?» ^{XVII} Yeezuu k'a mim bi ma bi, a a

hı η nı, a σ: «Laafıızanno ƛ baa ƛoƛoƛ ma y, bı yaabazanno ƛ n taa ƛoƛoƛ ma. Moo n bōr kō m bı gōoo mıηηoo bı r y, bōr moo σ, kō m bı mımbōnyaabōnno bı r.»

Hō daa kan hō gusıre kı

bı r zum kō σ y

(Matiyee 9.14-17; Likki 5.33-39)

XVIII Dōmum bı do σ bı, Zaan karındanyıno kan farızeenro karındanyıno kı y'a ƛ kōsum. N bōr, ηnı bı Yeezuu ƛar, η σ: «Bō mınto nı, Zaan karındanyıno wōo kan farızeenro hōo wōo kı n'a ƛ kōsum, b'ıbu hōo wōo bı r a ƛ kōsıre?» XIX Yeezuu n a nıı bō η nō, hōbōkōrenoom dare m, a σ: «Kō gōaa ı ƛosare cıbsa bare, ƛ bı zı m bı n gōota, an nı gōoo wōo bıre σ, η y'a ƛ kōsum na? Kō ƛ bı zı m bı nı b'ı bı, η b'a dam ma ηn'a ƛ kōstı y. XX Dōmunno nıηηoo zem bı nyınta σ, kō n bı ƛ bı zı m bı gō η ma, η y'a ƛ kōsum dōmum bı do σ.» XXI A n a ya, an a hı, a σ: «Gōaa ba σ, an nı pēera daa kōr sam, an a sunsar kan huu gusıre kı y. Pēera daa kōr bı n nı huu gusıre hō bı gaam, an n'a kaansōm, an nı cenı m bıısi han.» XXII A n a ya, an a vanta hı η nı, a σ: «Gōaa ba σ, an nı *dıven daa sam k'a tō hıbōonro gusıno σ y. Kō n bēe m, dıven bı hıbōonro wōo hınhaanm. Dıven bı kan hıbōonro wōo kı, η y'a zaar bam. Bı, k'a dıven daa tō hıbōonro daaro σ.»

Sabaa hınnı bı sıkarē

(Matiyee 12.1-8; Likki 6.1-5)

XXIII Hındeem σ, *sabaa hınnı σ, Yeezuu bō hōstraro σ. A karındanyıno wōo kō η zaa sa ηn'ı tam bı, η y'a sıηηıda ba, ηn'ı hōyaa gōyır yınyarm. XXIV Farızeenro wōo n a hı η nı, η σ: «Dıga, hō kō η n'a bam sabaa hınnı σ! A n a ga m, ηn'a ba a hınnı σ y.» XXV Yeezuu n a hı η nı, a σ: «Mı m k'a pakra ba Davıd m kan a gōoo kı bı dōmum σ, hō nıηηō k'a a ba, nō k'a η nyasō bı, XXVI gasō k'a σ Wosocē σ kan a gōoo wōo kı, wosocemannı bōr jıtaare Abıyataar dōmum σ, an bur kō η y'a cınta Woso m bı gōr, an a bı kan a gōoo wōo kı, awōo n a karında ba ra? Bı, η n a ga m, ηn'a bı, kō wosocemannı bōnno wōo bēe m bala y.» XXVII Yeezuu a ya, an a hı η nı, a σ: «Hoonsıre dōmum bı ba Woso σ, gōaa mınto, bı, a n gōaa ba hoonsıre dōmum mınto y. XXVIII Bı y'a ka, Gōaanyı bı m sabaa hınnı bı mınzaa.»

III

Sabaa hınnı wōgōrzaa waare

(Matiyee 12.9-14; Likki 6.6-11)

I Sabaa vanta hınnı σ, Yeezuu a ya, an gasō zııfōro sokōmacē σ. B'ı bı, gōaa deem n ta σ, a wō n ga. II Gōoo kō η bōr b'ı rō wōo ı dıgam Yeezuu ma, hō k'a n'a bam *sabaa hınnı σ, k'a gōaa bı waam k'a yı. A ka brōo nawōm ma, k'a mı m ka Yeezuu ra, mı m naa do je σ. III Yeezuu n a hı wōgōrzaa bı m, a σ: «Wuti, ı bōr bıreyaa σ naa σ!» IV B'a a hı gōoo wōo m, a σ: «Sabaa hınnı σ, bō bare n mıηηa? Zı bēē mıηηa bare m gēe, zı bēē bōnyaa bare nı? Gōaa meeyaa bōmbōre m gēe, gōaa zere nı?» Bı η bı r a nıı bōη σ y. V A ı dıgare η ma a jı r σ kan nōmaa kı, a heer n a zar η heerkare bı mınto. A n a hı gōaa bı m, a σ: «ı wō bı hōr!» B'a a hōr, a wō bı n a banka. VI Farızeenro wōo kō η bō

sokomace b'ɔ bi, η y'a ze kɔ ra kan Hirɔɔdi gɔɔɔ wɔɔ ki, ηn'a hoɔn dam ho k'a n'a bam, k'a Yeezuu ku a ze bi ma.

Zamaa ɪ zem Yeezuu zi

^{VII} Yeezuu ta kan a karundanyɔnɔ wɔɔ ki Galilee higɔta le ra. Zamaa gɔta n zu a je ɔ. Zamaa bi, a to η y'a ɔ Galilee ɔ, Zidee ɔ, ^{VIII} Zerizalem ɔ, Idumee ɔ, kan Zorden kɔ kur zannɔ ki, Tiir kɔ kan Sidon kɔ zannɔ ki. Gɔɔɔ gɔta n bɔr zi, ho haay k'a a ba bi minto. ^{IX} A a hi a karundanyɔnɔ wɔɔ m, a ɔ, k'a a zɔ kɔɔlɔɔ bi m mɔɔ jur ɔ, kɔ zamaa bi b'a da ma, ηn'a so mɔɔ ɔ y. ^X Yeezuu k'a gɔɔɔ waa gɔta bi minto y'a ka, yaabazannɔ wɔɔ haay le n taa k'a lee ka a a zɔ ma, a a wɔ da ma. ^{XI} Zinɛro wɔɔ kɔ η y'a yi bi, η kukurɛ ze, ηn'i zee dam, η ɔ: «Woso Nyɪ n'ibu m!» ^{XII} A hɛɛn si η ma kan paɲɲa ki, a ɔ, η b'a ka n n'a dɔ y.

*Yeezuu a zibɛzannɔ nyɔkɔ ɔ buerehiya
(Matiyee 10.1-4; Likki 6.12-16)*

^{XIII} Yeezuu der ci ra, an nɪ gɔɔɔ k'a le n taa η ma rɔ wɔɔ birm. Brɔɔ η bɔr zi. ^{XIV} A n η nyɔkɔ ɔ gɔaa buerehiya, kɔ η nɪ gɔɔta kan a ki, k'a bir η nyɔɔm, kɔ η nɪ bir Woso lemim nyɪnta bi dɪndam, ^{XV} kɔ η n paɲɲa yi, ηnɪ wɔ ɔ, ηnɪ la zinɛro ra. ^{XVI} Buerehiyɔɔ wɔɔ kɔ Yeezuu η bir lɔ wɔɔ ba n nɪ: Sɪmɔɔn kɔ n n'a him ma Piyeer ta ɔ, ^{XVII} Zebedee nyɪ Zakkɪ ta ɔ, kan a danzaa Zaan ki. Yeezuu tɔ vanta ka brɔɔ ma, a ɔ: Bɔanerges, a le taa k'a hi: bramahɛɛnsire nyɪnɔ. ^{XVIII} Andɪr ta ɔ sɔ, kan Filipi ki, Bartelemii ki, Matiyee ki, Toma ki, kan Alfee nyɪ Zakkɪ ki, Tade ki, Sɪmɔɔn *Zelɔti ki sɔ, ^{XIX} kan Iskarɪyɔti kɔ gɔaa Zidas, k'a Yeezuu zambɔ ze bi ki.

Minno kɔ η n'a him Yeezuu ma

^{XX} Yeezuu a wusigɛ, an bɔr har ɔ, zamaa bi n a ya, an a so kɔ ma. Bi minto nɪ, Yeezuu kan a karundanyɔnɔ wɔɔ ki ba toore m k'a ho bi y. ^{XXI} Bi k'a danyɔnɔ wɔɔ a ma bi, η bɔr, k'a b'a gaa, bala η y'a hoondare, η ɔ: «A mim n'a wusigɛm!»

(Matiyee 12.22-32; Likki 11.14-23; 12.10)

^{XXII} Wosocikarɪnsaambɔɔ kɔ η y'a to Zerizalem nɔ ɔ rɔ wɔɔ, η y'a hi, η ɔ: «Belzebul nɪ kan ki!» N y'a hi sɔ, η ɔ: «Zinɛro cir daahan minto y'a ka, an wɔ ɔ, an nɪ lam zinɛro ra.» ^{XXIII} Yeezuu n η bir, an hɔbɔkɔrenoom da η nɪ, a ɔ: «Sɔtaana y'a bam lɔ, an zoo ba kan a muɲɲa ki? ^{XXIV} Kɔ k'a gɔɔɔ bir kɔ mam bi y'a dare. ^{XXV} Kɔ har gɔɔɔ a gongɔ, har bi do b'a dam ma, an ta lee y. ^{XXVI} Kɔ Sɔtaana bɔr, an nɪ yar bam kan a muɲɲa ki, kɔ gongore ta ɔ, a b'a dam ma, an jum mim ɔ dɔntɔ y, bi, a cirbɛɛ bi nyam. ^{XXVII} Gɔaa ba ɔ, an b'a dam ma, an gasɔ gɔaa paɲɲazaa har ɔ, k'a mɔrlɔ gor, k'a n ser ka, an bor la an a sɔr y. K'a sɔr an a nya, b'a bɔkare an gasɔ, an mɔrlɔ wɔɔ gor. ^{XXVIII} Sɪra mɔɔ n'a hire awɔɔ m: Woso mimbɔnyaarɔ haay kan sunsɔrɔ haay ki sugur kam gɔɔɔ ɔ. ^{XXIX} Bi gɔaa biyɛɛ k'a nɪ *Sent-Espri sunsɔ wɔm bi, a b'a sugur yim fiɲga y. A mimbɔnyaa bi gɔɔtare a mim ɔ dɔmɪm k'a nyare ba ɔ bi nɔ ɔ.» ^{XXX} Yeezuu naa do hi, kɔ η ɔ: Sɔtaana nɪ kan ki bi minto.

Yeezuu kan a har gɔɔɔ ki mim

(Matiyee 12.46-50; Likki 8.19-21)

^{XXXI} Bi je ɔ bi, Yeezuu da kan Yeezuu danyɔnɔ ki bɔr, ηnɪ jum garga ra, η n nyɔɔ da kɔ η n Yeezuu bir. ^{XXXII} Zamaa bi nyɪnta, n nɪ bir ma, n

n'a hum ni, n u: «Gaafra, ibu da kan ibu danyuno ki y'ibu birm garga ra.» ^{XXXIII} Yeezuu n a nyi bo u n u, a u: «Nka m mwo da? Nkwo m mwo danyuno?» ^{XXXIV} A n bokare, an a bo, an ni digam gwo ko n nyinta nni bir ma ro wwo ma, an n'a hure, a u: «Mwo da bi ba n ni, kan mwo danyuno wwo ki! ^{XXXV} Gooa ninjo k'a ni Woso hoocho bam bi, mwo danyu m, mwo danlo m, mwo da m.»

IV

Hoduure hobokorenoom (Matiyee 13.1-9; Likki 8.4-8)

^I Yeezuu a ya, an ni ho dundam Galilee higota e ra. Zamaa a so ko ma gota nni bir ma, an wuti, an aa nyinta koolooro wwo deem u hi bi no u. Zamaa bi haay n nyinta tara u hi bi e ra. ^{II} A hobokorenoom dare no u, a ho dunda n ni gota. A hodundare no u, a a hi n ni, a u: ^{III} «K'a tor ka: gaa i bo k'a ho duu, a duure no u bi, a hura an nawom. ^{IV} K'a n'a duum bi, gosunno n a lo zaa gor ma. Benno n bor, nni b'a bi. ^V Gosunno n a lo jaaro bunce u, taa n nyinta b'u gota y. Hoyaa bi n lee ka an bo, ko taa ba u gota b'u bi minto. ^{VI} Woso k'a der bi, an na hoka bi ma, an ga, ko n mesi ba u bi minto. ^{VII} Gosunno a zar laa bunce u, laa bi n haan, an a ta n mee, n n nyi da y. ^{VIII} Gosunno n a lo lee muja u, nni haan, nni ma, nni nyi da. A yaa deem yaa ka bukorku, deem busordi, deem zoro.» ^{IX} Yeezuu a hi, a u: «Gooa k'a e n taa k'a ji ma, k'an a tor ka ma muja.»

(Matiyee 13.10-17; Likki 8.9-10)

^X Ko zamaa b'a hor bi, gwo ko n gwoa kan Yeezuu ki, a karindanyuno buerehuwo wwo ki bi, n nyinta n'a larm a hobokorenoonno wwo ji ma. ^{XI} A n n'a hure n ni, a u: «Awoo Woso cirbae mim k'a nyaakom da bi yi, bi gwo ko n bir a kam ma k'a yi ro wwo, a hi n nawore n ni hobokorenoom dare m. ^{XII} Bi minto y'a ka gwo wwo ni digam, bi n bir lee yire y, nni a tor kam, bi n bir hosi ji mare ko n b'a da ma nni a bo a taam ko Woso n sugar ka n u y.»

(Matiyee 13.18-23; Likki 8.11-15)

^{XIII} Yeezuu n'a hure n ni, a u: «Awoo n hobokorenoom naa do ji do ra? Bi, awoo y'a bam lo, a hobokorenoonno haay ji do?»

Yeezuu i hoduure hobokorenoom bi ji dundam

^{XIV} Hoduurezaa bi, Woso lemim a n n'a duum. ^{XV} Hoyaa k'a a lo zaa lezi bi, bo n y'a u ko u kan gwo ki. Broo Woso lemim bi ma, leem bi Sotaana lemim ko n y'a duu n heer u bi si n han. ^{XVI} B'a hodeem kan gwo ko n bo ko u kan hoyaa k'a a lo jaaro buncero u ro wwo ki, broo ni Woso lemim bi mare, nni a sim leem kan heernyo ko n. ^{XVII} Bi, n mujo ko n mesi ba u y, hindeem gwo m. Ko cicir gee fuyire bor Woso lemim bi minto, bi n y'a to. ^{XVIII} Gwo vantoo bo ko u kan hoyaa k'a a lo laa bireyaa u ro wwo ki. Broo ni Woso lemim bi mam. ^{XIX} Kan durnya hooondama bi ki, braba a muja m arzaka kama ki, kan hoo vantoo letaama ki gaso n u, nni Woso lemim bi zarm, a bir nyi dare y. ^{XX} A nyamborle ma bi, gwo vantoo n ta u, nni bo ko u kan hoyaa k'a a lo bunce muja u ro wwo ki. Broo ni Woso lemim bi mare, nni yem ma,

ην'ι νυι dam. A yaa deem ni νυι dam bukærku, deem busördi, deem zörö.

Fiture hóbokorenoom
(*Likki 8.16-18*)

^{XXI} A a ya, an a hi η ni, a σ: «N bir se dam future σ, n n'a cuntam kası gεε gargö taa y, gεε lo? A cınta n nawom hóbokorenoom. ^{XXII} Bala, mim haay kö göö b'a dam ma ηn'a dö naa ma bi, η zem b'a dö. Hó ba σ n n a nyaakom da a dö n mi y. ^{XXIII} Góaa k'a le n taa k'a ji ma, k'an a tör ka ma miηηa.» ^{XXIV} Yeezuu a vanta hi η ni, a σ: «K'a dundo a zi kan hóbokorenoom n'a mam bi ki. Awöö makra bare hóbokorenoom, n zem b'a sa, n ni ganwöre makra bam, n n'a ka awöö σ. N y'a leηηa dam so. ^{XXV} Bala, n hóbokorenoom kam góaa k'an ta m b'σ; Góaa k'a ba m bi, baa k'a ta m poore, n y'a yom ni.»

Hóyaa haanre hóbokorenoom

^{XXVI} A a ya, an a hi η ni, a σ: «Woso cirbөө bi, bóbokorenoom a kó σ kan góaa k'a ni hóbokorenoom tara σ bi ki. ^{XXVII} Kö hinceem a n'a bare gεε, jim a nawom, sinuu σ kan a gunuu σ ki, hóyaa bi, haan a nawom, an ni mam, b'a n a dö kö ba a nawom lonlo y. ^{XXVIII} Tara bi n'a zi bare, hóyaa bi n ni lækare an ni haanm, an ni gó dam, an ni jıst sim, a nyambörle ma bi, an ni νυι dam. ^{XXIX} Hóyaa bi k'a ma bi, a da n nawom, k'a domum a ku bi minto.»

Mutardi yaa hóbokorenoom
(*Matiyee 13.31-32,34; Likki 13.18-19*)

^{XXX} Yeezuu a ya, an a hi, a σ: «K'σ Woso cirbөө makra ba lonlo kan bóbokorenoom ki? ^{XXXI} Bóbokorenoom a kó σ kan hóbokorenoom n'a hum ma mutardi bi yaa ki; A m hóyaa haay k'a ni durnya nóbokorenoom róbokorenoom poore, n n'a duum. ^{XXXII} Kö n y'a duu, ma a nawom, an ni gó dam an le da hóyaa haay ra, an ni haanm góta, a vøηηero n ta σ, bennó n b'a dam ma ηni ce kinka ma.»

Woso lemim dındare hóbokorenoom

^{XXXIII} Yeezuu ı Woso lemim nyınta dındam göö wöö m kan makraro kö η bóbokorenoom ki góta, kö η n'a da ma ηn'a ji ma. ^{XXXIV} Hóbokorenoom an n'a dam göö wöö m bala, bi k'a karındanyıno wöö ni, a y'a ji hire η ni haay.

Yeezuu hınher góta da jim σ
(*Matiyee 8.23-27; Likki 8.22-25*)

^{XXXV} Hinni bi do yırbөө m bi, Yeezuu a hi a karındanyıno wöö m, a σ: «Ü bra gøm deem bi ra.» ^{XXXVI} Kö Yeezuu a gó zamaa bi ma bi, a zu kö σ kan a karındanyıno wöö ki, ηn'aa gasó kóolσσ σ. Kóolσσσ vantöö nyınta b'σ so kan ki. ^{XXXVII} Lεem bi, hınher góta wuti an ni hóm. Hi kurə bi n'a tóm kóolσσ b'σ, an a han lεem. ^{XXXVIII} Bı ma bi, Yeezuu a mim ka minkarahó ra an ni hinceem bam kóolσσ bi nóbokorenoom je σ, ηn'a gu, ηn'a hi m, η σ: «Karınsaamba, wöö gıngare bir hósı bare ıbu m na?» ^{XXXIX} K'a gu bi, an høæn si hınher bi ma, an a hi hıgöta bi m, a σ: «İ tör ka ı zε sıı...» Hınher bi n jim, lεe bi n zε sıı... ^{XL} Yeezuu n a hi a karındanyıno wöö m, a σ: «Bóbokorenoom, awöö ni nyi bare ncınaas? Awöö ba sırakare ni?» ^{XLI} Nyıbөө góta n gasó η σ, ηn'a hum kö m, η σ: «Bı, góaa bi kara n naa, hınher kan hi ki n'a le sire?»

V

Guaa kɔ zinɛro n ta m waare
(Matiyee 8.28-34; Likki 8.26-39)

^I N̄ yaa lee ku higota tɔr ɔ, Gerazaa zanno kɔ ɔ. ^{II} Kɔ Yeezuu n̄i zerm kɔɔlɔs b'ɔ b̄i, guaa kɔ zinɛro n ta m bɔ gɛənoyaa ra, an b'a zɛ ɔ. ^{III} A wɔtaji m gɛənoyaa ra b̄i m. Baa kan pɔyaabar k̄i, guaa paŋŋazaa ba ɔ, an b'a dam ma, an a nyasɔ y. ^{IV} Bala, dɔmum biyɛə b̄i, ŋ pɔyaa da a gam ɔ, ŋn'a wɔ kɔsɔ pɔyaabar m, an a cencer haay. Guaa ba ɔ an n̄i bɔrm ma y. ^V Sinuu ɔ kan a gunuu ɔ k̄i, gɛənoyaarɔ an n̄i wɔtaŋ ɔ kan ciro wɔɔ burɛ k̄i, zee an n'a dam, an n̄i yaaba dare a muŋŋa ma jaarɔ m. ^{VI} K'a a to an Yeezuu yɪ laaɔ b̄i, a bra si, an aa sɔnta a taa, ^{VII} an n̄i zee dare, a ɔ: «Yeezuu, Woso k'a lɛ da haay Nyɪ, bɔ ɪb̄u lɛ n taa k'ɪ ba mɔɔ n̄i? Mɔɔ y'a yerɛ ɪb̄u han Woso tɔ ma gɔta: ɪ b̄i zibɔnyaa ba mɔɔ n̄i y!» ^{VIII} Bala, Yeezuu y'a h̄um zinɛ b̄i m, a ɔ: «Bɔ guaa b̄i mɛ ɔ!» ^{IX} Yeezuu n a lar, a ɔ: «ɪb̄u tɔ m bɔ?» A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ tɔ m Leziyɔn,* bala wɔɔ gɔta.» ^X A n a yɛ Yeezuu han kan a heer k̄i haay, a ɔ: «A b̄i la a ra tara b̄i nɔ ɔ y!»

^{XI} Dɔmum b̄i do ɔ b̄i, kurkuuro cir gɔta n̄i ci b̄i zeezi, ŋn'ɪ hɔ b̄um. ^{XII} Zinɛro wɔɔ n n'a hirɛ, ŋ ɔ: «A ka k'ɔ gasɔ kurkuuro wɔɔ mɛ ɔ!» ^{XIII} A n zaa ka ŋ ɔ. Zinɛro wɔɔ n bɔ, ŋn̄i gasɔ kurkuuro wɔɔ ɔ. Kurkuuro wɔɔ haay n'a to ci b̄i ma, ŋn̄i bra si, ŋn̄i zer, ŋn'aa a zar higota b'ɔ, ŋn̄i ḡunḡa haay. Kurkuuro wɔɔ a zɔ tisi h̄uȳa ma. ^{XIV} Kurkuuro dundonno wɔɔ n bra si, ŋn'aa hɔ k'a ba b̄i h̄i taranɔzanno wɔɔ m, kan lezimazanno wɔɔ k̄i m. Gɔɔɔ wɔɔ n bɔr, ŋn̄i b̄i d̄iga hɔ k'a nyɪnta an ba b̄i ma, ^{XV} ŋn̄i bɔr Yeezuu j̄ur ɔ, ŋn̄i b̄i guaa kɔ zinɛro Leziyɔn n ta m b̄i yɪ, an huu du a ma, an n̄i nyɪntam kan laafɪ k̄i. Dabɔɔ n ŋ nyasɔ. ^{XVI} Gɔɔɔ kɔ ŋ nyɪnta, ŋ n̄i hɔ k'a nyɪnta an ba guaa kɔ zinɛro n ta m b̄i m, kan kurkuuro wɔɔ k̄i m b̄i d̄inda gɔɔɔ wɔɔ m. ^{XVII} N̄ n a da a ra, ŋn'a yem Yeezuu han k'an a hɔr a tara b̄i ra. ^{XVIII} Kɔ Yeezuu bɔr an n̄i dam kɔɔlɔs b'ɔ b̄i, guaa kɔ zinɛro n ta m b̄i k'a waa b'a yɛ han k'a b̄ir kan k̄i. ^{XIX} B̄i Yeezuu n zaa ka ɔ y, b'a a h̄i m, a ɔ: «Doo ɪ yaa a h̄i ɪ har zanno m. K'ɪ hɔ kɔ Zuuba a ba ɪb̄u m a cicirzɛrɛ minto b̄i h̄i ŋ n̄i.» ^{XX} Guaa b̄i n a hɔr, an aa hɔ kɔ Yeezuu a ba a m haay b̄i d̄inda Taraburo wɔɔ gɔɔɔ wɔɔ m. Guaa haay n zɛ kɛdɛ.

Zayur nyimbɔɛɛrɛ waare kan lɔ k'a wɔ da Yeezuu huu ma k̄i
(Matiyee 9.18-26; Likki 8.40-56)

^{XXI} Kɔ Yeezuu a wusigɛ kɔɔlɔs b̄i m an higota b̄i zɛ ra an lee ku tɔr deem b̄i ra b'ɔ b̄i, zamaa cir gɔta a zɛ kɔ ra, ŋn̄i bɔr zi. Nyɪnta Yeezuu b'ɔ higota b̄i lɛ ra. ^{XXII} Zɪfɔrɔ sokomacɛ cir deem n bɔr, a tɔ m Zayur. K'a Yeezuu yɪ b̄i, a kukurɛ zɛ a taa, ^{XXIII} an a yɛ han kan a heer k̄i haay, a ɔ: «Mɔɔ nyimbɔɛɛrɛ poore a zɔ zɛ ma, bɔr ɪ b̄i ɪ wɔ ka nyɪ b̄i mim la, k'an a waa, k'an la sɔ.» ^{XXIV} Yeezuu n cem kan k̄i, zamaa gɔta n zu kɔ ɔ kan k̄i, ŋn'a so ɔ, ŋn'ɪ tontɔm kɔ ra. ^{XXV} Lɔ n ta ɔ, ma n'a dam zi a dɔɔraa buereh̄uȳa hɔ m naa. ^{XXVI} A a yɔ gɔta nyɪsɪbɛnno wɔ ɔ, a nyɪsbare nɔ ɔ. A a wɔhɔ zar haay a tar la, b'a n a waa y. Yaaba b̄i n'a dam la. ^{XXVII} Lɔ b̄i k'a Yeezuu mim ma b̄i, a bɔr a kur zamaa gaa ɔ b'ɔ, an a wɔ da a huu ma. ^{XXVIII} Bala, lɔ b'a h̄i a muŋŋa m, a ɔ: «Kɔ mɔɔ

* ̄:IX 5.9 Leziyɔn: Rɔm zanno zi, sordaarɔ zekora gɔta m. N̄ lɛ a zɔ 4000 gɛɛ 6000 ma.

m wɔ da a huu tɔkke ma, mɔɔ yɪ m waam.» ^{XXIX} Lɛɛm bɪ, lɔ bɪ yaaba b'a da jum ɔ. A n a dɔ a ɔ, yaaba bɪ bɔ a mɛ ɔ, b'a a waa. ^{XXX} Lɛɛm bɪ, Yeezuu a dɔ a ɔ, paŋŋa bɔ a mɛ ɔ poore, an a wusigə zamaa bɪ bire ɔ, an laaka da, a ɔ: «Nka y'a wɔ da mɔɔ huu ma?» ^{XXXI} A karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a hɪ m, η ɔ: «Ibɪ yɪ zamaa bɪ n'ibɪ nyɔɔtam, ɪ ɪ ya, ɪ nɪ laaka dare, ɪ ɔ, nka y'a wɔ da ibɪ ma gɛ?» ^{XXXII} Yeezuu nɪ dɪndɪgare a jɪr ɔ, k'a zaa yɪ. ^{XXXIII} Kɛɛrɛ bɪ, lɔ b'ɪ nyɪ bam a mɛ n nɪ hɪnkəm, k'a hɔ k'a ba a m bɪ dɔ bɪ, a bɪ kukurə zɛ Yeezuu taa, an a sɪra hɪ m haay. ^{XXXIV} Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ nyɪnnɪ, ɪ sɪrakare ɪ bɔmbɔ, ta kan laafɪ kɪ, bɪ, ɪ ɪ waa ɪ yaaba bɪ minto.» ^{XXXV} K'a nɪ meer bam bɪ, gɔɔɔ a to zɪfɔrɔ sokomacɛ cir bɪ har ɔ b'ɔ, ηnɪ b'a hɪ, η ɔ: «I nyɪmbɔɛrɛ bɪ ga. K'ɪ ɪ ya, ɪ Zuuba da kɔrɛ ma lɔnɔ gɛ?» ^{XXXVI} Bɪ, Yeezuu n a tɔr ka mim bɪ ma y. A n a hɪ zɪfɔrɔ sokomacɛ cir bɪ m, a ɔ: «I da bɪ bɔ ɔ y, sɪra ka bala.» ^{XXXVII} A n yɛ kɔ gɔsɪ n zu kɔ ɔ kan a kɪ y. Pɪyɛɛr a gaa bala, Zakki kan a danzaa Zaan kɪ. ^{XXXVIII} Kɔ η yaa lee ku zɪfɔrɔ sokomacɛ cir bɪ har ɔ bɪ, Yeezuu gɔɔɔ yɪ, ηn'ɪ tator bare, ηn'ɪ baa dare, ηn'ɪ zee dam. ^{XXXIX} A n gasɔ, an a hɪ η nɪ, a ɔ: «Bɔ tator kan baadare kɪ nɪ? Nyɪ bɪ n ga y, hinceem a ba.» ^{XL} Gɔɔɔ wɔɔ nɪ yaa wom Yeezuu ma. A n la gɔɔɔ wɔɔ ra, ηnɪ bɔ, an nyɪ bɪ zɪ kan a da kɪ to, a karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɪ, ηnɪ gasɔ nyɪ bɪ bɪncɛ ɔ b'ɔ. ^{XLI} K'a nyɪ bɪ wɔ sa bɪ, a a hɪ m, a ɔ: «Taliita kum» A le taa k'a hɪ, a ɔ: «M nyɪnnɪ, mɔɔ y'a hɪ ibɪ m, wuti!» ^{XLII} Lɛɛm bɪ nyɪmbɔɛrɛ bɪ wuti, an nɪ tam. Bala, nyɪ bɪ dɔɔraa buerehɪyɪya. A m bɪ, zamaa bɪ n zɛ kədɛ. ^{XLIII} Yeezuu le ka gɔɔɔ wɔɔ ɔ, a ɔ: «I b'a hɪ gɔsɪ nɪ y.» A n a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a hɔbɪrɛ ka nyɪ b'ɔ, k'an a bɪ!»

VI

Yeezuu kan Nazareti gɔɔɔ kɪ

(Matiyee 13.53-58; Likki 4.16-30)

^I Yeezuu a hɔr lɛɛ bɪ do ɔ, kan a karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɪ, an ta kɔ k'a tɔr ɔ b'ɔ. ^{II} *Sabaa hinni k'a a ku bɪ, Yeezuu hɔ dɪnda gɔɔɔ m zɪfɔrɔ sokomacɛ ɔ. Zamaa bɪ n zɛ kədɛ a hɔdɪndare bɪ to ma. Gɔɔɔ kɔ η nyɪnta b'ɔ rɔ wɔɔ gɔta y'a hum kɔ m, η ɔ: «Awɔɔ a to mindɔrɛ naa do m ka? A to awɔɔ ɔ hɔɔn naa do m ka, an a da ma, an nɪ hoserlo bare a wɔ nɪ?» ^{III} Awɔɔ bɛɛ m Maarii nyɪ, an nɪ gɔ wum bɪ ra? Zakki, Zozes, Ziidi kan Simɔɔn kɪ danyɪ bɛɛ ra? Awɔɔ danlɔrɔ ba wɔɔ bire ɔ naa ɔ ra?» Naa do a ka η n kaanm Yeezuu m. ^{IV} Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Wosolesinnɪsorazaa bɪ daɔrɛ yɪrɛ a zɪ kɔ ɔ kan a yɪrɛrɔ kɪ, a har gɔɔɔ kɪ bire ɔ y.» ^V Yeezuu n hoser ba b'ɔ y, kɔ gɔɔɔ k'a wɔ ka η mim la, an η waa rɔ wɔɔ bɛɛ y. ^{VI} Yeezuu zɛ kədɛ η sɪrakare war bɪ to ma. *(Matiyee 10.5-15; Likki 9.1-6)*

Yeezuu cem an nɪ hɔ dɪndam kɔrɔ junjɛnnɔ wɔɔ nɔ ɔ.

Yeezuu a karɪndanyɪnɔ

bueerehɪyɪyɔɔ wɔɔ nyɔɔ

^{VII} Bɪ jɛ ɔ bɪ, Yeezuu n buerehɪyɪyɔɔ wɔɔ bir, an a sɪŋŋɪda ba, an nɪ η nyɔɔm hɪyɪ-hɪyɪya, an le ka η ɔ kɔ η n la zinɔrɔ ra. ^{VIII} A a hɪ η nɪ, a ɔ: «I bɪ hɔsɪ sa a wɔ ɔ zaa sare minto y. Bur, hera, busoo, a b'a sa y, k'a maam bara m. ^{IX} Bɪ, k'a kɔsɔrɔ da ɔ, k'a huu sa deem.» ^X A a ya, an a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a lee ku kɔ ɔ, k'a gɔɔta har kɔ n y'awɔɔ si ɔ b'ɔ,

an ta, an awoo hørle dómum ku. ^{XI} K'awoo ta kú ú, η nū kaanm awoo m, kú η n a tór ka awoo mim ma, k'a ı doom, k'a kú bı taanyisi gungú a gam ma, k'an nyunta kasetı.» ^{XII} Bueerehuuyoo woo a hør ηn'a hum gúoo m, η ú: «K'a a bo a taam, k'a sugar ye.» ^{XIII} Nη la zinero ra gúta, η nyoo no yaabazanno gúta ma, ηnı η waa.

*Zaan-Batiisi ze
(Matiyee 14.1-12; Likki 9.7-9)*

^{XIV} Cir Hıróodı Yeezuu mim ma, bala, a tó bo læ woo... ú. Gúoo gósunno n'a hıre, η ú: «Zaan-Batiisi a mim bo ú gəəno bire ú. Bı y'a ka, an panηa yı, an nı hoserlo bam.» ^{XV} Nawonno ú: «*Elii m.» Gósunno ú: «Wosolesinnı sorazanno woo deem m am biisi hoo woo m.» ^{XVI} Hıróodı k'a hoo kú Yeezuu a ba bı ma bı, a a hı, a ú: «Zaan-Batiisi m! Moo n a ka, n n a mim gú ma bı y'a a ya, an a mim bo ú!»

^{XVII} A yı sıra, Hıróodı a ka, n nı Zaan nyasú, n n'a sur, n n'a du lonnoce ú. Hıróodı bı, naa ba a ú: a dam Filipi ló k'a yó m a tó m Hıródiyaadı bı minto. ^{XVIII} Bala, Zaan a hı Hıróodı m, a ú: «A n a ga m, k'ıbu m ı dam ló yóm y!» ^{XIX} Hıródiyaadı nyunta an so Zaan m, a le n taa k'a ka kú n n a ze, b'a b'a dam ma y. ^{XX} Hıróodı ı nyı bam Zaan m, an nı kum la, bala, a a do, a ú: Zaan bı, góaa tırηa nı, góaa muηηa m so. K'a a tór ka Zaan meerbaa bı ma bı, a n a do kú bo an n'a hum Zaan nı y, b'a a meerbaa bı ηoa, an n'a tór kam ma.

^{XXI} Keere bı, toore a ka Hıródiyaadı ú. Hıróodı a kú læzanno, yarbənno jıtanno, kan Galilee gúoo gúoo kı bir a yıre cıbsa hóbıre ma. ^{XXII} Hıródiyaadı nyumbóere gasú hóbıre bire ce ú b'ú, an sar ba zamaa bı bire ú; a Hıróodı no yı kan hóbırebinno woo kı. Cir Hıróodı n a hı nyumbóere bı m, a ú: «Hó k'ıbu le n taa bı ye moo han, kó m a ka ı ú.» ^{XXIII} Hıróodı n a wer si bı m, a ú: «Hó k'ıbu le n taa bı, moo y'a kare ú, baa kú moo cirbəə tara bı zekumbir m.» ^{XXIV} Nyumbóere bı n bo, an aa a hı a da m, a ú: «M bo ye?» A n a nyı bo ú, a ú: «Zaan-Batiisi mim ye.» ^{XXV} Nyumbóere bı n ta zoo-zoo, an aa a hı cir Hıróodı m, a ú: «Moo le n taa dutaa, k'ı Zaan-Batiisi mim da laaga ú, ı ka m ú.» ^{XXVI} Cir Hıróodı heer a zar, bı, a b'a dam ma, an a gu ma y, k'a a wer si hóbırebinno woo bire ú bı minto. ^{XXVII} Læem bı, cir Hıróodı le ka a domazaa deem ú, k'an bor Zaan mim m. A domazaa bı n ta lonnoce ú b'ú, an aa Zaan mim gú ma, ^{XXVIII} an bor m laaga ú, an b'a ka nyumbóere b'ú, an a si, an a ka a da ú. ^{XXIX} Zaan karındanyıno woo kú η naa ma bı, η bor, ηnı bı Zaan gər bı sa, ηn'aa bir.

*Yeezuu góaa tisi soor tórle
(Matiyee 14.13-21; Likki 9.10-17; Zaan 6.1-14)*

^{XXX} Yeezuu zıbəəzanno woo a bo, ηnı bor zi, ηnı hó haay kú η y'a ba bı hı Yeezuu m, kan hó haay kú η y'a dında gúoo woo m bı kı. ^{XXXI} Yeezuu kan a karındanyıno woo kı n toore yı k'a hó bı gúoo gúta kú η nı zem, ηn'a wusigəm bı minto. Bı minto y'a ka, a ú: «K'a bor k'ú bo toore ma, bınce kú gúoo ba ú b'ú, k'a hoon si poore.» ^{XXXII} Nη yaa da kóolúú ú, ηnı ta toore ma bınce kú gúú ba ú b'ú. ^{XXXIII} Bı gúoo gúta η cenle yı, ηnı η do, ηnı bra si a gam ma, ηnı læ ka Yeezuu m kan a karındanyıno woo kı læ bı do ú. ^{XXXIV} Kó Yeezuu bo kóolúú b'ú bı, a zamaa cir gúta yı. Gúoo woo cicir n a nyasú, bala, bo η y'a ú kú ú

kan hōbist cir kō η dōmazaa ba ō bī kī. A a sūhīda ba, an nī hō gōta dūndare η nī.

^{XXXV} Gum k'a bōr an nī dam bī, Yeezū karūndanyūnō wōō a zō ma, ηn'a hī m, η ō: «Gum da, bī pooyaa m naa, ^{XXXVI} gōōō wōō da zaa ra kō η nī ta kōrō jinjēennō wōō ō, ηn'aa hōbire si, ηn'a bī!» ^{XXXVII} Yeezū n a nī bō ō, a ō: «K'a hōbire ka η ō, ηn'a bī!» N n a lar, η ō: «(bū lē n taa k'ō aa bur si *deniyee zōōhura k'ō b'a ka η ō gē?)» ^{XXXVIII} Yeezū n a hī η nī, a ō: «K'a yaa dīga a, bur karō n ta awōō ō?» Kō η yaa dīga a bī, η b'a hī, η ō: «Bur soor n ta ō kan zō kī hūya.» ^{XXXIX} A n lē ka η ō, kō η n zamaa bī nyūnta bur butur bī ra. ^{XL} N nī nyūnyūnta zōrō-zōrō, busoor-busoor. ^{XLI} Yeezū bur soor bī si kan zō hūya bī kī a wō ō, an dīga brama, an a barka da ō, an η zinzera, an a ka a karūndanyūnō wōō ō, kō η n a ka zamaa b'ō. A zō hūya bī jir zamaa bī m sō. ^{XLII} Gōōō wōō haay a bī, an η ka. ^{XLIII} N bur kan zō kī kuuro gōr kasī lē ma bueerehūya. ^{XLIV} Bur bī binno wōō barla, yar tisi soor ī nyūnta ō.

*Yeezū ī tam hī burō ō
(Matiyee 14.22-33; Zaan 6.15-21)*

^{XLV} Lēem bī, Yeezū a hī a karūndanyūnō wōō m, a ō: «K'a da kōōlōō ō, k'a bra gēm la Betsayīdaa zeezi.» A mūhē n gōōta k'a zamaa bī da zaa ra. ^{XLVI} K'a η da zaa ra, an a nya bī, a a hōr, an ta ci ra k'a yaa da. ^{XLVII} Yīrbēō k'a da bī, kōōlōō bī hī bireyaa ku, a mūhē nī gēm la. ^{XLVIII} K'a yī hūher n a nya η lē, ηn'a yōm kan kōōlōō bī bōre kī bī, dō k'a bōr an nī mēm bī, a wūti an tō hī ra, an nī tare η zi, an a yo k'a cem η han. ^{XLIX} Kō η y'a yī an nī tam hī ra bī, η yī dīgam ma, η ō: «Toor m,» ηn'ī zee dam. ^L Bala, η haay a yī, nyībēō n η nyasō. Lēem bī, Yeezū meer ba kan η kī, a ō: «K'a stra ka, mōō m, a da bī bō ō yī!» ^{LI} A n da kōōlōō b'ō kan η kī, hūher bī n jūm. N n zē kēdē, η n a sō a ō yī. ^{LII} Baa kō η bur bī jirle yī bī, η n hōst jī ma ηn'a dō η ō, Yeezū a da hō haay ma yī.

*Zenezareti yaabazannō waare
(Matiyee 14.34-36)*

^{LIII} Kō η hīgōta bī zē ra bī, η yaa lee ku Zenezareti gēm la, ηn'a kōōlōō bī kōstī. ^{LIV} Kō η zer lēem bī, gōōō wōō Yeezū dō. ^{LV} N n a si, ηnī ta kōrō haay ō, ηn'aa yaabazannō busu a gōranhārō m, ηnī bōr η nī būnce kō Yeezū n ta ō b'ō. ^{LVI} Būnce k'a nī tan ō, kōrō gōōō ō, kōrō poorero ō, bōlēemarō ō, zē n nawōm yaabazannō m daastō ō, ηn'a yēm han, k'an yē kō η n'a wō da a hū lē ma bala. Bī gōōō kō η y'a wō da ma rō wōō waare yī haay.

VII

*Woso lero kan yūnūbayīrō kī
(Matiyee 15.1-9)*

^I Farizēenrō kan wosocikarūnsaambōō gōōsunno kī y'a tō Zerizalem ō, ηn'a zē kō ra, ηnī bōr Yeezū zi, ^{II} ηnī Yeezū karūndanyūnō gōōsunno yī, ηn'ī hō būm kan dintim kī, a lē taa k'a hī, a ō: η n a wō hir yī. ^{III} Kō sūra nī, farizēenrō kan zūfōrō kī haay hōbire bīre bī, a wō ηn'a hīrm mūhē, amba η yaabōō yūnūbayī m. ^{IV} Kō η y'a tō daastō ō, ηnī bōr, η bīr hō būm kō η n dintim gō a ma yī. N yūnūbayīrō vantōō ta ō gōta, amba hērō sōrgōre, gērlo kan hōbire mōdrō kī. ^V Farizēenrō

kan wosocikarinsaamboo woo ki laaka da Yeezuu han, η σ: «Bo m, ubu karundayino woo bir zum woo yaaboo yunnubayi b'σ, ηni bokare ηn'i ho bim, bi η n hi nyaso?» ^{VI} Yeezuu n a hu η ni, a σ: «Zambuzanno, Ezayii gumə ta σ, Woso le k'a a si an so ra, an awoo mim hi bi no σ, bala, a a gorsira ba ncinaao, a σ:

Gooo noon duro, moo da η nawon σ a le m,

bi η heer laato moo ma,

^{VII} bi moo daore bi vam m.

Durnya mim η n'a dundam gooo m, Woso ho bee y.

^{VIII} Woso lero woo awoo to, an ni zum gooo yunnubayiro σ.» ^{IX} Yeezuu n a hu η ni, a σ: «Woso lero woo bo awoo σ a je m, an ni zum a yunnubayi σ. ^X Bala, Moyiisi a hu, a σ: «I zi kan i da ki da σ,» bi, «Gooa k'a zi bo σ kan a da ki, ku η n a ze gər.» [□] B'awoo, awoo y'a hum, a σ: Ku gooa a hu a zi m gee a da m, a σ: ho ku moo m ga m, m m dam ubu han bi «korbaan m» a le taa k'a hu, a σ: «Woso manni ho m.» [□] A n a ga m, k'an a da a zi han gee a da han do y. ^{XIII} A ba awoo nawom ncinaao an ni Woso lemim bi zaar bam a yunnubayiro woo m. Ziro ncinaao ro woo looro awoo ni η bam gota.»

Ho k'a ni dintim kam gooa ma

(Matiyee 15.10-20)

^{XIV} Bi je σ bi, Yeezuu zamaa bi bir, an a hu η ni, a σ: «K'a tor ka moo ma, k'a da a heer σ. ^{XV} Ho ba σ, an n'a tom garga ra, an gaso gooa no σ k'a dintim ka ma y. Bo n'a tom gooa no σ bi ni dintim kam ma. [^{XVI} Gooa k'a ni tor m bi, k'an a tor ka ma.]» ^{XVII} K'a a σ zamaa bi ma, an gaso har σ bi, a karundayino woo a lar hobokorenoom naa do ji ma. ^{XVIII} A n a nyi bo η no, a σ: «Awoo so, awoo n naa do ji do ra? Awoo n a do, a σ: ho k'a n'a tore, an ni gasom gooa no σ bi b'a dam ma, an dintim ka ma ra? ^{XIX} Bala, a no an ni gason σ, an ta, an ni bom garga ra, a bir gasore a heer σ y.» Ncinaao bi, Yeezuu y'a hunkare, a σ: «hobure haay muηa.» ^{XX} A a ya, an a hu, a σ: «Bo ni bom gooa no σ bi ni dintim kam ma. ^{XXI} Bala, gooa heer hoondare bonyaa bi n ni boη σ: so a muηa σ, koorbare, gerzere, ^{XXII} jaandare, gooa ho ηoare, zibonyaa do haay bare, bra ba gooa m, mısirbaa bonyaa bare, jum bare, gooa to zarle, muηa busure kan yarmabaa ki. ^{XXIII} Hoo bonyaaroo noon duro haay, bo η nawom gooa heer σ, ηn'i dintim kam ma.»

Grekkı ko lo sarakare mim

(Matiyee 15.21-28)

^{XXIV} Yeezuu k'a cem b'σ bi, a ta Tiir ku σ, an aa gaso har σ, a le baa ku η n a yi y. Bi, a n a da ma, an a nyaakom da y. ^{XXV} Bala, lo ni nyumböere m, zinə ni kan ki. Bi, lo bi Yeezuu mim ma, an bra si, an bi kukurə ze Yeezuu taa. ^{XXVI} Lo bi, grekkı do m, yi a σ Siirrii ko Fenisii σ. A n a ye Yeezuu han k'an la zinə bi ra nyumböere bi me σ. ^{XXVII} Yeezuu n a hu m, a σ: «A to ko nyino woo η ho bi, an η ka. A n a ga m, ηni nyino hobure sa, ηn'a ka jinnyino σ y.» ^{XXVIII} Lo bi n a nyi bo σ, a σ: «Sira m, Zuuba, bi, jinnyino woo tir hobure kuuro ku η y'a lunlo taabr bi taa bi gor, ηn'a bi.» Yeezuu n a hu m, a σ: ^{XXIX} «Meerbaa naa do minto, doo, zinə bi bo i nyumböere bi me σ.» ^{XXX} Lo bi n a hor, an doo, an aa a nyi bi yi, an ni wotam gargu burə σ. Zinə bi n bo a me σ.

Tikki waare

XXXI Yeezuu a hør Tiir kʊ ʊ, an a bɔ, an bɔ Sidon ʊ kan Taraburo wɔɔ kɪ nɔ ʊ, an ta Galilee higuta zeezi. XXXII N bʊr tikki m Yeezuu zi. Tikki bɪ, bɛkka m sɔ. N n a yɛ han k'an a wɔ ka a mim la, k'an a waa. XXXIII Yeezuu n a gaa zamaa bɪ jɪr ʊ, an bɔ m toore ma, an a nyokɔnnyɪnɔ dundu tikki bɪ tɔr ʊ, an lihi da, a nyokɔr ma, an a nɔ a nɛem ma, XXXIV an a bɔota an dɪga brama, an hoonsi bɔ a rɛ, an a hɪ m, a ʊ: «Efata!» XXXV A lɛ taa k'a hɪ, a ʊ: «I gʊ!» A tʊʊrɔ wɔɔ n a gʊ lɛem, a nɛem bɪ n a bɔ kʊ zi, an nɪ meer bam mɪŋŋa. XXXVI Yeezuu n a hɪ ŋ nɪ, a ʊ: «K'a b'a hɪ gɔsɪ nɪ y.» Yeezuu k'a lɛ ka ŋ ʊ, a ʊ: ŋ b'a hɪ bɪ, ŋ y'a pa da, an lɛ da biisi ra. XXXVII Gʊɔɔ wɔɔ zɛ kɛdɛ, ŋn'a hɪrɛ, ŋ ʊ: «A ɪ hɔ haay bam mɪŋŋa; A ɪ tikkiro tɔr gɔm, a a ka bɛtinnɔ nɪ meer bam!»

VIII

Yeezuu goaa tisi si tɔrlɛ
(Matiyee 15.32-39)

I Dɔmɪnnɔ wɔɔ duro ʊ bɪ, zamaa gʊta a ya, an ta ʊ, bɪ hɔbɪrɛ ba ʊ kʊ ŋ n a bɪ y. Yeezuu n a karɪndanyɪnɔ wɔɔ bɪr, an a hɪ ŋ nɪ, a ʊ: II «Zamaa bɪ cicir ɪ mɔɔ zɛm, bala, ŋ dɔmɪm kaakʊ mɔɔ zi, bɪ, hɔbɪrɛ ba ŋ ʊ y. III Kʊ mɔɔ ŋ da zaa ra kan nɔ kɪ, ŋ y'a dundom zaa ra, bɪ gɔsɪnɔ a to laato.» IV Karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a nyɪ bɔ nɔ, ŋ ʊ: «K'ʊ bur yɪ ka poohɔɔn ʊ naa ʊ, ʊ a ka ŋ ʊ, ŋn'a bɪ k'an ŋ ka?» V Yeezuu n ŋ lar, a ʊ: «Bur karɔ n ta awɔɔ ʊ?» N ŋ n a nyɪ bɔ ʊ, ŋ ʊ: «Saanhɪna» VI A n lɛ ka, a ʊ, ŋ n nyɪnta tara ʊ. A n bur saanhɪnarɔ wɔɔ gʊr, an a barka da ʊ, an n'a zɪnzɛ ra, an n'a kam a karɪndanyɪnɔ wɔɔ ʊ, ŋn'a kam zamaa b'ʊ. VII Zɔnnyɪnɔ nyɪnta ŋ ʊ sɔ. Yeezuu n ŋ barka da ʊ, a ʊ: ŋ n a ka ŋ ʊ sɔ. VIII N ŋ n a bɪ, an ŋ ka. N ŋ n a kuuro gʊr kasɪ lɛ ma saanhɪna. IX Gʊɔɔ wɔɔ nyɪnta, ŋn'a zɔ tisi si ma. Bɪ jɛ ʊ bɪ, Yeezuu ŋ da zaa ra. X Lɛem bɪ, a da kɔɔlʊs b'ʊ kan a karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɪ, ŋn'ɪ tam Dalmanutaa zeezi.

Hoser yɛrɛ
(Matiyee 16.1-4)

XI Farizɛɛnrɔ bʊr, ŋn'a sɪŋŋɪda ba, ŋn'ɪ bɪsɪ kam kan Yeezuu kɪ, ŋn'a yɛ han, k'an hoser kʊ Woso a ka ʊ bɪ ba, k'a dɪga a, a y'a dam ma, an a ba gɛ. XII Yeezuu hoon gʊta si, an n'a hɪrɛ, a ʊ: «Bɔ minto her zamaana naa nɪ hoser yɛrɛ? Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, hoser ba ʊ mɔɔ n n'a bam awɔɔ zamaana naa do minto y.» XIII A n a gʊ farizɛɛnrɔ wɔɔ ma, an aa da kɔɔlʊs b'ʊ, an bra gɛm deem bɪ ra.

Farizɛɛnrɔ nyonyɔɔ
(Matiyee 16.5-12)

XIV Hinni bɪ do ʊ bɪ, bur sarɛ tɔ bɔ karɪndanyɪnɔ wɔɔ nɔ ʊ. Bur deem bala nɪ ŋ ʊ kɔɔlʊs bɪ nɔ ʊ. XV Yeezuu lɛ ka ŋ ʊ, a ʊ: «K'a dundo a zi, k'a ba laato farizɛɛnrɔ nyonyɔɔ bɪ ma, kan Hɪrɔɔdɪ hɔ bɪ kɪ ma sɔ.» XVI N ŋ n bɔkarɛ, ŋn'ɪ bɪsɪ kam kan kʊ kɪ, kʊ bur ba ŋ ʊ bɪ minto. XVII Yeezuu n a ma, an n'a hɪrɛ ŋ nɪ, a ʊ: «Bɔ bɪsɪ awɔɔ n'a karɛ? Bur k'a ba awɔɔ ʊ bɪ minto m gɛ? Awɔɔ hɔɔn gɔɔta a n gu k'a jɪ do ra? Awɔɔ heer ɪ ka gɛ? XVIII Awɔɔ mɪnyaarɔ kʊ ŋ nɪ ta ʊ bɪ, ŋ bɪr lɛɛ yɪm na? Awɔɔ tʊʊrɔ kʊ ŋ nɪ ta ʊ bɪ, ŋ bɪr mim mam na? XIX Kʊ mɔɔ bur soor zɪnzɛ ra, m a ka goaa tisi soor ʊ bɪ, a tɔ ba awɔɔ nɔ ʊ ra? Awɔɔ

kuuro gor kası le ma karɔ?» N n a nyı bɔ ɔ, η ɔ: «Bueerehıya.» XX «Bı kɔ mɔɔ bur saanhına zınze ra m a ka gɔaa tisi si ɔ bi, kası le ma karɔ awɔɔ kuuro gor ɔ?» N n a nyı bɔ ɔ, η ɔ: «Saanhına.» XXI A n a hı η nı, a ɔ: «Awɔɔ gɔɔta a n a dɔ, a ɔ, bur mim bɛɛ mɔɔ n'a hum ma ra?»

Bɔɔ waare

XXII N lee ku Betsayıdaa ɔ, n n bɔr bɔɔ m Yeezuu zi, n n a ye han, k'an a wɔ da bɔɔ bi ma, k'an lee yı. XXIII A n bɔɔ bi gaa a wɔ ma, an bɔ m bɔɛɛma, an lihi da a mım ma, an a wɔ ka a mım la, an n'a larm, a ɔ: «İbu ı hɔsi yım na?» XXIV K'a mım bi gɔ bi, a a hı, a ɔ: «Mɔɔ ı gɔɔɔ yım, ı ɔ, gɔɔ m, ηn'ı tare.» XXV Bı, Yeezuu a ya, an a wɔ ka gɔaa bi mınyaarɔ wɔɔ ra. Gɔaa bi ni dıgam ma sı..., an a waa, an ni lee yım mıηja. XXVI Yeezuu n a da a har zaa ra, a ɔ: «İ b'a ka ı gaso kɔnɔ b'ɔ y!»

Nka m Yeezuu nı?

(Matiyee 16.13-20; Likki 9.18-21)

XXVII Yeezuu ı tam kan a karındanyıno wɔɔ kı Filipi-Sezaaree kɔɔ junjɛɛnno wɔɔ nɔ ɔ. Zaa ra bi, a a karındanyıno wɔɔ lar, a ɔ: «Gɔɔɔ wɔɔ y'a hum, η ɔ, nka m mɔɔ nı?» XXVIII N n a nyı bɔ ɔ, η ɔ: «Gɔsınno ɔ: Zaan-Batiisi m, nawɔnno ɔ: *Elii m, gɔsınno ɔ: wosolesinnısorazaa deem m.» XXIX Yeezuu n η lar, a ɔ: «B'awɔɔ, awɔɔ y'a hıre, a ɔ: Nka m mɔɔ nı?» Pıyɛɛr n meerbaa bi sa, an a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «Krista n'ıbu m.» XXX A n le ka η ɔ mıηja, a ɔ: η b'awɔɔ mim bi hı gɔsi nı y.

(Matiyee 16.21-28; Likki 9.22-27)

XXXI Kɛɛɛ bi, a n a sıηjıda ba, an n'a dındare η nı, a ɔ: pakra m, kɔ Gɔaanyı bi n cıcir ba gɔta. Bı, gɔɔɔgusınno kan wosocemannıbɛnno jıtanno kı, kan wosocikarınsaambɔɔ kı kaanım nı, an ta kan a zere kı, k'an a mım bɔ ɔ dɔmım kaakɔ hinni ɔ. XXXII A n minno nɔɔn duro nyaakum da an n'a hıre y. Pıyɛɛr n a gaa an bɔ m toore ma, an nı nyaa bam kan Yeezuu kı, a ɔ: a n a ga m, an naa hı y. XXXIII Bı, Yeezuu k'a wusigə an dıga a karındanyıno wɔɔ ma bi, a hɛən si Pıyɛɛr ma, a ɔ: «İ je bɔ mɔɔ jır ɔ! Sɔtaana, ıbu hɔɔndare bi n bɔ kɔ ɔ kan Woso hɔ kı y. Gɔɔɔ hɔɔndare m.»

Yeezuu zaa zuure

XXXIV Yeezuu n bɔkare, an a karındanyıno bir kan zamaa bi kı, an a hı η nı, a ɔ: «Kɔ gɔaa le taa k'a zu mɔɔ ɔ, k'an a mıηja letaamarɔ to, k'an a godarkora busu, an zu mɔɔ ɔ. XXXV Bala, gɔaa k'a a le n taa k'a meeyaa bombɔ bi, a b'a meeyaa bombɔre yıre y. Bı, kɔ gɔaa ga mɔɔ tɔ ma, kan lemim nyınta bi kı tɔ ma, a y'a meeyaa bombɔre yıre. XXXVI Bı, kɔ gɔaa a so durnya hɔ haay ɔ, an bɔkare, an ga, a nyɔɔɔ ı ka? XXXVII Bɔ gɔaa bi n n'a sam, k'a mısırbaa k'a nyare ba ɔ bi yı nı? XXXVIII Bala, gɔaa k'a nı nyannı zem mɔɔ tɔ ma kan mɔɔ lemim nyınta bi kı tɔ ma, her zamaana jaandɛnno nɔɔn duro kan mimbɔnyaabɛnno nɔɔm kı bireyaa ɔ, Gɔaanyı bi b'a zaa nyannı zem, dɔmım k'a nı zɛη ɔ, kan malɛkarɔ mıηjɔɔ kı, Woso lɛbɔɔre nɔ ɔ kı b'ɔ y.»

IX

¹ Yeezuu a ya, an a hı η nı, a ɔ: «Sıra mɔɔ n'a hıre awɔɔ m: gɔɔɔ kɔ η nı ta ɔ naa ɔ rɔ wɔɔ, gɔsınno zɛ hinni b'a kure y, ηn'ı Woso cırbəə bi zere yım kan panja gɔta kı.»

Karındanyıno kaako Yeezoo leboore yi
(Matiyee 17.1-13; Likki 9.28-36)

^{II} Dömum sördü kur bi, Yeezoo Pıyee, Zakkı kan Zaan kı gaa, an bō η nı toore ma a minto ci jintō mim ō, an a lōr η mım ō. ^{III} A huuro wōo nı nyakı bōm, gōaa ba ō an b'a nyakı bōre bi makra bare y. ^{IV} *Elii n a hınka η nı kan Moyiisi kı, ηn'ı meer bam kan Yeezoo kı. ^V Pıyee n a hı Yeezoo m, a ō: «Karınsaamba, kō wōo ı naa ō, a mıηηa. K'ō bur ba kaako: ıbu hō deem, Moyiisi hō deem, Elii hō deem.» ^{VI} Dabō η haay nyasō. Bı y'a ka, Pıyee n a dō kō bō an n'a hıre y. ^{VII} Warkō bōr an b'a ku η la, meerbaa n a to warkō bi nō ō, a ō: «Mōō Nyı kō mōō ηsa bı n naa dō, k'a tōr ka ma.» ^{VIII} Lēem bı, a bō kō η y'a ō, ηnı dıga a jır ō bı, η n gōsı yı kō Yeezoo bēe m a deem kan η kı y.

^{IX} Kō η n'ı zerm ci bı ra bı, a lē ka η ō, a ō: «hō kō ηbōō n a yı bı, η b'a hı gōsı nı y, k'an ta, an Gōaanyı bı mımbōore dōmım ku gēəno bire ō. ^X N lē naa dō si, bı, η y'a mıηηa larm: «Mımbōore gēəno bire ō bı mim bı ma.» »

^{XI} A karındanyıno wōo n a lar, η ō: «Bō minto wosocikarınsaamboō wōo ō, kō Elii n lēe ka an bōr Krista m ge?» ^{XII} Yeezoo n a nyı bō ō, a ō: «Sıra m, Elii nı lēe kare an bōr k'a bı hō haay banka. Bı, keere bı, a m lō, ηn'a gōrsıra ba η ō: Gōaanyı bı bōore yım b'a fir yım gōta ge? ^{XIII} Sıra mōō n'a hıre awōō m, Elii bōr, bı η y'a hōonhō ba m, amba hō kō η y'a gōrsıra ba a minto bı m.»

Yeezoo la zinə ra, an bō nyı me ō
(Matiyee 17.14-21; Likki 9.37-43a)

^{XIV} Kō Yeezoo a wusigē kan karındanyıno kaakōrō wōo kı, ηn'ı tam karındanyıno gōsınnō wōo zi bı, η zamaa cir gōta yı kan wosocikarınsaamboō kı, ηn'ı bıstı kam kan η kı. ^{XV} Zamaa bı k'a Yeezoo yı bı, η zē kədē, ηnı bra si, ηn'ı tam k'a yaa daure yaa da m. ^{XVI} A n karındanyıno wōo lar, a ō: «Bō bıstı awōō n'a kam kan η kı?» ^{XVII} Gōaa n a to zamaa bı bire ō, an a nyı bō ō, a ō: karınsaamba, bōr mōō ō, m nyı m ıbu zi, zinə n ta m, an a ba bēətir. ^{XVIII} K'a wuti ma bınce bı dō ō, a dō an nawōm b'ō, an lihıhur ta a lē rē, an n'a sō sōre, a mē bı n a ba taηηı-taηηı. Mōō n a ye ıbu karındanyıno wōo han kō η nı la zinə bı ra, bı η n a da ma y. ^{XIX} Yeezoo n a nyı bō ō, a ō: «Dō sırakare war zannō, mōō dōmım karō bam kan awōō kı? Kō m nyasō awōō m dōmım karō? K'a nyı bı gaa, a bōr m mōō zi.» ^{XX} N n a gaa, ηnı ta m. Nyı bı k'a Yeezoo yı lēem bı, zinə bı n a hınkē, an a dō tara ō, an nı pır kam, an nı lihi bōre a rē. ^{XXI} Yeezoo n a zı bı lar, a ō: «Yaaba b'a sıηηıda ba brō an nı nyı bı ma?» A ō: «A nyıbaa ma. ^{XXII} Dōmım nıηηōō ō, a a zē, an a da sē ō, gēe hi ō k'an ga. Bı, k'ıbu yı dam hōstı ma, k'ı da wōō han, ı cıcirzere minto.» ^{XXIII} Yeezoo n a hı m, a ō: «Bō minto ı n'a hıre, ı ō: k'ı y'ı dam ma! Hō woo... a da ma an ba sırakarezaa m.» ^{XXIV} Lēem bı, nyı bı zı bı n zee da, a ō: «Mōō sıra ka, mōō cıcir zē, m sırakare war bı minto!» ^{XXV} Yeezoo k'a zamaa bı yı ηn'ı zem gōta bı, a hēən sı zinə bı ma, a ō: «Zinə, ıbu n nı gōaa bam bēətir, ı n n'a bam tikki, bō nyı naa dō mē ō, bı, ı b'ı ya ı gasō y!» ^{XXVI} Zinə bı n nyı bı hınkē kan paηηa kı, an bō a mē ō kan zee kı. Nyı bı n gōota am gēr hō bı m. Gōōō n'a hıre, η ō: «Ga a ō.» ^{XXVII} Bı, Yeezoo a sa a wō ma, an a busu, an a jum brama.

XXVIII Kū Yeezuu gaso har o bi, a karundanyino woo a lar a deem, η o: «Bo minto y'a ka woo n o da ma, o la zinə bi ra?»^{XXIX} A n a nyi bo o, a o: «Zinə ncinaašo do bi, ho ba o, an b'a dam ma an a ka, an bo, kú yaadare bēē y.»

Yeezuu a ya, an a ze mim dinda
(Matiyee 17.22-23; Likki 9.43b-45)

XXX Yeezuu k'a cem kan a karundanyino ki b'o bi, η bra Galilee o, Yeezuu n a ŋoa kō n n a do y.^{XXXI} Bala, a nyinta an ni ho dindam a karundanyino woo m, a o: «N Gōaanyi bi nyasom, ηn'a ka gooo o, ηn'a ze, b'a ze bi kur bi domum kaako hinni o, a y'a mum boη o.»^{XXXII} Bi, a karundanyino woo n nyinta η n'a ji dore y, b'a larle nyibəə ta η ni.

Nka m jitaare?
(Matiyee 18.1-5; Likki 9.46-48)

XXXIII Ŋ yaa lee ku Kapernawum o. Gaso ko η y'a o har o bi, Yeezuu η lar, a o: «Bo bisi awoo n'a kam zaa ra bi?»^{XXXIV} Ŋ n ze pi, bala, zaa ra bi, η bogor ba ko ma jutambaa minto.^{XXXV} Yeezuu n nyinta, an goaa buerehuya bi bir, an a hi η ni, a o: «Kō goaa le taa k'a bir jitaare, k'an bir goaa haay jezaa, k'an bir goaa haay zibəənyu.»^{XXXVI} A n nyi gaa, an a jum η bire o, an a wo burgu ma, an a hi η ni, a o: ^{XXXVII} «Goaa k'a nyino noom goaa deem da o bi, a ba a o moo m. Bi goaa k'a moo da o bi, a n moo da o m deem y, Zi k'a moo nyoo b'a da o so.»

Goaa k'a bir jum bam kan Yeezuu ki y, a goaa m
(Likki 9.49-50)

XXXVIII Zaan n a hi Yeezuu m, a o: «Karinsaamba, woo goaa yu, an ni lam zinero ra ibu to m, woo k'o a go ma k'a bir zum ko o kan woo ki bi minto.»^{XXXIX} Yeezuu n a hi η ni, a o: «A b'a go ma y, bala, goaa ba o, an ni lam zinero ra moo to m, an a ya, an moo to zar y.^{XL} Goaa k'a bir jum bam kan woo ki y, woo goaa m.^{XLI} Sira moo n'a hire awoo m, goaa k'a hi ka awoo o poore a mi, kō moo gooo n'awoo m bi minto, a zaa bi korom a ganwore ma y.

(Matiyee 18.6-9; Likki 17.1-2)

XLII Kō goaa a ka nyino ko η sira ka moo o ro noon duro goaa deem n'a do mimbonyaa ko o, ko n jenlajaa guta kusi a wer ma, n n a da higota o, a jira.^{XLIII} K'i wo y'i dam mimbonyaa bare ma, k'i ze ra, k'i gaso i wo deem m mɪsɪrbaa k'a nyare ba o b'o, bi jira, gaso k'ibu nawom i wo huya m sehar k'a lihire ba o bi no o bi m.*^{XLV} K'i gam y'i dam mimbonyaa bare ma, k'i ze ra, k'i gaso i gam deem m mɪsɪrbaa k'a nyare ba o b'o, bi jira, gaso k'ibu nawom i gam huya m sehar o bi m.*^{XLVII} K'i munyaa y'i dam mimbonyaa bare ma, k'i bo o, k'i gaso i munyaa deem m, Woso cirbəə b'o, bi jira, k'i gaso i mum huya m sehar o bi m,^{XLVIII} bince ko mukuno bir gungar o, se bir lihij o so y.^{XLIX} Bala, n se sam, n ni ye da goaa haay ma.^L Ye naa, ho mɪŋŋa m. Bi ko ye b'a nyintabaa ni y, k'a banka bo ni? K'a ka ko ye n bir ta a ma, k'a nyinta kan ko ki laafi.»

* ☐:XLIII 9.43 Ci gosunno i naa dan o: bince ko mukuno bir gungar o, se bir lihij o so y.

* ☐:XLV 9.45 Ci gosunno i naa dan o: bince ko mukuno bir gungar o, se bir lihij o so y.

X

Harcintare mindindare (Matiyee 19.1-12; Likki 16.18)

^I Yeezuu a hør b'ò, an ta Zidee ò, Zorden kur, zamaa n a ya, an a so kò ma a jir ò, an a ya, an nì hò dindare ñ nì, am domum haay hò bì m. ^{II} Farizeenrò n a zò k'a nyasu meerbaa nò ò. Bì minto y'a ka, ñn'a larle, ñ ò: «Yar a da ma an la a lò ra ge?» ^{III} A n a nyi bò ò, a ò: «Bò Moyiisi a gorsira ba awòò nì?» ^{IV} Ñ n a nyi bò ò, ñ ò: «Moyiisi ò, n n harcintare kaansore ci ba, kò n n bókare, n n la lò ra.» ^V Yeezuu n a hì ñ nì, a ò: «Awòò heerkare minto y'a ka, an lè naa do gorsira ba. ^{VI} Durnya sùññida ma bì, Woso yar da kan lò kì. ^{VII} Bì minto y'a ka, yar n n'a gòm a zì ma kan a da kì, k'a nyinta kan a lò kì. ^{VIII} Bì, ñ gúaa hùya bì y'a bam mesim deem. Ncìnaaù bì, ñ bì gúaa hùya dò y, mesim deem zannò m. ^{IX} Hò kò Woso a zè kò ra bì, a b'a ka gúaa n a gongò kò ma y.»

^X Kò ñ y'a bò, ñnì doo har ò bì, karindanyinò wòò a ya, ñn'a lar mim naa do jì ma. ^{XI} A n a hì ñ nì, a ò: «Gúaa k'a la a lò ra, an a vanta sa bì, jaan an n'a dam kan bì kì. ^{XII} Bì, kò lò a gò a zim ma, an a vanta sa, jaan an n'a dam kan bì kì sò.»

Nyino poorerò barkadaure (Matiyee 19.13-15; Likki 18.15-17)

^{XIII} Gúòò bór nyinò poorerò m Yeezuu zì, ñn'a yè han k'an a wò da ñ ma, b'a karindanyinò wòò n yè gúòò wòò nì y. ^{XIV} Yeezuu k'a naa yì bì, a nò ma ò, an a hì ñ nì, a ò: «K'a nyinò wòò to ñnì bór mòò zì, a b'a ta ñ nì tolle y, bala, gúòò kò ñ bò kò ò kan nawònnò kì rò wòò, ñ hò m Woso cirbèè bì m. ^{XV} Stra mòò n'a hure awòò m, gúaa k'a n Woso cirbèè bì si am nyi poore hò bì m bì, a bì gasùñ ò y.» ^{XVI} Bì kur bì, a a wò burgu ñ ma, an a wò ka ñ mim la, an nì ñ barka dan ò.

Yeezuu kan arzakazaa kì (Matiyee 19.16-30; Likki 18.18-30)

^{XVII} Kò Yeezuu kan a karindanyinò wòò kì zaa sa, ñn'ì tam bì, gúaa n a sì, an bì kukurè zè a taa, an a yè han, a ò: «Karinsaamba munja, bò mòò m ga m, m a ba, kò m mürbaa k'a nyare ba ò bì yì?» ^{XVIII} Yeezuu n a hì m, a ò: «Bò minto, ì n nì mòò birm munja? Gúaa munja ba ò kò Woso deem bèè y. ^{XIX} Ibu Woso lèrò wòò dò. «Ì bì gúaa zè y, ì bì jaan da y, ì bì koor ba y, ì bì ñaar ba y, ì b'ì hoon da gúaa hò ma k'an yì ì hò y, ì zì kan ì da kì da ò.» ^{XX} Gúaa bì n a hì m, a ò: «Karinsaamba, mòò naa haay sùññida sa m nyibaa ma, m n'a bare.» ^{XXI} Yeezuu n diga gúaa bì ma, an a ñaa, an a hì m, a ò: «Hò deem ì jura ibu ma: ta, hò k'a n'ibu ò bì hèè haay, ì jir ñazannò m. Ibu yaa arzaka yì Woso zì, k'ì bór ì zu mòò ò.» ^{XXII} Yeezuu k'a naa hì bì, gúaa bì heer a zar gòta, an a hør kan heerzarle kì, bala, a arzaka nyinta ò gòta. ^{XXIII} Yeezuu k'a diga a jir ò bì, a a hì a karindanyinò wòò m, a ò: «Woso cirbèè gasùre nyintam arzakazannò ma kanñida!» ^{XXIV} A karindanyinò wòò zè kèdè a meer naa do bare minto. Yeezuu n a ya, an so ra, a ò: «M danyinò, Woso cirbèè gasùre kòòkòò. ^{XXV} Yoonde gasù huuka yaa m nyintam zanta an lè da arzakazaa gasù cirbèè ò m.» ^{XXVI} Karindanyinò wòò a ya ñnì zè kèdè an lè da, ñn'a hum kò m, ñ ò: «Nka n nì bóm lè nì?» ^{XXVII} Yeezuu n diga ñ ma, a ò: «Gúaa b'a dam ma, an a munja

bombõ y, bi Woso y'a da ho haay ma.» ^{XXVIII} Piyeer n a hi m, a o: «Diga, woo ho haay to, k'o zu ibu o.» ^{XXIX} Yeezuu n a hi Piyeer m, a o: «Sira moo n'a hire awoo m, ku goaa a gu a har, kan a zi ki, a da ki, a dakumbonno ki, a danloro ki, a nyuno ki, a tara ki ma moo minto kan lemim nyunta bi minto ki, ^{XXX} a zaa har, kan da ki, dakumbonno ki, danloro ki, nyuno ki, tara ki yim gallem zoro domunno noon duro o, kan furyre ki. Durnya k'a ni zem bi no o, a musurbaa k'a nyare ba o bi yim so. ^{XXXI} Leekarezanno guta nyuntam jezanno, jezanno nyuntam leekarezanno.»

*Yeezuu ze mindindare kaako ho
(Matiyee 20.17-19; Likki 18.31-34)*

^{XXXII} N y'a hor, ni zaa sa ni tam Zerizalem o. Yeezuu ni tare ni lee. Daboo a karindanyuno woo nyaso, nyiboo gooo ku ni zu ku o kan ni ki ro woo nyaso. Yeezuu a ya, an buerehuyoo woo bir a jur o, an ni mim k'a ni zem k'a bi ba m bi hire ni, a o: ^{XXXIII} «K'a diga, ta ku woo nawom Zerizalem o naa, n yaa Gaaanyi bi nyaso n a ka wosocemannibonno jitanno o kan wosocikarinsaamboo ki o. N y'a dodo yarle k'a ze gar, ni'a da do vantoo gooo wo o. ^{XXXIV} N yaa wom ma, ni lihi dam ma, ni y'a zem maduro m, ni y'a zere an ga, bi, domum kaako hinni o, a y'a mim bonj o.»

(Matiyee 20.20-28)

^{XXXV} Zebedee nyuno Zakki kan Zaan ki a zo Yeezuu ma, ni'a hi m, ni o: «Karinsaamba, ho ku woo n'a yere ibu han naa ma bi, i bi ze woo m ma y.» ^{XXXVI} A n a hi ni, a o: «Bo awoo le n taa ku moo n a ba awoo minto?» ^{XXXVII} N n a hi m, ni o: «K'o a ye ibu han, ibu cirbөө bince o, k'i ka ku woo goaa deem n nyunta ibu bisi, deem ibu jisa.» ^{XXXVIII} Yeezuu n a hi ni, a o: «Awoo n ho k'a n'a yem bi do y. Awoo a da ma, a ho ku moo n n'a mim laaga o bi mi ra? Gee awoo a da ma a furyre ku moo n n'a yim bi yi ra?» ^{XXXIX} N n a nyi bo o, ni o: «Woo o da ma.» Yeezuu n a hi ni, a o: «Laaga ho ku moo n n'a mim bi, awoo y'a mim, fir ku moo n n'a yim bi, awoo y'a yim so, ^{XL} bi, k'a goota moo jisa kan moo bisi bi ki nyuntare ni, moo n m da ma m zaa ka y, bala, moo n m so o y. Bince bi banka Woso o ni zanno minto.» ^{XLI} Karindanyuno buro woo ku ni naa ma bi, ni no ma o kan Zakki ki, Zaan ki. ^{XLII} Yeezuu n ni bir, an a hi ni, a o: «Awoo do, a o: gooo k'awoo ni digare ni ma cinno woo, broo ni panja bare a koro ma, panjazanno n'a hoonho bare a gooo ma. ^{XLIII} B'a bi nyuntare ncinaas awoo bire o y. Bi, ku goaa le taa k'a bir jitaare awoo bire o, k'an a ba zibəənyi. ^{XLIV} Bi, ku goaa le taa k'a bir leekarezaa awoo bire o, k'an a ba awoo haay lo. ^{XLV} Bala, Gaaanyi bi n bor ku gooo n b'a hoonho ba y, bor a o k'a b'a da gooo han, k'a a musurbaa ka gooo guta bombore minto.»

*Bartimee waare
(Matiyee 20.29-34; Likki 18.35-43)*

^{XLVI} Yeezuu kan a karindanyuno woo ki, zamaa bi ki yaa lee ku Zeriko o. Ku ni ni bom konoo o b'o bi, boo i nyunta zaa lezi b'o, a to m Bartimee, Time nyi m, an ni ho yunyem. ^{XLVII} K'a a ma ni o: Nazareti Yeezuu m bi, an ni zee dare, a o: «*David Nyi, moo cicir ze!» ^{XLVIII} Goo woo ni bogor bam ma, ni o, an a tor ka, b'a a banka, an a da ra: «*David Nyi, moo cicir ze!» ^{XLIX} Yeezuu n jum, an a hi, a o: «K'a bir!» N n a bir, n n

a hi m, n u: «I to u, wuti, a y'i birm.»^L Bɔɔ bi n a gɔbga bɔ a ra, an a zo, an wuti kan bra ki, an bɔr Yeezuu zi.^{LI} Yeezuu n a lar, a u: «Ibi le n taa kɔ m bɔ ba i ni?» Bɔɔ bi n a nyi bɔ u, a u: «Karinsaamba, a ka kɔ m m ya, m lɛɛ yi.»^{LII} Yeezuu n a hi m, a u: «Ta, i strakare i bombo.» Lɛɛm bi, a mɩnyaa i lɛɛ yim, an zu Yeezuu u, an ni tam.

XI

Yeezuu Zerizalem gasɔɔɛ

(Matiyee 21.1-11; Likki 19.28-40; Zaan 12.12-19)

^I Kɔ η n'a zɔm Zerizalem ma, Betfazeɛ kan Betanii ki jɩr u, ci kɔ n n'a birm Oliviyeɛ ci bi zeezi bi, Yeezuu a karɩndanyɩnɔ nyɔɔ hiya,^{II} an a hi η ni, a u: «K'a ta kɔ k'a n'awɔɔ lɛɛ naa u. Bi, k'awɔɔ yaa gasɔ b'ɔ lɛɛm ni, awɔɔ brapoo yim, n n a kɔsi, bi gɔaa n da u cɩna y. K'a hɔr a bɔr m.^{III} Kɔ gɔaa awɔɔ lar, a u: bɔ minto m awɔɔ ni naa bare, k'a hi m, a u: Zuuba lɛ n taa, a y'a tore awɔɔ m bɔr m lɛɛm.»^{IV} Karɩndanyɩnɔ wɔɔ n ta, η n'aa brapoo yi, n n a kɔsi tunsara harle ma zaa lɛ zi, karɩndanyɩnɔ wɔɔ n a hɔr.^V Gɔɔɔ kɔ η nyɩnta b'ɔ rɔ wɔɔ gɔsɩnnɔ η lar, η u: «Bɔ m, awɔɔ n ni brapoo bi hɔrle?»^{VI} N n a nyi bɔ u, amba Yeezuu a hi bi m, gɔɔɔ wɔɔ n η to, ηn'a hɔr.^{VII} N n ta brapoo bi m Yeezuu zi, ηn'a huuro ka brapoo bi ra, Yeezuu n da u.^{VIII} Gɔɔɔ gɔta n a huuro ka zaa bi ra, gɔsɩnnɔ n gɔ lɛɛ yɩnyar hɔsɩrɔɔ u, ηn'a ka ra.^{IX} Bɔɔ ni Yeezuu lɛɛ, kan bɔɔ n'a kur lɔ wɔɔ ki i zee dam, η u: «*Hozaana! Kɔ gɔaa k'a ni zem Zuuba to ma bi n barka yi!^X Kɔ cirbɔɔ k'a ni zem naa n barka yi, am wɔɔ yaaba David hɔ bi m. *Hozaana! K'i to n leɔɔɔɛ yi brama.»^{XI} A n gasɔ Zerizalem u, Wosoce u. K'a dɩga hɔ haay ma bi, a a hɔr an ta Betanii u kan buerehiyɔɔ wɔɔ ki, kɔ gum da bi minto.

Sɔɔn k'a nyi ba u y

(Matiyee 21.18-19)

^{XII} A dɔ k'a mɛ ηn'i bɔm Betanii u bi, nɔ Yeezuu nyaso.^{XIII} A n a to, an sɔɔn yi laato a lɛɛ n ta u, an ta kan a karɩndanyɩnɔ wɔɔ ki, k'a yaa dɩga a hɔsi nyɩntan u gɛ. A zɔ k'a u sɔɔn bi ma bi, a lɛɛ a yi, bala, sɔɔn bɔɔnre dɔmɩm bɛɛ y.^{XIV} A n a hi sɔɔn bi m, a u: «Gɔaa b'a yare an ibi nyi bi dɔ y!» A karɩndanyɩnɔ wɔɔ n a ma.

Yeezuu i lam hɔheenno ra Zerizalem Wosoce hallu u

(Matiyee 21.12-17; Likki 19.45-48; Zaan 2.13-22)

^{XV} Yeezuu yaa lee ku Zerizalem u kan a karɩndanyɩnɔ ki. Gasɔ kɔ Yeezuu u Wosoce u b'ɔ bi, a a sɩηηɩda ba, an ni lam gɔɔɔ kɔ η ni hɔ hɛɛnm, ηn'i hɔ sim nɔ wɔɔ ra Wosoce hallu u b'ɔ. A busoolɔrlezannɔ mɔdrɔkuntɔrehɔɔ hɩnhɩsiga kan cirponnɔ hɛɛnno nyɩntaragɔɔ ki.^{XVI} Bi, a n gɔsi to an ni cenim mɔr m Wosoce hallu u b'ɔ y.^{XVII} A n n'a hɩɛ η ni hɔɩndare nɔ u, a u: «N y'a gɔrsɩra ba, n u: «N mɔɔ cɛ bi birm yaadare cɛ, do haay minto.» Awɔɔ n bɔkare a sa, a ba konno bɩncɛ.»^{XVIII} Kɔ Yeezuu naa hi wosocɛmannɩbɛnno jɩtanno kan wosocikarɩnsaambɔɔ wɔɔ ki n a ma bi, η y'a kare a zɛɛ zaa ma. Bi, η yi nyi bam. Bala, zamaa b'a lɛ bɔ Yeezuu hɔɩndare b'ɔ.^{XIX} Yirbɔɔ k'a da bi, Yeezuu bɔ tara bi nɔ u, kan a karɩndanyɩnɔ wɔɔ ki.

*Strakare kan yaadare ki
(Matiyee 21.20-22)*

XX A dɔ k'a mɛ Yeezuu kan a karɔndanyɔnɔ wɔɔ ki nɪ cenim bɪ, ɲ sɔɔn bɪ yɪ, an ga kan a mɛsi ki. XXI Pɪyɛɛr n hɔ kɔ Yeezuu a hɪ bɪ tɔ da a nɔ ɔ, a a hɪ, a ɔ: «Dɪga, Zuuba, sɔɔn k'ɪbɪ ɪ lɛ da ɔ bɪ ga haay!» XXII Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «K'a sɪra ka Woso ɔ. XXIII Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, kɔ gɔaa a hɪ ci naa do m: «I bɔɔta, ɪ ɪ da kɔ ɔ,» bɪ bɪsɪkare ba a heer ɔ, k'a a sɪra ka, a ɔ: hɔ k'awɔɔ hɪ bɪ bare, a bam, amba a a hɪ bɪ m. XXIV Bɪ y'a ka mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m: hɔ k'awɔɔ n'a yɛm a yaadare nɔ ɔ bɪ, k'a sɪra ka, a ɔ, awɔɔ yɪ, bɪ n y'a kare awɔɔ ɔ sɔ. XXV Bɪ k'awɔɔ jɪm brama, an nɪ yaa dam, kɔ hɔ y'awɔɔ heer ɔ kan gɔaa ki, k'a sugur ka ɔ, k'awɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ n awɔɔ kɔrɔmarɔ sugur ka awɔɔ ɔ sɔ. [XXVI Bɪ k'awɔɔ n sugur ka a muno ɔ, awɔɔ Zɪ k'a nɪ arzana ɔ bɪ b'awɔɔ kɔrɔmarɔ wɔɔ sugur kare y.]»

*Yeezuu paɲɲa bɪ, a to a ɔ ka?
(Matiyee 21.23-27; Likki 20.1-8)*

XXVII Yeezuu kan a karɔndanyɔnɔ wɔɔ ki a ya, ɲnɪ ta Zerizalem ɔ. Yeezuu k'a nɪ bɪmbɪrɪm Wosoɛ ɔ b'ɔ bɪ, wosocemannɪbɛnno jɪtannɔ kan wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ ki, gɔɔɔgusɪnno ki bɔr zi, ɲ ɔ: XXVIII «Nka ɪ lɛ ka ɪbɪ ɔ naa bare minto? Nka ɪ zaa ka?» XXIX Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Kɔ m awɔɔ lar mɪm deem ma, k'a nɪ bɔ ɔ, kɔ m bɔkare, m bɪncɛ kɔ n lɛ ka mɔɔ ɔ bɪ hɪ awɔɔ m. XXX Batɛm kɔ Zaan nyɪnta an n'a kam bɪ, a to a ɔ Woso zi gɛɛ, gɔɔɔ zi? K'a nɪ bɔ ɔ!» XXXI ɲ n'ɪ bɪsɪ kɪnkam kɔ ma, ɲ ɔ: «Kɔ wɔɔ ɔ: a to a ɔ Woso zi, a y'a hɪrɛ a ɔ: bɔ minto m wɔɔ n a mɪm sɪ gɛ? XXXII Bɪ kɔ wɔɔ ɔ: a to a ɔ gɔɔɔ zi, zamaa bɪ bɪ yɛrɛ y. Kɔ zamaa bɪ Zaan dɔ wosolesɪnnɪsorazaa paan... bɪ minto.» XXXIII ɲ n a nɪ bɔ ɔ Yeezuu m, ɲ ɔ: «Wɔɔ n a dɔ y.» Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Bɪ minto bɪ, mɔɔ bɪ bɪncɛ nɪɲɲɛ kɔ n lɛ ka mɔɔ ɔ bɪ hɪrɛ awɔɔ m sɔ y.»

XII

*Wutu dɔmazannɔ bɔnyaarɔ hɔbɔkɔrɛnoom
(Matiyee 21.33-46; Likki 20.9-19)*

I Yeezuu n a sɪɲɲɪda ba, an nɪ meer bam kan ɲ ki hɔbɔkɔrɛnoom dare m, a ɔ: «Gɔaa ɪ nyɪnta an dɪvɛn gɔ sɔɔn, an lambaar da ma, an yaa hɔn, k'a bɪr dɪvɛn nyɪ bɪ hɪ bɔɲ ɔ, an bɛɲɲɔ dɔ sɔ, an gɔɔɔ sa kɔ ɲ n dɔ dɪvɛnsɪra bɪ ma, an a hɔr an ta zaa ra. II Dɪvɛn mɔsa k'a a ku bɪ, a n a zɪbɛɲnyɪ deem nyɔɔ wutu zɪbɛɲzannɔ wɔɔ zi, k'an aa a hɔ sɪ, an b'a ka a ɔ. III ɲ n a nyasɔ, ɲn'a zɛ, ɲn'a da zaa ra a wɔ n tu. IV Wutu zaa bɪ n a ya, an zɪbɛɲnyɪ vanta nyɔɔ. Wutu zɪbɛɲzannɔ wɔɔ n a zɛ, ɲnɪ yaaba da a mɪm ma, ɲnɪ fɪr ka ma. V A n a ya, an a kaaku hɔ nyɔɔ, ɲn'a zɛ gɛr. Bɪ jɛ ɔ, an gɔɔɔ vantɔɔ nyɔɔ, ɲnɪ fɪr ka gɔsɪnnɔ ma, ɲnɪ gɔsɪnnɔ zɪnzɛ. VI A kur ma hɔ ma bɪ, a nyɪ k'a ɲɔa bɪ y'a deem ɪ gɔɔta, an a nyɔɔ ɲ zɪ, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «ɲ mɔɔ nyɪ bɪ dan ɔ.» VII Wutu zɪbɛɲzannɔ wɔɔ n a dɪnda kan kɔ ki, ɲ ɔ: «A n nɪ zɛm b'a so arzaka b'ɔ. K'a bɔr, k'ɔ a zɛ, k'ɔ ɔ so wutu b'ɔ.» VIII ɲ n a nyasɔ, ɲn'a zɛ gɛr, ɲnɪ bɔ m dɪvɛnsɪra b'ɔ, ɲn'a zo.»

IX «Bɔ dɪvɛnsɪra zaa bɪ n'a bare? A zɛm, an b'a dɪvɛnsɪra zɪbɛɲzannɔ wɔɔ zɪnzɛ, an a sa, an a ka a vantɔɔ ɔ. X Awɔɔ n naa karɪnda ba ra? Jaa kɔ cedonno a bɔ ɔ ɲn'a zo bɪ,

bi y'a ba jaa paɲɲazaa, ɛɛ bi dɔrɛ minto.

^{XI} Zuuba ɪ naa ba, bi wɔɔ yi hɔ gɔta m.»

^{XII} Gɔɔɔ kɔ η y'a tɔr ka ma rɔ wɔɔ n'a kam ma k'a nyasɔ, bi, η yi nyi bam zamaa bi m. N̄ y'a dɔ, η ɔ: hɔbɔkɔrɛnoom naa do da Yeezuu ɔ awɔɔ minto. N̄ n a hɔr, ηn'a gɔ ma.

*Rɔm cir yawɔrsire mim

(*Matiyee 22.15-22; Likki 20.20-26*)

^{XIII} N farizeenrɔ kan Hirɔɔɔɔ gɔɔɔ kɔ nyɔɔ Yeezuu zi kɔ η n'aa a nyasɔ a meerbaa nɔ ɔ. ^{XIV} N̄ n b'a hi, η ɔ: «Zuuba, wɔɔ dɔ sɪrazaa n'ibɪ m, b'ibɪ heer tɪrga kan gɔaa biyɔɔ ki. Ibɪ bir dɪgam gɔaa meer ma bala y, Woso zaa ibɪ n'a dɪdam sɪra bɪncɛ ɔ. Zaa ta ɔ k'ɔ *Rɔm cir yawɔr ka gɛ? A a ga m gɛɛ a n a ga ni?» ^{XV} Bɪ, kɔ Yeezuu η zambɔ bi dɔ bi, a a hi η ni, a ɔ: «Bɔ m, awɔɔ n'a gɪngam mɔɔ ma nɔnaaɔ? K'a bɔr wacɪr m deem, kɔ m dɪga a.» ^{XVI} N̄ n bɔr m. Yeezuu n a hi η ni, a ɔ: «Ijɔasa naa do kan gɔrsɪra naa do kɪ, nka hɔ ni?» N̄ ɔ: «*Rɔm cir hɔ m.» ^{XVII} Yeezuu n a hi η ni, a ɔ: «K'a hɔ kɔ cir a so ɔ bi ka ɔ, k'a hɔ kɔ Woso a so ɔ bi ka ɔ.» Meerbaa naa do nyibɔrɛ a ka, η n zɛ kɔdɔ.

Gəəno mumbɔrɛ mim

(*Matiyee 22.23-33; Likki 20.27-40*)

^{XVIII} Sadiseenrɔ kɔ η ɔ, gəəno mumbɔrɛ ba ɔ bi, η bɔr Yeezuu zi, ηni laaka da han, η ɔ: ^{XIX} «Zuuba, Moyiisi a gɔrsɪra ba an a ka wɔɔ ɔ, a ɔ, «Kɔ gɔaa ga, an a lɔ to, b'a nyi ba ɔ y, k'a danyɪ n lɔ bi si, k'an nyi yi kan kɪ a danyɪ bi minto.» ^{XX} Danyɪnɔ ɪ nyɪnta saanhɪna. Lɛɛkarezaa bi n lɔ sa, an ga, an a gɔ lɔ bi ma, bi nyi ba ɔ y. ^{XXI} A hɪya hɔ bi n lɔ bi si, an ga, b'a n nyi yi kan kɪ y. A kaakɔ hɔ bi maam sɔ. ^{XXII} Saanhɪnarɔ wɔɔ haay η gɪnga, bi η n nyi yi kan lɔ bi kɪ y. N̄ haay kur bi, lɔ bi n bi ga. ^{XXIII} Gəəno mumbɔrɛ dɔmɪm ɔ, kɔ η y'a mim bɔ ɔ, η haay bireyaa ɔ, nka y'a so lɔ b'ɔ? Bala, gɔɔɔ saanhɪnarɔ wɔɔ haay lɔ bi si.» ^{XXIV} Yeezuu n a hi η ni, a ɔ: «K'awɔɔ n gɔrsɪrarɔ mɪnɲɔɔ kan Woso paɲɲa kɪ dɔ bi, bi y'a ka awɔɔ ni nyɔnnyɔrɛ nɔ ɔ. ^{XXV} Bala, kɔ gəəno b'a mim bɔ ɔ, yar bir lɔ sare y, lɔ bir yar sare y. Bɔ η y'a ɔ kɔ ɔ kan maleekarɔ kɔ η ni brama rɔ wɔɔ ki. ^{XXVI} Bɪ kɔ gəəno mumbɔrɛ bi mim ni, awɔɔ n a karɪnda ba Moyiisi ci bi nɔ ɔ ra, dɔmɪm kɔ Woso meer ba kan Moyiisi kɪ tutugu nɔ ɔ bi, a ɔ: «Abraham kan Izakkɪ kɪ, Zakɔɔb kɪ Woso m mɔɔ m.» ^{XXVII} Gəəno Woso bɛɛ y, mɪsɪrɔ Woso m. Awɔɔ ɪ nyɔnnyɔrɛ nɔ ɔ gɔta.»

Lɛ lɛɛkare

(*Matiyee 22.34-40; Likki 10.25-28*)

^{XXVIII} Wosocikarɪnsaamba deem η bɪsɪkare bi ma, a a yi, Yeezuu a nyi bɔ ɔ mɪnɲa, an a zɔ, an Yeezuu lar, a ɔ: «Lɛrɔ wɔɔ haay bire ɔ kara ɪ lɛ da?» ^{XXIX} Yeezuu n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Lɛ lɛɛkare hɔ bi n naa do: «K'a tɔr ka Israyel zannɔ, Zuuba k'a m wɔɔ Woso bi, a y'a deem m Zuuba. ^{XXX} K'i Zuuba ɪ Woso bi ηɔa kan ɪ heer kɪ haay, kan ɪ nyi kɪ haay, kan ɪ hɔɔndare kɪ haay, kan ɪ paɲɲa kɪ haay.» ^{XXXI} A hɪya hɔ bi ba n ni: «K'i mim ηɔa amba ɪ mɪnɲa m.» Lɛ vanta ba ɔ an lɛ da nawɔnnɔ ra y.» ^{XXXII} Wosocikarɪnsaamba bi n a hi m, a ɔ: «Sɪra ibɪ hi, karɪnsaamba, a mɪnɲa gɔta: «Woso y'a deem m, bi a vanta ba ɔ, an a na ma y. ^{XXXIII} I Woso ηɔa kan ɪ heer kɪ haay, ɪ hɔɔn kɪ haay, ɪ paɲɲa kɪ haay, k'i mim ηɔa amba ɪ mɪnɲa m,» bi jɪra mannɪ haay kɔ

n ni se nyanj o bi m, kan ganworerɔ k'awɔɔ ni η kam Woso o rɔ wɔɔ ki.» ^{XXXIV} Yeezuu k'a yi gɔaa b'a nyi bɔ o mɪŋŋa bi, a a hi, a u: «Ibu bi laato Woso cirbæə bi ma y.» Bi kur bi, gɔaa biyæə i nyi bam Yeezuu larle m.

Krista bi, nka nyi ni?

(Matiyee 22.41-46; Likki 20.41-44)

^{XXXV} Yeezuu k'a ni hɔ dɪndam Zerizalem Wosoce o bi, a a hi, a u: «Bɔ minto m wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ o: *David Nyi m Krista bi m gɛ? ^{XXXVI} *Sent-ɛspri a ka David n a hi, a u:

Zuuba Woso a hi mɔɔ Zuuba m:

nyɪnta mɔɔ bɪst o,

kɔ m b'a ka k'i jɪnnɔ wɔɔ n nyɪnta i gam taa.

^{XXXVII} David mɪŋŋa y'a birm Zuuba. Kɔ Zuuba n a ba lɔ, an nyɪnta *David Nyi gɛ?» Zamaa bi n'a tɔr kam ma kan heernyɪnta ki.

Yeezuu dondo kare

(Matiyee 23.1-36; Likki 20.45-47)

^{XXXVIII} Yeezuu y'a hire η ni a hɔdɪndare nɔ o, a u: «K'a dundo a zi kan wosocikarɪnsaambɔɔ kɔ η ni bɪmbɪrm zabarɔ m, ηn'a kam daɔrɛ ma zamaa gɔta bire o rɔ wɔɔ ki, ^{XXXIX} ηn'a kam lɛɛkare bɪnce ma hɔbɪrɛ bɪnce o, kan sokɔma bɪnce ki. ^{XL} N n'i zɔnno hɔ yɔrɛ η ni, ηn'a mɪŋŋabaa hɪnkam kan yaadarɛrɔ jintoo ki. N hɔnhɔrle yɪm maamam.»

Zoro ganwɔrɛ kare

(Likki 21.1-4)

^{XLI} Yeezuu nyɪnta an a meer nya busoo daɔrɛ bɪnce bi rɛ, an ni dɪgam gɔɔɔ wɔɔ busoo bi daɔrɛ ma. Arzakazanno wɔɔ barla gosɪnnɔ y'a danj o gɔta. ^{XLII} Zoro n bi tanka hɪya zar o. ^{XLIII} Yeezuu n a karɪndanyɪnɔ wɔɔ bir, an a hi η ni, a u: «Sɪra mɔɔ n'a hire awɔɔ m, zoro ηɔzaa naa do busoo bi zar o gɔta, an lɛ da gɔaa haay k'a n'a danj o bi ra. ^{XLIV} Bala, η haay busoo k'a zibæə ba η ma bi, η y'a da o. Bi zoro bi kan a cicir bi ki, a a mɪsrɪbaa hɔ sa haay, an a da o.»

XIII

Yeezuu i Wosoce bi wurgære mim dɪndam

(Matiyee 24.1-2; Likki 21.5-6)

^I Yeezuu k'a bɔ Wosoce b'o bi, a karɪndanyɪnɔ wɔɔ gɔaa deem a hi m, a u: «Karɪnsaamba, dɪga cɛ bi jaarɔ wɔɔ gɔrɛ ma kan a dɔrɛ ki!»

^{II} Yeezuu n a hi m, a u: «Dɪga ɪbu nawom cɛrɔ wɔɔ dɔrɛ gotabaa ma ra? Jaa deem bi gɔɔtare a mim burɔ o y. N haay zem bi wurgæ.»

(Matiyee 24.3-14; Likki 21.7-19)

^{III} Yeezuu yaa nyɪnta Oliviyee ci bi ra, an a meer nya Wosoce bi rɛ. Dɔmɪm bi do o bi, Pɪyɛɛr kan Zakkɪ ki, Zaan ki, Andɪr ki kɔ η y'a dɔ, η o, gɔsɪ ba b'o bi, η laaka naa do da Yeezuu han, η u: «Naa do bam brɔ? ^{IV} A hi wɔɔ m, makra kara n ni nawɔnnɔ nyare bi hɪnkam wɔɔ ni?»

Durnya nyare makrarɔ

^V Yeezuu n'a hire η ni, a u: «K'a dundo a zi kɔ gɔsɪ b'awɔɔ nyɔnnɔɔ y. ^{VI} Gɔɔɔ gɔta zem, ηni bi meer ba mɔɔ tɔ m, η u: «Krista n a mi,» bi η gɔɔɔ gɔta nyɔnnɔɔrɛ. ^{VII} K'awɔɔ bi yar mim ma kan yar k'a n'a dam

ma, an bi wuti bi ki, a bi dabɔɔ ba y, bala, pakra m kɔ naa haay n ba. Bi, durnya nyare bɛɛ m naa cɪna y. ^{VIII} Do deem gɔɔɔ wutim ŋni yar ba kan dorɔ vantɔɔ ki. Tara deem zannɔ wutim ŋni yar ba kan tara vanta zannɔ ki. Bincɛrɔ gɔsɔnnɔ tara nyiŋŋɛm. Nɔ nyintan ŋ, dɔmum bi do ɔ bi, k'a dɔ, a ɔ: firyɛrɛ sɪŋŋɪda a zɔ. ^{IX} K'a dundo a muŋŋa zi, ŋ y'awɔɔ gorm, ŋni ta awɔɔ m dɔdɔkɛnnɔ zi, ŋ y'awɔɔ zem maduro m sokomacɛrɔ ɔ. Ŋ tare awɔɔ m tara lɛezannɔ kan cinno ki taa mɔɔ minto. Nawɔnnɔ y'awɔɔ yum mɔɔ minto, an nyinta kaseti brɔɔ minto. ^X Bi pakra m kɔ ŋ ni lɛɛ ka, ŋni lemim nyinta pa da durnya haay nɔ ɔ, kɔ durnya nyare n bɔkare, an a ku. ^{XI} Kɔ ŋ b'awɔɔ nyasɔ, ŋn'i tare awɔɔ m dɔdɔkɛnnɔ bɪncɛ ɔ b'ɔ, a bi lɛɛ ka a a hɔɔn da hɔ k'awɔɔ n aa a hi bi ma y. Mim k'a ni zem bi bɔr awɔɔ hɔɔn ɔ dɔmum bi do ɔ bi, b'awɔɔ n n'a hum. Bala, awɔɔ bɛɛ n ni meer bam dɔmum bi do ɔ y, Sent-ɛspri n ni meer bi bare awɔɔ bɪncɛ ɔ. ^{XII} Danyɪnɔ kɔ kam zɛ ma. Zi y'a nyi kare n n a zɛ. Nyɪnɔ wutim nyaam kan a zɪrɔ ki, ŋn'a ka, ŋni ŋ zɪnzɛ. ^{XIII} Gɔaa haay sɔrɛ awɔɔ m mɔɔ tɔ ma, bi gɔaa k'a nyasɔ a sirakare m kɔɔkɔɔ an ta an firyɛrɛ bi nyare ku, bi zaa bɔmbɔrɛ yum.»

Heerzar gɔta

(Matiyee 24.15-28; Likki 21.20-24)

^{XIV} «K'awɔɔ bi «Gɔaa kɔ hɔzaarbarezaa bonyaa m bi yɪ an ni bɪncɛ niŋŋɔ ɔ, b'a n'a ga m, an nyinta bɪncɛ bi do ɔ, gɔaa niŋŋɔ k'a n'a karɪnda bam bi ma bi, k'an a jɪ ma. Gɔɔɔ kɔ ŋ ni nyɪntam Zidee ɔ bi, kɔ ŋ n'a si ŋni ta ciro ɔ. ^{XV} Gɔaa k'a n'a cɛ mim ɔ bi, a b'a ka ma k'a zer a gasɔ a cɛ ɔ, k'a hɔsi sa dɔmum bi do ɔ y. ^{XVI} Gɔaa k'a n'a hɔsɪra ɔ dɔmum bi do ɔ, a b'a bɔ an doo k'a yaa a huu sa y! ^{XVII} Dɔmunnɔ wɔɔ duro ɔ, mim pakra bam lanno jɪsɪzannɔ m, kan bɔɔ n ni nyo kare a nyɪnɔ ɔ rɔ wɔɔ ki. ^{XVIII} K'a yaa da, kɔ naa do bi lee ku la dɔmum ɔ y. ^{XIX} Bala, a nyɪntam firyɛrɛ dɔmunnɔ k'an nyinta ɔ halli durnya kɔ Woso a da bi sɪŋŋɪda ma, an ta an naa ma ku, bi, ɔ b'ɔ yare, ɔ a do yɪ fɪga y. ^{XX} Kɔ Woso bɛɛ dɔmunnɔ nɔɔn duro bɔrɛ, gɔaa ba ɔ an b'a dam ma, an a meeyaa bɔmbɔ y. Bi gɔɔɔ k'an ŋ nyɔkɔ ɔ rɔ wɔɔ minto, a dɔmunnɔ wɔɔ duro bɔrɛ. ^{XXI} Kɔ gɔaa a hi, a ɔ: Krista ɪ naa ɔ, gɛɛ, a ɪ bra ɔ, a b'a si y. ^{XXII} Ŋɔaarzannɔ kɔ ŋ Krista tɔ sa ŋn'a ka a ma rɔ wɔɔ, kan ŋɔaarlesinnɪsorazannɔ ki nyintan ɔ gɔta. Ŋ makrarɔ bam gɔta kan hoserlo ki k'a a da ma, a gɔɔɔ kɔ Woso ŋ nyɔkɔ ɔ rɔ wɔɔ nyɔnnɔɔɔ. ^{XXIII} Bi k'awɔɔ m, k'a dundo a zi kan hɔ kɔ mɔɔ lɛɛ ka m a hi haay awɔɔ m, b'a n'a ku cɪna bi ki.»

Gɔaanyi bi zɛrɛ

(Matiyee 24.29-31; Likki 21.25-28)

^{XXIV} «Bi kɔ firyɛrɛ dɔmunnɔ wɔɔ bi cem, dɔmunnɔ wɔɔ duro nɔ ɔ, woso b'a yare an gu y, mom b'a yare an gu sɔ y. ^{XXV} Monyaarɔ surm, brama panŋa haay y'a zem kɔ ma. ^{XXVI} Dɔmum bi do ɔ bi, n Gɔaanyi bi yɛrɛ an a to warkɔ nɔ ɔ an bir zem kan panŋa ki, cirbɛə gɔta ki. ^{XXVII} A n bɔkare, an maleekarɔ nyɔɔ lɛɛ haay ɔ, ŋn'aa gɔɔɔ kɔ Woso ŋ nyɔkɔ ɔ rɔ wɔɔ sɔ kɔ ma, an a sa dɔjɪr ma an ta kan meer ki.

(Matiyee 24.32-35; Likki 21.29-33)

^{XXVIII} K'a sɔɔn makra bi sa. K'awɔɔ b'a yɪ, an lɛɛ daa da, an ni kum, awɔɔ dɔ a ɔ siire a zɔ. ^{XXIX} A maam sɔ kan awɔɔ ki. K'awɔɔ bi minno nɔɔn duro yɪ, ŋn'i zɛrɛ, k'a dɔ a ɔ Gɔaanyi bi zɛrɛ dɔmum a zɔ. ^{XXX} Sura

moo n'a hure awoo m: zamaana naa do bi cenim, ku nawonno haay bee ba y. ^{XXXI} Brama kan tara ki cenim, bi moo meerbaaroo woo bi cenle y.

(*Matiyee 24.36-44*)

^{XXXII} Bi, domum bi do kan wakati bi do ki, goaa ba o an b'a dore y. Baa malekaroo ku ni brama ro woo n a do y. Gaaanyi bi n a do so y. K'a maam, Zi bi y'a deem y'a do. ^{XXXIII} K'a dundo a zi, a bi hinceem ba y. Bala, awoo n domum bi do zere do y. ^{XXXIV} Bo a ku o kan goaa k'a ni tam ku o bi ki, an a har to a ziboenyino m, an le ka ni o, an zibee ka goaa biyee o k'an a ba. A n a hi hardomazaa bi m, a o: a bi hinceem ba y. ^{XXXV} K'a b'a zu a o y. Bala, awoo n har bi zaa bi zere domum do y. Ku dibir ni, ku wuti guta ni, ku koo baadare domum ni, ku domure ni, awoo n a do y. ^{XXXVI} Domum ninno k'a ni zem bi bor o bi, a b'a ka, an bi digaa a awoo hinceem ba y. ^{XXXVII} Ho ku moo n'a hum bi, awoo haay moo hi a m. K'a bi hinceem ba y.»

XIV

Yeezuu zamboo zere mim

(*Matiyee 26.1-5; Likki 22.1-2; Zaan 11.45-53*)

^I *Pakki cibsaa kan bur ku n n nyonyoo da ma *cibsa ki goota domum hiya. Wosocemannibonno jitanno kan wosocikarinsaamboo ki y'a kam zaa k'a n'a sam k'a Yeezuu ku a nyaso a mim ka ra, ku n n'a ze bi ma. ^{II} Ni y'a hum ku m, ni o: «O b'a ba cibsaa hinni o y. Ku n bee ni, zamaa bi wutim yar m kan woo ki a minto.»

Lo tidээр ze Yeezuu ma Betanii o

(*Matiyee 26.6-13; Zaan 12.1-8*)

^{III} Yeezuu nyunta Betanii o, goaa deem ku n n'a birm Simoon kusimoo bi har o. K'a ni hobire hum bi, lo deem bor har o b'o kan gedre ki, n n a ba albatir jaa m, tidээр n a han. A ji n nyunta, a le m koo, an tidээр gedre bi yi, an tidээр bi lo Yeezuu ra. ^{IV} Bi, naa do gooo guta heer zar, nin'a hum ku m, ni o: «Bo to ma m, n n tidээр naa do zaar bare? ^V Ni y'a da ma, n n tidээр naa do hee, a busoo n cem *deniyee zookarkoo han, n n a ka nozannoo o.» Bi, ni nyunta, nin'i kukur bam lo bi ma. ^{VI} Yeezuu n a hi ni, a o: «K'a lo bi to zenyy... Bo to ma m, awoo n'a heer zarle? Zibee mihaa a ba moo to ma. ^{VII} Nozannoo nyuntare awoo bire o domum haay. Awoo y'a dam ma a ho mihaa ba ni domum k'awoo le n taa o. Bi moo, moo bi nyuntam kan awoo ki domum haay y. ^{VIII} Lo naa do, ho k'a a da ma b'a a ba. K'a tidээр no moo me ma bi, lee a ka, an moo mesim banka moo birle minto. ^{IX} Sira moo n'a hure awoo m: durnya no o, bunce ku n ni lemim nyunta pa dan o haay bi, n y'a to dare a no o, n n lo naa do ho k'a a ba bi hi so.»

Zidas zamboo mim

(*Matiyee 26.14-16; Likki 22.3-6*)

^X Bi kur bi, Zidas Iskarjoti, karindanyino buerehiyoo woo goaa deem bi ta, an aa wosocemannibonno jitanno woo yi, k'a Yeezuu nyaso a ka ni o. ^{XI} Ku ni naa ma bi, ni heer nyoo guta, nin'i ler bo m, ni o: «K'a busoo ka o.» Zidas n ye, an n'a kam domum k'a n'a dam ma a Yeezuu nyaso a ka ni o bi ma.

Yeezuu hóbire jezaa bankare

(Matiyee 26.17-25; Likki 22.7-14,21-23; Zaan 13.21-30)

^{XII} Bur kó n n nyónyóo da ma lēekare dómum ma bí, n ní pakki sinnyeem manni bañ ó bí, Yeezuu karındanyıno wóo a hí m, η ó: «İbu lé n taa kó aa pakki hóbire bí ba ka, İbu minto?» ^{XIII} A n a karındanyıno nyóo hııya, an a hí η ní, a ó: «K'a ta tara nó ó, awóo góaa zeh ó, an hí busu gər ó, k'a zu kó ó kan kı, ^{XIV} a gasó bınce k'a ní gasoñ ó b'ó. B'ó bí, k'a hí har bí zaa m, a ó: «Zuuba ı laaka dam: bınce kara awóo n ní pakki hóbire bí bıñ ó kan a karındanyıno kı?» ^{□□} A ce góta hınkare awóo m mim ó, ηn'a banka haay. Bınce bí do ó awóo n ní pakki hóbire bí bañ ó.» ^{XVI} Karındanyıno wóo n a hór, ηnı ta tara nó ó b'ó, ηn'aa hó haay bí yı amba a a hí η ní bí m, ηnı pakki hóbire bí banka.

Yeezuu je hóbire bıre kan a karındanyıno kı

^{XVII} Yırbəə k'a da bí, Yeezuu bór kan a karındanyıno buerehııyoó wóo kı. ^{XVIII} Yeezuu k'a ní hóbire bí bım kan a karındanyıno wóo kı bí, a a hí, a ó: «Sıra móo n'a hıre awóo m, awóo góaa deem k'a ní hóbire bım kan móo kı bí móo nyasom, an móo ka.» ^{XIX} N haay ní nyıntam kan heer zar kı. N góaa deem-deem n'a larm, a ó: «Zuuba, móo m ge?» ^{XX} Yeezuu n a hí η ní, a ó: «Awóo góaa buerehııya bí deem m. Góaa k'a n'a wó nyóom kan móo kı laaga b'ó, bí m. ^{XXI} Bala, Góaanyı bí cenim amba hó kó η y'a górsıra ba a tó ma bí m. Bí kósu ı kan góaa k'a ní móo nyasom k'a móo ka bí kı. Kó góaa bí do ı ní yı, a jıra.»

Yeezuu y'a ze zaa mim dındam

(Matiyee 26.26-30; Likki 22.15-20; 1 Korentı zannó 11.23-25)

^{XXII} Kó η ní hóbire bí bım bí, Yeezuu bur sa, an a barka da ó, an n'a hıre, a ó: «K'a sı, naa do naa, móo me m. ^{XXIII} Bı kur bí, a a ya, an laaga sa, dıven n a han, an barka yaa da Woso m, an a ka η ó, η haay n a mi.» ^{XXIV} A n a hí η ní, a ó: «Móo ma m naa, góaastıbabaa ma m, an a lo góoo góta minto. ^{XXV} Sıra móo n'a hıre awóo m, móo bí m yare m dıven mi do y, an ta an dómum kó móo n ní zem bí m ya, m a mi kan awóo kı Woso cırbəə bí nó ó bí ku.» ^{XXVI} Kó η barka laaró wóo lo ηn'a nya bí, η bó ηnı ta Olivıyee cí ra.

(Matiyee 26.31-35; Likki 22.31-34; Zaan 13.36-38)

^{XXVII} Yeezuu n a hí η ní, a ó: «Awóo y'a wısrabaa tom, bala, n y'a górsıra ba Wosoci nó ó, n ó: «Móo seero dundor bí zem, seero wóo n hıstıga da.» ^{□□□} Bı móo mumbóore kur bí, móo lé kare awóo lé Galılee ó.» ^{XXIX} Pıyeer n a nyı bó ó, a ó: «Baa kó góaa haay bí wó saa a wısrabaa ma, móo bí wó saa n ma y.» ^{XXX} Yeezuu n a hí m, a ó: «Sıra móo n'a hıre İbu m, gum naa do ó bala, koo bí baa dam galle m hııya y, İbu n bıstı ka móo ma galle m kaakó.» ^{XXXI} Pıyeer n a nyı bó ó, an so ra kan panja kı, a ó: «Kó ga móo nawom kan İbu kı a jıra, móo bí bıstı kare İbu ma y.» A muno wóo n a hí maam só.

Yeezuu yaadare Getsemanee ó

(Matiyee 26.36-46; Likki 22.39-46)

^{XXXII} Bı kur bí, η ta bınce kó n n'a bırm Getsemanee ó b'ó. Yeezuu n a hí a karındanyıno wóo m, a ó: «K'a nyınta naa ó, kó m yaa da, kó m bór.» ^{XXXIII} A n Pıyeer gaa kan Zakki kı Zaan kı. Dómum bí do ó bí,

heerzar gōta kan daboo ki gaso ō. XXXIV A n a hi η ni, a ō: «Moo heer a zar an a zo ze ma. K'a gōota naa ō, a bi hinceem ba y.» XXXV A n ta lee poore, an kukure ze, an a meer ku tara ma, an ni yaa dare, an n'a hire, a ō, kō firyire k'awoo n n'a yim bi y'a dam ma, an a gō a ma. XXXVI A n n'a hire, a ō: «M Zi, hō ba ō an kōōkō ōbi ma y. Fir naa do gō moo ma, kan bi ki haay, i bi moo hōonho ba y, i hō ba.» XXXVII A n a bō, an bōr a karindanyino wōo zi, a bi dīga a η hinceem ba, an η gu, an a hi Piyee m, a ō: «Simoon, hinceem ōbi n'a bam na, ōbi n'i da i miηηa ma wakati deem ma tokke ra! XXXVIII K'a yaa da, a bi hinceem ba y, a yaa n a do makra nō ō. Awōo heer le taa, bi mesim paηηa ba ō y.» XXXIX A n a bō, an ta yaadare bince ō b'ō, an a ya, an so a yaadare bi ra. XL A n a bō, an bōr a hiya hō ma a karindanyino wōo zi, an bi dīga a, η hinceem ba. Bala, hinceem ta η ni gōta. N n hō k'a n'a him ni bi do y. XLI A n a bō an bōr a kaako hō ma η zi, an b'a hi η ni, a ō: «K'a le taa, k'a hinceem ba keere, k'a hoon si. Hō haay nya. Dōmum a ku. Naa ma bi, n Gōaanyi bi nyasore n a ka mimbōnyaabēnno ō. XLII K'a wuti, k'ō ta, gōaa k'a ni moo nyasum k'a moo ka bi lee ku.»

Yeezuu nyasore

(Matiyee 26.47-56; Likki 22.47-53; Zaan 18.3-12)

XLIII Kō Yeezuu gōota an ni meer bam bi, Zidas, buerehiyoō wōo gōaa deem bi lee ku leem, kan gōōo cir ki, banno kan kargōo ki a wō ō. Wosocemannibēnno jitanō kan wosocikarinsaambōo ki, gōōogusinno ki yi η nyōo. XLIV Zunzukorazaa bi lee ka an makra hinka η ni, a ō: «Gōaa kō moo n ni m wō burgum ma bi, bi zaa m. K'a nyasō, a do ma miηηa, a ta m.» XLV Zidas k'a lee ku leem bi, a a zo Yeezuu ma, an n'a hire, a ō: «Karinsaamba.» A n a burgu ma. XLVI Gōōo wōo duro Yeezuu nyasō leem. XLVII A karindanyino wōo gōaa deem kargō gaa ō, an wosocemannibēr jitaare bi zibēanyi sako, an a tor gō ma. XLVIII Yeezuu n a hi η ni, a ō: «Bōr awōo kargōo m kan banno ki m k'a bi moo nyasō, i ō, dazaamazaa n moo m. XLIX Moo nyinta awōo bire ō dōmum haay, m ni karinda bam Wosoce ō, b'awōo n moo nyasō y.» Naa do naa, ba a ō, kō hō kō n y'a gōsira ba Wosoci nō ō bi n kō yi. L Keere bi, Yeezuu karindanyino wōo a gō ma, ηn'a si. LI Nyukumbueere deem zu a je ō, an gōbga zu a kōon ō. Gōōo vantōo kō η ni b'ō rō wōo n a nyasō. LII Bi n a miηηa yō, an a si a me m dīgi, an gōbga bi to η wō ō.

Ni ta Yeezuu m dōdōkēnno taa

(Matiyee 26.57-68; Likki 22.54-55,63-71; Zaan 18.13-14,19-24)

LIII Nj ta Yeezuu m wosocemannibēr jitaare har ō. Wosocemannibēnno jitanō, gōōogusinno kan wosocikarinsaambōo ki a so kō ma b'ō. LIV Piyee n zu Yeezuu je ō laatō, an ta, an aa lee ku wosocemannibēnno jitaare bi har ō b'ō, an aa nyinta kan halledōmazanno wōo ki, an ni nyikam se ma. LV Wosocemannibēnno jitanō wōo kan dōdōkēnno vantōo wōo ki haay y'a kam mim ma k'a ka Yeezuu ra, a dōdō yar, k'a ka kō n n a ze gēr, bi η bir a yire y. LVI Bala, kaseti ηōaarzanno bōr gōta, bi η meerbaa bi bir zum kō y. LVII Gōōo gōsinnō n wuti, ηni ηōaar ba, ηn'a ka a le m, η ō: LVIII «Wōo ma an n'a hire, a ō: Wosoce naa do kō η y'a do a wō m naa, moo y'a wurgem, bi dōmum kaako nō ō bi, moo y'a vanta dōm, b'a bi nyintam

gɔaa wɔ zibəə y.» ^{LX} Bɪ kan hɔ kɔ η n'a hum bɪ kɪ, η meerbaa bɪ bɪr a gam kɔ ɔ y. ^{LX} Bɪ kur bɪ, wosocemannɔbər jɪtaare bɪ wuti gɔɔɔ wɔɔ bire ɔ, an Yeezuu lar, a ɔ: «Bɔ mim gɔɔɔ wɔɔ n'a kare ɪbu ra na? ɪbu b'a nyɪ bɔŋ ɔ ra?» ^{LXI} Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ y. Wosocemannɔbər jɪtaare bɪ n a ya, an a lar, a ɔ: «Krista n'ɪbu m na? ɪbu m Nyɪ kɔ Woso barkazaa b'a nyɔɔ bɪ gɛ?» ^{LXII} Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ muŋŋa m. B'awɔɔ Gɔaanyɪ bɪ yɪm an aa nyɪnta Woso paŋŋazaa bɪsɪ ɔ, an a to brama warkɔ nɔ ɔ, an bɪr zem.» ^{LXIII} Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, wosocemannɔbər jɪtaare bɪ nɔ ma ɔ, an a muŋŋa huuro kɪnkaansɔ, an n'a hire, a ɔ: «Kasɛtɪzannɔ zibəə a ya, an ta wɔɔ ma ra?» ^{LXIV} Awɔɔ ma an Woso sunsɔ wɔ. Awɔɔ y'a hɔɔn dam lɔ?» Nj haay n a hɪ, η ɔ: «A a ga zɛ m.» ^{LXV} Gɔɔɔ gɔsɪnnɔ n a sɪŋŋɪda ba, ηŋ'ɪ lihi dɪndam ma, ηŋɪ pɛera ku a meer ma, ηŋ'a zem, η ɔ: «Kɔ nka nɪ zere k'ɪ dɔ ɪ hɪ!» Halledɔmazannɔ wɔɔ n'a zem.

Pɪyɛɛr bɪsɪkare

(Matiyee 26.69-75; Likki 22.56-62; Zaan 18.15-18,25-27)

^{LXVI} Kɔ Pɪyɛɛr nɪ hallu b'ɔ bɪ, wosocemannɔbər jɪtaare bɪ zibəənyɪlɔɔ wɔɔ gɔaa deem bɪ bɔr b'ɔ. ^{LXVII} A n bɪ Pɪyɛɛr yɪ, an nɪ nyɪ kam sɛ ma, an dɪga a meer ma, an n'a hum nɪ, a ɔ: «ɪbu nyɪnta kan Yeezuu Nazareti gɔaa bɪ kɪ sɔ.» ^{LXVIII} Pɪyɛɛr n bɪsɪ ka, an n'a hire, a ɔ: «Mɔɔ n a dɔ y. Hɔ k'ɪbu ɛ n taa k'ɪ hɪ naa, mɔɔ n a jɪ ma y.» A n bɔ, an ta zanŋɔ ɔ. ^{LXIX} Zibəənyɪlɔ bɪ k'a a ya an a yɪ bɪ, a a hɪ gɔɔɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ m, a ɔ: «Naa do naa η gɔaa deem m.» ^{LXX} Pɪyɛɛr n a ya, an bɪsɪ ka. Bɪ kur bɪ, kɔ maasɪre ba poore bɪ, gɔɔɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ haay a ya, ηŋ'a hɪ Pɪyɛɛr m, η ɔ: «Kɔ sɪra m, ɪbu, η gɔaa n'ɪbu m sɔ. Bala, Galilee gɔaa n'ɪbu m.» ^{LXXI} Pɪyɛɛr n a sɪŋŋɪda ba, an n'a wer sɪre, a ɔ: «Mɔɔ n gɔaa k'awɔɔ n'a mim dɪndam naa dɔ y.» ^{LXXII} Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, koo baa da gallem huɪya hɔ ma. Pɪyɛɛr bɔkare, an mim kɔ Yeezuu a hɪ m bɪ tɔ da a nɔ ɔ: «Koo bɪ baa dam gallem huɪya y, ɪbu n bɪsɪ ka mɔɔ ma gallem kaakɔ.» A n bɔ zɔɔ-zɔɔ, an nɪ nyɪ kare.

XV

N ta Yeezuu m Pɪlatɪ taa

(Matiyee 27.1-2,11-14; Likki 23.1-5; Zaan 18.28-38)

^I Wutigɔta m bɪ, wosocemannɔbənnɔ jɪtannɔ kan gɔɔɔgusɪnnɔ kɪ, wosocikarɪnsaambɔɔ kɪ, kan dɔdɔkənnɔ wɔɔ kɪ a zɛ kɔ ra, k'a dɪga hɔ k'a n'a bam bɪ ma. Nj y'a ka, ηŋɪ Yeezuu wɔrɔ sur, ηŋɪ ta m, ηŋ'aa ka Pɪlatɪ ɔ. ^{II} Pɪlatɪ n a lar, a ɔ: «Zɪfɔrɔ cir n'ɪbu m gɛ?» Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «ɪbu hɪ.» ^{III} Wosocemannɔbənnɔ jɪtannɔ wɔɔ ŋɔaar ba ηŋ'a kam la kan ŋɔaarbaa do haay kɪ. ^{IV} Pɪlatɪ n a ya, an a lar, a ɔ: «ɪbu b'a nyɪ bɔŋ ɔ ra? Dɪga mim haay kɔ η n'a kare ɪbu ra bɪ ma.» ^V Bɪ Yeezuu n a ya, an hɔsɪ nyɪ bɔ ɔ Pɪlatɪ nɔ y. Pɪlatɪ n zɛ kədə.

(Matiyee 27.15-26; Likki 23.13-25; Zaan 18.39-19.16)

^{VI} Kɔ zɪfɔrɔ wɔɔ bɔr ηŋ'ɪ cɪbsa gɔta bare, Pɪlatɪ bɪ, lɔ kɔ η y'a ye bɪ, an n'a bɔre, an wɔ saa. ^{VII} Bala, gɔaa kɔ n n'a birm Barabas bɪ nyɪnta lɔnnɔɔɛ ɔ kan gɔɔɔ kɔ η yar ba tara nɔ ɔ ηŋɪ gər zɛ rɔ wɔɔ kɪ. ^{VIII} Zamaa bɪ n ta Pɪlatɪ zɪ, ηŋ'aa hɔ k'a n'a kare η ɔ biisi bɪ ye. ^{IX} Pɪlatɪ n η lar, a ɔ: «Awɔɔ ɛ n taa kɔ m zɪfɔrɔ cir bɪ bɔ, m wɔ saa gɛ?» ^X Bala, a a dɔ a ɔ, wosocemannɔbənnɔ jɪtannɔ wɔɔ nɔ nɪ tam Yeezuu

ma, kɔ ɡɔɔ wɔɔ a ɲɔa bi minto. ^{XI} Bi, wosocemannɔbɛnno jɪtanno wɔɔ zamaa bi nyɔnnyɔɔ, kɔ Pilati m Barabas bɔ an wɔ saa. ^{XII} Pilati n a ya, an zamaa bi lar, a ɔ: «Bɔ awɔɔ lɛ n taa kɔ m a ba ɡɔaa k'awɔɔ n'a birm zɪfɔrɔ cir bi ni?» ^{XIII} N n zee da, ɲ ɔ: «K'a wɔ ɡɔdarkɔra ma!» ^{XIV} Pilati n a hi ɲ ni, a ɔ: «Bɔ a a ba an bɔnyaa?» N n a ya, ɲni zee da, an lɛ da biisi ra: «K'a wɔ ɡɔdarkɔra ma!» ^{XV} Pilati k'a lɛ n taa k'a zamaa bi heer nyɔɔ bi, a Barabas bɔ an wɔ saa, an a ka, ɲni Yeezuu zɛ madɪrɔ m, an a ka ɲ ɔ, kɔ ɲ n'a wɔ ɡɔdarkɔra ma.

Yarbɛnno y'a hoɔnhɔ bam Yeezuu m

(Matiyee 27.27-31; Zaan 19.2-3)

^{XVI} Yarbɛnno Yeezuu gaa ɲni ta m hallu ɔ, bɪnce kɔ n n'a hum ma Pretɔaar b'ɔ, kan yarbɛnno kɔ ɲ ɡɔɔta rɔ wɔɔ ki. ^{XVII} Bi kur bi, ɲni cinno huu kɔ n y'a ba pɛera piinɛ m da Yeezuu ra, ɲni laa waa, ɲn'a ku a mim ma. ^{XVIII} N n'i yaa dam ni, ɲn'a hiɛɛ, ɲ ɔ: «Zɪfɔrɔ cir, wɔɔ ɪ yaa dare ɪbu m.» ^{XIX} N n'a zɛrɛ a mim ma bara m, ɲn'i lihi dɪndam ma. N n sɔnta a taa, ɲn'i yaa dam ni. ^{XX} Kɔ ɲ y'a hoɔnhɔ ba Yeezuu m ɲn'a nya bi, ɲ cinno huu bi bɔ ma ɲn'a huuro wɔɔ du ma, ɲn'i tam ni k'a yaa a wɔ ɡɔdarkɔra ma.

N Yeezuu wɔ ɡɔdarkɔra ma

(Matiyee 27.32-44; Likki 23.26-43; Zaan 19.17-27)

^{XXI} Sirenni ɡɔaa deem kɔ n n'a birm Sɪmɔɔn b'a to a har ɔ, an ni tam kɔnɔ ɔ. Alesandɪr kan Rifis ki baaba m. Yarbɛnno wɔɔ n paɲɲa ba ma k'an Yeezuu ɡɔdarkɔra bi busu. ^{XXII} N n ta Yeezuu m bɪnce kɔ n n'a birm Golgotaa b'ɔ. A lɛ taa k'a hi, a ɔ: «Minkorgo bɪnce.» ^{XXIII} N n dɪven war kɔ ma kan *mɪr ki ɲn'a ka Yeezuu ɔ, b'a n a mi y. ^{XXIV} N n a wɔ ɡɔdarkɔra ma, ɲni pɔɛɛɡa da a huuro wɔɔ ma ɲni ɲ jir. ɡɔaa biyɛθ kan a hɔ ki. ^{XXV} N Yeezuu wɔ ɡɔdarkɔra ma ɲn'a nya dɔɡta m wakati nɛɛhɔ ma. ^{XXVI} N n Yeezuu zɛ bi ji ɡɔrsɪra ba ncɪnaaɔ warg ma Yeezuu mim la ɡɔdarkɔra bi ma: «Zɪfɔrɔ cir m.» ^{XXVII} N konno wɔ hɪya ɡɔdarkɔrarɔ ma bɪnce deem ɔ kan Yeezuu ki. Deem a jɪsa, deem a bɪsi. [^{XXVIII} Hɔ kɔ n nyɪnta, n n a da Wosoci nɔ ɔ bi kɔ yɪ: «N y'a lɛ sa n n a da mimbɔnyaabɛnno barla.»] ^{XXIX} Cenlezanno kɔ ɲ ni cenim b'ɔ rɔ wɔɔ y'a sɔnsɔ wɔm, ɲn'a mim zɛm zukɛ-zukɛ, ɲn'a hiɛɛ, ɲ ɔ: «Haya! ɪbu k'ɪ ɪ da ma, ɪ Wosocɛ wurgɛ, ɪ ɪ bɔ, ɪ dɔ dɔmɪm kaakɔ nɔ ɔ bi, ^{XXX} ɪ mɪɲɲa bɔmbɔ, k'ɪ zer ɡɔdarkɔra bi ma.» ^{XXXI} Wosocemannɔbɛnno wɔɔ sɔ kan wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ ki y'a dɪndam kan kɔ ki, ɲn'i yaa wɔm Yeezuu ma, ɲ ɔ: «A a muno bɔmbɔ, an bɔkarɛ, a b'a dam ma an a mɪɲɲa bɔmbɔ y.» ^{XXXII} Kɔ Krista, Israyel cir bi n zer ɡɔdarkɔra ma kɛɛɛ, k'ɔ a yɪ, k'ɔ sɪra ka. ɡɔɔ kɔ ɲ yɪ ɲ wɔ ɡɔdarkɔra ma rɔ wɔɔ y'a sɔnsɔ wɔm sɔ.

Yeezuu zɛ

(Matiyee 27.45-56; Likki 23.44-49; Zaan 19.28-30)

^{XXXIII} Sinsebir k'a bi da bi, monsigɛ ɡɔta zɛ tara burɔ ɔ an ta an wakati kaakɔ ku yirbɛərə m. ^{XXXIV} Wakati kaakɔ bi ma bi, Yeezuu zee ɡɔta da, a ɔ: «Eloyii, Eloyii, lama sabaktaani?» A lɛ taa k'a hi, a ɔ: «Mɔɔ Woso, mɔɔ Woso, bɔ ni, ɪ ɪ bɔ mɔɔ ɔ?» ^{XXXV} ɡɔɔ kɔ ɲ nyɪnta b'ɔ rɔ wɔɔ naa ma, ɲ ɔ: «K'a tɔr ka, a ɪ *Elii birm k'an b'a da a han.» ^{XXXVI} N deem n bra si an aa hɔ mafɔ-mafɔda sa, an a nyɔɔ hɔ hɛɛn

ma, an a du bənkə ma, an a ka Yeezuu ɔ k'an a mi, an n'a hure, a ɔ: «K'a to, k'ɔ dɔga a Elii zem b'a zer gɛ.»^{XXXVII} Yeezuu n zee gɔta da, an ga.^{XXXVIII} Wosoce bi pɛera* bi n kaansɔ a bire ɔ, an a sa mim ɔ an b'a ze tara ma.^{XXXIX} Yarbənno cir bi n jum, an a nya Yeezuu rɛ. K'a yɪ an ga maam bi, a a hɪ, a ɔ: «Sira m, gɔaa naa do nyɪnta Woso Nyɪ paan....»

^{XL} Lanno nyɪnta b'ɔ, ηnɪ jum laato ηn'ɪ dɪgam. Magdalaa Maarii nyɪnta η bire ɔ, kan Salomee kɪ, Zozee kan Zakkɪ poore da Maarii kɪ. ^{XLI} Yeezuu k'a nyɪnta Galilee ɔ bi, lanno nɔɔn duro nyɪnta ηnɪ zu kɔ ɔ kan kɪ, ηn'a dam han. Lanno gɔsɪnnɔ zu kɔ ɔ kan kɪ, ηnɪ bɔr Zerizalem ɔ.

Yeezuu birle

(*Matiyee 27.57-61; Likki 23.50-56; Zaan 19.38-42*)

^{XLII} Woso le ter. *Sabaa bankare wakati m, a le taa k'a hɪ a ɔ, hoonsire dɔmɪm n bɪr booti m. ^{XLIII} Kɛɛɛ bi, Arimatee kɔ gɔaa deem k'a tɔ m Zozef bi lee ku. Nyɪnta a ɔ gɔaa gɔta dɔdɔkənnɔ wɔɔ bire ɔ. A nyɪnta, an nɪ dɔm Woso cirbəθ bi zere ma. A n a heer ba koodə, an ta Pilati zi, k'a yaa Yeezuu gər bi ye han. ^{XLIV} Yeezuu k'a ga lɛɛm ncinnao bi, Pilati ze kədə, an yarbənno cir bi bir, an a lar kɔ Yeezuu gare bi maastre ba gɛ. ^{XLV} K'a hɔ kɔ yarbənno cir b'a hɪ bi ma bi, a Yeezuu gər bi ka Zozef ɔ. ^{XLVI} Zozef n pɛera fɛɔda si, an a ka, n n Yeezuu gər bi zer godarkɔra bi ma, an pɛera fɛɔda bi burgu ma, an aa wɔta yaa kɔ n y'a hɔn ci ɔ b'ɔ. A n jaa gɔta gərgu, an a ta yaa bi le rɛ. ^{XLVII} Magdalaa Maarii kan Zakkɪ da Maarii kɪ nyɪnta b'ɔ, ηn'ɪ dɪgam bɪnce kɔ n nɪ Yeezuu gər bi wɔtan ɔ bi ma.

XVI

Yeezuu mumbɔɔrɛ

(*Matiyee 28.1-8; Likki 24.1-12; Zaan 20.1-10*)

^I *Sabaa hinni bi k'a cem bi, Magdalaa Maarii kan Salomee kɪ, Maarii Zakkɪ da kɪ tidəθr si k'a yaa da Yeezuu ma. ^{II} Hatɔ hinni k'an lɛɛkare dɔmɪm bi wutigota m bi, η bɔr yaa ra b'ɔ, bi ma bi, woso n haan y. ^{III} N n'a hum kɔ m, η ɔ: «Nka n nɪ jaa bi gum wɔɔ m yaa bi le rɛ?» ^{IV} Kɔ η y'a bɔɔta ηnɪ dɪga bi, η jaa k'a nyɪnta gɔta bi yɪ, n n a gərgu, n n a gɔ yaa bi le rɛ. ^V N n gasɔ yaa b'ɔ, ηn'aa nyukumbueere yɪ, an nɪ nyɪntam bɪsɪ ɔ, an zaba fu du a ma. N da n bɔ ɔ gɔta. ^{VI} A n a hɪ η nɪ, a ɔ: «A da bi bɔ ɔ y. Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, Nazareti Yeezuu kɔ n y'a wɔ godarkɔra ma b'awɔɔ n'a kam ma. A a mɪm bɔ ɔ, a ba naa ɔ dɔ y. Ba bɪnce kɔ n y'a wɔta ɔ bi n na.» ^{VII} Bi, k'a yaa a hɪ Pɪyɛɛr m, kan a karɪndanyɪnɔ gɔsɪnnɔ wɔɔ kɪ, a ɔ: «A lɛɛkare awɔɔ lɛɛ Galilee ɔ. Bɪnce bi do awɔɔ n n'a yɪη ɔ, amba a hɪ awɔɔ m bi m.» ^{VIII} N n bɔ yaa b'ɔ, ηnɪ bra si kan mehinkə kɪ, η n a so a ɔ y. Kan dabɔɔ k'an ta η nɪ bi kɪ, η n ye, η n a hɪ gɔsɪ nɪ y.

Yeezuu hɪnkare

(*Matiyee 28.9-10; Zaan 20.11-18*)

[^{IX} Yeezuu k'a mɪm bɔ ɔ hatɔ hinni k'an lɛɛkare dɔmɪm bi wutigota m bi, a lɛɛ ka an a hɪnka Magdalaa Maarii m. A n nyɪnta an la zinəro

* **☐:XXXVIII** 15.38 Pɛera kɔ n n'a hum ma bi, pɛera bi do ɪ Wosoce bi ze kumbir hɪya: lɛɛkare bɪnce bi m bɪnce mɪηja, a hɪya hɔ bi n bɪnce mɪηja paan....

ra saanhuna a me o bi m. ^X Magdala Maarii n ta, an aa ho k'a yi bi hi guoo ko n nynta kan Yeezoo ki ro woo m. Broo haay heer nynta an a zar, nni'ni nyi kare. ^{XI} Ko n y'a tor ka Magdala Maarii meerbaa bi ma an n'a hire a o, a a mum bo o, b'awoo yi bi, n n a si ni y.

(*Likki 24.13-35*)

^{XII} Bi kur bi, Yeezoo a hunka makra do vanta m karindanyino huuyoo m, nni'ni bom tara no o. ^{XIII} N n a wusigə, nni b'a hi a muno karindanyino woo m, bi broo n a si so y.

(*Matiyee 28.16-20; Likki 24.36-49; Zaan 20.19-23; Zibəezanno Ci 1.6-*

8)

^{XIV} A nyare ma bi, a a hunka karindanyino buereedeem no woo m, nni nynta, nni'ni hobre bim. Yeezoo n n sirakare war kan n heerkare bi ki hi n ni. Ko n n guoo ko n y'a yi, an a mum bo o ro mim si bi minto. ^{XV} A n bokare, an a hi n ni, a o: «K'a ta durnya haay no o, a yaa lemim nynta bi pa da guoo m. ^{XVI} Gooa k'a sira ka, an ye an batem si so bi, bi zaa n ni bombore yim. Bi goaa k'a bi sira kam bi, a zaa bi bombore yire y. ^{XVII} Ba makraroo ko sirakarezanno a da ma, nni n ba bi n na: N lam zinero ra moo to ma, n lemim daaro hire. ^{XVIII} Ko n cem nni munno gur a wo o gee, nni nyisi da ho o, nni'a ka n o, a bi hosi bare n ni y. N y'a wo kam yaabazanno ra, bi broo y'a waam.»

(*Likki 24.50-53; Zibəezanno Ci 1.9-11*)

^{XIX} Ko Zuuba Yeezoo meer ba kan n ki an a nya bi, a der, an ta arzana o, an aa nynta Woso bisi o. ^{XX} Karindanyino woo n ta, nni'aa lemim nynta bi pa da lee haay o. Zuuba bi y'a dare n han, an ni lemim nynta bi panja dan o kan hoserlo bare ki.]*

* ☐☐:XX 16.9-20 Ciro gusinno woo no o buncero noon duro ba o y, an a sa 9 ra, an ta m 20 ra.

Yeezuu Krista lemim nyunta kɔ LIKKI a gɔrsira ba

Yeezuu Krista lemim nyunta kɔ Likki a gɔrsira ba bɪ

gasɔɔrɛ

Likki bɪ, do vanta gɔaa m, zɪfɔ bɛɛ y. Gɔsɪ n hɔ dɔ a mim nɔ ɔ gɔta y. Bɪ wɔɔ dɔ ɔ ɔ, Pol zibækoɔn m, a m lɔɔtɔr. Bɪ a n'a deem sɔ do vanta gɔaa an nɪ ciro m Wosoci bɪ nɔ ɔ.

Ci naa do ba a ɔ a gɔaasba Teofil ma, do vantɔɔ gɔɔɔ mɪsɪrɔ kɔ η n'a kam Woso ma rɔ wɔɔ tɔ ma m sɔ. Laakarɔ a η dɪnda an Yeezuu mɪsɪrbaa kan a zibæ kɪ mim gɔr k'a dɪnda m.

A y'a hunkarɛ a ɔ, durnya gɔɔɔ haay tɔ ma m lemim nyunta bɪ n ta ɔ k'a η bumbɔ. Yeezuu hɔdɪndarɛrɔ gɔta ɪ ci b'ɔ an lɛ da lemim nyunta ciro mɪsɪrɔ wɔɔ ra.

Gasɔɔrɛ

^I Jɪtaare Teofil, gɔɔɔ gɔta a tɔntɔ ɔ, ηnɪ minno kɔ η ba wɔɔ bire ɔ ηnɪ cem nɔ wɔɔ gɔrsira ba. ^{II} Kasɛtzannɔ kɔ η minno wɔɔ yɪ a sɪŋŋɪda ma kan a nyare kɪ, ηn'a ba Woso lemim nyunta padɛnno wɔɔ ɪ b'a dɪnda wɔɔ m amba η y'a yɪ bɪ m. ^{III} Mɔɔ mɪŋŋa sɔ, mɔɔ laaka dɪnda mɪŋŋa. Jɪtaare Teofil, a ta mɔɔ ma mɪŋŋa, kɔ m mim haay sa a sɪŋŋɪda ma an ta kan a nyare kɪ, m a gɔrsira ba ɪbɪ ma, ^{IV} k'ɪbɪ n a dɔ, ɪ ɔ, hɔ kɔ n y'a dɪnda ɪbɪ m bɪ, sira m.

Malɛɛka lɛɛ ka an Zaan-Batiisi

yɪrɛ hɪ

^V Zidee cir Hɪrɔɔdɪ dɔmum ɔ bɪ, wosocɛmannɔbɛr deem ɪ nyunta ɔ, a tɔ m Zakarii. Abɪya hargɔaa m, a m wosocɛmannɔbɛr sɔ. A lɔ bɪ tɔ m Elizabetɪ, wosocɛmannɔbɛr jɪtaare Aarɔn yanŋa m sɔ. ^{VI} Ŋ hɪya haay nyunta gɔɔɔ mɪŋŋɔɔ Woso taa. Ŋ nyunta, ηn'ɪ hɔ kɔ Zuuba Woso lɛ n taa bɪ bam mɪŋŋa. ^{VII} Ŋ n nyɪ yɪ y, bala, Elizabetɪ bɪ cɪna m, η hɪya haay gusi.

^{VIII} Hindeem ɔ, Zakarii y'a wosocɛmannɔbɛrbaa zi bam Woso taa. Hinni bɪ do ɔ bɪ, Abɪya wosocɛmannɔbɛnno wɔɔ zibæ hinni m. ^{IX} Amba wosocɛmannɔbɛnno wɔɔ tɪr a ba bɪ m bɪ, pɔɛɛga bɪ, a da a ɔ Zakarii mim la hinni bɪ do ɔ, k'an sɛ nya tidɛər nyisi ɔ, an gasɔ m Wosocɛ ɔ, bɪncɛ mɪŋŋa b'ɔ. ^X Zamaa bɪ jɪm garga ra, ηn'ɪ yaa dam tidɛər nyisi bɪ sɛ nyaɔrɛ dɔmum ɔ.

^{XI} Zuuba Woso malɛɛka deem a hunka Zakarii m, an jɪm brama tidɛər nyisi bɪ sɛnyaɔrɛhɔ bɪ bɪsɪ ɔ. ^{XII} Zakarii k'a a yɪ bɪ, a nyɪ wer ma, nyibæ n gasɔ ɔ. ^{XIII} Malɛɛka bɪ n a hɪ m, a ɔ: «Zakarii, ɪ da bɪ bɔ ɔ y, bala, Woso ɪbɪ yaa si. ɪbɪ lɔ Elizabetɪ bɪ nyɪ yɪrɛ an a ka ɪbɪ ɔ. B'ɪbɪ y'a birm Zaan. ^{XIV} B'a nyɪntam heernyunta kan heernyɔɔ zee kɪ ɪbɪ minto. Bɪ, gɔɔɔ gɔta y'a heer nyɔɔm a yɪrɛ minto. ^{XV} A nyɪntam gɔaa gɔta Zuuba Woso taa. A bɪ dɪvɛn mire y, a bɪ bɛɛ kɔsɪ vanta mim sɔ y. K'a bɔr an a da nɔ ɔ, *Sent-ɛspri y'a heer hanm. ^{XVI} A bɔm Israyel gɔɔɔ lɛɛ, an bɔr η nɪ η Zuuba Woso zi. ^{XVII} A lɛɛ kam Zuuba

lɛɛ, wosolesinnɔsorazaa *Elii hɔɔn kan a paɲɲa kɪ m, k'a bɪ <ɔrɔ zɛ kɔ ra kan a nyɔnɔ kɪ>, kɔ bayerezanno wɔɔ n hɔɔn yɪ an gɔɔɔ tɔrgɔɔ wɔɔ m. K'an zamaa banka muɲɲa, kɔ ŋ nɪ dɔ Zuuba ma.»

^{XVIII} Zakarii n maleɛka bɪ lar, a ɔ: «Mɔɔ y'a bam lɔ, m a dɔ mɔɔ ɔ sɪra nɪ? Mɔɔ gusi, mɔɔ lɔ bɪ gusi sɔ.» ^{XX} Maleɛka bɪ n a hɪ, a ɔ: «Gabriyel m mɔɔ m, m nɪ Woso lɛɛ. Mɔɔ nyɔɔ a ɔ, kɔ m bɪ meer ba kan ɪbɪ kɪ, kɔ m bɪ lemim nyɔnta hɪ ɪbɪ m. ^{XX} Bɪ, ɪbɪ y'ɪ bam bɛətir, ɪbɪ b'ɪ dam ma ɪ meer ba dɔ y, an ta an minno nɔɔn duro nyare dɔmum ku. Bala, ɪbɪ n sɪra ka mɔɔ meerbaa k'a nɪ zem bɪ kɔ yɪ dɔmum kɔ Woso a cɪnta b'ɔ y.» ^{XXI} Dɔmum bɪ do ɔ bɪ, zamaa b'ɪ dɔm Zakarii ma. Ŋ zɛ kɛdɛ, k'a maasɪre ba Wosoɛ bɪnce muɲɲa b'ɔ bɪ minto. ^{XXII} K'a bɔ bɪ, a n a da ma an nɪ hɔsɪ hɪre ŋ nɪ y. Bɪ minto y'a ka ŋn'a dɔ, ŋ ɔ, Woso makra a yɪ Wosoɛ ɔ b'ɔ. A n hɔɔrɔ bumba a wɔ ma, k'a hɪnka, a ɔ, a b'a dam ma a meer ba dɔ y. A n gɔɔta bɛətir.

^{XXIII} Kɔ Zakarii a zi bɪ ba an a nya, a dɔmum n a ku bɪ, a a hɔr an doo. ^{XXIV} K'a yɪ poore bɪ kur bɪ, a lɔ Elizabetɪ jɪsɪ si. A n a muɲɲa nyaakum da mom soor, an n'a hɪre, a ɔ: ^{XXV} «Ba hɔ kɔ Zuuba Woso a ba mɔɔ m bɪ n na. A dɪga mɔɔ ma, an mɔɔ bɔ nyannɪ ɔ gɔɔɔ bire ɔ.»

Yeezuu yɪre mindindɛ

^{XXVI} Elizabetɪ jɪsɪ mom sɔrdɪ hɔ ma bɪ, Woso maleɛka Gabriyel nyɔɔ Galilee tara nɔ kɔ n n'a birm Nazaretɪ b'ɔ, ^{XXVII} nyɪmbɔɛɛre deem zi. A ler n y'a bɔ gɔaa m. A jaan bɪ tɔ m Zozef. Cir Davɪd do gɔaa m. Nyɪmbɔɛɛre bɪ tɔ m Maarii.

^{XXVIII} Maleɛka bɪ n gasɔ zi, an a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ ɪ yaa dare ɪbɪ m Maarii, ɪbɪ kɔ Woso barka ka ɪ ɔ gɔta, Zuuba Woso ɪ kan ɪbɪ kɪ.» ^{XXIX} Maarii k'a meerbaa bɪ ma bɪ, a da bɔ ɔ. A n n'a hɔɔn dam yaadare bɪ jɪ ma. ^{XXX} Maleɛka bɪ n a hɪ m, a ɔ: «ɪ da bɪ bɔ ɔ y Maarii, bala, ɪbɪ barka yɪ Woso zi. ^{XXXI} ɪbɪ jɪsɪ sim, ɪ nyɪ yɪ yar, b'ɪbɪ y'a birm Yeezuu. ^{XXXII} A nyɔntam gɔaa gɔta, bɪ n y'a birm Woso k'a lɛ da haay Nyɪ. Zuuba Woso y'a yaaba Davɪd cirbɛə bɪnce kan ɔ, ^{XXXIII} a cirbɛə bɪm Zakɔɔb do nɔ ɔ dɔmum haay, b'a cirbɛə bɪ nyare ba ɔ y.»

^{XXXIV} Maarii n a hɪ maleɛka bɪ m, a ɔ: «Bɪ naa y'a bam lɔ an kɔ yɪ, kɔ mɔɔ n yar dɔ naa?» ^{XXXV} Maleɛka bɪ n a hɪ m, a ɔ: «Sɛnt-ɛspri zerle ɪbɪ mim ɔ, Woso k'a lɛ da haay paɲɲa y'a kure ɪbɪ ra, am hinni hɔ bɪ m. Bɪ y'a ka, nyɪ k'a nɪ zem k'a bɪ yɪ bɪ, n y'a birm Woso Nyɪ muɲɲa. ^{XXXVI} ɪbɪ danyɪ Elizabetɪ, kɔ n n'a birm cɪna b'ɪ jɪsɪ m sɔ, a mom sɔrdɪ hɔ m naa. A nyɪyar yɪm a gusimbaa nɔ ɔ. ^{XXXVII} Bala, <hɔ ba ɔ, Woso n a da ma y.> »

^{XXXVIII} Maarii n a hɪ, a ɔ: «Zuuba zibɛəzaa m mɔɔ m, k'an ba mɔɔ m amba ɪbɪ hɪ bɪ m.» Maleɛka bɪ n a hɔr, an a gɔ ma.

Maarii ta k'a yaa dɪga Elizabetɪ ma

^{XXXIX} Dɔmum bɪ do ɔ bɪ, Maarii wuti zɔɔ-zɔɔ, an zaa sa, an bɔ kɔrɔ kɔ ciro n ta ɔ rɔ wɔɔ ɔ, an ta Zidee kɔ deem nɔ ɔ. ^{XL} A n aa gasɔ Zakarii har ɔ, an yaa da Elizabetɪ m. ^{XLI} Elizabetɪ k'a Maarii yaadare bɪ ma bɪ, nyɪ k'a n'a nɔ ɔ bɪ heer ba. Sɛnt-ɛspri n Elizabetɪ heer han. ^{XLII} A n zee da kan paɲɲa kɪ, a ɔ: «Woso ɪbɪ barka da ɔ an lɛ da lannɔ haay ra, bɪ barka bɪ zer an nawom nyɪ k'ɪbɪ n nɪ zem b'a yɪ bɪ ra. ^{XLIII} Nka m mɔɔ nɪ, kɔ mɔɔ Zuuba da n bɪ dɪga mɔɔ ma? ^{XLIV} Bala, k'ɪbɪ yaadare bɪ gasɔ mɔɔ tɔr ɔ bɪ, nyɪ bɪ heer ba mɔɔ nɔ ɔ kan

heernyoɔ ki. XLV Mimbirenyɔntazaa n'ubu m, ubu sɔra ka, ɪ ɔ, meerbaa kɔ n y'a hi ubu m Zuuba Woso tɔ ma bi kɔ yɔm.»

Maarii laa

XLVI Bi, Maarii a hi, a ɔ:

«Moo nyi y'a le bɔm moo Zuuba Woso ɔ.

XLVII Bi, heernyoɔ moo heer han,

bala Woso m moo bɔmbɔrezaa.

XLVIII Bala, a zerga an dɔga a zibɔɔzaa cicirzaa bi ma.

Naa ma keere bi, do haay y'a hum moo ma mimbirenyɔntazaa.

XLIX Panɔazaa Woso minno gɔtɔ-gɔtɔɔ ba moo minto.

A tɔ bi, tɔ muɔɔa m.

L A cicirzere ɪ gɔɔɔ kɔ η ni nyi bam ni rɔ wɔɔ mim ɔ dɔmɔm haay.

LI A zibɔɔro gɔtɔɔ ba a wɔ panɔa m.

A gɔɔɔ kɔ η n'a muɔɔa busum nɔ wɔɔ hiɔga.

LII A panɔazanno bra a cirbɔɔduuro ra an η dundo.

A n gɔɔɔ ηɔazanno wɔɔ busu brama.

LIII A gan wɔ gɔɔɔ kɔ nɔ ni η zem nɔ wɔɔ ma,

an arzakazanno da zaa ra a wɔ n tu.

LIV A b'a da a zibɔɔnyɪ Israyel han,

an a cicirzere bi tɔ da a nɔ ɔ.

LV Ler k'a bɔ Abraham m, kan a yanɔɔɔ ki m

a nyare ba ɔ bi minto.»

LVI Maarii gɔɔta kan Elizabetɪ ki an a zɔ mom kaaku ma, an bɔkare, an doo.

Zaan-Batiisi yɔre

LVII Elizabetɪ nyɪ yɔre a ku. A nyɪ bi yɪ yar. LVIII A cɔsonno kan a dogɔɔɔ ki a ma η ɔ, Zuuba a cicir ze, ηn'a ze kɔ ra kan ki, ηn'a heer nyɔɔm. LIX Nyɪ bi k'a dɔmɔm sinnyɔ ba bi, η bɔr k'a b'a gasɔ banɔɔ ɔ.

N y'a ηɔa k'a tɔ ka Zakarii, am a zi bi hɔ bi m. LX A da bi n a hi, a ɔ:

«Ayy..., a tɔ m Zaan.» LXI N n a hi m, η ɔ: «Ubu do bi nɔ ɔ, gɔaa ba ɔ,

n n a tɔ ka ncunaɔ y.» LXII N n makra ba a wɔ m, ηn'a zi bi lar, kɔ n

y'a birm lonlɔ ge? LXIII Zakarii n warga ye, an gɔrsɔrarɔ nɔɔn duro ba

ma: «A tɔ m Zaan.» N haay n ze kɔdɔ. LXIV Leem bi, Zakarii le a gɔ, a

nɛem n a bɔ kɔ zi, an ni meer bare, an n'a le bɔm Woso ɔ. LXV Nyibɔ

gasɔ a cɔsonno wɔɔ ɔ haay, an ta kɔrɔ kɔ η ni cigɔɔzi rɔ wɔɔ ɔ, Zidee

gurga haay jilli, sɔura n'a bam mim naa do ma. LXVI Gɔɔɔ kɔ η mim

naa do ma rɔ wɔɔ y'a hɔɔn dam, ηn'a muɔɔa larm, η ɔ: «Nyɪ naa do

zem bi nyɪnta lɔ?» Sɔra m, Zuuba Woso wɔ nyɪnta nyɪ bi ra.

Zakarii laa

LXVII Sent-Espri nyɪnta an nyɪ bi zi Zakarii heer han, an ni wosolesinnɔsora meer bare, a ɔ:

LXVIII «Zuuba, Israyel Woso n leɔɔre yɪ, bala, a bi dɔga a do ma, an a bɔmbɔ.

LXIX A bɔ bɔmbɔrezaa panɔazaa m wɔɔ minto, a zibɔɔnyɪ Davɪd do nɔ ɔ.

LXX Naa a leɛ ka an a hi a lesinnɔsoraazanno muɔɔɔ le m biisi.

LXXI A ɔ, a wɔɔ bɔm wɔɔ jɪnnɔ wɔ ɔ,

kan gɔaa haay k'a sɔ wɔɔ m bi ki.

LXXII A wɔɔ yaabɔɔ cicir ze, a a gɔaastababaa muɔɔa tɔ da a nɔ ɔ.

LXXIII A lerɔre k'a bɔ wɔɔ yaaba Abraham m bi ba n ni:

LXXIV K'a wɔɔ bɔmbɔ jɪnnɔ wɔ ɔ an nya, a zaa kam wɔɔ ɔ kɔ ɔ a zi ba kan heerkoodɔbaa kɪ,

LXXV mɪŋɟabaa kan tɪrgabaa kɪ nɔ ɔ, Woso taa dɔmɪm haay kan ɔ mɪsɪrbaa nyare kɪ.

LXXVI B'ɪbɪ, m nyɪnnɪ, ɪ y'ɪbɪ birm Woso k'a lɛ da haay lɛsɪnnɪsorazaa. Bala, ɪbɪ kam Zuuba lɛɛ k'ɪ zaarɔ banka,

LXXVII k'ɪ ka, k'a dogɔɔɔ n bɔmbɔrɛ dɔ, ɪ mɪmbɔnyaarɔ sugur kare nɔ ɔ.

LXXVIII Bala, wɔɔ Woso bɪ cɪcɪrzɛrɛ gɔta.

Naa mɪnto bɪ, lɛɛgure y'a tom brama, an gu wɔɔ m, amba woso haanrɛ hɔ bɪ m,

LXXIX k'a bɪ lɛɛ gu gɔɔɔ kɔ ɪ nɪ mɔnsɪgɔ ɔ, ɪŋ'n'ɪ nyɪ bam zɛ m nɔ wɔɔ m,

k'a bɪ laaftɪ zaa hɪnka wɔɔ m.»

Zaan-Batiisi nyukumbombaa

LXXX Kɔ nyɪ bɪ nɪ, a ɪ mam, a heerkoodɔbaa n'a dam la. A gɔɔta zaŋŋa ɔ, an ta an dɔmɪm k'a a hɪnka ɔ Israyel zamaa lɛɛ bɪ dɔmɪm ku.

II

Yeezuu yɪrɛ

(Matiyee 1.18-25)

^I Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, cɪr Ogisti bɪ lɛ ka, a ɔ, n n durnya haay gɔɔɔ lɛ sa. ^{II} Lɛɛkare lɛsarɛ n naa, an ba Kiriniyusi k'a nyɪnta Siirii kɔzaa bɪ dɔmɪm ɔ. ^{III} Gɔaa haay ta, kɔ n n'a lɛ sa, gɔaa biyɔɔ lɛ sa n nawɔrɛ a kɔ ɔ.

^{IV} Zozɛf wuti sɔ Galilee kɔ Nazaretɪ ɔ, an ta Zidee gɔrga deem kɔ n n'a birm Betelehem ɔ. Bɪncɛ bɪ do cɪr Davɪd yɪ ɔ. Bala a mɪŋŋa naa, cɪr Davɪd do gɔaa m. ^V Ta a ɔ k'a yaa lɛsarɛ bɪ wɔ kan a jaan Maarii kɪ. Bɪ ma bɪ, Maarii ɪ jɪst m.

^{VI} Kɔ ɪ nɪ b'ɔ bɪ, Maarii nyɪ yɪrɛ dɔmɪm a ku. ^{VII} A a dɔndɔmbaa nyɪ yɪ yar, an pɛera burgu ma, an a wɔta hɔbɪsɪrɔ hɔbɪrɛ mɔr ɔ. Bala, ɪ n toore yɪ saanɔɔ cɛ ɔ b'ɔ y.

Maleɛkarɔ kan dundonno kɪ

^{VIII} Gɔrga bɪ do pɔɔ ɔ bɪ, dundonno nɪ b'ɔ, ɪŋ'n'ɪ dɔrɛ a hɔbɪsɪrɔ ma gunuu ɔ. ^{IX} Zuuba maleɛka n a hɪnka ɪ nɪ. Zuuba lɛɛgure n yɔ ɪ nɪ. Nyibɔɔ gɔta n ɪ nyasɔ. ^X Maleɛka bɪ n a hɪ ɪ nɪ, a ɔ: «A da bɪ bɔ ɔ y, bala, zɛ mɔɔ nawɔm lemɪm nyɪnta m kɔ m b'a hɪ awɔɔ m. A nyɪntam heernyɔɔ gɔta do bɪ haay mɪnto. ^{XI} Bɔmbɔrɛzaa bɪ yɪ her Davɪd tara ra awɔɔ tɔ ma. A m Krista, Zuuba. ^{XII} Makra k'a n'a kam awɔɔ n a dɔ bɪ ba n nɪ: awɔɔ yaa nyɪhure yɪ, n n pɛera burgu ma, n n a wɔta hɔbɪsɪrɔ hɔbɪrɛ mɔr ɔ.»

^{XIII} Lɛɛm bɪ, arzana maleɛkarɔ cɪr gɔta bɔr, ɪ n b'a zɛ kɔ ra kan maleɛka bɪ kɪ, ɪŋ'n'a lɛ bɔm Woso ɔ, ɪ ɔ:

XIV «Woso n lɛbɔrɛ yɪ brama,

kɔ gɔɔɔ k'a nɔ yɪ ɪ la tara burɔ ɔ rɔ wɔɔ m mɛnyɔɔ yɪ.»

^{XV} Kɔ maleɛkarɔ wɔɔ a gɔ ɪ ma ɪnɪ der brama bɪ, dundonno wɔɔ gɔɔta ɪŋ'n'a hɪm kɔ m, ɪ ɔ: «ɔ ta Betelehem ɔ, k'ɔ aa hɔ k'a ba bɪ yɪ, Zuuba n a hɪ wɔɔ m bɪ.» ^{XVI} ɪ n ta zɔɔ-zɔɔ, ɪŋ'n'aa Maarii yɪ kan Zozɛf kɪ, kan nyɪhure bɪ kɪ, n n a wɔta hɔbɪsɪrɔ hɔbɪrɛ mɔr ɔ. ^{XVII} Kɔ ɪ y'a yɪ bɪ, ɪnɪ hɔ kɔ maleɛka b'a hɪ ɪ nɪ nyɪ naa do mɪnto bɪ dɪnda. ^{XVIII} Gɔɔɔ

kɔ η y'a tɔr ka dundonno wɔɔ meerbaa bi ma haay rɔ wɔɔ, η zε kɛdɛ.
 XIX Bi, Maarii minno nɔɔn duro da a heer ɔ, an n'a hɔɔn dare η ma.
 XX Dundonno wɔɔ n a wusigə, ηn'a lɛ bɔm Woso ɔ, ηn'a dan ɔ, hɔ haay
 kɔ η y'a ma, ηn'a yi sɔ bi minto. Bala, hɔ haay ba amba malɛka b'a
 hi bi m.

XXI Dɔmum sinnɔyɛ k'a ku bi, n nyi bi gasɔ banɔɔ ɔ. N n a tɔ ka
 Yeezuu, tɔ kɔ malɛka bi nyinta an a ka, bi ma bi, a da n a jisi sa bi
 m.

N yaa Yeezuu hinka Wosoce ɔ

XXII Kɔ η hubɔrɛ dɔmunnɔ a ku amba Moyiisi lɛ ka bi m bi, Zozef
 kan Maarii ki nyi bi busu, ηni ta m Zerizalem ɔ, k'a yaa ka Woso ɔ,
 XXIII amba n y'a gɔrsira ba Zuuba lɛrɔ wɔɔ nɔ ɔ bi m: «Nyiyar haay
 k'an a da nyi lɛkarezaa bi, Zuuba hɔ m.» □□□ N n «ponno hɔyɔɔ gɛɛ
 cirpɔrɛ nyinɔ hɔyɔɔ» ka, kɔ n n manni ba m, amba n y'a gɔrsira ba
 Zuuba Wosoci ɔ bi m.

Simunyɔɔ kan Yeezuu ki

XXV Gɔaa i nyinta Zerizalem ɔ, a tɔ m Simunyɔɔ. Gɔaa turga m, an ni
 zum Woso ɔ miɔɔ. Nyinta a ɔ, an ni Israyel bombɔrezaa mum dam.
 *Sent-Espri nyinta kan ki. XXVI Bala, Sent-Espri nyinta an a hinka m, a
 ɔ, awɔɔ bi gam, k'a n Krista, kɔ Zuuba n n'a nyɔɔm bi yi y. XXVII Sent-
 Espri a ka, an ta Wosoce ɔ. Bi ma bi, a Yeezuu zirɔ wɔɔ yi, ηn'i zere a
 nyi bi m k'a b'a Woso ɔ amba n y'a gɔrsira ba bi m, XXVIII Simunyɔɔ
 nyi bi si a wɔ ɔ, an barka da Woso m, an n'a hure, a ɔ:

XXIX «Naa ma bi, Zuuba, ibi lerbɔrɛ bi kɔ yi.

Ibi i da ma, i i zibɛnyɔ bi to

an cem kan laafu ki

amba ibi hi bi m.

XXX Mɔɔ ibi bombɔrezaa bi yi,

XXXI ibi n a banka doro haay lɛɛ.

XXXII Ibi do Israyel lɛbɔrɛ m.

Lɛɛgure m, an n'ibi hinkam doro haay m.»

XXXIII K'a ni meer bi bare ncinaaɔ bi, nyi bi zi kan a da ki zε kɛdɛ.
 XXXIV Simunyɔɔ n η barka da ɔ, an a hi nyi bi da Maarii m, a ɔ: «Nyi
 naa do, bɔr a ɔ k'a bi gɔɔɔ gɔta do, k'a gɔɔɔ gɔta wuti Israyel nɔ ɔ
 sɔ. A nyintam Woso makra, bi gɔɔɔ bisi kam ma. XXXV A gɔɔɔ gɔta
 hɔɔndarɛrɔ kɔ η y'a nyaakom da rɔ wɔɔ hinkam lɛɛgure ɔ. Bi k'ibi
 ni, kargɔ n n'ibi heer hɔnm.»

Anni kan Yeezuu ki

XXXVI Lɔ wosolɛsinnɔsorazaa deem i nyinta b'ɔ, a tɔ m Anni. Nyinta
 a ɔ Fanyel nyumbɛɛrɛ, Aɛɛr do m. A gusi gɔta. A nyinta kan a zim
 k'a sa a poombaa ma bi ki dɔɔraa saanhina. XXXVII A gɔɔta zoro, a
 dɔɔraa businnyɛ a yaa si ku. A n ni Wosoce ɔ b'ɔ dɔmum haay, an ni
 Woso dan ɔ sinuu ɔ kan a gunuu ɔ ki. A n n'a lɛ kɔsum, an ni yaa dam
 sɔ. XXXVIII A miɔɔɔ bɔr dɔmum kɔ n ni nyi bi kam Woso ɔ b'ɔ, an ni
 barka dam Woso m, an ni nyi bi mim dundam gɔɔɔ kɔ η ni dɔm ma
 kɔ Woso n bɔr Zerizalem bombɔrɛ m nɔ wɔɔ m.

XXXIX Kɔ Yeezuu zirɔ wɔɔ hɔ kɔ n y'a gɔrsira ba Zuuba lɛrɔ wɔɔ nɔ
 ɔ bi ba ηn'a nya bi, η y'a bɔ, ηni ta Galilee kɔ Nazaretɔ ɔ. XL Nyi bi n
 ni mare, a panɔa n n'a dam la. A mindɔrɛ nyinta ɔ gɔta, Woso barka
 ni kan ki.

Yeezuu nyukumbombaa

^{XLII} Dóóraa haay, Yeezuu zúró wóó tír ta Zerizalem ó *pakki cibsa ma. ^{XLIII} Kó Yeezuu dóóraa buerehúya kó bí, ñ ta Zerizalem ó cibsa bí ma, amba ñ'n'a bam dóóraa haay bí m. ^{XLIV} Nj y'a hoon dare ñ ó, zaasanno an ni kan ñ kú. Nj tare bí yí dómum deem, ñni bokare, ñn'a sijnida sa, ñn'a kam ma a yirero kan a doreró kú bire ó. ^{XLV} Bú, ñ n a yí y. Nj n'a wusigé, ñni ta Zerizalem ó, a kama jí ó. ^{XLVI} A dómum kaako hinni ó, ñ yaa a yí Wosoce ó, an ni nyuntam karinsaambóó bire ó, an n'a tor kare ñ meerbaa ma, an ni ñ larm so. ^{XLVII} Góaa haay k'a n'a tor kam ma bí, zé a nawom kədə a hooniare meerbaa nyibore to ma. ^{XLVIII} K'a zúró wóó a yí bí, ñ zé kədə, a da bí n a hí m, a ó: «M nyinnu, bó m íbu m naa do ba wóó ní? Diga a, í zí kan móó kú da bó ó, ó n'ó kare íbu ma.» ^{XLIX} A n a nyí bó ñ nó, a ó: «Bó m an n'a kam móó ma? Awóó n a do a ó, móó m ga m, m bír m Zí har ó ra?» ^L Bú, hó k'a hí ñ ní bí, ñ n a jí ma y. ^{LI} Yeezuu n a wusigé kan ñ kú Nazareti ó. A n ní ñ lé sire. A da bí minno noon duro da a heer ó.

^{LII} Yeezuu ní mare, a mindore n'a dam la. A Woso nó yí, an góóó nó yí so.

III

Wosolesinnisorazaa Zaan-Batiisi (Matiyee 3.1-12; Marki 1.1-8; Zaan 1.19-28)

^I Rom cir Tibeer cirbæa bure dóóraa bueresoor hó ma bí, Pons Pílati nyunta an a so Zídee gorga ó, cir Húróódi n a so Galílee ó, a danyí cir Filípi n a so Itíree kó ó kan Trakoniti kó kú, cir Lizanías n a so Abúennu kó ó. ^{II} Hanni kan *Kayiifo k'í nyunta wosocemannibenno jítanno. Dómum bí do ó bí, Woso a lemim ka Zakarii nyí Zaan ó poohoon ó. ^{III} Bú Zaan ta Zúrden gorga haay ó, an ní heerlorle kan batem kú mim pa dam góóó m, ñ mimbonyaró sugur yíre minto, ^{IV} amba n y'a gorsira ba wosolesinnisorazaa Ezayii ci nó ó bí m:

Góaa leer ní bóm poohoon ó:

K'a Zuuba zaa banka, k'a zaafóóreró wóó bumbanka kó ñ ní yí turga.

^V K'a hó zar toko haay ó, k'a ciro kan dimbirlo kú zé a wota, k'a zaaró kó ñ y'a tontó ró wóó hónhor, bóó í bí muñja ró wóó, k'a ñ banka a ñ lonlo.

^{VI} Bumborezaa k'a a to Woso zí bí, a góóó bumbóm do haay nó ó.

^{VII} Zamaa góta ní zem Zaan zí, k'a bí batem sí. A n n'a híre ñ ní, a ó: «Awóó naa, cirka do n'awóó m. Nka y'a hí awóó m, a ó, a a sí a bó lem Woso heerbusu k'a ní zem booti m bí léé? ^{VIII} K'a zí muñja ba amba gó ní nyí dam bí m, k'an zu kó ó kan awóó heerlorle bí kú, b'a b'a hoon da a ó, awóó yaaba m Abraham ní y. Bala, móó y'a híre awóó m, móó ó, Woso a da ma, an jaaró noon duro wusigé an ñ ba Abraham nyuno. ^{IX} Bala, n síga banka an ní cuntam k'an góró zúnze ra ñ mési ma. Gó ninñé k'a bír nyí muñja dam bí, n y'a zem la, n a da se ó.»

^X Zamaa bí barla góóó góóóinnó n laaka da, ñ ó: «K'a maam, k'ó a ba lo?» ^{XI} A n a nyí bó ñ nó, a ó: «Kó góaa í huu m húya, k'an a jir kan góaa k'a ba m bí kú. Góaa k'an ta hóóre m bí, k'an a ba maam so.» ^{XII} Yaworsinno n bór so k'a bí batem sí, ñni laaka da Zaan han, ñ ó:

«Karunsaamba, bɔ wɔɔ ɔ ga m, ɔ a ba?» ^{XIII} A n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «A bɪ busoo si an lɛ da lɛ kɔ n y'a ka bɪ ra y.» ^{XIV} Yarbɛnno n a lar sɔ, ɲ ɔ: «Bɪ wɔɔ, bɔ wɔɔ ɔ ga m, ɔ a ba?» A n a nyɪ bɔ ɲ nɔ, a ɔ: «A bɪ paɲɲa ba gɔaa ma y, b'a bɪ ɲɔaar ba a ka gɔaa lɛ m k'a busoo yɪ y. Bɪ k'a zerga a yawora bɪ rɛ.»

^{XV} Zamaa bɪ nɪ dɔm hɔ k'a nɪ zem bɪ nyɪnta ɔ bɪ ma. N n'a hɔɔn dam. N nɪ laaka dare a miɲɲa han a heer ɔ, ɲ ɔ: «Krista bɛɛ m Zaan bɪ m na?» ^{XVI} Zaan n a hɪ ɲ haay m, a ɔ: «Mɔɔ naa, batɛm mɔɔ n'a kare awɔɔ ɔ hi ɔ. Bɪ, gɔaa ɪ zem, a paɲɲa n lɛ da mɔɔ ra, bɪ mɔɔ n m ga m, m a kɔsɔrɔ bar tɔkke hɔr y. A batɛm kare awɔɔ ɔ Sent-ɛspri m kan sɛ kɪ m. ^{XVII} A gɔr sa a wɔ ɔ, k'a tɔyaa kɔnkɔ m, k'a hɔyaa zɔ m. A hɔyaa bɪ zarlɛ a sɪ ɔ, a sɛ k'a bɪr lihɪm bɪ nyam puur b'ɔ.» ^{XVIII} Ncɪnaaɔ bɪ, Zaan a ya, an minno gɔsɪnnɔ hɪ gɔɔɔ wɔɔ m, an nɪ lemim nyɪnta bɪ hɪm Israyel gɔɔɔ wɔɔ m.

^{XIX} Bɪ kur bɪ, Zaan nyaa ba kan cir Hɪrɔɔdɪ kɪ, a cɛmba lɔ Hɪrɔɔɔyaadɪ k'a yɔm, kan a hɔbaa bɔnyaarɔ vantɔɔ wɔɔ haay kɪ minto. ^{XX} Kɛɛrɛ bɪ, Hɪrɔɔdɪ a ya, an mimbɔnyaa ba an a na ma: a a ka n nɪ Zaan du lɔnnɔcɛ ɔ.

Yeezuu batɛm sire
(*Matiyee 3.13-17; Markɪ 1.9-11*)

^{XXI} Dɔmɪm kɔ zamaa bɪ haay nɪ batɛm sɪɲ ɔ bɪ, Yeezuu batɛm si sɔ. K'a nɪ yaa dam bɪ, brama a gɔ, ^{XXII} *Sent-ɛspri n cirpɔɔrɛ mɛ sa, an zer a mim ɔ. Leer n a to brama an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Mɔɔ Nyɪ n'ɪbɪ m, mɔɔ ɪbɪ ɲɔa gɔta, mɔɔ nɔ yɪ ɪbɪ ra.»

Yeezuu yaabɔɔ
(*Matiyee 1.1-17*)

^{XXIII} Yeezuu dɔɔraa bɪ, a ga kɔ ɔ a ba kan bukɛrku kɪ, an bɔkare an a zibɛə sa. N y'a hɔɔn dare, ɲ ɔ Zozɛf nyɪ m.

Zozɛf zɪ m Helii m,
^{XXIV} Helii zɪ m Mataat m,
Mataat zɪ m Levii m,
Levii zɪ m Mɛlkii m,
Mɛlkii zɪ m Yanayɪ m,
Yanayɪ zɪ m Zozɛf m,
^{XXV} Zozɛf zɪ m Matatɔyas m,
Matatɔyas zɪ m Amɔs m,
Amɔs zɪ m Nahum m,
Nahum zɪ m Hɛslɪi m,
Hɛslɪi zɪ m Nagayɪ m,
^{XXVI} Nagayɪ zɪ m Maatɪ m,
Maatɪ zɪ m Matatɔyas m,
Matatɔyas zɪ m Semeyini m,
Semeyini zɪ m Yɔsɛkɪ m,
Yɔsɛkɪ zɪ m Yooda m,
^{XXVII} Yooda zɪ m Yohanam m,
Yohanam zɪ m Reeza m,
Reeza zɪ m Zorobabel m,
Zorobabel zɪ m Salatɔyɛl m,
Salatɔyɛl zɪ m Neerii m,
^{XXVIII} Neerii zɪ m Mɛlkii m,

Melkii zı m Adii m,
 Adii zı m Kozam m,
 Kozam zı m Elmadam m,
 Elmadam zı m Eer m,
 XXIX Eer zı m Yeezuu m,
 Yeezuu zı m EliyezEer m,
 EliyezEer zı m Yoorim m,
 Yoorim zı m Mataat m,
 Mataat zı m Levii m,
 XXX Levii zı m Sımınyoo m,
 Sımınyoo zı m Ziida m,
 Ziida zı m Zozef m,
 Zozef zı m Yoonam m,
 Yoonam zı m Eliyakim m,
 XXXI Eliyakim zı m Meleyaa m,
 Meleyaa zı m Menaa m,
 Menaa zı m Matataa m,
 Matataa zı m Natan m,
 Natan zı m David m,
 David zı m Yesee m,
 XXXII Yesee zı m Yobedi m,
 Yobedi zı m Boozı m,
 Boozı zı m Salaa m,
 Salaa zı m Naasoon m,
 XXXIII Naasoon zı m Aminadaab m,
 Aminadaab zı m Admınu m,
 Admınu zı m Arnii m,
 Arnii zı m Esröm m,
 Esröm zı m Farees m,
 Farees zı m Ziida m,
 XXXIV Ziida zı m Zaköob m,
 Zaköob zı m Izakkı m,
 Izakkı zı m Abraham m,
 Abraham zı m Taaraa m,
 Taaraa zı m Nahoor m,
 XXXV Nahoor zı m Seruki m,
 Seruki zı m Ragoo m,
 Ragoo zı m Faleki m,
 Faleki zı m EbEer m,
 EbEer zı m Salaa m,
 XXXVI Salaa zı m Kayınam m,
 Kayınam zı m Arfasatı m,
 Arfasatı zı m Sem m,
 Sem zı m Nowee m,
 Nowee zı m Lamek m,
 XXXVII Lamek zı m Matusalam m,
 Matusalam zı m Enök m,
 Enök zı m Yareti m,
 Yareti zı m Maleleyel m,
 Maleleyel zı m Kayınam m,
 XXXVIII Kayınam zı m Enos m,
 Enos zı m Set m,
 Set zı m Adam m,
 Adam zı m Woso m.

IV

Sotaana i Yeezuu makra bam (*Matiyee 4.1-11; Marki 1.12-13*)

^I Yeezuu kɔ Sent-Espri a han bɪ, a a to Zorden kɔ lɛ ra b'ɔ, Sent-Espri n a ka, an ta poohɔɔn ɔ. ^{II} B'ɔ bɪ, Sotaana a makra ba dɔmum busi. A n hɔsɪ bɪ dɔmunnɔ wɔɔ duro nɔ ɔ y. Bɪ dɔmunnɔ wɔɔ duro kɔ η cem bɪ, nɔ a nyasɔ. ^{III} Sotaana bɪ n a hɪ m, a ɔ: «Kɔ Woso Nyɪ n'ɪbɪ m, k'ɪ ka kɔ jaa naa do n a ba bur.» ^{IV} Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «N y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ: Gɔaa b'a dam ma an mɪsrɪbaa ba hɔbɪrɛ m bala y.» ^V Sotaana bɪ n ta m brama, an tara burɛ cirbæro haay hɪnka m lɛɛm. ^{VI} A n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ cirbæro nɔɔn duro paŋŋa kan a arzaka kɪ kare ɪbɪ ɔ, ɪ ɪ so ɔ. Bala, mɔɔ hɔɔ m. Mɔɔ m da ma m a ka gɔaa kɔ mɔɔ ŋsa ɔ. ^{VII} Bɪ, k'ɪbɪ yɛ ɪ kukurɛ zɛ mɔɔ taa ɪ mɔɔ da ɔ, mɔɔ yɪ η kare ɪbɪ ɔ haay.» ^{VIII} Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «N y'a gɔrsɪra ba, n ɔ: ɪ ɪ Zuuba Woso da ɔ, bɪ, deem bala ɪbɪ n nɪ yaa dam nɪ.» ^{IX} Sotaana bɪ n a gaa, an ta m Zerizalem ɔ, an aa a jum Wosocɛ bɪ mim ɔ, an a hɪ m, a ɔ: «Kɔ Woso Nyɪ n'ɪbɪ m, k'ɪ hɪr naa ɔ, ɪ ɪ da tara ɔ: ^X Bala, n y'a gɔrsɪra ba, n ɔ: Woso lɛ kare a malɛkarɔ ɔ, kɔ η nɪ dɔ ɪbɪ ma, ^{XI} bɪ, n y'a gɔrsɪra ba sɔ, n ɔ: N y'a wɔ kare ɪbɪ taa k'ɪ b'ɪ gɛm zɛ jaa ma y.» ^{XII} Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «N y'a hɪ: ɪ bɪ da Zuuba ɪ Woso lɛ ɔ y.» ^{XIII} Kɔ Sotaana bɪ Yeezuu makra ba kan makrarɔ do haay kɪ an a nya bɪ, a a gɔ ma an cem, an n'a kam toore vanta ma.

Yeezuu hɔɔndare Galilee ɔ (*Matiyee 4.12-17; Marki 1.14-15*)

^{XIV} Kɛɛrɛ bɪ, kan Sent-Espri paŋŋa kɪ, Yeezuu a bɔ an bɔr Galilee ɔ. A tɔ n bɔ lɛɛ haay ɔ. ^{XV} A n nɪ hɔ dundam sokɔmacɛrɔ ɔ, gɔaa haay n'a lɛ bɔŋ ɔ.

N kaanm Yeezuu m Nazaretɪ ɔ (*Matiyee 13.53-58; Marki 6.1-6*)

^{XVI} Yeezuu ta Nazaretɪ ɔ, kɔ kɔ n y'a tor ɔ b'ɔ. A n gasɔ sokɔmacɛ b'ɔ hoonsire hinnɪ kɔ n n'a birm *sabaa bɪ hinnɪ ɔ, amba a tɪr a ba biisi bɪ m. A n wuti k'a Wosoci karɪnda ba. ^{XVII} N nɪ wosolesinnɪsorazaa Ezayii ci ka ɔ. K'a ci bɪ hɔr bɪ, a a zɛ bɪncɛ kɔ n y'a gɔrsɪra ba ncɪnaaɔ bɪ ma:

^{XVIII} Zuuba mɔɔ bɔ ɔ, a a Sent-Espri zer mɔɔ ra, kɔ m lemim nyɪnta pa da cicirzannɔ m, [kɔ m gɔɔɔ kɔ η heer a zar lɔ wɔɔ heer wɔta.]

A mɔɔ nyɔɔ kɔ m b'a hɪ lɔnnɔ m, η y'a mɪŋŋa ku, kɔ m a hɪ bɔɔrɔ m, η mɪm lɛɛ yɪm.

Gɔɔɔ kɔ η nɪ fir nɔ ɔ rɔ wɔɔ n bɔmbɔrɛ yɪ.

^{XIX} Mɔɔ nyɔɔ a ɔ sɔ, kɔ m ba hɪ gɔɔɔ m,

Zuuba barka dɔ ɪ gɔ ra.

^{XX} A n ci bɪ huŋŋu, an a ka sokɔmacɛ bɪ zibænyɪ b'ɔ, an nyɪnta. N haay kɔ η nɪ cɛ b'ɔ bɪ, η y'a zɛ kɔ ra, ηn'ɪ dɪgam Yeezuu ma. ^{XXI} A n a sa ma, an n'a hɪrɛ η nɪ, a ɔ: «Wosoci meerbaa k'awɔɔ ma dutaa-dutaa naa ɔ bɪ kɔ yɪ her.» ^{XXII} N haay n yɛ Yeezuu ma y, bɪ η zɛ kɔdɔ barka meerbaa nyɪnta k'a n'a bam bɪ tɔ ma. N n'a hɪrɛ, η ɔ: «Zozef nyɪ bɪ bɛɛ m naa ra?» ^{XXIII} Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ awɔɔ bɔɔr naa do zem mɔɔ ma: Lɔɔtɔr, lɛɛ ka ɪ ɪ mɪŋŋa waa. Wɔɔ hɔ k'ɪbɪ bɪ

Kapernawum o bi ma. Bi ba i ku o naa o.»^{XXIV} Yeezuu a ya, an a hi, a o: «Sira m, n bir wosolesinnisorazaa si sim muhha a ku o y.^{XXV} Awoo do muhha, biisi bi, wosolesinnisorazaa *Elii domum o, la a gosi bare ma doora kaako kan mom ki sordi, no guta n a da tara bi ra haay. Zonno nyinta o guta Israyel o bi ma.^{XXVI} Bi, Woso n Elii nyoo η gaa deem zi y, ku bi m, zoro deem k'a nyinta o Sareptaa o, Sidon* gorga o bi m.^{XXVII} Kusimoo nyinta o so guta Israyel o wosolesinnisorazaa Elizee domum o. Bi η gaa deem taan... n a waa, ku saana k'a a to Siirii o, n n'a birm Naaman bi bee y.»^{XXVIII} Ku η naa ma bi, η haay no ma o guta sokomace o b'o.^{XXIX} N ni wuti, ηn'a nyonnyoota, ηni bo m tara no o b'o, ηni ta m a ku ci mim o k'a yaa nyoota a bira a da tara o.^{XXX} Yeezuu n bo η bireyaa o, an cem.

Yeezuu y'a panha hinkam
(Marki 1.21-28)

^{XXXI} Yeezuu ta Galilee gorga deem Kapernawum o, an ni ho dindam goo m *sabaa hinni o.^{XXXII} N ze kedə a hodundare to ma, bala, a meer bi ba an nawom le k'an ta m bi m.^{XXXIII} Gaa deem i nyinta sokomace o b'o, zinə ni kan ki. A n zee da kan panha ki a o: ^{XXXIV} «Hey! Nazareti Yeezuu, ibu bo ni woo zi? Bor ibu o k'i bi woo zinze ge? Ku nka n'ibu m, moo do muhha, gaa muhha ku Woso a nyoo bi n'ibu m.»^{XXXV} Yeezuu n zinə bi da jum o a meerbaa m, an n'a hure, a o: «Ze hi, k'i bo gaa bi me o.» Zinə bi n gaa bi do tara o zamaa bi lee, an bo a me o, b'a n yaaba da ma y.^{XXXVI} N haay ze kedə, ηn'a hum ku m, η o: «Bo meerbaa m naa! A n ni le kam zinero o kan panha ki ηn'i bore!»^{XXXVII} N ni Yeezuu mim dindam lee haay o, gorga bi do no o.

Yeezuu yaabazanno waare
(Matiyee 8.14-17; Marki 1.29-34)

^{XXXVIII} Yeezuu k'a bo sokomace o b'o bi, a ta gaa ku n n'a birm Simoon har o. A n aa diga a, Simoon dində i yaaba m. N n a ye Yeezuu han k'an a waa.^{XXXIX} Yeezuu n a zo ma, an zerga a burə o, an həon si yaaba bi ma, an bo a me o. A n wuti leem an nyaso η ni.^{XL} Ku woso le a da bi, goo ku η ni yaabazanno m, ηni yaaba do haay m bi, η bor η ni Yeezuu zi. Bi n a wo ka η gaa deem-deem la, an η waa.^{XLI} Zinero bo yaabazanno guta me o, kan zee ki, η o: «Woso Nyi n'ibu m!» Bi, Yeezuu i həon sire η ma, a bir yem ku η ni meer ba y. Bala, zinero woo a do, η o Krista m.

Yeezuu lemim nyinta padare
(Marki 1.35-39)

^{XLII} Do k'a me bi, Yeezuu bo, an ta poohoon o, goo guta n'a kam ma. Ku η y'a yi bi, η y'a ηsa ku Yeezuu n goota kan a ki.^{XLIII} Bi, Yeezuu a hi η ni, a o: «Pakra m, ku m aa Woso cirbəə bi pa da tara gosunno ra, bala, moo nyoo n y'a o bi minto.»^{XLIV} A n ni ho dindam goo m Zidee sokomacero o.

V

Leekare karindanyino si
(Matiyee 4.18-22; Marki 1.16-20)

* ^{XXVI} 4.26 Sidon a bi Israyel ku o y.

^I Hindeem o, Yeezuu i junim *Zenezareti higota le ra, zamaa bi ni ku nyonnyootam a jir o k'a tor ka Woso lemim ma. ^{II} A kooloo yi huya higota bi le ra. Zobonno woo n bra, n'a zannarɔ sorgom. ^{III} Yeezuu n da kooloo bi deem o. Nyinta a o Simoon ho. A n a ye han k'an a gaa higota bi le ma poore. Yeezuu n nyinta, an a to kooloo bi no o, an ni ho dundam zamaa bi m. ^{IV} K'a meer bi ba an a nya bi, a a hi Simoon m, a o: «I zo hi bi no o, k'a a zannarɔ woo zo, k'a zo gor.» ^V Simoon n a nyi bo o, a o: «Karinsaamba, woo zi ba gunuu o tee... bi woo n hosi nyaso y. Bi k'ibu hi bi, moo yi n zom.» ^{VI} Ku n zannarɔ woo zo bi, n zo gor guta, n zannarɔ woo ni kinkaansore. ^{VII} N n a to, n'a wo zo a zibækkoonro ku n kooloo deem bi no o ro woo m, ku n bi da a han. Broo n bor, nni b'a da n han n'a waa o, n'a zar koolooro huyoo woo o, an a han, n'a yo k'a nyoo ba. ^{VIII} Simoon Pyeer k'a naa yi bi, a kukure ze Yeezuu taa, an n'a hure, a o: «Zuuba, i ba moo ma laatu, bala, mimbonyaaber m moo m.» ^{IX} Daboo guta y'a nyaso kan a muno woo ki, zo guta ku n y'a gor bi to ma. ^X Daboo Zebedee nyino Zakk kan Zaan ki ku n Simoon zibækkoonro woo nyaso so. Yeezuu n a hi Simoon m, a o: «I da bi bo o y, naa ma keere bi, ibu zono gor biisi, ibu y'i bam goookamazaa keere.» ^{XI} N n a bo, nni bor koolooro woo m higota le ra b'o, nni ho haay bi to, nni zu ku o kan ki.

Kusimø waare

(Matiyee 8.1-4; Marki 1.40-45)

^{XII} Yeezuu k'a yaa lee ku tara deem la bi, gaa ni b'o kusimøbaa n ta ma jilli. K'a Yeezuu yi bi, a sonta, an a meer zuuto tara o, an yaa da m, a o: «Zuuba, k'i le taa ma, i i da ma i moo waa, k'i dintim go moo ma.» ^{XIII} Yeezuu n a wo hor, an a da ma, a o: «Moo le taa, i waa.» Leem bi, a kusimøbaa bi nya ma. ^{XIV} Yeezuu n le ka o, a o, a b'a hi gaa ni y. Bi, a a hi, a o: «Ta i yaa n'i hunka wosocemanniber m, k'i ganwore ka amba wolesinnisorazaa Moyiisi le ka bi m, i dintim go i ma minto, k'an nyinta kaseti gaa haay le.» ^{XV} Bi y'a ka Yeezuu to n bo an n'a dam la. Zamaa guta n tir a zem ko ra, k'a tor ka a lemim ma, k'a ka ko Yeezuu n a waa a yaabarɔ minto. ^{XVI} Bi, ko Yeezuu ni, ta a tir a o a deem boleamaro o, an bir yaa dare.

Megarezaa waare

(Matiyee 9.1-8; Marki 2.1-12)

^{XVII} Hindeem o, Yeezuu nyinta an ni ho dundam. Farizeero kan wosocikarinsaamboo ki nyinta b'o. A to n y'a o Galilee kan Zidee ki Zerizalem ki koro o, nni bor. Zuuba panja nyinta kan Yeezuu ki, an a ka, an ni yaabazanno waam. ^{XVIII} Goo n lee ku megarezaa m wotarahoo o, n'a kam ma k'a gaso m har o b'o, a wota Yeezuu taa. ^{XIX} Zamaa bi minto bi n a do ko gaso awoo n nawom ni lonlo y. N ni der ce bi ra, nni ce bi mim hon ra, n'a nyoo, n'a zer kan a wotarahoo bi ki Yeezuu taa zamaa bi le. ^{XX} Yeezuu k'a n sirakare bi yi bi, a a hi yaabazaa bi m, a o: «Gaa, i i mimbonyarɔ sugur yi.» ^{XXI} Farizeero kan wosocikarinsaamboo ki y'a mija larm a heer o, n o: «Gaa bi kara n naa, an ni Woso sunso wore? Nka y'a da ma an mimbonyarɔ sugur ka ko Woso deem bee?» ^{XXII} Bi Yeezuu k'a n hondare bi yi bi, a a hi n ni, a o: «Bo m, awoo n'a hoon dare ncinaaso?» ^{XXIII} Kara n naanaa? M a hi, m o: I i mimbonyarɔ sugur yi bi m ge, i wuti i ta

bı nı?» XXIV Bı k'awoo n a do a o, Gooanyı b'i le m k'a mimbonyaaro sugur ka tara burø o bı, an a hı megarezaa bı m, a o: «Moo y'a hı ubı m, wuti, ı ı wotarahø bı sa ı doo.» XXV Bı n wuti leem, η mınıyaa m, an a wotarahø bı sa, an doo, an n'a le bøm Woso o. XXVI Nı haay zε kødø, ηn'a le bøm Woso o. Daboo n η nyasø, ηn'a hıre, η o: «Woo mim daa yı her.»

Levii har høbıre

(Matiyee 9.9-13; Markı 2.13-17)

XXVII Bı kur bı, a bø an yawørsir yı, a tø m Levii, an nı nyıntare a zıbøø bınce o. Yeezuu n a hı m, a o: «Zu moo o.» XXVIII Levii n wuti, an a gø hø haay ma, an zu Yeezuu o. XXIX Levii n cıbsa gøta ba a har o, an høbıre ba Yeezuu minto. Yawørsınno gøta bür, kan gøoo vantoo kı, ηnı b'a zε kø ra, ηn'ı hø bım kan η kı. XXX Farizeenro kan a wosocıkarınsaambøoo kı n bür, ηn'ı kukur bam karındanyıno woo ma, η o: «Bø minto, awoo n nı hø bım, an nı hø mim kan yawørsınno kı, mimbonyaabønno kı?» XXXI Yeezuu n a hı η nı, a o: «Laafızanno bı a kam løøtør ma y, yaabazanno n n'a kam ma. XXXII Moo n bür kø m bı gøoo tırgøoo bı y, bür moo o mimbonyaabønno minto, kø η n'a mısrbaa lør.»

Hø daa kan hø gusıre kı n kø yø y

(Matiyee 9.14-17; Markı 2.18-22)

XXXIII Gøoo n a hı Yeezuu m, η o: «Gallem gøta Zaan karındanyıno kan farizeenro karındanyıno kı y'a le køsım, ubı hoo woo n bøkare, ηn'ı hø bıre, ηn'ı hø mıre?» XXXIV Yeezuu n a hı η nı, a o: «Awoo y'a dam ma, a ka lø daa zim gøaasıbøoo n a le køsi, kø lø daa bı zim b'i kan η kı ra? XXXV Dømım zem, n nı zem bı lø daa zim bı bø η bıre o. Dømım bı do o bı, η y'a le køsım.»

XXXVI A n a ya, an høbøkørenoom vanta da η nı, a o: «Gøaa ba o, an nı pøera daa kur sam, an a sınsar kan huu gusıre kı y. Bala, pøera daa bı b'a gam kø o kan a gusıre bı kı y. Pøera daa bı y'a gusıre bı kaansım. XXXVII Gøaa b'a dam ma, an dıven daa tø hıbøonro gusınno o y, kø bı bæe nı, dıven bı yı η hınhaanm, an a lø, bı hıbøonro woo nyıntam bøm. XXXVIII Bı, a ga a wøm, ηnı dıven daa tø hıbøonro daaro o. XXXIX Bala, gøaa k'a nı dıven gusıre mim bı, a le baa dıven daa ma y. Bala, a hı a nawøre, a o, dıven gusıre bı m mıηηa.»

VI

Yeezuu le da sabaa hınnı ra

(Matiyee 12.1-8; Markı 2.23-28)

I Hındeem o, *sabaa hınnı o, Yeezuu bra høsıraro o kan a karındanyıno kı. A karındanyıno woo m høyaa bı yınıyar, ηn'a tıηηø, ηn'a søre. II Farizeenro gøsınnø n a hı η nı, η o: «Bø minto, awoo nı naa bare? Bı n n le ka kø n naa ba sabaa hınnı o?» III Yeezuu n a nyı bø o, a o: «Nø k'a Davıd nyasø kan a muno kı an hø nıηηø ba bı, IV an gasø Wosoce o, an bur kø n y'a ka Woso o bı sa, an a bı kan a muno woo kı, bı n nı le ka kø n a bı kø wosocemannıbønno bæe bala bı, awoo n a karında ba ra?» V A n n'a hıre η nı, a o: «Gooanyı bı m sabaa hınnı bı mınzaa.»

*Wogarezaa waare**(Matiyee 12.9-14; Marki 3.1-6)*

^{VI} Sabaa hinni vanta o, Yeezuu gaso sokomace o, an ni ho dundam. Gaa ni b'o, a bisi ra wo n ga. ^{VII} Wosocikarinsaamboo kan farizeenro ki nyunta, nn'i dundom Yeezuu zi, k'a diga a, a yaabazaa bi waam sabaa hinni o ge, k'a ku a mim ka ra. ^{VIII} Bi, Yeezuu n hoondare bi do. A n a hi wogarezaa bi m, a o: «Wuti i jum naa o, zamaa bi bire o.» Gaa bi n wuti an jum b'o. ^{IX} Yeezuu n a hi n, a o: «Moo ko m awoo lar: zaa ta o sabaa hinni o, ko n ni zi munnha ba gee, ko n ni zi bonyaa ba? Zaa ta o ko n ni gaa meeyaa bumboo gee, ko n n'a zar?» ^X A n diga n ma a jir o, an a hi gaa bi m, a o: «I wo hor.» Gaa bi n a wo hor, a wo bi n a waa. ^{XI} Bi, gooo ko n o, k'a mim ka ra ro woo no ma o guta, nn'a dundam kan ko ki, k'a diga ho k'a n'a bam Yeezuu m bi ma.

*Yeezuu karindanyino boore**(Matiyee 10.1-4; Marki 3.13-19)*

^{XII} Domum bi do o bi, Yeezuu ta ci mim o, k'a yaa yaa da. B'a yaa bi da Woso m gunuu o b'o kan domure ki. ^{XIII} Do k'a mi bi, a a karindanyino bir, an n bo o buerehuya, an to ka n o, kristaziboozannoo. ^{XIV} Simoon k'a to ka Piyeer, a danzaa Andir, Zakk, Zaan, Filipi, Bartelemii, ^{XV} Matiyee, Toma, Alfee nyi Zakk, Simoon ko n n'a birm *Zeloti, ^{XVI} Zakk nyi Zidas, kan Iskariyoti Zidas k'a a ba zambazaa bi ki.

*Yeezuu gooo waa guta**(Matiyee 4.23-25)*

^{XVII} Yeezuu a to ci mim o kan n ki, an zer, an aa jum bince fapida o. B'o bi, a karindanyino guta goota b'o. Zamaa guta nyunta b'o so. A to n y'a o Zidee o, Zerizalem o, kan kuro ko n ni higuta le ra ro woo ki o, Tiir kan Sidon ki jir o. ^{XVIII} Bor n y'a o, k'a b'a tor ka ma, k'an a waa a yaabaroo minto. Goo ko zinero ni kan n ki ro woo, n y'a waam so. ^{XIX} Zamaa bi haay y'a kam ma k'a a wo da ma. Bala, panja nyunta an ni bore a me o, an ni n haay waare.

*Mimbirenyintazannoo paan...ro**(Matiyee 5.1-12)*

^{XX} Yeezuu n diga a karindanyino woo ma keere, an a hi n, a o: «Mimbirenyintazannoo n'awoo m, awoo k'a m njozannoo, Woso cirbae bi, awoo y'a so o. ^{XXI} Mimbirenyintazannoo n'awoo m, awoo ko no n'awoo zem naa ma, hobeere y'awoo bom. Mimbirenyintazannoo n'awoo m, awoo k'a ni baa dam naa ma, awoo yaa wom. ^{XXII} Mimbirenyintazannoo n'awoo m, ko n so awoo m, ko n kaanm awoo m, ko n y'awoo sonsoo wo, nn'a bonyaa hi awoo ma Gaaanyi bi to ma. ^{XXIII} K'a heernyoo guta ba hinni bi do o. Bala, Woso i ganwore guta bankam awoo minto arzana o. N yaaboo woo, nyunta n y'a o, nn'a ba ncunaao wolesinnisorazannoo m biisi. ^{XXIV} A pakra bare awoo m, awoo arzakazannoo. Bala, awoo a heernyoo yi biisi. ^{XXV} A pakra bare awoo m, awoo k'a ho bi an a ka her bi, no y'awoo zem.

A pakra bare awɔɔ m, awɔɔ k'a nɪ yaa wɔm naa ma bɪ,
awɔɔ heer y'a zarm, a baa da.

XXVI Awɔɔ kɔ ɔɔaa haay n n'awɔɔ muɲɲabaa hum bɪ, a pakra bare awɔɔ
m. N̄ yaabɔɔ wɔɔ, a ba η y'a ɔ nɔnaaɔ biisi lesinnɪsorazanno
ɲɔaarzanno wɔɔ m.»

(Matiyee 5.38-48; 7.12a)

XXVII «B'awɔɔ k'a n'a tɔr kam mɔɔ ma bɪ, mɔɔ y'a hire awɔɔ m, k'a a
ɲunno ɲɔa, k'a hɔ muɲɲa ba ɔɔɔ kɔ η sɔ awɔɔ m nɔ wɔɔ m. XXVIII ɔɔɔ
kɔ η nɪ ler bonyaa bɔre awɔɔ m bɪ, k'a bɔɔ barka da ɔ. K'a yaa da
ɔɔɔ kɔ η ɲɔaar ba ηn'a kare awɔɔ lɛ m nɔ wɔɔ minto. XXIX Kɔ ɔɔaa a
wɔ ta ɪ paasi deem lɛ, k'ɪ deem bɪ ka ɔ k'an a tare. Kɔ ɔɔaa ɪ ɔɔɔga yɔ
ɪ m, k'ɪ to k'an ɪ huuduama sa. XXX Kɔ ɔɔaa hɔ ye ɪ han, k'ɪ ka ɔ. ɔɔaa
k'a ɪbɪ hɔ sa bɪ, ɪ b'a laaka da han y. XXXI Hɔ k'awɔɔ lɛ n taa kɔ ɔɔɔ
n'a ba awɔɔ m bɪ, k'a ba η nɪ maam sɔ. XXXII K'awɔɔ ɪ ɔɔɔ kɔ η n'awɔɔ
ɲɔam nɔ wɔɔ ɲɔam bala, a nyɔɔɔɔ ɪ ka? Bala mimbɔnyaabɛnno wɔɔ ɪ
ɔɔɔ kɔ η nɪ η ɲɔam nɔ wɔɔ ɲɔam. XXXIII K'awɔɔ ɪ hɔ muɲɲa bam ɔɔɔ
kɔ η n'a bare awɔɔ n nɔ wɔɔ nɪ, a nyɔɔɔɔ ɪ ka? Mimbɔnyaabɛnno wɔɔ
y'a bam maam sɔ. XXXIV K'awɔɔ zɪm sa ɔɔɔ k'awɔɔ dɔ a ɔ, η y'a kare
awɔɔ rɔ wɔɔ nɪ, a nyɔɔɔɔ ɪ ka? Bala, mimbɔnyaabɛnno wɔɔ ɪ zɪm
sam kɔ m, k'a b'a si a lɛ ma. XXXV Bɪ, k'a a ɲunno ɲɔa, k'a zi muɲɲa
ba η nɪ, k'a zɪm sa η nɪ, b'a b'a hɔɔn da a sire ma y. Maam bɪ, awɔɔ
ganwɔre yɪm ɔɔa, awɔɔ nyɪntam Woso k'a lɛ da haay nyɪnɔ. Bala,
Woso muɲɲa ɪ kan ɔɔɔ kɔ η n barka dare dɔ rɔ wɔɔ kɪ, a muɲɲa ɪ
kan ɔɔɔ bɔnyaarɔ wɔɔ kɪ sɔ. XXXVI K'a cicirzere zi ba, amba awɔɔ Zɪ
m cicirzerezaa bɪ m.

Bur kan kusə kɪ
(Matiyee 7.1-5)

XXXVII A b'a muno dɔdɔ ka y. Maam bɪ, Woso b'awɔɔ dɔdɔ kare y. A
b'a muno dɔdɔ yar y. Maam bɪ, Woso b'awɔɔ dɔdɔ yar lɛ y. K'a sugur
ka a muno ɔ, maam bɪ, Woso sugur kare awɔɔ ɔ. XXXVIII K'a hɔ ka a
muno ɔ. Maam bɪ, Woso y'a kare awɔɔ ɔ sɔ. N̄ hɔgammɔr muɲɲa
sam, n nɪ hɔ zar m awɔɔ mɔr ɔ, an a han, n n'a yɪga-yɪga ze, an bɪr a
lom. Bala, hɔgammɔr k'awɔɔ n ta m ɔɔɔ minto bɪ, bɪ n nɪ nyɪntam
hɔgammɔr awɔɔ minto sɔ.» XXXIX Yeezuu n a ya, an hɔbɔkɔrenoom da
η nɪ, a ɔ: «Bɔɔ y'a dam ma an bɔɔ gaa ra? N̄ hɪya haay b'a zarm yaa
deem ɔ ra? XL Karɪndanyɪ n lɛ da a karɪnsaamba ra y, bɪ karɪndanyɪ
haay, k'a bankare yɪ muɲɲa, a nyɪntam am a karɪnsaamba hɔ bɪ m.
XLI Bɔ nɪ, ɪ nɪ bur k'a n'ɪ mim mɪnyaa ɔ bɪ yɪre, an bɔkare kusə k'a
n'ɪbɪ mɪm ɔ bɪ, ɪbɪ bɪr a yɪre? XLII ɪbɪ y'a bam lɔ ɪ hɪ ɪ danyɪ m, ɪ ɔ:
ɲɪm kɔ m bur bɔ ɪ mɪm ɔ, ɪbɪ n bɔkare, ɪbɪ bɪr kusə k'a n'ɪbɪ mɪm
ɔ bɪ yɪre? Zambɔzaa, kusə bɪ bɔ ɪ mɪm ɔ cɪna, kɛere bɪ, ɪbɪ mɪm lɛɛ
yɪm, k'ɪ bur bɪ bɔ ɪ mim bɪ mɪm ɔ.»

Gɔ kan a nyɪ kɪ
(Matiyee 7.16-20; 12.33-35)

XLIII «Gɔ muɲɲa ba ɔ, an nɪ nyɪ bonyaa dare y, ɔ bonyaa ba ɔ, an nɪ
nyɪ muɲɲa dam sɔ y. XLIV N̄ ɔ bɪyɛə dɔ kan a nyɪ kɪ. N̄ bɪr sɔɔn nyɪ
nɔm laa ɔ ra y. N̄ bɪr tɔɔɔ nyɪ nɔm laazankɔre ra y. XLV ɔɔaa muɲɲa
k'a n'a muɲɲabaa m bɪ, bɔ an nawɔm mim muɲɲa m a heer ɔ sɔ. ɔɔaa

bonyaa k'a n'a bonyaabaa m bi, bo an nawom mim bonyaa m a heer o. Bala, ho k'a ibu heer han bi, b'i le n'a hum.»

(Matiyee 7.24-27)

^{XLVI} «Bo minto m, awoo nu moo birm Zuuba, Zuuba, b'awoo bur ho ko moo n'a hum bi bare? ^{XLVII} Gooa k'a nu zem moo zi, an n'a tor kam moo meerbaa ma, an nu zi bam nu bi, ko m a bokore hunka a m. ^{XLVIII} Bo a ko o kan goaa k'a nu ce dom, an yaa hon zukudə, an a jur bi cunta ci burə o bi ki. La gota bor, hi n yar kan hincer ki an a mom ce b'o, b'a n a da ma, an a wurgə y, bala a dore yi munja. ^{XLIX} Gooa k'a n'a mam, b'a bur zi bam nu, bo a ko o kan goaa k'a ce do tara o, b'a na jur cunta y. La gota bor, hi n yar kan hincer ki an a mom ce b'o, an wurgə leem. Bi ce bi wurgere kur, a hosi n goota y.»

VII

Yeezoo kan Kapernawum sordaa zoro cir ki

(Matiyee 8.5-13)

^I Yeezoo k'a meer bi ba kan gooo woo ki an a nya bi, a wuti an ta Kapernawum o. ^{II} Sordaa zoro cir deem n ta lo m, an a nya maam-maam, an yaaba ze, an a zo ze ma. ^{III} K'a Yeezoo mim ma bi, a ziforo *gooooo gusino nyoo zi, ko η n'aa a ye han, k'an b'a lo bi waa. ^{IV} Ko η yaa lee ku Yeezoo zi bi, η y'a ye han, ηni so ra, ηn'a hire, η o: «Gooa naa do a ga m k'ibu n i da han, ^V bala, a woo do bi nya, a sokomace do an a ka woo o.» ^{VI} Yeezoo n ta kan η ki. Ko η y'a zo har bi ma bi, sordaa zoro cir b'a goaasiboo nyoo, ηn'a hum, η o: «Zuuba, ibu i munja da kore ma, bala, moo n m ga m, k'ibu n gaso moo har o y. ^{VII} Moo m hoon da moo o, moo poore ko m bur ibu zi, bi k'ibu meer ba deem bala, moo lo bi y'a waam. ^{VIII} Leezanno y'a so moo munja o, moo nu m so sordaa o. Ko moo hi deem m, an ta, a tam. Ko moo hi a vanta m, an bor, a zem. Ko moo hi zibəonyi m, an naa ba, a y'a bam.» ^{IX} Yeezoo k'a naa ma bi, a ze kedə sordaa zoro cir bi to ma, an a bo an diga zamaa k'a zu a je o bi ma, a o: «Moo y'a hire awoo m, baa Israyel no o, moo n sirakare yi ncinaa o y.» ^X Goo ko η yi η nyoo ro woo ko η doo sordaa zoro cir bi har o bi, η yaa diga a lo b'a waa.

Nayin nyukumbueere mimbore

^{XI} Bi kur bi, Yeezoo ta tara deem ko n n'a birm Nayin bi no o. A karindanyoo woo n zu ko o kan ki kan zamaa gota ki. ^{XII} K'a n'a zom tara bi le ma bi, n ger busu, n nu tam nu yaa ra. Zoro nyi m, b'a m nyiyar a deem a da han. Tara bi gooo gota lo bi da zaa o. ^{XIII} Zuuba k'a lo bi yi bi, lo bi cicir gaso o, an a hi m, a o: «I b'i ya i nyi ka y.» ^{XIV} A n a zo, an a wo da goranja bi ma. Goo ko η y'a busu ro woo n jum. Yeezoo n a hi, a o: «Nyukumbueere, moo le ka, wuti.» ^{XV} Ger bi n wuti an nyinta, an nu meer bam. Yeezoo n nyi bi gaa, an a ka a da o. ^{XVI} Daboo gota η haay nyaso, ηn'a le bom Woso o, η o: «Wosolesinnisorazaa gota a hunka woo bire o. Bi Woso bi diga a do ma.» ^{XVII} Ho ko Yeezoo a ba bi ta Zidee haay o kan a gorgaro ki o.

Zaan-Batiisi a karindanyoo nyoo Yeezoo zi

(Matiyee 11.2-19)

^{XVIII} Zaan-Batiisi karindanyoo yaa ho haay k'a ba bi hi m. Zaan nu η goaa huya bir, ^{XIX} an η nyoo Zuuba zi ko η n'aa a lar: «Ibu n nu dore i

zere ma bi gee, gaa vanta ni?» ^{XX} Ku η yaa lee ku Yeezuu zi bi, η y'a hi, η u: «Zaan-Batiisi i woo nyoo ibu ma, k'ot bi laaka da ibu han: ibu n gaa k'a a ga m an bor bi gee, gaa vanta ni?» ^{XXI} Domum bi do o bi, Yeezuu yaabazanno waa gata, an gooo waa a yaabaro do haay no o, kan zinerozanno ki, a booro mum go so. ^{XXII} A n bokare, an a hi gooo ku Zaan-Batiisi η nyoo ro woo m, a u: «K'a ta, a yaa ho k'awoo yi, a ma so bi hi Zaan m: booro mum i lee yim, logoro i tam, kusimoo laafu yi, tikkiro tor a go, gaeno a mum bo o, lemim nyinta i hum cicirzanno m. ^{XXIII} Mimbirenyintazaa m gaa k'a n a sirakare to moo minto bi m.»

Yeezuu hoondare Zaan-Batiisi minto

^{XXIV} Goo ku Zaan-Batiisi η nyoo ro woo ku η y'a hor bi, Yeezuu a hi zamaa bi m, a u: «Nka awoo ta a yaa diga a poohoon o? Hiner awoo yi an niigago yonhem ge? ^{XXV} Bo awoo ta a yaa diga a paan...? Gaa m, an huu wisi da a ra ge? Goo ku η huu wiro da a ra, ηn'i mitorbaa bam muna bi, cinno har broo n ta o. ^{XXVI} Nka awoo ta a yaa diga a? Wolesinorisozaa m ge? In... moo y'a hi awoo m, a le da wolesinorisozaa ra. ^{XXVII} Bala, Zaan bi mim n y'a gorsira ba Wosoci no o bi, n u: «Ba moo ni m zibazaa nyore ibu lee, k'a n'ibu zaaro bimbanka na.» ^{XXVIII} Moo y'a hire awoo m, lanno nyino bire o, gaa ba o an le da Zaan-Batiisi ra y. Bi gaa k'an poore Woso cirbae no o bi, a le da m.»

^{XXIX} Zamaa bi haay kan yaworsinno woo ki a tor ka Zaan ma, ηn'a do, η o Woso turga, ηn'a ka an batem ka a o. ^{XXX} Bi farizenro kan wosokarinsaamboo woo ki kaanm ho ku Woso le n taa η minto bi m, kaanm ko η y'a o Zaan batem bi m bi to ma.

^{XXXI} Yeezuu n a hi η ni, a u: «Ku m her gooo noon makra ba kan bo ki? Bo η y'a o ko o kan bo ki? ^{XXXII} Bo η y'a o ko o kan nyino ko η yaa nyinta daasi o, ηn'a to ηn'i ko bimbirm no woo ki, η u: Woo hir he awoo m, b'awoo n sar ba y! Woo ze laa lo b'awoo n nyi ka y? ^{XXXIII} Bala, Zaan-Batiisi bor, a bir bur bire y, a bir diven mire y, awoo n'a hire, a u: Zine ni kan ki. ^{XXXIV} Bi Gaaanyi bi bor, an ni ho bum, an ni ho mim, awoo u: Naa do naa, nozaa m bi divenmir m so, yaworsinno kan mimbonyaabanno ki hannyi m. ^{XXXV} Goo ku η ni yem Woso Mindore bi ma ro woo a do η o, Woso Mindore bi turga.»

Yeezuu kan lo mimbonyaaber ki

^{XXXVI} Farizen deem Yeezuu bir k'an bi ho bi kan a ki. Yeezuu n gaso a har o, ηn'a sijnida sa, ηni ho bire. ^{XXXVII} Lo n ni tara no o b'ot, mimbonyaaber m. A n a ma η o, Yeezuu i ho bum farizen har o b'ot. A n bor gedre m, n n'a ba albatir jaa m, tidor n a han, ^{XXXVIII} an bi sonta a kur a ganno ma, an ni nyi kare. A mum hi n bo, an n'a lom Yeezuu ganno ra. A n a minko gaa, an a nonno ma, an a wo barka η la, an tidor bi sa, an a lo η la. ^{XXXIX} Farizen k'a Yeezuu bir bi k'a naa yi bi, a y'a hire a muna m, a u: «Ko wolesinorisozaa m gaa naa do ni, a lo k'a n'a wo noore awoo ma naa dom, ko nka m so: mimbonyaaber naa.» ^{XL} Yeezuu n a hi m, a u: «Simoon, moo i mim m ko m a hi ibu m.» A n a nyi bo o, a u: «Meer ba, karinsaamba.» ^{XLI} «Gaa i nyinta o, gaa huya n n'a zum m. Deem ni domum zoroor zibae busoo m, deem bi n ta domum busoor zibae busoo m. ^{XLII} Ko η ba busoo m k'a zum bi kam bi, busoo bi zaa b'a hi η ni, a u: ηn'a to. Nka ni busoozaa

bi n̄ɔare an le da?» XLIII S̄imɔɔn n a hi, a ɔ: «Mɔɔ y'a hum, mɔɔ ɔ, ḡɔaa k'a z̄um le da a mim la bi m.» Yeez̄uu n a hi, a ɔ: «I s̄ira hi.» XLIV Yeez̄uu n a bɔ an d̄iga lɔ bi ma, an a hi S̄imɔɔn m, a ɔ: «Ib̄u lɔ naa do yi ra? Mɔɔ gasɔ ib̄u har ɔ, ib̄u n hi lo mɔɔ gannɔ ra y, bi, a nyi ka, a mim hi n a lo mɔɔ gannɔ ra, an a gongɔ ma a minke m. XLV Ib̄u n mɔɔ nyaasi ka kan daɔre ki y. Bi lɔ bi mɔɔ nyaasi ka an a wɔ barka mɔɔ gannɔ ra, b'a bir a tore y. XLVI Ib̄u n nyɔɔ nɔ mɔɔ mim ma y, bi, a tidɔer nɔ mɔɔ gannɔ ma. XLVII Bi y'a ka mɔɔ n'a hire ib̄u m, mɔɔ ɔ: a a mimbɔnyaarɔ k'a η ba ḡɔta rɔ wɔɔ sugur yi, bi tɔ ma m, an n̄ɔare ḡɔta zi naa ba. Ḡɔaa k'a mimbɔnyaa m poore n ni sugur ka ɔ bi, a i n̄ɔare m poore sɔ.» XLVIII Yeez̄uu n a hi lɔ bi m, a ɔ: «I i mimbɔnyaarɔ sugur yi.» XLIX Ḡɔɔɔ kɔ η nyunta ηn'i hɔb̄ire b̄um kan ki rɔ wɔɔ y'a hire a heer ɔ, η ɔ: «Nka m ḡɔaa naa do ni? A n ye an ni mimbɔnyaarɔ sugur kare?» L Yeez̄uu n a hi lɔ bi m, a ɔ: «I srakare i b̄ombɔ. Ta kan laafu ki.»

VIII

Lannɔ kɔ η zu kɔ ɔ kan Yeez̄uu ki

I Bi kur bi, Yeez̄uu zaa sa an bɔ kɔrɔ ḡɔtɔɔ kan kɔrɔ poorero ki nɔ ɔ, an ni Woso cirb̄ɔe bi lemim nyunta pa dare. Kar̄indanȳnɔ bueereh̄uyɔɔ wɔɔ nyunta kan ki, II kan lannɔ ḡɔs̄innɔ k'a η waa zin̄ero kan yaabarɔ ki minto rɔ wɔɔ ki: Magdalaa Maarii kɔ zin̄ero bɔ a me ɔ saanh̄ina, III Hir̄ɔɔd̄i har d̄igamazaa Kuzaa lɔ Zann̄i ki, S̄ozann̄i kan lannɔ ḡɔs̄innɔ ki ḡɔta, kɔ η y'a da η han a h̄onȳrɔ m nɔ wɔɔ ki.

Hɔduure hɔb̄okɔrenoom (Matiyee 13.1-9; Marki 4.1-9)

IV Zamaa a to kɔrɔ haay ɔ, ηni b̄ɔr Yeez̄uu zi. Kɔ η y'a ze kɔ ra bi, Yeez̄uu hɔb̄okɔrenoom naa do da. V «Ḡɔaa i bɔ k'a hɔ duu. K'a n'a duum bi, a his̄iga an nawɔm. A yaa ḡɔs̄innɔ n a lo zaa bire ɔ. N n tontɔ ra, brama bennɔ n a bi. VI Ḡɔs̄innɔ n a lo jaarɔ ra. N haan, ηni ḡinga kɔ taa butur ba ɔ bi minto. VII Ḡɔs̄innɔ n a zar laa ɔ. N bɔ, laa bi n a ta η mee, ηni ḡinga. VIII Ḡɔs̄innɔ n a lo lee muηηa ɔ. N bɔ, ηni nyi da z̄ɔrɔ-z̄ɔrɔ.» Yeez̄uu n a ya, an a hi, an so ra kan pan̄ηa ki, a ɔ: «Ḡɔaa k'a t̄ɔr n ta ɔ, k'an a ma!»

Hɔb̄okɔrenoom naa do ji m bɔ ni? (Matiyee 13.10-17; Marki 4.10-12)

IX Yeez̄uu kar̄indanȳnɔ wɔɔ n a lar hɔb̄okɔrenoom naa do ji ma. X A n a hi, a ɔ: «Woso zaa ka awɔɔ n hɔ k'a nyaakom da Woso cirb̄ɔe nɔ ɔ bi dɔ, bi, bɔɔ i ḡɔɔta rɔ wɔɔ, hɔb̄okɔrenoom n n'a dare η ni, kɔ ηni d̄iga, bi η b'a yi y, kɔ η n'a t̄ɔr ka, bi η b'a ma y.»

Hɔduure bi hɔb̄okɔrenoom bi ji d̄indare (Matiyee 13.18-23; Marki 4.13-20)

XI «Ba hɔb̄okɔrenoom bi ji n na. Hɔduure bi, Woso lemim m. XII Bɔɔ ni zaa bire ɔ rɔ wɔɔ, ḡɔɔɔ m, ηn'a mam, S̄otaana k'a lee ku bi, an ni hɔ k'a ni η heer ɔ bi ȳɔre η ni, kɔ η b'a da ma, ηn'a si, ηni b̄ombɔre yi ni y. XIII Bɔɔ ni jaarɔ bur̄ɔ ɔ rɔ wɔɔ, ḡɔɔɔ m, kɔ η Woso lemim bi ma, a si η nawɔm kan heernyɔɔ ki, bi η m̄asi ba ɔ y. A si η nawɔm, bi k'a yi poore, makra d̄om̄um ɔ, ηni wɔ saa. XIV Bɔɔ y'a zar laa ɔ rɔ wɔɔ, ḡɔɔɔ m, ηn'a mam, bi kan h̄ɔɔndar̄erɔ wɔɔ ki, durnya arzakarɔ

wɔɔ ki, durnya heernyɔɔɔ wɔɔ ki, gɔɔta η nawom je ɔ, η b'a dam ma, ηni nyi da muɲɲa y. ^{XV} Bɔɔ y'a lo lɛɛ muɲɲa ɔ rɔ wɔɔ, gɔɔɔ m, ηn'a tɔr kam lemim bi ma, ηn'a sim muɲɲa kan heer tɔrgabaa ki. N bir a tɔ bɔrɛ a nɔ ɔ y, η bir a tom sɔ y, ηni bɔkare ηn'i nyi dam.»

Lɛɛgure gɔaa haay minto

(Marki 4.21-25)

^{XVI} «Gɔaa bi sɛ dam future ɔ, an mɔr sa an a ku ma, gɛɛ an a sa, an a nyɔɔ gargɔ ta y. A cinta n nawɔrɛ a bince ɔ, gɔɔɔ kɔ η ni gasom nɔ wɔɔ n bir lɛɛ gure bi yim. ^{XVII} Bala, mim haay kɔ gɔɔɔ b'a dam ma ηn'a dɔ naa ma bi, η zem b'a dɔ. Mim ba ɔ n n a nyaakom da a dɔ n mi y.

^{XVIII} K'a dundo a zi kan a tɔr k'awɔɔ n'a kam ma lonlo bi ki. Bala, gɔaa k'a ni hɔ m bi, n y'a dam la. Bɔ i bi hɔsi n bi, a hɔɔn k'a a da a ɔ, a ta m poore bi, n y'a yom ni.»

Yeezuu da kan a danyɔɔ ki

(Matiyee 12.46-50; Marki 3.31-35)

^{XIX} Yeezuu da kan a danyɔɔ ki bɔr zi, bi η b'a dam ma ηn'a zɔ ma y, zamaa minto. ^{XX} N n'a hi m, η ɔ: «Ibu da kan i danyɔɔ ki i garga ra, η lɛ n taa ibu ma.» ^{XXI} A n a nyi bɔ η nɔ, a ɔ: «Mɔɔ da kan mɔɔ danyɔɔ ki m gɔɔɔ kɔ η n'a tɔr kam Woso lemim ma, ηn'a zi bam nɔ wɔɔ m.»

Yeezuu hunher da jim ɔ

(Matiyee 8.23-27; Marki 4.35-41)

^{XXII} Hindeem ɔ, Yeezuu da kɔɔlɔs ɔ kan a karɔndanyɔɔ ki. A n a hi η ni, a ɔ: «U ta higɔta bi gɔm deem bi ra», ηni cem. ^{XXIII} Kɔ η y'a hɔr, ηn'i tam bi, Yeezuu hinceem ba. Hunher gɔta n yar higɔta bi ra. Hi n'a tɔm kɔɔlɔs b'ɔ, an n'a ηsam k'a nyoo zɛ. ^{XXIV} N n'a zɔ, ηn'a gu, η ɔ: «Karɔnsaamba, karɔnsaamba, ɔ i gɔngam!» A n wuti, an hɛɛn si hunher bi ma kan hikurero wɔɔ ki, ηn'a da zenyy..., lɛɛ n zɛ si... ^{XXV} A n bɔkare, an a hi η ni, a ɔ: «Awɔɔ sɔrakare b'i ka?» Dabɔɔ ni η nyaso, η n zɛ kɛdɛ, ηn'a hum kɔ m, η ɔ: «Nka m gɔaa naa do ni? A n ni lɛ kam hunher ɔ kan hi ki, ηn'a lɛ sire!»

Hɔɔzaa waare kifurɔ kɔ ɔ

(Matiyee 8.28-34; Marki 5.1-20)

^{XXVI} N yaa lee ku Gergezaa zanno kɔ ɔ. Kɔ bi, a nya a ɔ Galilee kɔ bi rɛ. ^{XXVII} Yeezuu k'a zer tara ɔ bi, tara bi gɔaa deem a zɛ ɔ, zinɛro ni kan ki. A dɔmim laato, a n a ya, an ni huu dare a ra y, b'a n a ya, an ni wɔtam har ɔ y. Wota a nawom gɛɛnɔyaarɔ nɔ ɔ. ^{XXVIII-XXIX} Gallɛm gɔta zinɛ bi tɔr gasɔ gɔaa b'ɔ an maasɔrɛ ba. N n a wɔrɔ sur banɲarɔ m, n n pɔyaarɔ da a gam ɔ k'a dɔ ma. Bi, a tɔr η yɔnyar, zinɛ bi n a gaa, an ta m zanɲa ɔ. Yeezuu n lɛ ka zinɛ b'ɔ k'an bɔ gɔaa bi mɛ ɔ. K'a Yeezuu yi bi, a zee da, an sɔnta a taa, an n'a hum kan paɲɲa ki, a ɔ: «Bɔ ibu ɔ k'i ba mɔɔ ni, Yeezuu, Woso k'a lɛ da haay Nyi? Mɔɔ y'a yɛrɛ ibu han, i bi fir ka mɔɔ ma y.» ^{XXX} Yeezuu n a lar, a ɔ: «Ibu tɔ m bɔ?» A ɔ: «Leziyɔn» A ji k'a hi, a ɔ: Gɔta maam-maam, bala, zinɛro gɔta i gasɔ gɔaa bi mɛ ɔ. ^{XXXI} Zinɛro wɔɔ n a yɛ Yeezuu han k'a bi lɛ ka a ɔ, k'a gasɔ yaa gɔta ɔ fɔryɛrɛ nɔ ɔ y. ^{XXXII} Kurkuuro i nyinta b'ɔ gɔta, ηn'i hɔ bim ci bi ra. Zinɛro wɔɔ n a yɛ Yeezuu han, k'an zaa ka a ɔ, k'a gasɔ kurkuuro wɔɔ ɔ. A n zaa ka η ɔ. ^{XXXIII} Zinɛro wɔɔ n

bɔ ɡɔaa bɪ mɛ ʊ, ɲɪ ɡasɔ kurkuuro wɔɔ ʊ. Kurkuuro wɔɔ n bra si ci bɪ mim ʊ, ɲɪ zer, ɲɪ'a zar higɔta b'ʊ, ɲɪ ɡinga. ^{XXXIV} Kurkuuro dɔmazannɔ wɔɔ kɔ ɲ hɔ k'a ba bɪ yɪ bɪ, ɲ bra si, ɲɪ'aa hɪ tara nɔ ʊ, kan bɔlɛmarɔ wɔɔ kɪ ʊ. ^{XXXV} Ɔwɔɔ wɔɔ n bɔr k'a bɪ dɪɡa hɔ k'a ba bɪ ma. Ɖ lee ku Yeezuu zi, ɲɪ ɡɔaa kɔ zinɛro bɔ a mɛ ʊ bɪ yɪ, an nɪ nyɪntam Yeezuu jɪr ʊ, an huu da a ra, an a ba ɡɔaa mɪɲɲa, ɡɔɔɔ wɔɔ da n bɔ ʊ. ^{XXXVI} Bɔɔ ɪ hɔ k'a ba bɪ yɪ rɔ wɔɔ zinɛro zaa bɪ waare jɪ dɪnda ɡɔɔɔ kɔ ɲ bɔr lɔ wɔɔ m. ^{XXXVII} Kɛere bɪ, Gergezaa zannɔ wɔɔ n a yɛ Yeezuu han k'an a hɔr a tara ra. Bala, nyibɛə ɡɔta ɡasɔ ɲ ʊ. Yeezuu n a bɔ, an da kɔɔlɔs b'ʊ, an a wusigə. ^{XXXVIII} Ɔwɔɔ kɔ zinɛro bɔ a mɛ ʊ b'a yɛ Yeezuu han k'a zu kɔ ʊ kan kɪ. Yeezuu n a da zaa ra, a ʊ: ^{XXXIX} «Doo ɪ har ʊ, k'ɪ yaa hɔ kɔ Woso a ba ɪbɪ minto bɪ hɪ.» Ɔwɔɔ bɪ n a hɔr, an aa hɔ kɔ Yeezuu a ba a m bɪ hɪ tara bɪ nɔ ʊ jilli.

Zayirus nyɪmbɛɛrɛ mumbɔɔrɛ
(Matiyee 9.18-26; Markɪ 5.21-43)

^{XL} Yeezuu k'a a bɔ, an bɪ lee ku bɪ, zamaa bɪ b'a zɛ ʊ, ɲɪ'a si. Bala, ɲ nyɪnta, ɲɪ'ɪ dɔm ma. ^{XLI} Ɔwɔɔ n bɔr b'ʊ, a tɔ m Zayirus, sokɔmace cir m. A n bɪ sonta Yeezuu taa, an a yɛ han, k'an bɔr a har ʊ, ^{XLII} bala, a nyɪmbɛɛrɛ n ta ʊ deem bala, a dɔɔraa a zɔ buerehɪyɪa ma, an n'a bam k'a ga. Kɔ Yeezuu nɪ tam bɪ, zamaa b'a so ʊ.

^{XLIII} Lɔ ɪ nyɪnta b'ʊ, ma n'a dam zi dɔɔraa buerehɪyɪa. [A n a hɔnyɪ zar lɔɔɔɔɔ zi,] bɪ, ɡɔaa ba ʊ an a da ma, an a waa y. ^{XLIV} A n a zɔ Yeezuu ma a kur, an a wɔ da a huu lɛ ma. Lɛem bɪ, a ma b'a da jum ʊ. ^{XLV} Yeezuu n laaka da, a ʊ: «Nka y'a wɔ da mɔɔ ma?» Ɖ haay n bɪsɪ ka. Pɪyɛɛr n a hɪ, a ʊ: «Karɪnsaamba, ɡɔɔɔ kɔ ɲ y'a so ɪbɪ ʊ, ɲɪ'ɪbɪ nyɔnnɔɔɔtam nɔ wɔɔ m.» ^{XLVI} Yeezuu n a hɪ, a ʊ: «Ɔwɔɔ a wɔ da mɔɔ ma, bala paɲɲa bɔ mɔɔ mɛ ʊ, mɔɔ n a dɔ.» ^{XLVII} Lɔ bɪ k'a a dɔ a ʊ, ɲ sɔr a ra bɪ, a bɔr kan mɛhɪnkɔ kɪ, an bɪ kukurɛ zɛ Yeezuu taa. Hɔ nɪɲɲɛ k'a ka, an a wɔ da ma, an a waa lɛem bɪ, an a jɪ sa, an a dɪnda m zamaa bɪ haay taa. ^{XLVIII} Yeezuu n a hɪ, a ʊ: «M nyɪmbɛɛrɛ ɪ srakare ɪ bɔmbɔ. Ta kan laafɪ kɪ.»

^{XLIX} Kɔ Yeezuu ɡɔɔta an nɪ meer bam bɪ, ɡɔaa a tɔ sokɔmace cir bɪ har ʊ, an b'a hɪ, a ʊ: «ɪ nyɪmbɛɛrɛ bɪ ga. ɪ b'ɪ ya, ɪ karɪnsaamba da kɔrɛ ma y.» ^L Bɪ Yeezuu k'a naa ma bɪ, an a hɪ Zayirus m, a ʊ: «ɪ da bɪ bɔ ʊ y. Sɪra ka bala, a y'a waam.» ^{LI} Kɔ Yeezuu lee ku har ʊ b'ʊ bɪ, a n zaa ka ɡɔsɪ ʊ k'an ɡasɔ y. Pɪyɛɛr a ɡaa bala, kan Zaan kɪ, Zakkɪ kɪ, kan nyɪ bɪ zɪ kɪ, a da kɪ. ^{LII} Zamaa bɪ haay nɪ baa dam, ɲɪ heerzar nɔ ʊ nyɪ bɪ minto. Yeezuu n a hɪ, a ʊ: «A bɪ baa da y. A n ga y, hinceem an n'a bam.» ^{LIII} Ɖ nɪ yaa wɔm Yeezuu ma, bala, ɲ sɪra ka, a ga. ^{LIV} Yeezuu n nyɪ bɪ sa a wɔ ma, an a bir, a ʊ: «M nyɪnnɪ, wuti!» ^{LV} A n a mɪm bɔ ʊ, an wuti lɛem. Yeezuu n zaa ka, a ʊ, ɲɪ hɔbɪrɛ ka ʊ. ^{LVI} A zɪrɔ wɔɔ n zɛ kɛdɛ, bɪ Yeezuu lɛ ka, a ʊ, ɲ bɪ hɔ k'a ba naa hɪ ɡɔsɪ nɪ y.

IX

Karɪndanyɪnɔ buerehɪyɪɔɔ nyɔɔrɛ
(Matiyee 10.5-15; Markɪ 6.7-13)

^I Yeezuu buerehɪyɪɔɔ wɔɔ so kɔ ma, a paɲɲa kan lɛ kɪ ka ɲ ʊ, kɔ ɲ nɪ la zinɛro ra, kɔ ɲ nɪ yaabazannɔ waa. ^{II} A n ɲ nyɔɔ, kɔ ɲ n'aa Woso cirbɛə bɪ pa da, kɔ ɲ nɪ yaabazannɔ waa. ^{III} A n a hɪ ɲ nɪ, a ʊ: «A bɪ

hosi sa a wo u k'a zaa bi sa ni y. A bi bara sa, gee hera, gee bur, gee busoo y. A b'a ka g'aa deem m huuro gor huya y. ^{IV} Har niñe k'u ni n'awoo siñ u bi, k'a goota b'u, an ta, an awoo horle domum ku. ^V Ku ni n'awoo si k'u bi do no u y, k'a bor an n'a horm, k'a ku bi taanyisi bi gongom a gannu ma, ku ni n'a do, ni u, a koru ma.» ^{VI} Ni n'a hor ni ta koru haay u, ni u lemim nyinta bi pa dam, ni u yaabazanno waam bunce haay u.

Cir Hiruodi y'a muñña larm, nka m Yeezuu ni?
(Matiyee 14.1-12; Marki 6.14-29)

^{VII} Cir Hiruodi ho haay ku Yeezuu a ba naa ma. A n a do k'a hoon an n'a dam lo y. Bala, nawonno u Zaan y'a mum bo u gaeo bire u. ^{VIII} Gosunno u *Elii y'a hinka. Gosunno u wosolesinnisorazanno ku ni nyinta u biisi ro wo deem y'a mum bo u. ^{IX} Hiruodi u: «Moo ka ni Zaan mim go ma. Bi, nka ni a mim dundam moo n'a mam naa?» A n n'a kam ma k'a yi.

Yeezuu i zamaa torm
(Matiyee 14.13-21; Marki 6.30-44; Zaan 6.1-14)

^X Zibaezanno wo ku ni y'a wusigo bi, ni yaa ho haay ku ni yaa ba bi hi Yeezuu m. A n ni gaa, an bo ni toore ma, tara ku n n'a birm Betsayidaa bi zeezi. ^{XI} Goo wo ku ni y'a do bi, ni zu ni je u. Yeezuu ni ni si, an ni Woso cirbae bi mim dundare ni, an ni gooo ku ni le n taa laafu ma ro wo waare.

^{XII} Gum k'a bor an ni dam bi, buerehuwo wo a zo ma, ni a hi m, ni u: «Goo wo da zaa ra, ku ni ta koru wo u kan bolemaru ku ni ni junjeem no wo ku ni u, ku ni n'aa a ka wotaju ma kan hobire ku ma ni a bi. Bala, bunce ku wo n ta u naa, laato hadro ma.» ^{XIII} Bi, Yeezuu a hi ni, a u: «K'a hobire ka ni u ni a bi a zim.» Ni n'a nyi bo u, ni u: «Bur soor taan... i goota wo u kan zono ku huya, ku bi bee y, k'u ta u aa hobire si, u b'a ka zamaa b'u.» ^{XIV} Goo yaaro ku ni nyinta b'u ro wo tisi soor ku. Yeezuu n a hi a karundanyo wo m, a u: «K'a ka ku gooo wo n nyinta busoor-busoor.» ^{XV} Ni n'a ba maam, ni u ni nyinta haay. ^{XVI} Yeezuu n bur soor bi sa kan zo huya bi ku, an a mum busu brama, an ni barka da u, an a zinze ra, an a ka a karundanyo wo u ku ni n'a ka zamaa b'u. ^{XVII} Ni n'a bi, an ni ka haay. A kuurero ku ni goota bi, ni a gor kast le ma buerehuwa.

Piyee i Yeezuu kaseti kam
(Matiyee 16.13-28; Marki 8.27-9.1)

^{XVIII} Hindeem u, Yeezuu bo toore ma, an ni yaa dam, a karundanyo wo ni kan ku. A n ni lar, a u: «Zamaa bi y'a hure a u, nka m moo ni?» ^{XIX} Ni n'a nyi bo u, ni u: «Gosunno u, Zaan-Batiisi m. Nawonno u, Elii m. Gosunno u, biisizanno wosolesinnisorazaa deem y'a mum bo u.» ^{XX} Yeezuu n a hi ni, a u: «Bi k'awoo ni, awoo y'a hure a u, nka m moo ni?» Piyee n a nyi bo u, a u: «Krista ku Woso a nyoo bi ni bu m.» ^{XXI} Yeezuu ni ka ni u, a u: «I b'a hi gosi ni y.» ^{XXII} A n a ya, an n'a hure, a u: «Pakra m ku Gaaanyi bi n fir yi gota, ku googusinno n kaanm m kan wosocemannobanno jitanno ku, wosocikarinsaambo ku, ku ni n'a ze an ga, k'an a mum bo u domum kaaku hinni u.»

U a ba lo, k'u zu Yeezuu o?

XXIII Yeezuu n bokare an a hi η ni haay, a σ: «Kɔ ɔɔaa lɛ taa k'a zu mɔɔ σ, k'an a muŋŋa lɛtaamarɔ to haay, dɔmum haay, k'an a ɔɔdarkɔra busu, an zu mɔɔ σ. XXIV Kɔ sira ni, ɔɔaa k'a lɛ n taa k'a a meeyaa bumbɔ, bi zaa n ni korɔm ma. Bi, ɔɔaa k'a ye zɛ ma mɔɔ minto bi, bi zaa ɪ bi korɔm a meeyaa bumbɔre ma y. XXV Bi kɔ ɔɔaa durnya naa arzaka yi haay, a zaa n bokare an a muŋŋa nyaam, ɔɔɛ, an a muŋŋa zar, a nyɔɔɔɔ ɪ ka? XXVI Bala, kɔ ɔɔaa ɪ nyannɪ zem mɔɔ to ma, an ni nyannɪ zem mɔɔ meerbaa to ma, kɔ ɔɔaanyɪ bi bɔr a lɛbɔɔre nɔ σ kan a Zɪ hɔ ki malɛkarɔ muŋŋɔɔ hɔ ki, a b'a zaa nyannɪ zere y. XXVII Sira mɔɔ n'a hire awɔɔ m: ɔɔɔɔ kɔ η ni naa σ rɔ wɔɔ barla, ɔɔsɪnnɔ Woso cirbɔɔ bi yim, a mɪsɪrbaa dɔmum σ.»

Woso Nyɪ lɛbɔɔre

(Matiyee 17.1-8; Markɪ 9.2-8)

XXVIII Yeezuu k'a meer bi ba bi, a dɔmum a zɔ sinnyɔ ma. A Pɪyɛɛr gaa kan Zaan ki, Zakkɪ ki, an der ci ra k'a yaa da. XXIX K'a ni yaa bi dam bi, a meer a lɔr, a huu n a ba fu fɪtɪtɪ, an ni nyakɪ bɔm. XXX Lɛem bi, ɔɔɔɔ huɪyɔɔ bɔr, ηn'ɪ meer bam kan ki; Moyiisi kan Elii ki y'a hunka Woso lɛbɔɔre nɔ σ, XXXI ηn'ɪ zibɔɔ kɔ Yeezuu n n'a nyambɔrle a zɛ m, Zerizalem σ bi mim dɪndam kan ki. XXXII Bi ma bi, Pɪyɛɛr ɪ hinceem bare a ra kan a muno wɔɔ ki. Hinceem bi n bi ku η la. Kɔ η gu bi, η Yeezuu lɛbɔɔre bi yi kan ɔɔɔɔ huɪyɔɔ kɔ η ni kan ki rɔ wɔɔ ki. XXXIII ɔɔɔɔ huɪyɔɔ wɔɔ kɔ η n'a ɔɔm Yeezuu ma bi, Pɪyɛɛr a hi m, a σ: «Karɪnsaamba, kɔ wɔɔ ɪ naa σ a muŋŋa. U bur ba kaakɔ: ɪbu hɔ deem, Moyiisi hɔ deem, Elii hɔ deem.» A n hɔ k'an a hum bi dɔ y. XXXIV K'a ni meer bi bare nɔnaaσ bi, warkɔ bɔr an b'a ku η la. Karɪndanyɪnɔ wɔɔ kɔ η warkɔ bi yi an n'a kure a ra bi, η da bɔ σ ɔɔta. XXXV Meerbaa n a to warkɔ bi nɔ σ an n'a hire, a σ: «Mɔɔ Nyɪ m naa, mɔɔ n'a bɔ σ. K'a a tɔr ka ma.» XXXVI Meerbaa bi je σ bi, karɪndanyɪnɔ wɔɔ n ɔɔsɪ yi, kɔ Yeezuu deem bɛɛ y. N η hɔ kɔ η y'a yi bi hi ɔɔsɪ m dɔmɪnnɔ wɔɔ duro σ y, η zɛ pi.

Nyɪ kɔ zinɔro ni fir kam ma

(Matiyee 17.14-18; Markɪ 9.14-27)

XXXVII Bi dɔ k'a mɪ bi, η zer ci bu ra, zamaa n bɔr, an bi Yeezuu zɛ σ. XXXVIII ɔɔaa deem ni zamaa bi bire σ, an zee da, a σ: «Karɪnsaamba, mɔɔ y'a yere ɪbu han, dɪga mɔɔ nyɪyar bi mim ma, an mɔɔ nyɪ a deem bala. XXXIX Zinɔ deem ɪ gasɔ σ, an tɪr a da zeedare ma, an a hinkɔ. A n bɪr lihɪhur tare a lɛ rɛ, an bɪr a dam kɔre ma, a bɪr bɔre a mɛ σ naanaa y. XL Mɔɔ ye ɪbu karɪndanyɪnɔ wɔɔ han kɔ η ni la ra, bi η n a da ma y.» XLI Yeezuu n a hi, a σ: «Sɪrakare warzannɔ kan ɔɔɔɔ bɔnyaarɔ ki dɔ n'awɔɔ m. Mɔɔ yi m yare m dɔmum karɔ ba, kɔ m bɔraama zi ba kan awɔɔ ki? Bɔr ɪ nyɪ bi m naa σ.» XLII Nyɪ bi k'a bɔr an n'a zɔm bi, zinɔ b'a zɛ an a zɔ tara σ, an a hinkɔ. Yeezuu n hɔɔn si zinɔ bi ma, an nyɪ bi waa, an a ka a zɪ σ. XLIII N η haay n zɛ kɔdɔ Woso ɔɔtabaa bi minto.

Yeezuu a ya, an n'a zɛ mim dɪndare

(Matiyee 17.22-23; Markɪ 9.30-32)

Hɔ haay kɔ Yeezuu a ba bi a ka ɔɔaa biyɔɔ heer n nyɪnta. A a hi a karɪndanyɪnɔ wɔɔ m, a σ: XLIV «K'a tɔr ka hɔ kɔ mɔɔ n'a hum bi ma muŋŋa: N ɔɔaanyɪ bi nyasɔm, n n'a da ɔɔɔɔ wɔ σ.» XLV Bi,

karundanyɩno wɔɔ bɩr a meerbaa bi ji mare y. A ji b'a nyaakom da η nɩ, kɔ η b'a da ma, ηn'a dɔ y, ηn'ɩ nyi bam Yeezuu larle m mim naa do minto.

Nka m jitaare?

(Matiyee 18.1-5; Marki 9.33-37)

^{XLVI} Laakadare deem bɩr η hɔɔn ɔ, ηnɩ bɩsɩ kam kɔ ma, η ɔ: nka y'a da ma an yɩ jitaare a bire ɔ. ^{XLVII} Yeezuu k'a η laaka bi dare ji dɔ bi, a nyɩ gaa, an a jim a jɩr ɔ, ^{XLVIII} an n'a hire η nɩ, a ɔ: «Gɔaa k'a nyɩ naa do si mɔɔ tɔ ma, mɔɔ a yɩ m si. Gɔaa k'a mɔɔ si bi, gɔaa k'a mɔɔ nyɔɔ b'a a si. Bala, gɔaa k'an poore awɔɔ haay barla bi, bi n'awɔɔ jitaare.»

Gɔaa k'a bi bɔnyaa kan awɔɔ ki bi, awɔɔ gɔaa m

(Marki 9.38-40)

^{XLIX} Zaan meerbaa bi sa, a ɔ: «Karɩnsaamba, wɔɔ gɔaa yɩ an nɩ lam zinɔro ra ɩbu tɔ m, wɔɔ n a gɔ ma, k'a ba kan wɔɔ ki bi tɔ ma.» ^L Yeezuu n a hɩ, a ɔ: «A b'a gɔ ma y, bala, gɔaa k'a bi bɔnyaa kan awɔɔ ki bi, awɔɔ gɔaa m.»

YEEZUU ZERIZALEM ZAA SA

N kaanm Yeezuu m Samarii ɔ

^{LI} Domum k'a a ga m kɔ Woso n Yeezuu bɔ durnya ɔ bi k'a n'a zɔm bi, a a cɩnta k'a ta Zerizalem ɔ. ^{LII} A gɔɔɔ nyɔɔ kɔ η nɩ leɛ ka a m. Bɔɔɔ n zaa sa, ηn'aa gasɔ Samarii kɔ deem ɔ, k'a leekure bi banka. ^{LIII} Bi, η n a si y, k'a zaa sa an nɩ tam Zerizalem ɔ bi tɔ ma. ^{LIV} Karundanyɩno Zaan kan Zakkɩ ki kɔ η naa yɩ bi, η y'a hɩ, η ɔ: «Zuuba, ɩbu le taa k'ɔ le ka, kɔ se n a to brama an zer, an nawɔɔnɔ bi ge?» ^{LV} Yeezuu n a bɔ an dɩga η ma, an nyaa ba kan η ki, [a ɔ: «Nyi k'an ta awɔɔ m bi, awɔɔ n a dɔ y. Gɔaanyɩ bi n bɩr k'a bi gɔɔɔ zinze y, bɩr a ɔ k'a bi η bɔmbɔ.»] ^{LVI} N n'a hɩr, ηnɩ ta tara vanta ra.

Yeezuu zuure ɩ le da haay

(Matiyee 8.19-22)

^{LVII} Kɔ η zaa sa ηn'ɩ tam bi, gɔaa deem a hɩ Yeezuu m, a ɔ: «Mɔɔ zum kɔ ɔ kan ɩbu ki, m ta bɩnce haay k'ɩbu n nɩ tan ɔ.» ^{LVIII} Yeezuu n a hɩ m, a ɔ: «Sɛɛunɔ yaaro ta ɔ, bi bennɔ y'a cɛro m. Bi, Gɔaanyɩ bi ba bɩnce m k'a mim cɩnta ɔ y.» ^{LIX} A n a hɩ gɔaa vanta m, a ɔ: «Zu mɔɔ ɔ.» Bi n a nyɩ bɔ ɔ, a ɔ: «Zuuba, zaa ka m ɔ, kɔ m dɔ m zɩ birle ma.» ^{LX} Yeezuu n a hɩ m, a ɔ: «Gɛɛno wɔɔ to kɔ η n a gɛɛno bir. B'ɩbu, ta ɩ yaa Woso cirbɛɛ pa da.» ^{LXI} Gɔaa vanta n a hɩ, a ɔ: «Mɔɔ zure ɩbu ɔ karɩnsaamba, bi zaa ka m ɔ, kɔ m m leer so m harzanno m.» ^{LXII} Yeezuu n a hɩ m, a ɔ: «Kɔ gɔaa donokaan sa k'a dam wɔ, an a bɔ an nɩ dɩgare a kur, a zaa b'a dam ma an Woso cirbɛɛ zi ba y.»

X

Yeezuu ɩ busaanhɩna a yaa hɩyɔɔ wɔɔ nyɔɔm

^I Bi kur bi, Zuuba karundanyɩno gɔsɩnɔ bɔ ɔ busaanhɩna a yaa hɩya, an η nyɔɔ hɩya-hɩya, kɔro kan bɩnce haay k'a a ga m an ta ɔ b'ɔ, ηnɩ leɛ ka a leɛ. ^{II} A n a hɩ η nɩ, a ɔ: «Hɔdare bi gɔta, b'a darezanno ba ɔ gɔta y. K'a yaa da wutu zaa bi m, k'a ye han, k'an zibɛnno nyɔɔ hɔdare bi minto. ^{III} K'a ta! Awɔɔ nyɔɔ mɔɔ nawom am sinnyɛennyɩno hɔ bi m tamarɔ bire ɔ. ^{IV} A bi busoo sa y, a bi hera sa y, a bi kɔso sa

so y. A bi jum a yaa da gɔaa m zaa ra y. ^V K'a lɛɛ ka a hi har k'awɔɔ n ni gasoŋ ɔ b'ɔ, a ɔ: Kɔ laafu n bir har naa do mim la. ^{VI} Kɔ laafu zaa i b'ɔ deem, awɔɔ laafu bi zerm la. Kɔ bi bɛɛ y, a y'a bɔm an bɔr awɔɔ zi. ^{VII} K'a gɔɔta har bi do ɔ. Hɔ kɔ n n'a kare awɔɔ ɔ bi, a bir a bɛɛ, a bir a mire. Bala, zibəəzaa b'a ga a busoo m. A bi har lonlor y. ^{VIII} K'awɔɔ yaa gaso tara niŋŋə nɔ ɔ, n n'awɔɔ si, k'a hɔ kɔ n y'a ka awɔɔ ɔ bi bi. ^{IX} K'a yaabazanno kɔ ŋ ni b'ɔ rɔ wɔɔ waa. K'a hi gɔɔɔ wɔɔ m, a ɔ: Woso cirbəə b'a zɔ awɔɔ ma. ^X K'awɔɔ yaa gaso kɔ niŋŋə ɔ, bi ŋ n awɔɔ si, k'a bɔ a hi gɔɔɔ gaa ɔ, a ɔ: ^{XI} Baa k'awɔɔ kɔ bi taanyisi k'a naaso wɔɔ ganno ma bi, wɔɔ y'a gungum ma, ɔ a to awɔɔ m. Bi, k'a dɔ a ɔ, Woso cirbəə b'a zɔ awɔɔ ma. ^{XII} Sira mɔɔ n'a hire awɔɔ m: Woso dɔdɔkare hinni ɔ, Sodɔm hɔnhɔrle bi nyuntam gɔta, an kɔ bi do ku y.»

(Matiyee 11.20-24)

^{XIII} «A nyuntare awɔɔ ma bonyaa, Korazen zanno! A nyuntare awɔɔ ma bonyaa, Betsayidaa zanno! Bala, hoserlo kɔ ŋ ba awɔɔ bire ɔ rɔ wɔɔ, kɔ ba ŋ y'a ɔ Tiir ɔ kan Sidon ki, ncinaas naa ŋ yɔgɔrɔ da a ra, ŋni suu lo a mim la, k'a hinka a ɔ, a a musirbaa lor, a dɔmum laatu. ^{XIV} Bi minto bi, dɔdɔkare hinni ɔ, Tiir kan Sidon ki hɔnhɔrle bi nyuntam gɔta, an awɔɔ hɔ bi ku y. ^{XV} B'ubu Kapernawum, i hɔɔn ubu n n'a dare i ɔ, n y'ubu busum i ta arzana ɔ ra? N y'ubu zerm yaa gɔta ɔ, firyire bince ɔ.»

^{XVI} Yeezuu a ya, an a hi ŋ ni, a ɔ: «Bɔzaa n n'a tɔr kare awɔɔ ma bi, a tɔr an n'a kam mɔɔ ma. Bɔzaa i kaanm awɔɔ m bi, kaanm a ɔ mɔɔ m so. Bi bɔzaa i kaanm mɔɔ m bi, kaanm a ɔ gɔaa k'a mɔɔ nyɔɔ bi m.»

Karindanyɔno busaanhuna a yaa huyɔɔ wɔɔ wusigere

^{XVII} Karindanyɔno busaanhuna a yaa huyɔɔ wɔɔ a wusigere, ŋni bɔr kan heernyɔɔ ki, ŋ ɔ: «Zuuba, baa zinero wɔɔ lɛ si ubu tɔ ma.» ^{XVIII} Yeezuu n a hi ŋ ni, a ɔ: «Mɔɔ Sotaana yi, an a to brama an a da, am brama nyaki hɔ bi m. ^{XIX} Ba n ni: mɔɔ paŋŋa ka awɔɔ ɔ k'a tɔ minno ra kan bɔɔrɔrɔ ki kan junno paŋŋa ki haay, bi hɔsi bi bare awɔɔ ni y. ^{XX} Bi, a b'a hɔɔn nyɔɔ zinero kɔ ŋ y'awɔɔ lɛ si rɔ wɔɔ minto y. K'a heer nyɔɔ, kɔ Woso awɔɔ tɔrɔ gɔrsira ba arzana ɔ bi minto.»

Yeezuu y'a heer nyɔɔm

(Matiyee 11.25-27; 13.16-17)

^{XXI} Lɛɛm bi, *Sent-Espri a ka heernyɔɔ gɔta n gaso Yeezuu ɔ, a ɔ: «M Zi, mɔɔ yi m lɛ bɔrɛ ubu ɔ, brama kan tara ki Zuuba, ubu k'i mim naa do nyaakom da hɔɔnzanno, kan hɔdonno ki m, i b'a hinka gɔɔɔ poorero m. Sira m. Sira m, Zi, ubu y'a ŋɔa k'an nyunta ncinaas.»

^{XXII} «Mɔɔ Zi hɔ haay sa, an a ka mɔɔ ɔ, bi gɔaa ba ɔ an Nyi bi dɔ kɔ Zi bi bɛɛ bala y. Bi, gɔaa ba ɔ an Zi bi dɔ kɔ Nyi bi kan gɔɔɔ kɔ Nyi bi lɛ n taa k'a hinka ŋ ni rɔ wɔɔ ki bɛɛ bala y.» ^{XXIII} A n a bɔ, an dɔga karindanyɔno wɔɔ ma, an a hi ŋ ni a minto, a ɔ: «Mimbirenyuntazanno m, gɔɔɔ kɔ ŋ ni hɔ k'awɔɔ n'a yum nɔ wɔɔ yum. ^{XXIV} Bala, Sira mɔɔ n'a hire awɔɔ m, wosolesinnɔsorazanno gɔta kan cinno ki a ŋɔa k'a hɔ k'awɔɔ n'a yum bi yi, bi ŋ n a yi y, k'a hɔ k'awɔɔ n'a mam bi ma, bi ŋ n a ma y.»

Muno ŋɔare, Samarii gɔaa hɔbɔkɔrenoom

XXV Wosocikarinsaamba deem wuti an laaka da Yeezuu han, k'a nyaso meerbaa no o, a o: «Karinsaamba, bo moo m ga m m a ba, ku m misirbaa k'a nyare ba o bi yi?» XXVI Yeezuu n a hi m, a o: «Moyiisi le ci bi no o, bo n y'a gorsira ba? Ibu y'a karinda bam lo?» XXVII A n a nyi bo no, a o: «K'i Zuuba i Woso nsoa kan i heer ki haay, kan i nyi ki haay, kan i panja ki haay, kan i hoodare ki haay. K'i mim nsoa amba i munda m.» XXVIII Yeezuu n a hi m, a o: «I nyi bo o munda. A ba ncinaas, i misirbaa bi yim.»

XXIX Bi, wosocikarinsaamba bi k'a le n taa k'a gumeka a munda o bi, a Yeezuu lar, a o: «Nka m moo mim ni?» XXX Yeezuu n a nyi bo no, a o: «Gaa i nyinta an a to Zerizalem o, an ni tam Zeriko o. Konno n aa da ma, ni'a huuro yo m, ni'a ze banno m, ni yaaba da ma, ni'a go ma, an n'a bam k'a ga. XXXI Wosocemannber deem a to b'o so, an bor an ni cenim zaa bi do ra. A n gaa bi yi, an bir ma, an cem. XXXII Wosoc zibaezaa deem a to Zerizalem o so, an ni cenim b'o. Levii do gaa m. A n gaa bi yi, an bir ma, an cem. XXXIII Bi, Samarii gaa deem y'a to zaa ra, an bi lee ku gaa bi zi. K'a a yi bi, a cicir a nyaso. XXXIV A n a zo ma, an a nyinno woo sorgo diven m, an nyoo no ni ma, an pera burgu ma, an a busu, an a da a sisi o, an ta m zaasenoce o, an aa nyisi ba m. XXXV Do k'a mi bi, a busoo bo o boologo huya, n n a ba wanzur m, an a ka zaasenoce zaa b'o, an a hi m, a o: Diga a mim ma, bi k'i busoo zar a kur, ku moo m wusigo, ku m b'a sompi a yaa o. XXXVI Ibu hoodare no o, gaa kaako naa bireyaa o, nka m gaa ku konno a ze bi mim ni?» XXXVII Wosocikarinsaamba bi n a nyi bo o, a o: «Bo i mundaba ba kan ki bi m.» Yeezuu n a hi m, a o: «B'ibu so, ta, i ba maam so.»

Marti kan Maarii ki har o

XXXVIII Ku Yeezuu kan a karindanyino ki zaa sa ni'a tam bi, ni yaa gaso ku deem o. Lo ko n n'a birm Marti bi ni si a har o. XXXIX A dam n ta o, a to m Maarii, bi nyinta Zuuba bi taa, an n'a tor kare a meerbaa ma. XL Marti nyinta an n'a tontoni o kan hobure bare ki, zibae gosinno ki so. A n bor, an b'a hi, a o: «Zuuba, moo dam bi k'a moo to m deem, m ni ziro woo bam bi, a bir hosi bare ibu n na? A hi m k'an b'a da m han.» XLI Zuuba n a nyi bo o, a o: «Marti, Marti, ho guta y'ibu hoodo o, an n'ibu kom. XLII Deem bala m pakra. Maarii ho k'an munda bi bo o, bi, gaa b'a yom ni y.»

XI

Yaadare

(Matiyee 6.9-13; 7.7-11)

I Hindeem o, Yeezuu nyinta an ni yaa dam bunce ninjo o. K'a yaa bi da an a nya bi, karindanyi deem a hi m, a o: «Zuuba, yaadare dinda o m, amba Zaan a dinda a karindanyino woo m bi m.» II A n a hi ni, a o: «K'a i yaa dam, k'a hi, a o:

Zi,

a ka ko n n'ibu munda do Woso a deem,

k'i cirbae n bor.

III Woo domum biyae hobure ka woo o,

IV k'i woo mimbonyaaro sugur ka woo o, amba woo munda y'a sugur kam boo i koroma kan woo ki ro woo o bi m.

I b'a ka, u u do makra no u y.»

^V Yeezuu a ya, an a hi, a u: «Gɔaa bi kara hannyi n ta u, an ta an aa hi m dibsir ma, a u: «M hannyi, bur zim sa m m kaaku, ^{VI} moɔ hannyi deem y'a to zaa ra an bor moɔ zi, bi hoɔi ba moɔ u ku m a ka u y.» [□] Bo n ni ce u b'u bi n a nyi bo u, a u: «I bi moɔ ko y. Moɔ ce le ta. Moɔ kan m nyino ki i wotam. Moɔ bi m dam ma, m wuti, m bur ka ibi u y.» [□] Moɔ y'a hire awoo m: baa k'a b'a dam ma, an wuti an a ka u a hannyi baa bi minto, a wutire an ho haay k'a le n taa bi ka u, k'a le baa k'an a ko bi to ma.»

^X «Sira moɔ n'a hire awoo m: K'a ho ye, n y'a kare awoo u. K'a ka, awoo y'a yim. K'a cele ze, n y'a gore awoo m. ^X Bala, gɔaa k'a ho ye, n y'a kan u, gɔaa k'a ka, a y'a yim, gɔaa k'a cele ze, n y'a gore a zaa m. ^{XI} Zi bi kara n n'awoo bire u naa u, a nyi n zo ye han an mum sa an a ka u? ^{XII} Gee a n a ya, an jir ye, bi n boɔɔ sa an a ka u? ^{XIII} K'awoo n guoo bonyarɔ woɔ, awoo ho muɲa ka a nyino u do. Bi Zi Woso k'a ni arzana u bi, a bi Sent-Espri kam guoo ku n n'a yem han ro woɔ u an le da ra?»

Yeezuu paɲa b'a to ka?

(Matiyee 12.22-30; Marki 3.22-27)

^{XIV} Yeezuu i lam zinɔ k'a gɔaa ba beɔtir bi la. Bi, zinɔ bi k'a bo bi, beɔtir b'i meer bam, zamaa bi n ze keɔe. ^{XV} Bi, gɔsunno a hi, u u, la Yeezuu n nawom zinero woɔ ra, zinero cir Belzebul paɲa m. ^{XVI} Gɔsunno le n taa k'a Yeezuu makra ba a diga a, n n'a yem han k'an a ka ko makra n a to arzana u k'a yi.

^{XVII} Bi Yeezuu n hoondare bi yi, an a hi n ni, a u: «Ku cirbɔe deem zanno wuti n n'i yar bam kan ku ki, a da an nawom, a ceɔ woɔ n a dinda ku ra so. ^{XVIII} K'awoo u, Belzebul paɲa minto y'a ka moɔ ni lam zinero ra bi, ku Sotaana a bo an ni yar bam kan a muɲa ki so, a cirbɔe bi nyintam lo? ^{XIX} Ku Belzebul minto y'a ka moɔ ni lam zinero ra, awoo karindanyino woɔ, la n nawore n la, nka to ma? Awoo guoo woɔ n n'awoo doɔo yarm. ^{XX} Bi ku la moɔ nawom zinero woɔ ra kan Woso wo paɲa ki, k'a do a u: Woso cirbɔe b'i lee ku awoo zi. ^{XXI} Ku gɔaa paɲazaa i dore a har ma kan a yabaa moɔlo ki, hoɔi bi bam ho k'an ta m bi ni y. ^{XXII} Bi ku paɲazaa vanta bor a paɲa n le da ra, an b'a nyaso an a da ra, an a yabaa moɔlo k'a n ka a ma ro woɔ yo ni, ho k'an ta m bi gor an nawom an a jir. ^{XXIII} Gɔaa k'a ba kan moɔ ki bi, moɔ jum m. Gɔaa k'a bir a dam moɔ han an a so ku ma bi, a hisiga an nawom.»

(Matiyee 12.43-45)

^{XXIV} «Ku zinɔ bo gɔaa me u, bimbir an nawom zaɲa u an n'a kam menyoo dare bince ma. K'a n a yi y, a y'a hire a muɲa m, a u: Moɔ yi m wusigam, m ta m har gusire u, bince ku moɔ m bo u bi. ^{XXV} K'a a wusigə bi, a yaa diga a, n y'a waa, n n'a banka muɲa. ^{XXVI} A n a bo an ta, an aa zinero gaa saanhuna, n bonyaabaa n le da ra, n ni bi gaso, n ni nyinta b'u. Bi gɔaa bi do bonyaabaa le da m biisi ra.»

^{XXVII} Yeezuu k'a meer ba ncinaaɔ bi, lo deem a leer busu an meer ba zamaa bi bire u, a u: «Mimbirenyintazaa m lo k'a ibi yi durnya u, an nyo ka ibi u bi m.» ^{XXVIII} Yeezuu n a nyi bo u, a u: «Mimbirenyintazanno m guoo ku n n'a tor kam Woso lemim ma, n n'a le sim no woɔ m.»

*Zamaa makra yeɛ**(Matiyee 12.38-42)*

XXXIX Zamaa bi k'a a so ko ma bi, Yeezuu y'a hire η ni, a u: «Her naa u guɔɔ wɔɔ, guɔɔ bɔnyaaro m, makra ηn'a kam ma. Bi ko makra bi ni, η bi makra vanta yim ko Zonas makra bi bee y. XXX Bala, Zonas k'a nyunta makra Niniivi guɔɔ mum u bi, Gɔaanyi bi nyuntam makra so her naa u guɔɔ wɔɔ minto. XXXI Woso dɔɔkare hinni u, lɔcir k'a a to jɔsadoɔpaasu u bi wutim kan her naa u guɔɔ nɔɔ m ki an η dɔɔɔ yar, bala, a to a u durnya le cɔnta je u, k'a b'a tor ka mindor Salomɔɔn lemim ma. Bi, bɔ i le da Salomɔɔn m b'i naa u. XXXII Dɔɔkare hinni u, Niniivi guɔɔ wutim kan her guɔɔ nɔɔ m ki, ηni η dɔɔɔ yar, bala, ko η y'a tor ka ho ko Zonas a hi bi ma bi, η y'a bɔ a taam. Bɔ i le da Zonas ra b'i naa u.»

*Sɔrakare leegure**(Matiyee 5.15; 6.22-23)*

XXXIII «Gɔaa ba u an ni se dam fiture u, an a nyaakom da y, gee, an a nyɔɔ kasi taa y. A cɔnta n nawom ho bure u, ko guɔɔ ko η ni gasom no wɔɔ n leegure bi yi. XXXIV Ibu mesim fiture bi, mɔnyaa m. K'ibu mɔnyaa mɔnɔn, ibu mesim bi haay b'i leegure u. Bi, k'ibu mɔnyaa bi mɔnɔn y, ibu mesim b'i mɔnsigə u so. XXXV Dundo i zi kan leegure k'a n'ibu u bi ki, i b'a ka, an a ba mɔnsigə y. XXXVI K'ibu mesim haay i leegure u, bi mɔnsigə poore ba u tɔkke, a haay nyuntam leegure u amba fiture k'a ni lee bore a u, an ni leegure kam bi m.»

*Yeezuu y'a bam kan farizeenɔ ki wosocikarɔnsaambɔɔ ki**(Matiyee 23.1-36; Marki 12.38-40)*

XXXVII Yeezuu k'a ni meer bam bi, farizen deem a bir a har u k'an bi hobure bi. A n gasu, k'a ho bi. XXXVIII Farizen bi k'a Yeezuu yi an ni hobure buncə u b'a n a wo hir amba n tir a ba bi, a ze kedə. XXXIX Zuuba bi n a hi m, a u: «Diga, awɔɔ farizeenɔ wɔɔ, he kan laaga ki kur awɔɔ n'a sɔrgom, koorbaa n bokare an awɔɔ heer han kan kusirabaa ki. XL Hɔɔnwarzanno n'awɔɔ m! Gɔaa k'a kur bi ba bi, a bee y'a no bi ba so ra? XLI Bi, k'a ho ka cicirzanno u, awɔɔ n n'a bam keere bi haay yim mɔnɔn awɔɔ ma.

XLII A pakra bare awɔɔ m, farizeenɔ ra! Bala, ganwore bu ho awɔɔ n'a kam kan manti, poobur ki, kan ho haay k'a ni haanm brikero u bi ki. A bokare a kaanm Woso tɔrgabaa bi m kan a nɔɔre bi ki m. Bi, awɔɔ a ga m, a ba, a bɔɔ i gɔɔta ro wɔɔ ba so.

XLIII A pakra bare awɔɔ m, farizeenɔ ra! Awɔɔ i leekare buncero wɔɔ nɔɔ sokomacero u, awɔɔ guɔɔ yaadarero nɔɔ daasiro u. XLIV A pakra bare awɔɔ m, awɔɔ bɔ ko u kan gəonoyaaro ki, ηn'i tɔre η la, bi η bir a dore y.»

XLV Wosocikarɔnsaambɔɔ wɔɔ deem a hi Yeezuu m, a u: «Karɔnsaamba, k'ibu ni meer bare ncinaasu bi, wɔɔ sonsɔ ibu n'a wom so.» XLVI A n a nyi bɔ u, a u: «Awɔɔ so wosocikarɔnsaambɔɔ ra, a pakra bare awɔɔ m, awɔɔ ni mɔrlo gorezanno kam guɔɔ ra, b'awɔɔ bokare, awɔɔ mɔnɔnɔɔ bir a nyokor deem taan... dam mɔrlo wɔɔ duro ma y. XLVII A pakra bare awɔɔ m, awɔɔ k'a ni wosolesinnɔsɔrazanno wɔɔ yaaro dɔm bi minto, b'awɔɔ ziro yi η zɔnze. XLVIII Ncinaasu bi, awɔɔ y'a ziro wɔɔ kaseti kare a u, awɔɔ ye η zibəə bi ma. Bala, η yi wosolesinnɔsɔrazanno wɔɔ zɔnze, awɔɔ m bor an ni η yaaro

bumbankam. XLIX Bɪ y'a ka Woso n a hɪ a mindɔrɛ nɔ ɔ, a ɔ: Mɔɔ wosolesinnɪsorazannɔ kan m zibɛɛzannɔ kɪ nyɔɔrɛ ɲ nɪ, ɲ gɔɔɔ gɔsɪnnɔ zinzɛrɛ ɲ barla, ɲnɪ zibɛɛ bɔnyaa ba gɔsɪnnɔ m. ^L Bɪ minto bɪ, ɲ her gɔɔɔ wɔɔ hɔnhɔrm, wosolesinnɪsorazannɔ haay kɔ ɲ yɪ ɲ zinzɛ hallɪ durnya dare ma rɔ wɔɔ ma lore minto. ^{LI} A n a sa Abel ma lore ma, an ta m Zakarii k'a ga Wosoce ɔ, mannɪjaa bɪ kan bɪnce mɪɲɲa bɪ kɪ bire ɔ. Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, ɲ her naa ɔ gɔɔɔ nɔɔn duro hɔnhɔrm minno nɔɔn duro minto. ^{LII} A pakra bare awɔɔ m, wosocikarɪnsaambɔɔ ra, awɔɔ hɔdɔrɛ cɛlenyɪ sa a nyaakom da. Awɔɔ n gasɔ a zim y, a bɔkare an n'a nyam gɔɔɔ kɔ ɲ le taa k'a gasɔ ɔ rɔ wɔɔ ɔ.»

^{LIII} Yeezuu k'a bɔ b'ɔ bɪ, wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ kan farizɛɛnrɔ wɔɔ kɪ wuti ɲn'ɪ tator bam kan nomaa kɪ, ɲn'ɪ laakarɔ do haay dundam han. ^{LIV} ɲ n'ɪ dundom zi k'a ku a nyaso, a meerbaa deem nɔ ɔ.

XII

Yeezuu dɔndɔrɛrɔ ka a karɪndanyɪnɔ ɔ (Matiyee 10.26-31)

^I Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, gɔɔɔ kɔ ɲ le dɔrɛ ba ɔ a zɛ kɔ ra, hallɪ ɲn'ɪ tontɔm kɔ ra. Yeezuu n a sa, an n'a dundam a karɪndanyɪnɔ m, a ɔ: «A n le da haay bɪ, k'a dundo a zi kan farizɛɛnrɔ nyɔnyɔɔ kɔ zambɔ m bɪ kɪ. ^{II} Hɔ ba ɔ, an a nyaakom da, n b'a yɪrɛ y. Mim ba ɔ, an a nyaakom da, n b'a dɔrɛ y. ^{III} Hɔ k'awɔɔ hɪ monsigɔ ɔ bɪ, ɲ y'a mam lɛɛgure ɔ. Awɔɔ n a hɪ tɔr ɔ cɛ ɔ bɪ, n bɔm garga ra ɲn'a hɪ.»

^{IV} «A hɪ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m, m hannɪnɔ: A bɪ nyi ba gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ mesim zem gɔr, bɪ, ɲ b'a dam hɔsɪ ma ɲn'a ba bɪ je ɔ rɔ wɔɔ nɪ y. ^V Hɔ k'awɔɔ a ga m a nyi ba m bɪ, kɔ m a hunka a m: K'a nyi ba Woso k'a a da ma an gɔr zɛ, bɪ je ɔ an a da ma, an ɪ gasɔ sehar ɔ bɪ m. Sɪra mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, bɪ, awɔɔ a ga m a nyi ba m. ^{VI} N bɪr bennɔ nyɪnɔ hɛɛnm soor, k'a tanka hɪya yɪ ra? Bɪ deem taan... tɔ bɪr bɔm Woso nɔ ɔ y. ^{VII} B'awɔɔ, awɔɔ minkɔ bɪ, ɲ y'a le sa haay. A da bɪ bɔ y, awɔɔ jɪra bennɔ nyɪnɔ m jilli.»

(Matiyee 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

^{VIII} «A hɪ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m: Kɔ gɔaa kasetɪ ka gɔɔɔ taa, a ɔ, mɔɔ gɔaa n'a mɪ, Gɔaanyɪ bɪ y'a kasetɪ kam Woso malɛɛkarɔ taa sɔ. ^{IX} Bɪ kɔ gɔaa bɪsɪ ka mɔɔ ma gɔɔɔ taa, mɔɔ bɪsɪ kam ma Woso malɛɛkarɔ taa sɔ. ^X Gɔaa k'a meerbaa bɔnyaa ba Gɔaanyɪ bɪ ma, a y'a sugur yɪm. Bɪ, gɔaa k'a meerbaa bɔnyaa ba Sent-ɛspri ma, a b'a sugur yɪrɛ y. ^{XI} Kɔ ɲ bɪr, ɲn'ɪ tare awɔɔ m yaadarecɛrɔ ɔ, gɛɛ cinno taa, gɛɛ taralɛɛzannɔ taa, a b'a heer kɔ kan hɔ k'awɔɔ n n'a hum k'a mɪɲɲa bɔmbɔm bɪ kɪ y. ^{XII} Bala, Sent-ɛspri y'a hɪrɛ awɔɔ m, a hɪrɛ dɔmɪm ɔ.»

Durnya arzaka

^{XIII} Gɔaa ɪ nyɪnta zamaa bɪ bire ɔ, an a hɪ Yeezuu m, a ɔ: «Karɪnsaamba, a hɪ mɔɔ danyɪ bɪ m k'an wɔɔ zɪ arzaka nɪɲɲɔ k'a a to bɪ jir kan mɔɔ kɪ.» ^{XIV} Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Nka ɪ le ka kɔ mɔɔ n nyɪnta awɔɔ dɔdɔkarezaa gɛɛ awɔɔ hɔjɪrlezaa?» ^{XV} A n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «K'a dundo a zi kan arzaka ɲɔarɛ kɪ. Bala, gɔaa mɪsɪrbaa bɪ bɪr zum kɔ ɔ kan a arzaka kɪ y, baa kɔ arzakazaa m.»

Arzakazaa k'a hɔɔn ba ɔ hɔbɔkɔrɛnoom

^{XVI} A n hōbōkōrenoom naa do da η nɪ, a ɔ: «Arzakazaa deem ɪ nyɪnta ɔ, a hōsɪra n hō ba mɪŋŋa. ^{XVII} A n n'a hōɔn dare a heer ɔ, a ɔ: Mōɔ y'a bam lō? Bala, bɪnce ba mōɔ ɔ, m nɪ m hōyaa bɪ zarŋ ɔ y. ^{XVIII} A n n'a hɪ a mɪŋŋa m, a ɔ: Hō kō mōɔ n'a bam bɪ ba n nɪ: kō m m sɪrō wōɔ zō haay, m η banka m η dō gōta-gōta, m m hōyaa bɪ zar ɔ kan m arzaka bɪ kɪ. ^{XIX} Mōɔ y'a hɪre m mɪŋŋa m, mōɔ ɔ: Ba ɪ n nɪ arzaka gōta m na, dōɔraa hōka-hōka minto. Mēnyōɔ da, hō bɪ, ɪ hō mɪ, k'ɪ heer nyōɔ. ^{XX} Bɪ, Woso a hɪ m, a ɔ: <Hōɔnwarzaa ra, ɪbɪ gam gum naa ɔ. Hō k'ɪbɪ banka haay bɪ, nka n n'a sare?> ^{XXI} Ncɪnaaɔ m kan gōaa k'a arzaka gur an n'a kuntərə a mɪŋŋa tō ma, an bōkare hōntazaa bēe m Woso mɪm ɔ y.»

*Heerkōre mim
(Matiyee 6.25-34)*

^{XXII} Yeezuu a hɪ a karɪndanyɪnō m, a ɔ: «Naa minto y'a ka mōɔ n'a hɪre awoɔ m: a b'a heer kō kan hō k'awōɔ n'a bɪm k'a mɪsɪrbaa ba bɪ mim kɪ y, a b'a heer kō kan huu k'awōɔ n n'a dure a ma bɪ mim kɪ sō y. ^{XXIII} Bala, mɪsɪrbaa lē da hōbɪre m, mesim n lē da huu m. ^{XXIV} K'a dɪga kaakaarō ma, η bɪr hō duure y, bɪ η bɪr a dare y. N ba hōbɪre kuntərə ɪ nɪ y, η ba sɪ m sō y. Bɪ Woso yɪ η tōrm. Awoɔ jura bēnno m galleɪm hōka! ^{XXV} Gōaa bɪ kara n'awōɔ bɪre ɔ, an n'a dam ma, an a mɪsɪrbaa nyōɔ lēe poore a heerkōre minto? ^{XXVI} K'awōɔ b'a dam a poore bɪ bare ma bɪ, bō minto m, awoɔ n n'a heer kōm kan bō ɪ gōɔta haay bɪ kɪ? ^{XXVII} K'a dɪga burvuro kō η nɪ haanm hōsɪra ɔ rō wōɔ ma, η bɪr lannɪ nōɔrē, η bɪr huu bare y, bɪ mōɔ y'a hɪre awoɔ m: Salomōɔn kan a cɪrbəə bɪ kɪ, a n huuro gōerērō yɪ an burvuro nōɔn duro deem nɪ y. ^{XXVIII} Kō Woso ɪ bur gōerē dam ma ncɪnaaɔ her, booti m kō sē n a bɪ, a bɪ dɪgare awoɔ mim ma gōta an lē da ra, sɪrakare poore zannō ra? ^{XXIX} B'awōɔ, a b'a mɪŋŋa da kōre ma a a ka hō k'awōɔ n n'a bɪm, kan hō k'awōɔ n n'a mim bɪ kɪ ma y. ^{XXX} Naa haay naa, durnya gōɔɔ kō η bɪr yaa dam nō wōɔ n'a kare η ma. B'awōɔ Zɪ Woso a dō a ɔ, a zibəə ta awoɔ ma. ^{XXXI} Bɪ, k'a ka Woso cɪrbəə bɪ ma. A n nɪ bō ɪ gōɔta bɪ dare awoɔ m la.»

(Matiyee 6.19-21)

^{XXXII} «Awoɔ k'a bō kō ɔ kan hōbɪtɪ cɪr poore kɪ bɪ, a da bɪ bō ɔ y. Bala, a awoɔ Zɪ bɪ nō yɪ, k'a a cɪrbəə bɪ ka awoɔ ɔ.»

Arzana nō arzaka

^{XXXIII} «K'a hō k'an ta awoɔ ɔ bɪ hēe, a ka cɪcɪrzannō ɔ. K'a a ka busoohera k'a bɪr zarm bɪ ma, kan arzaka k'a nyare ba ɔ arzana ɔ bɪ kɪ. B'ɔ bɪ, η nyaanlē ba ɔ y. Konno b'a dam ma ηn'a sa, bēe b'a dam ma an a bɪ y. ^{XXXIV} Bala, bɪnce k'awōɔ arzaka bɪ n ta ɔ bɪ, awoɔ heer bɪ, b'an ta ɔ sō.»

K'a a banka k'a wō ɔ a zi ba

^{XXXV} «K'a hōsoaɔ sa, a sō a ɔ, k'a sē da a fɪtɪre ɔ. ^{XXXVI} K'a a ba amba zibəənyɪnō kō η nyɪnta ηn'ɪ dōm a harzaa k'a ta harcɪntare cɪbsa ma rō wōɔ m. Kō harzaa b'a bō an nɪ zere, k'a bɪ lee ku an cele ze, k'a gō m. ^{XXXVII} Mimbirenyɪntazannō m zibəənyɪnō nōɔn duro m, kō η harzaa bɪ bōr, an bɪ dɪga a η n hinceem ba y. Sɪra mōɔ n'a hɪre awoɔ m: a y'a hōsoaɔ sare, an a sō a ɔ an η nyɪnta hōbɪre bɪre bɪnce ɔ, an hōbɪre sa a zɪm an b'a ka η ɔ. ^{XXXVIII} Mimbirenyɪntazannō m zibəənyɪnō wōɔ m, k'a bō an bōr dɪbsɪr ma gēe dōmure m, a n a ya, an bɪ dɪga a η n

hinceem ba y. XXXIX K'a mim naa do ji ma miɲɲa. Kɔ harzaa bi, kɔ koor zere dɔmum a dɔ, a b'a tom an gaso a ce u y. XL Awɔɔ so, k'a a banka miɲɲa. Bala, Gɔaanyi bi zem bi bɔr dɔmum niɲɲə k'awɔɔ bir a hɔɔn dam ma b'ɔ.»

(Matiyee 24.45-51)

XLI Pɩyɛɛr n a lar, a ɔ: «Zuuba, wɔɔ minto ɪbu ni hɔbɔkɔrenoom naa do dam gɛɛ, gɔaa haay minto ni?» XLII Zuuba n a nyi bɔ nɔ, a ɔ: «Nka m zibəənyi miɲɲa, a hɔɔn n ta ɔ? Bɔ harzaa le ka ɔ k'an dɪga a har bi mim ma, k'an hɔbɔrɛ ka a muno wɔɔ ɔ dɔmum niɲɲə k'a a ga m b'ɔ bi m. XLIII Mimbirenyuntazaa m zibəənyi bi do m, kɔ harzaa a wusigə, an bɔr a har ɔ, an bi dɪga a a y'a zibəə le ra. XLIV Stra paan... mɔɔ n'a hire awɔɔ m, harzaa bi y'a dɔm a arzaka bi haay ma. XLV Bi kɔ zibəənyi bi do a hi a heer ɔ, a ɔ: Mɔɔ harzaa bi bir zem zɔɔ y, an wuti an n'a zibəənyɪnɔ kɔ η gɔɔta rɔ wɔɔ zere, kan zibəənyɪlɔrɔ wɔɔ ki, an ni hɔ birɛ an ni hɔ mire a mɪm ni durgəre. XLVI Zibəənyi bi do harzaa bi zem bi bɔr hin niɲɲə k'a n a hɔɔn da ma b'ɔ, kan wakati k'a n a dɔ a ɔ a zem bi ki ɔ. A lam la, an fir ka ma miɲɲa, an a da gɔɔɔ kɔ η bir zum Woso ɔ rɔ wɔɔ barla. XLVII Zibəənyi k'a hɔ k'a harzaa le n taa bi dɔ bi, b'a bir a miɲɲa bankam, b'a bir bi hɔɔnhɔ bare, a zere yum miɲɲa. XLVIII Bi bɔ ɪ ni hɔ k'a harzaa le n taa bi dɔ an bɔkare an ni zi k'a a ga zere m bam bi, a bi zere yum gɔta y. Bi bɔ n y'a ka ɔ gɔta bi, n y'a laaka dam han gɔta. Bɔ n y'a ka ɔ gɔta k'an dɔ ma bi, n y'a sim han gɔta so.»

Yeezuu zuure ɪ zem gɔngɔkoma m

(Matiyee 10.34-36)

XLIX «Bɔr mɔɔ ɔ sɛ m tara burə ɔ. A ηɔa mɔɔ nawom paan... k'an yo. L Fɩryɪrɛ n ta ɔ an ni mɔɔ yum. A gore ta ɔ kan mɔɔ ki, b'a mɔɔ ku an nya. LI A hɔɔn awɔɔ n'a dare a ɔ laafɪ mɔɔ bɔr m tara burə ɔ ra? Ayy..., a hi mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m, bɔr mɔɔ ɔ gɔngɔ kɔ ma m. LII Bala, naa ma keere naa, kɔ gɔaa soor ɪ har deem ɔ, η y'a gɔngom kɔ ma, gɔaa kaaku y'a gɔm gɔaa hɩya ma, gɔaa hɩya n a gɔ gɔaa kaaku ma. LIII Zi y'a gɔrɛ a nyi ma, nyi n a gɔ a zi ma. Da y'a gɔrɛ a nyumbɔɛrɛ ma, nyumbɔɛrɛ n a gɔ a da ma. Da y'a gɔrɛ a nyar ma, nyar y'a gɔrɛ a da ma.»

Woso minno dɔrɛ miɲɲa

(Matiyee 16.2-3)

LIV A n a ya, an a hi zamaa bi m, a ɔ: «K'awɔɔ warko yi an jum meer ɔ, b'awɔɔ hi lɛɛm a ɔ: la n ni zem, b'a kɔ yum maam. LV K'awɔɔ hɪnher yi an a to jɪsɔdɔpaasi an ni hɔnrɛ, b'awɔɔ ɔ lɛɛ ma m, b'a kɔ yum maam. LVI Zambɔzannɔ ra, awɔɔ ba lɔ a brama kan tara ki minno dɔ, a bɔkare a n dɔmum k'an ta ɔ dɪtaa naa mim dɔ?»

Kɔ mare kan a jim ki

(Matiyee 5.25-26)

LVII «Bɔ m so b'awɔɔ bir hɔ k'an miɲɲa bi dɔdɔ kare a zim ni y? LVIII K'ɪbu jim ɪ tare ɪ m dɔdɔkare bɪnce ɔ, k'ɪ ɪ tɔ ɔ a kɔ ma zaa ra, k'a bi ta ɪ m dɔdɔkər taa y, kɔ dɔdɔkər bi b'ɪbu ka lɔnnɔdɔmazannɔ ɔ, ηn'ɪbu du lɔnnɔce ɔ y. LIX Stra mɔɔ n'a hire ɪbu m: N b'ɪbu bɔm lɔnnɔce b'ɔ k'ɪbu n zim bi ka haay ɪ nya y. Baa tanka deem bi gɔɔtare y.»

XIII

K'a a bɔ a taam

^I Dòmum bɛ do ɔ bɛ, gɔɔɔ gɔsɔnnɔ bɔr, ɛnɛ bɛ Galilee gɔɔɔ kɔ Pɛlatɛ a ka ɛnɛ ɛ zɛnzɛ ɛ mannɛbare dòmum ɔ bɛ mim hɛ Yeezuu m. ^{II} Yeezuu n a hɛ ɛ nɛ, a ɔ: «Awɔɔ y'a hɔɔn dare a ɔ, Galilee zannɔ kɔ ɛ yɛ ɛ zɛnzɛ naa mimbɔnyaabɛnno gɔɔɔ m ɛnɛ lɛ da Galilee gɔɔɔ gɔsɔnnɔ wɔɔ ra gɛ? ^{III} Ayy..., a hɛ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m, k'awɔɔ n a bɔ a taam y, gɛnga awɔɔ nawɔrɛ nɔɔnaaɔ sɔ. ^{IV} Bɛ, gɔaa bueresinnyɛ kɔ Silowee cɛjɛntɛ a da ɛ la, an ɛ zɛnzɛ rɔ wɔɔ, awɔɔ y'a hɔɔn dare a ɔ, mimbɔnyaabɛnno m an lɛ da Zerizalem gɔɔɔ gɔsɔnnɔ wɔɔ ra gɛ? ^V Ayy..., a hɛ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m, k'awɔɔ n a bɔ a taam y, gɛnga awɔɔ nawɔm haay am bɔɔɔ hɔ bɛ m.»

Sɔɔn k'a nyɛ ba ɔ hɔbɔkɔrɛnoom

^{VI} Bɛ kur bɛ, Yeezuu hɔbɔkɔrɛnoom naa do da ɛ nɛ, a ɔ: «Gɔaa ɛ nyɛnta ɔ, a sɔɔn n ta ɔ a dɛvensɛra ɔ. A n bɔr k'a b'a bɔ, b'a n bɛ hɔsɛ yɛ y. ^{VII} A n a hɛ hɔsɛra zibɛɛzaa bɛ m, a ɔ: A dɔɔraa kaakɔ hɔ m naa, mɔɔ n tɛr bɔr kɔ m b'a bɔ, bɛ mɔɔ n tɛr a nyɛ yɛ y. A da! Bɔ m an tara si an a sɔ ɔ b'a zibɛɛ ba ɔ y? ^{VIII} Bɛ n a nyɛ bɔ ɔ, a ɔ: Karɛnsaamba, ɛ ɛ ya, ɛ to dɔɔraa deem, kɔ m yaa hɔn, m a bɛr ma, kɔ m buundi da ma. ^{IX} A a da ma, an bɛ nyɛ da dɔɔraa m, k'a bɔr a n nyɛ da y, k'ɛ ka kɔ n n'a da.»

Lɔ kɔ yaaba a hɛnɛnɛ

^X Yeezuu nyɛnta an nɛ hɔ dɛndam sokɔmace ɔ *sabaa hinnɛ ɔ. ^{XI} Lɔ ɛ nyɛnta b'ɔ zɛnɛ n a ka, an a hɛnɛnɛ a dɔɔraa bueresinnyɛ hɔ m naa. A b'a dam ma an jum brama tɛrga y. ^{XII} Yeezuu k'a a yɛ bɛ, a a bɛr, an a hɛ m, a ɔ: «Lɔ, ɛ ɛ waa, ɛ yaaba bɛ nya.» ^{XIII} A n a wɔ ka a mim la. Lɛɛm bɛ, lɔ b'a ba tɛrga, an n'a lɛ bɔm Woso ɔ. ^{XIV} Sokɔmace cir bɛ k'a a yɛ Yeezuu n lɔ bɛ waa sabaa hinnɛ ɔ bɛ, a nɔ ma ɔ. A meerbaa bɛ si, an a hɛ zamaa bɛ m, a ɔ: «Dòmum sɔrdɛ n ta ɔ, gɔɔɔ n a da ma, ɛnɛ zi ba. Dòmum wɔɔ duro awɔɔ a ga m, a bɔr, ɛn'a waa, sabaa hinnɛ ɔ bɛɛ y.» ^{XV} Zuuba n a nyɛ bɔ nɔ, a ɔ: «Zambɔzannɔ ra! Awɔɔ gɔaa biyɛɛ bɛr a der zarm, gɛɛ, a bra, k'a yaa ka hi ma sabaa hinnɛ ɔ ra? ^{XVI} Bɛ lɔ naa do Abraham yanɛnɛ m, zɛnɛ n yaaba da ma a dɔɔraa bueresinnyɛ hɔ m naa, sabaa hinnɛ bɛɛ a a ga m, n n a bɔ bar ma ra?» ^{XVII} K'a naa hɛ bɛ, nyannɛ a jɛnnɔ wɔɔ haay nyasɔ. Zamaa bɛ n'a heer nyɔɔm kan zibɛɛ gɔɔɔ haay k'a n'a bam bɛ kɛ.

Mutardɛ yaa kan nyɔnyɔɔ kɛ hɔbɔkɔrɛnoom

(Matiyee 13.31-32; Markɛ 4.30-32)

^{XVIII} A a ya, an a hɛ, a ɔ: «Woso cirbɛɛ bɛ, bɔ a kɔ ɔ kan bɔ kɛ? A makra mɔɔ n'a bam kan bɔ kɛ? ^{XIX} Bɔ a kɔ ɔ kan mutardɛ yaa kɔ gɔaa n'a sam, an n'a duum a brikɛ ɔ bɛ kɛ. A n haan, an a ba gɔ gɔta, bennɔ nɛ cɛ kɛnkare a vɛnɛrɔ ma.»

(Matiyee 13.33)

^{XX} A n a ya, an a hɛ, a ɔ: «Woso cirbɛɛ bɛ makra mɔɔ n'a bam kan bɔ kɛ? ^{XXI} A makra mɔɔ n'a bam kan nyɔnyɔɔ kɔ lɔ n'a sam, an n'a warm kɔ ma kan kɔnɛnɛ kaakɔ nyisi kɛ, an nɛ derm haay.»

Israyel gɔɔɔ haay n nɛ gasɔm cirbɛɛ nɔ ɔ ra?
(Matiyee 7.13-14,21-23)

XXII Yeezuu bɔ kɔrɔ ɔ kan bɔlɛmarɔ kɪ ɔ, an nɪ hɔ dɪndam, an nɪ tam Zerizalem zeezi. XXIII Gɔaa deem n a lar, a ɔ: «Zuuba, gɔɔɔ kɔ η nɪ bɔmbɔrɛ yɪm nɔ wɔɔ, η bɪ gɔta nɪ?» XXIV A n a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a a tɔ ɔ k'a gasɔ halle poore bɪ m. Bala, a hɪ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m, gɔɔɔ gɔta y'a kam ma k'a gasɔ m, bɪ η b'a dam ma y. XXV Kɔ harzaa bɪ bɪ wuti, an halle bɪ ta, awɔɔ gɔɔtam garga ra, awɔɔ ba n bɪr cɛlɛ zɛrɛ, a bɪr a hɪrɛ, a ɔ: Zuuba, cɛlɛ gɔ wɔɔ m. A y'a nyɪ bɔrɛ awɔɔ nɔ, a ɔ: Awɔɔ, mɔɔ n awɔɔ toji dɔ y. XXVI Awɔɔ y'a hɪm nɪ, a ɔ: Wɔɔ hɔ bɪ, ɔ hɔ mi kan ɪbɪ kɪ. ɪbɪ hɔ dɪnda gɔɔɔ m, ɔ daasɪrɔ ɔ. XXVII B'a y'a hɪrɛ awɔɔ m, a ɔ: Mɔɔ n awɔɔ toji dɔ y. Awɔɔ, k'a a gaa mɔɔ ma, awɔɔ haay k'a nɪ mɪmbɔnyaarɔ bam bɪ. XXVIII K'awɔɔ bɪ Abraham kan Izakkɪ, Zakɔɔb kɪ yɪ Woso cirbɛə nɔ ɔ, kan wosolesinnɪsorazannɔ wɔɔ haay kɪ awɔɔ n nɪ garga ra, a nyɪntarɛ awɔɔ ma baadare kan sɔ sɔrɛ kɪ. XXIX Gɔɔɔ y'a tom dɔjɪr kan meer kɪ ɔ, jɪsa kan bɪsɪ kɪ ɔ, ηnɪ bɪ nyɪnta ηnɪ hɔ bɪ Woso cirbɛə nɔ ɔ. XXX Kɛrɛ bɪ, jɛzannɔ nyɪntam lɛɛkarezanɔ, lɛɛkarezanɔ n nyɪnta jɛzannɔ.»

*Yeezuu ɪ tam Zerizalem ɔ
(Matyee 23.37-39)*

XXXI Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, farizɛɛnrɔ gɔsɪnnɔ b'a zɔ Yeezuu ma, ηn'a hɪ m, η ɔ: «Ta bɪncɛ vanta ɔ. Hɪrɔɔdɪ y'a kam ma k'a ɪbɪ zɛ.» XXXII A n a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a yaa hɪ pooji naa do m: mɔɔ ɪ lam zinɛrɔ ra, m nɪ gɔɔɔ waam, her kan booti kɪ zizer kɪ, an nya. XXXIII Bɪ pakra m kɔ m ta lɛɛ her, kan booti kɪ zizer kɪ. Bala wosolesinnɪsorazaa b'a dam ma an ga bɪncɛ vanta ɔ kɔ Zerizalem nɔ bɛɛ y.»

XXXIV «Zerizalem, Zerizalem, ɪbɪ k'ɪ nɪ wosolesinnɪsorazannɔ zɪnzɛm, ɪ nɪ gɔɔɔ kɔ η yɪ η nyɔɔ ɪbɪ ma rɔ wɔɔ bɪmbam jaarɔ m bɪ. Galle m karɔ, mɔɔ ηsɔ kɔ m ɪ nyɪnɔ so kɔ ma, amba kɔr tɪr a nyɪnɔ so kɔ ma a za taa bɪ m, b'ɪbɪ n yɛ? XXXV Dɪga! Woso y'a bɔrɛ ɪbɪ ɔ. Bɪ, mɔɔ y'a hɪrɛ awɔɔ m: Awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ y, an ta an dɔmɪm k'awɔɔ nɪ zɛm b'a hɪ, a ɔ: «Gɔaa k'a nɪ zɛm Zuuba Woso tɔ ma bɪ n barka yɪ.» »

XIV

Mɛ hɪnhanrezaa waarɛ

I Yeezuu gasɔ farizɛɛnrɔ jɪtaarɛ deem har ɔ, *sabaa hɪnnɪ ɔ, k'a hɔbɪrɛ bɪ. Farizɛɛnrɔ wɔɔ nɪ dundom zi. II Gɔaa deem ɪ bɪ jɪm Yeezuu lɛɛ, a mɛ n hɪnhanrɛ. III Yeezuu n a hɪ wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ m kan farizɛɛnrɔ wɔɔ kɪ, a ɔ: «Zaa ta ɔ k'ɔ yaabazaa wa sabaa hɪnnɪ ɔ gɛɛ, zaa ba ɔ y?» IV N nɪ zɛ pi. Kɛrɛ bɪ, Yeezuu n yaabazaa bɪ gaa, an a waa, an a da zaa ra. V Bɪ kur bɪ, an a hɪ η nɪ, a ɔ: «Gɔaa bɪ kara n'awɔɔ bɪrɛ ɔ naa ɔ, a nyɪ, gɛɛ, a der n a da hɪyɛə ɔ sabaa hɪnnɪ ɔ, a bɪ bra sire, an a bɔ ɔ lɛɛm nɪ?» VI Bɪ η n a da ma ηn'a nyɪ bɔ ɔ y.

A b'a ka lɛɛkarɛ bɪncɛrɔ ma y

VII Yeezuu k'a gɔɔɔ kɔ η yɪ η bɪr hɔbɪrɛ ma rɔ wɔɔ yɪ, ηn'ɪ lɛɛkarɛ bɪncɛrɔ bɔmbɔŋ ɔ bɪ, a hɔbɔkɔrɛnoom naa do da η nɪ, a ɔ: VIII «Kɔ gɔaa ɪbɪ bɪr hɔrɔntarɛ cɪbsa ma, ɪ b'aa nyɪnta lɛɛkarɛ bɪncɛ ɔ y. Bala, a da ma, a gɔaa vanta bɪr, an lɛ da ɪbɪ ra. IX Gɔaa k'awɔɔ bɪr bɪ, a b'a ka, an b'a hɪ awɔɔ gɔaa hɪyɛ bɪ m, a ɔ: toore ka ɪ mɪm b'ɔ y. ɪbɪ zɛm bɪ wuti kan nyannɪ kɪ, ɪ ta jɛ bɪncɛ ɔ. X Bɪ kɔ n y'ɪbɪ bɪr hɔbɪrɛ

ma, k'i yaa nyunta je b'nce u, g'aa k'a ubu bir bi, k'a bi bur, a y'a hire ubu m, a u: M hannyi, i zo lee b'nce b'u. A nyuntare ubu to busure g'aa haay ku n ni ho bire kan ubu ki ro ki lee. ^{XI} Bala, g'aa k'a n'a m'nja busum bi, n y'a zerm, bo n'a m'nja zerm bi, n y'a busum.»

U b'u ka ganwore ma tara burə o y

^{XII} A n a hi g'aa k'a a bir bi m so, a u: «K'ibu sinuu h'ore ba gee gunuu ho, i b'i hannyno, gee, i dog'oo, gee i c'oonno arzakazanno ki bir y. Ku n bee, n y'ubu birm so a zum ma, n'a so a yaa u. ^{XIII} Bi, k'i c'isa h'ore ba, k'i c'irzanno, panjawarzanno, log'oo, buro ki bir, ^{XIV} b'a nyuntam mimbirenyunta kan ubu ki, bala, n b'a dam ma n n a ba, n n a so a yaa o y. Bala, Woso naa sompire ubu m, g'oo t'rgoo m'buore domum u.»

C'isa g'ota h'ob'orenoom

(Matiyee 22.1-10)

^{XV} G'aa deem k'a nyunta b'u an naa haay ma bi, a a hi Yeezuu m, a u: «Mimbirenyuntaza m g'aa k'a ni zem bi h'ore bi Woso cirbae no u bi m.» ^{XVI} Yeezuu n a hi m, a u: «G'aa deem i nyunta an c'isa g'ota h'ore ba. A n zamaa bir g'ota ku n b'a bi. ^{XVII} H'ore bi domum k'a ku bi, a a zib'enyi n'oo g'oo k'a n bir h'ore bi ma ro wo zi, a u: K'a bur keere, n ho haay banka, an nya. ^{XVIII} N haay n a le ba deem, n u: a b'a dam ma y. Lee'are zaa bi n a hi zib'enyi bi m, a u: h'ora mo si, pakra m ko m ta, m aa diga a. Mo y'a yere ubu han, k'i sugur ba m ma. ^{XIX} A vanta n a hi, a u: Dono mo n si bu, ko m aa ni n makra ba n diga a. Mo y'a yere ubu han k'i sugur ba m ma. ^{XX} A vanta n a ya, an a hi, a u: lu mo sa daa, bi y'a ka mo bi m dam ma, m bur y. ^{XXI} Zib'enyi k'a a wusigə bi, a yaa naa hi a harzaa bi m. Harzaa bi no n ma u, an a hi, a u: ta zo-zo ku bi daasro u, kan ku bi zaa bire ro ki, i c'irzanno gaa kan panjawarzanno ki, log'oo ki, buro ki i bor n ni naa u. ^{XXII} Zib'enyi bi n ta an a bo an bor an b'a hi, a u: harzaa, u le k'ibu ka bi ba, bi le g'ota. ^{XXIII} Harzaa bi n a hi zib'enyi bi m, a u: ta zaa poorero wo ra kan b'ero ki, i i ka g'oo wo ma i gasu n ni, ku le bi g'ota mo har b'u y. ^{XXIV} Bala, a hi mo nawore awoo m, g'oo ku mo n bir lo wo, g'aa deem taan... ba u an ni mo h'ore bi dare a le o y.»

Yeezuu karindanyu paan...

(Matiyee 10.37-38)

^{XXV} Bi je u, g'oo cir g'ota zu Yeezuu u. A n a bo an a hi n ni, a u: ^{XXVI} «Ku g'aa bur mo zi, a n mo n'aa an le da a zi ra, kan a da ki, a lu ki, a nyino ki, a c'emb'oo ki, a dan'oro ki, baa kan a m'nja m'irbaa ki, a b'a dam ma an nyunta mo karindanyu y. ^{XXVII} G'aa k'a bir a g'odarkora busure an ni zum mo je u, a b'a dam ma an nyunta mo karindanyu y.

^{XXVIII} Ku sira ni, g'aa bi kara n'awoo bire u a le n taa k'a ce g'ota do, a n lee ka an nyunta, an busoo k'a n'a bum bi le ze, an a do, k'a ce bi dom ge ra? ^{XXIX} Ku bi bee, k'a lee ka an a jur c'unta b'a b'a dam ma an a nyambor y, g'oo haay ku n n'a yim bi, n yaa wom ma, ^{XXX} n'ni bir a hire, n u: Ba g'aa ce d'ore s'njida sa na, b'a n a nyambor na.

^{XXXI} Gee cir bo n ta u, k'a i tam k'a yaa yar ba kan cir vanta ki, a n lee ka an nyunta an diga, k'a y'a dam ma kan g'aa tisi bu ki, a yar ba

kan gɔaa k'a nɪ gɔaa m tisi buhɪra bɪ kɪ gɛ? ^{XXXII} Kɔ bɪ bɛɛ, cir deem bɪ k'a gɔɔta an laatu bɪ, a gɔaa deem nyɔɔ n zi, an aa laafu mim dɪnda kan kɪ.

^{XXXIII} Ncɪnaas sɔ bɪ, awɔɔ bire ɔ kɔ gɔaa lɛ baa k'a wɔ saa hɔ k'an ta m bɪ ma, a b'a dam ma an nyɪnta mɔɔ karɪndanyɪ y.»

(*Matiyee 5.13; Marki 9.50*)

^{XXXIV} «Sɪra m, yɛ k'an naa, hɔ muɲɲa m. Bɪ kɔ yɛ nyɪntabaa bɪ bɔ, bɔ n'a yare an bɔr a nyɪntabaa bɪ nɪ? ^{XXXV} A bɪ muɲɲa tara mintɔ, b'a bɪ yɪm buundi sɔ y. A lo n nawɔm garga ra. Gɔaa k'a nɪ tor m k'an a ma.»

XV

Yeezuu kan mimbɔnyaabɛnno kɪ

(*Matiyee 18.12-14*)

^I Yaworsinno kan mimbɔnyaabɛnno kɪ haay a zɔ Yeezuu ma, k'a a tor ka ma. ^{II} Farizɛɛnɔ kan wosocikarɪnsaambɔɔ kɪ nɪ kukur bare, ɲ ɔ: «Gɔaa naa do ɪ mimbɔnyaabɛnno sim, an nɪ hɔ bɪm kan ɲ kɪ.»

Ser k'a nyaam hɔbɔkɔrenoom dare

^{III} Bɪ Yeezuu hɔbɔkɔrenoom naa do da ɲ nɪ, a ɔ: ^{IV} «Gɔaa bɪ kara n'awɔɔ bire ɔ, a seero n ta ɔ zɔɔ, deem n nyaam, a bɪ bunɛɛhɔ a yaa n nɛɛhɔ rɔ wɔɔ tom a hɔbɔɲɪ ɔ, an ta an aa a ka deem bɪ ma, an tolle ba an a yɪ? ^V Bɪ, k'a a yɪ, a busu an nawɔm kan heernyɪnta kɪ a kɔɔn ra. ^{VI} K'a lee ku har ɔ, an a hannɪɲɔ sɔ kɔ ma kan a cɪsɔnnɔ kɪ an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: k'a heer nyɔɔ kan mɔɔ kɪ, bala mɔɔ m ser k'a nyaam bɪ yɪ. ^{VII} A hɪ mɔɔ nawɔre awɔɔ m, heernyɔɔ nyɪntaɲ ɔ gɔta arzana ɔ, mimbɔnyaabɛr deem k'a a bɔ a taam bɪ tɔ ma, an lɛ da gɔɔɔ tɪrgɔɔ bunɛɛhɔ a yaa nɛɛhɔ rɔ wɔɔ kɔ heerlɔrɛ zibɛə ba ɲ ma rɔ wɔɔ ra.»

Wanzurfu deem nyaanlɛ hɔbɔkɔrenoom

^{VIII} «Gɛɛ lɔ bɪ kara n ta ɔ, a wanzurfu m bu, deem n nyaam, a bɪ sɛ dam fitre ɔ, an cɛ bɪ waa, an a ka ma muɲɲa an tolle ba an a yɪ? ^{IX} Bɪ k'a a yɪ, a y'a hannɪɲɔ som kɔ ma, kan a cɪsɔnnɔ kɪ an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: K'a heernyɔɔ kan mɔɔ kɪ, bala mɔɔ m wanzurfu k'a nyaam bɪ yɪ. ^X A hɪ mɔɔ nawɔre awɔɔ m, heernyɔɔ ta ɔ Woso maleɛkarɔ zi mimbɔnyaabɛr deem k'a n'a bɔre a taam tɔ ma.»

Nyɪ k'a nyaam, n n a yɪ hɔbɔkɔrenoom

^{XI} Yeezuu n a ya, an a hɪ, a ɔ: «Gɔaa ɪ nyɪnta ɔ, a nyɪɲɔ hɪɪya. ^{XII} A poore bɪ n a hɪ a zɪ m, a ɔ: M zɪ, arzaka k'ɪbu n ta m bɪ, a jir, k'ɪ m hɔ ka m ɔ. ɲ zɪ bɪ n arzaka k'an ta m bɪ jir ɲ nɪ. ^{XIII} A dɔmɪm k'a yɪ poore bɪ, nyɪ poore b'a hɔ bɪ gɔr an a hɛɛ, an ta zaa ra, kɔ laatuɔre ɔ. B'ɔ bɪ, a yaa a arzaka bɪ zar zibɛəro bɔnyaarɔ nɔ ɔ. ^{XIV} K'a a zar an a nya bɪ, nɔ gɔta a da kɔ b'ɔ, cicir n a nyasɔ. ^{XV} A n ta, an nɪ zi bam kan tara bɪ gɔaa deem kɪ, bɪ n a nyɔɔ kurkuuro dɔ ma ɔ a hɔsɪra ɔ. ^{XVI} A muɲɲa a ɲɔa k'a hɔbɪrɛ kɔ kurkuuro wɔɔ n'a bɪm bɪ bɪ, k'an a ka. Bɪ gɔst bɪr a kan ɔ y. ^{XVII} A n bɪ, an nyɪnta an a hɔɔn da, a ɔ: Mɔɔ zɪ zibɛəzannɔ gɔta, ɲn'ɪ hɔbɪrɛ bɪrɛ a mɪst nɪ gɔɔtam, mɔɔ n bɔr kɛɛrɛ, m nɪ gam nɔ ma naa ɔ. ^{XVIII} Mɔɔ tare m zɪ zi, m aa a hɪ m, mɔɔ m zar Woso kan ɪbu kɪ ma. ^{XIX} Mɔɔ n m ga m, ɪbu n ɪ ya, ɪ mɔɔ bir ɪ nyɪ y. Mɔɔ ba am ɪ zibɛəzannɔ gɔaa deem hɔ bɪ m. ^{XX} A n a bɔ an nɪ doore a zɪ bɪ zi. K'a gɔta an laatu bɪ, a zɪ bɪ n a to an a yɪ, a cicir n a nyasɔ.

A n bra si, an aa a wɔ burgu ma, an a le dɔre. ^{XXI} A nyi bi n a hi m, a ɔ: M zi, mɔɔ mim zar Woso kan ɔbi ki ma, mɔɔ n m ga m, k'i i ya, i mɔɔ bir i nyi y. ^{XXII} B'a zi b'a hi a zibɛɛnyɔnɔ wɔɔ m, a ɔ: K'a ba zɔɔ, a bɔr huu k'a gɔrɛ le da bi m, a b'a du ma. K'a bɔr tollenja m a da a nyɔkɔm ma, k'a kɔsɔrɔ da a gam ɔ. ^{XXIII} K'a bɔr dinnyɛem ka mɛ ka bi m, a zɛ k'ɔ a bi, k'ɔ ɔ heer nyɔɔ, ^{XXIV} bala, mɔɔ nyi k'a nyɔnta an ga bi, a a mɔm bɔ ɔ, a nyɔnta an nyaam, ɔ ɔ ya, ɔ a yi. N n a sɔnɔda sa, nɔn'i cibsɔ bare.

^{XXV} A nyi jɛtare bi nyɔnta pooyaa ɔ. K'a a bɔ, an ni zem an a zɔ har ma bi, a bi kɔnnɔrɔ kan bintiɔro ki nyi ma, kan sarbaa ki. ^{XXVI} A n zibɛɛnyɔ deem bir an laaka da a ji ma. ^{XXVII} Zibɛɛnyɔ bi n'a nyi bɔ ɔ, a ɔ: ɔbi dam bi y'a bɔ an bɔr, ɔbi zi bi n dinnyɛem k'ɔ wɔɔ tɔr bi zɛ, k'a a nyi bi yi kan laafɔ ki bi minto. ^{XXVIII} Nyi jɛtare bi nɔ n ma ɔ, a ɔ: A bi gasɔm har ɔ y. A zi bi n bɔ k'a yaa bir k'an bi gasɔ. ^{XXIX} A n a hi m, a ɔ: Dɔga a, a dɔɔraa gɔta mɔɔ n'ɔbi zi bam, mɔɔ n kaanm ɔbi le m deem ni y. B'ɔbi n binnyɛem ka mɔɔ ɔ cɔna m a zɛ, m cibsɔ ba m kan m hannɔnɔ ki y. ^{XXX} B'ɔbi nyi k'a ɔbi arzaka gɔr, an aa a zar kan lannɔmɔnɔhaeenno ki an a bɔ an bɔr naa, ɔbi dinnyɛem k'a mɛ ka bi zɛ a minto. ^{XXXI} A zi bi n a hi m, a ɔ: M nyɔnnɔ, ɔbi i kan mɔɔ ki dɔmum haay, hɔ haay k'a ni mɔɔ ɔ bi, ɔbi y'i so ɔ. ^{XXXII} Bala, a a ga m k'ɔ cibsɔ ba, k'ɔ ɔ heer nyɔɔ. ɔbi dam bi k'a nyɔnta an ga, an a mɔm bɔ ɔ bi minto. Nyaam a ɔ, ɔ ɔ ya, ɔ a yi.»

XVI

Zibɛɛnyɔ hɔɔnkare hɔbɔkɔrɛnoom

^I Yeezuu n a hi a karɔndanyɔnɔ wɔɔ m, a ɔ: «Arzakazaa deem i nyɔnta ɔ, a zibɛɛnyɔ n ta ɔ, an ni dɔgare a hɔnyɔ mim ma. Gɔɔɔ n b'a hi arzazazaa bi m, n ɔ: Awɔɔ zibɛɛnyɔ bi y'awɔɔ arzaka bi zarm. ^{II} A n a bir, an a hi m, a ɔ: bɔ minto m n n'ɔbi mim dɔndam mɔɔ m, nɔcɔnaaɔ? I hɔcɔntare ciro ka m ɔ, bala ɔbi b'i yare, i mɔɔ zi bi ba y. ^{III} Zibɛɛnyɔ bi n'a mɔnɔja larm, a ɔ: Kɔ m a ba lɔ? Kɔ mɔɔ zuuba mɔɔ bɔ zibɛɛ b'ɔ bi? Mɔɔ paɔnɔja ba ɔ kɔ m dam wɔ ra? Hɔyɔnyere nyannɔ i mɔɔ zem. ^{IV} Hɔ kɔ mɔɔ n n'a bam bi mɔɔ dɔ, kɔ m bi bɔ zibɛɛ b'ɔ, kɔ gɔɔɔ n m si a har ɔ. ^V A n gɔɔɔ kɔ zuuba bi zɔnnɔ ta n le rɔ wɔɔ bir deem-deem, an lɛkarezaa bi lar, a ɔ: ɔbi ta mɔɔ zuuba bi zim m karɔ? ^{VI} Bi n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: Nyɔɔ gɔr zɔrɔ. A n'a hi bi m, a ɔ: Ba i sɔraci m na, a si, i nyɔnta zɔɔ-zɔɔ i gɔrsɔra ba busoor. ^{VII} A n a ya, an a vanta lar, a ɔ: B'ɔbi, i ta m karɔ? A ɔ: Hɔyaa yɔrgo zɔrɔ. Zibɛɛnyɔ bi n a hi m, a ɔ: Ba ɔbi sɔraci n na, a gɔrsɔra ba businnyɔ. ^{VIII} Zuuba bi n a le bɔ zibɛɛnyɔ b'ɔ, zi k'a ba nɔcɔnaaɔ bi tɔ ma. Her naa ɔ gɔɔɔ wɔɔ hɔɔn ka kan kɔ ki, an le da lɛgurezannɔ wɔɔ ra.»

Hɔ k'awɔɔ n'a bam busoo m bi n'awɔɔ Woso nɔare hɔnkam

^{IX} «Sɔra mɔɔ n'a hɔre awɔɔ m, k'a durnya arzaka bi sa a gɔaasɔbabaa da m gɔɔɔ ma. Dɔmum niɔnɔ k'a bɔr a b'awɔɔ ɔ bi, Woso y'awɔɔ sire a har ɔ.

^X Gɔaa k'a sɔra ba kan hɔ poore ki, a sɔra bare a gɔta m sɔ. Bi gɔaa k'a n sɔra ba hɔ poore m, a bi sɔra bam hɔ gɔta m sɔ y. ^{XI} Bi minto bi, k'awɔɔ n sɔra ba kan durnya naa arzakarɔ ki y, nka ni hɔnyɔ paan... bi

kare awɔɔ ɔ? ^{XII} Bɪ k'awɔɔ n sɪra ba gɔaa hɔ m, nka n n'awɔɔ mɪŋŋɔ hɔ bɪ kare awɔɔ ɔ?

^{XIII} Zibəənyɪ ba ɔ a n n'a dam ma, an zuubɔɔ hɪyɔɔ zi ba y. A deem ŋɔare, an sɔ deem m. Gɛɛ an bɪr kan deem kɪ, an kaanm deem m. Awɔɔ b'a dam ma a Woso ŋɔa, a busoo ŋɔa sɔ y.»

*Lɛrɔ kan Woso cirbəə kɪ
(Matiyee 11.12-13; 5.31-32; Markɪ 10.11-12)*

^{XIV} Farizɛɛnrɔ busoo ŋuənnɔ wɔɔ y'a tɔr kam naa haay ma, ŋn'i yaa wɔrɛ a meerbaa bɪ ma. ^{XV} Yeezuu n a hɪ ŋ nɪ, a ɔ: «A ka awɔɔ nawɔm ma k'a bɪr tɪrga gɔɔɔ mɪm ɔ. Bɪ Woso awɔɔ heer dɔ, bala, hɔ nɪŋŋɔ kɔ gɔɔɔ n'a lɛ bɔŋ ɔ bɪ, hɔ vəm m bɪ Woso mɪm ɔ.

^{XVI} Lɛrɔ kan wosolɛsinnɪsorazannɔ wɔɔ kɪ ta an Zaan dɔmɪm ku. N y'a sɪŋŋɪda ba dɔmɪm bɪ do ɔ, n nɪ Woso cirbəə lemim nyɪnta pa dam, gɔaa haay n'a tɔŋ ɔ k'a gasɔ ɔ kan paŋŋa kɪ. ^{XVII} Brama kan tara kɪ cenle naanaa an lɛ da lɛ minnyɪ deem taan... k'a nɪ gɔɔtam bɪ ra.

^{XVIII} Bɪ y'a ka, gɔaa biyəə k'a nɪ lare a lɔ ra, an n'a vanta sam bɪ, jaandər m. Bɪ gɔaa k'a lɔ k'a zim la ra bɪ sa, jaandər m sɔ.»

Arzakazaa kan ŋɔazaa kɪ hɔbɔkɔrɛnoom

^{XIX} «Arzakazaa deem ɪ nyɪnta ɔ, an nɪ huu wɪsɪrɔ kɔ ŋ lɛ ŋ kɔsɪ dure a ma, an nɪ hɔbɪrɛ mɪŋŋa bɪrɛ dɔmɪm haay, an nɪ mɪsɪrbaa nyɪnta bam. ^{XX} Cɪcirzaa deem k'a tɔ m Lazaar bɪ nɪ wɔtam arzakazaa bɪ cele ma, a mɛ haay bɪ, nyɪnno m. ^{XXI} A ɪ hɔbɪrɛ kuuro kɔ ŋ n'a lom arzakazaa bɪ hɔbɪrɛ gɔ bɪ ra bɪ ŋɔam k'a bɪ, b'a bɪr a yɪrɛ y. Kan naa kɪ haay, jino bɔr ŋn'a nyɪnno mɪmmɛɛsɔm.

^{XXII} Cɪcirzaa bɪ n bɪ ga. Malɛɛkarɔ n a busu ŋnɪ ta m Abraham jɪr ɔ. Arzakazaa bɪ m bɪ ga sɔ, n n a bɪr. ^{XXIII} Gəəno bɪnce ɔ b'ɔ bɪ, arzakazaa b'ɪ fir yɪm gɔta. A n a mɪm busu brama an a to an Abraham yɪ laato, Lazaar n'a jɪr ɔ. ^{XXIV} A n zee da, a ɔ: M zɪ Abraham, mɔɔ cɪcɪr zɛ, k'ɪ Lazaar nyɔɔ k'an a nyɔkom nyɔɔ hi ma k'an b'a tɔkɔ m nɛɛm la, k'an bɪsa, bala, mɔɔ ɪ fir yɪm gɔta sɛ naa do nɔ ɔ. ^{XXV} Abraham n a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: M nyɪnnɪ, a tɔ da ɪ nɔ ɔ, ɪ ɔ, ɪbɪ nyɪnta mɪŋŋa ɪ mɪsɪrbaa nɔ ɔ, Lazaar n a bɔnyaa yɪ. Naa ma bɪ, a heernyɔɔ yɪ naa ɔ, ɪbɪ nɪ fir nɔ ɔ. ^{XXVI} Bɪ, yaa gɔta y'awɔɔ kan wɔɔ kɪ bɪrɛ ɔ kɔ gɔɔɔ kɔ ŋ n'a tom wɔɔ zeezi naa ɔ k'a ta awɔɔ zi rɔ wɔɔ b'a da ma, ŋnɪ cem y, awɔɔ zeezi sɔ, kɔ ŋ b'a da ma ŋnɪ bɔr naa ɔ y.

^{XXVII} Arzakazaa bɪ n a hɪ, a ɔ: M zɪ, mɔɔ y'a yɛrɛ ɪbɪ han, k'ɪ Lazaar nyɔɔ mɔɔ zɪ har ɔ, ^{XXVIII} bala, mɔɔ danzannɔ ta ɔ soor, k'an aa a hɪ ŋ nɪ, kɔ brɔɔ bɪ bɔr fir yɪrɛ bɪnce naa do ɔ sɔ y. ^{XXIX} Abraham n a hɪ m, a ɔ: N yɪ Moyiisi ciro m kan wosolɛsinnɪsorazannɔ hɔɔ kɪ, ŋn'a tɔr ka ŋ lemim ma. ^{XXX} Arzakazaa bɪ n a hɪ, a ɔ: Ayy..., m zɪ Abraham, kɔ gɔaa a to gəəno zi naa ɔ an ta b'ɔ, ŋ y'a bɔrɛ a taam. ^{XXXI} Abraham n a hɪ, a ɔ: Kɔ ŋ n a tɔr ka Moyiisi ma kan wosolɛsinnɪsorazannɔ wɔɔ kɪ, baa kɔ gɔaa a mɪm bɔ ɔ gəəno bɪrɛ ɔ, ŋ b'a sɪrɛ y.»

XVII

*Mimbɔnyaa
(Matiyee 18.6-7,21-22; Markɪ 9.42)*

^I Yeezuu n a hɪ karɪndanyɪnɔ wɔɔ m, a ɔ: «Mim k'a a da ma an gɔaa do bɪ b'a dam ma, a n nyɪnta ɔ y. Bɪ, a pakra bam gɔaa k'a nɪ zem

nı bı m. ^{II} Kō n bar da jēnlajaa ma, n n'a da a wer, n n'a da higōta ō jura, nyıno pōorero nōon duro deem k'a n'a dam mim ō bı m. ^{III} K'a dundo a zi mıŋŋa! K'i danyı a zar ı ma, k'a dōndō, k'a a bō a taam, k'i sugur ka ō. ^{IV} Bı k'a zar ıbu ma gallem saanhına hindeem ō, an tır a bō an bōr ıbu zi an b'a hı, a ō: Mōō m bō m taam, sugur ka m ō, k'i sugur ka ō.» ^V Kristazibēezanno wōō n a hı Zuuba m, η ō: «Wōō sirakare da ra.» ^{VI} Zuuba n a hı, a ō: «Awōō sirakare bı, kō mutardı yaa a ku, awōō y'a hım gō naa do m, a ō: ı bōōta, ı yaa ı sōon higōta ō, b'a y'awōō le sim.»

A b'a ka ma kō n a barka da y

^{VII} «Gōaa bı kara n'awōō bire ō naa ō, a zibēonyı n ta ō, an nı dam wōm, gēē, an nı dōm hōbıstı ma. K'a a to pōo ō, an bōr, an a hı m, a ō: A ba zōō ı bōr, ı nyınta ı hōbıre bı? ^{VIII} A hı bēē an nawōre, a ō: Hōbıre ba gum naa ō, k'i huuro da ı ra, ı sa ı ba ka m ō kō m a bı, kō m a mı, k'i bōkare ı bı, ı mı ra? ^{IX} A yaa dam zibēonyı bı m barka ra? K'a a le sı an a zi bı ba bı minto ra? Mōō n a sı a yaa dam nı barka y. ^X A maam sō kan awōō kı. K'awōō hō haay kō Woso le ka awōō ō k'a ba bı ba, k'a hı, a ō: Zibēonyıno m wōō m bala, wōō ō zibēō k'a a ga m bı ba.»

Kusiməro bu waare

^{XI} Kō Yeezuu zaa sa an nı tam Zerizalem zeezi bı, bō a ō Galilee kan Samarii kı bire ō. ^{XII} K'a nı gasōm tara deem ō bı, kusiməro bu b'a zē ō, ηnı jum laato, ^{XIII} ηn'a leer busu, η ō: «Yeezuu, karınsaamba! Wōō cıcir zē!» ^{XIV} Yeezuu k'a η yı bı, a a hı η nı, a ō: «K'a yaa a hı nka wosocemannıbōnno m.» Kō η y'a hōr ηn'ı tam bı, η yaa a waa zaa ra, dintim n gō η ma. ^{XV} Ņ gōaa deem k'a yı a laafı yı bı, a a wusigē an bōr, an a leer busu, an n'a le bōm Woso ō. ^{XVI} A n sōnta Yeezuu taa, an a meer zuutō tara ō, an nı barka dam nı. Gōaa bı, Samarii gōaa m. ^{XVII} Yeezuu n a hı, a ō: «Gōaa bu haay bēē y'a waa dintim n gō η ma ra? Bı nēehō rō wōō be? ^{XVIII} Gōstı n a bō η bire ō k'a b'a le bō Woso ō, kō saana naa do bēē y.» ^{XIX} A n a hı m, a ō: «Wuti ı ta, ı sirakare ı bōmbō.»

Woso cirbēē zere
(Matiyee 24.23-28,37-41)

^{XX} Farizeenrō wōō n Yeezuu lar, η ō: «Woso cirbēē bı zē an nawōm brō?» A n a nyı bō η nō, a ō: «Woso cirbēē bı bır zere, an nı yıre y. ^{XXI} N b'a hıre, η ō: Woso cirbēē bı ba n nı, gēē, a ı naa ō y!» A n a hı η nı kēere, a ō: «K'a dıga a, Woso cirbēē bı y'awōō bire ō.»

Gōaanyı bı wusigəre hinni

^{XXII} A n bōkare, an a hı karındanyıno m, a ō: «Dōmunno ta ō ηn'ı zem, awōō n n'a ηōam k'a Gōaanyı bı yı hindeem ō bala, b'awōō ba yıre y. ^{XXIII} N y'a hıre awōō m, η ō: A ba n nı, gēē, a ı naa ō! A bı ta y, a b'a sı a ta y. ^{XXIV} Bala, Gōaanyı bı zere dōmum bı, zē an nawōm amba brama tır nyakı bō dōjır ō an ta meer ō bı m. ^{XXV} Bı, a leekare an fı yı gōta, her gōōō nōon n kaanm m.

^{XXVI} Hō k'a nyınta an ba Nowee dōmum ō bı, a zem bı nyınta maam Gōaanyı bı dōmum ō: ^{XXVII} Ņ nyınta ηn'ı hō bım, ηn'ı hō mim, ηn'ı lō sam, ηn'ı zim sam an ta an dōmum kō Nowee gasō ō kōlōsō ō bı ku. Bı, Woso a ka la gōta n ba an η bı haay. ^{XXVIII} Gēē, am hō k'a nyınta an

ba Lotti dōmum ō bi hō bi m: N̄ yī hō b̄im, n̄n'ī hō mim, n̄n'ī hō sim, n̄n'ī hō h̄eenm, n̄n'ī hō duum, n̄n'ī c̄e d̄om. ^{XXIX} Bī, dōmum k̄o Lotti b̄o ō Sod̄om ō bi, Woso a ka s̄e n a to brama, an ba am la hō bi m, an n̄ zin̄z̄e haay. ^{XXX} Ḡoaa n̄yī bi h̄unkare h̄inni ō, a nȳntam maam s̄o.

^{XXXI} H̄inni bi do ō bi, ḡoaa k'a n̄i c̄e mim ō a m̄odrō n̄i c̄e ō bi, a bi zer an gas̄o an n̄ ḡor y. A maam s̄o kan ḡoaa k'a ta poo ō bi k̄i, a b'a b̄o an b̄or har ō y. ^{XXXII} K'a Lotti l̄o bi mim t̄o da a n̄o ō. ^{XXXIII} Ḡoaa k'a l̄e n̄ taa k'a a meeyaa b̄omb̄o bi, a b'a ȳur̄e y. Bi ḡoaa k'a ȳe z̄e ma m̄oo t̄o ma bi, a y'a meeyaa b̄omb̄ore ȳim. ^{XXXIV} A h̄i m̄oo naw̄ore aw̄oo m, gum bi do ō, ḡoaa h̄iyya y'a zem k̄o ra, n̄n̄i w̄ota garḡo deem la. N̄ deem gaare, n̄ n̄ deem to. ^{XXXV} Lann̄o y'a zem k̄o ra h̄iyya, n̄n'ī b̄ir jaa l̄om. N̄ deem gaare, n̄ n̄ deem to.» [^{XXXVI} K̄o ḡoaa h̄iyya ī h̄os̄ira ō: N̄ deem gaam, n̄ n̄i deem to.]

^{XXXVII} Kar̄indanȳn̄o w̄oo n̄ a lar, n̄ ō: «Zuuba, a nȳntam ka?» A n̄ a nȳi b̄o ō, a ō: «B̄ince k̄o sim n̄ n̄i nȳntan̄ ō bi, b̄ince bi do ḡob̄irḡor̄o n̄ n'a som k̄o ma ō.»

XVIII

D̄od̄ok̄er b̄onyaa h̄ob̄ok̄oren̄oom

^I Yeezuu h̄ob̄ok̄oren̄oom da n̄ n̄i k'a h̄unka a ō, a a ga m k̄o n̄ n̄i yaa da d̄omum haay, bi n̄ bi k̄o kan yaadare bi k̄i y. ^{II} A a h̄i n̄ n̄i, a ō: «D̄od̄ok̄er ī nȳnta tara deem n̄o ō, a b̄ir nȳi bam Woso n̄i y, a b̄ir ḡoo dan̄ ō s̄o y. ^{III} Zoro n̄i tara bi do n̄o ō, an n̄i zem tee... an n'a h̄ur̄e, a ō: Gum̄o ka m ō mim k̄o m̄oo jum bi n̄ ta m kan m̄oo k̄i bi n̄o ō. ^{IV} D̄od̄ok̄er bi n̄ a gu, gallem h̄oka. Bi kur bi, a n̄ n'a h̄ur̄e a m̄un̄ja m, a ō: Baa k̄o m̄oo b̄ir nȳi bam Woso m, bi m̄oo b̄ir ḡoo dan̄ ō s̄o, ^V l̄o naa do k'a b̄or an n̄i m̄oo k̄om bi, m̄oo y'a d̄od̄o bi kare, m gum̄o ka ō, k'a bi b̄or m̄oo zi d̄o d̄omum haay, an b̄ir m̄oo k̄ore y.»

^{VI} Zuuba n̄ a ya, an a h̄i, a ō: «K'a t̄or ka, h̄o k̄o d̄od̄ok̄er b̄onyaa b'a h̄i bi ma m̄un̄ja. ^{VII} Bi, Woso b'a dare a ḡoo k'a n̄ nȳok̄o ō n̄n'ī zee dam zi sinuu ō kan a gunuu ō k̄i r̄o w̄oo han ra? A maas̄ure bam, an b̄okare an a da n̄ han ra? ^{VIII} A h̄i m̄oo naw̄ore aw̄oo m, a y'a dare n̄ han z̄oo-z̄oo. Bi k̄o Ḡoaa n̄yī bi bi b̄or, a zem bi srakare yī tara bur̄o ō ra?»

Farizen kan yaw̄orsir k̄i h̄ob̄ok̄oren̄oom

^{IX} Yeezuu h̄ob̄ok̄oren̄oom da ḡoo k̄o n̄ n'a h̄oon dare n̄ ō, ḡoo m̄un̄j̄oo n'a m̄i, n̄n̄i b̄okare, n̄n'a muno b̄on̄ ō r̄o w̄oo m, a ō: ^X «Ḡoo h̄iyȳoo ī gas̄o Wosoce ō k'a yaa da. Ḡoaa deem bi farizen m, deem bi yaw̄orsirezaa m. ^{XI} Farizen bi n̄ jum brama an n̄i yaa dare a heer ō nc̄inaaō: Woso, m̄oo ī yaa dare īb̄i m barka k̄o m̄oo n̄ b̄o k̄o ō kan ḡoo ḡos̄n̄no k̄o n̄i konno, mimbonyaab̄enno, jaand̄enno, ḡe yaw̄orsir naa do k̄i m̄into. ^{XII} M̄oo yī m l̄e k̄os̄im gallem h̄iyya d̄omum saanh̄una n̄o ō, m̄oo h̄on̄yī haay n̄o ō m̄oo y'a bu h̄o kare īb̄i ō. ^{XIII} Yaw̄orsir bi n̄ jum laato, a l̄e baa k'a a m̄im busu brama y, an n'a c̄i zere k'a a heerzar h̄unka, a ō: Woso, m̄oo cicir z̄e, bala, mimbonyaab̄er m̄oo m̄oo m. ^{XIV} A h̄i m̄oo naw̄ore aw̄oo m, a t̄irgabaa yī Woso m̄im ō, an a b̄o an doo, deem bi n̄ a yī y. Bala, ḡoaa k'a n'a busum bi, n̄ y'a zerm tara ō, bi ḡoaa k'a a m̄un̄ja zer bi n̄ y'a busum.»

*Nyino poorero barka dawre**(Matiyee 19.13-15; Marki 10.13-16)*

^{XV} Gooɔɔ bɔr nyino poorero m Yeezuu zi k'an a wo ka η mim la. Karundanyino woɔ ko η naa yi bi, η nyaa ba kan η ki. ^{XVI} Yeezuu n a ka ηni bɔr nyino woɔ m, an n'a hure, a u: «K'a nyino woɔ to ηni bɔr moɔ zi, a b'a ta η ni toore y, bala, gooɔ ko η bo ko u kan η ki ro woɔ y'a so Woso cirbæ b'u. ^{XVII} Sira moɔ n'a hure awoo m, goaa k'a n Woso cirbæ bi si am nyi poore ho bi m bi, a bi gasuη u y.»

*K'a kaanm arzaka m, k'a gasu Woso cirbæ nɔ u**(Matiyee 19.16-30; Marki 10.17-31)*

^{XVIII} Cir deem Yeezuu lar, a u: «Karinsaamba miηηa, bo moɔ n'a bare ko m misirbaa k'a nyare ba u bi yi?» ^{XIX} Yeezuu n a hi m, a u: «Bo m, ubu ni moɔ birm miηηa? Gooa miηηa ba u ko Woso y'a deem bæe y. ^{XX} Ubu lero woɔ do ra? I bi jaan da y, i bi gær ze y, i bi koor ba y, i bi ηsaar kaseti ka y, i zi kan i da ki da u.» ^{XXI} Gooa bi n a nyi bo u, a u: «Moɔ naa haay ba m nyirbaa ma tee....» ^{XXII} Yeezuu k'a naa ma bi, a a hi m, a u: «Ho deem i goota ubu ma k'i ba: Ho k'a n'ubu u bi hæe haay i jinjir ηazanno m, k'i bɔr i zu moɔ u, ubu arzaka yim arzana u.» ^{XXIII} Ko goaa bi naa ma bi, a heer a zar, bala, a arzaka bi gɔta.

^{XXIV} Yeezuu k'a a heerzarle bi yi bi, a a hi, a u: «Arzakazanno Woso cirbæe gasuore yim kooɔɔ. ^{XXV} Sira m, yoonde huuka yaa gasuore nyuntam naanaa, an le da arzakazaa Woso cirbæe gasuore m.» ^{XXVI} Gooɔ ko η n'a tur kam ma ro woɔ a hi, η u: «Ncinaasu bi, nka m ni bombore yire?» ^{XXVII} Yeezuu n a nyi bo u, a u: «Ho ko goaa b'a dam ma an a ba bi, a naanaa Woso ma.»

^{XXVIII} Piyeeer n a hi, a u: «Diga, woɔ ho haay to, u zu ubu u.» ^{XXIX} A n a nyi bo η no, a u: «Sira moɔ n'a hure awoo m, goaa k'a a har to, kan a lo ki, a danyino ki, a ziro ki, a nyino ki Woso cirbæe minto, ^{XXX} a naa haay yim gɔta an le da durnya naa do no u, b'a misirbaa k'a nyare ba u bi yim durnya k'a ni zem bi no u so.»

*Yeezuu a ya, an n'a ze mim dindam a kaako ho ma**(Matiyee 20.17-19; Marki 10.32-34)*

^{XXXI} Yeezuu buerehuuɔɔ woɔ bir, an a hi η ni, a u: «Ba woɔ ni tam Zerizalem u na, bi, ho haay ko wosolesinnisorazanno woɔ a gursira ba Gooanyi bi minto bi ko yim. ^{XXXII} N y'a nyasom, n n'a ka kifuro u ko η ni yaa wo ma, ko η n'a sonsɔ wo, ko η ni lihi dinda ma, ^{XXXIII} ko η n'a ze maduro m, ko η ni bokare ηn'a ze gær, b'a y'a mum boη u domum kaako hinni u.» ^{XXXIV} Bi, karundanyino woɔ n hosi ji ma y. Mim naa do a nyaakom da η ni, η n ho ko Yeezuu a hi bi ji do y.

*Zeriko buu waare**(Matiyee 20.29-34; Marki 10.46-52)*

^{XXXV} K'a ta, an n'a zom Zeriko ma bi, buu deem i nyunta zaa lezi b'u, an ni ho yinyem. ^{XXXVI} Zamaa k'a bɔr an ni cenim an a ma bi, a laaka da ko bo m ge. ^{XXXVII} N n a hi m, n u: «Nazareti Yeezuu ni cenim.» ^{XXXVIII} A n zee da, a u: «*David Nyi, Yeezuu, m cicir ze!» ^{XXXIX} Gooɔ ko η nyunta læe ro woɔ ni nyaa bam kan ki η u, an ze pi. A n a banka an zee da an le da biisi ra, a u: «David Nyi, moɔ cicir ze!» ^{XL} Yeezuu n jim, an le ka ko η n'a gaa, ηn'i bɔr m. K'a a zo bi, Yeezuu a lar, a u: ^{XLI} «Bo ubu u ko moɔ n a ba ubu minto?» A n a nyi bo u, a u: «Zuuba,

a ka kō m mīm n a ya an lēe yī.»^{XLII} Yeezuu n a hī m, a ō: «K'ī mīm n a ya an lēe yī! I sīrakarē ī bōmbō.»^{XLIII} Lēem bī, a mīm a gō, an nī lēe yīm, an zu Yeezuu jē ō, an n'a lē bōm Woso ō. Zamaa bī kō ŋ naa yī bī, ŋn'a lē bōm Woso ō sō.

XIX

Yeezuu gasō Zasee har ō

^I Yeezuu gasō Zeriko ō, an nī kō bī zem la. ^{II} Gōaa nī b'ō a tō m Zasee, yaworsinno cir m, arzakažaa m sō. ^{III} A n n'a kam Yeezuu ma k'a yī, kō nka m, k'a a dō. Zamaa bī minto, kō gōaa kutiim m bī, a b'a dam ma, a n a yī y. ^{IV} A n bra si an ta lēe, an aa der gō ra, kō Yeezuu bōr an nī cenim b'ō, k'a yī. ^V Kō Yeezuu lee ku bīnce bī do ō bī, a a bōōta an a hī m, a ō: «Zasee, a ba zōō ī zer, bala, mōō cīnta kō m zer ībū har ō her.» ^{VI} Zasee n zer zōō-zōō, an a si kan heernyōō kī. ^{VII} Kō zamaa bī naa yī bī, ŋn'ī kukur bare, ŋ ō: «Zer a ō mimbōnyaabēr har ō.» ^{VIII} Zasee n a zō Zuuba ma an a hī m, a ō: «Dīga, Zuuba, mōō yī m arzaka bī haay, zekumbir sam, m a ka cicirzannō ō, bī, kō mōō mīm zu ō gōaa ma, mōō y'a sompim nō gallem si.» ^{IX} Yeezuu n a hī, a ō: «Bōmbōre gasō har naa do ō her, bala, gōaa naa do Abraham yanḡa m sō. ^X Bala, Gōaanyī bī bōr a ō, an b'a ka gōōō kō ŋ nyaam nō wōō ma, an ŋ bōmbō.»

Cir nyī cirbēē bīre hōbōkōrenoom

(Matiyee 25.14-30)

^{XI} Kō ŋ gōōta ŋn'a tōr kam a meerbaarō wōō ma bī, Yeezuu a ya, an hōbōkōrenoom naa do da ŋ nī. Bala, a a zō Zerizalem ma. Bī, gōōō wōō ī dīgam ma, ŋ ō, Woso cirbēē bī y'a hīnkare a m b'ō lēem. ^{XII} Bī y'a ka Yeezuu n a hī, a ō: «Cir nyī deem ī ta kō laato ō k'a yaa cirbēē bī, k'a bō a bōr. ^{XIII} A n a zībēēnyīnō bīr bu, an busoo jīr ŋ nī minnī* deem-deem, an a hī ŋ nī, a ō: «K'a zī ba m, k'an ta an mōō wusīgere dōmum ku.» ^{□□} B'a gorgazannō wōō sō m, ŋnī gōōō nyōō a je ō kō ŋ n'a a hī cirbēē karežaa bī m, ŋ ō: «Wōō le baa k'an a sō wōō ō y.» ^{□□} K'a yaa cirbēē bī bī an bōr bī, a a ka ŋnī zībēēnyīnō k'a busoo jīnjīr ŋ nī rō wōō bīr a taa, k'a dīga a kō bō zī ŋ y'a ba m gē. ^{XVI} Lēekarežaa bī n bōr, a ō: «Zuuba, minnī deem k'ībū ka mōō ō bī, minnī bu y'a da ra.» ^{□□} A n a hī m, a ō: «Zībēēnyī mḡḡa n'ībū m, bala, ībū noonhubaa hūnka hō poorerō nō ō, mōō cirbēē karē ībū ō, k'ī ī sō tara bu ō.» ^{□□} A hūya hō bī n b'a hī, a ō: «Zuuba, ībū busoo bī nyī da minnī soor. ^{XIX} A n a hī bī m sō, a ō: I sō tara soor ō.» ^{□□} A vanta n bōr, a ō: «Zuuba, ba ībū busoo bī n na, pēera mōō burgū ma, m a nyaakom da.» ^{□□} Mōō ī nyī bare ībū m, ībū heer kōsīrabaa bī minto. Hō k'ībū n a cīnta bī ībū n n'a sam. Hō k'ībū n a duu bī, ībū n n'a dam. ^{XXII} A n a hī m, a ō: «ībū mḡḡa meerbaa bī mōō n n'ībū dōdō yarm ma, zībēēnyī bōnyaa. «ībū dō, ī ō: gōaa kōsī m mōō m, mōō nī hō kō mōō n a cīnta bī sam, m nī hō kō mōō n a duu bī dam. ^{XXIII} Bō minto, ībū n mōō busoo bī cīnta busoo cē ō y? Kō mōō m bō, m bōr kō m bī nyōōdō yī?» ^{□□□} A n a hī gōōō kō ŋ nī b'ō rō wōō m, a ō: «K'a busoo bī yō m, a ka gōaa k'an ta m bu b'ō.» ^{□□□} Ŋ n a hī m, ŋ ō: «Zuuba, a lēe ka an a yī bu.» ^{□□□} A hī mōō nawōre awōō m, gōaa bīyēē k'an ta hō m bī, n y'a kan ō, gōaa k'a

* ^{□□}:**XIII** 19.13 Minnī: = deniyee zōrō = mom kaako zībēē busoo m.

ba m bi, baa k'a ta m poore bi, n y'a yom ni. ^{XXVII} Mɔɔ jɔnɔ kɔ η ni mɔɔ ŋɔa kan cirbæ kɪ rɔ wɔɔ, k'a bɔr η ni mɔɔ taa naa ɔ, a η zɪnzɛ.»
^{XXVIII} Yeezuu k'a naa hi bi, a ka η lɛɛ an ni tam Zerizalem ɔ.

Yeezuu ɪ gasom Zerizalem ɔ

(Matiyee 21.1-11; Marki 11.1-11; Zaan 12.12-19)

^{XXIX} K'a ta an n'a zom Betfaze ma kan Betanii kɪ, Oliviyee ci bi zeezi bi, a a karɔndanyɔnɔ nyɔɔ hɔya. ^{XXX} A n a hi η ni, a ɔ: «K'a ta kɔ k'a ni lɛɛ naa ɔ. K'awɔɔ ta an ni gasom, awɔɔ brapoo yɔm n n'a kɔsi, bi gɔsi n da ɔ cɪna y. K'a hɔr a bɔr m. ^{XXXI} Bi kɔ gɔaa awɔɔ lar, a ɔ: Bɔ m awɔɔ n'a hɔrle? K'a hi m, a ɔ: Zuuba lɛ n taa.»

^{XXXII} Gɔɔɔ k'a η nyɔɔ rɔ wɔɔ, kɔ η ta bi, η yaa hɔ haay bi yɪ amba Yeezuu a hi bi m. ^{XXXIII} Kɔ ηn'i brapoo bi hɔrm bi, a zannɔ wɔɔ n a hi η ni, η ɔ: «Bɔ minto m, awɔɔ n'a hɔrle?» ^{XXXIV} Ŋ n'a nyɪ bɔ ɔ, η ɔ: «Zuuba lɛ n taa.» ^{XXXV} Ŋ n brapoo bi gaa, ηnɪ ta m Yeezuu zi, ηn'a huuro ka ra, ηn'a ka Yeezuu n da ɔ. ^{XXXVI} K'a ni tam bi, gɔɔɔ wɔɔ n'a huuro kam zaa bi ra. ^{XXXVII} K'a a zɔ Oliviyee ci bi zerji bi ma bi, heernyɔɔ gasɔ karɔndanyɔnɔ wɔɔ ɔ, zamaa bi haay, ηn'a leer busu, ηn'a lɛ bɔm Woso ɔ hoserlo haay kɔ η y'a yɪ bi minto. ^{XXXVIII} Ŋ ɔ: «Cir k'a ni zem Zuuba Woso tɔ ma bi n barka yɪ.

Kɔ laafu n nyɪnta arzana ɔ,
 kɔ lɛbɔɔrɛ n nyɪnta brama.»

^{XXXIX} Farizɛɛnrɔ gɔsɔnɔ a hi Yeezuu m zamaa bi bire ɔ, η ɔ: «Karɪnsaamba, a ka k'i karɔndanyɔnɔ wɔɔ n zɛ pi.» ^{XL} A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «A hi mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m: Kɔ η zɛ pi, jaarɔ n ni zee dam.»

Yeezuu ɪ nyi kam Zerizalem tɔ ma

^{XLI} K'a a zɔ Zerizalem kɔnɔ bi ma, an a to an a yɪ bi, a nyi ka a minto. ^{XLII} A n n'a hɪrɛ, a ɔ: «Ibɪ ɔɔ, k'a dɔ ibɪ ɔ her, kɔ nka n ni laafu kare ibɪ ɔ! Bi naa ma bi, a a nyaakom da ibɪ lɛɛ, ibɪ b'i dam ma, ɪ yɪ y. ^{XLIII} Sɪra m, dɔmɔnɔ ɪ zɛrɛ ibɪ minto, ibɪ jɔnɔ wɔɔ tee kɪnkare ibɪ pɛŋŋɔ bi ma, η bɪrle ibɪ ma, k'a ibɪ da, ηn'a so bɪnce haay ɔ. ^{XLIV} Ŋ y'ibɪ wurgɛm haay, ibɪ kan ɪ zamaa kɪ. Ŋ bi jaa deem taan... tore, an bɪr a mim burɔ ɔ y, bala, ibɪ n dɔmɔm kɔ Woso bɔr k'a b'a da ɪ han bi dɔ y.»

Yeezuu gasɔ Wosoɛ ɔ, an n'a cirbæ zi bam

(Matiyee 21.12-17; Marki 11.15-19; Zaan 2.13-22)

^{XLV} Yeezuu gasɔ Wosoɛ ɔ, an ni lam hɔheeno wɔɔ ra. ^{XLVI} A n a hi η ni, a ɔ: «N y'a gɔrsɪra ba, η ɔ: «Mɔɔ cɛ bi nyɪntam yaadare cɛ.» B'awɔɔ, awɔɔ sa a ba konno bɪnce.»

^{XLVII} Yeezuu ɪ hɔ dɪndam dɔmɔm haay Wosoɛ ɔ b'ɔ. Wosocemannibɛnno jɪtannɔ kan wosocikarɪnsaambɔɔ kɪ, tara cinno kɪ y'a kare a zɛrɛ zaa ma. ^{XLVIII} Bi hɔ kɔ η y'a cɪnta k'a ba bi, ηn'a zaa yɪ y, bala, zamaa bi haay y'a tɔr kare a meerbaa ma kan bɔraama gɔta kɪ.

XX

Yeezuu lɛ a to ka?

(Matiyee 21.23-27; Marki 11.27-33)

¹ Dɔmɔnɔ wɔɔ duro ɔ hindeem ɔ, Yeezuu k'a ni hɔ dɪndam zamaa bi m Wosoɛ ɔ, an ni Woso lemim nyɪnta pa dam bi, wosocemannibɛnno

jɪtanno kan wosocikarunsaambɔɔ kɪ, kan *gɔɔɔgusinno kɪ bɔr zi. ^{II} N n a hɪ, η ɔ: «Lɛ kara ɪbɪ n ta m ɪ nɪ naa bam nɪ, gɛɛ, bɔ a ɔ, nka lɛ ɔ, k'ɪ hɪ wɔɔ m?» ^{III} A n a nyɪ bɔ ɔ η nɔ, a ɔ: «Mɔɔ mɪŋɪa sɔ, mɔɔ laaka dare awɔɔ han, k'a hɪ mɔɔ m: ^{IV} Zaan batem bɪ, a to a ɔ brama gɛɛ gɔɔɔ zi?» ^V N n'a hɔɔn dam kan kɔ kɪ, η ɔ: «Kɔ wɔɔ ɔ: A to a ɔ brama, a y'a hɪrɛ, a ɔ: Bɔ minto m awɔɔ n a mim si gɛ? ^{VI} Bɪ, kɔ wɔɔ ɔ: A to a ɔ gɔɔɔ zi, zamaa bɪ haay wɔɔ gɔngɔɛnm jaarɔ m, bala, η sɪra ka, η ɔ Zaan bɪ nyɪnta wosolɛsinnɪsorazaa.» ^{VII} N n a nyɪ bɔ ɔ, η ɔ: «Wɔɔ n a dɔ k'a to a ɔ ka y.» ^{VIII} Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Mɔɔ sɔ, mɔɔ b'a hɪrɛ awɔɔ m, kɔ nka ɪ lɛ ka mɔɔ ɔ, mɔɔ nɪ naa bare y.»

Dɪvensɪra zibənnɔ hɔbɔkɔrɛnoom
(Matiyee 21.33-46; Markɪ 12.1-12)

^{IX} A n nɪ hɔbɔkɔrɛnoom naa dɔ dam zamaa bɪ m, a ɔ: «Gɔaa ɪ dɪvensɪra da ɔ, an a ka a zibənnɔ ɔ, kɔ η n'a zi ba, an ta zaa jɪntɔ ra. ^X K'a dɔmɪm a ku bɪ, a a zibənyɪ deem nyɔɔ dɪvensɪra zibənnɔ wɔɔ zi, k'an aa a hɔ si an b'a ka a ɔ. Bɪ, dɪvensɪra zibənnɔ wɔɔ a nyasɔ ηn'a zɛ, ηn'a ka an doo a wɔ m tu. ^{XI} A n a ya, an a zibənyɪ vanta nyɔɔ, ηn'aa bɪ nyasɔ ηn'a zɛ sɔ, ηn'a sonsɔ wɔ, ηn'a ka an doo a wɔ m tu. ^{XII} A n a ya, an a vanta nyɔɔ a kaakɔ hɔ ma, ηnɪ bɪ zɛ, ηnɪ yaaba da ma, ηnɪ la ra. ^{XIII} Dɪvensɪrazaa bɪ n a hɪ a mɪŋɪa m, a ɔ: Kɔ m a ba lɔ? Mɔɔ yɪ m nyɪ ŋɔarɛ bɪ nyɔɔm. N bɪ dan ɔ barem. ^{XIV} Kɔ η y'a nyɪ bɪ yɪ bɪ, dɪvensɪra zibənnɔ wɔɔ n a dɪnda kan kɔ kɪ, η ɔ: Naa do n nɪ zem b'a sɔ ɔ. U a nyasɔ ɔ a zɛ gər k'ɔ ɔ so arzaka b'ɔ. ^{XV} N n a nyasɔ, ηnɪ bɔ m dɪvensɪra ɔ b'ɔ toore ma, ηn'a zɛ gər. Bɔ dɪvensɪrazaa bɪ n n'a bare η nɪ? ^{XVI} A zem bɪ bɔr, an b'a ka ηnɪ dɪvensɪra zibənnɔ wɔɔ zɪnzɛ, an dɪvensɪra bɪ ka a vantɔɔ ɔ.» Kɔ η naa ma bɪ, η ɔ: «Ayy..., kɔ naa bɪ ba y!» ^{XVII} Yeezuu n a nya η lɛ an dɪga η ma, an a hɪ η nɪ, a ɔ: «Wosoci bɪ gɔrsɪra naa dɔ jɪ m bɔ nɪ?

Jaa kɔ ɛdonno a bɔ ɔ ηn'a zo bɪ, bɪ y'a ba ɛɛ bɪ jaa wɪsɪ.

^{XVIII} Kɔ gɔaa a do jaa bɪ do ra, hɪsɪga a zaa nawɔm. Bɪ, kɔ jaa bɪ do a da gɔaa ra, a hɔɔnsɪ an nawɔm.»

^{XIX} Wosocikarunsaambɔɔ kan wosocemannɪbənnɔ jɪtanno kɪ y'a kare a nyasɔrɛ ma b'ɔ lɛɛm, bɪ η yɪ nyɪ bam zamaa bɪ m. N y'a jɪ ma mɪŋɪa, ηn'a dɔ η ɔ, hɔbɔkɔrɛnoom naa do da a ɔ awɔɔ tɔ ma.

Rɔm cir yawɔr karɛ mim

(Matiyee 22.15-22; Markɪ 12.13-17)

^{XX} N nɪ nyɪnta, ηn'ɪ dundom Yeezuu zi, ηnɪ gɔɔɔ nyɔɔ zi, ηnɪ tɪrgabaa ka a ra. K'a ku a nyasɔ a meerbaa nɔ ɔ, a ka tara lɛzanno ɔ kan kɔzaa bɪ kɪ ɔ. ^{XXI} N laaka naa do da han: «Karunsaamba, wɔɔ dɔ ɔ ɔ, ɪbɪ ɪ meer bam, ɪ nɪ hɔ dɪndam kan sɪra kɪ, ɪ bɪr nyɪ bam gɔsɪ nɪ y, ɪ nɪ Woso zaa hɔ dɪndam kan a sɪra kɪ. ^{XXII} A a ga m k'ɔ Rɔm cir yawɔr ka gɛɛ, a n a ga nɪ?» ^{XXIII} Yeezuu k'a η zambɔ bɪ dɔ bɪ, a ɔ: ^{XXIV} «K'a busoo ka m ɔ deem naa ɔ. Nka meer kan a tɔ kɪ nɪ busoo bɪ burɔ ɔ naa?» N n'a nyɪ bɔ ɔ, η ɔ: «Rɔm cir hɔ m.» ^{XXV} A n a hɪ η nɪ, a ɔ: «K'a Rɔm cir tɔ hɔ ka ɔ, k'a hɔ kɔ Woso a sɔ ɔ bɪ ka ɔ sɔ.» ^{XXVI} N n a da ma, ηnɪ Yeezuu nyasɔ a meerbaa nɔ ɔ zamaa bɪ lɛɛ y. A nyɪbɔrɛ bɪ k'a a ka η n zɛ kɔdɔ bɪ, η zɛ pi.

Sadɪsɛnrɔ laakadare gəəno mɪmbɔrɛ minto
(Matiyee 22.23-33; Markɪ 12.18-27)

XXVII Sadiseenro kɔ η nɪ bɪsɪ kam gəəno mumbɔɔre ma bɪ, η gɔsɪnno a zɔ Yeezuu ma, ηn'a lar, η ɔ: ^{XXVIII} «Karɪnsaamba, Moyiisi a gɔrsɪra ba wɔɔ minto, a ɔ: «Kɔ gɔaa ga an a gɔ a lɔ ma b'a n nyɪ yɪ kan kɪ y, k'a danyɪ n a si an nyɪnɔ yɪ kan kɪ a minto.» ^{□□□} Gɔaa ɪ nyɪnta, a nyɪnɔ saanhɪna: Lɛekarezaa bɪ n lɔ sa an ga an a gɔ ma b'a n nyɪ yɪ kan kɪ y. ^{XXX} A hɪya hɔ bɪ n lɔ bɪ si, ^{XXXI} a kaako hɔ bɪ maam sɔ, an ta an nyɪnɔ saanhɪna rɔ wɔɔ ku. N haay gɪnga bɪ η nɪ nyɪ yɪ kan lɔ bɪ kɪ y. ^{XXXII} A nyare ma bɪ, lɔ bɪ ga sɔ. ^{XXXIII} Bɪ, lɔ naa do, gəəno mumbɔɔre dɔmɪm ɔ, nka hɔ m lɔ bɪ nɪ? Kɔ η haay lɔ bɪ si bɪ?»

^{XXXIV} Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Zamaa naa do gɔɔɔ wɔɔ ɪ lannɔ gɛɛ yaarɔ sam. ^{XXXV} Bɪ, gɔɔɔ kɔ η y'a ga mumbɔɔre m Woso mɪm ɔ, ηnɪ zem bɪ mɪsɪrbaa ba durnya k'a nɪ zem bɪ nɔ ɔ rɔ wɔɔ, η bɪ lɔ gɛɛ yar sam b'ɔ y. ^{XXXVI} N b'a dam ma ηnɪ ga dɔ y, bala, η bɔm kɔ ɔ kan maleɛkarɔ kɪ. Woso nyɪnɔ m, kɔ η y'a mɪm bɔ ɔ gəəno bire ɔ bɪ minto. ^{XXXVII} Moyiisi gəəno mumbɔɔre bɪ hunka mɪηηa, bɪnce nɪηηɔ kɔ Wosoci nɪ tutugu mɪm dɪndan ɔ b'ɔ, an nɪ Zuuba Woso birm Abraham Woso, Izakkɪ Woso, Zakɔɔb Woso. ^{XXXVIII} Bɪ Woso bɪ, gəəno Woso bɛɛ y, mɪsɪrɔ Woso m, bala, hɔ haay mɪsɪr a minto.» ^{XXXIX} Wosocikarɪnsaambɔɔ gɔsɪnno meerbaa bɪ si, η ɔ: «Karɪnsaamba, ɪ meer ba mɪηηa.» ^{XL} N bɪr yem dɔ k'a laaka da han mɪm sɪ ma y.

N y'a ba lɔ, n n'a hɪre n ɔ, Krista bɪ David Nyɪ nɪ?

(Matiyee 22.41-46; Markɪ 12.35-37)

^{XLI} Yeezuu n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Wɔɔ y'a bam lɔ, ɔ a hɪ, ɔ ɔ: «Krista bɪ, *David Nyɪ nɪ? ^{XLII} Kɔ David mɪηηa n'a hum laarɔ ci nɔ ɔ, a ɔ:

Mɔɔ Zuuba Woso a hɪ mɔɔ Zuuba m:
nyɪnta mɔɔ bɪsɪ ɔ,

^{XLIII} an ta an dɔmɪm kɔ mɔɔ n'ɪbɪ jɪnno wɔɔ bam gankarahɔ,
k'ɪ gam ka η la bɪ ku.

^{XLIV} Naa y'a hunkare a ɔ, David y'a birm «Zuuba». A nyɪnnɪ m lɔnlo kɛere?»

Yeezuu ɪ wosocikarɪnsaambɔɔ wɔɔ mɪm dɪndam

(Matiyee 23.1-36; Markɪ 12.38-40)

^{XLV} Kɔ zamaa bɪ haay n'a tɔr kam bɪ, Yeezuu a hɪ karɪndanyɪnɔ wɔɔ m, a ɔ: ^{XLVI} «K'a dundo a zi kan wosocikarɪnsaambɔɔ kɔ η nɪ bɪmbɪr zabarɔ m nɔ wɔɔ kɪ. N gɔɔɔ yaadare ηsɔa daasɪrɔ bire ɔ. N lɛekare bɪncɛrɔ ηsɔa yaadareɛɛrɔ ɔ, η lɛekare bɪncɛrɔ ηsɔa sɔ hɔbɪre bɪnce ɔ. ^{XLVII} N nɪ zonno hɔ yɔre η nɪ, ηn'ɪ yaa jɪntoo dam, kɔ η n'a yɪ. N yɪ η dɔdɔ yarm, ηnɪ hɔnhɔrle yɪ gɔta an lɛ da.»

XXI

Zoro ganwɔre

(Markɪ 12.41-44)

^I Yeezuu k'a a mɪm busu bɪ, a arzakazannɔ yɪ, ηn'ɪ busoo dam ganwɔre mɔr ɔ. ^{II} A n zoro yɪ sɔ cɪcirzaa m, an tamma hɪya da ɔ. ^{III} A n a hɪ, a ɔ: «Sɪra mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m, zoro cɪcirzaa naa do a da ɔ an lɛ da η nɪ haay. ^{IV} Bala, nawɔnnɔ haay busoo k'an ta η ɔ gɔta bɪ η y'a bɔ ɔ ηn'a da ganwɔre mɔr b'ɔ, bɪ zoro bɪ busoo k'a n'a wɔ ɔ b'a ka haay.»

Wosoce wurgere mindində kan durnya nyare mim ki

(Matiyee 24.1-2; Marki 13.1-2)

^V Gəsinno kə η nı Wosoce bi mim dındam, ηn'a le bəre a gəere ɔ, a jaaro wəo miŋŋabaa ɔ, kan ganwore kə η y'a bankam bi ki bi, Yeezuu a hi η nı, a ɔ: ^{VI} «Dəmum ta ɔ an nı zem, hə k'awəo n n'a yim naa, jaaro wəo bi gəotam kə burə ɔ y, η haay wurgəm.»

(Matiyee 24.3-14; Marki 13.3-13)

^{VII} N n a lar, η ɔ: «Karinsaamba, naa zem bro? Bi makra kara n nı naa dəmum hinkare?» ^{VIII} A n a hi, a ɔ: «K'a dundo a zi, a b'a ka ηni braba a nı y, bala, gəoo gəta zem b'a hi məo tə m, η ɔ: Awəo m Krista, gəe: Dəmum a ku. A bi zu η ɔ y. ^{IX} K'awəo bi yar bare mim ma, tara gəoo n wuti kan a cinno ki, a da bi bə ɔ y. Bala, pakra m kə bi n leə ka an bər, b'a nyare bəe m bi leəm y.» ^X A a ya, an a hi η nı, a ɔ: «Tararo wutim kan kə ki yar m, tara cinno n wuti kan kə ki. ^{XI} Tara hinkəre gəta zem bi nyunta ɔ, yaaba bənyaaro kan nə kə zem bi nyunta ɔ buncə-buncə. Həoro bam ηni nyibəə gəta da gəoo ma, kan makraro gəoo kə η y'a to brama ki.»

U jim kəəkəo firyire dəmum ɔ

^{XII} «Bi, an nı leə kam naa haay leə bi, n y'awəo gərm, n nı fir ka awəo ma, n y'a kare, n n'awəo dudo ka sokumacero ɔ, n n'awəo du lonnoce ɔ, n tare awəo m cinno kan leezanno ki taa məo tə ma. ^{XIII} Bi n nı nyuntare awəo kaseti kare dəmum məo minto. ^{XIV} Bi, a bi leə ka a a həon da minno nəon duro nyibore ma y. ^{XV} Bala, məo meerbaa dore kan həon ki kare awəo ɔ, b'awəo junnə wəo gəaa deem b'a dam ma an awəo meerbaa nyi bə ɔ, gəe, an bisi ka ma y. ^{XVI} Awəo miŋŋəo ziro kan a dəo ki, awəo danyino ki, awəo dogoo ki, awəo gəaasiboo ki, n n'awəo nyasore, bi, η y'awəo gəsinno zinzem. ^{XVII} Gəaa haay sere awəo m məo tə ma. ^{XVIII} Bi, awəo minkə deem taan... bi nyaanum awəo mim ɔ y. ^{XIX} Awəo tontore n nı misirbaa kare awəo ɔ.»

Zerizalem zaarbare

(Matiyee 24.15-21; Marki 13.14-19)

^{XX} «K'awəo bi Zerizalem yi yarbənno n bir ma, k'a də a ɔ, a wurgere dəmum a zo. ^{XXI} Kə gəoo kə η nı Zidee ɔ ro wəo n a si, ηni ta ciro ɔ, gəoo kə η nı tara nə ɔ ro wəo n bə, gəoo kə η nı bələmaro ɔ ro wəo, η bi gaso tara nə ɔ y! ^{XXII} Woso heerbusu dəmum m dəmunno wəo duro m, bi hə haay kə n y'a gərsira ba Wosoci ɔ bi n nı kə yin ɔ. ^{XXIII} A pakra bam lanno jisuzanno kan lanno kə η nı nyo kare a nyino ɔ ro wəo ki m dəmunno wəo duro ɔ, bala, cicir gəta y'a dam tara bi ra kan heerbusu gəta ki zamaa bi minto. ^{XXIV} N gəoo gəta zinzem kargoro m, η gəsinno gərm lombaa nə ɔ do haay bire ɔ, do vantəo tontəm Zerizalem la an ta an do vantəo wəo dəmum bi nyare ku.»

Gəaanyi bi wusigore hinni

(Matiyee 24.29-31; Marki 13.24-27)

^{XXV} «Makraro nyuntan ɔ woso kan mom ki monyaaro ki nə ɔ. Tara burə ɔ, do haay gəoo nyuntam kore nə ɔ, η b'a banji dore y, higota panŋa kan a kurəro tator ki tə ma. ^{XXVI} Gəoo n'a mom, hoonsi n ta η le hə k'a nı zem tara burə ɔ bi həondare nə ɔ. Bala, n brama panŋazanno hinkəm. ^{XXVII} Bi kur bi, η Gəaanyi bi yire an bir zem warko nə ɔ kan

pan̄ña ḡota k̄i, cirb̄əə k̄i.» ^{XXVIII} «K̄u minno n̄oon duro haay b̄ur η̄n'ı b̄ar̄e, k'a a b̄oota a d̄iga brama, aw̄oɔ b̄omb̄ore a z̄o.»

Woso cirb̄əə z̄ore
(*Matiyee 24.32-35; Markı 13.28-31*)

^{XXIX} A n h̄ob̄ok̄oren̄oom da η̄ n̄ı, a ɔ: «K'a d̄iga s̄oon kan ḡoro haay k̄i ma. ^{XXX} K'aw̄oɔ yı η̄n'ı l̄e daa dare, aw̄oɔ d̄o m̄ıη̄ña a ɔ, siire a z̄o. ^{XXXI} A maam s̄o kan aw̄oɔ k̄i. K'aw̄oɔ b̄ı naa yı an n̄ı z̄ere, k'a d̄o a ɔ: Woso cirb̄əə b'a z̄o. ^{XXXII} Sıra m̄oo n'a h̄ure aw̄oɔ m, zamaana naa d̄o b̄ı cenim k̄u naw̄on̄no haay b̄ee ba y. ^{XXXIII} Brama kan tara k̄ı cenim, b̄ı m̄oo meerbaa b̄ı b̄ı cenle y.»

A b̄ı hinceem ba y

^{XXXIV} «K'a d̄undo a zi, a b'a heer gore da ɔ kan b̄ee mire waası k̄ı, h̄o b̄ı ḡota k̄ı, kan durnya minno h̄oon̄dar̄ero k̄ı y, k̄u d̄om̄ım naa d̄o b̄ı daata z̄e aw̄oɔ ra y, ^{XXXV} amba zan̄ña h̄o b̄ı n̄ı y. Bala, a y'a kum ḡoaa haay k'a n̄ı tara bur̄ə ɔ ra. ^{XXXVI} A b'a zuu ɔ y, k'a yaa da d̄om̄ım haay, k'a a da ma, a b̄o lem h̄o haay k'a n̄ı z̄em b̄ı ma, k'a jum brama, Ḡoanyı b̄ı l̄e.»

^{XXXVII} D̄om̄ım haay Yeezuu t̄ır ta an aa h̄o d̄unda Zerizalem Wosoce ɔ. B̄ı, yirb̄əə haay a t̄ır b̄o, an ta ci k̄o n n'a birm Oliviyee ci b̄ı ra, d̄o n t̄ır m̄ı m b'ɔ. ^{XXXVIII} B̄ı wutiḡota n̄ı, zamaa b̄ı t̄ır ta zi Wosoce ɔ b'ɔ, η̄n'aa a t̄or ka ma.

XXII

Jıtanno y'a kam Yeezuu z̄e ma
(*Matiyee 26.1-5; Markı 14.1-2; Zaan 11.45-53*)

^I Bur k̄u n n nyonȳoɔ da ma *cibsa k̄u n a birm pak̄k̄ı b̄ı y'a z̄om.
^{II} Wosocem̄ann̄b̄on̄no jıtanno kan wosocikar̄ınsaamb̄oɔ k̄ı y'a kam zaa k'a n'a sam k'a a ku a z̄e b̄ı ma. Bala, η̄ yı nyi bam ḡooɔ w̄oɔ m.

(*Matiyee 26.14-16; Markı 14.10-11*)

^{III} B̄ı, S̄otaana gas̄o kar̄ındanyıno buereh̄ıȳoɔ w̄oɔ ḡoaa deem heer ɔ. Zidas m, ḡoaa k̄u n n'a birm Iskarıȳotı b̄ı m. ^{IV} A n ta, an aa a d̄unda kan wosocem̄ann̄b̄on̄no jıtanno w̄oɔ k̄ı, kan Wosoce d̄om̄azanno cinno w̄oɔ k̄ı, h̄o k'a n'a bam k'a Yeezuu nyaso a ka η̄ ɔ. ^V B̄ı η̄ heer nyoo ḡota η̄n'a d̄unda kan k̄u k̄ı, η̄ ɔ: k'a busoo ka ɔ. ^{VI} B̄ı, Zidas ye s̄o, an n'a kam d̄om̄ım k'a n'a dam ma, an Yeezuu nyaso a ka η̄ ɔ b̄ı ma, k̄u zamaa b̄ı b'a d̄o y.

Pak̄k̄ı cibsa h̄ob̄ıre bankare
(*Matiyee 26.17-25; Markı 14.12-21; Zaan 13.21-30*)

^{VII} Bur k̄u n n nyonȳoɔ da ma cibsa, n nı pak̄k̄ı sinnyeem mannı bam ma b̄ı d̄om̄ım a z̄o. ^{VIII} Yeezuu n P̄ıȳeer nyoo kan Zaan k̄ı an a h̄ı η̄ n̄ı, a ɔ: «K'a ta, a yaa pak̄k̄ı cibsa h̄ob̄ıre b̄ı banka k'ɔ b'a b̄ı.» ^{IX} N̄ n a lar, η̄ ɔ: «İb̄ı l̄e n taa k'ɔ aa h̄ob̄ıre b̄ı banka ka?» ^X A n a nyı b̄o η̄ n'ɔ, a ɔ: «K'a d̄iga a, k'aw̄oɔ gas̄o tara no ɔ b'ɔ, aw̄oɔ ḡoaȳar deem z̄eη̄ ɔ, an ḡer busu kan h̄ı k̄ı, k'a zu k̄u ɔ kan k̄ı, a gas̄o har k'a n̄ı gas̄oη̄ ɔ b'ɔ. ^{XI} K'a h̄ı har b̄ı zaa m, a ɔ: Kar̄ınsaamba y'ıb̄ı larm: saan̄ooce ı ka, k̄u m b̄ı pak̄k̄ı h̄ob̄ıre b̄ı kan m kar̄ındanyıno w̄oɔ k̄ı? ^{XII} A ce ḡota h̄ınkare aw̄oɔ m mim ɔ, n nı m̄or̄lo w̄oɔ banka haay, b̄ınce b̄ı do ɔ,

awoo n ni pakki hobire bi bankan u.» ^{XIII} N n ta, n'n'a ho haay k'a a hi bi yi, nni pakki hobire bi ba.

Pakki daa hobire

(*Matiyee 26.26-30; Marki 14.22-26; 1 Korenti zanno 11.23-25*)

^{XIV} Wakati bi k'a a ku bi, Yeezuu yaa nyunta kan a zibaezanno woo ki, k'a hobire bi bi. ^{XV} A n a hi n ni, a u: «Moo nso guta ku m pakki hobire naa do bi kan awoo ki, ku m bokare m fir yi. ^{XVI} Bala, moo y'a hire awoo m: moo bi m yare m hobire naa do bi fuga y, k'a mim m tolle ba an ku yi Woso cirbae no u.» ^{XVII} A n homire sa, an yaa da Woso m barka, an a hi n ni, a u: «K'a si a a mi kan ku ki. ^{XVIII} Bala, moo y'a hire awoo m: a nya her moo bi m yare m diven mi donto y, an ta an Woso cirbae bi zere domum ku.»

^{XIX} A n bokare an bur sa, k'a yaa da Woso m barka an a nya bi, a a zinzere an a ka n u, an n'a hire, a u: «Moo me m naa, [moo n a ka awoo minto. K'a naa ba moo todaano minto.» ^{XX} Hobire bi kur bi, a homiho sa an a ba maam so, an a hi n ni, a u: «Homire naa do gyaasibabaa daa homire m. Moo ma m, an a lo awoo minto.]»

Yeezuu y'a ze zaa mim dindam

^{XXI} «K'a tor ka, gaa k'a ni moo nyasum k'a moo ka bi, a i hobire bince u naa u kan moo ki. ^{XXII} Sira m, Gaaanyi bi zem bi ga, amba Woso lee ka an a hi bi m. Bi, kusi i kan gaa k'a ni moo nyasum k'a moo ka bi ki.» ^{XXIII} Bi, karindanyino woo a sijnida sa n'n'i ko larm: «Woo bireyaa u naa u, nka n ni mim naa do bare?»

Nka m jitaare?

^{XXIV} N wuti biskare vanta m kan ku ki, k'a a do nka m jitaare ge. ^{XXV} Yeezuu n a hi n ni, a u: «Do wantoo cinno i cirbae bim n'n'a so a tarazanno u, bi cinno woo y'a kam guoo ku n y'a so n ro woo ni n birm: mimmunjabanno. ^{XXVI} B'awoo kan ku ki, a b'a ba maam y. Bo n jitaare awoo bireyaa u bi, k'an a ba awoo dam poore. Bo y'a so awoo u bi, k'an a ba awoo zibaenyi. ^{XXVII} Nka m jitaare paan...? Bo i nyunta an ni hobire bim bi m gee, bo i hobire sa an n'a kam bi ni? Moo u: bo i nyunta an ni hobire bim bi m. Bi, moo y'awoo bireyaa u am zibaenyi ho bi m.»

^{XXVIII} Awoo, awoo goota kan moo ki domum haay m cicir no u. ^{XXIX} Bi y'a ka moo ni cirbae bince bankam awoo minto, amba moo Zi a banka moo minto bi m. ^{XXX} K'a a da ma, a b'a ze ku ra kan moo ki a ho bi, a ho mi moo cirbae bi no u. K'a a da ma so a nyunta cirbaeduuro ra, a Israyel do buerehuoyo woo dodo yar.

Yeezuu Simoon Piyee biskare mim hi

(*Matiyee 26.31-35; Marki 14.27-31; Zaan 13.36-38*)

^{XXXI} Bi, Zuuba a hi, a u: «Simoon, Simoon, Sotaana a ye k'awoo danja am hoyaa ho bi m. ^{XXXII} Bi moo yaa da ubu minto k'ubu sirakare b'a da jum u y. Bi k'ubu i bo i bor moo zi, k'i danyino heer ba kookoo.»

^{XXXIII} Piyee n a nyi bo u, a u: «Zuuba, moo ye ku m ta kan ubu ki lonnoce u. Baa ku ze m so, moo yere m ga kan ubu ki.» ^{XXXIV} Bi Yeezuu a hi, a u: «Piyee, moo y'a hire ubu m, ubu bisi kam gum naa u, i u: ubu n moo do y, gallem kaako, koo n bokare an baa da.»

Zoobare domum a zo

XXXV A n a hi η ni, a σ: «K̄o m̄oo aw̄oo nȳoo, aw̄oo n busoohera sa y kan b̄oon ki, k̄us̄orō ki bi, b̄o i k̄orō aw̄oo σ?» N̄ n a nyi b̄o σ, η σ: «H̄ōsi.» XXXVI A n a hi η ni, a σ: «Naa ma keere bi, ḡaa k'a n̄ busoohera m bi, k'an a sa; Ḡaa k'a n̄ b̄oon m bi, k'an a sa so. Ḡaa k'a ba karḡo m bi, k'an a huu h̄e an a si m. XXXVII Bala, m̄oo y'a h̄re aw̄oo m: mim niηη̄o k̄o n y'a ḡors̄ra ba Wosoci n̄o σ m̄oo minto bi k̄o yim: <N y'a le sa n a da mimb̄onyaab̄enno barla.> Bi s̄ra m, h̄o niηη̄o k̄o n y'a ḡors̄ra ba m̄oo minto bi k̄o yim.» XXXVIII N̄ n a hi, η σ: «Zuuba, karḡorō h̄uȳoo ba n na.» A n a nyi b̄o η n̄o, a σ: «A b̄orb̄o.»

Yeezuu i yaa dam Oliviyee ci mim σ
(*Matiyee 26.36-46; Marki 14.32-42*)

XXXIX Yeezuu b̄o an ta Oliviyee ci mim σ, amba a t̄ir a bam bi m. A kar̄undanȳn̄o w̄oo n zu k̄o σ kan ki. XL K'a lee ku b̄ince b'σ bi, a a hi η ni, a σ: «K'a yaa da, a yaa n a do makra n̄o σ.» XLI A n a je b̄o η ma, an ta lēe poore, an a kukur̄o z̄e, an ni yaa dare, a σ: XLII «M Zi, k'i le taa k'i fir naa do ḡo m̄oo ma, kan bi ki haay i bi m̄oo h̄oonh̄o ba y, i h̄o ba!» [XLIII Bi ma bi, mal̄eeka y'a to arzana σ, an b'a h̄inka m, an a paη̄ηa da ra. XLIV Yeezuu n̄i zoo kar̄η̄ida bam a heer σ, an n'a tont̄oη σ kan yaadare ki, a lēema n'a ba am macina h̄o bi m, an ni surm tara σ.] XLV K'a yaa bi da bi, a wuti, an b̄or a kar̄undanȳn̄o w̄oo zi, an bi d̄iga a η h̄inceem ba heerzar̄e n̄o σ. XLVI A n η lar, a σ: «B̄o minto m, aw̄oo ni h̄inceem bare? K'a wuti, a yaa da k'a b'a do makra n̄o σ y!»

Yeezuu nyas̄ore

(*Matiyee 26.47-56; Marki 14.43-50; Zaan 18.3-11*)

XLVII K̄o Yeezuu ḡoota an ni meer bam bi, ḡaa cir ḡota b̄or. Iskariȳoti Zidas bi, kar̄undanȳn̄o buereh̄uȳoo w̄oo ḡaa deem b'i nȳnta ḡaa cir ḡota bi lēe, an a zo Yeezuu ma k'a yaa da m. XLVIII Yeezuu n a hi m, a σ: «Zidas, yaa i n'a dam Ḡaanȳi bi m kan dāore ki, k'i zamb̄o ba ma ḡe?»

XLIX B̄oo i nȳnta kan Yeezuu ki r̄o w̄oo k̄o η h̄o k'a n'a bam k'a nȳnta σ bi yi bi, η y'a lar, η σ: «Zuuba, σ η z̄e karḡo m ḡe?» L Bi η ḡaa deem wosoc̄emann̄ib̄er j̄itaare zib̄ənȳi sak̄o an a b̄isi tor ḡo ma. LI Bi Yeezuu a hi η ni, a σ: «K'a to maam.» A n b̄okare an a w̄o da ḡaa bi tor bi ma, an a waa.

LII Yeezuu n a b̄o, an a hi wosoc̄emann̄ib̄enno j̄itann̄o w̄oo m, kan Wosoc̄e d̄omazann̄o cinno ki, kan ḡoōogusinno k̄o η b̄or k'a b'a nyas̄o r̄o w̄oo ki m, a σ: «Aw̄oo b̄or kan karḡorō ki, bann̄o ki, i σ, ta aw̄oo naw̄om koor nyas̄o j̄i σ. LIII Bi m̄oo nȳnta kan aw̄oo ki d̄om̄um haay Wosoc̄e σ, b'aw̄oo n a w̄o da m̄oo ma y. Naa ma bi, aw̄oo wakati m kan monsiḡe cir bi h̄o ki.»

P̄iȳeer b̄is̄ikare

(*Matiyee 26.57-58,69-75; Marki 14.53-54,66-72; Zaan 18.12-18,25-27*)

LIV K̄o η Yeezuu nyas̄o bi, η y'a gaa, ηn̄i ta m wosoc̄emann̄ib̄er j̄itaare b̄i har σ. P̄iȳeer n zu a je σ laato, an ta. LV N n̄i se h̄e hallu bireyaa σ, ηn̄i nȳnta b'σ. P̄iȳeer n ta, an aa nȳnta η bireyaa σ so.

LVI Zib̄ənȳil̄o k'a a yi an ni nȳntam se bi le ma b'σ bi, a d̄iga a s̄i..., a σ: «Ḡaa naa do nȳnta kan ki so!» LVII Bi P̄iȳeer b̄isi ka, a σ: «L̄o, m̄oo n a d̄o y.» LVIII K'a yi poore bi, ḡaa vanta n a yi, an a hi, a σ: «Ib̄i so, η ḡaa deem n'ib̄i m!» P̄iȳeer n a nyi b̄o ḡaa bi n̄o, a σ: «Ayy...,

η γωαα deem bεε n mωω nι y!» LIX K'a maasire ba an wakati deem ku bi, gωaa vanta a ya, an a hi, an so ra, a υ: «Sira m, gωaa naa do nyinta kan ki! Galilee gωaa m.» LX Piyeer n a nyi bo υ, a υ: «Gωaa, mωω n a dō kō bō ubu υ k'i hi y!» Lεem bi, k'a gōota an ni meer bam bi, koo n baa da. LXI Zuuba a a bō, an dūga Piyeer ma. Piyeer n mim niηηō kō Zuuba a hi m bi tō da a nō υ: ubu bisi kam mōō ma her galleem kaako, ι υ: ubu n mōō dō y, koo n bōkare an baa da. LXII A n bō garga ra, an nyi ka kan heerzarle ki.

(Matiyee 26.67-68; Marki 14.65)

LXIII Gōōō kō η nι dōm Yeezuu ma rō wōō ι yaa wōm ma, ηn'a zem. LXIV N n pεera sa, ηn'a ku a meer la, ηn'a lar, η υ: «Wosolesinnisorazaa n'i mι. Nka y'ubu ze, a hi?» LXV N n bōkare ηnι sonsō do haay wō Yeezuu ma.

N ta Yeezuu m zūfōrō dōdōkare bince υ

(Matiyee 26.59-66; Marki 14.55-64; Zaan 18.19-24)

LXVI Woso k'a haan bi, tara bi jitanno kan wosocemannibønno ki, wosocikarūnsaambōō ki a so kō ma, ηnι Yeezuu gaa, ηnι bōr m a dōdōkare bince υ. LXVII N n a hi m, η υ: «Kō Krista n'ubu m, k'i hi υ m!» A n a nyi bo η nō, a υ: «Kō mōō hi awōō m, awōō b'a sim mōō nι y. LXVIII Bι, kō mōō laaka da awōō han sō, awōō b'a nyi bōm mōō nō y. LXIX Bι, naa ma keere bi, Gōaanyι bi y'aa nyinta Woso panηazaa bisi υ.» LXX N haay n a hi, η υ: «Bι minto bi, Woso Nyι n'ubu m na?» A n a nyi bo η nō, a υ: «Awōō hi, a m mōō m.» LXXI Bι, η haay a hi, η υ: «Kasetizanno zibēō ta wōō ma ra! Wōō muηηōō a le mim bi ma.»

XXIII

N ta Yeezuu m Pīlati taa

(Matiyee 27.1-2,11-14; Marki 15.1-5; Zaan 18.28-38)

I Bι sokōma zanno wōō wuti, ηnι Yeezuu gaa, ηnι ta m *Pīlati taa. II N nι bōkare, ηn'a sūηηida sa, ηnι mim ka ra, η υ: «Wōō sōr gōaa naa do ra, an nι wōō tara gōōō nyōnnyōōre, an n'a tare η nι tolle, a υ: η bι Rōm cir yawōr ka y. A n a ya, an n'a hure, a υ: Awōō m Krista, cir n'awōō m.» III Pīlati n a lar, a υ: «Zūfōrō cir n'ubu m nι?» Yeezuu n a hi, a υ: «Ubu muηηa y'a hi.»

IV Pīlati n a hi wosocemannibønno jitanno wōō m kan zamaa bi ki, a υ: «Mōō n gōaa naa do kōrōma yι y.» V Bι, η so ra, η n'a hi, η υ: «A muηηa nι gōōō wōō nyōnnyōōre a hōdundare nō υ. A sūηηida a sa Galilee υ, an bō Zidee υ, an bōkare an lee ku naa υ.»

N ta Yeezuu m Hīrōōdī zi

VI Pīlati k'a naa ma bi, a laaka da, a υ: «Gōaa bι Galilee gōaa m γε?» VII K'a a dō a υ, *Hīrōōdī gōrga gōaa m bi, a a nyōō Hīrōōdī zi. Bι nyinta Zerizalem υ dōmum bi do υ.

VIII Hīrōōdī k'a Yeezuu yι bi, a heer nyōō gōta, bala, a a ηōa k'a yι a dōmum laato. Bala, a a mim ma, an n'a hōōn dam k'an hoser ba k'a yι. IX A hō gōta laaka da han, bι Yeezuu n a nyi bo υ y. X Wosocemannibønno jitanno kan wosocikarūnsaambōō wōō ki nyinta b'ō, ηnι ηōaar ba, ηn'a kare a le m kan a panηa jire ki. XI Bι, Hīrōōdī a ze kō ra kan a dōmazanno wōō ki, ηnι Yeezuu ze, ηnι yaa wō ma, ηnι cicir ka ma, ηnι cinno huu du ma. Hīrōōdī n a ka, ηn'a wusigēm ηnι

ta m Pilati zi. ^{XII} Hinni bi do o bi, Pilati kan Hiruodu ki ko η nyunta ko juno woo, η gusaababaa da ko ma.

N Yeezuu dodo yar, n o, a a ga ze m

(*Matiyee 27.15-26; Marki 15.6-15; Zaan 18.39-19.16*)

^{XIII} Bi kur bi, Pilati wosocemannibanno jitanno woo bir, kan cinno vantoo woo ki, guoo woo ki, ^{XIV} an a hi η ni, a o: «Awoo gaa naa do gaa a b'a ka moo o, a o: guoo an ni η nyonnyoom. Bi moo lar awoo taa naa o, bi moo n hosi yi, an a ba, an bonyaa amba awoo hi bi ni y. ^{XV} Hiruodu n hosi yi so y, an a wusige moo zi. Gaa bi n hosi ba an a ga ze ni y. ^{XVI} Bi k'a yi ncinaa, moo y'a kam ηn'a honhor muhha, m bokare, m a to.» [^{XVII} Pakki cibsaa haay, pakra m ko Pilati n η hoonho lo deem bo an a ka η o.]

^{XVIII} Bi y'a ka, guoo woo n a ze ko ra haay, ηn'i zee dam: «K'a gaa naa do ze, k'a Barabas bo a ka woo o.» ^{XIX} Barabas bi nyaso η y'a o, ηn'a du lonnoce o, nyaa k'a ze an a da tara no o, an gar ze bi minto. ^{XX} Pilati n a ya, an meer ba kan guoo woo ki k'a Yeezuu to. ^{XXI} η haay n zee da, η o: «K'a wo godarkora ma! K'a wo godarkora ma!» ^{XXII} Pilati a ya, an η lar a gallem kaako ho ma, a o: «Bo a ba an bonyaa? Ko moo m, moo n hosi yi an a ba, an a ga ze ni y. K'a maam ni, moo y'a kam, ηn'a honhor, m bokare m a to.» ^{XXIII} η n a gu, ηn'a hi ηn'i som la kan zee ki, η o: «K'a wo godarkora ma!» Guoo woo haay ko η bogor bi n maam-maam bi, η bor Pilati la. ^{XXIV} Pilati n dodo bi yar amba η le n taa bi m. ^{XXV} Bi, a gaa niηη k'a yar ba, an gar ze, ηn'a nyaso, ηn'a du bi to, amba η y'a ye bi m. A n bokare an Yeezuu to yarbanno m, ko η n'a hoonmim ba m.

N yi tam Yeezuu m a zere bince o

(*Matiyee 27.32-44; Marki 15.21-32; Zaan 19.17-27*)

^{XXVI} Ko yarbanno woo Yeezuu nyaso, ηn'i tam ni bi, η Sirenni gaa deem ko n n'a birm Simoon bi ze o, an a to poo o an ni zem, ηn'a nyaso, ηn'a da godarkora bi busure o k'an zu Yeezuu je o. ^{XXVII} Zamaa guta zu a je o kan lanno ki. Lanno woo n zenyi da o Yeezuu to ma. ^{XXVIII} Yeezuu n a bo, an a hi η ni, a o: «Zerizalem lanno, a bi nyi ka moo to ma y. K'a nyi ka a muhho to ma an le da, kan a nyuno ki. ^{XXIX} Bala, domum ta o an ni zem, n ni zem b'a hi, η o: mimbirenyintazanno m lanno ko cinaro m, kan lanno ko η bir nyuno yim cina ro woo ki m, kan boo i ni nyo ka nyuno o ro woo ki. ^{XXX} Domum bi do o bi, n y'a hum ciro m: K'a da woo ra, ηn'a hi dimbilo m: K'a ku woo ra. ^{XXXI} Bala, ko n y'a bam go butur m ncinaa, a zem bi nyunta go gar ma lo?» ^{XXXII} η bibiuro gaa huya k'a yaa ni η ze kan ki.

N Yeezuu wo godarkora ma

^{XXXIII} Ko η yaa lee ku bince ko n n'a hum ma: «Minkorgo» bi, yarbanno yaa a wo godarkora ma b'o kan bibiuro huyoo woo ki. Deem a bisi, deem a jisa. ^{XXXIV} Yeezuu n a hi, a o: «M Zi, sugur ka η o, bala ho ko η n'a bam bi, η n a ji do y.» Bi je o bi, η n pøega da a huuro woo ma, ηni η jir kan ko ki. ^{XXXV} Zamaa bi n jum b'o, an ni digam. Tara cinno woo ni yaa wom ma, ηn'a hire, η o: «A gosunno bumbo. Ko Krista ko Woso a bo o bi n'awoo ni, k'an a muhha bumbo a zim.» ^{XXXVI} Yarbanno woo ni yaa wom ma so. η y'a zo, ηni beε heer ka o,

ηη'n'a hı, η σ: XXXVII «Kı zıfıro cir n'ıbu m, k'ı ı mıηηa bımbı ı zim.»
XXXVIII N nı wargı deem zenηη a mim la, ηη'n'a gırsıra ba ncınaı, η σ:
«Zıfıro cir m naa.»

XXXIX Bibii deem k'a nı zenηem gıdarkıra ma kan kı bı y'a sonso
wım, a σ: «Kısta bεε n'ıbu m na? ı mıηηa bımbı, k'ı wıı bımbı
sı.» XL Deem bı n nyaa ba kan kı, a σ: «ıbu bır nyı bam Woso m na?
ıbu ı hınhırlε nı σ am a hı bı m. XLI Kı wıı hı bı nı, a a ga m, k'ı
hınhırlε yı an a ga wıı mim bare m, bı kı naa zaa nı, a mim ba σ
y.» XLII A n bıkare, an a hı, a σ: «Yeezuu, k'ı yaa lee ku ı cırbıē bıncε
σ, k'ı mıı tı da ı nı σ.» XLIII Yeezuu n a hı m, a σ: «Sıra mıı n'a hıre
ıbu m: her naa σ, ıbu nyıntam kan mıı kı arzana σ.»

Yeezuu zε

(Matiyee 27.45-56; Markı 15.33-41; Zaan 19.28-30)

XLIV-XLV Dımım bı do σ bı sinsebir da, monsigı gıta n zε tara burı
σ jillı, woso n ter, lεε n'a ba bımm... an ta an wakatı kaakı ku. Wosoε
pεera bı n kaansı a bıre σ. XLVI Yeezuu n zee da kan paηηa kı, a σ: «M
Zı, mıı yı m nyı dare ıbu wı σ.» K'a naa hı bı, a ga. XLVII Yarbıno
zıro cir bı k'a hı k'a ba bı yı bı, a y'a lε bım Woso σ, a σ: «Sıra m,
gıaa naa do nyınta gıaa tırğa.»

XLVIII Gııı wıı kı η bır k'a bı dıga a bı, kı η hı haay k'a ba bı yı
bı, η y'a wusıgı ηη'ı doom kan heerzar kı. XLIX Bı Yeezuu dırerı wıı
haay, kan lannı kı η zu kı σ kan kı hallı Galilee σ saa... rı wıı haay
jum laato ηη'ı dıgare.

Yeezuu bırlε

(Matiyee 27.57-61; Markı 15.42-47; Zaan 19.38-42)

L-LI Gıaa ı nyınta σ, a tı m Zozef. Zıfıro kı deem kı n n'a bırm
Arimatee kı bı gıaa m. Gıaa bı do nyınta mıηηa, a nyınta gıaa tırğa.
A nyınta, an nı dım Woso cırbıē bı zεre ma. A nyınta dıdıkıno wıı
gıaa deem, b'a n ye hı kı dıdıkıno wıı a cınta, ηη'n'a ba naa ma y.
LII A n ta Pılatı zı, an aa Yeezuu gır bı ye han. LIII A n a zer gıdarkıra
bı ma, an pεera mıηηa ku ra, an aa wıta yaa deem kı n y'a hıncı
σ, bı n nı gır bı σ cına bı nı σ. LIV Pakkı cıbsa hınnı m, bı *sabaa
y'a bam k'a sıηηıda sa sı. LV Lannı kı η y'a to Galilee σ ηηı bır kan
Yeezuu kı rı wıı Zozef da zaa σ, ηηı bı dıga yaa bı ma, kı η Yeezuu
bırl lınlı gε. LVI N n a wusıgı k'a yaa tıdıer hı banka kan nyıı kı. Bı,
kan bı kı, sabaa hınnı σ bı, η hıon sı amba Woso lε ka bı m.

XXIV

Yeezuu mımbııre

(Matiyee 28.1-10; Markı 16.1-8; Zaan 20.1-10)

I Hatı hınnı σ wutıgıta m, lannı wıı ta yaa ra b'ı kan tıdıer nyıı
kı η y'a banka bı kı. II Kı η lee ku b'ı bı, η yaa dıga a jaa kı η y'a ta
yaa bı lε rε bı, n y'a gırgı n n a gı rε, n n ta m laato, n n yaa bı lε bı
to. III Gası kı η y'a σ bı, η n Yeezuu gır bı yı y. IV N n a dı k'a hııı
an n'a dam lı mim naa do ma y. Lεem bı, gıııyaa rı hıııı y'a hıncı
η nı, η huuro nı yım. V N da bı σ, ηη'n'a meer zuutı. Yaarı wıı n a
hı η nı, η σ: «Bı mıntı awıı n'a kam gıaa k'an mısr bı ma gııno
bıre σ? VI A ba naa σ y. A a mım bı σ. K'a hı nıηηı k'a hı awıı m, an
bır Galilee σ bı to da a nı σ.» VII A n n'a hıre, a σ: «Pakra m, kı n n

Goaanyɪ bɪ nyasɔ n a ka mimbɔnyaabənnɔ ɔ, kɔ η n'a wɔ ɡɔdarkɔra ma, bɪ k'an a mɪm bɔ ɔ dɔmɪm kaakɔ hinni ɔ.» ^{VIII} Dɔmɪm bɪ do ɔ bɪ, lannɔ wɔɔ Yeezuu mim bɪ tɔ da a nɔ ɔ. ^{IX} Lannɔ wɔɔ n a hɔr yaa ra b'ɔ, ηn'a wusigə, ηn'aa naa haay hɪ karɪndanyɪnɔ buereedeennɔ wɔɔ m kan ɡɔɔɔ vantɔɔ kɪ m. ^X Nyɪnta a ɔ: Magdalaa Maarii, kan Zannɪ kɪ, kan Zakki da Maarii kɪ. Lannɔ ɡɔsɪnnɔ kɔ η nyɪnta kan η kɪ rɔ wɔɔ mim naa do hɪ kristazibəezannɔ wɔɔ m sɔ. ^{XI} Bɪ, kristazibəezannɔ wɔɔ n a tɔr ka lannɔ wɔɔ mim bɪ ma, η n a si y, η ɔ: «Para-para η n'a dɪndam.» ^{XII} Pɪyɛɛr n wuti an bra si, an ta yaa ra b'ɔ. Bɪ, k'a yaa zerga an dɪga yaa bɪ nɔ ɔ bɪ, pɛera b'a a yɪ, an nɪ cuntam. A n a wusigə, an doo. A n zɛ kədə hɔ k'a ba bɪ tɔ ma.

Emayuus karɪndanyɪnɔ
(Markɪ 16.12-13)

^{XIII} Hinni bɪ do ɔ, karɪndanyɪnɔ hɪyɔɔ ɪ tam kɔ kɔ n n'a birm Emayuus b'ɔ. Tara bɪ, a ga kɔ ɔ a ba cilo buereedeem kan Zerizalem kɪ. ^{XIV} N nyɪnta, ηn'ɪ mim k'a ba bɪ dɪndam kan kɔ kɪ. ^{XV} Kɔ η nɪ mim bɪ dɪndam, ηn'ɪ bɪsɪ kam kan kɔ kɪ bɪ, Yeezuu bɪ η ku, an nɪ zum kɔ ɔ kan η kɪ. ^{XVI} Bɔ a kɔ ɔ, ɪ ɔ: Hɔ y'a ka η mɪm la, η n a dɔ kɔ nka nɪ y.

^{XVII} Yeezuu n η lar, a ɔ: «Bɔ bɪsɪ awɔɔ ka an nɪ tare?» N n a gaa, ηnɪ jɪm kan heerzarle kɪ. ^{XVIII} N ɡɔaa deem kɔ n n'a birm Kleopas b'a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «Ibɪ y'ɪ deem ɪ ɡɔɔta Zerizalem nɔ ɔ naa ɔ, ɪbɪ n mim k'a ba dɔmɪnnɔ nɔɔn duro ɔ bɪ dɔ ra?» ^{XIX} Yeezuu n η lar, a ɔ: «Bɔ ɪ ba?» N n a nyɪ bɔ ɔ, η ɔ: «Nazaretɪ Yeezuu k'a nyɪnta wosolesinnɪsorazaa, a zibəə paŋŋa nyɪnta ɔ kan a meerbaa kɪ Woso taa bɪ, kan ɡɔaa haay kɪ taa sɔ bɪ, ^{XX} wosocemannɪbənnɔ jɪtannɔ kan wɔɔ cinno kɪ y'a nyasɔ, ηn'a dɔdɔ ka, η ɔ: A a ga zɛ m. N n a wɔ ɡɔdarkɔra ma. ^{XXI} Wɔɔ y'ɔ hɔɔn dam, ɔ ɔ: A n nɪ zem k'a bɪ Israyel bumbɔ. Bɪ, an lɛ da bɪ, minno nɔɔn duro ba η y'a ɔ, a dɔmɪm kaakɔ hɔ m her. ^{XXII} Sɪra m, lannɔ ɡɔsɪnnɔ kɔ η nɪ wɔɔ barla rɔ wɔɔ a ka wɔɔ n zɛ kədə. Ta η y'a ɔ yaa ra b'ɔ wutigɔta m, ^{XXIII} N n aa a ɡɔr bɪ yɪ y, ηn'a bɔ ηnɪ b'a hɪ, η ɔ: Malɛɛkarɔ y'a hɪnka awɔɔ m, ηn'a hɪ, η ɔ, Yeezuu mɪsɪr. ^{XXIV} Wɔɔ ɡɔɔɔ ɡɔsɪnnɔ ta yaa ra b'ɔ, ηn'a hɔ haay bɪ yɪ amba lannɔ wɔɔ a hɪ bɪ m, bɪ η n a mɪŋŋa yɪ y.»

^{XXV} Bɪ Yeezuu a hɪ, a ɔ: «Hɔɔn poore zannɔ n'awɔɔ m, awɔɔ bɪr yem an nɪ hɔ kɔ wosolesinnɪsorazannɔ a hɪ awɔɔ m haay bɪ mim sim zɔɔ y. ^{XXVI} Pakra m kan Krista kɪ, k'an fir yɪ ncɪnaaɔ, k'an bokare an gasɔ a lɛbɔɔre nɔ ɔ.» ^{XXVII} A n a sɪŋŋɪda sa, an nɪ hɔ kɔ Wosoci a hɪ a mɪnto bɪ jɪ hɪrɛ η nɪ. A n a sa Moyiisi ma kan wosolesinnɪsorazannɔ haay kɔ η y'a mim ɡɔrsɪra ba rɔ wɔɔ kɪ.

^{XXVIII} Kɔ η y'a zɔ tara kɔ η nɪ tanj ɔ bɪ ma bɪ, Yeezuu n a hɔ ba ɪ ɔ, a hɪ a ɔ k'a cem η han. ^{XXIX} N n yu ra, η ɔ: «Gɔɔta kan wɔɔ kɪ, woso lɛ y'a zom.» Yeezuu n gasɔ k'a ɡɔɔta kan η kɪ. ^{XXX} K'a nyɪnta an nɪ hɔ bɪm kan η kɪ bɪ, a bur sa an a barka da ɔ an bokare an a zɪnzɛ ra, an a ka η ɔ. ^{XXXI} Bɪ ma bɪ, η mɪm zer, ηnɪ Yeezuu dɔ, bɪ Yeezuu nyaam η lɛɛ. ^{XXXII} N n'a hum kɔ m, η ɔ: «Sɪra m, dɔmɪm nɪŋŋɛ k'a nyɪnta an nɪ Wosoci bombɔm wɔɔ m kɔ zi, ɔ nɪ tam bɪ, wɔɔ heer yɪ nyɪnta ɡɔta.»

^{XXXIII} N n a bɔ lɛɛm, ηnɪ ta Zerizalem ɔ, ηn'a karɪndanyɪnɔ buereedeennɔ wɔɔ yɪ, ηn'a sɔ kɔ ma kan a muno kɪ. ^{XXXIV} Karɪndanyɪnɔ wɔɔ duro n'a hɪrɛ η nɪ, η ɔ: «Sɪra m, Zuuba a mɪm bɔ ɔ! A a hɪnka Sɪmɔɔn m.»

XXXV Gooɔ huiyoo woo n ho k'a ba zaa bire o bi hi, hn'a hi so, η o: «Yeezuu k'a bor an ni bur bi zinzem la bi domum o woo b'a do ma, o o, a munja m.»

Yeezuu a hinka a karindanyino m

(*Matiyee 28.16-20; Marki 16.14-18; Zaan 20.19-23; Zibəəzanno Ci 1.6-8*)

XXXVI Koo η goota, hn'i meer bam kan ko ki bi, Yeezuu bor η bire o, an a hi η ni, a o: «Laafu n bir kan awoo ki.» XXXVII N da n bo o, nyibəe guta n gaso η o. N hoon o bi, zinə awoo yi naa. XXXVIII A n a hi η ni, a o: «Bo da bo o n ta awoo ni? Bo hoondare n ta awoo heer o? XXXIX K'a diga moo woro ma kan moo ganno ki. Moo munja m bala! K'a wo da moo ma, a diga a. Zinə mesim ba o, b'a yaa ba o, amba awoo moo yi moo m ta m naa ni y.» XL K'a naa hi bi, a a woro hinka kan a ganno ki. XLI Heernyoo guta nyunta η o, η n ze kedə. Bi y'a ka η b'a dam ma hn'a si y. Yeezuu n a hi η ni: «Hobire y'awoo o naa o ra?» XLII N n zodiɛere sa, hn'a ka o. XLIII A n a si, an a so η munyaa m.

XLIV A n bokare, an a hi η ni, a o: «Koo moo nyunta kan awoo ki bi, ho ko moo hi awoo m bi ba n na: Pakra m ko ho haay ko n y'a gorsira ba moo minto, Moyiisi lero ci no o kan wosolesinnisorazanno ciro ki no o, kan laaro ki no o bi n ko yi.» XLV Bi kur bi, Yeezuu n η hoon gu, ko η ni Wosoci bi ji do. XLVI A n a hi η ni, a o: «Ba ho ko n y'a gorsira ba bi n na: Pakra m ko Krista n fir yi, k'an a mum bo o gəno bire o a domum kaako hinni o. XLVII Bi, a to ma bi, a a ga m ko n n'a pa da durnya gooo m, ko n n'a misirbaa lor, ko n n'a mimbonyaaroo sugur yi, bi a sijnida an n'a sam Zerizalem ma. XLVIII Moo kasetizanno n'awoo m. XLIX Bi, moo ganwore ko moo Zi a ler bo bi nyooɛe awoo m. B'awoo, k'a goota tara no o naa o, an ta an domum ko panja k'a n'a tom brama, an zer awoo mim o bi ku.»

Yeezuu i derm arzana o

(*Marki 16.19-20; Zibəəzanno Ci 1.9-11*)

L Bi Yeezuu η gaa, an bo η ni tara bi no o, an ta η ni Betanii zeezi. B'o bi, a a wo busu, an η barka da o. LI K'a ni η barka dan o bi, a a gu η ma, an der arzana o. LII Karindanyino woo n Yeezuu da o, ηni bokare hn'a wusigə Zerizalem o kan heernyoo guta ki. LIII Bi η tir ta Wosoɛ o domum haay ηni bir a le bom Woso o.

Yeezuu Krista lemim nyunta kó ZAAN a górsira ba

Yeezuu Krista lemim nyunta kó Zaan a górsira ba bí

gasóore

Zaan ı ci naa do ba. Cibsa hóbure ma bí, a ı nyunta an gooka Yeezuu tór ó bí. A bír a múnja tó hum ci b'ó y. A hí an nawóre a múnja ma, a ó, karındanyi deem kó Yeezuu n n'a nşam bí m. (Zaan 13.23-25)

Ci naa do ba a ó, k'a hınka a ó: Yeezuu Krista bí, bómbozezaa kó wosolesinnıtorazannó a ler bó biisi bí m. Zaan y'a hınkare, a ó, Yeezuu Krista m læegure paan..., a m sira, a m zaa, a m nı mısırbaa denter kam góó ó Woso dóre nó ó.

Zaan Ci bí súnjıda y'a hınkare a ó, Yeezuu taóre súnjıda ba ó b'a nyare ba ó só y. A Wosonyımbaa bí ta ó hóó tee..., durnya n bókaré an nyunta ó. (Zaan 1.1) Yeezuu Krista zıbæro kó Zaan ı mim dunda ci naa do ó bí, a dunda a ó, kó góaa k'a n'a karında bam bí n a da ma, an sira ka Yeezuu ó, an a dó a ó, Yeezuu Woso a nyóó k'an bí wóó bómbo. B'an Woso Nyı. Maam bí, k'a zaa m mısırbaa k'a nyare ba ó kó Woso n n'a kam bí yı. (Zaan 20.31)

Zaan Ci bí n bó kó ó kan lemim nyunta ciro kaakóro wóó kı y. Matıyee, Markı, kan Likki kı hóó wóó. A n a ya, an hó kó bróó a da a ciro wóó ó bí górsira ba gota y. Gósunno a ı nyóó ó, an ı jı dunda gota an læ da bróó m, an minno kó bróó n ı da a ciro wóó ó bí górsira ba.

Nka m Yeezuu nı?

^I A súnjıda ó bí, Lemim bí læe ka an nyunta ó. Lemim bí nyunta a ó kan Woso kı, bí Lemim bí, Woso m. ^{II} A súnjıda ó bí, a nyunta ó kan Woso kı. ^{III} Hó haay bí, a y'a da. Hó ba ó an ba, an nyunta a nó ó y. ^{IV} *Mısırbaa bí, nyunta a ó a múnja ó, bí Mısırbaa bí nyunta góó læegure. ^V læegure bí nı yóm monsigé nó ó, bí monsigé bí n a si y.*

^{VI} Góaa deem ı nyunta ó, Woso n a nyóó. A tó m Zaan. ^{VII} Bór a ó kasetı m, k'a bí læegure kasetı ka, kó góaa haay n a si, a kasetı bí minto. ^{VIII} A bæe m læegure y. Bór a ó, k'a bí læegure kasetı ka. ^{IX} læegure paan..., Lemim bí m, an bór durnya nó ó k'a bí læe gu góaa haay m. ^X A nyunta durnya nó ó, a ı durnya da, bí, kó nka m a múnja nı, durnyazannó n a dó y. ^{XI} Bór a ó a dogóóó bire ó, b'a dogóóó n a si y. ^{XII} Bí góóó kó ı y'a si, ı nı sira ka a tó ó ró wóó, a paııja ka ı ó, kó ı n'a ba Woso nyıno. ^{XIII} Bróó n yı ma nó ó, kan mesim letaama kı, kan góaa hóonhó kı y. Yı ı y'a ó Woso nó ó.

^{XIV} Lemim b'a ba góaa, an bí nyunta wóó bire ó, múnjabaa n a heer han kan sira kı. Wóó cirbæé yı, cirbæé nıııjé kó Zı b'a ka Nyı k'a vanta ba ó b'ó. ^{XV} Zaan a kasetı ka, an n'a pa dare, a ó: «Ba góaa kó móó hí ma bí n na. A læ da móó m, an nı zem móó je ó, bala, domım kó móó n nyunta ó bí, a ta ó.» ^{XVI} Woso hóó múnjıóó haay k'a nı kan kı ró wóó,

* ı:V 1.5 «bí monsigé bí n a si y.» n y'a da ma, n n a wusıgé, n ó: «monsigé bí n bór ma, an a lihi y.»

wɔɔ η yɪ barka k'a nyare ba ɔ bi nɔ ɔ. ^{XVII} *Moyiisi ɪ bɔr *lɛrɔ m, bi, Yeezuu *Krista ɪ bɔr barka m kan sɪra kɪ. ^{XVIII} Gɔaa ba ɔ, an Woso yɪ y. Woso Nyɪ a deem, k'a m Woso, an n'a Zɪ jɪr ɔ bi, a a hɪnka wɔɔ m.

Zaan kaseti
(*Matiyee 3.1-12; Marki 1.1-8; Likki 3.1-18*)

^{XIX} Ba Zaan kaseti k'a ka bi n na. Dɔmum niɲɲə kɔ zɪfɔrɔ jɪtanno wɔɔ *wosocemannɪbənno kan a daahanzanno kɪ nyɔɔ ɔ Zerizalem ɔ, kɔ η n'aa laaka naa do da han, η ɔ: «Nka n'ɪbu ni?» ^{XX} A n bɪsɪ ka a nyɪbɔɔre ma y, an a hɪ, a ɔ: «*Krista (kɔ Woso a ler bɔ k'a nyɔɔ bi) bɛɛ m mɔɔ ni y.» ^{XXI} N n a lar, η ɔ: «Nka n'ɪbu ni? *Elii n'ɪbu m gɛ?» A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Elii bɛɛ m mɔɔ ni y.» «Wosolesinnɪsorazaa bi n'ɪbu m gɛ?» A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Ayy...» ^{XXII} N n a lar, η ɔ: «Nka n'ɪbu ni? Kɔ aa a nyɪbɔɔre ka gɔɔɔ kɔ η wɔɔ nyɔɔ rɔ wɔɔ ɔ. K'ɪbu m, nka n'ɪbu m paan...?» ^{XXIII} A n a nyɪ bɔ ɔ, amba *wosolesinnɪsorazaa Ezayii a hɪ bi m: «*«Leer k'a ni bɔm *poohɔɔn ɔ bi» m mɔɔ m, «k'a Zuuba zaa zɛ a wɔta.»*»

^{XXIV} Bala, gɔɔɔ kɔ η yɪ η nyɔɔ rɔ wɔɔ, farizeenrɔ m. ^{XXV} N n gɔɔta, ηn'a larɛ, η ɔ: «Kɔ *Krista, gɛɛ *Elii, gɛɛ wosolesinnɪsorazaa bi bɛɛ n'ɪbu ni, bɔ minto ɪbu ni *batem kare?» ^{XXVI} Zaan a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ naa, batem mɔɔ n'a kam hi nɔ ɔ. Gɔaa k'awɔɔ n a do bi y'awɔɔ bire ɔ. ^{XXVII} A ɪ zem mɔɔ jɛ ɔ, bi mɔɔ n m ga m, m a kɔsɔrɔ bar hɔr y.»

^{XXVIII} Ba naa ɔ Betanii ɔ, kɔ kɔ n n'a birm Zɔrden bi lɛ ra zeezi, bɪncɛ kɔ Zaan ni batem kan ɔ b'ɔ.

Yeezuu bi, Woso sinnyyɛm m

^{XXIX} Bɪ do k'a mɛ bi, Zaan Yeezuu yɪ, an ni zem zi, an a hɪ, a ɔ: «Ba *Woso sinnyyɛm k'a ni mimbonyaa k'a ni durnya nɔ ɔ bi gɔm ma bi n na. ^{XXX} A mɪɲɲa mɔɔ hɪ ma, mɔɔ ɔ: A lɛ da mɔɔ m, an ni zem mɔɔ jɛ ɔ, bala, a lɛɛ ka mɔɔ m, an ta ɔ. ^{XXXI} Mɔɔ mɪɲɲa, mɔɔ n nyɪnta m a do y, kɔ η n'a do *Israyel ɔ bi minto y'a ka, mɔɔ ni *batem kam hi ɔ.» ^{XXXII} Zaan a kaseti ka, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Mɔɔ *Sent-ɛspri yɪ, an bɔ kɔ ɔ kan cirpɔɔre kɪ, an a to brama, an bi zer a mim ɔ. ^{XXXIII} Bɪ, mɔɔ n nyɪnta m a do y. Bɪ, Woso ɪ mɔɔ nyɔɔ an a hɪ mɔɔ m, a ɔ: kɔ m bi batem ka hi ɔ. Gɔaa niɲɲə kɔ Sent-ɛspri n ni zerle a mim la bi n ni zem bi batem ka Sent-ɛspri nɔ ɔ. ^{XXXIV} Mɔɔ mɪɲɲa a yɪ, m n'a kaseti kam, mɔɔ ɔ, a m Woso Nyɪ.»

Lɛɛkare karɪndanyɪnɔ

^{XXXV} Dɔ k'a mɛ bi, Zaan a ya, an ta bɪncɛ bi do ɔ kan a *karɪndanyɪnɔ kɪ hɪyɪa. ^{XXXVI} K'a Yeezuu yɪ, an ni cenim bi, a a hɪ, a ɔ: «Woso sinnyyɛm bi ba n ni.» ^{XXXVII} Kɔ karɪndanyɪnɔ hɪyɔɔ wɔɔ a ma, an n'a hɪrɛ nɔnnaaɔ bi, η zu Yeezuu ɔ. ^{XXXVIII} Yeezuu n a bɔ an dɪga a kur, k'a η yɪ ηn'ɪ zure a jɛ ɔ bi, a η lar, a ɔ: «Bɔ awɔɔ n'a kam ma?» N n a nyɪ bɔ ɔ, η ɔ: «Rabi, - a lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: karɪnsaamba - ɪbu har ɪ ka?» ^{XXXIX} A n a hɪ η ni, a ɔ: «K'a bɔr a dɪga a.» N n ta, ηni bɪncɛ bi do, ηni gɔɔta kan kɪ hinni bi do ɔ. Nyɪnta a ɔ yirbəə wakati si ma.

^{XL} Sɪmɔɔn Pɪyɛɛr danzaa Andɪr nyɪnta η gɔɔɔ hɪyɔɔ wɔɔ gɔaa deem, ηn'a tɔr ka Zaan meerbaa bi ma, ηni zu Yeezuu ɔ. ^{XLI} Lɛɛm bi, a ta, an aa a danyɪ Sɪmɔɔn bi yɪ, an a hɪ m, a ɔ: «Wɔɔ *Mesii bi yɪ!» - Bɪ lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: *Krista. - ^{XLII} A n a gaa, an ta m Yeezuu zi.

Yeezuu n dɪga a sɪ... an a hɪ m, a ɔ: «Ibɪ m sɪmɔɔn, Zaan nyɪ n'ɪbɪ m; n y'ɪbɪ birm Sefas.» Bɪ lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: Pɪyɛɛ.*

^{XLIII} Bɪ dɔ k'a mɛ bɪ, Yeezuu a hɪ a ɔ, k'a ta Galilee ɔ. A n aa Filipi yɪ, an a hɪ m, a ɔ: «Zu mɔɔ ɔ.» ^{XLIV} Filipi bɪ, Betsayɪdaa gɔaa m, Andɪr kan Pɪyɛɛ kɪ kɔ ɔ. ^{XLV} Filipi n aa Natanayɛl yɪ, an a hɪ m, a ɔ: «Gɔaa kɔ n y'a mim dɪnda *Moyiisi ciro nɔ ɔ kan *wosolesinnɪsorazannɔ wɔɔ hɔɔ kɪ m bɪ, wɔɔ yɪ. Zozɛf nyɪ Yeezuu, Nazaretɪ gɔaa bɪ m.» ^{XLVI} Natanayɛl n a hɪ m, a ɔ: «Hɔ mɪɲja do bɔm Nazaretɪ ɔ ra?» Filipi n a hɪ m, a ɔ: «Bɔr ɪ dɪga a.»

^{XLVII} Yeezuu n Natanayɛl yɪ, an nɪ zem zi, an a mim dɪnda, a ɔ: «Ba Israyɛl gɔaa paan... n na, a zambɔ ba ɔ y.» ^{XLVIII} Natanayɛl n a hɪ m, a ɔ: «Ibɪ mɔɔ dɔ ka?» Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Nyɪnta k'ɪbɪ ɔ sɔɔn bɪ taa bɪ, mɔɔ ɪbɪ yɪ, bɪ ma bɪ, Filipi n ɪbɪ bir y.» ^{XLIX} Natanayɛl n a hɪ, a ɔ: «Karɪnsaamba, Woso Nyɪ n'ɪbɪ m, ɪbɪ m *Israyɛl cir.» ^L Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Kɔ mɔɔ hɪ, mɔɔ ɔ, mɔɔ ɪbɪ yɪ sɔɔn bɪ taa bɪ, bɪ y'a ka, ɪbɪ n sɪra ka ra? ɪbɪ hɔ gɔta yɪrɛ, an lɛ da naa m.» ^{LI} A n a ya, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m: awɔɔ brama yɪrɛ an a gɔ, Woso malɛɛkarɔ n bir derm, ɲn'ɪ bir zerm *Gɔaanyɪ bɪ burɛ ɔ.»

II

Lɛɛkarɛ hoser bare

^I A dɔmɪm kaakɔ hɪnnɪ ɔ bɪ, lɔsare cɪbsa ɪ nyɪnta ɔ Galilee kɔ Kanaa ɔ. Yeezuu da nyɪnta b'ɔ. ^{II} N Yeezuu bir lɔsare cɪbsa bɪ ma sɔ kan a *karɪndanyɪnɔ kɪ. ^{III} Dɪvɛn bɪ k'a bɪ nya bɪ, Yeezuu da a hɪ m, a ɔ: «Dɪvɛn ba ɲ ɔ dɔ y.» ^{IV} Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «M naa, kara y'ɪbɪ ku? Mɔɔ wakati n a ku cɪna y.» ^V A da bɪ n a hɪ zibɛɛnyɪnɔ wɔɔ m, a ɔ: «K'a hɔ k'a n'a hɪrɛ awɔɔ m haay bɪ ba.» ^{VI} Sipiro ɪ nyɪnta b'ɔ sɔrdɪ, ɲnɪ tɪr hi tɔntɔɲ ɔ, zɪɪfɔrɔ wɔɔ *hubɔrɛ minto, amba ɲ tɪr a ba a Woso zaa zuure nɔ ɔ bɪ m. Bɪ sipi deem a da ma, an gɛr si si. ^{VII} Yeezuu n a hɪ zibɛɛnyɪnɔ wɔɔ m, a ɔ: «K'a hi tɔntɔ sipiro nɔɔn duro ɔ, k'an ɲ hɪnhan.» ^N n hi bɪ tɔntɔ ɲ ɔ, an ɲ hɪnhan kan a lɛ kɪ. ^{VIII} Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «K'a kusi kɛɛrɛ, a ka hɔjirlezaa b'ɔ.» ^N n a kusi, ɲn'aa a ka ɔ. ^{IX} K'a hi k'a lɔr dɪvɛn bɪ da a lɛ ma bɪ, a n a dɔ k'a to a ɔ ka y. Bɪ, zibɛɛnyɪnɔ kɔ ɲ y'a kusi rɔ wɔɔ a dɔ. A lɔ bɪ zim bɪ bir, ^X an a hɪ m, a ɔ: «Gɔaa biyɛθ naa, dɪvɛn nyɪnta a tɪr lɛɛ ka, an a ka gɔɔɔ ɔ. Kɔ ɲ b'a mi, an ɲ ka, an bɔkare, an bɔ ɪ bɪ nyɪnta bɪ ka ɲ ɔ. ɪbɪ n bɔkare ɪ dɪvɛn nyɪnta bɪ to, an wakati naa do ku!» ^{XI} Yeezuu lɛɛkarɛ hoser n naa, an a ba Kanaa ɔ, Galilee kɔ ɔ. A a cirbɛθ bɪ hɪnka, a karɪndanyɪnɔ wɔɔ n sɪra ka ɔ.

^{XII} Bɪ jɛ ɔ bɪ, a ta Kapɛrnawum ɔ kan a da kɪ, a danyɪnɔ kɪ, a karɪndanyɪnɔ kɪ. ^N yaa nyɪnta b'ɔ, bɪ, ɲ n maastre ba y.

Yeezuu la hɔheenno ra Wosoɛ ɔ (*Matiyee 21.12-13; Markɪ 11.15-17; Likki 19.45-46*)

^{XIII} Zɪɪfɔrɔ *pakkɪ cɪbsa a zɔ, Yeezuu n ta Zerizalem ɔ. ^{XIV} A n aa dɪga a, ɲ yɪ ɲθannɔ hɛɛnm *Wosoɛ hallu ɔ b'ɔ, kan seero kɪ, cirɔnnɔ kɪ, busoolɔrlezannɔ nyɪnta b'ɔ sɔ. ^{XV} A n bar sa, an a ba madɪr, an la ɲ la haay Wosoɛ hallu ɔ b'ɔ kan seero wɔɔ kɪ, dono wɔɔ kɪ. A busoolɔrlezannɔ wɔɔ bɔɔlɔgɔ bɪ hɪsɪga, an ɲ mɔdrɔkuntɛrɛhɔɔ wɔɔ

* **☐:XLII** 1.42 Pɪyɛɛ, a lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: «ci».

hinhisiga. XVI A n a hi cirponno heere zanno woo m, a u: «K'a bo nawonno haay m naa u, a bi moo Zi ce bi sa a ba daasi y.»

XVII Karindanyino woo n ho ko n y'a gorsira ba bi to da a no u: «Ibu har bi noare a so moo u haay.»

XVIII Zuforo jitanno woo n meerbaa bi sa, u u: «K'ibu ba ncinaao naa, bo *makra ibu n n'a hunkam woo ni?» XIX Yeezuu n a nyi bo u u, a u: «K'a Wosoce naa do wurgø, moo yi m bore m a do domum kaako no u.» XX N n a hi m, u u: «Dooora busi a yaa sordt woo Wosoce naa do do, u a nya ma. Ibu n bokare, i u, k'i do domum kaako no u?» XXI Bala, Wosoce k'a n'a mim hum bi, a muha me m. XXII Bi minto y'a ka, Yeezuu k'a b'a mim bo u gæno bire u bi, a karindanyino woo a to da a no u, u u, a nyinta an a hi ncinaao, ni sira ka *Wosoci bi lemim u kan meerbaa k'a ba bi ki.

XXIII Yeezuu k'a ni Zerizalem u *pakki cibsaa domum u bi, guoo guta sira ka Yeezuu to u makraro k'a u ba u'a yi ro woo minto. XXIV Bi, Yeezuu n ye, an sira ka u u y. Bala, a u do haay, XXV a le baa ko n n goaa kaseti ka u y. Bala, a ho k'a ni goaa heer u bi do.

III

Yeezuu kan Nikodem ki soora

I Zuforo jitaare deem i nyinta farizeenro woo barla, a to m Nikodem. II A n bor gunuu Yeezuu zi, an b'a hi m, a u: «*Rabi, woo do woo u karinsaamba n'ibu m, i i to Woso zi. Bala, woo do woo u, goaa b'a dam ma, an makraro k'ibu ni u bam no noon ba, ku Woso ba kan a zaa ki y.»

III Yeezuu n a nyi bo u, a u: «Sira paan... moo n'a hire ibu m: ku goaa n a bo an yi, a bi *Woso cirbae bi yire y.» IV Nikodem n a hi m, a u: «Ku goaa gusi, a y'a bam lo k'a a ya, a yi ge? A y'a bore, an gaso a da no u a huya ho ma k'a yi ra?»

V Yeezuu n a hi m, a u: «Sira paan... moo n'a hire ibu m: Ku goaa n yi hi no u kan *Sent-Espri ki, a b'a dam ma, an gaso Woso cirbae no u y. VI Ho k'a yi mesim no u bi, mesim m. Ho k'a yi Sent-Espri no u bi, espri m. VII Ku moo hi ibu m, moo u, i i ya, i so i ra i yi bi, i bi ze kedø y. VIII Hinder bi, ho an nawom bunce k'a noa u, ibu n'a bogor mare, b'ibu n a do k'a to a u ka, an ni tam ka y. A maam so kan goaa k'a ni yim Sent-Espri no u bi ki.»

IX Nikodem n a hi m, a u: «Naa y'a dam ma, an ba lo?» X Yeezuu n a nyi bo u, a u: «Israyel karinsaamba n'ibu m, b'ibu n ho noon duro do y! XI Sira paan... moo n'a hire ibu m, ho ku woo do bi woo n n'a hum, ho ku woo yi bi woo n'a kaseti kam, awoo n bokare, awoo bir woo kaseti bi sire y. XII Ku moo i tara bure minno hire b'awoo bir u sire, ku moo bi brama mim hi, awoo y'a bam lo k'a si? XIII Bala, gosi n ta arzana u y, ku n maam *Gooanyi k'a a to arzana u, an bor bi m. XIV Amba *Moyiisi k'a mim busu brama poohoon u bi, pakra m ku n n Gooanyi bi busu so. XV Ku goaa k'a sira ka u bi n *musrbaa k'a nyare ba u bi yi.

XVI Sira m, Wosi durnya noa paan..., halli an a Nyi deem bi sa an a ka, ku goaa k'a ni sira kan u bi musrbaa b'a zar y, k'an musrbaa k'a nyare ba u bi yi. XVII Bala, Woso n a Nyi bi nyoo durnya u k'an bi durnya dodo ka y. A nyoo a u, k'an bi durnya bombo. XVIII N bi

gōaa k'a sira ka σ bī dōdō kare y. Bō ι nī sira ka σ bī, n lēē ka, n n a dōdō ka. Bala, a n sira ka Woso Nyī a deem b'σ y. ^{XIX} Ba dōdō bī n na: lēegure bōr durnya σ, gōōō n bōkare ηnī monsigē ηsa an lē da lēegure m, bala, η zibēero wōō nynta bonyaa. ^{XX} Gōaa k'a n'a bonyaa bam bī, a sō lēegure m, an nī nyī bare, a lē baa k'a bōr lēegure σ y, a zibēero bonyarō wōō y'a n a hunka. ^{XXI} Gōaa k'a nī sira zi bam bī, zē bī nawōm lēegure σ, kō η n'a zibēero wōō dō, bala, η ba a σ Woso tō ma.»

Zaan kan Yeezuu kī

^{XXII} Bī jē σ bī, Yeezuu ta kan a *karındanyıno kī Zidee kō σ. A gōōta b'σ kan η kī, an nī *batem kam. ^{XXIII} Zaan ι batem kam sō Enōōn kō σ, Salim kō jir σ. Bala, hi ι b'σ gōta. Gōōō wōō n bōr, ηn'ι batem sire. ^{XXIV} Bī ma bī, n n Zaan du lonnoce σ y.

^{XXV} Bıstikare wuti Zaan karındanyıno wōō bire σ kan zıfō deem kī zıfōrō *hubōre minto. ^{XXVI} N n bōr Zaan zi, ηnī b'a hī, η σ: «Karınsaamba, gōaa k'a nynta kan ıbu kī Zōrden kō zeezi bī, ıbu n a kasetı ka bī, a ι batem kam keere sō, gōaa haay nī tam zi.»

^{XXVII} Zaan n a nyī bō η nō, a σ: «Gōaa b'a dam ma, an hō yī, kō Woso bēē y'a ka σ y. ^{XXVIII} Awōō mıηηōō m mōō kasetızanno kan hō kō mōō hī bī kī: mōō σ *Krista bēē m mōō nī y, bī mōō n yī m nyōō kō m lēē ka a lēē. ^{XXIX} Gōaa k'a nī lō bī m bī, bī n a zim. Lōzaa bī gōaastıba bī, jum an nawōm b'σ, an n'a tōr kare. Heernyōō n a heer han lōzaa bī leer k'a n'a mam bī minto. Mōō heernyōō bī n naa, a mıηηa paan... ^{XXX} Pakra m k'a wısrabaa n bır a dam la, kō mōō n bır m bōm lē.»

^{XXXI} Gōaa k'a a tō brama an bōr bī lē da hō haay ra. Bō y'a tō tara σ bī, tara burē gōaa m, an nī tara burē mim dındam. Gōaa k'a a tō brama bī, ^{XXXII} hō k'a yī, an a ma sō bī kasetı an n'a kam. Bī gōsı bır a kasetı bī sire y. ^{XXXIII} Gōaa k'a n'a kasetı bī sim bī, a sira ka an n'a hıre, a σ: Woso bī sırazaa m. ^{XXXIV} Sıra m, gōaa kō Woso a nyōō bī, Woso lemim an n'a hum. Bala, Woso *Sent-Espri ka σ, b'a jire ba σ y. ^{XXXV} Zı Woso a Nyī ηsa, an hō haay sa, an a zar a wō σ. ^{XXXVI} Gōaa k'a nī sira kam Nyī b'σ, a ι *mısrıbaa k'a nyare ba σ bī m. Gōaa k'a kaanm Nyī bī nī, a bī mısrıbaa yıre y, bī Woso heerbusu gōōtare a mim σ.

IV

Yeezuu sōora kan Samarii kō lō kī

^I Kō Yeezuu b'a dō a σ, farızēnrō wōō a ma, ηn'a dındare η σ, a ι *karındanyıno yum gōta, an nī *batem kare an lē da Zaan ra bī, ^{II-III} a a hōr Zidee kō σ, an a bō, an ta Galilee kō σ. Kō sira nī, Yeezuu mıηηa bır batem kare y, a karındanyıno wōō n'a kam. ^{IV} Bī pakra m, k'an aa bō Samarii σ.

^V A yī ncınaaσ, ηn'aa lee ku Samarii kō deem kō n n'a birm Sikaar bī nō σ. A bī laaτō tara kō Zakōōb a ka a nyī Zozef σ bıisi bī ma y. ^{VI} Bınce bī do Zakōōb hiyēō bī n ta σ. Yeezuu k'a ta, an kō bī, a nynta hiyēō bī lē ra. Nynta a σ sinsebir σ.

^{VII} Samarii kō lō deem n bōr k'a bī hi kusi. Yeezuu n a hī m, a σ: «Hi bī kusi, ι ka m σ, kō m a mi!» ^{VIII} Bī ma bī, a karındanyıno wōō ta tara nō σ, k'a yaa hōbıre si. ^{IX} Samarii kō lō bī n a hī m, a σ: «A ba a σ lō, ıbu k'ı m zıfō, ıbu nī hi yem mōō han k'ı mī, bī Samarii kō lō n mōō nı?» Kō sira nī, zıfōrō wōō bır kō mam kan Samarii zanno wōō kī y.

X Yeezuu n a nyi bo no, a u: «Ku Woso ganwore ibu do, kan gaa k'a n'a hire ibu m, a u: i hi kusi, i ka m o ku m a mi naa ki, ibu y'i ga m, i ye han, an hi k'a ni musirbaa kam bi ka i u.»

XI Lo bi n a hu m, a u: «M Zuuba, poko ba ibu u, i n bi hi bi kusim ni y. Bi hiyee bi no ta so. Ibu i hi muna bi do m ka? XII Le ibu da woo yaaba Zakobb k'a hiyee naa do ka woo u bi n na? A muna bee y'a mi kan a nyino ki, a hobiro ki ra?» XIII Yeezuu n a nyi bo no, a u: «Gaa k'a ni hi naa do mire, misti y'a yare an a ze. XIV Bi, gaa ninne k'a ni hi ko mo n n'a kan u bi mim bi, misti b'a yare an gaa bi do ze fuga y. Hi ko mo n n'a kan u bi y'a bam hi munyaa a musirbaa no u, an bur surm, an *musirbaa k'a nyare ba u bi ka u.» XV Lo bi n a hu m, a u: «Zuuba, hi bi do ka m u, ku misti b'a ya, an m ze y, ku m bi ma y, m bi hi kusi naa u y.»

XVI Yeezuu n a hu m, a u: «Ta i yaa i zim bi bir, k'i i bo i bor naa u.» XVII Lo bi n a nyi bo no, a u: «Moo zim ba u y.» XVIII Yeezuu n a hu m, a u: «I gum e ta u, i u, i zim ba u y. Ibu zino nyinta u soor, bi gaa k'ibu ni kan ki naa ma bi, ibu zim bee y. Bi no u bi, i sira hi.»

XIX Lo bi n a hu m, a u: «Zuuba, moo do keere, moo u: *wosolesinnisorazaa n'ibu m. XX Woo yaaboo Woso da u ci naa do mim u, awoo n bokare a hi, a u, Woso daure bince bi m Zerizalem m.» XXI Yeezuu n a hu m, a u: «Sira ka moo u, lo, wakati i zem, awoo b'a yare a Zi Woso da u ci naa do mim u, bi Zerizalem ni y. XXII Ho k'awoo n a do b'awoo n'a dan u. Ho ku woo do bi woo n'a dan u. Bomborezaa bi, a to an nawom ziforo barla. XXIII Bi domum i zem, b'a lee ku keere. Zi Woso daure zanno paan...ro woo Zi bi dan u a heer u kan sira ki. Goo ncinaa ro woo Zi Woso le n taa n ma. XXIV Woso naa, Espri m, bi minto y'a ka, goo ku n n'a dan u ro woo a ga m, n'a da u a heer u kan sira ki.»

XXV Lo bi n a hu m, a u: «Moo do moo u, *Mesii ko n n'a birm *Krista bi zem. K'a bi bur, a ho haay hu moo m.» XXVI Yeezuu n a hu m, a u: «A m moo m, moo ni meer bam kan ibu ki naa.»

XXVII Leem bi, karindanyino woo lee ku. N n ze kade, ku n Yeezuu yi, an ni meer bam kan lo ki bi minto. Bi, gaa n a lar, a u: «Bo i n'i kam ma ge?» gee «Bo minto i ni meer bam kan ki ge?» XXVIII Lo bi n a gu a gar bi ma, an ta tara no u, an aa a hu guoo m, a u: XXIX «K'a bur a diga gaa k'a ho ku moo ba haay bi hu moo m. *Krista bee m barem na?» XXX Goo woo n bo tara no u b'u, nni ta zi.

XXXI Domum bi do u bi, a karindanyino woo i mam ma, n u: «Karinsaamba, hobire bi bi.» XXXII A n a hu n i, a u: «Hobire ninne n ta u moo ni m ga m, m a bi, b'awoo n a do y.» XXXIII Karindanyino woo n a hu ko m, n u: «Gaa i hobire ka u, an a bi ge?» XXXIV Yeezuu n a hu n i, a u: «Moo hobire bi ba n ni: Woso moo nyoo ku m b'a hoonho ba, kan a zibee ki, m a nya. XXXV Awoo n a hu a zim a u, a goota mom si mosa n n'a kum na? Bi moo y'a hire awoo m, k'a a boota a diga: Wuturo woo a ba fu mosa minto. XXXVI Zibeezaa b'a zibee nyoodu yi, an n'a honyi bi som ko ma *musirbaa k'a nyare ba u bi minto. Bi y'a ka, gaa k'a ni ho duum kan gaa k'a ni ho som ko ma bi ki y'a heer nyoom kan ko ki. XXXVII Bi y'a ka, ho ku boor naa do a hu bi sira m, a u: gaa deem i ho duure, gaa vanta n ni zem b'a da. XXXVIII Moo awoo

nyoo k'a yaa ho k'awoo n a zi ba bi da. Gosunno kore yi a no o. Awoo n bor an n'a nyoodo bure.»

XXXIX Ku bi do no o, Samarii gooo guta sira ka o, lo bi kasetikare naa do minto. «A ho haay ku moo ba bi hi moo m.» XL Ku η yaa lee ku zi so bi, Samarii zanno woo, η y'a ye han k'an goota kan a ki. A n goota b'o domum huya. XLI Goo ko η y'a ya, ηni sira ka o a munnja meerbaa bi minto bi, η guta ηni le da biisi ra. XLII N n'a hum lo bi m, η o: ubu n a hi bi minto bala bee y'a ka woo n sira ka o y. Woo munnjo a le meerbaa ma, bi woo do so, sira m, durnya bomborezaa bi m.

Hoser huya ho Kanaa o

XLIII Domum huya k'a cem bi, Yeezuu a hor bunce bi do o, an ta Galilee o. XLIV Bala, a munnja nyinta an a hi, a o, *wosolesinnisorazaa bir daore yum munnja a ko o y. XLV Bi, k'a lee ku Galilee o bi, Galilee zanno woo a si munnja. Nyinta η y'a o, ηni ta Zerizalem o cibsaba minto. N munnjo ho ko Yeezuu a ba haay bi yi so.

XLVI Yeezuu n a bo, an bor Kanaa o Galilee ko o. Bunce bi do a hi ba o diven bi. *Rom cir ziboezaa jitaare deem i nyinta Kapernawum o, a nyi bi laafu y. XLVII K'a a ma, η o, Yeezuu a to Zidee o, an bor Galilee o bi, a bor an b'a yi, an a ye han, k'an b'a nyi k'a n'a bam k'a ga bi waa. XLVIII Yeezuu n a hi m, a o: «K'awoo n *makraro yi kan hoserlo ki, awoo bi sira kam fuga ra!» XLIX Ziboezaa jitaare bi n a hi m, a o: «Zuuba, bor ko n bee m, moo nyi bi gam.» L Yeezuu n a hi m, a o: «Ta, i nyi bi misir.» Gaa bi do sira ka Yeezuu meerbaa b'o, an a wusige. LI K'a ni doom bi, a ziboenyino b'a ze o, ηni a hi, η o: «I nyi bi misir!» LII A n η lar, a o, wakati kara a waa ma ge? N n a nyi bo no, η o: «Jim sinuu wakati deem ma memare bi zer ma.» LIII Nyi bi zi bi diga a so wakati bi do Yeezuu a hi a m, a o: «I nyi bi misir.» Domum bi do tekka ma, a sira ka Yeezuu o, a munnja kan a har gooo ki haay.

LIV Yeezuu hoser k'a ba a huya ho ma, a to k'a o Zidee o an ta Galilee o bi n naa do.

V

Yeezuu megarezaa waa

sabaa hinni o

I Bi je o bi, Yeezuu ta Zerizalem o, zuforo woo cibsaba deem ma. II Zerizalem o b'o bi, lee ni b'o hi m ta o, seero ce le jur o, ηni a birm *ebree lemim m Betzata. A gasojuro soor gota-gota, n n a do jaaro m. III Bunce bi do gooo yaabazanno ni wotare a taa, booro, logoro kan megarezanno ki. [IV Bala, Zuuba Maleka deem i tir zer domum ninjo o hi b'o, an heer ba ma. Yaabazaa k'a lee ka, an gaso hi bi heerbare je o bi, laafu an n'a yire, baa k'a yaaba bi lonlo.]

V Gaa i nyinta b'o, an ni yaaba m, a yaaba bi doora bukorku a yaa sinnye. VI Yeezuu n a yi, an ni wotam, bi k'a a ma η o, a yaaba bi maastre ba bi, a a lar, a o: «I le taa k'i waa ge?» VII Yaabazaa bi n a nyi bo no, a o: «Zuuba, moo ba gaa m, an ni moo gasom hi b'o, a heer bare domum o y. Ku moo ko m gaso, gaa ni lee kam moo lee.» VIII Yeezuu n a hi m, a o: «Wuti, i i wotarah bi sa, i ta.» IX Lecom bi, gaa b'a waa, an a wotarah bi sa, an ni tare.

Hinni bi do o bi, *sabaa hinni m.

X Zulfuro jittanno wock n a hi gaa k'a waa bi m, η σ: «Sabaa hinni m, a n a ga m, ubu n ι wotarahο bi busu y.» XI Gaa bi n a nyi bo η nσ, a σ: «Gaa k'a laafu ka moo σ bi y'a hi moo m, a σ: ι wotarahο bi sa, ι ta.» XII N n a lar, η σ: «Gaa bi kara ι naa hi ubu ni, a σ, ι ι wotarahο bi sa, ι ta?» XIII Bi, gaa k'a laafu yi bi n a do ko nka ι laafu bi ka a σ y. Bala, Yeezuu a go goo ko η nyinta b'σ ro wock ma laato.

XIV Bi je σ bi, Yeezuu b'a yi *Wosoce σ, an a hi m, a σ: «Ba ubu laafu yi keere na. I b'i ya, ι mimbonyaa ba y, mim y'a ι yi, an le da biisi ho naa ra.» XV Gaa bi n ta an aa a dunda zulfuro jittanno wock m, a σ, Yeezuu y'awock waa bi. XVI Bi y'a ka, jittanno wock ni nyaa m kan Yeezuu ki k'a naa ba sabaa hinni b'σ bi minto. XVII Yeezuu n a nyi bo η nσ, a σ: «Moo Zi goota an ni zi bam, moo y'a bam so.» XVIII Bi y'a ka, broo n'a kam ma, k'a ze gar, k'a ni zi bam sabaa hinni σ bi bee bala y, k'a ni Woso birm a Zi, an a muηa sa, an a ga ko σ kan ki bi minto m so.

Panηa ko Woso Nyi bi n ta m

XIX Yeezuu meerbaa bi sa, an a hi, a σ: «Sira paan... moo n'a hire awock m: Woso Nyi bi b'a dam ma, an hosti ba a muηa panηa ni y. K'a Zi Woso bi yi, an ho niηηe ba, b'a ba. Bala, ho ko Zi n'a bam bi, bi Nyi n'a bam so. XX Ko Zi a Nyi ηsa bi, a ho k'a n'a bam bi hinkam ni haay. A zibee gota hinkam ni, an le da nawonno ra, awock m ze kedē. XXI Ko Zi bi ni gaeeno mum boη σ an ni muisrbaa kare η σ bi, Nyi bi, gaa k'a le n taa b'a ni muisrbaa kan σ so. XXII Zi bi bir gaa dodo kare y. A dodokare haay sa an a ka a Nyi b'σ, XXIII ko gaa haay n a da ma, an Nyi bi da σ amba ηn'i Zi bi dan σ bi m. Gaa k'a bir Nyi bi dan σ bi, a bir Zi k'a Nyi bi nyoo bi dan σ so y.

XXIV Sira paan... moo n'a hire awock m, gaa k'a n'a tor kam moo lemim ma, an ni Zi k'a moo nyoo bi mim sire, a ι *muisrbaa k'a nyare ba σ bi m. N b'a dodo kare y. Bo a σ ze no σ, an ta muisrbaa no σ. XXV Sira paan... moo n'a hire awock m, wakati ι zem, b'a lee ku keere. Goo ko η ginga ro wock Woso Nyi bi leer mam, bi gooo ko η y'a ma ro wock y'a mum boη σ. XXVI Bala, ko Zi b'a so muisrbaa σ bi, a ka, k'a Nyi bi n nyinta muisrbaasourezaa so. XXVII Woso panηa ka a k'an dodo ka, k'a m *Gaaanyi bi minto. XXVIII A bi ze kedē naa haay to ma y! Wakati ι zem gaeeno wock y'a leer mam. XXIX Goo ko η y'a muηa ba ro wock y'a mum boη σ, ηni muisrbaa yi. Goo ko η y'a bonyaa ba ro wock, η y'a mum boη σ, ηni η dodo ka. XXX Moo bi m dam ma, m hosti ba, m muηa panηa ni y. Ho ko moo n'a mam bi moo n'a dodo kam, bi moo dodokare bi turga, bala, moo bir m kare m muηa hoonho ma y. Zi k'a moo nyoo bi hoonho moo n ni m kam ma.

XXXI Ko m muηa kaseti moo n'a kare, n bi moo kaseti bi sire y. XXXII Woso ni moo kaseti kam, bi moo do so kaseti niηηe k'a n'a kam moo minto bi, sira m. XXXIII Awock gooo nyoo Zaan zi, b'a sira kaseti ka. XXXIV Moo bir m kam gaa kaseti ma y. Meer bi ba moo nawom ncunaao, k'a bombore yi. XXXV Zaan nyinta amba future ko n ni se nyan σ, an ni yom bi m. Bi, awock ηsa muηa k'a a heer nyoo domum poore σ, a leegure b'σ. XXXVI Moo ι kaseti m, a gotabaa n le da Zaan ho bi ra. Zibeeo ko Zi a ka moo σ ko m η ba ro wock m. Moo yi η bam, bi broo ni moo kaseti kare, η σ, Zi b'i moo nyoo. XXXVII Zi k'a moo nyoo bi ni moo kaseti kam. B'awock n a leer ma, b'awock n a meer yi so y.

XXXVIII Woso lemim bur gootare awoo heer o y, bala, awoo n sira ka gaa k'a nyoo b'oo y. XXXIX *Wosoci karında awoo n'a bam, an n'a hoon dare, a o, bi no awoo n ni *mısrbaa k'a nyare ba o bi yoo o. Bi, bi ni moo kaseti kam. XL Awoo le baa k'a bur moo zi k'a mısırbaa k'a nyare ba o bi y y.

XLI Moo bur m kam leboore ma goo zi y. XLII Bi moo awoo do, awoo n Woso hoo y. XLIII Bor moo o, m Zi to ma, b'awoo kaanm moo m. Ko gaa vanta i bur a munnja to ra, awoo y'a sim. XLIV Awoo y'a bam lo a si, awoo k'a n'a kam daore ma a muno zi, a bur a kam daore k'a a to Woso y'a deem bi zi bi ma? XLV A b'a hoon da, a o, moo n ni mim kare awoo ra m Zi taa y. Ho k'a ni mim kare awoo ra bi Moyiisi *Iero k'awoo ni yure n ma ro woo m. XLVI Ko nyunta awoo o a Moyiisi mim si, awoo moo mim sim so. Bala, a gorsira ba a o moo minto. XLVII K'awoo n ho k'a gorsira ba bi si, awoo y'a bam lo k'a ho ko moo n'a hum bi si?»

VI

Gaa cir tole

(Matiye 14.13-21; Marki 6.30-44; Likki 9.10-17)

I Bi je o bi, Yeezuu bra Galilee higota ko n n'a birm so Tiberiyaadu higota bi gam deem la. II Gaa cir gota zu a je o, bala, goo woo hoserlo k'a ni n bam, an ni yaabazanno waam no woo y. III Gaa cir bi minto y'a ka, Yeezuu n der ci ra, an nyunta b'oo kan a karındanyino ki. IV Bi ma bi, *pakki k'a m zıforo woo cıbsa b'a zo.

V Ko Yeezuu a boota an dıga bi, a gaa cir gota y, an ni zem zi. A n a hi Filipi m, a o: «K'oo bur yı ka, o a si, ko n n'a bi?» VI Meer bi ba a o, ncınaa k'a dıga a. Ho k'a munnja o k'a ba bi, a a do. VII Filipi n a hi m, a o: «Ko woo bur si *deniyee zochura ni, a bi bur bore y, bala, gaa biyee b'a kur yım poore y.» VIII A *karındanyino woo deem Sumoon Pıyeeer danzaa Andır a hi m, a o: IX «Nyıyar i naa o, an ni bur m soor, kan zono ki hıya. Bi, bo naa n n'a bam gaa cir naa ni?»

X Yeezuu n a hi, a o: «K'a ka ko n ni nyunta.» Lee bi do o bi, bur m jilli. N n nyunta. Goo cir bi goo yaaro woo le a zo tisi soor ma. XI Yeezuu n bur bi si, an a barka da o, an a ka goo woo o. A n a ba maam so zono woo m. A n a ka n o amba n le taa bi m. XII Ko n y'a bi, an n ka bi, Yeezuu a hi a karındanyino woo m, a o: «K'a kuuro ko n goota ro woo so ko ma, a b'a ka deem m nyaam ni y.» XIII N n bur soor ko n y'a bi ro woo kuuro so ko ma, n'n'a zar kası o buerehıya.

XIV Ko goo woo hoser k'a ba bi yı bi, n y'a hi, n o: «*Wosolesinnısozaa paan... k'a a ga m, an bur durnya o bi m naa.» XV Bi, Yeezuu k'a a do a o, n zem b'a nyaso, n n'a ba cir bi, a a hor a deem, an ta ci ra.

Yeezuu i tam hi bur o

(Matiye 14.22-33; Marki 6.45-52)

XVI Yırbaa k'a da bi, karındanyino woo ta higota le ra. XVII N n da kooloo o, n'n'i tam Kapernawum zeezi, gam deem bi ra. Bi ma bi, gum da, bi Yeezuu n n ku cına y. XVIII Hunher gota ni honm, an ni hi bi wunwusigam. XIX Ko n ta, cilo soor gee sardı bi, n Yeezuu y, an ni tam hi bur o, an n'a zom kooloo bi ma. Nyıbae n gaso n o. XX Yeezuu

n a hi η ni, a σ: «A da bi bo σ y, moo m!» XXI N y'a ηsa k'a busu kooloo bi m. Lεem bi, kooloo bi bince kσ η ni tan σ bi gσm ku.

Yeezuu m mısırbaa hōbire

XXII Dσ k'a mε bi, gσoo kσ η gσota kσ bi lε ra rσ woo kooloo deem yi b'σ. Bi, Yeezuu n zu kσ σ kan a karındanyıno woo ki η kooloo deem bi nσ σ y. Ta broo σ a minto. XXIII Koolooro y'a to Tiberiyaadi σ, ηni bσr bince kσ Yeezuu bur bi barka da σ, ηn'a bi bi jr σ. XXIV Kσ gσoo woo a yi Yeezuu ba b'σ, bi karındanyıno woo ba b'σ sσ bi, gσoo woo da koolooro woo σ, ηni ta Kapernawum σ k'a yaa a ka Yeezuu ma.

XXV Kσ η yaa yi higota bi gσm deem la bi, η y'a hi m, η σ: «Karınsaamba, ıbu lee ku naa σ bro?» XXVI Yeezuu n a nyi bo η nσ, a σ: «Sıra paan... moo n'a hire, awoo bir a kam moo ma k'awoo hoserlo yi bi minto y, k'awoo hōbire bi an a ka bi minto m. XXVII A bi zi ba hōbire k'a n'a zarm bi minto y, k'a zi ba, a a ka hōbire k'a ni gσotam an ni *mısırbaa k'a nyare ba σ bi kam bi minto. Hōbire bi do, *Gσaanyi bi n ni zem b'a ka awoo σ, bala, a mıηηa Zı k'a m Woso b'a mıηηa jı da σ.» XXVIII N n a hi m, η σ: «Bo woo n'a bam, k'σ Woso zi ba?»

XXIX Yeezuu n a nyi bo σ, a σ: «Woso zibε bi, k'i sıra ka gσaa k'a nyoo b'σ.» XXX N n a hi m, η σ: «Ncınaaσ bi, hoser kara ıbu n'a bam σ a yi, k'σ sıra ka ıbu σ? ıbu zibε bi n kara? XXXI Woo zıro hōbire kσ n'a birm *mann bi bi poohooσ σ, amba n y'a gσrsıra ba bi m: «Bur a to arzana σ, an a ka η σ, ηn'a bi.» »

XXXII Yeezuu n a hi η ni, a σ: «Sıra paan... moo n'a hire awoo m, *Moyiisi bεε arzana bur bi ka awoo σ y. Moo Zı ı arzana bur paan... bi ka awoo σ. XXXIII Bala, Woso bur bi m gσaa k'a a to arzana σ an bσr, an ni *mısırbaa kam durnya σ bi m.» XXXIV N n a hi m, η σ: «Zuuba, bur bi do ka woo σ dσmum haay!»

XXXV Yeezuu n a hi η ni, a σ: «Moo m mısırbaa bur bi. Gσaa k'a bσr moo zi, nσ b'a zaa zεre y. Gσaa k'a sıra ka moo σ, mıstı b'a yare an a zaa ze y. XXXVI Bi moo hi awoo m: Awoo moo yi, b'awoo n sıra ka moo σ y. XXXVII Gσaa haay kσ moo Zı n'a kam moo σ bi, η zem moo zi, bi gσaa k'a ni zem moo zi bi, moo bi kaanm ni y. XXXVIII Bala, m to moo σ arzana σ kσ m bi Zı k'a moo nyoo bi hōonho ba, moo hō bεε y. XXXIX Zı k'a moo nyoo bi hōonho bi, a lε baa kσ gσoo k'a η ka moo σ rσ woo deem m nyaam ni y, kσ m η mım bo σ durnya nyare hinni σ. XL Moo Zı hōonho bi n naa: Gσaa haay k'a Nyi bi yi, an sıra ka σ bi, k'an mısırbaa k'a nyare ba σ bi yi. Bi moo y'a mım boη σ durnya nyare hinni σ.»

XLI Bi tekka ma, zııforo woo a sa ma, ηn'i kukur bare a minto. K'a a hi, a σ, a mıηηa m bur k'a a to arzana σ a bσr bi minto m. XLII N n a ya, ηn'a hi, η σ: «Yeezuu bεε ra, Zozef nyi bi? Woo n a zı dσ kan a da ki ra? A a ba lσ keere, an a hi, a σ, a to a σ arzana σ?»

XLIII Yeezuu n a bo, an meerbaa bi sa, a σ: «K'a kukur bare bi to kan kσ ki! XLIV Gσaa b'a dam ma, an bσr moo zi kσ moo Zı k'a moo nyoo bi n a gaa y. Bi, moo y'a mım boη σ durnya nyare hinni σ. XLV N y'a gσrsıra ba *wosolesınnısorazanno ciro σ, n σ: «N haay hōdındare yım Woso zi.» Gσaa niηηε k'a Woso lemim ma, an n'a hōdındare sim bi, ze an nawom moo zi. XLVI Gσaa ba σ an Zı yi y. Gσaa k'a a to Woso zi an bσr bi y'a yi bala. XLVII Sıra paan... moo n'a hire awoo m, gσaa k'a ni sıra kam bi, a ı mısırbaa k'a nyare ba σ bi m. XLVIII Moo n bur k'a ni

mısrbaa kam. XLIX Awɔɔ zıɔ *mann bi poohɔɔn ɔ, bi η gınga. L Bur k'a a to arzana ɔ bi n naa. Gɔaa k'a bi a bi gare y. LI Mɔɔ m bur mısr, m m to arzana ɔ. Gɔaa k'a bur bi do bi bi, a zaa bi gam fıga y. Bur kɔ mɔɔ n n'a kam bi, m mıŋŋa mesim m, m n n'a kam kɔ durnya n mısrbaa yı.»

LII Naa do y'a ka, zıfɔɔ wɔɔ η wuti bɔgor m kan kɔ kɪ, η ɔ: «Naa y'a bam lɔ k'a mesim ka wɔɔ ɔ, k'ɔ a sɔ?»

LIII Yeezuu n a hı η nı, a ɔ: «Sıra paan... mɔɔ n'a hıre awɔɔ m, k'awɔɔ n *Gɔaanyı bi sim sɔ, k'awɔɔ n a ma mi, awɔɔ bi mısrbaa yıre y. LIV Gɔaa k'a mɔɔ sim sɔ, an mɔɔ ma mi b'i mısrbaa k'a nyare ba ɔ bi m, bi mɔɔ y'a mıŋ bɔŋ ɔ durnya nyare hinnı ɔ. LV Bala, mɔɔ mesim bi, hɔbıre paan... m, mɔɔ ma bi, hɔmıre paan... m sɔ. LVI Gɔaa k'a mɔɔ sim sɔ, an mɔɔ ma mi, a zaa ı kan mɔɔ kɪ, mɔɔ nı kan a zaa kɪ. LVII Kɔ Zı k'an mısr bi mɔɔ nyɔɔ bi, bi mısrbaa ba mɔɔ nawɔm Zı bi minto bi, gɔaa k'a nı mɔɔ bım bi, mɔɔ y'a kam an mısrbaa ba sɔ. LVIII Bur k'a a to arzana ɔ bi n naa. A bi hɔdeem kan awɔɔ zıɔ wɔɔ n a bi bi kɪ y. Nı gınga, ɔ gɔaa k'a bur naa do bi, a zaa bi gare y.»

LIX Minno nɔɔn duro Yeezuu a dında gɔɔ m Kapernawum sokɔmace ɔ.

Mısrbaa k'a nyare ba ɔ meerbaa

LX Karındanyıno gɔta kɔ η naa ma bi, η y'a hıre, η ɔ: «Meerbaa naa do kanŋıda! Nka n'a dam ma, an a sı?» LXI Yeezuu k'a a do a zim, a ɔ, a karındanyıno wɔɔ ı kukur bam mim naa do minto bi, a a hı η nı, a ɔ: «Busu a ɔ awɔɔ ma ra? LXII Bı, k'awɔɔ bɔkare a bi *Gɔaanyı bi yı an nı tam buncɛ k'a nyınta ɔ bıısi b'ɔ? LXIII *Espri nı mısrbaa kam, mesim bi zıbɔɔ ba ɔ y. Meerbaaro kɔ mɔɔ hı awɔɔ m bi, Espri m kan *mısrbaa kɪ. LXIV Bı gɔɔɔ y'awɔɔ bıre ɔ, η n sıra ka y.» Yeezuu lɛɛ ka, an gɔɔɔ kɔ η n sıra ka rɔ wɔɔ do, kan gɔaa k'a nı zem b'a nyasɔ an a ka bi kɪ. LXV A a ya, an a hı, a ɔ: «Bı minto y'a ka, mɔɔ n a hı awɔɔ m, mɔɔ ɔ, gɔaa b'a dam ma, an bɔr mɔɔ zı kɔ Zı bɛɛ y'a bı y.»

LXVI Dɔmım bi do tekka ma bi, *karındanyıno gɔta a bɔ a je ɔ, η n a ya, ηŋ'ı zum kɔ ɔ kan kɪ y.

LXVII Yeezuu n a hı buerehıyɔɔ wɔɔ m, a ɔ: «B'awɔɔ, awɔɔ b'a gom mɔɔ ma sɔ ra?» LXVIII Sımɔɔn Pıyɛɛr n a nyı bɔ nɔ, a ɔ: «Zuuba, k'ɔ ta nka zı? İbu ı mısrbaa k'a nyare ba ɔ bi meerbaaro m. LXIX Bı wɔɔ sı, ɔ a do sɔ, ɔ ɔ, İbu m Krista, Woso Nyı mıŋŋa.» LXX Yeezuu n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ bɛɛ y'awɔɔ gɔaa buerehıya bi bɔ ɔ ra? Bı, Sɔtaana y'a so awɔɔ gɔaa deem ɔ!» LXXI İskarıyɔtı kɔ gɔaa Sımɔɔn nyı Zıdas b'a n'a hım ma. Bala, a m buerehıyɔɔ wɔɔ gɔaa deem, an nı Yeezuu nyasɔre, an a ka.

VII

Yeezuu danyıno n sıra ka ɔ y

I Bı je ɔ bi, Yeezuu cem, an nı bımbırm Galilee kɔ ɔ, a n a ηsa k'a ta Zıdee ɔ y, bala, zıfɔɔ jıtanno wɔɔ y'a kam ma k'a zɛ gɔr.

II Bı ma bi, zıfɔɔ cıbsa kɔ n n'a bırm *buuro cıbsa b'a zɔ. III A danyıno wɔɔ n a hı m, η ɔ: «Ta Zıdee ɔ, k'ı karındanyıno wɔɔ n'ı zıbɔɔro k'İbu nı η bam nɔ wɔɔ yı sɔ. IV Kɔ gɔaa le taa kɔ n n'a do, a bı a zıbɔɔ bı nyaakım dare y. K'İbu nı zıbɔɔro bare nınaaɔ bi, ı hıŋka durnyazanno m.» V Yeezuu danyıno wɔɔ mıŋŋɔɔ n sıra ka ɔ y.

^{VI} Yeezuu n a hi η ni, a σ: «Moo wakati n a ku cina y. B'awoo wakati m domum haay m. ^{VII} Durnya bi sɔre awoo ni y, bi, a ι som moo m, bala, ku moo n'a zibəə bi kaseti kam, moo σ, a bonyaa bi minto. ^{VIII} K'a ta cibs bi ma, moo bi tare y. Bala, moo wakati n a ku cina y.»

^{IX} K'a meer bi ba ncinaas bi, a goota Galilee σ. ^X K'a danyuno woo ta cibs bi ma bi, a zaa sa so, an a nyaakom da, an ni tam, a le baa ku n a do y.

Yeezuu ta buuro cibs bi ma

^{XI} Cibs bi domum σ, zuforo jittanno woo y'a kam Yeezuu ma, ηni laaka da, η σ: «A ι ka?» ^{XII} Goo woo bire σ, η y'a mim dundare: Gostunoo y'a hire, η σ: «Gooa muηηa m.» Gostunoo σ: «ηjaarzaa m, bra an n'a bam gooo m.» ^{XIII} Bi, gooa ba σ, an ni yere, an n'a mim hum garga ra y. Bala, η yi nyi bare a jittanno woo m.

^{XIV} Ku *buuro cibs bi bireyaa a ku bi, Yeezuu ta *Wosocε σ, an ni ho dundam gooo m. ^{XV} Zuforo woo ze kedə, ηn'a hire, η σ: «A a ba lo an ho do, b'a n karinda ba?» ^{XVI} Yeezuu n a nyi bo η no, a σ: «Moo hodundare bi n a to moo zi y. A to a σ Woso k'a moo nyoo bi zi. ^{XVII} Ku gooa le taa k'a Woso hoonho ba, a y'a dom ko hodundare naa do, k'a to a σ Woso zi, gee ku m muηηa mim moo n'a dundare. ^{XVIII} Gooa k'a n'a muηηa mim dundam bi, a ka an nawore a muηηa leboore ma. Bi, gooa k'a n'a kam a gooa k'a a nyoo bi leboore ma bi, bi bala n strazaa. Zamb b'a no σ y. ^{XX} Moyiisi bee *leroo woo ka awoo ra? B'awoo gooa deem ba σ, an ni zum leroo woo σ y. Bo minto, an n'a kam moo gare ma?» ^{XXI} Goo woo n a nyi bo σ, η σ: «Zine ni kan ibu ki! Nka y'a hi, a σ, k'a ibu ze?» ^{XXII} Yeezuu a hi η ni, a σ: «Zibəə deem moo ba *sabaa hinni σ, awoo n ze kedə haay! ^{XXIII} Moyiisi *le ka awoo σ, k'a gooo gaso banησ σ. A to a σ awoo yaaboo zi Moyiisi muηηa bee bor ni y. Bi, k'a a da sabaa hinni ma, awoo y'a bam. ^{XXIV} Bi, k'a ι yire ι σ, ku gooa gaso banησ σ sabaa hinni σ, an bo Moyiisi leroo woo la ni, bo minto m, awoo heer ni busum kan moo ki gooa ku moo waa haay sabaa hinni σ bi ma? ^{XXV} A bi ho k'awoo n'a yum mum σ bi dodo ka bala y, k'a dodo ka kan sira ki.»

^{XXVI} Zerizalem gooo y'a hire, η σ: «Gooa ku η n'a kam ma k'a mee bo σ bi bee m naa ra? ^{XXVII} Ba an ni meer bam ηn'a mam na, bi η bir hosi hum ni y! Woo tara bi leezanno woo, a do η y'a σ paan..., η σ, *Krista m ge? ^{XXVIII} Woo gooa naa do toji do, ku *Krista bi bor, gosti b'a toji dore y.» ^{XXIX} Yeezuu k'a ni ho dundam Wosocε σ b'σ b'a hi, a σ: «Awoo moo do! Awoo moo toji do. Bi, moo n bor m zi ni y. Strazaa m Zi k'a moo nyoo bi m. B'awoo n bi zaa do y. ^{XXX} Moo muηηa a do, m to moo σ zi, a ι moo nyoo.» ^{XXXI} N n'a kam ma k'a nyasσ, bi gooa ba σ, an a wo da ma y. Bala, a wakati n a ku cina y.

^{XXXII} Goo nyinta zamaa bi bire σ, ηni sira ka σ, ηn'a hire, η σ: «Ku *Krista bi bor, a hoserlo bare an le da naa n a ba ro woo ra ge?» ^{XXXIII} Kukur ko n n'a bam Yeezuu minto gooo woo bire σ bi, *farizeero woo a ma. A m bi, *wosocemannubənno jittanno kan farizeero ki n Wosocε domazanno nyoo ku η n'aa a nyasσ.

^{XXXIV} Yeezuu n a hi, a σ: «Moo gootam kan awoo ki domum poore no σ, ku m bi m bo, m ta Zi k'a moo nyoo bi zi. ^{XXXV} Awoo zem b'a ka moo ma, b'awoo m tooo yire y. Bala, bunce ku moo ni taj σ bi, awoo b'a dam ma a bor b'σ y.» ^{XXXVI} Bi je σ bi, zuforo woo y'a hum ku m, η

σ: «Ta awoo nawom ka, woo b'σ yare σ a yi? Ta awoo nawom gooo ku η hisiga da ηn'a war ku ma kan grekkuro ki ro woo zi ra? Gee, ta an nawom k'a yaa ho dunda grekkuro m na? XXXVI Ho k'a hi naa ji le taa k'a hi, a σ lo: Awoo y'a kam moo ma, b'awoo bi moo yire y, bi bince ku moo ni tan σ bi, awoo b'a dam ma, a bor σ y?»

Misirbaa hi koyaarσ

XXXVII Cibsa bi nyare ma bi, domum ninjη k'an domum gota bi, Yeezuu jim brama, an a leer busu, an n'a hure, a σ: «Gooa ku misu n'a zem k'an bor moo zi, an bi hi mi. XXXVIII Gooa k'a sira ka moo σ bi, misirbaa hi koyaarσ y'a tom zi, amba *Wosoci a hi bi m.» XXXIX *Sent-Espri ku gooo ku η ni sira kan σ ro woo n'a yim bi mim an n'a hum. Ku sira ni, Yeezuu k'a n leboore yi cina bi, Sent-Espri n bor cina y.

XL Gooo ku η nyinta, ηn'a tor ka Yeezuu meerbaa bi ma gooo cir bi bire σ ro woo, gosunno y'a hure, η σ: «Sira m, ba wosolesinnisorazaa bi n na.» XLI Gosunno y'a hure, η σ: «*Krista bi n naa.» Gosunno a ya, ηn'a hure, η σ: «Krista y'a dam ma, an a to Galilee ku σ ra? XLII Wosoci n a hi, a σ, «bo an nawom David do no σ», b'a to an nawom tara poore ku David yi σ, ηn'a birm Betelehem b'σ ra?» XLIII Naa do y'a ka, gooo woo n a gungu a minto. XLIV N gooo gosunno a ηoa k'a nyaso, bi gosi n a wo da ma y.

XLV Wosocε domazanno woo n a bo, ηni bor wosocemannibenno jitanno woo zi kan *farizeenro woo ki. Broo ni η lar, η σ: «Bo m awoo n bor ni?» XLVI Wosocε domazanno woo n a nyi bo σ, η σ: «Gooa ba σ an meer ku goaa naa do a ba bi loo ba y.» XLVII Farizeenro woo n a hi η ni, η σ: «A to awoo σ, an awoo hoon da a zi ra? XLVIII Jitanno woo kan farizeenro woo ki barla bi, goaa deem taan... ta σ, an a mim si ra? XLIX Bi, goaa cir naa do n *lerσ woo do y. N barka ba σ y!» L Nikodem k'a nyinta an ta Yeezuu zi bi nyinta kan η ki, an a hi, a σ: LI «N n goaa dodo yar bi n n'a meerbaa ma kan ho k'a ba bi ki y. Woo lero woo n bi hi ra?» LII N n a nyi bo σ, η σ: «I to ubu σ Galilee σ so ra? Bi, i ka miηηa, ubu bi *wosolesinnisorazaa yire an bir Galilee goaa y.»

[LIII N haay n a hor, ηni dundoo a harlo σ.

VIII

Lo jaandor

I Yeezuu n a hor an ta Oliviyee ci mim σ. II Do k'a bor an ni mem bi, a a bo an bor *Wosocε σ b'σ, goaa haay ni zem zi, an nyinta, an ni ho dundare η ni.

III *Wosocikarinsaamboo kan *farizeenro ki bor lo m b'σ, ηn'a da gooo woo bire σ. Sor n y'a σ ra, an ni jaan dare. IV N n a hi Yeezuu m, η σ: «Karinsaamba, lo naa do, sor n y'a σ ra, an ni jaan dare. V *Lero no σ, Moyiisi a hi, a σ, n n lanno noon duro ze jaarσ m. B'ubu, ubu σ lo?» VI A hi η nawore ncinaao k'a nyaso meerbaa no σ, k'a ku a mim ka ra. Yeezuu a zuutε, an n'a nyokom wonwosum tara σ. VII Ko η goota ηn'a larm bi, Yeezuu a boota, an a hi η ni, a σ: «Gooa k'a n'awoo bire σ, b'a n mibonyaa ba cina bi n lee ka, an a gusen.» VIII A n a ya, an a zuutε, an n'a nyokom bi wonwosum tara σ. IX Ko η meerbaa naa do ma bi, η cem deem-deem. Gooo marero woo i lee ka ηni cem, a poorero woo n a nya η σ. Yeezuu n goota a deem. Ku lo bi goota an ni b'σ bi,

X Yeezuu a boota, an a hi m, a u: «I] bee, lo ra? Gostu n'ibu dodo yar la?» XI A n a nyi bo u, a u: «Ayy..., Zuuba, gostu.» Yeezuu n a hi m, a u: «Moo so, moo b'ibu dodo yarle y. Ta, b'ibu i ya, i mimbonyaa ba y.»]

Yeezuu m durnya laegure

XII Yeezuu n a ya, an a hi n, a u: «Durnya laegure m moo m. Gooa k'a ni zum moo u bi bi tam monsigu u y. A musurbaa laegure yim.»

XIII *Farizeenro woo n a hi m, n u: «I mutnja kaseti i n'a kam na? Ibi kaseti bi, njaar m.» XIV Yeezuu n a nyi bo n, a u: «Sira m, m mutnja kaseti moo n'a kam. Bi, moo kaseti bi sira m, bala, moo m toji do, m m taji do. B'awoo, awoo n a do ko m to moo u ka m ni tam ka y. XV Dodo awoo n'a kare am guoo ho bi m. Moo bir goaa dodo kare y. XVI Baa ko moo u ko m dodo ka, a ka moo nawom kan sira ki, bala, moo bi m deem ni y. Zi k'a moo nyoo bi ta u so. XVII Awoo mutnjoo *leru woo no u, n y'a gursira ba, n u, goaa huuya kaseti bi, sira m. XVIII M mutnja kaseti moo n'a kam, bi Zi k'a moo nyoo b'i moo kaseti kam so.» XIX N n a nyi bo u, n u: «Ibu Zi b'i ka?» Yeezuu n a nyi bo u, a u: «Awoo n moo do y, b'awoo n moo Zi do so y. Ko moo do awoo u, awoo moo Zi bi dom so.»

XX Meerbaaroo noon duro ba Yeezuu u bince ko n ni busoo zarj u b'u, bi ma bi, a i ho dundam Wosoe u, gostu n a wo da ma y, bala, a wakati n a ku cina y.

XXI Yeezuu n a ya, an a hi n, a u: «Cem moo n nawom, awoo y'a kam moo ma, bi, gunga awoo nawom a mimbonyaaroo no u. Bince ko moo ni taj u bi, awoo b'a dam ma, a ta b'u y.» XXII Ziforo woo n a hi, n u: «A nja an nawom k'a mutnja ze ge? K'a a hi, a u: bince ko moo ni taj u bi, awoo b'a dam ma a ta b'u bi minto.» XXIII Yeezuu n a nyi bo n, a u: «Tara bure naa guoo n'awoo m, bi, m to moo u brama. Durnya naa guoo n'awoo m, bi, durnya naa do goaa bee m moo ni y. XXIV Bi y'a ka, moo n a hi awoo m, moo u, awoo gungare a mimbonyaaroo no u. K'awoo n a si, a u: A n ta u bi m moo m,* awoo gungare a mimbonyaaroo no u.» XXV N n a hi, n u: «Nka n'ibu ni?» Yeezuu n a nyi bo n, a u: «Moo n'a mim hire awoo m tee... bi m. XXVI Awoo minno ta u guta, ko m n hi awoo m, ko m n dodo ka. Zi k'a moo nyoo bi, sirazaa m, bi ho ko moo ma zi bi, bi moo n'a hum durnya m.» XXVII N n a do, n u, Yeezuu bi, Zi Woso mim a a hi a ni y. XXVIII Yeezuu n a hi n, a u: «Domum ninje k'awoo ni *Guaanyi bi busuj u bi, domum bi do awoo n n'a dore, a u: A n ta u bi m moo m. Bi moo bir zi bam n mutnja panja ni y. Ho ko moo Zi a dunda moo m bi moo n'a hum. XXIX Zi k'a moo nyoo b'i kan moo ki. A n moo to m deem ni y, bala, ho k'a nja bi moo n'a bam domum haay.»

XXX K'a ni meer bi bare ncinaas bi, guoo guta sira ka u.

Yeezuu kan Abraham ki

XXXI Yeezuu n a hi ziforo ko n sira ka u ro woo m, a u: «K'awoo goota moo lemim bi no u, moo karundayino paan...ro n'awoo m. XXXII Awoo sira dom, bi sira bi y'awoo bam soamutnjazannoo.» XXXIII N n a nyi bo u, n u: «Abraham yanjoo n woo m, bi goaa n woo ba a lonno cina y. Ibi ba lo, i n'a hire, i u: woo nyintam soamutnjazannoo?»

* :XXIV 8.24,28 «A n ta u bi m moo m» Woso to deem m. A n a hunkare, a u, Woso taore sunjida ba u, b'a nyare ba u y.

XXXIV Yeezuu n a hi η nu, a σ: «Sira paan... mɔɔ n'a hire awɔɔ m, ɔɔaa k'a nɪ mimbɔnyaa bare, mimbɔnyaa lombaa nɔ an ta σ. XXXV Lɔ bi, har nɔ bɛɛ an ta σ dɔmum haay y. Har nyɪ b'ɪ har σ dɔmum haay. XXXVI Bɪ minto y'a ka, kɔ Nyɪ b'awɔɔ bɔ lombaa nɔ σ, awɔɔ nyɪntam soamɪŋŋaɔzanno.

XXXVII Mɔɔ dɔ *Abraham yanŋɔɔ n'awɔɔ m. Kɔ mɔɔ lemim bi bir gasɔre awɔɔ σ bi, bi y'a ka, awɔɔ n'a kam mɔɔ meeyaa ma. XXXVIII Hɔ kɔ mɔɔ yɪ m Zɪ zi bi mɔɔ n'a hire. B'awɔɔ, hɔ k'awɔɔ ma a zɪ zi b'awɔɔ n'a bam!» XXXIX Ŋ n a nyɪ bɔ nɔ, η σ: «Wɔɔ zɪ m Abraham m.» Yeezuu n a hi η nu, a σ: «Kɔ Abraham nyɪnɔ n'awɔɔ nɪ, k'a Abraham zi ba. XL Kɛere bi, awɔɔ y'a kam ma k'a mɔɔ meeyaa bɔ σ, mɔɔ kɔ mɔɔ sira kɔ mɔɔ ma Woso zi bi hi awɔɔ m bi minto. Abraham n naa ba y. XLI B'awɔɔ, a zɪ zibɛɛ awɔɔ n'a bam.» Ŋ n a nyɪ bɔ nɔ, η σ: «Jaandarenyɪnɔ bɛɛ m wɔɔ nɪ y! Wɔɔ Zɪ deem bala, a m Woso m.» XLII Yeezuu n a hi η nu, a σ: «K'awɔɔ Zɪ m Woso nɪ, awɔɔ mɔɔ ŋɔam, bala, m to mɔɔ σ Woso zi, m bɔr. Mɔɔ n bɔr m mɪŋŋa paŋŋa nɪ y. A ɪ mɔɔ nyɔɔ. XLIII Bɔ minto m, awɔɔ bir mɔɔ meerbaa bi mare? Bala, awɔɔ b'a dam ma, a a tɔr ka mɔɔ meerbaa bi ma y. XLIV Awɔɔ zɪ bi n Sɔtaana m. B'awɔɔ lɛ taa k'a a zɪ bi hɔɔnhɔ ba. Gɛrzer m tee... a sɪŋŋɪda σ. A n ɔɔɔta sira nɔ σ y, kɔ sira ba a nɔ σ bi minto. K'a ɪ ŋɔaar bare, meerbaa k'a n'a nɔ σ b'a n'a bam, bala, ŋɔaarzaa m, bi ŋɔaar zɪ m sɔ. XLV Kɔ mɔɔ nɪ, kɔ mɔɔ nɪ sira hum bi y'a ka awɔɔ bir sira kam mɔɔ σ y. XLVI Awɔɔ bire σ, nka y'a da ma, an a hi, a σ: mɔɔ mimbɔnyaa ba? Bɪ kɔ mɔɔ ɪ sira hire, bɔ m, awɔɔ bir a sire? XLVII ɔɔaa k'an Woso ɔɔaa bi, Woso lemim an n'a tɔr kam ma. Kɔ Woso ɔɔɔɔ bɛɛ n'awɔɔ m bi y'a ka, awɔɔ bir a tɔr kam mɔɔ ma y.»

XLVIII Zɪfɔrɔ wɔɔ n a hi Yeezuu m, η σ: «Kɔ wɔɔ σ, Samarii ɔɔaa n'ɪbu m, bi zinɛ nɪ kan ɪbu kɪ bi, wɔɔ gumɛ ba σ ra?» XLIX Yeezuu n a nyɪ bɔ η nɔ, a σ: «Zinɛ ba kan mɔɔ kɪ y. Bɪ mɔɔ yɪ m Zɪ dan σ, awɔɔ n bɔkare an nɪ mɔɔ bɔŋ σ! L Mɔɔ bir m kare m mɪŋŋa leɔɔɔre ma y. Bɪ, ɔɔaa ta σ, an nɪ mɔɔ dan σ, an nɪ dɔdɔ kare. LI Sira paan... mɔɔ n'a hire awɔɔ m, kɔ ɔɔaa mɔɔ meerbaa bi si, a bi gam fɪɪga y.» LII Zɪfɔrɔ wɔɔ n a hi m, η σ: «Wɔɔ dɔ kɛere, σ σ, zinɛ nɪ kan ɪbu kɪ! Abraham ga kan *wosolesinnɪsorazanno kɪ sɔ, ɪbu n bɔr ɪ n'a hire, ɪ σ: Kɔ ɔɔaa mɔɔ mim si, a bi gam fɪɪga y. LIII Lɛ ɪbu da wɔɔ yaaba Abraham k'a ga bi ra ra? Wosolesinnɪsorazanno gunga sɔ! I mɪŋŋa sa ɪbu σ nka?» LIV Yeezuu n a nyɪ bɔ η nɔ, a σ: «Kɔ m lɛ mɔɔ n'a bɔre m mɪŋŋa σ, mɔɔ leɔɔɔre jɪ bi nyɪntaŋ σ y. Mɔɔ Zɪ n'a lɛ bɔm mɔɔ σ, awɔɔ n'a hum ma, a Woso bi. LV Awɔɔ n a dɔ y, bi mɔɔ dɔ. Kɔ mɔɔ hi mɔɔ σ, mɔɔ n a dɔ, m ba mɔɔ nawom ŋɔaarzaa a n'awɔɔ hɔ bi m. Bɪ mɔɔ dɔ, m n'a meerbaa sim. LVI Awɔɔ yaaba Abraham b'a heer nyɔɔ, an a ka mɔɔ dɔmum bi yire ma. B'a a yɪ, a heer nyɔɔ.» LVII Zɪfɔrɔ wɔɔ n a hi, η σ: «ɪbu dɔɔraa n busoor ku y, ɪbu n bɔkare ɪ Abraham yɪ!» LVIII Yeezuu n a nyɪ bɔ η nɔ, a σ: «Sira paan... mɔɔ n'a hire awɔɔ m: dɔmum kɔ Abraham n nyɪnta σ bi, mɔɔ ta σ.»

LIX Ŋ n jaarɔ ɔr k'a ɔngɔɛɛn. Yeezuu n a nyaakom da, an bɔ Wosoce σ b'σ.

IX

Yeezuu ɔɔaa k'a yɪ kan bɔɔbaa kɪ waa

I Yeezuu k'a ni cenim bi, a gɔaa yi, an yi kan boɔbaa ki. II A *karɔndanyɔno wɔɔ n laaka naa do da han, η ɔ: «Karɔnsaamba, nka i mimbɔnyaa ba an yi kan boɔbaa ki? A y'a ba gɛɛ, a zɔɔ ni?» III Yeezuu n a nyi bo ɔ, a ɔ: «A muɔɔa bɛɛ y, b'a zɔɔ bɛɛ so y. Bi lɛ taa k'a hi, a ɔ, kɔ Woso zibɔɔ bi n a hunka a gɔr zi! IV A a ga m, k'ɔ Zɔ k'a mɔo nyɔɔ bi zi ba, kɔ woso lɛ n gɔɔta an bir ta ɔ. Kɔ gum da, gɔaa b'a dam ma an zi ba y. V Kɔ mɔo ni durnya nɔ ɔ bi, durnya lɛɛgure m mɔo m.»

VI Kɔ Yeezuu meer ba maam bi, a lihi da tara ɔ, an taa bi yɔɔ lihi bi m, an a gɔr, an a nɔ bɔɔ bi munyaa bi ma, VII A n a hi m, a ɔ: «Ta i yaa hi da i meer ɔ Silowee bɔrko ɔ.» Tɔ naa do lɛ taa k'a hi, a ɔ: nyɔɔdare. Bɔɔ bi n ta, an aa hi bi da a meer ɔ. K'a wusigɛ an ni doom bi, a mim i lɛɛ yim.

VIII A cɔɔno kan gɔɔɔ kɔ η lɛɛ ka ηn'a yi biisi an ni ho yinyem nɔ wɔɔ ki a hi, η ɔ: «Naa bɛɛ tir nyɔnta an bir ho yinyem bi ra?» IX Gɔsɔno n'a hire, η ɔ: «A muɔɔa m!» Gɔsɔno ɔ: «A bɛɛ y, a bɔkɔurezaa m.» Bɔɔ bi n a hi, a ɔ: «Mɔo muɔɔa m.» X N n a hi m, η ɔ: «Ibu munyaa b'a ba lo, an ni lɛɛ yire?» XI A n a nyi bo ɔ, a ɔ: «Gɔaa kɔ n'a birm Yeezuu b'i taa yɔɔ, an a nɔ mɔo munyaa bi ma, an a hi mɔo m, a ɔ: Ta i yaa hi da i meer ɔ Silowee bɔrko ɔ. Mɔo n ta, m aa hi da m meer ɔ, mɔo mim ni lɛɛ yim.» XII N n a hi m, η ɔ: «Gɔaa b'i ka?» A n a nyi bo ɔ, a ɔ: «Mɔo n a do y.»

XIII N n gɔaa k'a nyɔnta bɔɔ bi gaa, ηni ta m *farizeenɔ zi. XIV Yeezuu k'a taa bi yɔɔ an a mim bi gum bi, a ba a ɔ *sabaa hinni ɔ. XV Farizeenɔ wɔɔ n a lar so, k'a ba a ɔ lo, a mim ni lɛɛ yim gɛ? A n a hi η ni, a ɔ: «Taa a yɔɔ, an a nɔ mɔo mim ma, mɔo m hi da m meer ɔ, m ni lɛɛ yim.» XVI Farizeenɔ wɔɔ barla gɔsɔno y'a hire, η ɔ: «Gɔaa naa do, Woso gɔaa bɛɛ y, a bir zum sabaa hinni lero wɔɔ ɔ y.» Gɔsɔno ɔ: «Gɔaa mimbɔnyaabɔr y'a bam lo an bir hoserlo bare ncɔnaaɔ?» Mim naa do farizeenɔ wɔɔ gongɔ kɔ ma. XVII N n a ya, ηn'a hi bɔɔ bi m, η ɔ: «B'ibu, bɔ ibu n'a hum gɔaa k'a ibu waa bi je ɔ?» A n a nyi bo ɔ, a ɔ: «*Wosolesinnɔsorazaa m.»

XVIII Bi, zɔfɔrɔ jitanno wɔɔ n a si η ɔ, a nyɔnta bɔɔ, an mim n bɔkare an gɔ y. Pakra m kɔ η n'a zɔɔ wɔɔ bir, ηni laaka da η han. XIX N n laaka naa do da η han, η ɔ: «Awɔɔ nyi m gɔaa naa do m, awɔɔ n a do, a ɔ, yi a ɔ kan boɔbaa ki gɛ? Bi, a a ba lo, an ni lɛɛ yim keere?» XX A zɔɔ wɔɔ n a nyi bo ɔ, η ɔ, «Wɔɔ do paan... ɔ ɔ, wɔɔ nyi m, bi yi a ɔ bɔɔ. XXI Bi, wɔɔ n a do k'a ba a ɔ lo, a mim ni lɛɛ yim keere y. Kɔ nka y'a mim bi gɔ, wɔɔ n bi zaa do so y. K'a lar, nyi bɛɛ m do y. A a da ma, an a mim dɔnda a zim!» XXII A zɔɔ wɔɔ i nyi bam zɔfɔrɔ jitanno wɔɔ m. Bi y'a ka, ηni meer ba ncɔnaaɔ. Bala, jitanno wɔɔ kɔ ma, ηn'a hi, η ɔ: Kɔ gɔaa a hi, a ɔ: Yeezuu bi, *Krista m, k'a bɔ a zi. XXIII Bi y'a ka, a zɔɔ wɔɔ n a hi, η ɔ: «Nyi bɛɛ m do y, k'a lar.»

XXIV Farizeenɔ wɔɔ n a ya, ηni gɔaa k'a yi boɔbaa nɔ ɔ bi bir a hɔya ho ma, ηn'a hi m, η ɔ: «Nyi ba Woso m, i sɔra hi! Wɔɔ do wɔɔ ɔ, gɔaa naa do mimbɔnyaabɔr m.» XXV A n a nyi bo η nɔ, a ɔ: «Mɔo n a do kɔ mimbɔnyaabɔr ni y. Ho deem mɔo do, bala, mɔo nyɔnta bɔɔ, bi, mɔo i lɛɛ yim keere.» XXVI N n a hi m, η ɔ: «Bɔ a a ba ibu ni? A ba a ɔ lo an ibu mim bi gɔ?» XXVII A n a nyi bo η nɔ, a ɔ: «Mɔo lɛɛ ka, m a dɔnda awɔɔ m, b'awɔɔ n a tɔr ka ma y, gɛɛ lo? Bɔ minto m, a a ya, an ni mɔo larle? A hi awɔɔ ɔ k'a ba a karɔndanyɔno so ra?» XXVIII Farizeenɔ wɔɔ

n a sɨŋɨda ba, ŋn'a sɨnsɔ wɔrɛ, ŋn'a hɨrɛ, ŋ ɔ: «Ibɨ n a karɨndanyɨ!
 *Moyiisi karɨndanyɨnɔ m wɔɔ m. ^{XXIX} Wɔɔ dɔ, wɔɔ ɔ, Woso meer ba
 kan Moyiisi kɨ, bɨ naa dɔ naa, wɔɔ n a dɔ k'a tɔ a ɔ ka y.» ^{XXX} Gɔaa
 bɨ n a nyɨ bɔ ŋ nɔ, a ɔ: «Zɛkədɛ mim n naa! Awɔɔ n a tojɨ dɔ, b'a a
 ka mɔɔ mum nɨ lɛɛ yɨm la! ^{XXXI} Wɔɔ dɔ, wɔɔ ɔ, Woso bɨr a tɔr kam
 mimbɔnyaabɛnno ma y. Bɨ kɔ gɔaa ɨ Woso dan ɔ, an n'a hɔɔnhɔ bare,
 Woso y'a tɔr kam bɨ zaa ma. ^{XXXII} Gɔaa n a ma cɨna, ŋ ɔ, gɔaa ɨ gɔaa
 k'a yɨ kan bɔɔbaa kɨ bɨ mɨm gɔ y. ^{XXXIII} Gɔaa naa dɔ, kɔ Woso gɔaa ɨ
 bɛɛ, a b'a dam ma, an hɔsɨ ba y.» ^{XXXIV} N ŋ n a nyɨ bɔ ɔ, ŋ ɔ: «Yɨ ibɨ ɔ
 mimbɔnyaa nɔ ɔ, ɨ bɔr, ɨ nɨ karɨnda dɨndam wɔɔ m na?» N ŋ n la ra an
 bɔ, ŋn'a bɔ a zi.

^{XXXV} Yeezuu k'a a ma a ɔ, ŋ la ra bɨ, a bɔr zi an b'a hɨ m, a ɔ: «Ibɨ ɨ
 sɨra kam *Gɔaanyɨ b'ɔ ra?» ^{XXXVI} A n a nyɨ bɔ ɔ, a ɔ: «Nka nɨ, Zuuba,
 kɔ m sɨra ka ɔ?» ^{XXXVII} Yeezuu n a hɨ m, a ɔ: «Ibɨ yɨ, an nɨ meer bam
 kan ibɨ kɨ naa.» ^{XXXVIII} Gɔaa bɨ n a hɨ, a ɔ: «Mɔɔ sɨra ka ɨ ɔ, Zuuba.»
 A n kukurɛ zɛ a taa.

^{XXXIX} Yeezuu n a hɨ, a ɔ: «Bɔr mɔɔ ɔ durnya naa nɔ ɔ dɔdɔ minto,
 kɔ gɔɔɔ kɔ ŋ mɨm bɨr lɛɛ yɨm nɔ wɔɔ n lɛɛ yɨ, kɔ gɔɔɔ kɔ ŋ mɨm
 nɨ lɛɛ yɨm nɔ wɔɔ n a ba bɔɔrɔ.» ^{XL} Farizeenɔ kɔ ŋ nyɨnta kan kɨ
 rɔ wɔɔ kɔ ŋ naa ma bɨ, ŋ y'a hɨ, ŋ ɔ: «A hɨ ibɨ ɔ, bɔɔrɔ m wɔɔ m
 sɔ gɛ?» ^{XLI} Yeezuu n a nyɨ bɔ ŋ nɔ, a ɔ: «Kɔ bɔɔrɔ n'awɔɔ nɨ, awɔɔ
 mimbɔnyaa bɨ nyɨntaŋ ɔ y. Bɨ naa ma bɨ, k'awɔɔ ɔ, a mɨm ɨ lɛɛ yɨm
 bɨ, awɔɔ mimbɔnyaa bɨ gɔɔta an ta ɔ.»

X

Dundor kan a seero kɨ

^I «Sɨra paan... mɔɔ n'a hɨrɛ awɔɔ m, gɔaa k'a n gasɔ seero bakɔ lɛ nɨ
 y, an bɔkare an bɔɔra m, an gasɔ, bɨ zaa bɨ, koor m, hɔyɔrezaa m sɔ.
^{II} Bɨ, gɔaa k'a gasɔ bakɔ bɨ lɛ m bɨ, bɨ zaa m seero wɔɔ dundor. ^{III} Gɔaa
 k'a nɨ dɔm cɛɛ ma bɨ n'a gɔm dundor bɨ m, seero wɔɔ n a tɔr ka a
 leer ma. A n a seero wɔɔ bɨr deem-deem ŋ tɔ ma, an bɔ ŋ nɨ garga ra.
^{IV} K'a bɔ ŋ nɨ haay, ka an nawɔrɛ ŋ lɛɛ, seero wɔɔ n zu a jɛ ɔ, kɔ ŋ y'a
 leer dɔ bɨ minto. ^V N bɨ yɛrɛ, ŋnɨ zu saana jɛ ɔ y. A si ŋ nawɔm, ŋn'a
 gɔ saana bɨ ma, bala, ŋ n saanarɔ leer dɔ y.»

^{VI} Yeezuu n *hɔbɔkɔrɛnoom naa dɔ da ŋ nɨ, bɨ ŋ n hɔ kɔ Yeezuu a
 hɨ bɨ jɨ dɔ y.

Yeezuu m cɛɛ paan...

^{VII} Yeezuu n a ya, an a hɨ, a ɔ: «Sɨra paan... mɔɔ n'a hɨrɛ awɔɔ m,
 mɔɔ m bakɔ bɨ lɛ. ^{VIII} Gɔɔɔ kɔ ŋ lɛɛ ka mɔɔ lɛɛ ŋnɨ bɔr lɔ wɔɔ, konno
 m, hɔyɔrezannɔ m sɔ. Bɨ, seero wɔɔ n a tɔr ka ŋ ma y. ^{IX} Mɔɔ m bakɔ
 bɨ lɛ. Kɔ gɔaa gasɔ mɔɔ m, a bɔmbɔrɛ yɨm. A gasɔrɛ, an bɔ, an bɔr,
 an hɔbɨrɛ yɨ an a bɨ. ^X Koor bɨr zɛm k'a hɨ bɛɛ a ɔ, k'a koor ba, k'a gɛr
 zɛ, k'a hɔ zar y. Bɔr mɔɔ ɔ kɔ gɔɔɔ m mɨsɨrbaa yɨ, kɔ ŋ n'a yɨ an bɔr
 bɔ.»

Yeezuu m dundor mɨŋŋa

^{XI} «Mɔɔ m dundor mɨŋŋa. Bɨ dundor mɨŋŋa bɨ, a mɨsɨrbaa an n'a
 kam a seero wɔɔ minto. ^{XII} Gɔaa k'a nɨ zi bam busoo minto bɨ, seero
 wɔɔ dundor bɛɛ nɨ y, bɨ ŋ zaa bɛɛ sɔ y. K'a tampa yɨ an nɨ zɛrɛ, a si an
 nawɔrɛ, an n'a gɔm seero wɔɔ ma. Tampa bɨ n a da ŋ bɨr, ŋn'a hɨsɨga.

XIII Kɔ ɔɔaa bɪ, a ka an nawum busoo ma bɪ, a leer ba seero wɔɔ mim ma y. XIV Dundor munɔa m mɔɔ m. Mɔɔ m seero wɔɔ dɔ, bɪ mɔɔ seero wɔɔ mɔɔ dɔ sɔ, XV amba mɔɔ Zɪ mɔɔ dɔ, mɔɔ nɪ m Zɪ dɔ bɪ m. Bɪ, m mɪsɪrbaa mɔɔ n'a kare m seero wɔɔ minto. XVI Seero ɔɔsɪnnɔ ta ɔ, ɲ ba bako naa do ɔ y, bɪ mɔɔ brɔɔ gaam, m bɪr ɲ nɪ. ɲ zɛm b'a tor ka mɔɔ leer ma. Bɪ, seero bako nyɪntam deem a dundor deem. XVII Mɔɔ Zɪ ɪ mɔɔ ɲɔarɛ, bala, mɔɔ yɪ m mɪsɪrbaa kare, kɔ m m ya, m b'a si. XVIII ɔɔaa bɛɛ nɪ mɔɔ mɪsɪrbaa bɪ sire y, mɔɔ munɔa n'a kam. Mɔɔ m da ma, m a ka, mɔɔ m da ma, m a si. Mɔɔ Zɪ ɪ lɛ naa do ka mɔɔ ɔ.»

XIX Minno nɔɔn duro a ya, an zɪfɔrɔ wɔɔ ɔɔngɔ kɔ ma. XX ɔɔɔɔ ɔɔta yɪ ɲ barla, ɲn'a hɪrɛ, ɲ ɔ: «Zinɛ nɪ kan kɪ, hɔɔzaa m, bɔ minto m, a n'a tor kare a meerbaa ma?» XXI Bɪ, ɔɔsɪnnɔ y'a hɪrɛ, ɲ ɔ: «ɔɔaa kɔ zinɛ n nɪ kan kɪ meerbaaro bɛɛ m naa y. Zinɛ y'a dam ma, an bɔɔ mɪm ɔɔ ra?»

ɔɔɔɔ ɔɔta kaanm Yeezuu m

XXII N ɪ Zerizalem *Wosoɛ bankare tɔdaanoɔ cɪbsa bam. Nyɪnta a ɔ nyɛɛm dɔmum. XXIII Yeezuu nɪ bɪmbɪrm Wosoɛ ɔ b'ɔ Salomɔɔn lanɲa ɔɔta kɔ n y'a dɔ jaa m bɪ taa b'ɔ. XXIV Zɪfɔrɔ wɔɔ n bɪ bɪr ma, ɲn'a hɪ m, ɲ ɔ: «Kɔ *Krista n'ɪbɪ nɪ, ɪbɪ wɔɔ tore ɔ hɔɔndare nɔ ɔ, an ta, an dɔmum kara ku? A hɪ wɔɔ m paan...!» XXV Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Mɔɔ hɪ awɔɔ m, b'awɔɔ n a si y, ziro kɔ mɔɔ n nɪ bare m Zɪ tɔ ma rɔ wɔɔ ɪ mɔɔ kasetɪ kam. XXVI Bɪ, mɔɔ y'a hɪrɛ awɔɔ m, b'awɔɔ bɪr a sire y, kɔ mɔɔ seero bɛɛ n'awɔɔ m bɪ minto. XXVII Mɔɔ seero wɔɔ y'a tɔr kam mɔɔ leer ma, bɪ mɔɔ ɲ dɔ sɔ, ɲn'ɪ zum mɔɔ jɛ ɔ. XXVIII Bɪ mɔɔ *mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ kare ɲ ɔ. ɲ bɪ gam fɪɪga y. Bɪ, ɔɔaa b'a dam ma, an ɲ bɔ mɔɔ wɔ ɔ y. XXIX Mɔɔ Zɪ k'a ɲ ka mɔɔ ɔ bɪ lɛ da hɔ haay ra, bɪ ɔɔaa ba ɔ an b'a dam ma, an hɔ bɔ Zɪ bɪ wɔ ɔ y. XXX Mɔɔ kan Zɪ bɪ kɪ, wɔɔ deem.»

XXXI Zɪfɔrɔ wɔɔ n a ya, ɲnɪ jaarɔ ɔɔr k'a ɔɔngɔɛɛn. XXXII Yeezuu n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Mɔɔ ka awɔɔ m zibɛero munɲɔɔ kɔ ɲ y'a tɔ Zɪ zi rɔ wɔɔ yɪ. Brɔɔ minto y'a ka, awɔɔ k'a mɔɔ ɔɔngɔɛɛn ra?» XXXIII Zɪfɔrɔ wɔɔ n a nyɪ bɔ ɔ, ɲ ɔ: «Zibɛɛ munɲa bare minto bɛɛ y'a ka, wɔɔ n'ɪbɪ ɔɔngɔɛɛnɛ y, sonsɔ k'ɪbɪ wɔ, ɪbɪ k'ɪ m ɔɔaa, ɪ bɔkare, ɪ n'ɪ munɲa bam Woso bɪ minto m.» XXXIV Yeezuu n a nyɪ bɔ ɲ nɔ, a ɔ: «ɲ n a ɔɔrsɪra ba nɔnɔnaa awɔɔ *lɛrɔ ci bɪ nɔ ɔ ra? «Mɔɔ hɪ: wosoro n'awɔɔ m.» □□□□ Wɔɔ dɔ, wɔɔ ɔ, ɔɔaa b'a dam ma, an hɔ kɔ n y'a ɔɔrsɪra ba *Wosoci nɔ ɔ bɪ zar y. Woso ɔɔɔɔ kɔ ɲ y'a lemim ma rɔ wɔɔ bɪr wosoro. Awɔɔ y'a hum ɔɔaa kɔ Zɪ b'a nyɔɔ bɪ ma, a ɔ, sonsɔ ɪbɪ n'a wɔrɛ, kɔ mɔɔ hɪ mɔɔ ɔ Woso Nyɪ m mɔɔ m bɪ minto. XXXVI ɔɔaa kɔ Zɪ b'a bɔ ɔ, an a nyɔɔ durnya ɔ, b'awɔɔ ɔ, Woso sonsɔ an n'a wɔrɛ. Bala, kɔ mɔɔ hɪ mɔɔ ɔ Woso Nyɪ mɔɔ m bɪ minto. XXXVII Kɔ mɔɔ nɪ m Zɪ zi ba, a bɪ sɪra ka mɔɔ ɔ y. XXXVIII Bɪ kɔ mɔɔ y'a bare, baa k'awɔɔ n sɪra ka mɔɔ ɔ, k'a sɪra ka a zibɛɛ bɪ minto, k'a bɔkare a dɔ munɲa, a ɔ, Zɪ ɪ kan mɔɔ kɪ, mɔɔ nɪ kan Zɪ kɪ.»

XXXIX ɲ n a ya, ɲnɪ wuti, ɲn'a ɲɔam k'a nyasɔ. Yeezuu n a yɔ ɲ nɪ.

XL Yeezuu n a wusigɛ an ta Zorden kɔ lɛ ra zeezi, bɪncɛ kɔ Zaan a sɪnɲɪda ba ɔ, an nɪ *batɛm kan ɔ b'ɔ, an aa ɔɔta b'ɔ. XLI ɔɔɔɔ ɔɔta n bɔr zi, ɲn'a hɪrɛ, ɲ ɔ: «Zaan n hoser deem taan... ba y, bɪ hɔ haay k'a hɪ ɔɔaa naa do minto bɪ, sɪra m.» XLII Bɪ, ɔɔɔɔ ɔɔta sɪra ka ɔ b'ɔ.

XI

Lazaar mumbõore

^I Gõaa ı nyınta ı, an nı yaaba m. A tɔ m Lazaar. Betanii gõaa m. Maarii kan a cɛmba Martı kɪ kɔ m bɪ. ^{II} Maarii bɪ do ı tidøer nɔ Zuuba ma, an a minkø gaa, an a nonnɔ a gannɔ ma bɪ. A dakumboor Lazaar ı bɪ laafu bɪ. ^{III} A danlorɔ wɔɔ n nyɔɔ da, ɲn'aa a hɪ Yeezuu m, ɲ ɔ: «Gõaa k'ıbu ɲɔa bɪ bɪ laafu y.» ^{IV} Kɔ Yeezuu a ma bɪ, a a hɪ, a ɔ: «Yaaba naa do, zɛ yaaba bɛɛ y, zɛ an nawom Woso lɛbõore m. A minto n'a kam Woso Nyı bɪ n daure yı.»

^V Yeezuu nyınta an Martı ɲɔa kan a danzaa bɪ kɪ, Lazaar kɪ. ^{VI} Baa k'a a dɔ a ɔ, Lazaar bɪ laafu bɪ, a gɔɔta bɪnce k'an ta ɔ b'ɔ dɔmum hıya. ^{VII} Bɪ jɛ ɔ bɪ, a a hɪ a karındanyınɔ m, a ɔ: «Ü ɔ bɔ, ɔ ta Zidee ɔ.» ^{VIII} Karındanyınɔ wɔɔ n a hɪ, ɲ ɔ: «Karınsaamba, zıfɔrɔ a ka ma dıtaa k'a ıbu gongõeen jaarɔ m, ıbu lɛ taa k'ı ı ya, ı ı bɔ, ı ta b'ɔ ra?» ^{IX} Yeezuu n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «A n a sa dɔgta m an ta yirbøø ra lægure bɛɛ m ta ɔ wakatı buerehıya ra? Kɔ gõaa ı tam lægure ɔ a bɪr a gəm zɛɛ y, bala, a ı durnya naa do lægure yım. ^X Bɪ kɔ gõaa ı tam gunuu ɔ, a y'a gəm zɛm, bala, a mım bɪr lɛɛ yıre y.»

^{XI} K'a meer naa do ba an a nya bɪ, a a hɪ, a ɔ: «Wɔɔ gõaasıba Lazaar hinceem ba, bɪ mɔɔ tam, m aa a gu.» ^{XII} A karındanyınɔ wɔɔ n a hɪ m, ɲ ɔ: «Zuuba, kɔ hinceem a ba, a laafu yıre.» ^{XIII} Kɔ sɪra nı, Yeezuu bɪ, a ɲɔa a ɔ, k'a hɪ a ɔ, Lazaar ga. ɲ n bɔkare, ɲn'a hɔɔn dare, ɲ ɔ, hinceem paan... mim an n'a dındare. ^{XIV} Yeezuu n a hɪ ɲ nı paan..., a ɔ: «Lazaar ga. ^{XV} Bɪ kɔ mɔɔ n nyınta b'ɔ bɪ, mɔɔ ı heernyɔɔ m awɔɔ tɔ ma, k'a a da ma, a sɪra ka. K'a wuti, k'ɔ ta zi.» ^{XVI} Toma kɔ n n'a birm Didim* b'a hɪ karındanyınɔ gɔsınɔ wɔɔ m, a ɔ: «Ü ta, kan kɪ, ɔ aa gınga sɔ.»

^{XVII} Yeezuu k'a lee ku bɪ, a yaa dıga a n Lazaar bɪr. A bɪrle dɔmum si læm. ^{XVIII} Bɪ kɔ Betanii bɪ laato Zerizalem ma bɪ, a ga kɔ a ba cilo kaakɔ. ^{XIX} Zıfɔrɔ wɔɔ bɔr gɔta k'a bɪ yaa da Martı m kan Maarii kɪ, ɲ dakumboor bɪ gare minto. ^{XX} Kɔ Martı a ma, n ɔ, Yeezuu ı zɛm bɪ, a ta, an aa a zɛ ɔ, Maarii n gɔɔta har ɔ, an nı nyıntam. ^{XXI} Martı n a hɪ Yeezuu m, a ɔ: «Zuuba, kɔ nyınta ıbu ɔ naa ɔ, mɔɔ dakumboor bɪ bɪ gare y. ^{XXII} Bɪ, an gɔɔta naa, mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, hɔ haay k'ıbu n n'a yem Woso han bɪ, a y'a kare ıbu ɔ.» ^{XXIII} Yeezuu n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «ıbu dakumboor bɪ y'a mım bɔɲ ɔ.» ^{XXIV} Martı n a hɪ, a ɔ: «Mɔɔ dɔ, a y'a mım bɔɲ ɔ gøəno mumbõore dɔmum ɔ durnya nyare ma.» ^{XXV} Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ m mumbõore, mɔɔ m *mısrıbaa. Gõaa k'a sɪra ka mɔɔ ɔ bɪ, baa k'a zaa ga, a mısrıbaa yıre. ^{XXVI} Bɪ gõaa k'an mısrı, an nı sɪra kam mɔɔ ɔ, a bɪ gam fıga y. ıbu sɪra ka naa ɔ ra?» ^{XXVII} A n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «ıın... Zuuba, mɔɔ sɪra ka, mɔɔ ɔ, ıbu m *Krista, Woso Nyı k'a a ga m an bɔr durnya ɔ bɪ.»

^{XXVIII} K'a meer bɪ ba ncınaas bɪ, a a hɔr, an aa a danzaa Maarii bɪ bɪr, an a hɪ m sunsɛɛɛ m, a ɔ: «Karınsaamba bɔr, an n'ıbu birm.» ^{XXIX} Maarii k'a naa ma bɪ, a wuti zɔɔ-zɔɔ, an ta zi. ^{XXX} Bɪ ma bɪ, Yeezuu n gasɔ kɔ b'ɔ cına y. A gɔɔta an nı bɪnce kɔ Martı a zɛ ɔ b'ɔ. ^{XXXI} Zıfɔrɔ wɔɔ nyınta kan Maarii kɪ har ɔ b'ɔ, ɲn'ı bra bam nı. Kɔ ɲ y'a yı an wuti zɔɔ-zɔɔ an bɔ bɪ, ɲ zu a jɛ ɔ, ɲn'a hɔɔn dare, ɲ ɔ, ta an nawom yaa ra b'ɔ k'a yaa nyı ka.

* :XVI 11.16 «Didim» a lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: «Cırgørenyınɔ deem».

XXXII Maarii k'a yaa lee ku bñnce k'o Yeezuu n ta o b'õ bi, k'a a yi læem bi, a sũnta a taan n'a hum ni, a o: «Zuuba, k'o nyũnta ɪbu o naa o, mɔɔ dakumboor bi bi gare y.» XXXIII Yeezuu k'a yi, an ni nyi kam kan zũfuro k'o ŋ yaa a da zaa o ro wɔɔ ki bi, a heer a zɛ k'o ma. XXXIV A n a hi, a o: «A bir awɔɔ o ka?» Ŋ n a nyi bo no, ŋ o: «Zuuba, bõr ɪ dɪga a.»

XXXV Yeezuu n nyi ka. XXXVI Zũfuro wɔɔ n'a hire, ŋ o: «K'a dɪga a, a ŋõa gũta!» XXXVII Gõsunno n'a hire ŋ barla, ŋ o: «Gõaa k'a bõõ k'a yi kan bõõbaa ki mim gõ bi, a b'a dam ma, an a ka Lazaar bi gam na?»

XXXVIII Yeezuu heer n a ya, an a zɛ k'o ma, an a hor an ta yaa ra b'õ. Nyũnta a o ci yaa, ŋ n jaa ta a lɛ bi rɛ. XXXIX Yeezuu n a hi, a o: «K'a jaa bi gõ rɛ.» Gõr bi danlo Marti bi n a nyi bo no, a o: «Zuuba, a ji nyũntaŋ o, a dõmum si ho n naa.» XL Yeezuu n a nyi bo no, a o: «Mɔɔ n a hi ɪbu m, mɔɔ o, k'i sira ka mɔɔ o, ɪ Woso lebõõre yum na?» XLI Ŋ n jaa bi gõ rɛ. Yeezuu n a bõõta, an dɪga brama, an a hi, a o: «M Zi, mɔɔ ɪ barka dare ɪbu m, ɪbu k'i mɔɔ yaadare si bi minto. XLII Mɔɔ do, mɔɔ o, ɪbu ɪ mɔɔ yaadare sim dõmum haay, bi meer bi ba mɔɔ o gũɔɔ k'o ŋ bir mɔɔ ma naa o ro wɔɔ minto, k'o ŋ n'a da ma, ŋn'a si, ŋ o, ɪbu ɪ mɔɔ nyɔɔ.» XLIII K'a meer ba ncũnaaõ bi, a hõen si kan paŋŋa ki, a o: «Lazaar, bo!» XLIV Gõr bi n bo, a ganno kan a wõro ki ni kõsum kan pɛeraro ki, pɛera ni burgure a meer ma. Yeezuu n a hi gũɔɔ wɔɔ m, a o: «K'a pɛeraro wɔɔ hõnhõr ma, k'a to k'an ta!»

Jitanno wɔɔ k'o ma

k'a Yeezuu zɛ gõr

(Matiyee 26.1-5; Marki 14.1-2; Likki 22.1-2)

XLV Zũfuro wɔɔ duro gũɔɔ k'o ŋ nyũnta kan Maarii ki jur o ro wɔɔ, ŋni ho k'o Yeezuu a ba bi yi ro wɔɔ, gũta sira ka o. XLVI Gũɔɔ gõsunno ta, ŋn'aa *farizeenro yi, ŋni ho k'o Yeezuu a ba bi dũnda ŋ ni. XLVII *Wosocemannubõno jitanno kan farizeenro wɔɔ ki dõdõkõnno wɔɔ ki a so k'o ma, ŋn'a hi ŋ ni, ŋ o: «Bo wɔɔ n n'a bare? Gõaa naa do ɪ hoserlo bam gũta. XLVIII K'o wɔɔ to an n'a bare ncũnaaõ gũaa haay sira kan ŋ o, *Rõm zanno zem, ŋni bi wɔɔ *Wosoce bi da, kan wɔɔ do bi ki.»

XLIX Ŋ gũaa deem k'a to m *Kayiifo b'i nyũnta wosocemannubõr jitaare dõõraa bi do ma, an a hi, a o: «Awɔɔ bir hõõ ji mare y. L Awɔɔ n a do a o, a jira k'o gũaa deem n ga, gũaa haay minto k'o wɔɔ do bi b'a zar haay ra?» LI A miŋŋa hõõndare bɛɛ m meerbaa naa do ni y, k'o wosocemannubõr jitaare m dõõraa bi do o bi, Woso lemim naa do da a lɛ o, a o: Pakra m k'o Yeezuu m ga do bi minto, LII bi do bi minto bɛɛ m bala y, k'a Woso nyũno k'o ŋ y'a hũsiga bi so k'o ma læɛ deem o. LIII Hinni bi do o, ŋ y'a cũnta ŋ o, k'a zɛ gõr. LIV Bi minto y'a ka, Yeezuu n a ya, an ni bumburm paan... zũfuro jitanno wɔɔ bire o y. A ta bñnce niŋŋõ k'an jũnjɛem poohõõn ma b'õ, k'o niŋŋõ k'o n n'a birm Efrayim o b'õ, an aa gõõta b'õ kan a karũdanyũno ki.

LV Dõmum bi do o bi, *pakki cibsaa a zõ. Pakki bi k'a gõõta booti m bi yirbõɛ m gũõõ gũta a to bõlɛmaro o, ŋni ta Zerizalem o miŋŋa *hubõre zibõõ minto. LVI Ŋ n'a kam Yeezuu ma, bi ma bi, ŋ yi Wosoce o, ŋn'a hum k'o m, ŋ o: «Awɔɔ y'a hõõn dare, a o lo? A bi zem cibsaa

bɪ ma ra!» ^{LVI} *Wosocemannubənno jɪtanno kan *farizeenro wɔɔ kɪ lɛ ka, ɲ ɔ: Gɔaa k'a bɪnce dɔ kan a hɪ k'a ku a nyasɔ.

XII

Maarii tidəər nɔ Yeezuu ganno ma
(*Matiyee 26.6-13; Marki 14.3-9*)

^I *Pakkɪ cɪbsa k'a gɔɔta dɔmum sɔrdɪ bɪ, Yeezuu ta Betanii ɔ, kɔ kɔ Lazaar n ta ɔ b'ɔ. Kɔ bɪ do a Lazaar mɪm bɔ ɔ bɪ. ^{II} N yɪrbəə hɔbɪrɛ ba b'ɔ, n n a ka Yeezuu ɔ. Martɪ nyɪnta an nɪ hɔbɪrɛ jɪrm, bɪ ma bɪ, Lazaar ɪ gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ hɔbɪrɛ bɪm kan Yeezuu kɪ rɔ wɔɔ barla. ^{III} Maarii n tidəər nyɔɔ kɔ n y'a ba naar paan... m a lɛ n kɔsɪ bɪ sa gedre ɔ, an a nɔ Yeezuu ganno ma, an a mɪnkə gaa an a nɔnnɔ ma, tidəər jɪ bɪ n sɔr har bɪ ma haay. ^{IV} Karɪndanyɪnɔ wɔɔ gɔaa deem Zidas Iskarɪyɔtɪ kɔ gɔaa k'a nɪ zɛm k'a bɪ Yeezuu nyasɔ a ka b'a hɪ, a ɔ: ^V «Bɔ mɪnto, n n tidəər naa do sa, n n a hɛɛ *deniyee zɔɔkarkɔ, n n a ka cɪcɪrzanno ɔ?» ^{VI} K'a hɪ ncnaasɔ bɪ, a bɪr yɪrɛ ɪ ɔ, a hɔɔn an n'a dam cɪcɪrzanno ma y. Bala, a mɪɲɲa koor m, k'a y'a so busoo bɪ zɪbəə b'ɔ bɪ, a ɪ hɔ kɔ n n'a cɪntam bɪ kɔnam. ^{VII} Yeezuu n a hɪ, a ɔ: «K'a to! Naa do ba an nawɔm mɔɔ bɪrle dɔmum mɪnto. ^{VIII} Cɪcɪrzanno wɔɔ ɪ kan awɔɔ kɪ dɔmum haay, bɪ, mɔɔ bɪ kan awɔɔ kɪ dɔmum haay y.»

^{IX} Bɪ ma bɪ, zɪfɔrɔ cɪr gɔta a ma, ɲ ɔ, Yeezuu bɔr b'ɔ. ɲ n bɔr zɪ, bɪ ɲ n bɔr a mɪnto bala y, bɔr ɲ y'a ɔ k'a bɪ Lazaar k'a mɪm bɔ ɔ gəəno bɪrɛ ɔ bɪ yɪ. ^X *Wosocemannubənno jɪtanno wɔɔ a cɪnta k'a Lazaar zɛ gər sɔ, ^{XI} bala, a mɪnto y'a ka, zɪfɔrɔ gɔɔɔ gɔta n'a gɔrɛ ɲ ma, ɲn'ɪ Yeezuu mɪm sɪm.

Yeezuu ɪ gasɔm Zerizalɛm ɔ kan cɪrbəə kɪ
(*Matiyee 21.1-11; Marki 11.1-11; Likki 19.28-40*)

^{XII} Dɔ k'a mɛ bɪ, gɔɔɔ gɔta kɔ ɲ bɔr cɪbsa bɪ ma rɔ wɔɔ kɔ ɲ y'a ma, ɲ ɔ, Yeezuu ɪ zɛm Zerizalɛm ɔ bɪ, ^{XIII} ɲ bɛ gɔ lɛɛ yɪnyar, ɲnɪ ta k'a yaa a zɛ ɔ, ɲn'ɪ zee darɛ, ɲ ɔ:

«*Hozaana! Gɔaa k'a nɪ zɛm Woso tɔ ma,
*Israyɛl cɪr bɪ n barka yɪ.»

^{XIV} Yeezuu brapoo yɪ, an da ɔ, amba n y'a gɔrsɪra ba bɪ m:

^{XV} *Siyɔn zanno, a da bɪ bɔ ɔ y.

Ba awɔɔ cɪr nɪ zɛm n na.

Da a ɔ brapoo ɔ.

^{XVI} Karɪndanyɪnɔ wɔɔ n lɛɛ ka ɲnɪ hɔ k'a nɪ zɛm naa jɪ dɔ hɔɔ y. Bɪ, kɔ ɲ Yeezuu lɛbɔrɛ yɪ bɪ, ɲ hɔ kɔ ɲ y'a gɔrsɪra ba a mɪnto bɪ tɔ da a nɔ ɔ, bɪ naa ba ɲ y'a ɔ a mɪnto.

^{XVII} Bɪ, gɔɔɔ kɔ ɲ nyɪnta kan Yeezuu kɪ dɔmum k'a Lazaar bɪr yaa ɔ an bɔ, an a mɪm bɔ ɔ gəəno bɪrɛ ɔ rɔ wɔɔ a kasetɪ ka. ^{XVIII} Bɪ gɔɔɔ gɔta bɔr zɪ. Kɔ ɲ y'a ma, ɲ ɔ, a hoser naa do ba bɪ mɪnto y'a ka, ɲnɪ bɔr k'a b'a zɛ ɔ. ^{XIX} *Farizeenro wɔɔ n'a hum kɔ m, ɲ ɔ: «Awɔɔ yɪ, a dɔ a ɔ, a b'a dam ma, a hɔsɪ ba y. K'a dɪga gɔɔɔ haay kɔ ɲ nɪ zure a jɛ ɔ!»

Grekkɪrɔ y'a kam Yeezuu ma

^{XX} Cɪbsa k'a n ta ɔ bɪ mɪnto, grekkɪrɔ gɔsunnɔ der k'a Woso da ɔ.
^{XXI} ɲ n a hɪ Galilee kɔ Betsayɪdaa gɔaa Filipi m, ɲ ɔ: «Wɔɔ harzaa,

woo le n taa k'os Yeezuu yu.» XXII Filipi n ta, an aa hi Andir m, hn'a ze ku ra, hn'a hi Yeezuu m.

XXIII Yeezuu n a nyi bo n, a u: «Wakati a ku ku *Guaanyi bi n leboore yu. XXIV Sira paan... moo n'a hire awoo m: ku hoyaa a zo tara u, a n ga y, goota an nawore a deem. Bi, k'a ga, nyi an n'a dam gota. XXV Gooa k'a a misirbaa n, a b'a yure y. Bi, goaa k'a kaanm a misirbaa m durnya naa do no u, a misirbaa yim *misirbaa k'a nyare ba u bi no u. XXVI Ku goaa le taa k'a moo zi ba k'an zu moo u, buncu ku moo n ta u bi, moo ziboenyi bi nyintam b'u so. Gooa k'a moo zi ba, Zi y'a dan u. XXVII Naa ma bi, moo heer a ze ku ma, bi, ku m a hi moo u lo? Ku m a hi, moo u: M Zi, moo bumbu wakati naa do ma gee? Bi, wakati naa do minto y'a ka, moo n bor. XXVIII Zi, i le bo i to u.»

Leer n a to brama, an a hi, a u: «Moo n le bo u, bi moo yu m yare, m m le bo u.»

XXIX Gooa ku n nyinta b'u, hni leer bi ma ro woo y'a hire, n u, brama i haen si. Gosunno u, maleka i meer ba kan ki.

XXX Yeezuu n a hi, a u: «Leer naa do n bo moo minto y, bo a u, awoo minto. XXXI Durnya naa do dudu kare n naa keere, bi, n lam durnya naa do cir bi ra, an bo garga ra. XXXII Bi ku n moo busu brama durnya bure u, moo guu haay gaare m zi.» XXXIII Meerbaaro noon duro ba Yeezuu u, k'a a ze zaa hinka. XXXIV Gooa woo n a nyi bo n, n u: «*Lero ci b'a dunda woo m, a u: *Krista gootam domum k'a nyare ba u bi no u. Ibu ba lo, i n'a hire, i u, n Guaanyi bi busum brama? Guaanyi naa do, nka ni?» XXXV Yeezuu n a hi n, a u: «Legree goota awoo minto domum poore no u. Bala, leegree k'a goota an ta u bi, k'a ta a no u, a b'a ka monsigu bi n ze awoo ra y. Bala, goaa k'a ni tam monsigu u bi n a do ku ta an nawom ka y. XXXVI Ku leegree bi goota an ta u bi, k'a sira ka leegree b'u, k'a a ba leegree nyino.»

Yeezuu k'a meer ba kan n ki ncinaa u bi, a a hur an a nyaakom da n lee.

Gooa gota n sira ka Yeezuu u y

XXXVII Baa kan hoserlo k'a n ba n mum u ro woo ki haay, n n sira ka u y, XXXVIII ku ho ku *wosolesinnisorazaa Ezayii a hi n bi n ku yu: «Zuuba, nka i ho ku woo hi bi si? Nka Zuuba a panja hinka ni?»

XXXIX Ezayii deem-deem b'a hi ku bo minto y'a ka, n b'a dam ma, hn'a si y: XL «A n mum ta, an n heer ka, ku n mum b'a da ma an lee yu, ku n heer b'a da ma an a ji ma y, ku n b'a bo a taam, ku m n waa y.»

XLI Ezayii naa do hi, bala, a Yeezuu leboore bi yu, an a mim dunda.

XLII Kan bi ki haay, jtanoo woo barla, gota a mim si. Bi, *farizeero woo minto, n bur a kaseti kare y. Bala, n yu nyi bam, n y'a la a ra *sokomace b'u. XLIII Gooa leboore n n'a n, n bur a kam Woso ho ma y.

XLIV Yeezuu n a leer busu, an a hi, a u: «Gooa k'a sira ka moo u bi, sira bee a ka moo u y, Zi k'a moo nyoo b'a sira ka u. XLV Bi goaa k'a ni moo yure, Zi k'a moo nyoo b'a n'a yure. XLVI Moo m leegree, m bor durnya u, ku goaa k'a ni sira kam moo u bi bi goota monsigu u y. XLVII Ku goaa moo lemim ma, b'a n a si y, moo bee n n'a dudu kare y. Bala, moo n bor ku m bi durnya dudu ka y, bor moo u ku m bi durnya bumbu. XLVIII Gooa k'a kaanm moo m, a n moo lemim bi si, a zaa dudoker ta u. Lemim ku moo hi bi y'a dudu kam durnya nyare

hinni σ. XLIX Mɔɔ n m muηηa mim dɔnda y, Mɔɔ Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ b'i hɔ kɔ mɔɔ m ga m, m a hɪ bɪ hɪ mɔɔ m, kɔ m a hɪ. ^L Mɔɔ dɔ mɔɔ σ, a lɛ bɪ, *mɪsɪrbaa k'a nyare ba σ bɪ m. Hɔ kɔ mɔɔ n'a hum bɪ, a hɪ mɔɔ nawɔrɛ amba mɔɔ Zɪ a hɪ mɔɔ m bɪ m.»

XIII

Yeezuu y'a karɪndanyɪnɔ gannɔ sɔrgɔm

^I *Pakkɪ cɪbsa k'a n a ku cɪna bɪ, Yeezuu k'a a dɔ a σ a wakatu a ku bɪ, k'a bɔ durnya nɔ σ a a wusigə a Zɪ zi bɪ, a a muηηa gɔɔɔ kɔ η nɪ durnya σ rɔ wɔɔ ησa kan ησare gɔta kɪ.

^{II} A bɔr an nɪ hɔbɪrɛ bɪm, bɪ ma bɪ, Sɔtaana hɔɔndare da Sɪmɔɔn nyɪ Zidas Iskariyɔtɪ kɔ gɔaa bɪ heer σ, k'an a nyasɔ an a ka. ^{III} K'a a dɔ a σ, Zɪ bɪ hɔ haay zar a wɔ σ bɪ, b'a to a σ Woso zi, a a bɔ an nɪ tam zi bɪ, ^{IV} Yeezuu wuti hɔbɪrɛ bɪ ra, an a zaba bɪ bɔ a ra, an a cɪnta, an pɛera sa an a so a σ. ^V A n hɪ tɔ mɔr σ, an a sɪηηɪda ba an n'a karɪndanyɪnɔ wɔɔ gannɔ sɔrgɔm, an nɪ pɛera k'a so a σ bɪ nɔnnɔrɛ η ma.

^{VI} A n aa lee ku Sɪmɔɔn Pɪyɛɛr zi. Pɪyɛɛr n a hɪ m, a σ: «A n a ga m, k'ɪbɪ m mɔɔ gannɔ sɔrgɔ y, Zuuba!» ^{VII} Yeezuu n a nyɪ bɔ nɔ, a σ: «ɪbɪ n hɔ kɔ mɔɔ n'a bam bɪ jɪ dɔ cɪna y, b'ɪbɪ zɛm b'a dɔ.» ^{VIII} Pɪyɛɛr n a hɪ m, a σ: «ɪbɪ bɪ mɔɔ gannɔ sɔrgɔm fɪga y!» Yeezuu n a nyɪ bɔ nɔ, a σ: «Kɔ mɔɔ n ɪbɪ gannɔ sɔrgɔ, mɔɔ gɔaa bɛɛ n'ɪbɪ nɪ y.» ^{IX} Sɪmɔɔn Pɪyɛɛr n a hɪ m, a σ: «Zuuba, ɪ bɪ mɔɔ gannɔ sɔrgɔ bala y, mɔɔ wɔrɔ sɔrgɔ sɔ kan mɔɔ mim kɪ!» ^X Yeezuu n a hɪ m, a σ: «Gɔaa k'a a zɔr bɪ lɛ baa zɔrlɛ ma dɔ y, bala, a hu bɔ jilli. B'awɔɔ, dintim b'awɔɔ ma dɔ y. Bɪ, awɔɔ haay bɛɛ mɔɔ n'a hɪrɛ a ma y.» ^{XI} Bala, a gɔaa k'a n'a nyasɔm k'a ka bɪ dɔ. Bɪ minto y'a ka, a σ: «Awɔɔ haay hu bɛɛ bɔ y.»

^{XII} Yeezuu ka η gannɔ sɔrgɔ an a nya bɪ, a a huu bɪ sa, an a da a ra, an nyɪnta hɔbɪrɛ bɪ bɪncɛ σ b'σ, an n'a hɪrɛ η nɪ, a σ: «Awɔɔ hɔ kɔ mɔɔ ba awɔɔ m bɪ jɪ dɔ ra? ^{XIII} Awɔɔ ɪ mɔɔ birm, Karɪnsaamba gɛɛ Zuuba, a maam kare, bala, a m mɔɔ m. ^{XIV} K'awɔɔ Zuuba kan a karɪnsaamba kɪ m mɔɔ m bɪ y'a ka, mɔɔ n awɔɔ gannɔ sɔrgɔ, b'awɔɔ a ga m sɔ a kɔ gannɔ sɔrgɔ. ^{XV} Bala, makra mɔɔ ka awɔɔ σ, kɔ mɔɔ ba awɔɔ minto bɪ, k'a ba sɔ. ^{XVI} Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, zibəənyɪ n lɛ da a karɪnsaamba nɪ y, bɪ zibəəzaa kɔ n y'a nyɔɔ n lɛ da gɔaa k'a nyɔɔ bɪ nɪ y. ^{XVII} K'awɔɔ naa haay dɔ bɪ, k'awɔɔ ba maam, mimbirenyɪntazannɔ n'awɔɔ m.

^{XVIII} Mɔɔ bɪr meer bɪ bare awɔɔ haay minto y. Mɔɔ gɔɔɔ kɔ mɔɔ η bɔ σ rɔ wɔɔ dɔ. Kɔ *Wosoci bɪ meerbaa naa dɔ n kɔ yɪ: «Gɔaa k'a nɪ hɔ bɪm kan mɔɔ kɪ b'a ba mɔɔ jum.» ^{□□} A hɪ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ m kɛɛrɛ, kɔ mim bɪ n lee ku cɪna bɪ minto, k'a bɪ bɔr, k'a sɪra ka, a σ: A n ta σ bɪ m mɔɔ m.* ^{XX} Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, kɔ mɔɔ gɔaa nyɔɔ, n n a sɪ, mɔɔ n yɪ m sɪ, bɪ kɔ n mɔɔ sɪ, Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ bɪ n y'a sɪ.»

Zidas Iskariyɔtɪ kɔ gɔaa bɪ zambɔ (Matiyee 26.20-25; Markɪ 14.17-21; Likki 22.21-23)

^{XXI} Kɔ Yeezuu meer ba nɔcɪnaaσ bɪ, a heer a zɛ kɔ ma, an a hɪ, a σ: «Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪrɛ awɔɔ m, awɔɔ gɔaa deem mɔɔ nyasɔrɛ an mɔɔ ka.» ^{XXII} Karɪndanyɪnɔ wɔɔ nɪ dɪgam kɔ ma, ηη'a muηηa larlɛ kɔ

* ^{□□}:**XIX** 13.19 «A n ta σ bɪ m mɔɔ m» Woso tɔ deem m. A n a hunkare, a σ, Woso taure sɪηηɪda ba σ, b'a nyare ba σ y.

nka mim an n'a hum ge. ^{XXIII} Karındanyı deem kú Yeezuu nyunta an a n̄sa bı nyunta a jır ı. ^{XXIV} Sım̄oon Pıyeer n kotı ze m, a ı, an laaka da han: «Nka an n'a hum ma ge?» ^{XXV} Karındanyı bı n zerga Yeezuu cı ra, an a hı m, a ı: «Zuuba, nka nı?» ^{XXVI} Yeezuu n a nyı b̄o ı, a ı: «Ḡoaa k̄o m̄oo nı bur nyoom taanm ı m a ka ı bı, bı m.» K'a bur kur bı n̄o ma bı, a a ka Iskariyotı k̄o ḡoaa Sım̄oon nyı Zidas ı.

^{XXVII} Zidas k'a bur kur bı si bı, Sotaana gası ı d̄omım bı do ı. Yeezuu n a hı m, a ı: «H̄o k'ı ı k'ı ba bı, a ba z̄oo.» ^{XXVIII} N̄ haay k̄o n̄ nyunta b'ı r̄o r̄o ḡoaa deem n a d̄o k̄o b̄o minto, an naa hı y. ^{XXIX} K̄o Zidas n ta busoo bı m bı, ḡosınno y'a h̄oon dare, n ı, a hı Yeezuu ı k'an aa cıbsa bı m̄odr̄o si, ḡee, an aa h̄o nıñh̄o ka cıcirzanno ı.

^{XXX} Zidas k'a bur bı kur bı si bı, a b̄o l̄eem: Bı ma bı, gum da.

L̄e daa

^{XXXI} Zidas k'a b̄o bı, Yeezuu a hı, a ı: «Naa ma bı, *Ḡoanyı bı leboore yı, bı Woso leboore yı a t̄o ma. ^{XXXII} Woso y'a l̄e b̄on ı a zi, bı k'a yı poore Woso y'a l̄e b̄on ı.

^{XXXIII} M nyuno, d̄omım ḡoota poore k̄o m̄oo n ḡoota kan aw̄oo kı. Aw̄oo y'a kam m̄oo ma. Amba m̄oo hı zıf̄oro m bı m, bınce k̄o m̄oo n nı tan ı bı, aw̄oo bı lee kum b'ı y. A hı m̄oo nawore aw̄oo m keere so. ^{XXXIV} L̄e daa m̄oo n n'a kare aw̄oo ı: k'a k̄o n̄sa. Amba m̄oo aw̄oo n̄sa bı, k'a k̄o n̄sa maam so. ^{XXXV} Ncınaas bı, ḡoaa haay y'a d̄ore, a ı, m̄oo karındanyıno n'aw̄oo m, k'aw̄oo ı k̄o n̄sare.»

(*Matiye 26.31-35; Markı 14.27-31; Likki 22.31-34*)

^{XXXVI} Sım̄oon Pıyeer n a hı m, a ı: «Zuuba, ta ıbu n nawom ka?» Yeezuu n a nyı b̄o ı, a ı: «ıbu b'ı dam ma ı zu m̄oo ı ta bınce k̄o m̄oo n nı tan ı b'ı cına y, bı k'a yı poore, ı zem bı zu m̄oo ı.» ^{XXXVII} Pıyeer n a nyı b̄o n̄s, a ı: «Zuuba, b̄o minto m̄oo bı m dam ma, m zu ıbu ı dıtaa? M̄oo yı m mıñña meeyaa kare ıbu minto!» ^{XXXVIII} Yeezuu n a nyı b̄o ı, a ı: «K'ı mıñña meeyaa ka m̄oo minto nı? Sıra paan... m̄oo n'a hıre ıbu m, ıbu bıst kam m̄oo ma gallem kaako, koo n b̄okare, an baa da.»

XIV

Yeezuu n zaa, an nı tam Zı Woso zi

^I «A b'a heer zar y. K'a sıra ka Woso ı, k'a sıra ka m̄oo ı so. ^{II} Cero ta ı ḡota m̄oo Zı har ı. K̄o n b̄ee m̄oo b'a hıre aw̄oo m, k̄o m aa bınce k'aw̄oo n nı zem bı nyunta ı bı banka y. ^{III} K̄o m̄oo bı ta, m aa a banka aw̄oo minto, m̄oo yı m b̄ore, m b'aw̄oo gaa, bınce nıñh̄o k̄o m̄oo m ta ı bı, k'aw̄oo n bur b'ı so. ^{IV} Aw̄oo bınce k̄o m̄oo n nı tan ı bı zaa d̄o.»

^V Toma n a hı m, a ı: «Zuuba, w̄oo n a d̄o k̄o ta ıbu nawom ka y. W̄oo y'a bam l̄o, k'ı zaa bı d̄o?» ^{VI} Yeezuu n a hı m, a ı: «M̄oo n zaa, kan sıra kı, *mısr̄baa kı. Ḡoaa b'a dam ma, an ta Zı zi k̄o m̄oo minto b̄ee y. ^{VII} K̄o nyunta aw̄oo ı a m̄oo d̄o, aw̄oo m̄oo Zı bı d̄om so. Bı dıtaa naa, aw̄oo d̄o, a yı so.»

^{VIII} Filipi n a hı m, a ı: «Zuuba, Zı bı hınka w̄oo m, bı w̄oo b̄o.» ^{IX} Yeezuu n a hı m, a ı: «M̄oo nyunta kan aw̄oo kı laatu, ıbu n ḡoota, ı n m̄oo d̄o ra, Filipi! Ḡoaa k'a m̄oo yı bı, a Zı bı yı so. B̄o minto ıbu n'a hıre ı ı, n n Zı hınka ı nı? ^X ıbu n sıra ka, ı ı, m̄oo ı kan Zı kı, Zı bı nı kan m̄oo kı ra? Meerbaar̄o k̄o m̄oo nı n̄ bam kan aw̄oo kı r̄o w̄oo, m̄oo bur n̄ bare, m mıñña pañña nı y! Zı k'a nı kan m̄oo kı bı n'a

mijha zi bare. ^{XI} K'a mɔɔ mim si a ɔ, mɔɔ ɪ kan Zɪ kɪ, Zɪ nɪ kan mɔɔ kɪ, bɪ, k'awɔɔ n mɔɔ meerbaa bɪ si, k'a si zibæero nɔɔn duro minto.

^{XII} Sira paan... mɔɔ n'a hire awɔɔ m, gɔaa k'a sira ka mɔɔ ɔ, a zibæero kɔ mɔɔ nɪ η bam nɔ wɔɔ bare. A zibæero bam gɔta, ηnɪ le da nawɔnɔ m, bala, ta mɔɔ nawɔm Zɪ zi. ^{XIII} Hɔ haay k'awɔɔ n n'a yem mɔɔ tɔ ma, mɔɔ y'a bare, kɔ Zɪ m lebɔɔre yɪ Nyɪ bɪ zi. ^{XIV} K'awɔɔ hɔ niηjɔ ye mɔɔ tɔ ma, mɔɔ y'a bare.

^{XV} K'awɔɔ ɪ mɔɔ ηɔare, k'a mɔɔ lɛɔ si, a zu η ɔ. ^{XVI} Mɔɔ y'a yere m Zɪ han k'an Daahanzaa vanta ka a ɔ, k'an gɔɔta kan awɔɔ kɪ dɔmɪm haay. ^{XVII} A m sira *Espri, durnya b'a dam ma an a si y. Bala, n bɪr a yɪre, bɪ n n a dɔ sɔ y. B'awɔɔ dɔ, bala, a ɪ kan awɔɔ kɪ, an n'awɔɔ heer ɔ. ^{XVIII} Mɔɔ b'awɔɔ tom sɔnɔɔ y, mɔɔ zere awɔɔ zi. ^{XIX} A gɔɔta poore, durnya b'a yare an mɔɔ yɪ y. B'awɔɔ mɔɔ yum mɪsɪr, awɔɔ mɪsɪrbaa bam sɔ. ^{XX} Hinni bɪ do ɔ, awɔɔ y'a dɔre a ɔ, mɔɔ ɪ kan Zɪ kɪ, awɔɔ nɪ kan mɔɔ kɪ, mɔɔ nɪ kan awɔɔ kɪ. ^{XXI} Gɔaa k'a nɪ mɔɔ lɛɔ wɔɔ m, an nɪ zure η ɔ bɪ, a zaa ɪ mɔɔ ηɔam. Gɔaa k'a nɪ mɔɔ ηɔare, mɔɔ Zɪ bɪ y'a ηɔam sɔ, kɔ mɔɔ nɪ, mɔɔ y'a ηɔare, m m hunka m.»

^{XXII} Ziidi, Zidas Iskarɪyɔtɪ kɔ gɔaa bɪ bæe y, bɪ n a hɪ m, a ɔ: «Zuuba, ɪbɪ y'a bam lɔ ɪ ɪ hunka wɔɔ m, b'ɪbɪ b'ɪ hunkam durnya nɪ?» ^{XXIII} Yeezuu n a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «Kɔ gɔaa ɪ mɔɔ ηɔare, a zum mɔɔ lemim ɔ, bɪ mɔɔ Zɪ y'a ηɔare. Wɔɔ zem zi, ɔ bɪ gɔɔta kan kɪ. ^{XXIV} Gɔaa k'a n mɔɔ ηɔa bɪ bɪr zum mɔɔ lemim ɔ y. Bɪ lemim k'awɔɔ n'a mam naa, mɔɔ hɔ bæe y, a tɔ a ɔ Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ bɪ zi.

^{XXV} Nawɔnɔnɔ hɪ mɔɔ nawɔre awɔɔ m kɔ mɔɔ gɔɔta m nɪ kan awɔɔ kɪ bɪ minto. ^{XXVI} Daahanzaa Sent-Espri kɔ Zɪ n n'a nyɔɔm mɔɔ tɔ minto bɪ hɔ haay dundare awɔɔ m, a hɔ haay kɔ mɔɔ hɪ awɔɔ m nɔ wɔɔ tɔ dare awɔɔ nɔ ɔ.

^{XXVII} Mɔɔ laafɪ to awɔɔ m, m nɪ m laafɪ kare awɔɔ ɔ. Mɔɔ bɪr a kare amba durnya n'a kam bɪ nɪ y. A b'a ka a heer n a zar gɛɛ, a da n bɔ ɔ y. ^{XXVIII} Awɔɔ ma mɔɔ n a hɪ awɔɔ m, mɔɔ ɔ, mɔɔ cenim, bɪ mɔɔ yɪ m bɔre, m bɔr awɔɔ zi. K'awɔɔ ɪ mɔɔ ηɔare, awɔɔ y'a heer nyɔɔm kɔ mɔɔ nɪ tam Zɪ zi bɪ minto. Bala, Zɪ bɪ le da mɔɔ ra. ^{XXIX} Minno nɔɔn duro hɪ mɔɔ nawɔre awɔɔ m naa ma, bɪ η n a ku cɪna y. Kɔ η b'a ku, k'a η si. ^{XXX} Naa ma keere bɪ, mɔɔ bɪ m yare, m meer gɔta ba kan awɔɔ kɪ y. Bala, durnya cir b'ɪ zere. B'a hɔsɪ ba mɔɔ gɔr zi y. ^{XXXI} Bɪ, kɔ durnya n a dɔ a ɔ, mɔɔ yɪ m Zɪ ηɔare, m nɪ zi bare amba Zɪ le ka mɔɔ ɔ bɪ m. K'a wuti, k'ɔ cem.»

XV

Yeezuu kan diven gɔ kɪ makra

^I «*Diven gɔ paan... m mɔɔ m, bɪ wutuzaa m mɔɔ Zɪ m. ^{II} Mɔɔ vɛηjɔ haay k'a bɪr nyɪ dam bɪ, n y'a zem la, n n a zo. Bɪ, mɔɔ vɛηjɔ haay k'a nyɪ da bɪ, n y'a bankare, k'an nyɪ da an le da biisi ra. ^{III} Awɔɔ lɛɛ ka, a bankare yɪ kan lemim kɔ mɔɔ hɪ awɔɔ m bɪ kɪ. ^{IV} K'a gɔɔta kan mɔɔ kɪ amba mɔɔ nɪ kan awɔɔ kɪ bɪ m. Bala, kɔ diven gɔ vɛηjɔ bɪ n gɔɔta kan kɪ, a b'a dam ma, an nyɪ da a zim y. B'a hɔdeem k'an awɔɔ kɪ, k'awɔɔ n a naasɔ mɔɔ ma y.»

^V «Mɔɔ m *diven gɔ, awɔɔ n'a vɛηjɔo. Gɔaa k'a a naasɔ mɔɔ ma, mɔɔ nɪ m naasɔ ma sɔ, a zaa nyɪ dam gɔta, bala, kɔ mɔɔ ba kan awɔɔ kɪ, awɔɔ b'a dam ma a hɔsɪ ba y. ^{VI} Kɔ gɔaa n a naasɔ mɔɔ

ma, n y'a zom garga ra, amba gɔvɔŋŋɔ kɔ n y'a zɛ ra hɔ bi m, an ga, n n'a gɔr n n'a da sɛ rɛ, an a bi. VII K'awɔɔ a naasɔ mɔɔ ma, mɔɔ lemim bi nɪ kan awɔɔ ki, awɔɔ n hɔ k'awɔɔ lɛ n taa bi yɛ, a y'a yurɛ. VIII K'awɔɔ nyɪ da gɔta, bi n nɪ nyɪntam mɔɔ Zɪ lɛbɔɔrɛ, b'awɔɔ gɔɔtam mɔɔ karɪndanyɪɔ.»

IX «Kɔ Zɪ mɔɔ ŋɔa bi, mɔɔ awɔɔ ŋɔa sɔ. K'a gɔɔta mɔɔ ŋɔarɛ nɔ ɔ. X K'awɔɔ zu mɔɔ lɛrɔ wɔɔ ɔ, awɔɔ gɔɔta mɔɔ ŋɔarɛ nɔ ɔ, amba mɔɔ nɪ zum m Zɪ lɛrɔ ɔ, m gɔɔta a ŋɔarɛ nɔ ɔ bi m. XI Naa hɪ mɔɔ ɔ awɔɔ nɪ, kɔ mɔɔ heernyɔɔ n bir kan awɔɔ ki, k'awɔɔ heernyɔɔ n bir mɪŋŋa paan....»

XII «Ba mɔɔ lɛ bi n na: k'a kɔ ŋɔa, amba mɔɔ awɔɔ ŋɔa bi m. XIII Gɔaa ŋɔarɛ ba ɔ an lɛ da gɔaa k'a mɪsɪrbaa ka zɛ ma gɔɔɔ k'a ŋ ŋɔa rɔ wɔɔ minto y. XIV Hɔ kɔ mɔɔ hɪ awɔɔ m bi, k'awɔɔ ba, mɔɔ gɔaa sɪbɔɔ n'awɔɔ m. XV Mɔɔ bi m yarɛ m awɔɔ bir, m zibɔɔnyɪɔ y, bala, zibɔɔnyɪ bi n hɔ k'a zuuba n'a bam bi dɔ y. Awɔɔ bir mɔɔ nawɔrɛ, m gɔaa sɪbɔɔ, bala, hɔ kɔ mɔɔ ma m Zɪ zi bi, mɔɔ ka awɔɔ n a dɔ. XVI Awɔɔ bɛɛ mɔɔ bɔ ɔ y, mɔɔ y'awɔɔ bɔ ɔ, m zibɔɔ ka awɔɔ ɔ, k'a ta, k'a nyɪ da, k'awɔɔ nyɪ bi nya y. Bi y'a ka, k'awɔɔ hɔ haay yɛ mɔɔ Zɪ bi han mɔɔ tɔ ma, a y'a karɛ awɔɔ ɔ. XVII Hɔ kɔ mɔɔ n'a hum k'awɔɔ n a ba bi, k'a kɔ ŋɔa.»

Durnya sɔ a m

XVIII «Kɔ durnya sɔ awɔɔ m, k'a dɔ a ɔ, lɛɛ a ka an sɔ mɔɔ m. XIX Kɔ durnya bi zannɔ n'awɔɔ m, durnya bi hɔ k'a sɔ ɔ bi ŋɔam. Bi durnya bi zannɔ bɛɛ n'awɔɔ nɪ y. Mɔɔ y'awɔɔ bɔ ɔ durnya nɔ ɔ a hɔ, bi y'a ka, durnya n sɔ awɔɔ m. XX K'a hɔ kɔ mɔɔ hɪ awɔɔ m bi tɔ da a nɔ ɔ: zibɔɔnyɪ n lɛ da a zuuba ra y. Kɔ ŋ fir ka mɔɔ ma, ŋ fir karɛ awɔɔ ma sɔ. Kɔ ŋ zu mɔɔ lemim b'ɔ, ŋ zure awɔɔ hɔ ɔ sɔ. XXI N naa haay bare awɔɔ m mɔɔ tɔ ma, bala, ŋ n Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ bi dɔ y. XXII Kɔ mɔɔ ɪ nɪ bɔr ŋ bire ɔ, m bi hɔ k'an ta ɔ hɪ ŋ nɪ, ŋ mimbɔnyaa bi nyɪntaŋ ɔ y. Bi dutaa naa, ŋ mimbɔnyaa bi sugur ba ɔ y. XXIII Gɔaa k'a sɔ mɔɔ m, sɔ a ɔ mɔɔ Zɪ m sɔ. XXIV Kɔ mɔɔ ɪ nɪ zibɔɔrɔ nɔɔn duro kɔ gɔaa n a ba rɔ nɔɔm ba ŋ bire ɔ, ŋ mimbɔnyaa bi nyɪntaŋ ɔ y. Bi dutaa naa, ŋ yɪ ŋ yɪ, ŋn'a gu, ŋn'ɪ sɔm wɔɔ m, mɔɔ kan m Zɪ ki. XXV A lɛ taa k'a hɪ a ɔ, lemim kɔ n y'a gɔrsira ba ŋ *lɛrɔ ci nɔ ɔ bi kɔ yɪ. <N sɔ mɔɔ m, b'a jɪ ba ɔ y.> »

XXVI «Kɔ mɔɔ ta m Zɪ zi, mɔɔ Daahanzaa bi nyɔɔrɛ awɔɔ m. Sɪra *Espri k'a n'a tore m Zɪ zi bi, a mɔɔ kasetɪ karɛ a zim. XXVII Awɔɔ sɔ, awɔɔ mɔɔ kasetɪ kam, bala, awɔɔ ɪ kan mɔɔ ki hallɪ a sɪŋŋɪda ɔ.»

XVI

I «Naa haay hɪ mɔɔ ɔ awɔɔ m, k'awɔɔ b'a gɛm zɛ y. II Nɪ larɛ awɔɔ ra *sokomacɛrɔ ɔ. Domum ta ɔ an nɪ zɛm, gɔaa k'a n'awɔɔ zɛm gɛr bi y'a hɔɔn dare a ɔ, mannɪ a ba, a ka Woso ɔ. III Nɪ y'a bare awɔɔ m nɔnɔnaa, bala, ŋ n Zɪ dɔ, ŋ n mɔɔ dɔ sɔ y. IV Naa hɪ mɔɔ ɔ awɔɔ m, kɔ wakati bi bi bɔr, k'a hɔ kɔ mɔɔ hɪ awɔɔ m bi tɔ da a nɔ ɔ.»

Sent-Espri zibɔɔ

«Mɔɔ n lɛɛ ka m a hɪ awɔɔ m a sɪŋŋɪda ɔ y, bala, mɔɔ nyɪnta kan awɔɔ ki. V Bi naa ma bi, ta mɔɔ nawɔm Zɪ k'a mɔɔ nyɔɔ bi zi, b'awɔɔ bire ɔ bi, gɔaa ba ɔ, an nɪ mɔɔ larm, a ɔ: ta ɪ nawɔm ka? VI Kɔ mɔɔ hɪ awɔɔ m bi minto y'a ka, awɔɔ heer n a zar. VII Sɪra mɔɔ hɪ awɔɔ m.

Awɔɔ daahan minto y'a ka, mɔɔ nɪ tare. Bɪ, kɔ mɔɔ n doo, Daahanzaa bɪ bɪ zere awɔɔ zi y. Bɪ kɔ mɔɔ doo, mɔɔ y'a nyɔɔre awɔɔ m. ^{VIII} K'a mɪŋŋa bɪ bɔr, a mimbonyaa, tɪrgabaa kan dɔdɔkare kɪ, kɔ ŋ lɔnɔ, a y'a hunkam durnyazannɔ m. ^{IX} Mimbonyaa bunce ɔ, ŋ n sɪra ka mɔɔ ɔ y. ^X Tɪrgabaa bunce ɔ, ta mɔɔ nawɔre m Zɪ zi, b'awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ y. ^{XI} Dɔdɔkare bunce ɔ, n durnya cir bɪ dɔdɔ ka.»

^{XII} «Hɔ gota ta ɔ mɔɔ n n'a hɪre awɔɔ m, b'awɔɔ b'a dam ma, a ŋ si naa ma y. ^{XIII} Kɔ sɪra *ɛspri bɪ bɪ bɔr, a y'awɔɔ dam sɪra haay zaa ra, bala, a bɛɛ n n'a mɪŋŋa meer bare y, bɪ, a hɔ k'a n'a mam bɪ hɪre, a hɔ k'a nɪ zem bɪ dɪndare awɔɔ m. ^{XIV} A y'a lɛ bɔm mɔɔ ɔ, bala, a hɔ k'a nɪ mɔɔ ɔ bɪ sire, an a hɪ awɔɔ m. ^{XV} Hɔ haay kɔ mɔɔ Zɪ n tam bɪ, mɔɔ hɔ m. Bɪ y'a ka, mɔɔ n a hɪ, mɔɔ ɔ, a hɔ kɔ mɔɔ n n'a hɪm bɪ hɪre awɔɔ m.»

Heerzar y'a bam heernyɔɔ

^{XVI} «A gɔɔta poore, awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ mɪm ɔ y, bɪ k'a yɪ poore ɔɔ, awɔɔ mɔɔ yɪm.» ^{XVII} A karɪndanyɪnɔ gɔsɪnnɔ y'a hɪm kɔ m, ŋ ɔ: «Bɔ a a ŋɔa k'a hɪ wɔɔ nɪ? A gɔɔta poore awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ a mɪm ɔ y, b'a gɔɔta poore awɔɔ mɔɔ yɪre, gɛɛ, ta mɔɔ nawɔre, m Zɪ zi?» ^{XVIII} N n a hɪre, ŋ ɔ: «Poore naa do jɪ lɛ taa k'a hɪ, a ɔ lɔ? Wɔɔ bɪr hɔ k'a n'a hɪm bɪ jɪ dɔre y!»

^{XIX} Yeezuu k'a a dɔ a ɔ, karɪndanyɪnɔ wɔɔ lɛ taa k'a a lar bɪ, a a hɪ ŋ nɪ, a ɔ: «Laaka awɔɔ n'a dam kɔ han k'a mɔɔ mɪm bɪ jɪ dɔ ra? A gɔɔta poore awɔɔ b'a yare a mɔɔ yɪ a mɪm ɔ y, poore awɔɔ mɔɔ yɪre. ^{XX} Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m, awɔɔ nyɪ kare, a zee da, durnyazannɔ n bɪr a heer nyɔɔm. Awɔɔ heer y'a zarm, b'awɔɔ heerzar y'a bam heernyɔɔ. ^{XXI} Kɔ lɔ ɪ nyɪ yɪre, a ɪ busum ma, a dɔmɪm k'a ku bɪ minto. Bɪ k'a nyɪ bɪ yɪ, a fir yɪre bɪ tɔ bɔ a nɔ ɔ. Heernyɔɔ gota ɪ kan kɪ k'a nyɪ yɪ durnya ɔ bɪ minto. ^{XXII} Bɪ minto y'a ka, awɔɔ nɪ heerzar nɔ ɔ naa ma, bɪ mɔɔ yɪ m yare, m awɔɔ yɪ heernyɔɔ nɔ ɔ, bɪ, heernyɔɔ bɪ do, gɔaa b'a dam ma, an a zar y. ^{XXIII} Ncɪnaaɔ, dɔmɪm bɪ do ɔ, awɔɔ b'a yare a mɔɔ lar hɔsɪ minto y. Sɪra paan... mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m, k'awɔɔ hɔ ye mɔɔ Zɪ han mɔɔ tɔ ma, a y'a kare awɔɔ ɔ. ^{XXIV} A n ta, an dɪtaa ku, awɔɔ n hɔsɪ ye mɔɔ tɔ ma y. K'a hɔ ye, a y'a yɪre, k'awɔɔ heernyɔɔ bɪ n bɪr mɪŋŋa paan....»

Yeezuu bɔr durnya ra

^{XXV} «Naa haay hɪ mɔɔ ɔ awɔɔ m *hɔbɔkɔrenoom m, bɪ wakati ɪ zem mɔɔ bɪ m yare, m meer ba kan awɔɔ kɪ ncɪnaaɔ y. Mɔɔ Zɪ bɪ mɪm hɪre awɔɔ m paan... ^{XXVI} Hinni bɪ do ɔ bɪ, awɔɔ hɔ yem mɔɔ tɔ ma, bɪ mɔɔ n a hɪ awɔɔ m, mɔɔ ɔ, mɔɔ yaa dam Zɪ m awɔɔ tɔ ma y. ^{XXVII} Bala, Zɪ b'awɔɔ ŋɔa. K'awɔɔ mɔɔ ŋɔa, a si ɔɔ, a ɔ, m to mɔɔ ɔ Woso zi bɪ minto. ^{XXVIII} M to mɔɔ ɔ Zɪ zi, m bɔr durnya ɔ. Bɪ naa ma bɪ, bɔ mɔɔ nawom durnya ɔ, m n nɪ tam Zɪ zi.»

^{XXIX} A karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a hɪ m, ŋ ɔ: «Ba ɪbɪ nɪ meer bam paan... keere ɪ wɔɔ saa hɔbɔkɔrenoom dare haay ma na. ^{XXX} Keere naa, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ ɪbɪ hɔ haay dɔ, ɪbɪ lɛ baa kɔ gɔaa n ɪ lar y. Bɪ y'a ka, wɔɔ n a dɔ mɪŋŋa wɔɔ ɔ, ɪ to ɪbɪ ɔ Woso zi.» ^{XXXI} Yeezuu n a nyɪ bɔ ŋ nɔ, a ɔ: «Dɪtaa awɔɔ bɔkare an n'a hɪre a ɔ, awɔɔ sɪra ka keere ra? ^{XXXII} Ba wakati n nɪ zem na, b'a lee ku keere, awɔɔ hɪsɪga dam, gɔaa biyɔɔ n bɪr tare a lɛ a lɛ, a mɔɔ to m deem. Bɪ mɔɔ bɪ m deem nɪ y, Zɪ ɪ kan

мөө кт. XXXIII Naa hу мөө ш аwөө м k'a laafu yу мөө zi. Awөө и firyре нө ш durnya naa do нө ш. Бт k'a heer ba kookoo, мөө бөр durnya ra.»

XVII

Yeezuu yaadars

^I Кү Yeezuu meer ba ncınaаш бт, а а бөөта an dıga brama, an а hу, а ш: «M Zı, wakati а ku, и Nyı бт тó busu, k'ı Nyı бт n а da ma, an и тó busu сө. ^{II} Panja k'ıbu ka ш gúaa haay burə ш бт, а *mısrbaa k'a nyare ba ш бт kam gúoo haay k'ıbu η ka ш рө wөө ш. ^{III} Bala, mısrbaa k'a nyare ba ш бт, кү η y'ıbu dө бт m, ıbu k'ı m Woso а deem paan... kan gúaa k'ıbu nyoo Yeezuu *Krista бт кт. ^{IV} Мөө m лө бө ıbu ш tara burə ш. Zibəə k'ıbu ka мөө ш кү ma ba бт, мөө ba, m а nya. ^V Kεere бт, Zı, мөө da ш и zi, cirbəə ninjə кү мөө n ta m и zi, бт ma бт, durnya n nyınta ш бт m.»

^{VI} «Gúoo ninjoo k'ıbu η бө ш durnya нө ш, и η ka мөө ш рө wөө, мөө ıbu тó hunka η нт. Nyınta η y'a ш ıbu gúoo, и η ka мөө ш, бт η zu ıbu lemim б'ш. ^{VII} N y'a dө kεere, η ш, hө haay k'ıbu ka мөө ш бт, а to а ш ıbu zi. ^{VIII} Lemim кү мөө hу η нт бт, ıbu n а ka мөө ш бт m. N y'a si, ηn'a dө sıra paan... η ш, бө мөө ш ıbu zi, ηn'a si, η ш, ıbu и мөө nyoo. ^{IX} Мөө и yaa dare η minto. Мөө бт yaa dam durnya minto y, yaa мөө n'a dam gúoo k'ıbu η ka мөө ш рө wөө minto. ıbu gúoo m. ^X Бт, hө haay k'an мөө hө бт, ıbu hө m сө, amba hө haay k'a n'ıbu hө бт, мөө hө m. Мөө leboore yу η gур zi. ^{XI} Бт, мөө бт maasıre bam durnya нө ш dө y, η муηjoo gootare η n бт durnya нө ш. Ze мөө nawore ıbu zi. M Zı муηja, dө η ma и тó k'ıbu ka мөө ш бт minto, кү η нт бт deem, amba wөө n deem бт m. ^{XII} Кү мөө nyınta kan η кт бт, dө мөө nawore η ma ıbu тó k'ıbu ka мөө ш бт minto. Мөө ku η la, бт η gúaa deem n nyaam нт y, кү n бт m, nyaanlezaa бт m, кү *Wosoci meerbaar wөө n кү yı.»

^{XIII} «Ze мөө nawore ıbu zi kεere, бт meerbaar нөон duro ба мөө nawom durnya нө ш кү η нт мөө heernyoo yу haay. ^{XIV} Мөө ıbu lemim бт ka η ш, durnya n сө η нт, кү durnya hө бее нт η му, amba durnya hө бее m мөө m бт minto. ^{XV} Мөө n а ye k'ıbu нт η бө durnya ш y, бт, k'ı dө η ma Sotaana minto. ^{XVI} Durnya hө бее y, amba durnya hө бее m мөө m бт m. ^{XVII} A ka k'ı sıra бт n η ba а hө. ıbu lemim бт sıra m. ^{XVIII} Amba ıbu мөө nyoo durnya нө ш бт, η nyoo мөө nawom durnya нө ш сө. ^{XIX} N minto, мөө yı m муηja kam, кү η муηjoo n а муηjoo ka sıra minto.»

^{XX} «Yaa бее мөө n'a dare η minto bala y. Yaa мөө n'a dam gúoo кү η нт zem бт sıra ka мөө ш, η meerbaar wөө тó ma рө wөө minto сө. ^{XXI} Zı, кү η haay n бт deem amba ıbu n нт kan мөө кт, мөө нт kan ıbu кт бт m. Кү η n nyınta kan wөө кт сө, кү durnya n а si, а ш, ıbu и мөө nyoo. ^{XXII} Бт мөө, мөө leboore k'ıbu ka мөө ш бт ka η ш, кү η нт бт deem amba wөө n deem бт m. ^{XXIII} Кү мөө n бт kan η кт amba ıbu нт kan мөө кт бт m. Кү ηn'a ze кү ra deem кү durnya n а dө а ш, ıbu мөө nyoo, и η ηsa amba ıbu и мөө ηsa бт m.»

^{XXIV} «Zı, мөө лө taa бınce кү мөө n ta ш бт, кү gúoo k'ıbu η ka мөө ш рө wөө n бт nyınta kan мөө кт б'ш сө, кү η нт leboore k'ıbu ka мөө бт yı, bala, ıbu лее ka и мөө ηsa бт ma бт, durnya n nyınta ш y. ^{XXV} M Zı k'an turga, durnya k'a n ıbu dө бт, мөө ıbu dө. Бт, nawonno а dө,

η σ, ιβυ ι μωω ηγωω. ^{XXVI} Μωω ka ηη'ιβυ δω, βι μωω γι m γare m a ka ηη'ι δω, κω ησare κ'ιβυ μωω ησam βι m ηνιnta η σ, κω μωω n βιr kan η κι.»

XVIII

Yeezuu nyasore

(Matiyee 26.47-56; Marki 14.43-50; Likki 22.47-53)

^I Κω Yeezuu meer βι ba ncinaaσ βι, a a hσr kan a *karındanyıno wωω κι, an bra Sedron bσrkw βι ma. Gσsira nı b'σ, an gasσ σ kan a karındanyıno wωω κι.

^{II} Zidas k'a n'a nyasom k'a ka βι bınce βι δω, bala, Yeezuu tır ta b'σ kan a karındanyıno wωω κι. ^{III} Zidas ka *Rσm sσrdaarσ wωω lεε kan Wosocε dσmazanno kω *wosocεmannıbønno jıtanno wωω η ka rσ wωω κι, kan *farizeenrσ κι, ηηı bσr gσsira σ b'σ kan yar mσr κι, fitirerσ κι, ηηı sε gungu.

^{IV} Yeezuu k'a hσ k'a nı zem b'a γι βι δω βι, a a zσ, an a hı η nı, a σ: «Nka awωω n'a kam ma?» ^V N η n a nyı bσ nσ, η σ: «Nazaretı Yeezuu.» A n a hı η nı, a σ: «A m μωω m.» Βι, Zidas k'a n'a nyasom k'a ka βι γι η barla. ^{VI} Yeezuu k'a naa hı η nı βι, η γ'a bσ a kur m, ηη'a dundo. ^{VII} Yeezuu n a ya, an η lar, a σ: «Nka awωω n'a kam ma?» N η n a nyı bσ σ, η σ: «Nazaretı Yeezuu.» ^{VIII} Yeezuu n a nyı bσ η nσ, a σ: «Μωω hı awωω m, μωω σ, a m μωω m. K'a ka awωω nawom μωω ma, k'a nawōnno to, ηηı cem.» ^{IX} Meerbaa kω Yeezuu a hı βι, kω an n'a γıre ncinaaσ: «Gσωω κ'ιβυ η ka μωω σ rσ wωω, μωω n deem to, an nyaam γ.»

^X Sımωōn Pıyεer nyınta kargσ m, an a gaa σ, an wosocεmannıbσr jıtaare βι zıbōnyı zε an a bısı tor gσ ma. Zıbōnyı βι do tσ m Malkus. ^{XI} Yeezuu n a hı Pıyεer m, a σ: «I bσ, ι ι kargσ βι du a caan σ. Μωω βι fıryıre nıηησ kω μωω Zı a ka μωω σ βι γım na?» ^{XII} Sσrdaarσ wωω kan a cir βι κι kan zıfσrσ Wosocε dσmazanno wωω κι Yeezuu nyasσ, ηη'a wσrσ sur.

Nı ta Yeezuu m wosocεmannıbσr jıtaare Hannı taa

^{XIII} Lεε η γ'a ka, ηηı ta m Hannı zi. Βι, Hannı nyımbσεere zim m *Kayııfσ m. Kayııfσ βι, wosocεmannıbσr jıtaare m dσwraa βι do σ. ^{XIV} Kayııfσ deem-deem βι do ι zıfσrσ wωω dōndō, a σ: kω gσaa deem ga gσaa haay minto, a jıra βι.

(Matiyee 26.69-70; Marki 14.66-68; Likki 22.55-57)

^{XV} Sımωōn Pıyεer kan karındanyı vanta κι zu Yeezuu je σ. Βι, kω wosocεmannıbσr βι karındanyı deem βι δω βι, a gasσ kan Yeezuu κι wosocεmannıbσr jıtaare βι har σ b'σ. ^{XVI} Pıyεer n jum garga ra, halle ma, karındanyı deem kω wosocεmannıbσr jıtaare b'a δω βι bσ, an meer ba kan lσ k'a nı dσm har βι lε ma βι κι, an Pıyεer gaa, an gasσ m. ^{XVII} Zıbōnyılıσ k'a nı dσm halle ma βι n a hı m, a σ: «Gσaa naa do, a karındanyıno wωω gσaa deem bεε n'ιβυ m sσ ra?» Pıyεer n a nyı bσ σ, a σ: «Ayy..., a bεε m μωω nı γ.» ^{XVIII} Zıbōnyıno wωω kan Wosocε dσmazanno wωω κι sε hε, ηη'ι nyı kam ma, bala, nyεem ι bare. Pıyεer nyınta kan η κι, an nı nyı kam ma sσ.

(Matiyee 26.59-66; Marki 14.55-64; Likki 22.66-71)

^{XIX} Wosocεmannıbσr jıtaare βι nı Yeezuu larm a karındanyıno wωω ma kan a hōdındare βι κι. ^{XX} Yeezuu n a nyı bσ σ, a σ: «Μωω pa da gσaa haay m, μωω hσ dında gσωω m dōmım haay *sokomacero σ

kan *Wosoce ɔ kɪ, bɪnce kɔ zɪfɔrɔ haay n'a som kɔ ma ɔ, bɪ mɔɔ n hɔsɪ nyaakom da, m a hɪ y. ^{XXI} Bɔ minto m, ɪbɪ nɪ mɔɔ larɛ? Hɔ kɔ mɔɔ hɪ bɪ, gɔɔɔ kɔ ɲ y'a tɔr ka mɔɔ ma rɔ wɔɔ lar. ɲ hɔ kɔ mɔɔ hɪ bɪ dɔ mɲɲa.» ^{XXII} Yeezuu k'a naa hɪ bɪ, Wosoce dɔmazaa deem k'a nyɪnta b'ɔ b'a wɔ ta rɛ, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Bɔ minto m, ɪbɪ n'a nyɪ bɔm wosocemannɔbɛr jɪtaare m nɔɪnaaɔ?» ^{XXIII} Yeezuu n a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «Kɔ ɲɔaar mɔɔ ba, k'ɪ hɪ m m. Bɪ kɔ sɪra mɔɔ hɪ, bɔ minto, ɪ nɪ mɔɔ zɛrɛ?»

^{XXIV} Bɪ jɛ ɔ bɪ, Hannɪ a ka, ɲnɪ Yeezuu sur, ɲnɪ ta m wosocemannɔbɛr jɪtaare *Kayiifo zi.

(*Matiyee 26.71-75; Markɪ 14.69-72; Likki 22.58-62*)

^{XXV} Bɪ ma bɪ, Sɪmɔɔn Pɪyɛɛr ɪ nyɪ kam sɛ ma. N n a hɪ m, n ɔ: «A karɪndanyɪnɔ wɔɔ goaa deem bɛɛ n'ɪbɪ m na?» Pɪyɛɛr n bɪsɪ ka, a ɔ: «Mɔɔ bɛɛ y!» ^{XXVI} Wosocemannɔbɛr jɪtaare bɪ zibɛɛnyɪ kɔ Pɪyɛɛr a tɔr gɔ ma bɪ danyɪ n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ n ɪbɪ yɪ gɔsɪra ɔ b'ɔ kan kɪ ra?» ^{XXVII} Pɪyɛɛr n a ya, an bɪsɪ ka. Lɛɛm bɪ, koo n baa da.

N ta Yeezuu m Pɪlatɪ taa

(*Matiyee 27.1-2,11-14; Markɪ 15.1-5; Likki 23.1-5*)

^{XXVIII} ɲ bɔ Yeezuu m Kayiifo har ɔ, ɲnɪ ta m dɔdɔkare bɪnce ɔ. Bɪ ma bɪ, wutigɔta m. Gɔɔɔ kɔ ɲ ta m nɔ wɔɔ n gasɔ dɔdɔkare bɪnce ɔ b'ɔ y, a y'a *dintim ka a ma, a n a da ma a *pakki cibsa bɪ bɪ y. ^{XXIX} Bɪ minto bɪ, *Pɪlatɪ n bɔ an ta ɲ zi garga ra b'ɔ, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Bɔ mim awɔɔ n'a kam goaa naa do ra?» ^{XXX} ɲ n a nyɪ bɔ ɔ, ɲ ɔ: «Kɔ goaa naa do, kɔ zibɔnyaa bɛɛ a a ba, wɔɔ y'a nyasɔrɛ ɔ a ka ɪbɪ ɔ ra?» ^{XXXI} Pɪlatɪ n a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «K'a gaa a dɔdɔ ka a zim amba awɔɔ *ɪɛrɔ wɔɔ n'a hum bɪ m.» Zɪfɔrɔ jɪtanno wɔɔ n a hɪ m, ɲ ɔ: «N n lɛ ka wɔɔ ɔ k'ɔ gɛr zɛ y!» ^{XXXII} Meerbaa kɔ Yeezuu a ba, a zɛ zaa minto bɪ, yɪ an nawɔrɛ nɔɪnaaɔ, an kɔ yɪ.

^{XXXIII} Pɪlatɪ n gasɔ dɔdɔkare bɪnce ɔ b'ɔ, an Yeezuu bir an a lar, a ɔ: «Zɪfɔrɔ cir n'ɪbɪ m nɪ?» ^{XXXIV} Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «ɪbɪ nɪ naa hɪrɛ ɪ zim gɛ? Gɛɛ, gɔɔɔ gɔsɪnɔ ɪ mɔɔ mim hɪ ɪbɪ nɪ?» ^{XXXV} Pɪlatɪ n a nyɪ bɔ nɔ, a ɔ: «Zɪfɔ bɛɛ m mɔɔ nɪ y. ɪbɪ dogɔɔɔ, wosocemannɔbɛnno jɪtanno y'ɪbɪ nyasɔ, ɲn'ɪbɪ ka mɔɔ ɔ! Bɔ ɪbɪ ba?» ^{XXXVI} Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ cirbɛɛ bɪ, durnya naa do hɔ bɛɛ y. Kɔ mɔɔ cirbɛɛ bɪ durnya naa do hɔ nɪ, mɔɔ dɔmazanno yar bam kɔ ɲ bɪ mɔɔ nyasɔ, ɲnɪ mɔɔ ka zɪfɔrɔ jɪtanno wɔɔ ɔ y. Bɪ mɔɔ cirbɛɛ bɪ, durnya naa do hɔ bɛɛ y.» ^{XXXVII} Pɪlatɪ n a hɪ m, a ɔ: «K'a maam cir n'ɪbɪ m wa?» Yeezuu n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «ɪbɪ y'a hɪ, ɪ zim, cir m mɔɔ m. Yɪ mɔɔ ɔ m bɔr durnya ɔ, kɔ m bɪ sɪra kasetɪ ka. Goaa k'a sɪra ɲɔa bɪ, a y'a tɔr kam mɔɔ leer ma.» ^{XXXVIII} Pɪlatɪ n a hɪ m, a ɔ: «Bɔ m sɪra?»

(*Matiyee 27.15-31; Markɪ 15.6-20; Likki 23.13-25*)

K'a naa hɪ bɪ, a a ya, an ta garga ra b'ɔ, an aa zɪfɔrɔ wɔɔ yɪ, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «Kɔ mɔɔ nɪ, mɔɔ n mim kɔ goaa naa do a zar bɪ yɪ y. ^{XXXIX} K'a mim ka awɔɔ m, kɔ pakki cibsa a zɔ, kɔ m goaa bɔ, m wɔ saa bɪ, awɔɔ lɛ taa kɔ m zɪfɔrɔ cir bɪ bɔ, m wɔ saa gɛ?» ^{XL} ɲ n'ɪ zɛɛ dare, ɲ ɔ: «Naa do bɛɛ y, k'a Barabas bɔ!» A n bɔkare, Barabas bɪ do, gɛrzer m.

XIX

I *Pilatı n a ka, ηnı Yeezuu ze maduro m. II Röm surdaaro n laa waa, ηn'a ku a mim ma, ηnı cinno huu kō n y'a ba peera piinō m sa, ηn'a da ra, III ηn'a zo ma, ηn'a hure, η σ: «Woo ı yaa dare ıbu m, zıfuro cir!» N n'a wo tuntam le. IV Pilatı n a bo, an bo garga ra, an a hı zıfuro woo m, a σ: «Awoo yı ra, moo y'a gaare, m bo m garga ra naa σ. Awoo y'a dore a σ, moo n mim k'a a zar bı yı y.» V Yeezuu n bo garga ra b'σ, kan laa bı kı, cinno huu bı kı a ra. Pilatı n a hı η nı, a σ: «Ba gıaa bı n na.» VI Kō wosocemannıbenno jıtanno kan a gıoo woo kı a yı bı, η y'a sıηηıda ba, ηn'ı zee dare, η σ: «K'a wo godarkora ma, k'a wo godarkora ma!» Pilatı n a hı η nı, a σ: «K'a gaa a wo godarkora ma a zim. Bala, moo n hosi yı, an a ba, an bonyaa y.» VII Zıfuro jıtanno woo n a nyı bo nσ, η σ: «Woo ı le m, bı kan woo le bı kı, a a ga ze m, bala, a a mıηηa sa, an a ba Woso Nyı!»

VIII Kō Pilatı mim naa do ma bı, daboo a nyaso an le da biisi m. IX A n a bo, an ta dōdokare bınce σ b'σ, an a hı Yeezuu m, a σ: «İ to ıbu σ ka?» Yeezuu n hosi nyı bo nσ y. X Pilatı n a hı m, a σ: «İbu bı r a nyı bo m moo nσ ra? İbu n a do, ı σ, moo m da ma, m wo saa ıbu ma ra, gee, moo m da ma, m a ka, ηn'ıbu wo godarkora ma ra?» XI Yeezuu n a nyı bo nσ, a σ: «İbu b'ı dam ma ı hosi ba moo m k'a a to bee n y'a σ brama, n n le ka ıbu σ y. Bı minto y'a ka so, gıaa k'a moo nyaso an moo ka ıbu σ bı, mımbonyaa gandaara a a ba!»

XII Bı tekka ma, Pilatı y'a kam ma k'a wo saa ma, zıfuro woo nı zee dare η σ: «K'ıbu wo saa ma, *Röm cir gıaasıba bee n'ıbu m do y! Bala, gıaa k'a mıηηa ba cir bı, cir bı jım m.» XIII Pilatı k'a naa ma bı, a a ka, ηnı bo Yeezuu m. Pilatı n nyınta dōdokare go bı ra, bınce kō n'a birm *ebree lemim m Gabata b'σ. XIV Pakkı cıbsa *bankare hınnı m, sınuu σ. Pilatı n a hı zıfuro woo m, a σ: «Awoo cir bı ba n nı!» XV N n'ı zee dare, η σ: «K'a ze gər! K'a ze gər! K'a wo godarkora ma!» Pilatı n a hı, a σ: «M awoo cir bı wo godarkora ma ra?» Wosocemannıbenno jıtanno woo n a nyı bo σ, η σ: «Woo ba cir vanta m kō Röm cir bee y.» XVI Pilatı n Yeezuu ka η σ, kō η n'a wo godarkora ma.

Yeezuu ze

(Matiyee 27.32-44; Markı 15.21-32; Likki 23.26-43)

N n Yeezuu nyaso. XVII Yeezuu n a godarkora busu a zim, an ta bınce kō n n'a birm Minkorgo, n n'a hum ma ebree lemim m Golgotaa b'σ. XVIII Bınce bı do σ, η y'a wo σ godarkora ma kan gıoo huıyo kı, deem jısa, deem bısi, Yeezuu nı η bıre σ. XIX *Pilatı n gorsıra ba warga ma, an a wo godarkora b'σ, an n'a hure, a σ: Yeezuu Nazareti gıaa, zıfuro cir. XX Zıfuro gıoo gıta warga bı karında ba, bala, bınce kō η Yeezuu wo godarkora ma bı bı laato tara nō bı ma y. B'a gorsıra ba n y'a σ ebree lemim m, grekkı lemim m, kan laten lemim kı m. XXI Zıfuro *wosocemannıbenno jıtanno woo n a hı Pilatı m, η σ: «İ b'a gorsıra ba zıfuro cir y, a gorsıra ba: A a hı, a σ, zıfuro cir n a mı.» XXII Pilatı n a nyı bo σ, a σ: «Hō kō moo gorsıra ba bı, a ba moo σ.»

XXIII Kō Röm surdaaro woo Yeezuu wo godarkora ma, ηn'a nya bı, η y'a huuro gur, ηn'a jır le sı. Gıaa bıyēō a yı deem. Zaba b'ı gıota. A ba n y'a σ deem jılli. XXIV Sordaro woo n'a hum kō m, η σ: «Ü b'a kaanso y, σ pōega da ma, σ dıga a, kō nka n n'a yıre.» Kō *Wosoci bı

meerbaa naa do n kɔ yɪ: «N mɔɔ huuro jinjir kan kɔ kɪ, ŋnɪ pʊɛɛga da mɔɔ zaba ma.» Hɔ kɔ sɔrdaarɔ wɔɔ a ba bɪ n naa.

^{XXV} Yeezuu gɔdarkɔra bɪ jɪr ɔ bɪ, a da ɪ jinum b'ɔ kan a da bɪ dam kɪ, Klopas lɔ Maarii kɪ, kan Magdalaa kɔ Maarii kɪ. ^{XXVI} K'a a da bɪ yɪ kan a karɪndanyɪ k'a ŋɔa bɪ kɪ bɪ, a a hɪ a da bɪ m, a ɔ: «M naa, ba ɪ nyɪ n na!» ^{XXVII} Bɪ jɛ ɔ bɪ, an a hɪ a karɪndanyɪ bɪ m, a ɔ: «Ba ɪ da n na!» Wakatɪ bɪ do ma, karɪndanyɪ b'a da bɪ gaa, an doo m.

(*Matiyee 27.45-56; Markɪ 15.33-41; Likki 23.44-49*)

^{XXVIII} Yeezuu k'a a dɔ kɛɛɛɛ a ɔ, hɔ haay ba an nya, kɔ *Wosoci meerbaarɔ wɔɔ n kɔ yɪ bɪ, a a hɪ, a ɔ: «Mɪsɪ nɪ mɔɔ zem.» ^{XXIX} Gɔr ɪ nyɪnta b'ɔ bɛɛ hɛɛnr n a han. N n *hizɔp gɔ sa ŋnɪ hɔ k'an mafɔ-mafɔ kɔsɪ ma, ŋn'a nyɔɔ bɛɛ hɛɛnr ma, ŋn'a ka Yeezuu ɔ. ^{XXX} Kɔ Yeezuu bɪ mi bɪ, a a hɪ, a ɔ: «Hɔ haay ba an nya.» A n a mim zuutɔ, an ga.

Ma kan hi kɪ

^{XXXI} Kɔ pakki cɪbsa *bankare hinni m bɪ, nyibɛə gasɔ zɪfɔrɔ wɔɔ ɔ, ŋ lɛ baa kɔ gəəno wɔɔ n gɔɔta gɔdarkɔrarɔ wɔɔ ma *sabaa hinni ɔ b'ɔ y. Sabaa bɪ do, cɪbsa gɔta m. N y'a yɛ *Pɪlatɪ han, k'a ŋ gannɔ yɪnyar, k'a ŋ zer gɔdarkɔrarɔ wɔɔ ma. ^{XXXII} Sɔrdaarɔ wɔɔ n bɪ gɔɔɔ kɔ ŋ yɪ ŋ wɔ gɔdarkɔra ma kan Yeezuu kɪ rɔ wɔɔ gannɔ yɪnyar: lɛɛkarezaa bɪ kan a nyaɔrezaa bɪ kɪ. ^{XXXIII} Kɔ ŋ lee ku Yeezuu zi bɪ, ŋ yaa dɪga a, a ga kara, bɪ ŋ n a gannɔ yɪnyar y. ^{XXXIV} Bɪ sɔrdaarɔ wɔɔ gɔaa deem a hɔn sɔɔn m a boon ma, ma n bɔ kan hi kɪ. ^{XXXV} Gɔaa k'a yɪ b'a kasetɪ ka, b'a kasetɪ bɪ sɪra m. B'a dɔ, a ɔ, sɪra an n'a hum, k'awɔɔ n a si sɪra sɔ. ^{XXXVI} Sɪra m, ba naa haay ɔ, kɔ *Wosoci meerbaa naa do n kɔ yɪ: «A yaarɔ wɔɔ haay deem taan... bɪ yarlɛ y.»

^{XXXVII} Wosoci bɪ bɪnce niŋŋə ta ɔ, an n'a hɪɛ, a ɔ: «N zem bɪ gɔaa kɔ ŋ y'a hɔn bɪ yɪ.»

Yeezuu birle

(*Matiyee 27.57-61; Markɪ 15.42-47; Likki 23.50-56*)

^{XXXVIII} Minno nɔɔn duro kɔ ŋ cem bɪ, Arimatee kɔ gɔaa Zozɛf k'a nyɪnta Yeezuu karɪndanyɪ sɛɛɛ, nyi k'a n'a bam zɪfɔrɔ jɪtannɔ wɔɔ m bɪ minto. A bɪ zaa yɛ *Pɪlatɪ han k'a Yeezuu gɔr bɪ sa. Pɪlatɪ n zaa ka, an bɔr an b'a gɔr bɪ sa. ^{XXXIX} Nikodem bɔr sɔ. A ɪ nyɪnta an ta Yeezuu zi gunuu ɔ bɪ. A *mɪɪr war kɔ ma kan tidəər kɔ n n'a birm alɔɛsɪ kɪ, n a a zɔ a cilo bukərku ma. ^{XL} N n Yeezuu gɔr bɪ sa, ŋnɪ pɛɛrarɔ bumburgu ma kan tidəər kɪ amba zɪfɔrɔ gɔr birle m. ^{XLI} Brikɛ nɪ bɪnce kɔ ŋ Yeezuu wɔ gɔdarkɔra ma ɔ b'ɔ, brikɛ bɪ do nɔ ɔ, yaa daa nɪ b'ɔ, n n gɔr bir ɔ cɪna y. ^{XLII} Bɪ kɔ zɪfɔrɔ wɔɔ n'a bankare *sabaa k'a n'a bam k'a sɪŋŋɪda sa minto bɪ, bɪ yaa bɪ do k'an junjɛɛm sɔ bɪ, ŋ Yeezuu bir ɔ.

XX

Karɪndanyɪnɔ ta yaa ra

(*Matiyee 28.1-8; Markɪ 16.1-8; Likki 24.1-12*)

^I *Hatɔ hinni b'ɔ wutigɔta m, bɪ ma bɪ dɔ n mɛ y, Magdalaa Maarii ta yaa ra b'ɔ, a yaa dɪga a, n jaa bɪ gɔ yaa bɪ lɛ rɛ. ^{II} A n bra si, an aa Sɪmɔɔn Pɪyɛɛr yɪ, kan karɪndanyɪ deem kɔ Yeezuu a ŋɔa bɪ kɪ, an a hɪ ŋ nɪ, a ɔ: «N Zuuba bɔ yaa b'ɔ, bɪ wɔɔ n a dɔ kɔ ta n y'a ɔ m ka y.»

III Pɪyɛɛr n bɔ kan karɪndanyɪ deem bɪ kɪ, ɲnɪ ta yaa ra b'ɔ. IV Ɲ hɪyɪa haay bra si, karɪndanyɪ deem bɪ bra si, an cem Pɪyɛɛr han, an lɛɛ ka yaa ra b'ɔ. V A n zerga an pɛɛrarɔ wɔɔ yɪ, ɲn'ɪ kuntɔm b'ɔ. Bɪ, a n gasɔ y. VI Sɪmɔɔn Pɪyɛɛr k'a zu a jɛ ɔ bɪ, a lee ku sɔ. A n gasɔ yaa bɪ nɔ ɔ, an pɛɛrarɔ wɔɔ yɪ, ɲn'ɪ kuntɔm b'ɔ, VII kan pɛɛra kɔ n y'a burgɔ a mim ma bɪ kɪ. Bɪ, bɪ n nyɪnta kan pɛɛrarɔ wɔɔ kɪ y. A huɲɲu n y'a ɔ, n n a cɪnta bɪnce vanta ɔ. VIII Karɪndanyɪ k'a lɛɛ ka an lee ku bɪ gasɔ yaa ɔ b'ɔ kɛɛrɛ. A n a yɪ, an sɪra ka. IX Bɪ ɲ gɔɔta, ɲ n *Wosoci bɪ jɪ ma y. Bala, a a hɪ, a ɔ, Yeezuu y'a mɪm bɔɲ ɔ gəəno bire ɔ.

X Bɪ kur bɪ, karɪndanyɪnɔ wɔɔ a wusigə, ɲnɪ doo.

Magdalaa kɔ Maarii Zuuba yɪ

(Matiyee 28.9-10; Markɪ 16.9-11)

XI Maarii gɔɔta garga ra yaa bɪ jɪr ɔ, an nɪ nyɪ kam. K'a nɪ nyɪ bɪ kam bɪ, a zerga, an dɪga yaa b'ɔ, XII an malɛɛkarɔ yɪ hɪyɪa, ɲn'ɪ huu furo m a ma, ɲnɪ nyɪnta bɪnce kɔ ɲ Yeezuu gər bɪ wɔta ɔ b'ɔ. Deem n'a mim ma, deem n'a gannɔ ma. XIII Ɲ n a hɪ lɔ bɪ m, ɲ ɔ: «Bɔ nyɪ ɪbɪ n'a kare?» A n a nyɪ bɔ ɲ nɔ, a ɔ: «Mɔɔ Zuuba n y'a busu, bɪ kɔ ta n y'a ɔ m ka, mɔɔ n a dɔ y.» XIV K'a nɪ meer bɪ bam bɪ, a a bɔ an dɪga, an Yeezuu yɪ an nɪ jɪnɪm b'ɔ, b'a n a dɔ, a ɔ, Yeezuu nɪ y. XV Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Lɔ, bɔ minto ɪ nɪ nyɪ kare? Nka ɪbɪ nɪ kam ma?» Lɔ bɪ hɔɔn ɔ bɪ, brikə bɪ dɔmazaa m, a ɔ: «Zuuba, k'ɪbɪ y'a busu, k'ɪ bɪnce hɪnka mɔɔ m, mɔɔ yaa busu.» XVI Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «Maarii». A n a wusigə, an a hɪ m *ebree lemim m, a ɔ: «Rabuni» bɪ lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: «Karɪnsaamba.» XVII Yeezuu n a hɪ m, a ɔ: «ɪ bɪ mɔɔ da jɪm ɔ y, mɔɔ n ta m Zɪ zɪ cɪna y. Bɪ, ta ɪ yaa hɪ mɔɔ danyɪnɔ wɔɔ m, ɪ ɔ, mɔɔ ɪ tare m Zɪ k'a n'awɔɔ Zɪ bɪ zɪ, mɔɔ Woso k'a n'awɔɔ Woso bɪ zɪ.» XVIII Magdalaa kɔ Maarii bɪ n b'a hɪ karɪndanyɪnɔ wɔɔ m, a ɔ: «Mɔɔ Zuuba yɪ, hɔ k'a hɪ mɔɔ m bɪ ba n nɪ!»

Karɪndanyɪnɔ Zuuba yɪ

(Matiyee 28.16-20; Markɪ 16.14-18; Likki 24.36-49)

XIX Hinni bɪ do yɪrbəə m, k'a nyɪnta *hatɔ hinni bɪ, karɪndanyɪnɔ wɔɔ celɛrɔ tɪnta a ma nyɪ kɔ ɲ n'a bam zɪfɔrɔ jɪtannɔ wɔɔ m bɪ minto. Yeezuu n bɔr, an bɪ jɪm ɲ bire ɔ, an a hɪ, a ɔ: «Laafɪ n bɪr kan awɔɔ kɪ.» XX K'a nɪ meer bɪ bam bɪ, a a wɔrɔ wɔɔ hɪnka ɲ nɪ kan a boon bɪ kɪ. Kɔ karɪndanyɪnɔ wɔɔ Zuuba yɪ bɪ, ɲ haay heer nyɔɔ. XXI Yeezuu n a ya, an a hɪ, a ɔ: «Laafɪ n bɪr kan awɔɔ kɪ. Kɔ mɔɔ Zɪ mɔɔ nyɔɔ bɪ, mɔɔ y'awɔɔ nyɔɔm sɔ.» XXII K'a meer ba ncɪnaaɔ bɪ, a hoon si ɲ ma, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «K'a *Sent-Espri si. XXIII Gɔɔɔ k'awɔɔ n nɪ ɲ mimbɔnyaarɔ sugur kare ɲ ɔ rɔ wɔɔ, ɲ sugur yɪrɛ. Gɔɔɔ k'awɔɔ bɪr ɲ mimbɔnyaarɔ sugur kare ɲ ɔ rɔ wɔɔ, ɲ bɪ sugur yɪrɛ y.»

Yeezuu kan Toma kɪ

XXIV Bɪ ma bɪ, buerehɪyɔɔ wɔɔ gɔaa deem Toma kɔ n n'a birm Didim bɪ n nyɪnta kan ɲ kɪ Yeezuu hɪnkare dɔmɪm b'ɔ y. XXV Karɪndanyɪnɔ gɔɔsunɔ wɔɔ n a hɪ m, ɲ ɔ: «Wɔɔ Zuuba yɪ!» A n a nyɪ bɔ ɲ nɔ, a ɔ: «Kɔ mɔɔ n karɔ wɔɔ yaarɔ yɪ a wɔrɔ wɔɔ ɔ, kɔ mɔɔ n m nyɔkɔm nyɔɔ ka yaa deem ɔ, kɔ mɔɔ n m wɔ du a boon b'ɔ, mɔɔ b'a sɪrɛ y.»

XXVI Dɔmɪm sinnɔyɔ kur bɪ, karɪndanyɪnɔ wɔɔ a ya, ɲn'a zɛ kɔ ra har ɔ b'ɔ, Toma nɪ kan ɲ kɪ. Yeezuu n bɔr, bɪ ma bɪ, ɲ celɛrɔ wɔɔ tɪnta, an

bi jum η bire σ, an a hi η ni, a σ: «Laafu n bur kan awoo ki.» ^{XXVII} Bi je σ bi, an a hi Toma m, a σ: «I zo, i i nyokom nyoo naa σ, k'i dɔga moo wɔrɔ ma, i wɔ bi da mɔɔ mɛ ma, k'i nyoo mɔɔ boon σ, k'i sira ka keere, k'i ba sarakɛzaa.» ^{XXVIII} Toma n a nyi bɔ σ, a σ: «Moo Zuuba, moo Woso.» ^{XXIX} Yeezuu n a hi m, a σ: «K'ibu mɔɔ yi bi y'a ka, ibu n sira ka mɔɔ σ. Mimbirenyɛntazanno m gɔɔɔ kɔ η n a yi, bi η sira ka rɔ wɔɔ m.»

Hɔ niηηə k'a ka n n ci bi

gɔrsira ba bi

^{XXX} Yeezuu hoserlo ba gota karindanyɛnɔ wɔɔ mum σ bi n n a gɔrsira ba ci naa do nɔ σ y. ^{XXXI} Nawɔnno gɔrsira ba n y'a σ, k'awoo n sira ka, a σ, Yeezuu m *Krista, a m Woso Nyi. Bi, k'awoo sira ka, k'a *mɔsɔrbaa yi a tɔ ma.

XXI

Yeezuu a hinka a karindanyɛnɔ m Tiberiyaadi σ

^I Bi je σ bi, Yeezuu a ya, an a hinka a karindanyɛnɔ m Tiberiyaadi kɔ le ra. A hinkare bi ba n ni.

^{II} Simɔɔn Pɔyɛɛr kan Toma kɔ n n'a birm Didim bi ki, Galilee kɔ Kanaa gɔaa Natanayɛl ki, Zebedee nyɛnɔ ki, kan karindanyɛnɔ gɔsɛnno ki hiya, ηn'a zɛ kɔ ra. ^{III} Simɔɔn Pɔyɛɛr n a hi η ni, a σ: «Ta mɔɔ nawom kɔ m aa zɔnɔ ba.» N η n a hi m, η σ: «Woo tam kan ibu ki.» N n bɔ, ηni gasɔ kɔɔlɔσ b'σ, bi gum bi do σ, η n hɔsi nyaso y. ^{IV} Bi ma bi, do mɛ. Yeezuu n jum kɔ le ra b'σ, bi karindanyɛnɔ wɔɔ n a do η σ, Yeezuu ni y. ^V A n a hi η ni, a σ: «Hey! Nyɛnɔ, zɔnɔ b'awoo σ ra?» N n a nyi bɔ nɔ, η σ: «Ayy...» ^{VI} Yeezuu n a hi η ni, a σ: «K'a zanηa bi zo kɔɔlɔσ bi bisi ra, awoo y'a yɛɛ.» N n zanηa bi zo, an zɔ gɔr gɔta, bi η b'a dam ma, ηn'a gaa y. ^{VII} Karindanyi kɔ Yeezuu a ηsa bi n a hi Pɔyɛɛr m, a σ: «Zuuba m!» Simɔɔn Pɔyɛɛr k'a a ma, n σ, Zuuba m bi, a huu sa, an a du a ma, nyinta a σ dɔgi, an a da hi b'σ. ^{VIII} Karindanyɛnɔ gɔsɛnno wɔɔ a bɔ, ηni bɔr kɔɔlɔσ bi m, ηn'i zanηa bi gaam, zɔnɔ n a han, η bi laato kɔ bi lezi ma y. A gako σ a ba kan metɔr zɔrɔ ki.

^{IX} Kɔ η zer tara σ bi, η seɛna yi zo n ta ra kan bur ki. ^X Yeezuu n a hi η ni, a σ: «K'a bɔr zɔnɔ k'awoo η gɔr dɔtaa rɔ wɔɔ m.» ^{XI} Simɔɔn Pɔyɛɛr n a bɔ, an gasɔ kɔɔlɔσ b'σ, an zanηa bi gaa tara σ, zɔ gɔta-gɔta n a han zɔrɔ busoor yaa kaako, bi kan bi ki haay zanηa bi n kaansɔ y. ^{XII} Yeezuu n a hi η ni, a σ: «K'a bɔr a hɔ bi.» Bi karindanyi deem taan... n laaka da han, a σ: «Nka n'ibu m ge y?» N y'a do muηηa, η σ, Zuuba m. ^{XIII} Yeezuu n a zɔ keere, an bur bi sa, an a ka η σ. A n a ba zɔ bi m maam sɔ.

^{XIV} Yeezuu k'a mum bɔ σ gəəno bire σ bi, a gallem kaako hɔ a hinka a karindanyɛnɔ wɔɔ m naa.

Yeezuu kan Pɔyɛɛr ki

^{XV} Hɔbɛre bi kur bi, Yeezuu a hi Simɔɔn Pɔyɛɛr m, a σ: «Simɔɔn, Zaan nyɛnno, ibu mɔɔ ηsa an le da nawɔnno ra ra?» A n a nyi bɔ σ, a σ: «Iɛn... Zuuba, ibu do, i σ, mɔɔ y'ibu ηsare.» Yeezuu n a hi m, a σ: «Do mɔɔ sinnyɛnnyɛnɔ ma.» ^{XVI} Yeezuu n a hi m a hiya hɔ ma, a σ: «Zaan nyɛnno, ibu i mɔɔ ηsam na?» A n a nyi bɔ σ, a σ: «Iɛn... Zuuba, ibu do, i σ, mɔɔ y'ibu ηsare.» Yeezuu n a hi m, a σ: «Do mɔɔ

seero ma.» ^{XVII} A kaaku ho ma bi, a u: «Sımcoon, Zaan nyınnı, ıbu ı mcoo ısam na?» Pıyeer heer a zar kan ho ku Yeezuu a hu m a kaaku ho ma bi ki. «I ı mcoo ısam na?» A n a nyı bo u, a u: «Zuuba, ıbu k'ı ho haay do bi, ıbu do, ı u, mcoo y'ıbu ısoare.» Yeezuu n a hu m, a u: «Do mcoo seero ma. ^{XVIII} Sıra paan... mcoo n'a hıre ıbu m, k'ıbu nyınta nyukumbueere bi, ıbu y'ı bankam, ı nu tare ı hcoonho bınce u. K'ıbu bı gusi, ıbu y'ı zaro horm, gıaa vanta n n'ıbu banka, an ıbu gaa, an ta ıbu m bınce k'ıbu le baa u b'u.» ^{XIX} Yeezuu bı meer naa do ba a u k'a ze nınnı k'a nu Pıyeer zem, an a le bo Woso u bı hıka. K'a meer naa do ba bı, a a hu m, a u: «Zu mcoo u.»

Yeezuu kan a karındanyı

k'a ısa bı ki

^{XX} Pıyeer k'a a bo, an dıga bı, a karındanyı ku Yeezuu a ısa bı yı a je u. A ı nyınta hıbıre bıre dımım u, an zerga Yeezuu cı ra, an a hu, a u: «Zuuba, nka n n'ıbu nyasım, k'a ıbu ka bı?» ^{XXI} Pıyeer k'a yı bı, a a hu Yeezuu m, a u: «Bı naa, Zuuba, bo n nu zem bı naa yı?» ^{XXII} Yeezuu n a nyı bo nı, a u: «Ku mcoo u k'an gcoota an ta an mcoo wusıgöre ku, kara y'ıbu ku? ıbu, zu mcoo u.» ^{XXIII} Meerbaa naa do minto y'a ka, n n so ra danyıno wcoo barla, ı u, karındanyı naa do bı gare y. Ku sıra nı, Yeezuu n a hu, a u, a bı gare y. A a hu, a u: «Ku mcoo le taa k'an gcoota, an ta an mcoo wusıgöre ku, kara y'ıbu ku?»

^{XXIV} Karındanyı bı do nu minno ncoon duro kasetı kam, an nu ı gırsıra bare, bı wcoo do, wcoo u, a kasetı bı sıra m.

^{XXV} Yeezuu a ya, an hcoo gıtoo ba. K'a gırsıra n n'a bam deem-deem, mcoo hcoondare no u, durnya haay b'a dam ma, an cıro ku ı nu ı gırsıra bam no wcoo sı y.

Krista ZIBƏƏZANNŌ CI

Krista Zibəəzanno wəw zibəəro Ci bi

gasəwre

Likki k'a lemim nynta ci bi ba bi ci huya hō m naa do.

Ci bi ba a ō, an nū Yeezū k'a nū kan a gūw wəw kī Sent-Əspri paŋŋa m bi mim dūdam. Bala, Yeezū k'a a busu an ta arzana ō bi, Sent-Əspri i bōr an nū kan karūndanyūnō wəw kī.

Ci b'i kristagūw sokuma sūŋŋida hūnkam wəw m. A sūŋŋida k'a sa Zerizalem ō Piyēer nū lēe an tolle ba an ta do wantōw kōrō ō bi an n'a dūdam, kan Pol mūsirbaa kan a zibəə mim kī. Ci b'i zibəə kō Krista a to a gūw m kō ŋ n'a ba bi mim hū m sō, a cūnta k'a ō, k'a gūw wəw n ta lēe haay ō ŋnū lemim nynta pa da bi.

Gasəwre

^I Teofil, m lēekare ci bi nō ō, mōw Yeezū zibəə haay k'a ba kan hō haay k'a dūda bi da ō, an a sa a sūŋŋida ō, ^{II} an ta, an hinni k'a zibəəzanno bō ō, an a lērō ka ŋ ō, kan *Sent-Əspri paŋŋa kī, an ta an a dōmum k'a der ō arzana ō bi ku. ^{III} Brōw a a hūnka ŋ nū mūsir a zē bi kur, kan makrarō gūwōw kō ŋ bīskare ba ō kī, a ō: a a mūm bō ō, a m mūsir. A kaseti nynta ō gōta. Dōmum busi nō ō, a a hūnka ŋ nū, an nū Woso cirbəə bi mim dūndare ŋ nū. ^{IV} A nynta an nū hōbire būm kan ŋ kī hindeem ō, an lē ka ŋ ō, a ō: ŋ bi bō Zerizalem nō ō y, bi kō ŋ nū gōta ŋnū dō Zī Woso lerbōre bi ma. «Hō niŋŋə k'awōw ma, mōw n a hū m lē m bi. ^V Zaan hi batem ka denter, b'awōw, naa kan dōmum poore kī, awōw batem sim Sent-Əspri nō ō.»

Yeezū i derm arzana ō

^{VI} Ŋ nynta, ŋn'a zē kō ra, ŋnū laaka naa do da han, ŋ ō: «Zuuba, naa ma ūbū n nū Israyel cirbəə bi bankan ō ge?» ^{VII} A n a hū ŋ nū, a ō: «Awōw n a ga m k'a dōmunnō kan wakatirō kī kō Zī Woso a cūnta a mūŋŋa paŋŋa m bi dō y. ^{VIII} Bi, awōw paŋŋa yire, Sent-Əspri hō m, an nū zēm bi zer awōw mim ō, a paŋŋa kare awōw ō. Awōw nyntam mōw kasetizanno Zerizalem ō, Zidee haay kan Samarii kī haay, kan tara lē cūnta jī kī.» ^{IX} Kō Yeezū minno nōw dūro hū ŋ nū bi, a der ŋ mūnyaa m, warkō bōr an b'a nyaam ŋ lēe. ^X Kō ŋ gōta ŋn'i dīgam brama ma bi, gūwōw hūyōw bōr ŋnū hūu fu du a ma, ŋnū bi jum ŋ jir ō. ^{XI} Ŋ n a hū ŋ nū, ŋ ō: «Galilee gūwōw ra, bō minto m, awōw n gōta an nū dīgam brama ncinnaaō? Yeezū naa do kō n y'a bō awōw bire ō an der brama bi y'a bōre an bōr maam, amba awōw yī an der brama bi m.»

Kristazibəəzanno

^{XII} Kō ŋ zer ci kō n n'a birm Oliviyee ci bi ra bi, ŋ y'a wusigə, ŋnū ta Zerizalem ō. Bi ci bi do, a ga a ō *sabaa dōmum tare m, amba n lē ka bi m. ^{XIII} Kō ŋ yaa lee ku bi, ŋ der cē k'a nū mim ō b'ō, amba ŋ tir a ba biisi bi m. Būnce bi do, Piyēer kan Zaan kī, Zakkī kī, Andīr kī, Filipi kan Toma kī, Bartelemii kan Matiyee kī, Alfee nyī Zakkī kan Simōwōn kō n n'a birm *Zelōti bi kī, kan Zakkū nyī Ziidi kī tir kō zē ō. ^{XIV} Ŋ

haay a zε kɔ ra lε deem ηn'a tɔŋ ɔ kan yaadare kɪ, kan lanno ɔsɪnno kɪ Yeezuu da Maarii kɪ, kan Yeezuu danyɪno kɪ.

Matiyas bɔɔre

^{XV} Dɔmum bɪ do ɔ, ɔɔɔ a so kɔ ma b'ɔ, η lε n a zɔ zɔɔ buhɪra ma. Pɪyeer n wuti a danyɪno wɔɔ bire ɔ, an a hɪ, a ɔ: ^{XVI} «M danyɪno, a ga a wɔm kɔ Sent-Espri mim k'a hɪ David lε m Wosoci nɔ ɔ Zidas k'a ka lεε, ηnɪ Yeezuu nɔyaso bɪ minto bɪ n kɔ yɪ. ^{XVII} A nyɪnta wɔɔ bire ɔ, an a hɔ jirle hɔ yɪ, wɔɔ zibəə bɪ nɔ ɔ. ^{XVIII} Bɪ, ɔɔaa bɪ do, zibəə bɔnyaa k'a a ba bɪ, a bɪ busoo bɪ sa, an tara si m. A do a ɔ a nɔ ra, a nɔ bɪ n haan, a nobaarɔ haay n bɔ, ηnɪ sur tara ɔ. ^{XIX} Zerizalem ɔɔɔ haay a dɔ. Bɪ y'a ka ηn'ɪ tara bɪ birm a lemim m Hakeldamaa, a lε taa k'a hɪ, a ɔ: Ma tara. ^{XX} Sɪra m, n y'a ɔrsɪra ba nɔnnaaɔ laarɔ ci nɔ ɔ:

K'a har n ɔɔɔta zer, kɔ ɔsɪ bɪ nyɪnta ɔ y.

Bɪ, a a ya an a hɪ, a ɔ:

Kɔ ɔɔaa vanta n a zibəə bɪ sa.

^{XXI} ɔɔɔ kɔ η wɔɔ da zaa ɔ lεε haay ɔ dɔmum kɔ Zuuba Yeezuu mɪsɪrbaa ba ɔ wɔɔ bire ɔ bɪ, ^{XXII} an a sa Yeezuu batem k'a a si Zaan zi bɪ ma, an ta an dɔmum k'a der ɔ arzana ɔ bɪ ku bɪ, a a ga m, kɔ η ɔɔaa deem n a ba kan wɔɔ kɪ a mɪmbɔɔre kasetɪzaa.» ^{XXIII} N η hɪnka hɪya, Zozef kɔ n n'a birm Barsabas, n nɪ so ra, n n'a tɔ ka Zistus bɪ m kan Matiyas kɪ. ^{XXIV} N n yaa da nɔnnaaɔ: «Zuuba, ɪbɪ k'ɪ ɔɔaa haay heer dɔ, dɪga ɔɔaa hɪya naa bire ɔ ɪ ɔɔaa k'ɪbɪ bɔ ɔ bɪ hɪnka wɔɔ m, ^{XXV} k'an nyɪnta lemim nyɪnta zibəəzaa, bɪnce kɔ Zidas a to an ta a bɪnce ɔ bɪ.» ^{XXVI} N n pɔεεga da, an jum Matiyas mim ɔ. Bɪ y'a da kristazibəəzanno bueredeenno wɔɔ barla.

II

Sent-Espri zerle

^I Pantɪkɔtɪ dɔmum k'a ku bɪ, η nyɪnta ηn'a so kɔ ma haay bɪnce deem ɔ. ^{II} Lεem bɪ, η bɔɔɔɔ ma am hɪnher ɔɔta hɔ bɪ m, an a to brama, an bɪ har kɔ η nɪ ta ɔ bɪ han haay. ^{III} N n hɔ yɪ an bɔ kɔ ɔ kan sε nεem kɪ, an a jinjir, an a cɪnta ɔɔaa biyəə mim ɔ. ^{IV} *Sent-Espri nɪ η haay han, ηn'a sɪŋŋɪda sa, ηn'ɪ lemim vantɔɔ hum amba Sent-Espri a ka η ɔ kɔ η n'a hɪ bɪ m. ^V Bala, zɪfɔrɔ wosohɔɔnhɔbarezanno y'a to durnya kɔrɔ haay ɔ, ηnɪ bɔr, ηn'ɪ Zerizalem ɔ. ^{VI} Bɔɔɔɔ bɪ k'a ba bɪ, zamaa b'a so kɔ ma, bɪ, η zε kɔdɔ, bala, ɔɔaa biyəə nyɪnta an nɪ η mam, ηn'ɪ meer bare a do lemim m. ^{VII} Hɔ k'a nɪ bam b'a ka ηnɪ zε kɔdɔ, ɔɔaa biyəə n a lε gu, ηn'a hɪrε, η ɔ: «ɔɔɔɔ nɔɔɔn duro haay kɔ η nɪ meer bam naa, Galilee ɔɔɔɔ bεε ra? ^{VIII} Bɪ, a ba a ɔ lɔ, wɔɔ ɔɔaa biyəə nɪ η mare a do lemim nɪ? ^{IX} Partɪ zanno kan Mεedt zanno kɪ, Elamitɪ kan Mezopotamii zanno kɪ, Zidee zanno kan Kapadɔs zanno kɪ, Pɔn zanno kan Azii zanno kɪ, ^X Frizii zanno kan Panfilii zanno kɪ, Eziptɪ zanno kan Libii Sirennɪ zanno kɪ, kan Rɔm zanno kɔ η nɪ naa ɔ rɔ wɔɔ kɪ. ^{XI} Wɔɔ kɔ wɔɔ m Zɪfɔrɔ, kan do vantɔɔ ɔɔɔɔ kɔ η nɪ zum zɪfɔrɔ wɔɔ lεrɔ wɔɔ rɔ wɔɔ kɪ, Kretɪ zanno kan Araabɪrɔ kɪ, wɔɔ y'a mam, ηn'a lε bɔm Woso zibəə mɪŋŋa b'ɔ, wɔɔ do lemim m.» ^{XII} Mim naa do k'a ba bɪ cem η han haay, ηn'ɪ bɪsɪ kam kɔ ma, ηn'a hum kɔ m, η ɔ: «Naa lε taa k'a hɪ a ɔ lɔ?» ^{XIII} ɔsɪnno nyɪnta ηn'ɪ yaa wɔrε η ma, η ɔ: «Bεε yɪ η ka.»

Piyeer meerbaa

XIV Piyeer n wuti meerbaa m bueredeenno ku η nyunta b'ɔ rɔ wɔɔ bire ɔ, an n'a hure ncinaaɔ: «Zidee zanno, kan awɔɔ haay k'a nɔ Zerizalem nɔ ɔ naa ɔ rɔ wɔɔ ki, k'a hɔ k'a nɔ bam bi ju ma muɲa, k'a tor gɔ mɔɔ meerbaa bi ma. XV Ayy..., gɔɔɔ nɔɔn duro n bɛɛ mi amba awɔɔ n'a hɔɔn dam ma bi nɔ y. Dɔ k'a mɛ naa, wakati kaako wɔɔ n ta ma cɪna. XVI Bi naa do naa, hɔ kɔ wosolesinnɔsorazaa Zowel a hi bi n naa:

XVII Ba hɔ kɔ Woso a hi bi n na:

Dɔmɪnnɔ jezanno nɔ ɔ,

mɔɔ yɪ m Sent-ɛspri zerm gɔaa haay mim ɔ,

awɔɔ gɔɔɔ yaarɔ kan lannɔ ki Woso lɛ sire ηnɪ so ra,

awɔɔ gɔɔɔ pooro hɔhunkarɛrɔ yɪm,

awɔɔ gɔɔɔ gusinno hɔɔ yɪrɛ nunnarɛrɔ nɔ ɔ.

XVIII Sɪra m, dɔmɪnnɔ wɔɔ duro nɔ ɔ,

yaarɔ kan lannɔ kɔ η nɔ mɔɔ zi bam nɔ wɔɔ,

mɔɔ yɪ m Sent-ɛspri bi zerle η la, ηn'i Woso lɛ si ηnɪ so ra.

XIX Mɔɔ hɔɔ gɔtɔɔ bam brama,

m makrarɔ ba tara burɔ ɔ naa ɔ, ma kan sɛ ki, siɲɲɔ ki nyɪntaɲ ɔ.

XX Woso gure y'a lɔrm an a ba am monsigɔ hɔ bi m,

mom n a lɔr am ma hɔ bi m,

kɔ Zuuba dɔmɪm gɔta kan a cirbɔɔ ki bi n bɔkare, an lee ku.

XXI Bi, gɔaa k'a nɔ Zuuba birm yaadare nɔ ɔ bi n nɔ bombɔre yɪm.»

XXII «Israyel zanno, k'a tor ka mɔɔ meerbaarɔ nɔɔn duro ma: Amba

awɔɔ dɔ bi nɔ, Nazareti Yeezuu bi, gɔaa bi do Woso a kaseti ka ɔ awɔɔ

zi, an nɔ hoserlo bam, kan hɔ k'awɔɔ n a yɪ cɪna bi ki, kan makrarɔ ki

awɔɔ bire ɔ. XXIII Gɔaa bi do, awɔɔ nyasɔ a da gɔɔɔ bɔnyaarɔ wɔ ɔ,

ηn'a wɔ gɔdarkɔra ma, amba Woso lɛɛ ka an a cɪnta a zim a hɔɔre

nɔ ɔ k'an ba bi m. XXIV Bi, Woso a mɪm bɔ ɔ, an a bɔmbɔ ze kaɔdabaa

ma, bala, ze b'a dam ma an gɔɔta m a cirbɔɔ nɔ ɔ y. XXV Sɪra m, David

a hi a minto, a ɔ:

Mɔɔ ɪ Zuuba yɪrɛ m lɛɛ dɔmɪm haay, bala, a ɪ mɔɔ bɪsɪ ra,

kɔ mɔɔ bi m da ma, m m do y.

XXVI Mɔɔ heer nyɔɔ sɔ, mɔɔ nɛɛm nɔ heernyɪnta laa lɔm,

mɔɔ mɛ nɔ mɛnyɔɔ dam taaherle nɔ ɔ an lɛ da.

XXVII Bala, mɔɔ dɔ ɪbɪ bi mɔɔ nyi to m *gɛəno bɪnce ɔ y.

ɪbɪ gɔaa paan... m mɔɔ m,

ɪ bi mɔɔ tore m vɔn y.

XXVIII ɪbɪ mɪsɪrbaa zaa hunka mɔɔ m,

ɪbɪ y'a kam mɔɔ m heernyɔɔ yɪ ɪ zi.»

XXIX «M danyɪnɔ, zaa ta ɔ kɔ m a hi kan heerkoodɔbaa ki, m a bɔ kɔ

zi: Wɔɔ yaaba David ga, n n a bir, a yaa gɔɔta an nɔ wɔɔ zi naa ɔ

her. XXX B'a nyɪnta wosolesinnɔsorazaa, an a dɔ, a ɔ: Woso a wer si

m, a do gɔaa bɔre, an nyɪnta a cirbɔɔduu ra. XXXI A lɛɛ ka an Krista

mɔmbɔre bi yɪ, bi, a minto y'a ka an a hi, a ɔ: N n a to gɛəno bɪnce

ɔ y, b'a mesim n vɔnrɛ dɔ y. XXXII Woso Yeezuu bi do mɪm bɔ ɔ, wɔɔ

haay, a kasetizanno m wɔɔ m. XXXIII Woso a busu a bɪsɪ ɔ a lɛbɔre nɔ

ɔ. Sent-ɛspri k'a Zi a ler bɔm bi, a a yɪ, an a jir, amba awɔɔ n'a yɪm,

an n'a mam sɔ bi m. XXXIV Bala, David k'an der paan... arzana ɔ bi, a

a hi muɲa, a ɔ:

Zuuba Woso a hi mɔɔ Zuuba m:

nynta mɔɔ bɪsɪ ɔ
XXXV an ta an dɔmɪm kɔ mɔɔ n n'ɪbɪ jɪnnɔ wɔɔ bam
ɪ gankarahɔ bɪ ku.»

XXXVI «Kɔ Israyel do haay n a dɔ mɪɲɲa: Yeezuu niɲɲə k'awɔɔ wɔ gɔ
ma bɪ, bɪ Woso a ba Zuuba kan Krista kɪ.»

Lɛɛkare kristagɔɔ

XXXVII Kɔ η heer a zɛ kɔ ma kan minno nɔɔn duro mare kɪ bɪ, η
Pɪyɛɛr lar kan kristazibəəzanno gɔsɪnnɔ wɔɔ kɪ, η ɔ: «Kɔ a ba lɔ, ɔ
danyɪnɔ?» XXXVIII Pɪyɛɛr n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «K'a a bɔ a mimbɔnyaarɔ
ɔ, kɔ gɔaa biyɛə m batɛm si Yeezuu tɔ ma a mimbɔnyaarɔ sugur yɪrɛ
minto. B'awɔɔ Sent-Espri yɪm ganwɔrɛ. XXXIX Lerbɔrɛ naa do, awɔɔ
hɔ m kan a nyɪnɔ kɪ, kan gɔɔɔ haay kɔ η nɪ laatu rɔ wɔɔ kɪ, gɔɔɔ haay
kɔ Zuuba wɔɔ Woso n nɪ zɛm bɪ η bir lɔ wɔɔ kɪ.» XL Pɪyɛɛr meer ba
gɔta, an n'a kasetɪ kam, an nɪ η heer bam kookoo, an n'a hɪrɛ, a ɔ:
«K'a a gɔ her gɔɔɔ bɔnyaarɔ nɔɔn ma.» XLI Gɔɔɔ kɔ η y'a meerbaarɔ
wɔɔ si rɔ wɔɔ η batɛm si. Hinni bɪ do ɔ bɪ, gɔɔɔ kɔ η y'a zɛ kɔ ra kan
η kɪ rɔ wɔɔ, η lɛ a zɔ tisi kaakɔ ma.

Lɛɛkare kristagɔɔɔ mɪsɪrbaa

XLII N yɛ kristazibəəzanno wɔɔ karɪnda bɪ ma, ηn'ɪ tam lɛɛ dɔmɪm
haay, ηn'a zɛm kɔ ra, ηn'ɪ Zuuba zɛkɔra hɔbɪrɛ bɪm, ηn'ɪ yaa dare.
XLIII Kristazibəəzanno wɔɔ kɔ η nɪ hoserlo bam gɔta kan makrarɔ kɪ
bɪ, η haay zɛ kɛdɛ. XLIV Gɔɔɔ haay kɔ η y'a ba sɪrakarɛzanno wɔɔ
haay a zɛ kɔ ra, ηn'a hɔ haay zɛm kɔ ra. XLV N y'a wɔhɔɔ hɛɛrɛ kan
a arzakarɔ kɪ, k'a bɪ η jir kan kɔ kɪ amba gɔaa biyɛə lɛ n taa bɪ m.
XLVI Dɔmɪm haay, η y'a zɛm kɔ ra Wosoɛ ɔ b'ɔ, ηn'a zɛm kɔ ra a harlɔ
ɔ, ηn'ɪ Yeezuu zɛkɔra hɔ bɪrɛ kan heernyɔɔ kɪ, noonhubaa kɪ. XLVII N
n'ɪ Woso dan ɔ, do bɪ haay n a lɛ bɔrɛ η ɔ. Dɔmɪm biyɛə, Zuuba a ka
gɔɔɔ nɪ bombɔrɛ yɪrɛ, sokomagɔɔɔ wɔɔ lɛ n'a dam la.

III

Lɔgɔ waarɛ

^I Yirbəə deem m wakati kaakɔ hɔ ma bɪ, yaadare wakati m bɪ, Pɪyɛɛr
kan Zaan kɪ ta Wosoɛ ɔ. ^{II} Gɔaa n nɪ b'ɔ, an yɪ lɔgɔ, n n tir a busu
dɔmɪm haay, n n aa nynta Wosoɛ lɛ kɔ n n'a birm «ɛɛlɛ gɔrɛrɛ-gɔrɛrɛ»
bɪ ma, k'an hɔ yɪnyɛ gɔɔɔ kɔ η nɪ gasɔm Wosoɛ ɔ b'ɔ rɔ wɔɔ han.
^{III} K'a Pɪyɛɛr yɪ kan Zaan kɪ, ηn'ɪ tam k'a gasɔ Wosoɛ ɔ b'ɔ bɪ, a hɔ yɛ
η han. ^{IV} Pɪyɛɛr kan Zaan kɪ n dɪga a sɪ... ηn'a hɪ m, η ɔ: «Dɪga wɔɔ
ma!» ^V Gɔaa bɪ nɪ dɪgarɛ η ma, bala, dɔ an nawɔrɛ η ma kɔ η nɪ hɔ ka
a ɔ. ^{VI} Pɪyɛɛr n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ ba sarma m gɛɛ wanzur nɪ y. Bɪ, hɔ
k'a nɪ mɔɔ ɔ bɪ, mɔɔ y'a karɛ ɪbɪ ɔ: Yeezuu Krista, Nazaretɪ gɔaa bɪ
tɔ ma, wuti ɪ ta!» ^{VII} A n a sa a bɪsɪ wɔ ma, an a ka an wuti. Lɛɛm bɪ,
gɔaa bɪ ganno kan a gankɔyɛrɔ wɔɔ kɪ a bɔ kɔ zi. ^{VIII} A n wuti brama
vugur, an nɪ tam. A n gasɔ kan η kɪ Wosoɛ ɔ b'ɔ, an nɪ tam, an nɪ
hinherm, an n'a lɛ bɔm Woso ɔ. ^{IX} Zamaa bɪ haay n a yɪ an nɪ tam, an
n'a lɛ bɔm Woso ɔ. ^X N y'a dɔ: A mɪɲɲa ɪ nynta Wosoɛ lɛ gɔrɛrɛ-gɔrɛrɛ
bɪ lɛ ma an nɪ hɔ yɪnyɛm bɪ. Gɔɔɔ wɔɔ zɛ kɛdɛ, η da n bɔ ɔ, hɔ k'a ba
gɔaa bɪ m bɪ tɔ ma.

Pɪyɛɛr meerbaa

^{XI} Gōaa bi n a ya, an n'a gōm Piyeer ma kan Zaan ki y. Zamaa bi haay n a si ηni ta η zi lanja kō n n'a birm «Salomōon lanja» bi taa. Hō k'a ba b'a ka ηni zē kēdē. ^{XII} Piyeer k'a naa yi bi, a a hi zamaa bi m, a ō: «Israyel zanno, bō m, awōō ni zēm kēdē hō k'a ba naa ma? Gēē bō minto m, awōō ni dīgām wōō ma, ı ō, gōaa naa k'a ni tam bi, wōō panja gēē wōō mūnjabaa y'a ka, an ni tare? ^{XIII} Abraham, Izakki, kan Zakōōb ki Woso k'a m wōō zıro Woso bi y'a lē bō a Zibəənyı Yeezuu b'ō. Bi, awōō nyınta a nyasū a ka Pılatı ō, an a ηsa k'a wōō saa, awōō n a gu bi. ^{XIV} Awōō, Gōaa mūnja k'an tırga bi, awōō kaanm bi m, a ye kō n ni wōō saa gərzer bi ma. ^{XV} Mısrbaa cir b'awōō zē, Woso a mım bō ō gəəno bire ō, a kasetızanno m wōō m. ^{XVI} Sırakare minto y'a ka Yeezuu tō ma, wōō n tō naa do hi, ō yaabazaa k'awōō n ni dīgām ma a do sō naa waa. Bi, sırakare k'a a to Yeezuu zi bi y'a ka gōaa naa n a waa awōō haay bire ō.»

^{XVII} «Sıra m, m danyıno, mōō dō mōō ō badō y'a ka awōō n a ba ncınaaō haay, awōō kan a cinno wōō ki. ^{XVIII} Woso mūnja lēē ka an a hi a lesınnsorazanno lē m, a ō: A Krista bi fir yıre, b'a kō yi maam sō. ^{XIX} K'a a bō a mimbōnyaarō ō, k'a a bō a bōr Woso zi, k'a a mimbōnyaarō sugur yi. ^{XX} Zuuba Woso menyōō dōmıno kam, an Yeezuu bōmbōrezaa niñjē k'a banka wōō minto bi nyōō. ^{XXI} K'a ni arzana ō bi, nyınta an nawōm b'ō, an dō hō haay bankare dōmım ma, dōmım niñjē kō Woso a hi a lesınnsorazanno mūnjōō lē m biisi bi m. ^{XXII} Moyiisi lēē ka an a hi, a ō: «Zuuba Woso y'a lesınnsorazaa bōj ō awōō danyıno bire ō awōō minto, amba mōō m. K'a tōr ka hō haay k'a n'a hım bi ma. ^{XXIII} Gōaa k'a n a tōr ka wosolesınnsorazaa bi do lemım ma, kō n n a bō do barla, n n'a zē gər.» ^{□□□} Wosolesınnsorazanno wōō haay, an a sa Sanwel ma kan a jezanno ki dōmıno kō wōō n ta ō rō wōō nōon mım hi. ^{XXV} Awōō m wosolesınnsorazanno wōō kan gōaasbabaa kō Woso a cınta kan awōō zıro ki bi hōyrezanno, dōmım k'a hi ō Abraham m, a ō: «(bi yanjōō minto, do haay k'a ni tara burē ō barka yım.) ^{□□□} Woso k'a Zibəənyı bi bō ō bi lēē ka an a nyōō awōō zi an a barka zer awōō mım ō, an n'a kam awōō gōaa haay n'a mimbōnyaarō tore.»

IV

Piyeer kan Zaan ki dōdōkənno taa

^I Piyeer kan Zaan ki kō η gōōta ηn'ı meer bam kan zamaa bi ki bi, wosocemannübənno kan Wosoce dōmazanno cir bi ki, kan Sadiseenrō ki bōr η zi. ^{II} Nj heer busu kan η ki, kō η ni karında dıdam gōōō wōō m, ηn'ı Yeezuu mım hım gōōō m kan gəəno mumbōre ki bi minto. ^{III} Nj ni η gōr, ηni η du lōnnōce ō, bala, gum da, ηn'a to dō n mē. ^{IV} Gōōō kō η n'a tōr kare η ma rō wōō, gōta a ba sırakarezanno. Nj lē wuti an a zō tisi soor ma.

^V Dō k'a mē bi, cinno kō η ni Zerizalem ō kan tara bi gōōōgusınno ki wosocikarınsaambōō wōō ki a zē kō ra. ^{VI} Wosocemannübər jıtaare Hannı nyınta ō kan *Kayiifo ki, Zaan kan Alesandır ki, kan wosocemannübənno jıtanno dōgōōō wōō ki haay. ^{VII} Nj n a ka, ηni Piyeer gaa kan Zaan ki, ηni bōr η ni a taa, ηn'ı η larle, η ō: «Bō panja m, gēē nka tō awōō yu ma an ni naa bare?» ^{VIII} *Sent-Əspri k'a Piyeer han bi, a a hi η ni, a ō: ^{IX} «Kō lēezanno kan gōōōgusınno ki, her naa ō bi, wōō lar awōō nawōm hō mūnja kō wōō ba logō naa do m bi minto.

Ko a hi, k'a ba woo o lo g'aa naa do n a waa ge? ^X K'a do miɲɲa a o, awoo haay kan Israyel do haay ki, Nazareti Yeezuu Krista to minto m. Awoo y'a wo godarkora ma, Woso n a mum bo o g'aeno bire o, a minto y'a ka g'aa naa do n a waa, an n'awoo lee naa o. ^{XI} Amba Wosoci a hi bi m, «jaa k'awoo cedonno, woo a bo o a zo bi, a y'a ba cejur jaa.»
 □ Bomborezaa vanta ba o bince vanta o k'a bee y. To vanta ba o durnya no o n n a ka g'oo o k'o o da ma o bombore yi k'a bee y.»

^{XIII} Ko η Piyeer kan Zaan ki heerkoodɔbaa bi yi bi, ηn'a do η o, η n karɔnda ba y, targaro m bi, η ze kɔdɔ. N y'a do keere, η o Yeezuu zukuuzanno m, ^{XIV} ηn'i digam g'aa k'a waa bi ma a jir o, η n ho k'a n'a hum bi do y. ^{XV} N n le ka, ko η ni bo η ni dɔdɔkare bince o b'o, ηni g'oota k'a diga η mim ma. ^{XVI} N n'a hum ko m, η o: «K'o a ba g'oo n'oon duro n lo? Ko sira ni, g'oo haay ko η ni Zerizalem no o ro woo a do, η o, η hoser ba, bi woo b'o dam ma, o bisi ka ma y. ^{XVII} O η meerbaaro woo da jum o, k'a bi lee ku lee haay o y. O bo η lee, ko η b'a ya, ηni meer ba kan g'oo woo ki to naa do minto y.»

^{XVIII} N n a ka, ηni η bir, ηni le ka η o, ko η b'a ya, ηni Yeezuu to hi, gee, ηn'a mim dunda y. ^{XX} Piyeer kan Zaan ki n a nyi bo η no, η o: «Bo m miɲɲa Woso mum o? O o tor ka awoo ma gee, o o tor ka Woso ma? K'a a hoon da ma, a diga a. ^{XX} Ko woo ni, woo b'o dam ma, o ho ko woo yi, o a ma bi hire to y.»

^{XXI} Ko η ni nyi bam zamaa bi m bi, η b'a dam ma, ηni hosti ba η ni y. N n a ya, ηni nyaa ba kan η ki, ηni η to. Bala, g'aa haay y'a le bom Woso o ho k'a ba bi minto. ^{XXII} Bi, g'aa k'a waare yi hoser naa do bare no o bi, a doora le da busi m.

Strakarezanno woo i yaa dam

Woso m

^{XXIII} Ko η wo saa η ma bi, Piyeer kan Zaan ki ta a muno woo zi, ηn'aa ho ko wosocemannibonno jitanoo kan tara g'oo g'usinno woo ki a hi bi dunda η ni. ^{XXIV} N n a tor ka η ma. N haay n a ze ko ra deem, ηn'a hi Woso m, η o: «Karɔnsaamba, ubi «brama da kan tara ki, hi ki, kan ho haay k'an a no o bi ki.» □□□ Ibi Sent-Espri panɲa da i zibæenyi David woo yaaba bi le o, minno noon duro minto:

Bo minto koroo ni haen sire ncinaaɔ,
 zamaa n'a hoon dam,

hoondare vam-vam ni?

^{XXVI} Durnya cinno n a zo ko ma,

koroo cinno n a so ko ma k'a yar ba kan Zuuba Woso ki,

a Krista ki.

^{XXVII} Sira m, Hirɔodi kan Pons Pilati ki a ze ko ra tara naa do no o, kan do vantoo ki Israyel zanno ki, k'a yar ba kan Yeezuu ubi zibæezaa miɲɲa k'ubu bo o bi ki. ^{XXVIII} Naa ba η y'a o, k'ubu panɲa, i hoonho k'ubu lee ka i cɔnta bi n ko yi. ^{XXIX} Naa ma keere bi, Zuuba, i tor ka η nyaabare meerbaa bi ma, k'i ka k'i zibæenyino woo n'i lemim bi hi kan heerkoodɔbaa ki. ^{XXX} I wo hor, i ka ko yaabazanno m waare yi, ko makraro m ba, kan hoserlo ki ubi Zibæenyi miɲɲa Yeezuu to ma.»

^{XXXI} Ko η yaa bi da ηn'a nya bi, bince niɲɲo ko η ni ta o bi hinko. Sent-Espri gaso η o an η han haay. N ni Woso lemim bi pa dam kan heerkoodɔbaa ki.

Strakarezanno arzaka jirle

XXXII Zamaa bi ku η y'a ba sirakarezanno wɔɔ, η heer a ba deem, nyi deem, gɔaa ba ɔ an ni hɔ m, a ɔ, awɔɔ y'a so ɔ y. Hɔ haay bi ze η nawom ku ra deem. XXXIII Kristazibəəzanno wɔɔ ɪ Zuuba Yeezuu mumbɔɔre kaseti kare kan paŋŋa gɔta ki. N haay ni zi bam Woso barka gɔta ku η y'a yi bi m. XXXIV Gɔaa ba ɔ η bire ɔ an cicirzaa y. Gɔɔɔ ku η ni tararo m nɔ wɔɔ, gɛɛ, η ni harlo m nɔ wɔɔ, η hɛɛ η nawɔre, ηn'i zere a busoo ku η y'a yi bi m, XXXV ηni b'a ka kristazibəəzanno wɔɔ ɔ. Gɔaa biyɔə k'a le taa daahan ma bi, a y'a yire amba a le taa bi m.

XXXVI Amba Zozef ku kristazibəəzanno wɔɔ a tɔ ka Barnabas bi, a le taa k'a hi a ɔ «muno heeryurezaa» bi n ni hɔsira m. Levii do gɔaa m, an a to Siipir ɔ. XXXVII A n a hɔsira bi hɛɛ, an a busoo bi sa, an b'a ka kristazibəəzanno wɔɔ ɔ.

V

Ananyas kan Safura ki ŋaar

I Gɔaa deem n ta ɔ, a tɔ m Ananyas, an ku ma kan a lɔ Safura ki ηn'a tara hɛɛ. II A n ku ma kan a lɔ bi ki, an busoo bi bɔ ɔ an a cɪnta, an a mɪstɪ bi sa an aa a ka kristazibəəzanno wɔɔ ɔ. III Pɪyɛɛr n a hi, a ɔ: «Ananyas, bɔ m Sɔtaana n'ibu heer han? Ibi ŋaar ba Sent-ɛspri m, ɪ tara k'ibu hɛɛ bi busoo bi bɔ ɔ. IV Ibi n ɪ da ma ɪ tara bi heere tɔ, ɪ ba ɪ hɔ ra? Gɛɛ, k'ɪ hɛɛ, ɪ busoo bi sa ɪ hɔ k'ɪ le n taa bi bam na? A ba ibi ɔ lɔ, ɪ naa da ɪ heer ɔ? Nɔaar bɛɛ ibi ba gɔɔɔ ni y, a ba ibi ɔ Woso m.»

V Ananyas k'a naa ma bi, an a do, an ga. Nyibəə gɔta gasɔ gɔɔɔ ku η minno nɔɔn duro ma rɔ wɔɔ ɔ. VI Gɔɔɔ pooro n bɔr, ηni b'a gər bi sa, ηni pɛera burgu ma, ηn'aa a bir.

VII A maasɛre ba, an a zɔ wakati kaaku ma, a lɔ bi n bi gasɔ, an a do ku bɔ ɪ ba y. VIII Pɪyɛɛr n a lar, a ɔ: «Tara bi k'awɔɔ hɛɛ bi, a le paan... m naa ra?» A n a nyi bɔ ɔ, a ɔ: «Iɪn..., a le n bi bala.» IX Pɪyɛɛr n a ya, an a lar, a ɔ: «A ba awɔɔ lɔ a a le ba deem k'a Zuuba Sent-ɛspri bi makra ba? I tɔr ka gɔɔɔ ku η yaa ibi zim bi bir lɔ wɔɔ gam heer ma halle ma, η y'ibu busum sɔ.» X Lɛɛm bi, Safura a do Pɪyɛɛr jir ɔ, an ga. Kɔ gɔɔɔ pooro wɔɔ bɔr bi, η bi dɪga a a ga, ηn'a busu k'a yaa bir a zim bi jir ɔ. XI Dabɔɔ gɔta sirakarezanno wɔɔ nyasɔ haay, kan gɔaa haay k'a minno nɔɔn duro ma bi ki.

Kristazibəəzanno wɔɔ hoserlo bare

XII Kristazibəəzanno wɔɔ ɪ makrarɔ kan hoserlo ki bam gɔta zamaa bi bire ɔ. N haay a ze kɔ ra deem Salomɔɔn lanŋa taa b'ɔ. XIII Bi, gɔaa k'a n sira ka Woso ɔ paan... bi bir yem an n'a zem kɔ ra kan η ki y. Kan bi ki, zamaa bi n n'a le bɔre η ɔ. XIV Gɔɔɔ cir gɔta, yaaro kan lanno ki ɪ sira kam Zuuba ɔ, ηn'a zarle η la. XV N n bɔr yaabazanno m zaaro bire ɔ, ηni η wota gargɔrɔ ɔ gɛɛ goranŋarɔ ɔ, kɔ Pɪyɛɛr bɔr an ni cenim b'ɔ gɛɛ a hinni y'a kam niŋŋoo ra gɛ. XVI Gɔɔɔ gɔta n a to yaabazanno m Zerizalem gɔrgarɔ ɔ kan gɔɔɔ kɔ zinɛro ni kan η ki rɔ wɔɔ ki, ηni bɔr η ni, ηn'a waa haay.

Kristazibəəzanno wɔɔ gɔrle

XVII Dɔmum bi do ɔ bi, wosɔɛmannɪbər jɪtaare kan a jezanno ki, Sadisɛɛnrɔ wɔɔ, wuti kan jumbaa heerbusu ki. XVIII N n a ka, ηni kristazibəəzanno wɔɔ gɔr gɔɔɔ mum m, ηni η du lɔnnɔɛ ɔ. XIX Gunuu

o bi, Zuuba maleeka bor, an bi lonnae bi le ro waa gongu, an η bo, an a hi η ni, a o: ^{XX} «K'a ta a yaa jum Wosoe o b'o, a misurbaa daa naa do minno noon duro haay hi zamaa bi m.»

^{XXI} Ku η naa ma bi, do k'a me bi, η ta Wosoe o b'o k'a yaa dunda guu waa m. Wosocemannibor jitaare bi n lee ku kan a jezanno waa ki. A n a ka ηni dudo-kænno waa bir haay, Israyel guugusinno waa haay, an nyoo da ku n aa kristazibæezanno waa bo lonnae o, n ni bor η ni. ^{XXII} Guu waa ko η ta bi, ko η yaa lee ku b'o bi, η n η yi lonnae o b'o y. N n a wusigæ ηn'aa a hi, η o: ^{XXIII} «Waa yaa lonnae bi yi ηn'a ta muηa, a domazanno waa n ni junum ceo waa le ma. Ku waa gu bi, waa n gosi yi a no o y.»

^{XXIV} Wosoe domazanno cir bi k'a naa ma kan wosocemannibonno jitanoo waa ki bi, η ze kaðe kristazibæezanno waa minto, ηn'a muηa larm naa k'a ba ncinaa o bi, a ji nyuntam lo? ^{XXV} Guaa n bor an b'a hi η ni, a o: «Guoo k'awoo n gor a η du ro waa i Wosoe o ηn'i ho dundam guu m.»

^{XXVI} Wosoe domazaa bi n ta kan a zibæezanno ki kristazibæezanno waa zi, an aa η gaa an bor η ni. N n panηa ba η ma y, bala, η y'i nyi bam zamaa bi m, η y'a a gongoeen jaaro m. ^{XXVII} N n η gaa, ηni bi η hunka dudo-kænno waa m. Wosocemannibor jitaare bi n η lar, a o: ^{XXVIII} «Waa hi awoo m muηa, o o: A b'a ya, a to naa do hi a karinda no o y, awoo karinda bi n bokare an Zerizalem han, a le n taa k'a guaa naa do ma bi ka waa mim la.»

^{XXIX} Piyeer kan kristazibæezanno waa ki a nyi bo o, η o: «A a ga m, k'i Woso le si, k'i guu to. ^{XXX} Waa zuro Woso, Yeezuu k'awoo zenηe go ma a ze ger bi, mim bo o. ^{XXXI} Bi, Woso a busu a busi o arzana o, an cirbae ka o, an a ba bomborezaa, k'an a ka ku Israyel guu n a bo a taam, ηni η sugur yi. ^{XXXII} Minno noon duro kasetzanno m waa m, waa kan *Sent-Espri ku Woso a ka guu ko n n'a le sim no waa o ki.» ^{XXXIII} Minno noon duro η heer busu, ηn'a hoon dare η zunzere ma. ^{XXXIV} Guaa deem n wuti dudo-kænno waa bire o. Farizen m, a to m Gamalyel, wosocikarinsaamba m, guu waa n'a dan o. A n le ka ko η ni bo kristazibæezanno waa m cuna, ^{XXXV} an a hi, a o: «Israyel zanno, k'a dundo a zi muηa kan ho k'awoo k'a ba guu noon duro m bi ki. ^{XXXVI} Dooarao ku η cem dutaa ro noon no o, Teda a hunka waa m, a o: Guaa guta n'awoo m. A n guu gaa, an η so ku ma, η le n a zo zorsi ma. N y'a muηa ze, a karindanyino waa haay husinga da. Gosi n goota y. ^{XXXVII} Bi je o, lesare domum o, Galilee guaa Zidas a hunka waa m. Guu guta ni zure a je o. Bi muηa ga so, guu ko η ni zure a je o ro waa n husinga da. ^{XXXVIII} Bi y'a ka, moo n'a hure awoo m keere, k'a guu noon duro to ku η ni cem, a bi hoosi ba η ni y. Meerbaa naa do kan zibæe naa do ki, ku guu ho ni, η nyaanle a zim. ^{XXXIX} Bi ku Woso ho ni, awoo b'a dam ma a ka, η n nyaam ni y. K'a dundo a zi, a b'a ka, a bi yar ba kan Woso ki y.»

N ye Gamalyel meerbaa bi ma. ^{XL} N ni kristazibæezanno waa bir, ηn'a ka, ηni η ze maduro m, ηn'a hi η ni, η o, η b'a ya, ηni Yeezuu to hi y, ηni wo saa η ma. ^{XLI} Kristazibæezanno waa n bo dudo-kare bince o b'o kan heernyo ki, ku Woso ye ηn'a ga fuyire m Yeezuu to ma bi minto. ^{XLII} Domum biyæe, amba Wosoe o gee har o, η bir Yeezuu Krista lemim nyunta bi dundare kan a padare ki tore y.

VI

Kristazibəezanno daahanzanno b'ore

^I Dòmunnō wōō duro ō bī, karındanyūnō wōō lē y'a dam la, zūfōrō kō η nī grēkkī lemim hūm nō wōō n wuti kukur bare m kan kō bī zūfōrō wōō kī. Bala, η dōmum haay hō jirle bī, η bur a kare η zonno wōō ō y. ^{II} Bueerehuyōō wōō n zamaa sirakarezanno wōō so kō ma ηn'a hī η nī, η ō: «A n a ga m k'ō wō saa Woso lemim nyūnta pa dare ma, k'ō hōbire jir y. ^{III} M danyūnō, k'a ka gūōō yaarō mūηηōō ma a bire ō saanhūna, Sent-Ēspri n η heer han kan mindōre kī, k'ō zibəə naa do ka η ō. ^{IV} Kō wōō nī, wōō ba n bur ō tōη ō kan yaadare kī, ō bur Woso lemim nyūnta bī pa dam.» ^V Zamaa bī haay yē meerbaa naa do ma: η n Etyennū bō ō, gōaa m, sirakare n a heer han kan Sent-Ēspri kī, kan Filipi kī, Prokōōr kī, Nikanōōr kī, Timōn kan Parmenas kī, kan Antiyōōs gōaa Nikola k'a nī zum zūfōrō wōō lērō wōō ō bī kī. ^{VI} Ņ nī η hūnka kristazibəezanno wōō m, ηnī yaa da, ηn'a wō ka η mim la.

^{VII} Woso lemim bī padare n'a dam la, karındanyūnō wōō lē n'a dam la gōta Zerizalem ō. Wosocemannūbənno gōta nyūnta ηn'ī zum sirakare zaa b'ō.

Etyennū nyasōre

^{VIII} Barka kan panηa kī kō η Etyennū han bī, a nyūnta an nī hoserlo kan makrarō gōtōō kī bam zamaa bī bire ō. ^{IX} Gūōō gōsūnno n wuti meerbaa m kan Etyennū kī: Nyūnta η y'a ō lōnnō, ηnī wō saa η ma, η sokōmace bī n a hō. Sirēnnī kō zūfōrō nyūnta η barla kan Alesandrii zanno kī, Silisii zanno kī, Azii zanno kī. Ņ n a sūηηida sa ηn'ī busī kam kan Etyennū kī, ^X Sent-Ēspri k'a a ka Etyennū nī meer bam kan mindōre kī bī, η bur a dam ma ηn'a meerbaa bī nyī bōη ō y. ^{XI} Ņ n zambō ba, ηn'a ka gūōō ma kō η n'a hī, η ō: «Wōō ma, an nī Woso sōnsō wōm kan Moyiisi kī.» ^{XII} Nyūnta a ō ncūnaas, ηnī zamaa bī, gūōōgusinnō wōō, kan wosocikarūnsaambōō wōō kī nyūnnyōōta ηnī bī daata zē Etyennū la, ηn'a nyasō ηnī ta m dōdōkēnno taa. ^{XIII} Bī η yaa kaseti ηuāarzanno bō ō, η ō: «Gōaa naa do bur wōō Wosoce bī kan lērō wōō kī sōnsō wōre tore y. ^{XIV} Wōō ō ya, ō a ma an n'a hūre a ō, Nazaretī Yeezūu naa do n nī zem bī būnce naa do wurgē, an Moyiisi lērō k'a η ka wōō ō rō wōō lōr.» ^{XV} Gōaa haay k'a nī nyūntam dōdōkare būnce ō b'ō bī, dīga η nawōm ma, ηn'a meer yī an bō kō ō kan maleeka hō kī.

VII

Etyennū meerbaa

^I Wosocemannūbēr jūtaare bī n a lar, a ō: «Sira m naa ge?» ^{II} Etyennū n a nyī bō ō, a ō: «K'a a tōr ka, m danyūnō kan η zūrō kī. Woso k'a a so cirbəə ō b'a hūnka wōō yaaba Abraham m, dōmum k'a nyūnta ō Mezopotamii ō, an bōkare an ta Haaran ō b'ō. ^{III} A n a hī m, a ō: «I gō ī kō bī ma, kan ī harzanno kī, ī ta tara kō mōō n n'a hūnkare ūbū m b'ō.» ^{IV} Abraham n a gū Kalde zanno kō bī ma, k'a yaa nyūnta Haaran ō. B'ō bī, a zī gare kur bī, Woso n a bō kō bī do nō ō, an bī nyūnta kō k'awōō n ta ō heer naa ō. ^V A n tara ka ō k'an a so ō kō bī do ō y, b'a gam cūnta jī ba ō y. B'a a ler bō m k'a ka ō k'an a so ō kan a yanηarō kī, baa k'a n nyī yī bī kī. ^{VI} Woso n a hī, a ō: «A dogōōō nyūntam do vanta tara ra,

bi η gasom lombaa σ, η fir kare η ma doōraa zōrsi. » □ Woso n a hi, a σ: «Do niηηə k'a η ba lonnōrō wōō, mōō yī m dōdō kam. Bī kur kēere bi, η bōm, ηnī yaa da mōō m bince naa do σ.» □ A n gūaasibabaa da kan kī banjogasure nō σ. Bī minto y'a ka, Abraham k'a Izakkī yī bi, an a gaso banjō σ a yire dōmum sinnye hō ma, Izakkī n a ba maam sō kan Zakōōb kī. Zakōōb n a ba a nyūno buerehūyōō kō η y'a ba wōō zīrō wōō m maam sō.»

^X «Wōō zīrō wōō n bōkare ηnī sō Zozef m, ηn'a hēe. N n a gaa n nī ta m Eziptī σ. Bī, Woso nyūnta kan kī. ^X A n a bō a fir do haay nō σ, an hōōn ka σ kan barka kī Eziptī cir Farawōn taa. Bī m Zozef ba Eziptī lēezaa, an a sō Eziptī σ kan a har kī haay. ^{XI} Nō gōta n b'a da Eziptī kō σ haay σ, kan Kanaan kō kī σ. Firiyire bī panjā nyūnta σ, wōō zīrō wōō n hōbire yī ηn'a bīre y. ^{XII} Kō η y'a ma, η σ hōbire i Eziptī tara ra bī, Zakōōb a nyūno, wōō zīrō wōō nyōō η lēekare hō ma. ^{XIII} A hūya hō ma bī, Zozef a hūnka a danyūno wōō m. Bī Farawōn a danyūno wōō dō ma σ. ^{XIV} Bī m, Zozef n nyōō da, ηn'aa a zī Zakōōb gaa kan a dogōōō kī. N y'a zē kō ra haay gōaa busaanhūna a yaa soor. ^{XV} Zakōōb n ta Eziptī σ, an aa ga b'σ kan wōō zīrō wōō kī. ^{XVI} N n η gor, ηnī ta η nī Sikem σ ηn'aa η bir yaa kō Abraham a si busōō m Emōōr nyūno zī, Sikem tara ra b'σ.»

^{XVII} «Woso lerbōre k'a ba kan Abraham kī kan kō yī bī dōmum k'a n'a zōm bī, zamaa bī lē a da ra, ηn'a ba gōta Eziptī tara ra, ^{XVIII} an ta an Eziptī cir vanta k'a bī cirbēō bī, b'a n Zozef dō bī ku. ^{XIX} Cir bī do nyūnta bonyaa, an zambō ba wōō do bī ma. A panjā ba wōō zīrō wōō ma, an a ka ηn'a a nyūno poorero gor, ηn'aa η lo kō η nī gūnga. ^{XX} Dōmum bī do Moyiisi yī σ. A gōere nyūnta σ Woso mūm σ. A tōr n y'a σ mom kaako a zī har σ. ^{XXI} Bī kō η y'a zo bī, Farawōn nyūmbōēere bī y'a busu an a tōr, an a ba a nyī. ^{XXII} Moyiisi n Eziptī zanno wōō hōōn dūnda haay, a meerbaaro kan a zibēero kī panjā nyūnta σ.»

^{XXIII} «K'a doōraa busi ku bī, a a hōōn da a σ, k'a dūga a danyūno Israyel zanno wōō ma. ^{XXIV} K'a deem yī Eziptī gōaa nī fir kam ma bī, k'a σ k'a a da a danyī k'a nī fir yūm bī han a bōmbō bī, an Eziptī gōaa bī zē, an ga. ^{XXV} A hōōn a da a σ a danyūno wōō y'a dōre η σ, Woso y'a bō σ k'a bī η bōmbō, bī η n a jī ma y. ^{XXVI} A dō k'a me bī, a a danyūno hūyōō yī ηnī kō zem, an a zō k'a η bōmbō kō σ, an n'a hūre, a σ: «M hannyūno, danyūno n'awōō m kan kō kī, bō minto, awōō nī kō zere?» □□□ Bōzaa nī fir kare a mim bī ma bī n a wō nya Moyiisi cī σ, an kaanm m, an a hī m, a σ: «Nka y'ūbū ba wōō cir, k'ī nyūnta wōō dōdōkarezaa? ^{XXVIII} Ūbū lē n taa k'ī mōō zē amba Ūbū Eziptī zanno gōaa bī zē jim bī m na?» □□□ Moyiisi k'a naa ma bī, an a si, an aa a nyaakōm da kō vanta σ, Madyan tara ra. B'a nyūno yī σ hūya.»

^{XXX} «Dōōraa busi kur bī, maleeka a hūnka m Sinayī cī poohōōn σ tutugu σ, sē nō σ. ^{XXXI} Moyiisi k'a naa yī bī, a zē kēdē, an a zō k'a dūga a. A Zuuba Woso leer ma, an n'a hūre, a σ: ^{XXXII} «Ūbū zīrō Abraham kan Izakkī kī Zakōōb kī Woso m mōō m.» Moyiisi da n bō σ, a me nī nyīηjēm, a n ye k'a a ya, a a mūm busu a dūga y. ^{XXXIII} Zuuba n a hī m, a σ: «I kōsōrō bō i gam σ, bala, bince k'ūbū n nī jūnū σ naa, bince mūηjā m, bala mōō i naa σ. ^{XXXIV} Mōō m gōōō wōō cīcīr yī Eziptī tara ra, mōō η zeedare ma, mōō n zer kō m η bōmbō. Naa ma kēere bī, mōō lē n taa kō m i nyōō Eziptī kō σ.» »

XXXV «Moyiisi bi do η kaanm m ηη'a hure, η σ: «Nka y'ibu ba cir, dödökarezaa so?» Bi, Woso a nyoo k'an bir cir, bomborezaa so kan malæka k'a hinka m tutugu no σ bi daahan ki. XXXVI Bi yi η gaa, an bo η ni kan hoserlo bare ki, makraro ki Ezipti tara ra, higota piine bince σ, poohoon σ, döorraa busi. XXXVII Moyiisi muηηa y'a hi Israyel zanno m, a σ: «Woso y'a lesinnisorazaa boη σ awoo danyino bire σ, amba moo m, an a ka awoo σ.» □□□□ A muηηa i nyinta kan Israyel zanno woo ki poohoon σ, malæka n meer ba kan ki Sinayii ci mim σ. A n mürbaa lemim si an a ka woo σ. XXXIX Woo zuro woo n ye k'a le si y. η kaanm m, ηη'a ηsa k'a a bo a ta Ezipti tara ra.»

XL «I] n a hi Aaron m, η σ: «wosoro ba i η ka woo σ, ko η ni bir σ lee. Bala, Moyiisi naa do k'a woo gaa an bo woo m Ezipti σ naa, woo n a do ko bo i ba ni y.» □□□□ N n ho ba an bo ko σ kan dinnyem ki, domunno woo duro σ, ηni manni ba ma, ηni ho ko η y'a ba bi cibsaa ba kan heernyoo ki. XLII Woso n kaanm η ni, an η to ηη'i brama monyaaro dan σ, amba η y'a gorsura ba wolesinnisorazanno ci σ bi m: Israyel zanno, moo awoo ganwore gee manniho ka m σ döorraa busi no σ, poohoon σ ra?

XLIII Awoo wosobaawom Molok ce ko n y'a ba huu m bi busu kan awoo woso Refan monyaa ki, hoobarero, awoo η ba, k'a bir η dan σ. Naa to ma bi, moo tare awoo m lombaa σ laato *Babilonni ma.»

XLIV «Woo zuro ko η nyinta poohoon σ ro woo, η nyinta Woso taure kaseti ce m. Ba a σ, amba Woso meer ba kan Moyiisi ki an a hi m bi m. A σ: «A ba amba ho niηηe k'ibu yi bi m.» □□□□ Woo zuro woo ko η y'a si bi, η gaso m tara ko Zoziye ka η lee, ηni yar ba σ Woso m la do vantoo ra ηη'a so σ naa σ. Bi, a goota σ, an ta, an David domum ku. XLVI David barka yi Woso taa, Zakoo bi Woso bi, an zaa ye han k'a ce do a ka σ. XLVII Salomoon i ce bi do an a ka σ.

XLVIII Bi Woso k'a le da haay bi bir nyintam cero ko gooo η do ro woo σ y. Amba wolesinnisorazaa a da a ci no σ bi m:

XLIX Zuuba Woso a hi:
 Moo nyintaji bince m arzana m,
 tara m moo gankaraho.
 Ce kara awoo k'a do a ka moo σ?
 Moo menyoodare bince m kara?
 L Moo wo bee ho haay naa ba ra?»

LI «Torgare zanno n'awoo m, awoo heer kan awoo tor ki bir Woso mim sire y. Awoo ni bisi kam Sent-Espri ma domum haay. Awoo kan a zuro woo ki hodeem. LII Wolesinnisorazaa bi kara i nyinta σ awoo zuro woo n fir ka ma? η muηηoo i gooo gosunno ko η lee ka ηni Gooa targa bi zere bi hi ro woo zunze, goaa bi do awoo zambaa ba ma, a ze. LIII Woso malækaro nyoo ηni bi Woso lero hi awoo m, b'awoo n zu σ y.»

Etyenni ze

LIV Minno noon duro η heer busu, ηη'a so sore Etyenni minto. LV Bi Sent-Espri k'a Etyenni han bi, an a boota, an diga brama, an Woso leboore yi, Yeezuu ni junum Woso bisi σ. LVI A n a hi, a σ: «Ba moo arzana yi an a go, moo n Gooanyi bi yi an ni junum Woso bisi σ na.»

LVI N n zee da, ηn'a wɔ tunta a tʊrɔ rɛ. N haay wuti, ηn Etuyennu nyasɔ, LVIII ηn bɔ m tara bɔ nɔ ɔ, ηn'a gɔngɔɛnm jaa m. Kasetizanno wɔɔ, a huuro wɔɔ kuntɔ η y'a ɔ gɔaa pɔɔ kɔ n n'a birm Sol bɔ jɪr ɔ. LX Kɔ η n Etuyennu gɔngɔɛnm bɔ, a ɪ yaa dare an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Zuuba Yeezuu mɔɔ nyi si!» LX A n sɔnta, an zee gɔta da, a ɔ: «Zuuba, ɪ bɔ η mimbɔnyaa naa do taar ka η ɔ y.» Naa k'a hɪ bɔ, an ga.

VIII

I Sol y'a hɔɔn dare a ɔ, Etuyennu gare bɔ mɪŋŋa.

Sol ɪ fir kam sokɔma ma

Hinni bɔ do ɔ bɔ, gɔɔɔ wɔɔ fir ka Zerizalem sokɔma bɔ ma. Sokɔmagɔɔɔ wɔɔ haay hɪsɪga da ηnɪ ta Zidee kan Samarii kɪ gɔrgarɔ ɔ, kɔ bɔ m, kristazibəəzanno wɔɔ m bala. II Gɔɔɔ kɔ η sɪra ka Krista ɔ paan... rɔ wɔɔ ɪ Etuyennu busu ηn'a bir, ηnɪ nyi ka gɔta a minto. III Sol bɔ, sokɔma bɔ wurgɔ an nawɔm, an nɪ gasɔm harlɔ ɔ, an nɪ yaarɔ gɔrm kan lannɔ kɪ, an nɪ η dum lɔnnɔɛ ɔ. IV Bɔɔ y'a hɪsɪga rɔ wɔɔ ɪ tam kɔrɔ ɔ, ηn'ɪ lemim nyɪnta bɔ pa dam.

N yɪ Woso lemim nyɪnta pa dam Samarii ɔ

V Filipi ta Samarii kɔ deem nɔ ɔ, an nɪ Krista pa dam. VI Zamaa bɔ haay n a zɛ kɔ ra, ηn'a tɔr kam Filipi meerbaa bɔ ma. Bala, η y'a hoserlo k'a nɪ η bam nɔ wɔɔ mam, ηn'a yɪrɛ. VII Zinɛrɔ gɔta ɪ bɔm gɔɔɔ kɔ η gasɔ η ɔ rɔ mɛ ɔ kan zee gɔta dare kɪ. Lɔgɔrɔ kan paŋŋawarzanno kɪ a waa. VIII Heernyɔɔ nyɪnta ɔ gɔta tara bɔ do nɔ ɔ.

IX Bɔ, gɔaa ɪ nyɪnta kɔ bɔ nɔ ɔ, a tɔ m Sɪmɔɔn, nyɪsɪzaa m, an nɪ nyibəə dam Samarii zanno wɔɔ ma. A y'a hɪrɛ a zi m, a ɔ gɔaa gɔta naa a mɪ. X Gɔaa haay nɪ tam zi, gɔɔɔ gɔɔɔ kan gɔɔɔ poorero kɪ. N n a hɪrɛ, η ɔ: «Gɔaa bɔ do, Woso paŋŋa kɔ n n'a birm paŋŋa gɔta bɔ m.» XI Gɔɔɔ wɔɔ y'a tɔr kare a lemim ma, bala, a ka k'a ɔ gɔɔɔ wɔɔ nɪ zem kɔdɔ a nyɪsɪrɔ wɔɔ tɔ ma bɔ, a dɔmɪm laaɔ. XII Bɔ, kɔ η Filipi Woso cirbəə lemim nyɪnta padare bɔ si kan Yeezuu Krista tɔ kɪ bɔ, η batɛm sɪ, lannɔ kan yaarɔ kɪ. XIII Bɔ kur bɔ, Sɪmɔɔn mɪŋŋa n a ba sɪrakarezaa ɔ, an batɛm sɪ, an nɪ zum kɔ ɔ kan Filipi kɪ. Hoserlo kan makrarɔ kɪ k'a nɪ η yɪm bɔ, a n zɛ kɔdɔ.

XIV Kɔ η y'a ma η ɔ Samarii zanno Woso lemim bɔ si bɔ, kristazibəəzanno kɔ η nyɪnta Zerizalem nɔ ɔ rɔ wɔɔ Pɪyɛɛr nyɔɔ kan Zaan kɪ. XV Kɔ η lee ku b'ɔ bɔ, η yaa da Samarii zanno wɔɔ minto kɔ *Sent-ɛspri n zer, kɔ η n a da ma ηn'a si. XVI Sɪra m, Sent-ɛspri n zer η gɔaa deem taan... ra cɪna y. Batɛm η y'a si Zuuba Yeezuu tɔ ma bala. XVII Pɪyɛɛr kan Zaan kɪ n'a wɔ kam Samarii zanno wɔɔ ra, ηn'ɪ Sent-ɛspri sim. XVIII Sɪmɔɔn k'a yɪ kristazibəəzanno wɔɔ n'awɔɔ kam gɔɔɔ wɔɔ mim la, ηnɪ Sent-ɛspri sim bɔ, a a cɪnta k'a busoo ka η ɔ. XIX A n n'a hɪrɛ, a ɔ: «K'a paŋŋa naa do ka m ɔ sɔ, gɔɔɔ kɔ mɔɔ n nɪ zem, kɔ m bɔ m wɔ ka η la rɔ wɔɔ, kɔ η nɪ Sent-ɛspri si.» XX Pɪyɛɛr n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «K'ɪbɪ busoo bɔ n a zar kan ɪbɪ mɪŋŋa kɪ, ɪbɪ k'ɪ ɪ hɔɔn da ɪ ɔ, n y'a dam ma, ηnɪ Woso ganwɔrɛ si busoo m bɔ minto. XXI Hɔ k'a nɪ bam naa ɔ naa, ɪbɪ bɔ hɔsɪ yɪrɛ a nɔ ɔ y, bala, ɪbɪ heer bɔ tirga Woso taa y. XXII ɪ bɔ ɪ taam ɪ kɔsɪrabaa bɔ minto, k'ɪ yaa da Zuuba m. Hɔɔndare k'a bɔr ɪbɪ heer ɔ bɔ, n y'a sugur kare ɪ ɔ barem. XXIII Sɪra m, mɔɔ yɪ, jumbaa heerbusu kan mimbɔnyaa lombaa kɪ nɔ ɪbɪ n ta

ᵁ.» XXIV Sımɔɔn n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «K'a yaa da Zuuba m mɔɔ minto, hɔ k'awɔɔ hɪ mɔɔ m bɪ, kɔ hɔsɪ bɪ ba mɔɔ nɪ y.»

XXV Pɪyɛɛr kan Zaan kɪ kɔ η kasetɪ bɪ ka, ηnɪ Zuuba lemim bɪ pa da bɪ, η y'a wusigə Zerizalem ɔ, ηn'ɪ lemim nyɪnta bɪ pa dam Samarii gɔrgarɔ ɔ gota.

Filipi kan Etiyopii gɔaa kɪ

XXVI Zuuba malɛɛka deem meer ba kan Filipi kɪ, an a hɪ m, a ɔ: «Wuti ɪ ta jɪsa zeezi, ɪ zaa k'a bɔ Zerizalem ɔ an nɪ tam Gazaa ɔ bɪ sa. Zaa bɪ do, poohɔɔn ma.» XXVII Filipi n wuti lɛɛm an ta. Bala, Etiyopii gɔaa deem, lannɔɔmazaa, k'a m Etiyopii zanno lɔcɪr Kandasɪ arzaka ɔmazaa bɪ ta Zerizalem ɔ, an aa yaa da, XXVIII an a bɔ an nɪ doom. Nyɪnta a ɔ a terkɔ nɔ ɔ, an nɪ wosolesinnɪsorazaa Ezayii ci karɪnda bam. XXIX Sent-ɛspri n a hɪ Filipi m, a ɔ: «Ta zɔɔ, ɪ terkɔ bɪ ku.» XXX Filipi n bra si, an wosolesinnɪsorazaa Ezayii ci karɪnda bare ma Etiyopii gɔaa bɪ lɛ ɔ, an a hɪ m, a ɔ: «Hɔ k'ɪbɪ n'a karɪnda bam naa, ɪbɪ y'a jɪ mam paan... ra?» XXXI A n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Kɔ m a ba lɔ m a jɪ ma, kɔ gɔaa ba ɔ an n'a jɪ dɪndam mɔɔ nɪ?» A n Filipi bir, a ɔ, an bɪ nyɪnta a jɪr ɔ. XXXII Wosoci bɪ bɪnce naa do an n'a karɪnda bare:

Amba, serda kɔ n bɔr m k'a b'a bɔkɔ bɔ ɔ,
amba, sinnyɛɛm bəətɪr kɔ n n'a ka zɪnzɛm la,
ncɪnaaɔ a bɪr meer bare y.

XXXIII Kɔ n y'a da nyannɪ ɔ bɪ,
a n gumə yɪ dɔdɔkənno zi y.

Nka n nɪ naa do mim dɪndarɛ?

Bala, n y'a mɪsɪrbaa bɔ durnya ɔ.

XXXIV Etiyopii gɔaa bɪ n a hɪ Filipi m, a ɔ: «Nka wosolesinnɪsorazaa bɪ n n'a mim dɪndarɛ? K'ɪ hɪ m m. A hɔ an n'a dɪndam gɛɛ, gɔaa vanta hɔ nɪ?» XXXV Filipi n a lɛ gɔ, an zu Wosoci bɪ meerbaa b'ɔ, an Yeezuu lemim nyɪnta bɪ hɪ m. XXXVI Kɔ ηn'ɪ tam bɪ, η yaa hi ku, Etiyopii gɔaa bɪ n a hɪ, a ɔ: «Ba hi m na. Bɔ n n'a tam mɔɔ m tolle kɔ m bɪ batɛm si?» [XXXVII Filipi n a hɪ m, a ɔ: «K'ɪbɪ sɪra ka kan ɪ heer kɪ haay, ɪbɪ ɪ da ma ɪ batɛm si.» Gɔaa bɪ n a nyɪ bɔ n'ɔ, a ɔ: «Mɔɔ sɪra ka, mɔɔ ɔ: Yeezuu Krista bɪ, Woso Nyɪ m.»] XXXVIII A n lɛ ka, n nɪ terkɔ bɪ da jum ɔ. Filipi kan Etiyopii gɔaa bɪ kɪ, η hɪyɪ haay gasɔ hi b'ɔ, Filipi n batɛm ka ɔ. XXXIX Kɔ η bɔ hi bɪ nɔ ɔ bɪ, Sent-ɛspri Filipi gaa an cenim, Etiyopii gɔaa bɪ n a ya, an n'a yɪrɛ y, an a zaa sa kan heernyɔɔ kɪ. XL Kɔ Filipi nɪ, a yɪ n yaa ɔ Azottɪ kɔ ɔ, an nɪ lemim nyɪnta bɪ pa dam kɔrɔ haay ɔ an nɪ cenim, an nɪ tam Sezaree kɔ ɔ.

IX

Sol birdarɛ

(Zibəəzanno Ci 22.6-16; 26.12-18)

I Sol k'a gɔɔta an nɪ fir kam Zuuba karɪndanyɪnɔ wɔɔ ma, a lɛ n taa k'a η zɪnzɛ bɪ, a ta wosocɛmannɪbər jɪtaare bɪ zi, II an aa yɛ han, k'an ciro ba Damas zɪfɔrɔ sokomacɛrɔ wɔɔ minto, k'a yaa gɔɔɔ yɪ, ηn'ɪ zum zaa daa b'ɔ, kɔ lɔ m gɛɛ yar nɪ, k'a nyasɔ a sur, a bɔr m Zerizalem ɔ.

III A zaa sa, an nɪ tarɛ, an aa a zɔ Damas ma. Lɛɛm bɪ, lɛɛgure a to mim ɔ, an yɔ, an a ku ra. IV A n a do tara ɔ, an a to, an leer ma, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Sol, Sol, bɔ minto, ɪ nɪ fir kam mɔɔ ma?» V A n a nyɪ bɔ ɔ,

a ɔ: «Nka n'ibuu ni, Zuuba?» «Moo m Yeezuu, gaa k'ibuu ni fir kam ma bi. ^{VI} Bi, wuti, i gasu tara no o b'u, n ho k'ibuu i ga m, i ba bi hire ibuu m.»

^{VII} Goo ko η zu ko o kan ki ro woo jum, daboo bi n a ka, η n a do ko bo an n'a hire y. N yi leer bi mam, bi η bir gosi yire y. ^{VIII} Sol n wuti tara o b'u, baa kan a minyaa gaa ra bi ki haay, a bir lee yire y. A zukuuzanno woo n a gaa a wo ma, ηni gasu m Damas o. ^{IX} A n goota b'u kan mum war bi ki domum kaaku, a n hosi bi, b'a n hi mi so y.

^X Karundayi deem i nyinta Damas o b'u, a to m Ananyas. Zuuba n a bir hohunkare no o: «Ananyas!» A n a nyi bo o, a o: «Zuuba, ba moo n na!» ^{XI} Zuuba n a ya, an a hi, a o: «I zaa ko n n'a birm <Zaa turga> bi sa, i ta Zidas har o, i gaa ko n n'a birm Sol bi laaka da. Tarsi gaa m. A i b'u, an ni yaa dam, ^{XII} a gaa k'a to m Ananyas bi yi hohunkare no o, an gasu, an a wo ka ra k'a mum n lee yi.» ^{XIII} Ananyas n a nyi bo o, a o: «Zuuba, moo ma miηηa, goo ni gaa naa do mim dindam, ηn'a zibæero bonyarɔ k'a η ba ibuu goo woo m bi mim dundam so Zerizalem no o. ^{XIV} Bi, wosocemannibønno jutanno woo zaa ka o an bor naa o, k'a bi goo haay ko η ni yaa dare ibuu to ma ro woo sur.» ^{XV} Bi, Zuuba a hi m, a o: «Ta bala, gaa naa do makra ho m, moo n a bo o k'an moo to hi kifuro kan cinno ki, Israyel zanno ki bire o. ^{XVI} Bi, moo miηηa firyire do haay k'a n'a yum moo to minto bi hunkam ni.» ^{XVII} Ananyas n ta, an aa gasu har o b'u, an a woro ka ra, an n'a hire, a o: «M danyi Sol, Zuuba Yeezuu niηηə k'a hunka ibuu m, i zaa sa, i ni zem b'i moo nyoo, ko m b'a ka k'i mum n lee yi, ko Sent-Espri n'ibuu heer han.» ^{XVIII} Leem bi, bo a ko o i o zo kapra y'a to a mum o an sur tara o, a mum ni lee yum. A n wuti, an batem si. ^{XIX} Bi, Sol k'a hɔbire bi bi, a a ya, an panηa yi.

Sol i ho dindam Damas o

A goota an domunno ba kan karundayino ko η ni Damas no o ro woo ki poore, ^{XX} bi, a a hi zuforo sokomacero woo o leem, a o Yeezuu bi Woso Nyi m. ^{XXI} Goo haay ko η n'a tor kam ma ro woo ze kaðə, ηn'a hire, η o: «Gaa naa do bee nyinta an ni fir kam goo ko η ni yaa dam to naa do minto Zerizalem o ro woo ma bi ra? Bor bee a o tokke k'a bi η gor, a η sur a ta η ni wosocemannibønno jutanno woo zi ra?» ^{XXII} Bi, Sol panηa y'a dam la, an ni bor m zuforo ko η ni Damas o b'u ro woo ra kan a meerbaa bi ki, an n'a hire, a o: Yeezuu bi, a m *Krista. ^{XXIII} K'a maasure ba bi, zuforo woo duro a dunda kan ko ki, k'a Sol ze k'an ga. ^{XXIV} Sol n ho ko η o k'a ba bi do. N ni do tara bi celero woo ma sinuu o kan gunuu o ki, k'a a da ma, a ku a ze. ^{XXV} Bi, gunuu deem o, karundayino woo a da kasu o, ηn'a busu, ηn'a zer bar m pηηə bi kur.

Sol i Zerizalem o

^{XXVI} Sol k'a lee ku Zerizalem o bi, a a ηoa k'a a ze ko ra kan karundayino woo ki. Bi, η haay i nyi bam ni, bala η n ye, ηn'a si paan... karundayi y. ^{XXVII} Barnabas n a gaa, an ta m kristazibæezanno woo zi, an Zuuba k'a hunka m ho niηηə zaa bire o bi dunda η ni, kan meerbaa niηηə k'a ba bi ki. A Yeezuu to dunda Damas o kan sira ki. ^{XXVIII} Bi kur keere bi, Sol i minkare η ni, an ni zum ko o kan η ki Zerizalem o, an ni Zuuba to hum kan nyeesom ki. ^{XXIX} A tir kan zuforo ko η ni grekki lemim hum no woo ki, ηn'i bir bisi kam kan

kʊ ki. Brɔɔ n bɔkare ɲn'a kam ma k'a ze gər. XXX Danyɔnɔ wɔɔ kʊ ɲ naa ma bi, ɲ y'a gaa, ɲnɪ ta m Sezaree ɔ, b'ɔ bi ɲ y'a ka, an ta Tarsɪ ɔ. XXXI Sirakarezanno kʊ ɲ nɪ Zidee ɔ kan Galilee ki, Samarii ki ɔ rɔ wɔɔ ɪ mɪsɪrbaa bam kan laafɪ ki, ɲn'ɪ paɲɲa yɪm, ɲn'ɪ tam kan Zuuba nyibəə ki, Sent-Əsprɪ paɲɲa minto y'a ka, ɲ lɛ n n'a dam la.

Enee waare yi

XXXII Pɪyɛɛr k'a nɪ bɪrm lɛɛ haay ɔ bi, a ta wosogɔɔ kʊ ɲ nɪ Lida ɔ rɔ wɔɔ zi. XXXIII A n aa gɔaa yi b'ɔ a tɔ m Enee. Yɪnyar a ɔ an nɪ wɔtam kan mɛgare ki a gargɔ burɔ ɔ dɔɔraa sinnɪyɔ. XXXIV Pɪyɛɛr n a hɪ m, a ɔ: «Enee, Yeezɔu Krista y'ɪ waam. Wuti, ɪ ɪ wɔtarahɔ bi gɔr ɪ zi m.» A n wuti lɛɛm sɔ. XXXV Lida gɔɔɔ wɔɔ haay kan Sarɔɔn kʊ bɪnce fapɪda zanno wɔɔ ki bi kʊ ɲ naa yi bi, ɲ y'a bɔ a taam, ɲnɪ zu Zuuba ɔ.

Tabɪta mɪmbɔɔrɛ

XXXVI Lɔ ɪ nyɪnta ɔ Zoppee ɔ, karɪndanyɪ m, a tɔ m Tabɪta, a lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: «Dɔrkas» grekkɪ lemim m. (A jɪ k'a hɪ a ɔ: «Mee»). A ziro mɪɲɲɔɔ ba gɔta, an n'a dam cicirzanno han sɔ. XXXVII Bala, dɔmɪnnɔ wɔɔ duro ɔ, a yaaba ze, an ga. Kʊ ɲ y'a gər bi zɔr, ɲn'a nya bi, ɲ yaa a wɔta cɛ nɔ k'a nɪ mim ɔ b'ɔ. XXXVIII Lida k'an jɪnjɛɛm Zoppee ma bi, karɪndanyɪnɔ wɔɔ a ma ɲ ɔ, Pɪyɛɛr ta b'ɔ. ɲ nɪ gɔɔɔ yaarɔ hɪyɔɔ nyɔɔ ma kʊ ɲ n'aa a bir ncɪnaaɔ: «ɪ tɔ ɔ ɪ wɔɔ ze ɔ dɪtaa-dɪtaa.» XXXIX Lɛɛm bi, Pɪyɛɛr wuti, an zu kʊ ɔ kan ɲ ki. K'a yaa lee ku bi, ɲ y'a ka an ta cɛ k'a nɪ mim ɔ b'ɔ, zonno wɔɔ haay n jɪm a lɛɛ, ɲn'ɪ nyɪ kare. ɲ nɪ huuro kan gɔbgarɔ ki kʊ Dɔrkas nyɪnta an nɪ bam dɔmɪm k'a nyɪnta ɔ kan ɲ ki rɔ wɔɔ hunka m. XL Pɪyɛɛr n a ka gɔaa haay n bɔ, an sonta, an yaa da. A n a wusigɔ an a nya gər bi rɛ, an a hɪ, a ɔ: «Tabɪta, wuti!» A n a mɪm gɔ, k'a Pɪyɛɛr yi bi, a wuti an nyɪnta. XLI Pɪyɛɛr n a wɔ dɔ rɛ, an wuti an jɪm. A n wosogɔɔ wɔɔ bir kan zonno wɔɔ ki, an a hunka ɲ nɪ mɪsɪr. XLII Zoppee zanno haay a ma, gɔɔɔ gɔta n sira ka Zuuba ɔ. XLIII Pɪyɛɛr gɔɔta an maasɪrɛ ba Zoppee ɔ, zappa kʊ n n'a birm Sɪmɔɔn bi har ɔ.

X

Pɪyɛɛr kan Kɔrney ki

I Gɔaa ɪ nyɪnta Sezaree ɔ, a tɔ m Kɔrney. Sɔrdaa zɔrɔ lɛɛzaa m. Sɔrdaarɔ zɔrsɔddɪ zekora kʊ n n'a birm «Italik» bi harla an ta ɔ. II Gɔaa m an sira ka Woso ɔ paan..., an nɪ nyɪ bam Woso m kan a har zanno ki haay. A y'a dam zɪfɔrɔ cicirzanno gɔtɔɔ han, an nɪ yaa dam Woso m dɔmɪm haay. III Hindeem ɔ, wakatɪ kaakʊ zeezi yirbəə n bi, a Woso malɛɛka yi paan... Makra nɔ ɔ, an gasɔ a har ɔ, an n'a birm, a ɔ: «Kɔrney!» IV Kɔrney n dɪga ma sɪ..., dabɔɔ n a nyasɔ, an a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «A lɔ, Zuuba?» Malɛɛka bi n a hɪ m, a ɔ: «ɪbɪ yaadarɛrɔ kan ɪ zibəəro mɪɲɲɔɔ k'ɪbɪ ba rɔ wɔɔ ki minto, Woso a hɔɔn da ɪbɪ ma. V Bi, naa ma bi, gɔɔɔ nyɔɔ Zoppee ɔ kʊ ɲ n'aa Sɪmɔɔn, gɔaa nɪɲɲɔ kʊ n so ra, n n'a tɔ ka Pɪyɛɛr bi gaa ɲnɪ bɔr m. VI Zer a ɔ Sɪmɔɔn vanta k'an zappa bi har ɔ hɪgɔta lɛ ra.»

VII Malɛɛka k'a meer ba kan ki bi k'a nyaam bi, Kɔrney a zibəənyɪnɔ bir hɪya kan a sɔrdaarɔ gɔaa deem k'a sira ka Woso ɔ paan... bi ki, VIII an mim haay k'a ba bi dɪnda ɲ nɪ, an ɲ nyɔɔ Zoppee ɔ.

IX Bı do k'a mə bı, kə ɲ zaa sa ɲn'i tam bı, ɲ y'a zə kə bı ma. Bı ma bı, Pıyɛɛr der ɕɛ bı bɛɲɲo ra k'a yaa da. Nyınta a ɔ sinuu zeezi. X Bı jɛ ɔ, nɔ a nyasɔ, an nyınta an a ɲɔa k'a hɔbıre bı. N nı hɔbıre bam k'a ka ɔ. Lɛɛm bı, a hɔhɔnkare yı. XI A n brama yı an a gɔ, hɔ niɲɲə n a to brama, an bɔ kə ɔ kan pɛɛra gɔta kı, n n a bɔ kə ɔ, an b'a ɕınta tara ɔ. XII A nɔ ɔ bı, hɔmısr do haay n ta ɔ: hɔ gam si, bɔɔ n n'a gaatam tara ɔ, kan bɔɔ n nı werm brama rɔ wɔɔ kı. XIII Leer n a hı m, a ɔ: «Pıyɛɛr, aya, ɲ zınzɛ, ı ɲ bı!» Pıyɛɛr n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: XIV «Ayo Zuuba, mɔɔ mısırbaa nɔ ɔ, mɔɔ n hɔ bɔnyaa kan dintim hɔ kı bı ɕına y. Wɔɔ do sıhɔ m.» XV Leer n a ya, an a hı m a hıya hɔ ma, a ɔ: «Hɔ kə Woso dintim gɔ ma bı, ı b'a bir dintim hɔ y.» XVI Naa do ba gallem kaakɔ, hɔ bı n a bɔ, an ta brama lɛɛm.

XVII Pıyɛɛr n a mɲɲa lar a hɔɔn ɔ gallem hɔka hɔhɔnkare naa do jı ma. Lɛɛm bı, Kɔrney zibəəzanno kə ɲ laaka da jısa kan bısrı kı Sımɔɔn har ma rɔ wɔɔ lee ku halle ma. XVIII ɲ nı bir dare, k'a a do kə Sımɔɔn kə n so ra, n n a tɔ ka Pıyɛɛr bı, zer a ɔ har bı do ɔ ge. XIX Pıyɛɛr n gɔɔta an n'a hɔɔn dam hɔhɔnkare k'a a yı bı ma. Sent-ɛspri n a hı m, a ɔ: «Ba gɔɔɔ kaakɔr n n'a kare ı ma na. XX Zer zɔɔ-zɔɔ ı zaa sa kan ɲ kı, ı bı bısrı ka y. Bala, mɔɔ yı ɲ nyɔɔ.» XXI Pıyɛɛr n zer, an gɔɔɔ wɔɔ zɛ ɔ, an a hı, a ɔ: «Mɔɔ ba n nı. Mɔɔ awɔɔ n'a kare m ma bı. Bɔ minto y'a ka awɔɔ n bɔr naa ɔ?» XXII ɲ n'a nyı bɔ ɔ, ɲ ɔ: «Sɔrdaa zɔrɔ lɛɛzaa Kɔrney k'an gɔaa tırğa, an nı nyı bam Woso m, a tɔ n nı lebɔɔre yım zıfɔrɔ do barla bı, Woso maleɛka a hınkı m, a ɔ, an a ka, k'ıbu m bɔr a har ɔ, k'a b'a tɔr ka ı ma.» XXIII Pıyɛɛr n ɲ si, an a ka ɲnı gasɔ, an wɔtaɔreɕe ka ɲ ɔ. Bı, do k'a mə bı, a cem kan ɲ kı, kan Zoppee danyıno gɔsınnɔ kı. XXIV ɲ lee ku Sezaree ɔ, dɔmım hıya hınnı ɔ. Kɔrney n a banka, an nı dɔre ɲ ma. A a do gɔɔɔ bir kan a gɔaa sıbɔɔ paan...rɔ wɔɔ kı. XXV Dɔmım kə Pıyɛɛr lee ku ma bı, Kɔrney wuti, an a zɛ ɔ, an sɔnta a taa, an a da ɔ. XXVI Pıyɛɛr n a wɔ dɔre, an a busu brama, an n'a hıre, a ɔ: «Wuti! Gɔaa m mɔɔ m sɔ.»

XXVII ɲ n sɔɔra ba kan kə kı, ɲn'i gasım. K'a bı sɔr gɔɔɔ ma, ɲn'a zɛ kə ra gɔta bı, XXVIII a a hı, a ɔ: «Awɔɔ do a ɔ a ɕıɛ ba kan zıfɔ kı k'an a zɛ kə ra kan saana kı, gɛɛ an gasɔ a har ɔ ra! Bı, Woso a hınkı mɔɔ m, a ɔ, mɔɔ n m ga m, kə m dıga gɔsı ma, m a ba hɔ bɔnyaa gɛɛ dintim zaa y. XXIX Bı y'a ka, k'ıbu mɔɔ bir bı, mɔɔ n bısrı ka zere ma y. Bı naa ma bı, mɔɔ lɛ n taa kə m m bırlɛ bı jı do.» XXX Kɔrney n a nyı bɔ ɔ, a ɔ: «A dɔmım kaakɔ her, nɕınaaɔ nyı m, mɔɔ n nı yaa dare m har ɔ yırbəə wakati kaakɔ ma. Lɛɛm bı, gɔaa n a hınkı mɔɔ lɛɛ, a huuro n nı gum, XXXI an a hı mɔɔ m, a ɔ: Kɔrney, n y'ıbu yaadare sı, bı Woso ıbu ganwɔrɛrɔ k'ıbu ɲ ka ɕıcirzanno ɔ rɔ wɔɔ tɔ da a nɔ ɔ. XXXII Bı minto bı, gɔaa nyɔɔ Zoppee ɔ k'an aa gɔaa k'a tɔ m Sımɔɔn n nı so ra, n n a tɔ ka Pıyɛɛr bı bir, k'an bɔr naa ɔ. Zer a ɔ Zoppee zappa k'a tɔ m Sımɔɔn bı har ɔ, hıgɔta lɛ ra. XXXIII Bı y'a ka, mɔɔ n nyɔɔ da lɛɛm kə n n'ıbu bir, ıbu ye sɔ, k'ı bɔr wɔɔ zı. Ba wɔɔ n'ıbu taa naa ɔ haay na, k'ɔ ɔ tɔr ka hɔ haay kə Zuuba a hı ıbu m k'ı hı wɔɔ m bı ma.»

Pıyɛɛr meerbaa Kɔrney har ɔ

XXXIV Pıyɛɛr n bɔkare, an a lɛ gɔ, an a hı, a ɔ: «Sıra m, mɔɔ do keɛre mɔɔ ɔ, Woso bir gɔɔɔ jıre bɔre y. XXXV Bı do haay nɔ ɔ, gɔaa k'a nı nyı bam nı, an nı tırgabaa zı bam bı, a y'a sire a jır ɔ. XXXVI Woso a

muŋŋa lemim nyoo Israyel zanno ma, an Yeezuu Krista k'an guoo haay Zuuba bi laafu lemim nyunta bi hi. ^{XXXVII} Awoo ho niŋŋe k'a ba Zidee ku haay u bi do. A sɔŋɔda a sa Galilee u Zaan batem lemim hire bi je u. ^{XXXVIII} Nazareti Yeezuu bi do, awoo do a u, bi Woso a bo u, an Sent-Espri kan a paŋŋa ki zer a mim u. A bo lee haay u, an muŋŋabaa zi ba, an ni guoo ko ŋ ni Sutaana lombaa no u ro woo waam, bala, Woso i kan ki. ^{XXXIX} A zibəe haay k'a a ba zuuforo ku u, kan Zerizalem ki u bi, a kasetizanno m woo m. Ŋ y'a zeŋŋe go ma, ŋn'a ze gər. ^{XL} Woso a mim bo u a domum kaaku ho ma, an le ka u k'an a taore hunka. ^{XLI} Gooa haay bee a a hunka ni y, a hunka a u kasetizanno ko Woso lee ka an ŋ bo u ro woo m, woo k'u ho bi, u ho mi kan ki a mumboore kur gəeno bire u ro woo. ^{XLII} A le ka woo u keere k'u a hi do bi m, k'u a kaseti naa do ka, u u: A muŋŋa Woso a bo u kan nyunta misuro kan gəeno ki dodoke. ^{XLIII} A muŋŋa wosolesinnisorazanno n'a kaseti kam, ŋ u: Gooa haay k'a sira ka u bi y'a mimbonyaroo sugur yire, a to ma.»

Sent-Espri zer do vantoo guoo ra

^{XLIV} Ku Piyee guota an ni meer bi bam bi, Sent-Espri bi zer gaa haay k'a nyunta an n'a tor kam meerbaa bi ma ro woo ra. ^{XLV} Zuuforo srakarezanno ku ŋ Piyee da zaa u ro woo ze kedə, ku ŋ Sent-Espri ganwore yi an zer do vantoo guoo gota ra so bi minto. ^{XLVI} Ŋ guoo woo duro ma, ŋn'i meer bam do y'a honho lemim m, ŋn'a le bom Woso u. Piyee n a ya, an a hi, a u: ^{XLVII} «Gooa y'a dam ma, an a ta tolle, a u, ŋ bi batem ka hi m guoo noon duro u ra? Ŋ y'a ba, am woo ho bi m, ŋni Sent-Espri yi ra!» ^{XLVIII} A n le ka, ku n ni batem ka ŋ u Yeezuu Krista to ma, ŋn'a ye han k'a n a ya, an guota kan a ki domum poore no u.

XI

Piyee i ho k'a ba bi dindam Zerizalem u

^I Kristazibəezanno kan danyuro woo ki ko ŋ nyunta Zidee u ro woo a ma ŋ u, do vantoo guoo woo Woso lemim bi si keere. ^{II} Ku Piyee a bo an ta Zerizalem u bi, zuuforo srakarezanno woo a sɔŋɔda sa, ŋn'i bisi kam kan ki, ŋ u: ^{III} «Ibi gasu guoo ku ŋ n gasu banhu u ro woo zi, i hobe bi kan ŋ ki!» ^{IV} Piyee n a bo, an mim bi sa a ji ma deem-deem, an n'a hire ŋ ni, a u:

^V «Nyunta moo u Zoppee ko no u, m ni yaa dam, moo m hohunkare yi. Ho niŋŋe y'a to brama, an ni zerm, an bo ko u kan peera gota ki, n n a bo ko u, an bi lee ku moo zi. ^{VI} Ko moo ni digam ma su... bi, moo tara burə ho yi, ŋ gam n si-si, poohoo, bo n'a gaatam no, kan bo ni werm brama ro ki. ^{VII} Moo leer ma, an n'a hum moo m, a u: Piyee, wuti, i ŋ zinzɛ, i ŋ so. ^{VIII} Moo n a hi, moo u: Fuga Zuuba, moo misirbaa no u, ho bonyaa gee dintim ho n gasu moo le u y. ^{IX} Leer bi n a ya, an a to brama, an n'a hum moo m a hiya ho ma, a u: Ho ko Woso dintim go ma bi, i b'a bir dintim ho y. ^X Naa do ba gallem kaako, a haay n a bo, an ta brama. ^{XI} Leem bi, gaa kaaku a hunka har ko woo n ta u b'u. Ŋ bo ŋ y'a u Sezaree u, ŋni ŋ nyoo moo ma. ^{XII} Sent-Espri n a hi moo m, a u, m ta kan ŋ ki, bi, m bi bisi ka y. Danyuro sorduro noon duro moo da zaa u, woo n aa gasu gaa ku n y'a hi ma bi har u. ^{XIII} A n maleka bi k'a a hunka ho niŋŋe a har u bi sa, an a dinda woo m, an n'a hire, a u: Gooa nyoo Zoppee u k'an a ka ku Sumoon ku n so ra,

n n a to ka Piyeer bi n bur. ^{XIV} A minno ku η n'a kam ubu n bombore yi kan i har guɔɔ ki bi dundare ubu m. ^{XV} Ku moɔ meerbaa bi sa bi, Sent-Ǝspri zer η la, amb'a a ba woɔ m a siɲɲida u bi m. ^{XVI} Moɔ ho ku Zuuba a hi bi to da m no u, a u: Zaan hi batem ka denter, b'awoo, awoo batem sim Sent-Ǝspri no u. ^{XVII} Ku Woso ganwore deem ka guɔɔ noɔn duro u ncinaasu amb'a a ka woɔ u, domum ku woɔ sira ka Zuuba Yeezuu Krista u bi, nka m moɔ m ku m m ta Woso m tolle k'a b'a zi ba?» ^{XVIII} Naa k'a a hi bi, guɔɔ woɔ heer a da, ηn'a le boɔm Woso u, η u: «Woso heerlorle k'a ni misurbaa kam bi ka do vantoo haay u so.»

Antyos sokoma cintare

^{XIX} Guɔɔ ku η y'a si, ηni hisiga da fir ku η y'a yi Etiyennu gare kur bi, η ta Fenisii u kan Siipir ki, Antyos ki u. N bir Woso lemim bi pa dam gosi vanta m, ku zuɔɔfoɔ woɔ bee bala y. ^{XX} Bi, Siipir zanno kan Sirennu zanno ki gosunno yi η barla, ku η lee ku Antyos u, ηni Zuuba Yeezuu lemim nyinta bi pa da grekki zanno woɔ m so. ^{XXI} Zuuba paɲɲa nyinta an ni kan η ki, halli guɔɔ ku η sira ka ηn'a bo ηni zu Zuuba u ro woɔ le n'a dam la gota.

^{XXII} Zerizalem strakarezanno woɔ mim naa do dundare ma, n n Barnabas nyoo Antyos u. ^{XXIII} K'a lee ku, an Woso barka bi yi, an ni zi bam bi, a heer yi nyinta, an η dundo haay, ku η heer n goɔta an bir kan Zuuba ki kookoo. ^{XXIV} Nyinta a u goaa tirga, Sent-Ǝspri n a han kan sarakare ki. Guɔɔ gota n zu Zuuba zaa u.

^{XXV} Barnabas ta Tarsu u k'a yaa a ka Sol ma. ^{XXVI} A n aa a yi, an a gaa, an bor m Antyos u. N ni doɔraa deem ba kan ku ki, ηn'i zi bam sokoma bi do u, ηn'i ho dundam guɔɔ gota m. Antyos u n lee ka u, n ni karindanyino woɔ bir kristagoo.

N Barnabas kan Sol ki nyoo Zerizalem u

^{XXVII} Domunno woɔ duro u bi, wosolesinnisorazanno a to Zerizalem u, ηni ta Antyos u. ^{XXVIII} N goaa deem ku n n'a birm Agabus bi wuti, an a hi Sent-Ǝspri paɲɲa m, a u: no gota n'a dam tara burɔ u jilli. A nyinta u denter, cir Kloodu domum u. ^{XXIX} Karindanyino woɔ n a cunta kan ku ki, goaa biyee kan a woho ki, k'a nyoo a danyino ku η ni Zidee u ro woɔ daahan minto. ^{XXX} Bi η y'a ba, ηni Barnabas kan Sol ki bo u, ηni η nyoo guɔɔgusino woɔ ma kan daahan bi ki.

XII

N Zakkı ze gər. N n Piyeer du lonnoce u

^I Bi ma bi, cir *Hiroodi a ka, ηni guɔɔ gosunno ku η ni zum Yeezuu u ro woɔ gur, k'a fir ka η ma. ^{II} A a ka, n n Zaan danyı Zakkı bi ze kargu m. ^{III} K'a diga a zuɔɔfoɔ woɔ heer nyoo mim naa do ma bi, a a ya, an a ka, ηni Piyeer nyasu. Nyinta a u, bur ku n n nyonyoo da ma *cibsa domum u. ^{IV} K'a a ka, ηn'a nyasu, ηn'a du lonnoce u bi, a a ka sordaro n do ma goaa bueresordi, ηn'a sinsim ko m si-si, k'a b'a doɔ ka paku cenle kur guɔɔ lee.

^V Domum ku Piyeer ni lonnoce u bi, sokoma bi y'a toɲ u kan Woso yaadare ki kosi-kosi a minto. ^{VI} N Piyeer kosi banɲaro m huya. A do k'a ni mem ku Hiroodi n a bo bi, gum bi do u, Piyeer i hinceem bam sordaa huya bire u, sordaro ni dom lonnoce bi le ma. ^{VII} Leem bi, Zuuba maleeka sor ze, leegure n ce bi han haay. Maleeka bi n Piyeer

ze pa-pa a boon ma, an a gu, a u: «Wuti zɔɔ-zɔɔ!» Banjarɔ wɔɔ n a hɔnhɔr Pɩyeer wɔɔ wɔɔ ma. ^{VIII} Maleeka bi n a ya, an a hi m, a u: «I hɔsoaɔ bi sa, i so i u, k'i i kɔsɔɔ wɔɔ da u!» A n a ba maam. Maleeka bi n a ya, an a hi, a u: «I zaba bi sa, i da i ra, k'i zu mɔɔ u!» ^{IX} Pɩyeer n bɔ, an zu a je u. B'a n a dɔ a u, hɔ kɔ maleeka b'a ba bi, sira ni y, a i dɩgam ma a u makra awɔɔ yi. ^X N n lee ka, ηni cem leekare bunce bi han kan a domazanno ki, ηn'a ya, ηni cem a huya hɔ bi han, ηn'a lee ku pɔyaa cele k'a nya kɔ bi re bi ma. A n a gu a zim η lee. Kɔ η bɔ garga ra bi, ηni ta, ηn'aa zada bi ku, leem bi, maleeka b'a gu Pɩyeer ma. ^{XI} Pɩyeer hɔɔn n zer keere. A n a hi, a u: «Naa ma bi, mɔɔ dɔ keere. Sira m, Zuuba a maleeka nyɔɔ, an bi mɔɔ bɔ Hirɔɔdi wɔ u kan zuforɔ ki, kan hɔ haay kɔ zuforɔ wɔɔ a cɩnta k'a ba mɔɔ m bi ki.» ^{XII} K'a hɔɔn bi zer bi, a a hɔr, an ta Zaan kɔ n so ra, n n a tɔ ka Marki bi da Maarii har u. B'u bi, guɔɔ gɔta nyɩnta b'u, ηn'i yaa dam. ^{XIII} K'a cele bi ze bi, Zibəənyɩlɔ k'a tɔ m Rode bi bɔr k'a bi dɩga a. ^{XIV} A Pɩyeer leer dɔ, kan heernyɔɔ ki, cele bi gɔre tɔ bɔ a nɔ u, an a wusigə an bra si, k'a yaa hi a u, Pɩyeer bɔr, an ni cele ma. ^{XV} N n a hi m, η u: «Ibu mim y'a wusigə ra?» A n gɔta, an n'a hɔ bi ra, a u sira m. N n a hi, η u: A maleeka bee ra? ^{XVI} Pɩyeer n gɔta, an ni cele bi zem. N n kɔ ηn'a gu, kɔ η y'a yi bi, η n ze kədə. ^{XVII} A n meer ba a wɔ m, a u, ηni ze pi. Hɔ kɔ Zuuba a ba, an a bɔ lɔnnɔce u bi, a bi jɩsa an n'a dɩndare η ni, an b'a nyambɔr, a u: «K'a ta, a yaa hi *Zakkɩ m kan danyɩnɔ wɔɔ ki.» A n bɔ, an ta bunce vanta u. ^{XVIII} Dɔmɩre ma bi, tator gɔta nyɩnta u sordaarɔ wɔɔ bire u. N n a dɔ kɔ Pɩyeer a ba lɔ y? ^{XIX} Hirɔɔdi n a ka, ηn'a ka ma, bi η n a yi y. A n a ka, ηni sordaarɔ wɔɔ lar, an le ka a u, ηni η zɩnze. Bi je u bi, Pɩyeer a tɔ Zidee u, an ta Sezaree u, an aa gɔta b'u dɔmum poore nɔ u.

Hirɔɔdi ze

^{XX} Hirɔɔdi heer wuti kan Tiir zanno ki, Sidon zanno ki. Brɔɔ n a le ba deem, ηni bɔr k'a b'a yi. N n gɔaasɩbabaa da cirhar dɩgamazaa Blastus ma, ηn'a ze kɔ ra, ηni bɔr k'a bi kɔ ma. Bala, η kɔ bi hɔbure bi, bɔ a nawom cir bi kɔ b'u. ^{XXI} Dɔmum kɔ η y'a bɔ u bi k'a a ku bi, Hirɔɔdi a cirbəəhuu da a ra, an nyɩnta duu bure u, an ni gɔtabaa meer bam kan guɔɔ wɔɔ ki, ^{XXII} ηn'i zee dam Hirɔɔdi mim u, η u: «Woso leer n naa, gɔaa hɔ bee y!» ^{XXIII} Leem bi, Zuuba maleeka Hirɔɔdi ze, k'a n a le bɔ Woso u bi minto. Mukundo n a bi, an ga. ^{XXIV} Dɔmum bi dɔ u, Woso lelim y'a dam la, karɩdanyɩnɔ wɔɔ le n n'a zum la. ^{XXV} Barnabas kan Sol ki kɔ η y'a dɔ, η u, a zi bi ba an nya Zerizalem u bi, η y'a bɔ ηn'i tam Antyɔs u. N n Zaan kɔ n so ra ηn'a tɔ ka Marki bi gaa kan a ki, ηni ta m.

XIII

Barnabas kan Sol ki nyɔɔre

^I Sokoma kɔ n y'a cɩnta Antyɔs u bi, wosolesinnɩsorazanno i nyɩnta b'u kan karɩnsaambɔɔ ki: Barnabas, Sumnyɔɔ kɔ n n'a birm Nizeer bi ki, Sirenni Lusiyus ki, kan cir Hirɔɔdi Antipas nyɩbaa zukuuzaa Manayen ki, Sol ki. ^{II} Hindeem u, kɔ η ni yaa dam Zuuba m, ηn'a le kɔsim bi, Sent-Espri a hi, a u: «K'a Barnabas kan Sol ki bɔ u a hɔ, zibəe kɔ mɔɔ η bir ma bi minto.»

III Kɔ η y'a lɛ kɔsi, ηni yaa da ηn'a nya bi, η y'a wɔ ka η la, ηni η da zaa ra.

Barnabas kan Sol kɔ ta Siipɔr ɔ

IV Kɔ Sent-Ǝspri η nyɔɔ bi, Barnabas kan Sol kɔ zer Selesii ɔ, ηni da kɔɔlɔɔ b'ɔ, ηn'i ta Siipɔr ɔ, kɔ m bi, hi m bir ma. V Kɔ η lee ku Salamin ɔ bi, η Woso lemim pa da zɔfɔrɔ sokɔmacɛrɔ ɔ. Zaan nyɔnta kan η kɔ, an n'a dare η han.

VI Kɔ η y'a da tara kɔ hi bir ma haay bi zi, ηni lee ku Pafɔs ɔ bi, η yaa nyɔnta deem zɛ ɔ. Nɔaarlesinnɔsorazaa m, zɔfɔ m, ηn'a birm Bar-Yeezuu. VII A nyɔnta tara bi do lɛzɛaa Serziyus Polus, k'a nyɔnta gɔaa hɔɔnzɛaa bi jɔrmazannɔ wɔɔ barla. Tara bi lɛzɛaa bi m Barnabas kan Sol kɔ bir, bala, a nyɔnta an a ηɔa k'a Woso lemim bi ma. VIII Nyɔnta bi do kɔ n n'a birm Elimas, grɛkki lemim bɔɔrɔzɛaa, bi n yɛ η ni y, an n'a kam ma k'a a ka kɔ tara bi lɛzɛaa bi bi sɔra ka y. IX Sol kɔ n n'a birm Pol bi kɔ Sent-Ǝspri a han b'i dɔgam ma sɔ..., X an n'a hum ni, a ɔ: «Ibu k'i hɔɔn bɔnyaa ka, kan ηɔaarbaa kɔ bi, Sɔtaana nyɔ ra, sɔra jum naa, ibu bi Zuuba zaa tɔrga bi zarle tom na? XI Ba Zuuba wɔ n n'ibu ra na: ibu y'i bam bɔɔ dɔmum poore nɔ ɔ, ibu b'i yare i woso gure yɔ y.»

Lɛɛm bi, monsigɔ kan gunuu kɔ a ku ra, an n'a birm lɛɛ haay ɔ, an n'a kam gɔaa ma k'an a gaa. XII Tara bi lɛzɛaa bi k'a naa yɔ bi, a a ba sɔrakarɛzɛaa, bala, Zuuba karɔnda bi gasɔ a hɔɔn ɔ paan....

Pol meerbaa Pisidii Antiyɔs ɔ

XIII Pol kan a zukuuzannɔ wɔɔ kɔ a hɔr Pafɔs ɔ, ηni da kɔɔlɔɔ ɔ, ηni ta Panfilii kɔ Perzee ɔ. Bi, Zaan a gɔ η ma, an a wusigɔ Zerizalem ɔ. XIV N n a hɔr Perzee ɔ, ηn'a zaa sa, ηn'aa lee ku Pisidii Antiyɔs ɔ. N n gasɔ sokɔmacɛ ɔ *sabaa hinni ɔ, ηni nyɔnta. XV Kɔ η lɛrɔ kan wosolesinnɔsorazannɔ kɔ ciro karɔnda ba, ηn'a nya bi, sokɔmacɛ cinno wɔɔ a ka, ηn'a hi η ni, η ɔ: «U danyɔnɔ, k'awɔɔ i dɔndɔ m k'a ka gɔɔɔ wɔɔ m, zaa ta ɔ!» XVI Pol n wuti, an a wɔ busu, a ɔ: «Israyel zannɔ kan awɔɔ k'a ni nyi bam Woso m nɔ wɔɔ kɔ, k'a tɔr ka mɔɔ ma. XVII Wɔɔ do Israyel Woso bi wɔɔ zɔrɔ bɔ ɔ. Do k'a nyɔnta Ezipti ɔ bi, a a da ra gɔta, bi, kan a wɔ panɔa kɔ, a a ka ηni bɔ, XVIII a hɔbɔrɛ ka η ɔ poohɔɔn ɔ dɔɔraa busi nɔ ɔ. XIX Bi jɛ ɔ bi, a do saanhɔna zɔnzɛ Kanaan kɔ ɔ, an a ka, ηna so η tararɔ wɔɔ ɔ. XX A ga kɔ ɔ naa haay a ba kan dɔɔraa zɔrsi busoor kɔ.

Bi kur bi, a dɔdɔkɔnno ka η ɔ an ta, an wosolesinnɔsorazaa Sanwel ku. XXI N n cir yɛ, Woso n Benzamen do gɔaa Kis nyɔ Sol ka η ɔ. A cirbɛɛ bɔrɛ dɔɔraa busi ku. XXII Woso n wɔ saa bi ma, an David bɔ ɔ, an a ka η ɔ k'an yɔ cir. A n a kaseti ka b'ɔ, an n'a hɔrɛ, a ɔ: «Mɔɔ Zesee nyɔ David yɔ, mɔɔ heer gɔaa m, an ni hɔ kɔ mɔɔ lɛ n taa haay bi bam.» □□□ Amba Woso k'a ler bɔ bi, a Yeezuu bɔ David do nɔ ɔ k'an yɔ Israyel bɔmbɔrɛzɛaa. XXIV K'a n bɔr cɔna bi, Zaan lɛɛ ka an bi mimbɔnyaarɔ tore batɛm pa da Israyel zannɔ m haay. XXV Zaan zibɛɛ k'a bɔr an ni nyam bi, a a hi, a ɔ: Awɔɔ y'a hɔɔn dam a ɔ, nka m mɔɔ ni? Gɔaa k'awɔɔ ni dɔm ma bi bɛɛ m mɔɔ ni y. Bi, gɔaa i zem mɔɔ kur, bi mɔɔ n m ga m, m a kɔsɔrɔ bar hɔr y.»

XXVI «M danyɔnɔ, Abraham donyɔnɔ, kan bɔɔ ni nyi bam Woso m awɔɔ bɔrɛ ɔ rɔ wɔɔ kɔ, bɔmbɔrɛ lemim naa do nyɔɔ n y'a ɔ wɔɔ minto. XXVII Zerizalem zannɔ kan a cinno kɔ n Yeezuu dɔ y. N n

wosolesinnisoraazanno lemim ku n n'a karunda bam sabaa biyөө hinni u bi ju ma so y. Bi, ku η y'a nyasu, ηn'a ka ze ma bi, η y'a ka wosolesinnisoraazanno lemim bi n ku yi. ^{XXVIII} Ku η n mim yi a gur zi an a ga ze m bi, η y'a ye Pilati han k'an a ka ku n n'a ze gar. ^{XXIX} Bi, ku η ho ku n y'a gorsura ba a minto bi ba an nya bi, guoo a zer go bi ma, ηn'a da yaa u. ^{XXX} Bi, Woso a mum bo u gaeno bire u. ^{XXXI} Bi, a a hunka domum guta no u guoo ku η zu ku u kan ki Galilee u, ηni ta Zerizalem u ro woo m, broo m kasetzanno keere guoo lee.» ^{XXXII} «Bi woo so, lemim nyinta naa do, woo n'a pa dare awoo m, lerbore ku Woso a bo woo ziro m bi, ^{XXXIII} Woso a ba woo muhjo minto, woo k'u ni η nyino bi minto, a Yeezuu mum bo u amb'a n y'a gorsura ba laaro ci u, laa huya ho no u bi m:

Moo nyi n'ibu m,

her naa, moo n'ibu Zi.

^{XXXIV} Woso a mum bo u gaeno bire u, k'a b'a da ma, an von y, a muhja y'a hi, a u:

Moo David hoomuhojo

ku η ni ta u paan... ro woo

kare awoo u.

^{XXXV} Bi minto y'a ka, an n'a hum lee vanta u laaro ci u:

A b'a guaa muhja bi tore, an von y.

^{XXXVI} Bala, David k'a Woso zi bi ba a domum u bi, a bi ga, ηn'a bir a ziro zi, a mesim n von. ^{XXXVII} Bi guaa ku Woso a mum bo u bi, a mesim n von y. ^{XXXVIII} M danyino, k'a do muhja a u, guaa bi do minto y'a ka mimbonyaro sugur pa n ni dam awoo bire u. ^{XXXIX} A muhja minto, guaa biyөө k'a ni sura kan u bi, a y'a mimbonyaro haay sugur yire, bi le ku Moyiisi a ka bi b'a dam ma an a ka awoo u y. ^{XL} K'a dundo a zi, ku hosti bi ba awoo m amba ho ku wosolesinnisoraazanno a hi bi ni y. Ni y'a hi, η u:

^{XLI} K'a diga a, so guoo m zanno,

k'a ze kedə, k'a nyaam!

Moo zi bam awoo domum u,

zibəə m, awoo n ni bisi kam ma,

baa ku guaa a dinda awoo m.»

^{XLII} Pol kan Barnabas ki ku η bor ηn'i bom bi, η y'a ye η han guta, ku η ni so minno noon duro ra sabaa k'a ni zem bi ma. ^{XLIII} Guoo woo ku η hista da bi, ziforo guta kan do vantoo guoo ku η ni zum ziforo woo lero woo u ro woo ki, Pol kan Barnabas ki da zaa u. Sura ku η n'a bam bi, η yi η dondom, ku η ni goota Woso barka no u.

Pol kan Barnabas k'i do vantoo zi

^{XLIV} Sabaa k'a nya u bi k'a ku bi, tara bi zanno haay a ze ku ra k'a a tor ka Woso lemim ma. ^{XLV} Ziforo ku η guoo woo yi guta ncinaas bi, jumbaa η heer han, ηn'i Pol meerbaaro woo nyi bombon u, ηn'a sunso wore. ^{XLVI} Pol kan Barnabas ki a heer ba kookoo, ηn'a hi η ni, η u: «Awoo Woso lemim b'a ga m, an lee ka, an hi awoo m! K'awoo kaanm Woso lemim bi m bi, awoo a muhjo do do yar kan mistrybaa k'a nyare ba u bi ki, a hunka a u: awoo le baa k'a yi y. Keere naa, u wusige woo nawom do vantoo zi. ^{XLVII} Bala, le ku Zuuba a ka woo bi n naa:

Moo ibi bo u

k'i yi leegure do guta minto,

k'i bəmbərə ganwərə bi sa,
 ı ta m durnya le cınta ji ı.»

XLVIII Kə η minno nəəbn duro ma bi, do vantəə gəəə wəə, kan heernyəə ki, η y'a le bəə Zuuba Woso lemim ı. Bi, gəəə haay kə η nı mısırbaa k'a nyare ba ı bi yım nə wəə sira ka.

XLIX Zuuba lemim bi lee ku lee haay ı. ^L Zıfərə wəə n bəkare ηn'i lanno tozanno kə η nı Woso dan ı paan... rə wəə nyonnəəəta kan tara gəəəəgusınno wəə ki k'a fı r ka Pol ma kan Barnabas ki, k'a la η la, kə η nı bə a tara bi ra. ^{LI} Brəə n taanyisi gəngə a ganno ma η minto, ηnı ta İkonıyəm ı. ^{LII} Kə karındanyınə wəə nı, Sent-Əspri kan heernyəə ki η heer han.

XIV

Pol kan Barnabas ki ta İkonıyəm ı

^I İkonıyəm ı bi, η y'a ba am biisi hə bi m. Pol ta kan Barnabas ki, ηn'aa gasə zıfərə sokomace ı. Nı meerbaa b'a ka, gəəə gəta kə η nı zıfərə kan grekkıro ki n a ba sırakareəzanno. ^{II} Bi, zıfərə nıηηə kə η n ye sırakare bi ma rə wəə do vantəə gəəə wəə nyonnəəəta, η heer nı busum kan danyınə wəə ki. ^{III} Pol kan Barnabas ki gəəta b'ı tee..., ηn'i meer bam kan heerkoodəbaa ki Zuuba minto. Zuuba a kaseti ka η ı. Bala, a mıηηa yı η meerbaa sira hunka, an a ka, ηn'a da ma, ηn'i hoserlo bam kan makrarə ki. ^{IV} Tara nə zanno wəə n a jir le hıya: gəəəənnə nı kan zıfərə wəə ki, gəəəənnə nı kan kristazibəəəzanno wəə ki.

^V Do vantəə gəəə wəə kan zıfərə wəə ki, a cınno ki, le sa k'a zibəə bənyaa ba kristazibəəəzanno wəə m, k'a η gəngəəen jaarə m. ^{VI} Kə Barnabas kan Pol ki hə kə η ı k'a ba bi do bi, η y'a si, ηnı ta Likawonii kərə ı, Listır kan Derbe ki, kan η bələmarə ki. ^{VII} B'ı sə bi, η y'i lemim nyınta bi pa dare.

Listır kə ləgə waare

^{VIII} Listır kə gəaa deem n ta ı, a b'a dam ma an jum a ganno ra y. Yı a ı ləgəbaa bi m, a n ta fıgaa y. ^{IX} Hindeem ı, an nyınta an n'a tər kam Pol meerbaa ma. Pol nı dıgam ma sı... K'a yı a nı sırakare m k'a laafı yı bi, ^X a a hı kan paηηa ki, a ı: «Wuti ı jum, ı ganno ra!» Gəaa bi n wuti le deem, an nı tam. ^{XI} Gəəə wəə kə η hə kə Pol a ba bi yı bi, η y'a leer busu brama, ηn'a hım Likawonii lemim m, η ı: «Wosoro y'a ba gəəə, ηnı zer wəə bire ı.» ^{XII} Nı n'i Barnabas birm «*Zes», ηn'i Pol birm «*Hermes», bala, a ı nyınta meerbaazaa. ^{XIII} Zes yaadarece bi, pəηηə kə n y'a bır kə bi ma bi le ma n ta ı. A mannıbər b'a ka ηnı ta ηəəənnə m, ηnı ləerə waa, ηn'a dında η wer, ηnı ta η nı kə bi le ma. A n a zə kə ra kan gəəə wəə ki, k'a mannı ba. ^{XIV} Kristazibəəəzanno Barnabas kan Pol ki kə η mim naa do ma bi, η heer a zar gəta, ηn'a huuro kunkaansəm, ηnı bra si, ηn'i tam gəəə wəə zi kan zee ki. ^{XV} Nı ı: «Gəəə ra, bə awəə n'a bam naa? Wəə, gəəə m wəə m sə am awəə hə bi m! Lemim nyınta kə wəə n'a pa dare awəə m naa, k'a wə saə həbaarə nıburə nəəbn duro ma, k'a zu Woso k'an mısır, an brama da kan tara ki, hıgəta ki kan hə haay k'an a nə ı bi ki b'ı. ^{XVI} Kə biisi bi nı, a do haay to, ηn'i zure a zaarə ı, ^{XVII} b'a hə mıηηa ba awəə m, bala, a lahi ka awəə ı, kan məsa ki, a həbire ka awəə ı, an n'awəə

heer nyoom.» XVIII Meerbaarō noon duro buraama ka gōō wōō ō. B'a n nyinta naanaa k'a gōō wōō da jum ō kō ŋ bi manni bi ba y.

XIX Bi je ō bi, zūfōō y'a to Antiyōs ō kan Ikoniyōm ki, ŋni bi gōō wōō nyoonnyōōta. N n Pol gōngōēēn jaarō m, ŋn'a gungaata, ŋni bō m tara nō ō, ŋn'i dīgam ma, ŋ ō, ga a ō. XX Bi, karundanyūno wōō kō ŋ y'a zē kō ra, ŋni bir ma bi, a wuti, an gasō tara nō ō. Dō k'a mē bi, a a hōr kan Barnabas ki, ŋni ta Derbe ō.

N y'a wusigə Siirii Antiyōs ō

XXI Kō ŋ lemim nyūnta bi pa da Derbe ō ŋni karundanyūno yī gōta bi, ŋ y'a bō, ŋni bō Listir ō, Ikoniyōm kan Pisidii Antiyōs ki ō. XXII N karundanyūno wōō heer ō, ŋni ŋ dōndō kō ŋ nī gōōta a sarakarē nō ō, ŋn'a hī, ŋ ō: «A a ga m, wōō n fir yī gōta, k'ō bōkare, ō gasō Woso cirbēē nō ō.» XXIII N lēezanno bō ō kristagōōō sokoma biyēē nō ō, ŋni yaarō da ŋn'a lē kōsī, ŋni yaa da lēezanno wōō tō ma, ŋni ŋ da Zuuba kō ŋ sira ka ō bi wō ō.

XXIV N bō Pisidii ō, ŋni ta Panfilii ō, XXV ŋni lemim nyūnta bi pa da Perzee ō, ŋni cem, ŋni ta Ataliyaa ō. XXVI N n a to b'ō, ŋni da kōōlōs ō, ŋni ta Antiyōs ō, tara niŋŋō kō ŋ y'a yē ō Woso han, k'a nī ŋ barka da ō zibēē kō ŋ y'a ba naa minto b'ō. XXVII Kō ŋ lee ku bi, ŋ sokoma bi bir, ŋni hō haay kō Woso a da ŋ han ŋn'a ba bi dūnda ŋ nī, an lē da bi, hō kō Woso a ba, do vantōō ŋn'a ba sarakarezanno bi. XXVIII N maasire ba b'ō kan karundanyūno wōō ki.

XV

Bakomare banjō minto Antiyōs ō

I Gōōō gōōōō y'a to Zidee ō, ŋni bi karūnda ba danyūno wōō m, ŋ ō: «K'awōō n gasō banjō b'ō, a zu Moyiisi yūnūbayi zibēē b'ō, awōō bi bōmbōrē yūre y.» II Mim naa do wuti bōgōr gōta m kan bōsīkare ki gōōō wōō kan Pol ki Barnabas ki bire ō. Danyūno wōō n a cūnta kō Pol kan Barnabas ki, gōōō gōōōōō ki n ta Zerizalem ō kō ŋ n'aa kristazibēēzanno wōō yī kan kristagōōōō lēezanno wōō ki mim naa do minto. III Antiyōs kristagōōōō sokoma bi n dīga ŋ zaa sare mim ma. N bō Fenisii ō kan Samarii ki, ŋn'i do vantōōō gōōō heerlōrōlē mim dūdam, b'a yī heernyōōō gōta kan ō danyūno wōō ki haay. IV Kō ŋ lee ku Zerizalem ō bi, sokoma a nya ŋ zī, an ŋ si, kristazibēēzanno kan kristagōōōōō lēezanno ki, ŋni hō kō Woso a da ŋ han ŋn'a ba bi sa, ŋn'a dūnda ŋ nī. V Farizeenrō sarakarezanno wuti ŋn'a hī ŋ ō, a a ga m kō ŋ nī do vantōōō gōōō wōō gasō banjō ō, kō ŋ nī lē ka, kō ŋ nī zu Moyiisi lērō wōō ō.

Bisi bi karē bōmbō kō zī

VI Kristazibēēzanno wōō kan kristagōōōōō lēezanno wōō ki a so kō ma, k'a dīga mim naa do ma. VII Kō ŋ bisi bi ka tee... bi, Piyēer wuti an a hī, a ō: «M danyūno, awōō dō a ō, a sūŋŋida ō bi, Woso mōō bō ō awōō bire ō, kō do vantōōō gōōō m lemim nyūnta bi ma mōō lē m, kō ŋ n'a si. VIII Woso k'a heerlō wōō dō bi, a kaseti ka ŋ ō, an Sent-Ēspri bi ka ŋ ō, amba a a ka wōō ō bi m. IX Woso n ŋ gō wōō ma poore tōkē y, sarakarē minto y'a ka an ŋ heerlō wōō sūrgō. X Kēere bi, bō minto y'a ka, an nī Woso makra bare? A n nī mōr gorezaa bi kam karundanyūno wōō ra, bi wōō zūrō kan wōō mūŋŋōō ki n a da ma, ō n'a busure? XI Bi,

wɔɔ si wɔɔ ɔ, Zuuba Yeezuu barka minto y'a ka wɔɔ n bombɔre yi, am η hɔ bi m.»

^{XII} N ηaay n ze pi, ηn'a tɔr kam Pol kan Barnabas ki ma, brɔɔ nɪ hoserlo kan makrarɔ ki kɔ Woso a ka η nɪ ba haay do vantɔɔ kɔ ɔ bi dɪndare η nɪ. ^{XIII} Kɔ η y'a nya bi, Zakkɪ meerbaa bi si, a ɔ: «M danyɪnɔ, k'a tɔr ka mɔɔ ma. ^{XIV} Sɪmɪnyɔɔ hɔ kɔ Woso a ba a sɪnɪɪda ɔ, k'a dɪga a do ma, a bɔ ɔ gɔɔɔ kɔ η ba zɪfɔrɔ wɔɔ barla bi tɔ da wɔɔ nɔ ɔ. ^{XV} Bɪ wosolɛsɪnnɪsorazanno yɛ bi ma sɔ, bala, n y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ:

^{XVI} Bɪ jɛ ɔ bi, mɔɔ zem bi Davɪd har k'a a da bi banka m a dɔ, zeero kɔ η gɔɔta rɔ wɔɔ, mɔɔ yi m yarɛ, m η dɔ, m η jum brama.

^{XVII} Kɔ gɔɔɔ kɔ η gɔɔta rɔ wɔɔ n a ka Zuuba ma,

kan do vantɔɔ haay kɔ η nɪ mɛm mɔɔ tɔ ma rɔ wɔɔ ki.

^{XVIII} Zuuba ɪ naa hɪ, a y'a ka ηnɪ hɔɔ nɔɔn duro dɔ biisi hɔɔ tee....

^{XIX} Bɪ minto y'a ka mɔɔ m hɔɔn da, mɔɔ ɔ, a n a ga m, wɔɔ n fir ka do vantɔɔ gɔɔɔ kɔ η yɛ Woso ma rɔ wɔɔ ma y. ^{XX} U ci ba η ma, ɔ a hɪ η nɪ, ɔ ɔ, η bi *wosobaawɔnnɔ mannɪbare sɪm sɔ y, η bi jaan da y, η bi hɔ gɛr sɪm sɔ, kan ma ki sɔ y. ^{XXI} Sɪra m, a dɔɔraa laatu, gɔɔɔ ɪ tara nɔ biyɛθ ɔ, ηnɪ Moyiisi lɛrɔ karɪnda bam *sabaa hɪnni haay ɔ η sokomacɛrɔ ɔ.»

N ci ba, n n a nyɔɔ gɔɔɔ kɔ η bi zɪfɔrɔ wɔɔ ma

^{XXII} Kristazibæezanno wɔɔ kan kristagɔɔɔ lɛɛzanno wɔɔ ki, sokoma bi ki, a cɪnta k'a gɔɔɔ bɔ ɔ a barla a η nyɔɔ kan Pol ki Barnabas ki Antɪyɔs ɔ. Nyɪnta a ɔ Ziidi kɔ n n'a birm Barsabas, kan Silas ki, gɔɔɔ m, η nɪ daɔrɛ m danyɪnɔ wɔɔ bire ɔ. ^{XXIII} N n ci naa do ka η ɔ:

«Kristazibæezanno kan kristagɔɔɔ lɛɛzanno ki, ɔ danyɪnɔ ki ɪ yaa dare a danyɪnɔ do vantɔɔ kɔ η nɪ Antɪyɔs ɔ kan Siirii ki, Silisii ki rɔ wɔɔ m. ^{XXIV} Wɔɔ ma η ɔ, wɔɔ gɔɔɔ gɔɔɔnɔ ɪ b'awɔɔ wɔnwar kɔ ma, ηn'awɔɔ heer zar, ηnɪ dabɔɔ da awɔɔ ma kan a meerbaarɔ ki, bi wɔɔ n η nyɔɔ y. ^{XXV} Wɔɔ ɔ lɛ ba deem, ɔ a cɪnta k'ɔ gɔɔɔ bɔ ɔ, ɔ η nyɔɔ kan ɔ gɔaasɪbɔɔ paan...rɔ Barnabas kan Pol ki. ^{XXVI} Gɔɔɔ m, ηn'a mɪsɪrbaa ka ze ma, Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma. ^{XXVII} Bɪ minto y'a ka, wɔɔ n nɪ Ziidi kan Silas ki nyɔɔrɛ awɔɔ ma, kɔ η nɪ bi minno nɔɔn duro hɪ awɔɔ m a lɛ m. ^{XXVIII} Sent-ɛspri kan wɔɔ mɪnɪnɔ ki, wɔɔ ɔ hɔɔn da, ɔ ɔ, a n a ga m, k'ɔ ɔ ya, ɔ mɔr gorezaa vanta ka awɔɔ ra, kɔ mim pakrarɔ nɔɔn duro bɛɛ y: ^{XXIX} A bi wosobaawɔnnɔ mannɪbare sɪm sɔ y, kan ma ki, hɔɔ gɛrɔ ki, b'a bi jaan da sɔ y. K'awɔɔ zu naa haay ɔ, awɔɔ ba mɪnɪnɔ. Woso y'a dare a han.»

^{XXX} Gɔɔɔ kɔ n yi η bɔ ɔ rɔ wɔɔ, a leer so, ηn'a hɔr, ηnɪ ta Antɪyɔs ɔ, ηn'aa gɔɔɔ wɔɔ sɔ kɔ ma, ηnɪ ci bi ka η ɔ. ^{XXXI} Ci bi karɪnda bi bare η heer nyɔɔ, kɔ η dɔndɔrɛ nɛnɪnaaɔ yi bi minto. ^{XXXII} Ziidi kan Silas ki kɔ η nɪ wosolɛsɪnnɪsorazanno wɔɔ, η danyɪnɔ wɔɔ dɔndɔ kan meerbaarɔ ki, ηnɪ η panɪa da ra. ^{XXXIII} N gɔɔta b'ɔ dɔmɪm poore, danyɪnɔ wɔɔ n bi zaa ka η ɔ, ηn'a bɔ ηnɪ ta gɔɔɔ kɔ η yi nyɔɔ rɔ wɔɔ zi.* ^{XXXV} Kɔ

* **00:XXXIII** 15.33 Ci gɔsɪnɔ ɪ naa dan ɔ: Silas a hɔɔn da an gɔɔta, Ziidi n cem a deem.

Barnabas kan Pol kɪ nɪ, η ɣɔɔta Antiyɔs ɔ, ηn'ɪ hɔ dɪndarɛ, ηn'ɪ Zuuba lemim nyɪnta bɪ pa dam kan ɣɔɔɔ ɣɔta kɪ sɔ.

N Pol kan Silas kɪ nyɔɔ

^{XXXVI} K'a yɪ poore bɪ kur bɪ, Pol a hɪ Barnabas m, a ɔ: «*Ɔ ɔ wusigə, ɔ aa dɪga ɔ danyɪnɔ wɔɔ ma kɔ biyəə kɔ wɔɔ Zuuba lemim nyɪnta pa da ɔ b'ɔ. K'ɔ dɪga a kɔ η y'a bam lɔ ɣɛ.*» ^{XXXVII} Barnabas n a ηɔa k'a Zaan kɔ n n'a birm Markɪ bɪ gaa a ta m. ^{XXXVIII} Bɪ, Pol n yɛ k'a gaa y, bala, a nyɪnta an nɪ zum kɔ ɔ kan η kɪ, an a ɣɔ η ma Panfilii ɔ, a n a ya, an zi ba kan η kɪ y. ^{XXXIX} N bɪsɪ ka kan kɔ kɪ maam-maam, bɪsɪ bɪ n bɪ η ɣɔngɔ kɔ ma ɣɔaa biyəə n ta a lɛ, a lɛ. Barnabas Markɪ gaa, an da kɔɔlɔɔ ɔ an ta Siipɪr ɔ. ^{XL} Pol n Silas gaa, danyɪnɔ wɔɔ n yaa da, kɔ Zuuba n a barka ka η ɔ. N n cem. ^{XLI} Pol bɔ Siirri kan Silisii kɪ kɔrɔ ɔ, an nɪ kristagɔɔɔ sokomarɔ wɔɔ paŋŋa dam la.

XVI

Timote a zɛ kɔ ra kan Pol kɪ Silas kɪ

^I Pol kan Silas kɪ ta ηn'aa lee ku Derbe ɔ, ηnɪ cem ηnɪ ta Listɪr ɔ. Karɪndanyɪ deem n nɪ b'ɔ, a tɔ m Timote, a da bɪ zɪfɔ m, an a ba sɪrakarezaa, a zɪ bɪ ɣrɛkkɪ m. ^{II} A danyɪnɔ kɔ η nɪ Listɪr ɔ kan Ikonyɔm kɪ rɔ wɔɔ y'a lɛ bɔrɛ a tɔ ɔ. ^{III} Pol n a ηɔa k'a gaa. A n a gaa, an a ɣasɔ baŋŋɔ ɔ zɪfɔrɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ minto, bala, η haay a dɔ, η ɔ, a zɪ bɪ ɣrɛkkɪ m. ^{IV} Tara nɔ rɔ kɔ η nɪ bɔrɛ η ɔ rɔ wɔɔ, η yɪ lɛrɔ kɔ Zerizalem kristazibæezanno wɔɔ a cɪnta kan kristagɔɔɔ lɛezanno wɔɔ kɪ bɪ hɪrɛ η nɪ, ηn'a yɛrɛ η han kɔ η nɪ zu η ɔ mɪŋŋa. ^V Kristagɔɔɔ sokomarɔ wɔɔ sɪrakarɛ paŋŋa n'a dam la, η lɛ n'a dam la dɔmum biyəə.

N Pol bir Masedɔan ɔ

^{VI} Pol kan Silas kɪ bɔ Frizii ɔ kan Galasii kɪ, Sent-ɛspri n a ta η nɪ tolle, kɔ η bɪ lemim bɪ pa da Azii ɔ y. ^{VII} Kɔ η lee ku Mizii jireyaa ɔ bɪ, η y'a ηɔa k'a ta Bitinii ɔ, bɪ, Yeezuu ɛspri bɪ η da jum ɔ. ^{VIII} N n cem, ηnɪ bra Mizii ɔ, ηn'aa lee ku Trowas ɔ. ^{IX} Gum deem ɔ, Pol Woso hɔhɪnkare yɪ: Masedɔan ɣɔaa deem y'a hɪnka m, an jum brama, an n'a wɔ zɪnzɛm nɪ, a ɔ: «*Bɔr Masedɔan ɔ, ɪbɪ ɪ da wɔɔ han!*» ^X Pol hɔhɪnkare bɪ yɪrɛ jɛ ɔ bɪ, wɔɔ wuti zɔɔ-zɔɔ k'ɔ ta Masedɔan ɔ, bala, wɔɔ si wɔɔ ɔ Woso n nɪ wɔɔ birm kɔ aa lemim nyɪnta pa da b'ɔ.

Lidii batɛm sire Filipii ɔ

^{XI} Da kɔ wɔɔ ɔ kɔɔlɔɔ ɔ Trowas ɔ bɪ, wɔɔ ta tɪrga kan Samotrasɪ kɪ. A dɔ k'a mɛ bɪ, wɔɔ ta Neyapolis ɔ. ^{XII} Ɔ ɔ to b'ɔ, ɔ ta Filipii ɔ, ɔ gam ma, Masedɔan kɔrɔ haay tara nɔ ɣɔta m bɪ. A ɣɔɔɔ wɔɔ n a sɔ a mɪŋŋa ɔ am Rɔm zanno paan...rɔ wɔɔ hɔ bɪ m. Wɔɔ dɔmum poore ba tara nɔ bɪ dɔ ɔ. ^{XIII} *Sabaa hinnɪ ɔ, wɔɔ bɔ tara nɔ ɔ, ɔ ta bɔrko lɛ ra. Buncɛ bɪ dɔ ɔ bɪ, wɔɔ ɔ hɔɔn da, ɔ ɔ, yaadare buncɛ nyɪntam b'ɔ. Kɔ wɔɔ nyɪnta bɪ, wɔɔ Yeezuu mim dɪnda kan lanno kɔ η y'a sɔ kɔ ma b'ɔ rɔ wɔɔ kɪ. ^{XIV} N ɣɔaa deem k'a tɔ m Lidii, garhuuro hɛɛrezaa m, bɪ nyɪnta, an n'a tɔr kam wɔɔ ma. Tɪyatɪr kɔ nyɪ m, an nɪ Woso dan ɔ. Zuuba a heer ɣɔ k'an bɔr a ma, an a tɔr ka Pol meerbaa bɪ ma. ^{XV} K'a batɛm si bɪ, a mɪŋŋa kan a har ɣɔɔɔ kɪ bɪ, a a yɛ wɔɔ han, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «*K'awɔɔ y'a hɔɔn dare a ɔ, mɔɔ ɪ zum Zuuba ɔ, k'a bɔr, a bɪ wɔta mɔɔ har ɔ.*» A n ma wɔɔ ma, wɔɔ n kɔ ɔ yɛ.

N Pol nyasɔ Filipii ɔ

^{XVI} Hindeem ɔ, wɔɔ nɪ tam yaadare buncɛ ɔ, lɔpoo n bɪ wɔɔ zɛ ɔ, lɔ m, bɔɔrɔzaa m. A wɔ bɪ kure ɪ busoo kare a zuubɔɔ wɔɔ ɔ. ^{XVII} A n nɪ zum wɔɔ jɛ ɔ, Pol kan wɔɔ kɪ, an nɪ zee dare, a ɔ: «Gɔɔɔ nɔɔn duro Woso k'a lɛ da haay zibəənyɪnɔ m. Bombɔre zaa η n'a pa dare awɔɔ m.» ^{XVIII} A ba a ɔ, nɔɪnaaɔ dɔmɪm gota nɔ ɔ. Pol n bɪ kɔ, an a bɔ, an a hɪ zinə bɪ m, a ɔ: «Yeezuu Krista tɔ ma, mɔɔ lɛ ka ɪbɪ ɔ: bɔ lɔ naa do mɛ ɔ!» Lɛem bɪ, a bɔ a mɛ ɔ. ^{XIX} A zuubɔɔ wɔɔ kɔ η y'a yɪ a busoo bɪ yɪrɛ n a zɛ ra bɪ, η Pol nyasɔ kan Silas kɪ, ηnɪ η gɪngaata, ηnɪ ta η nɪ daasi ɔ, jɪtanno taa. ^{XX} Brɔɔ n η gaa, ηn'a η hunka dɔdɔkənnɔ m, η ɔ: «Gɔɔɔ nɔɔn duro nɪ wɔɔ kɔ naa nyankɔre. Zɪfɔrɔ m. ^{XXI} N nɪ hɔ k'a bɪr zum wɔɔ Rɔm zanno lɛrɔ ɔ bɪ dɪndam.» ^{XXII} Zamaa n wuti nyaa m kan Pol rɔ kɪ. Dɔdɔkənnɔ wɔɔ n lɛ ka, ηnɪ η huuro bɔmbɔ η ma, ηnɪ η zɛ madɪrɔ m. ^{XXIII} N zɛ kɔ η y'a ɔ gɔta bɪ, η bɔkare, ηnɪ η du lɔnnɔcɛ ɔ. N n lɛ ka lɔnnɔcɛ dɔmazaa b'ɔ kan dɪga η ma mɪŋŋa. ^{XXIV} Gɔaa kɔ η lɛ naa do ka ɔ bɪ, a yɪ η du cɛnɔzaa b'ɔ, an η da gɔ ɔ. ^{XXV} Dɪbsir k'a da bɪ, Pol kan Silas kɪ ɪ yaa dam, ηn'a Woso lɛbɔrɛ laa lɔm, lɔnnɔ vantɔɔ wɔɔ n'a tɔr kare η ma. ^{XXVI} Tara n nyɪŋŋɛ lɛ deem, a nyɪŋŋɛrɛ bɪ paŋŋa n cɛ jɪr bɪ yɪnyɪ. Cɛ bɪ lɛrɔ wɔɔ haay n gɔngɔ lɛem, lɔnnɔ wɔɔ haay baŋŋarɔ wɔɔ n sur pɛŋŋɛ bɪ ma. ^{XXVII} Lɔnnɔcɛ dɔmazaa bɪ n wuti hinceem ma, a lɔnnɔcɛ lɛrɔ wɔɔ yɪ ηn'a gɔm, a hɔɔn ɔ bɪ lɔnnɔ wɔɔ a si η y'a ɔ. A n a kargɔ gaa ɔ, k'a a mɪŋŋa zɛ m. ^{XXVIII} Pol n zee da kan paŋŋa kɪ, a ɔ: «ɪ bɪ hɔsɪ ba ɪ mɪŋŋa nɪ y. Wɔɔ haay ta ɔ.» ^{XXIX} Lɔnnɔcɛ dɔmazaa bɪ n sɛ yɛ, an bra si, an gasɔ, an aa sɔnta Pol kan Silas kɪ taa mɛhɪnkɔ m. ^{XXX} A n η gaa, an bɔ η nɪ garga ra, an n'a hire η nɪ, a ɔ: «Gɔɔɔ ra, mɔɔ y'a bam lɔ kɔ m bombɔrɛ yɪ?» ^{XXXI} N n a nyɪ bɔ nɔ, η ɔ: «Sɪra ka Zuuba Yeezuu ɔ, ɪ bombɔrɛ yɪm, ɪbɪ kan ɪ har gɔɔɔ kɪ.» ^{XXXII} N n Zuuba lemim bɪ dɪnda m, kan gɔɔɔ haay kɔ η n'a har ɔ rɔ wɔɔ kɪ. ^{XXXIII} Lɔnnɔcɛ dɔmazaa bɪ n η gaa gunuu ɔ b'ɔ lɛem, k'a yaa η nyɪnno sɔrgɔ. Wakatɪ bɪ do ɔ sɔ bɪ, a batɛm si kan a har gɔɔɔ kɪ haay. ^{XXXIV} A n η gaa, an ta η nɪ a cɛ ɔ, an hɔbrɛ ka η ɔ, an n'a heer nyɔɔm kan a har gɔɔɔ wɔɔ kɪ, k'a sɪra ka Woso ɔ bɪ tɔ ma. ^{XXXV} Dɔ k'a mɛ bɪ, dɔdɔkənnɔ wɔɔ a dɔmazanno nyɔɔ kɔ η n'a a hɪ lɔnnɔcɛ dɔmazaa bɪ m, kan wɔ saa gɔɔɔ wɔɔ ma. ^{XXXVI} Lɔnnɔcɛ dɔmazaa bɪ n mim naa do hɪ Pol m, a ɔ: «Dɔdɔkənnɔ wɔɔ nyɔɔ da, η ɔ, ηnɪ wɔ saa awɔɔ ma. Nɔɪnaaɔ bɪ, k'a bɔ a doo kan laafɪ kɪ.» ^{XXXVII} Bɪ Pol a hɪ, a ɔ: «ɪ y'a ka, ηnɪ wɔɔ zɛ zamaa bire ɔ, bɪ η n wɔɔ dɔdɔ ka y, wɔɔ kɔ wɔɔ n Rɔm zanno, ηn'a ka, ηnɪ wɔɔ du lɔnnɔcɛ ɔ. N n bɔkare, ηn'a ŋɔam k'a a kɔna, a wɔɔ bɔ. Bɪ bɪ kɔ yɪrɛ y. N n bɔr a zim, ηnɪ bɪ wɔɔ bɔ.» ^{XXXVIII} Gɔɔɔ wɔɔ n a wusigɛ, ηn'a naa haay hɪ dɔdɔkənnɔ wɔɔ m, nyɪbɛθ n gasɔ η ɔ, kɔ y'a hɪ η nɪ, η ɔ Rɔm zanno n a mɪ bɪ mɪnto. ^{XXXIX} N n bɔr, ηnɪ bɪ sugur yɛ η han, ηnɪ η bɔ, ηn'a yɛ η han, kɔ η nɪ bɔ tara bɪ nɔ ɔ. ^{XL} Kɔ η bɔ lɔnnɔcɛ ɔ b'ɔ bɪ, Pol kan Silas kɪ ta, ηn'a Lidii yɪ, ηnɪ danyɪnɔ wɔɔ yɪ ηnɪ η heer ba kookoo, ηnɪ cem.

XVII

Pol ta Tesaloniki kan Beree kɪ ɔ

^I N bɔ Anfipolis ɔ kan Apolonii kɪ, ηn'a lee ku Tesaloniki ɔ. Zɪfɔrɔ wɔɔ sokɔmacɛ n nɪ b'ɔ. ^{II} Amb'a tɪr a ba biisi bɪ, Pol ta, an aa η yɪ, an

søora ba kan η ki *sabaa hinni σ, an a ta kũ rε gallem kaako, an nũ Wosoci bĩ III bõre η nũ kũ zi, a σ Krista a ga m, an fir yi, an ga, an a mĩm bõ σ gæno bire σ. A n n'a hũre, a σ: «Krista kũ mõõ n'a pa dare awõõ m bĩ, Yeezuu m.»

^{IV} Zũfõrõ gõsũnõ yε, ηn'a zε kũ ra kan Pol ki Silas ki, kan grekkũrõ kũ η nũ Woso dan σ rõ wõõ ki gota, kan lannõ tõzannõ ki gota.

^V Zũfõrõ wuti kan jumbaa heerbusu ki, ηnũ gũõõ nũbũrõ gaa zaa bire σ, ηn'a ka tara bĩ gũõõ wõõ n yar, ηnũ taranõ bĩ nya kũ rε. N n ta Zason har σ, ηn'a kam Pol ma kan Silas ki, k'a η gaa a ta η nũ gũõõ wõõ taa. ^{VI} Kũ η n η yi bĩ, η Zason gaa kan danyũnõ gõsũnõ ki, ηnũ ta η nũ dũdõkønno taa, ηn'ũ zee dare, η σ: «Gũõõ nõõn duro nũ durnya bĩ dam, ηnũ cem ηnũ bũr naa σ keere, ^{VII} Zason n η si a har σ. N haay kaanm Rõm cir ε m, η σ, cir vanta n ta σ, a tõ m Yeezuu.»

^{VIII} Zeero nõõn duro gũõõ wõõ da bõ σ, kan dũdõkønno wõõ ki, ^{IX} ηnũ busoo si Zason kan danyũnõ wõõ ki han, ηn'a cĩnta, ηnũ bõkare, ηnũ wõ saa η ma.

N Pol kan Silas ki si mũηηa Beree σ

^X Lεem bĩ, danyũnõ wõõ a ka Pol kan Silas ki n cem kan Beree kũ ki gunuu σ. Kũ η lee ku bĩ, η ta zũfõrõ sokõmace σ. ^{XI} Zũfõrõ kũ η nũ b'ũ rõ wõõ mũηηa, an le da Tesaloniki zannõ wõõ ra. N lemm bĩ si kan a heer ki haay. Dõmũm haay, η yi dũgam Wosoci b'ũ, k'a dũga a hõ kũ η n'a hum bĩ sira m ge. ^{XII} Gota a ba srakarezannõ η bire σ kan grekkũ lannõ tõzannõ ki, gũõõyaarõ ki gota. ^{XIII} Tesaloniki zũfõrõ wõõ kũ η y'a ma, η σ, Pol ı Beree σ an nũ Woso lemm pa dam bĩ, η lee ku b'ũ, k'a a ya, a gũõõ nyõnnyõõta. ^{XIV} Danyũnõ wõõ n a ba zõõ, ηnũ Pol da zaa ra an ta kan higõta bĩ le ra ki, bĩ ma bĩ, Silas kan Timote ki gõõta b'ũ. ^{XV} Gũõõ kũ η Pol da zaa σ rõ wõõ a gaa ηnũ ta m Atennũ σ, ηn'a wusigε kan Pol ε ki, kũ Silas kan Timote ki n a jĩ sa zõõ-zõõ.

Pol ı Atennũ σ

^{XVI} Pol k'a nũ dõre η ma Atennũ σ bĩ, a heer a zar kan *wosobaawõnõ kũ η nũ tara bĩ nõ σ, ηnũ η dan σ rõ wõõ ki minto. ^{XVII} A n gasõ sokõmace deem σ, an nũ meer bam kan zũfõrõ wõõ ki, kan gũõõ kũ η nũ Woso dan σ rõ wõõ ki, dõmũm haay daasũrõ σ, a y'a bam kan gũaa haay k'a nũ zem bĩ ki. ^{XVIII} Hõõnkamazannõ, Epikiriyeenrõ kan Stoyiseenrõ* ki, nyũnta b'ũ ηn'ũ søora bam kan ki. Gõsũnõ n'a hũre, η σ: «Para-paradarezaa naa do σ lõ?» Gõsũnõ σ: «Wosoro daarõ an nũ η pa dare!» Kũ sira nũ, Pol ı Yeezuu pa dam, kan a mĩmbõõre ki.

^{XIX} N n a nyasõ k'a ta m ci kũ n n'a birm Arewopaazũ bĩ mim σ. N n a hũ, η σ: «Ibũ ı da ma, ı karũnda daa k'ıbũ n'a bam naa jĩ dũnda wõõ n na? ^{XX} Bala, ıbũ ı minno daarõ dũdam wõõ m, bĩ y'a ka wõõ le n taa k'ũ η jĩ dõ.» ^{XXI} Atennũ zannõ wõõ kan saanarõ ki bũr hõsũ bam, kũ minno daarõ dũdare kan a tõr ka ma ki bεε y.

^{XXII} Pol n jum brama Arewopaazũ σ b'ũ, a σ: «Atennũ zannõ, dũga kũ mõõ nawõm awõõ ma naa, srakarezannõ gũõõ n'awõõ m. ^{XXIII} Kũ mõõ m da awõõ kũ bĩ zi bĩ, hõ haay k'a n'awõõ yaadare mõr bĩ, mõõ yi. Mõõ yi, n n a gũrsira ba mannĩduu niηηε ma ncĩnaaũ: «Woso kũ

* III:XXVIII 17.18 Epikiriyeenrõ: gũõõ kũ η n'a kam durnya nyũntabaa ma rõ wõõ m brõõ. N n'a hum sõ, η σ, Hõsũ bεε y'a so durnya b'ũ y. Hõ haay bĩ, ba an nawõm bala. Stoyiseenrõ: gũõõ kũ η yε mim kõsũ ma rõ wõõ m brõõ. N n'a kam ma, k'a hõ k'a so durnya σ jillĩ bĩ dõ.

gʊaa n a dɔ minto.» Hɔ k'awɔɔ n'a dan ɔ, b'awɔɔ n a dɔ bi, bi mɔɔ bɔr kɔ m b'a pa da awɔɔ m naa. ^{XXIV} Woso k'a durnya da, kan hɔ haay k'a n'a nɔ ɔ bi ki, a m brama kan tara ki Zuuba. A bɔr gasom wosocɛrɔ kɔ ɔɔɔ a dɔ a wɔ m nɔ wɔɔ nɔ ɔ y. ^{XXV} Hɔsi zibəə ba ma y. A bɔr a kam ma kɔ gʊaa n a da a han hɔ ninjə ma y. Bala, a n ni mɔsɔrbaa, hoonsi, kan hɔ haay ki kam gʊaa haay ɔ. ^{XXVI} K'an gʊaa deem mɛ ki, a do haay da kɔ η ni bɔr tara burə lɛɛ haay ɔ. A dɔmunnɔ bɔ kɔ zi ɔɔɔ minto, kan η tararɔ jirə ki, ^{XXVII} kɔ η n'a da ma, ηn'a wɔ dɔnda, ηn'a ka Woso ma, gɛɛ η y'a yim gɛ, an bɔkare a bi laatu wɔɔ gʊaa biyəə ma y. ^{XXVIII} Bala,

A miŋŋa zi wɔɔ mɔsɔrbaa n ta ɔ, ɔ ni tare, ɔ ni meeyaa m.

Amba awɔɔ ɔrsɔrɔbɛnno ɔsɔnnɔ a hi bi m: «A dogɔɔɔ m wɔɔ m.» ^{□□□} Kɔ Woso dogɔɔɔ m wɔɔ m bi, wɔɔ n ɔ ga m, ɔ ɔ hɔɔn da, ɔ ɔ, Woso bi sarma ni, gɛɛ wanzurfu, gɛɛ jaa kɔ gʊaa a banka, an a bɔ ɔ a hɔɔn ɔ bi ni y. ^{XXX} Bi, Woso n a ya, an ni dɔgam dɔmum kɔ ɔɔɔ wɔɔ ni badɔ nɔ ɔ bi ma y. A y'a hire η ni kɛɛɛ, kɔ η haay n a bɔ a mimbɔnyaarɔ ɔ bɔncɛ haay ɔ. ^{XXXI} A dɔmum deem bɔ ɔ, an a cɔnta, kɔ gʊaa k'a bɔ ɔ bi n bi durnya dɔdɔ ka kan sira ki. Bi, a a kaseti hunka ɔɔɔ haay m, an a mum bɔ ɔ gəəno hire ɔ.»

^{XXXII} Gəəno mumbɔɔrɛ mim kɔ η b'a ma bi, ɔsɔnnɔ ɪ yaa wɔm Pol ma, ninjɔo n n'a hire, η ɔ: «K'ɔ mim naa do minto m, wɔɔ y'ɔ yare, ɔ tɔr ka ɪbi ma dɔmum vanta ɔ.»

^{XXXIII} A yi ncɔnaaɔ, Pol n a ɔ η ma. ^{XXXIV} ɔsɔnnɔ n bɔkare, ηni ye a meerbaa bi ma, ηn'a ba sɔrakarezaano. Arewopaazɪzaa Denii nyɪnta ɔ, kan lɔ deem kɔ n n'a birm Damariisi bi ki, kan ɔsɔnnɔ ki sɔ.

XVIII

Korenti kristagɔɔɔ sokoma cɔntare

^I Bi je ɔ bi, Pol a hɔr Atenni ɔ, an ta Korenti ɔ. ^{II} B'ɔ bi, a zɪfɔ deem zɛ ɔ, a tɔ m Akilas. Pɔn kɔ gʊaa m, an a to Italii ɔ lɛɛm an bɔr kan a lɔ Prisil ki. Kɔ sira ni, cir Kloudi lɛ ka, kɔ zɪfɔrɔ haay n bɔ *Rɔm ɔ. Pol n kɔ ma kan η ki, ^{III} bi, kɔ wɔzibəə deem η n'a bam bi, (zappabaa m,) a zer η har ɔ, ηn'ɪ zi bi bam kan kɔ ki. Huucɛrɔ pɛɛrarɔ* ηn'ɪ η bare. ^{IV} *Sabaa hinni haay, a ɪ karɪnda dɪndam zɪfɔrɔ sokomacɛ b'ɔ, an n'a tɔŋ ɔ kan zɪfɔrɔ wɔɔ ki grekkɪrɔ wɔɔ ki, kɔ η n'a si. ^V Silas kan Timote ki kɔ η y'a to Masedɔn ɔ, ηni lee ku bi, η bi dɪga a Pol ɪ karɪnda bam, an n'a hum zɪfɔrɔ wɔɔ m, a ɔ Krista bi, Yeezuu m. ^{VI} Zɪfɔrɔ wɔɔ bɪsɪ ka kan Pol ki, ηni meerbaa bɔnyaa ba. Pol n a huuro zɛ fɛr, an a hi η ni, a ɔ: «K'awɔɔ n bombɔrɛ yi, a taar y'awɔɔ mim ɔ. Mɔɔ mim bɛɛ m bi dɔ y. Naa ma kɛɛɛ bi, ta mɔɔ nawɔm do vantɔɔ zi.»

^{VII} A n a hɔr bɔncɛ bi do ɔ, an ta gʊaa kɔ n n'a birm Titiyus Zistus bi har ɔ. Woso daɔrɛzaa m, a har bi n junjɛɛm sokomacɛ bi ma. ^{VIII} Krispus k'a m sokomacɛ bi cir b'a ba sɔrakarezaa kan a har ɔɔɔ ki haay. Korenti zannɔ ɔɔɔ, kɔ η n'a tɔr kam Pol ma rɔ wɔɔ, a ba sɔrakarezaano sɔ, ηni batem si.

^{IX} Gum deem ɔ, Zuuba a hi Pol m, a hɔhunkare nɔ ɔ, a ɔ: «ɪ da bi bɔ ɔ y, ɪ bɔr a hum, ɪ bi zɛ pi y. ^X Kɔ sira ni, mɔɔ ɪ kan ɪbi ki, bi gʊaa ba ɔ, an n'ɪbi nyasum k'a fir ka ɪ ma y, bala, mɔɔ ɔɔɔ ta ɔ ɔɔta tara naa

* ^{□□□}:^{III} 18.3 pɛɛrarɔ wɔɔ ba η nawom biiro ka m.

do no u.» ^{XI} Pol doorraa ba b'u deem kan a kur ki, an ni Woso lemim dundare η bire u.

N Pol nyaso, n ni ta m Galyon taa

^{XII} Domum ko Galyon nyinta u Akayii tara leezaa bi, zuforo woo a le ba deem, ηni wuti jumbaa m kan Pol ki, ηn'a gaa, ηni ta m Galyon dodoakare bunce u, ηn'a hire, η u: ^{XIII} «Guaa naa do, karunda an n'a bam guoo m, a u, guoo n yaa da Woso m kan yaadare k'a n a gaakumba kan woo lero ki.» ^{XIV} Pol u k'a nyi bo u, Galyon n a nyi bo zuforo woo nu, a u: «Zuforo ra, ku zi ninjo a ba a bi turga, gee zibee bonyaa a ba, moɔ yi m tor kare awoo ma, bala, a a yo.» ^{XV} Bi, k'awoo bisi bi kare bi, meerbaa m, gee toro m, gee awoo muηηoo lero m bi, pakra a ba awoo m. Moɔ le baa ko m nyinta minno noon duro dodoaker y.» ^{XVI} A n la η la dodoakare bunce u b'u. ^{XVII} η haay n sosten, sokomace cir bi nyaso, ηn'a ze dodoakare bunce u b'u, bi, Galyon n a war hobaa naa do ma y.

Pol a bo an ta Antyoos u

^{XVIII} Pol a ya, an maastre ba Korenti u. Bi je u bi, a a gu danyino woo ma, an da kooloo u, k'a ta Siirii u. Akilas kan Prasil ki zu ko u kan ki. Pol a mim zunzera Senkres u, bala, a ler bo Woso m. ^{XIX} η lee ku Efēzi u. B'u bi, Pol a gu a zukuuzanno woo ma. A ta, an aa gasu zuforo sokomace u b'u, an ni bisi kam kan η ki. ^{XX} Broo n a ye han kan a domum bi zu ra, an a gu, ^{XXI} an a gu η ma, an n'a hire, a u: «Moɔ zem bi bor awoo zi domum ninjo u, ku Woso ye.» A n da kooloo u, Efēzi u. ^{XXII} K'a lee ku Sezaree u an bo kooloo b'u bi, a cem an ta Zerizalem u, an aa yaa da danyino woo m, an cem an ta Antyoos u, ^{XXIII} an aa maastre ba b'u poore. A n cem, an ta Galasii kan Frizii ki gurgaro haay u, an ni karundanyino woo haay heer bam kookoo.

Apolos ta Efēzi u kan Korenti ki u

^{XXIV} Zufo deem ko n n'a birm Apolos, an yi Alesandrii u bi lee ku Efēzi u. Hoon zaa m, an mim do. A n Wosoci bi do so. ^{XXV} Zuuba zaa b'a dunda zor-zor, a y'a pa dare kan a heer ki haay, an ni karunda dundam guoo m, an ni ho haay k'a ba Yeezuu minto bi dundam, an ni zure a zaa u. Bi, batem ko Zaan nyinta an a kam b'a do bala. ^{XXVI} A n ni meer bam kan wisirabaa ki sokomace u b'u. Prasil kan Akilas ki ko η y'a meerbaa ma bi, η y'a gaa, ηni Woso zaa bi dunda m zor-zor, ηn'a panja da ra. ^{XXVII} K'a nyinta, an n'a ηsam k'a ta Akayii u bi, danyino woo u: A a ga m. η n ci ba karundanyino woo ma, ku η n'a si muηηa. K'a lee ku b'u bi, a daahan guta ka gosunno u, guoo ko Woso barka minto η sira ka Yeezuu u ro woo. ^{XXVIII} Bala, a meerbaa bi panja bor zuforo woo ra guoo woo bire u, a u Wosoci bi ju hire η ni siri-siri, a u: Krista bi, Yeezuu m.

XIX

Pol lee ku Efēzi u

^I Domum ko Apolos nyinta u Korenti u bi, Pol bo ko bi gurgaro ko η ni cigaaro woo u, an ta Efēzi u, an karundanyino gosunno yi b'u, ^{II} an η lar, a u: «K'awoo a ba sirakarezanno bi, awoo Sent-Espri si ra?» η n a nyi bo u, η u: «Woo n Sent-Espri mim ma cina y.» ^{III} Pol n laaka da, a u: «Batem kara awoo si keere?» η n a nyi bo u, η u: «Zaan batem bi m.» ^{IV} Pol n a hu η ni, a u: «Zaan nyinta, an ni heerlorle batem

kam, an n'a hum gɔɔɔ m kɔ η nɪ sɪra ka gɔaa k'a nɪ zɛm bɪ bɔr awɔɔ jɛ ɔ b'ɔ. A lɛ taa k'a hɪ, a ɔ: Yeezuu.» ^V Kɔ η naa ma bɪ, η batɛm si Zuuba Yeezuu tɔ ma. ^{VI} Pol n a wɔrɔ ka η la, Sɛnt-ɛspri n zɛr η la, ηn'ɪ meɛr bam leminno vantɔɔ m, ηn'ɪ Woso lɛ si ηn'ɪ som la. ^{VII} Gɔɔɔ kɔ η nyɪnta b'ɔ rɔ wɔɔ lɛ a zɔ bueerehɪya ma.

Pol ɪ karɪnda bam Efɛɛzɪ ɔ

^{VIII} Pol tɪr ta sokumace ɔ, an bɪr Woso cirbɛə bɪ mim dɪndam kan wɪsɪrabaa kɪ, an ta an mom kaakɔ ku. Kɔ gɔɔɔ kɔ η n'a tɔr kam nɔ wɔɔ n a si sɪra. ^{IX} Gɔsɪnnɔ kɔ η heer ka, η bɪr yɛm k'a si bɪ, η nyɪnta, ηn'ɪ Yeezuu zaa bɪ sonsɔ wom gɔɔɔ bire ɔ. Pol n bɔ η bire ɔ, an karɪndanyɪnɔ wɔɔ gaa a hɔ, an ta η nɪ Tiranɔsɪ karɪndace ɔ, an nɪ hɔ dɪndare η nɪ dɔmɪm haay. ^X A ba a ɔ nɛɪnaaɔ an ta, an dɔɔraa hɪya ku, bɪ mɪnto y'a ka Azii zannɔ, zɪfɔrɔ, kan grekkɪrɔ kɪ n a ku, ηnɪ Zuuba lemin bɪ ma.

Seva nyɪnɔ

^{XI} Woso n nɪ hoserlo kɔ η lɔɔ ba ɔ bam kan Pol kɪ. ^{XII} Baa kɔ n pɛɛra gɛɛ huu a nɔ a mɛ ma, n a nɔ yaabazannɔ ma, η yɪ laafɪ yɪrɛ, zɪnɛrɔ wɔɔ nɪ bɔrɛ η mɛ ɔ. ^{XIII} Zɪfɔrɔ gɔɔɔ n ta ɔ ηnɪ bɪmbɪrɪm, ηn'a dam ma, ηn'ɪ lam zɪnɛrɔ ra. Hindeem ɔ η n'a ηɔa k'a la zɪnɛrɔ ra gɔɔɔ mɛ ɔ Zuuba Yeezuu tɔ m. N ηn'a hɪrɛ, η ɔ: «Mɔɔ y'a hɪrɛ awɔɔ m Yeezuu kɔ Pol n n'a pa dam bɪ tɔ ma, k'a bɔ!» ^{XIV} Zɪfɔrɔ wosocɛmannɪbɛr jɪtaare deem kɔ n n'a bɪrɪm Seva b'ɪ nyɪnɔ m saanhɪna, ηn'ɪ zibɛə naa do bare. ^{XV} Zɪnɛ n a hɪ η nɪ, a ɔ: «Mɔɔ Yeezuu dɔ, kɔ nka m Pol m, mɔɔ dɔ. B'awɔɔ, nkɔɔ n'awɔɔ nɪ?» ^{XVI} Gɔaa kɔ zɪnɛ n a mɛ ɔ bɪ n der η ma haay, an a da η ma, an fir ka η ma, ηnɪ bra si, ηnɪ bɔ har ɔ b'ɔ dɪgɪ, kan nyɪnno kɪ. ^{XVII} Efɛɛzɪ kɔ jillɪ, zɪfɔrɔ kan grekkɪrɔ kɪ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ haay mim naa do ma. Nyibɛə n gasɔ η haay ɔ, ηn'a lɛ bɔ Zuuba Yeezuu tɔ ɔ. ^{XVIII} Gɔɔɔ kɔ η sɪra ka ɔ rɔ wɔɔ barla, gɔta bɔr, ηn'a leer busu brama, ηn'a minno bɔrɛ a lɛ ma. ^{XIX} Gɔɔɔ gɔta kɔ η gɔɔta, ηn'a mɪɪɪa ka wɔkure ɔ rɔ wɔɔ a cɪrɔ wɔɔ gɔr, ηnɪ bɪ η so kɔ ra, ηnɪ sɛ nya η ɔ, gɔaa haay taa. Cɪrɔ wɔɔ haay kɔ η y'a busoo lɛ zɛ bɪ, a wanzurfu busoo ma waa busoor. ^{XX} Nɛɪnaaɔ bɪ, kan Zuuba paɪɪa kɪ, lemin bɪ nɪ tam lɛɛ, a paɪɪa n'a dam la.

Efɛɛzɪ a zɛ kɔ ma

^{XXI} Minno nɔɔn duro kɔ η cem bɪ, Pol a cɪnta a hɔɔn ɔ, k'a bɔ Masedɔan ɔ kan Akayii kɪ ɔ, a ta Zerizalem ɔ. A n n'a hɪrɛ, a ɔ: «K'a lee ku b'ɔ, k'a cem a ta Rɔm ɔ.» ^{XXII} A a daahanzannɔ hɪyɔɔ Timote kan Erastɪ kɪ nyɔɔ Masedɔan ɔ, a mɪɪɪa n gɔɔta Azii ɔ an maastre ba poore. ^{XXIII} Dɔmɪm bɪ do ɔ, nyaarɔ gɔtɔɔ bɪ wɪtɪ ηnɪ ba Zuuba zaa bɪ mɪnto. ^{XXIV} Nyɔkka deem n nɪ b'ɔ a tɔ m Demetrus, an nɪ Artemis yaadareɛ nyɔgɔrɔ bam wanzurfu m kan nyɔkkarɔ vantɔɔ kɪ, ηn'ɪ busoo yɪm gɔta. ^{XXV} A nyɔkkarɔ wɔɔ duro so kɔ ma kan tar deem zibɛəzannɔ kɪ, a ɔ: «M gɔaastrɔɔ, awɔɔ dɔ a ɔ, wɔɔ wɔzibɛə naa do nɪ hɔbɪrɛ kam wɔɔ ɔ. ^{XXVI} B'awɔɔ yɪ, an n'a mam: Efɛɛzɪ nɔ bɛɛ m bala y, Azii ɔ haay Pol naa do n'a dɪndam gɔɔɔ haay m, a ɔ, wosoro kɔ wɔɔ nɪ η bare ɔ wɔ m nɔɔn duro, wosoro bɛɛ y. Gɔɔɔ gɔta ηn'ɪ zure a hɔ b'ɔ. ^{XXVII} Wɔɔ zibɛə bɪ zarle mɪnto bɪ bɛɛ wɔɔ nɪ nyɪ bam nɪ bala y, wɔɔ wosolɔ gɔta Artemis ɛ bɪ hɔɔrɛ m. Bala, Artemis

kʉ Azii zanno kan durnya naa haay ki n'a danj ʉ bi, a bi daʉre yim do y.»

^{XXVIII} Kʉ η naa ma bi, η heer busu, ηnɪ zee da, ηn'a hure, η ʉ: «Efɛɛzi zanno Artemis n gɔta!» ^{XXIX} Mim naa do a kərgu kɔnɔ bi haay ra, an a ze kʉ ma, ηnɪ bra si, ηnɪ ta sarbare bunce ʉ b'ʉ, ηnɪ Masedʉan zanno Gayus kan Aristarki ki kʉ η nɪ Pol zukuuzanno wɔɔ nyasʉ, ηnɪ ta η nɪ. ^{XXX} Pol n a cɪnta, k'a ta sokoma bi bunce ʉ. Bi, karɪndanyɪnɔ wɔɔ n a to an ta y. ^{XXXI} Azii cinno gɔsɪnnɔ k'a gʉaasɪbɔɔ m nɔ wɔɔ nyɔɔ da kʉ n n'a hi m, η ʉ: a b'a ka a mim ma, a ʉ, ta a ʉ sarbare bunce ʉ b'ʉ y. ^{XXXII} Lɛɛ bi n a ba bɔrgɔ. Gʉaa biyɛə n'a hɔɔnhɔ hum, tator η n'a bam bala, gʉɔɔ gɔta n a dɔ kʉ bɔ minto m, a a so kʉ ma y. ^{XXXIII} Gʉɔɔ ɪ nyɪnta sokoma bi bire ʉ, ηnɪ mim bi dɪnda Alesandɪr kʉ zɪfɔrɔ wɔɔ a bɔ ʉ n a ka lɛɛ bi m. Alesandɪr n a wɔɔ busu, k'a meer ba kan zamaa bi ki. ^{XXXIV} Kʉ η y'a dɔ, η ʉ zɪfɔ m bi, η haay a lɛ ba deem, ηn'ɪ zee dam. Nj zee bi dare wakati hɪya ku. Nj ʉ: «Efɛɛzi zanno Artemis n gɔta!»

^{XXXV} Gɔrsɪrabɔr b'a gu an a da ma, an gʉɔɔ wɔɔ da bar ʉ, a ʉ: «Efɛɛzi zanno, gʉaa ta ʉ, a n a dɔ, a ʉ, Efɛɛzi kʉ zanno nɪ dɔm Artemis gɔta ɛɛ bi ma, kan a jaa k'a a to brama an a da bi ki ra? ^{XXXVI} Kʉ η n bɪsɪ ka hɔ naa do ma bi, a a ga m, awɔɔ m bɔr a ma, a b'a ka, a ba zɔɔ-zɔɔ y. ^{XXXVII} Awɔɔ bɔr gʉɔɔ m naa ʉ, η n mim zu ʉ wɔɔ wosolɔ bi ma y, η n a sonsɔ wɔ sɔ y. ^{XXXVIII} Kʉ Demetrus kan zibənnɔ wɔɔ ki ɪ mim m kan gʉaa ki, dɔdɔkare dɔmum ta ʉ. Taralɛɛzanno ta ʉ. K'a ta kʉ m dɔdɔkare bunce ʉ. ^{XXXIX} Kʉ minno gɔsɪnnɔ ta ʉ kʉ kʉ bi gʉɔɔ a so kʉ ma, η dɪgam minno wɔɔ duro ma. ^{XL} Her naa, mim b'a da ma, an yɪ bɔnyaa kan wɔɔ ki. Bala, n y'a da ma, n nɪ mim ka wɔɔ ra sokoma naa do minto. Sokoma naa do ji ba ʉ y, kʉ n wɔɔ lar wɔɔ bi hɔsɪ yim ʉ a hi y.» ^{XLI} Bi, naa k'a hi bi, a gʉɔɔ wɔɔ da zaa ra.

XX

Pol a bɔ an ta Masedʉan ʉ

^I Bɔgɔr bi k'a b'a da bar ʉ bi, Pol karɪndanyɪnɔ wɔɔ so kʉ ma, a nɪ η dɔndɔ. Bi jɛ ʉ bi, a a leer so η nɪ, an Masedʉan zaa sa. ^{II} A a da a gɔrgarɔ zi, an danyɪnɔ wɔɔ dɔndɔ gɔta, an bɔkare an lee ku Grest * ʉ, ^{III} an aa nyɪnta b'ʉ mom kaako. Dɔmum k'a nɪ danj ʉ kɔɔlɔs ʉ k'a ta Siirii ʉ bi, zɪfɔrɔ wɔɔ kʉ η kʉ ma k'a nyasʉ bi, a a hɔɔn da, an a bɔ an bɔ Masedʉan ʉ. ^{IV} Gʉɔɔ kʉ η zu kʉ ʉ kan ki rɔ wɔɔ, Beree kʉ gʉaa Piirus nyɪ Sopatros kan Tesaloniki kʉ gʉɔɔ Aristarki kan Sekundus ki, Derbe kʉ gʉaa Gayus ki, kan Timote ki, kan Azii kʉ gʉɔɔ Tisikki ki, Trofim ki sɔ. ^V Gʉɔɔ nɔɔn duro lɛɛ ka lɛɛ, ηnɪ ta, ηn'ɪ dɔm wɔɔ ma Trowas ʉ. ^{VI} Kʉ wɔɔ nɪ, wɔɔ ʉ hɔr Filipii ʉ, bur kʉ n n nyonyɔɔ da ma bi dɔmɪnnɔ kur, ʉ da kɔɔlɔs ʉ k'ʉ aa n η ku. Dɔmum soor jɛ ʉ bi, wɔɔ lee ku Trowas ʉ. Wɔɔ n gɔɔta b'ʉ dɔmum saanhɪna.

Pol gʉaa mim bɔ ʉ Trowas ʉ

^{VII} Hatɔ hinnɪ ʉ, wɔɔ ʉ ze kʉ ra, k'ʉ bur zɪnze ra. A dɔ k'a nɪ mem kʉ Pol n a hɔr bi, a meerbaa sa, an n'a bam kan danyɪnɔ wɔɔ ki, meerbaa bi maasɪre ba, an ta an a zɔ dɪbsir zeezi ma. ^{VIII} Fɪtrɛrɔ nyɪnta ʉ gɔta ɛɛmim kaako hɔ kʉ wɔɔ ʉ so kʉ ma ʉ b'ʉ. ^{IX} Nyukumbueere deem

* 00:II 20.2 Akayii bi n n'a birm Grest sɔ. K'a dɪga Zibəəzanno Ci 18.12, 19.21 bunce ʉ.

k'a tō m Etikī bī nyinta cē bī tokoro lē ra, hinceem gōta n a nyasō. Bī ma bī, Pol meerbaa bī n nya y. Hinceem bī k'a a nyasō gōta bī, a bra cēmim kaakō hō b'ō, an a da tara ō. Kō ŋ bōr k'a b'a busu bī, ŋ yaa dīga a a ga. ^X Pol n zer, an bra si an ta zi, an aa a busu a za ō, an n'a hure, a ō: «A da bī bō ō y. A mūr!» ^{XI} Pol k'a a bō an der bī, a bur bī zē ra, an a bī. Bī jē ō bī, a meerbaa bī maasire ba an ta an wutigōta ku. Bī kur bī, a cem. ^{XII} Bī, nyukumbueere k'a mīm bō ō bī, ŋ y'a gaa, ŋnī doo m. B'a yī heernyōō gōta, ŋ haay minto.

Pol bō Trowas ō, an ta Mile ō

^{XIII} Wōō kōōlōō sa, ō lēē ka lēē, k'ō aa zer Asōs ō, kō aa Pol k'a zaa sa a gam ma bī zē ō b'ō, ō a busu, amba a cūta bī m. ^{XIV} K'a wōō zē ō Asōs ō bī, wōō busu kōōlōō b'ō k'ō ta Mitilennī ō. ^{XV} B'ō bī, dō k'a mē bī, wōō da kōōlōō b'ō, ō ō zō Kiyō ma. A dōmum hūya hinni ō, wōō bō Samōs ō, bī dō k'a mē bī, wōō jum poore Trogiliyōn ō, ō cem, ō lee ku Mile ō. ^{XVI} Pol a cūta k'a bī jum Efēezi ō y, k'a lē baa k'a maasire ba Azii ō bī minto. Nyinta a ō, an n'a bam zōō-zōō k'a a da ma, k'a lee ku Zerizalem ō, Pantikōtī dōmum bī minto.

Pol a leer so Efēezi kristagōōō lēezanno m

^{XVII} Pol a tō Mile ō, an Efēezi kristagōōō sokōma lēezanno wōō bir. ^{XVIII} Kō ŋ b'a zē ō bī, a a hī ŋ nī, a ō: «A wōō mūrbaa kō mōō ba dōmum haay, mōō leekure sūŋŋīda ō Azii ō bī dō. ^{XIX} Mōō Zuuba zi ba kan mūŋŋa zerle kī, kan nyifeer kī, kan fūrūrē do haay kō zūfōrō a cūta k'a mōō nyasō, a mōō zē bī kī. ^{XX} Mōō n hōstī k'a zibēō m ta awōō ma bī nyaakōm da awōō nī y. Mōō lemim nyinta pa da, m hō dūnda awōō m gōōō bire ō, amba harlō ō. ^{XXI} Mōō kasetī ka, m zūfōrō kan grekkūrō kī bir, kō ŋ n'a bō a taam ŋnī zu Woso ō, kō ŋ nī sūrā ka wōō Zuuba Yeezū ō. ^{XXII} Bī naa ma bī, Sent-Ēspri mōō ba a lō, kō m zaa sa, m ta Zerizalem ō. Mōō n a dō kō bō n n'aa ba mōō m b'ō y. ^{XXIII} Kan bī kī haay, Sent-Ēspri a hī mōō m, kō haay kō mōō nī bōŋ ō, a ō, banŋarō kan fūrūrē kī ī dōm mōō ma. ^{XXIV} Bī, mōō bir kōm sī ma, m mūŋŋa mūrbaa minto y. Mōō lē n taa bī, kō m zu m zaa ō mūŋŋa, kan zibēō kō Zuuba Yeezū a ka mōō ō bī kī. Kō m Woso barka lemim nyinta bī kasetī ka.»

^{XXV} «Mōō dō mūŋŋa kēere, mōō ō, awōō b'a yare a mōō meer yī y, awōō haay, awōō kō mōō bō, m Woso cīrbēō pa da a m nō wōō. ^{XXVI} Mōō m da ma, m a hī awōō taa her: Awōō gōsī taar ba mōō mim ō y. ^{XXVII} Mōō n hōstī nyaakōm da awōō m fūga y. A n lē da bī, mōō hō kō Woso a cūta haay k'a ba bī hī awōō m. ^{XXVIII} Bī minto bī, k'a dundo a mūŋŋōō zi, kan bakō bī haay kō Sent-Ēspri awōō ba a dōmazanno wōō kī, k'a nyinta Woso gōōō sokōma k'a cūta kan a mūŋŋa ma kī bī dundōnno. ^{XXIX} Mōō dō mūŋŋa, mōō ō, mōō hōrle jē ō, poojino bōnyaarō gasōre awōō zi, ŋnī bakō bī zar. ^{XXX} Baa gōōō bōre awōō mūŋŋōō barla, ŋnī karūdanyūnō wōō hōōn lōr kan meerbaa bōnyaarō kī, ŋnī ŋ da a tar la. ^{XXXI} Bī minto bī, k'a dundo a zi, k'a tō da a nō ō: Dōōraa kaakō nō ō, mōō awōō gūaa biyēō dōndō gunū ō kan a sinū ō kī, m nyifeer nō ō, bī mōō n mēnyōō da y. ^{XXXII} Bī naa ma kēere bī, mōō awōō ka Woso ō kan a meerbaa barka k'a paŋŋa n ta ō, an n'a dam ma, an awōō sūrakare da ra, k'a b'a zē kō ra kan wosogōōō wōō kī hōjirle nō ō. ^{XXXIII} Mōō hōōn n a ka gōsī wanzurfu zi, gēē sarma, gēē

huu y. XXXIV Awɔɔ mɪŋŋɔɔ a dɔ a ɔ, m wɔ naa mɔɔ zi ba m, m a yɪ, an a ga mɔɔ m kan m zukuuzanno kɪ. XXXV Mɔɔ hɔ haay hɪnka awɔɔ m, k'ɪ zi ba nɔinaas, ɪ hɔ yɪɛ, ɪ ɪ dam paŋŋawarzanno han, k'a Zuuba Yeezuu minno k'a ŋ hɪ rɔ wɔɔ tɔ da a nɔ ɔ sɔ: Hɔ ka gɔaa ɔ jura gɔaa n'a ka ɪ ɔ m.»

XXXVI K'a minno nɔɔn duro hɪ bɪ, a sɔnta kan ŋ kɪ haay an yaa da. XXXVII Nŋ haay n zɛ nyi da ɔ, ŋn'a burgu Pol wer ma. XXXVIII K'a hɪ, a ɔ, awɔɔ b'a yare a mɔɔ meer yɪ bɪ, yɪ ŋ heer zar an lɛ da. Bɪ jɛ ɔ bɪ, ŋnɪ zu kɔ ɔ kan kɪ, ŋn'aa a da zaa ɔ kɔɔlɔɔ bɪ jir ɔ.

XXI

Pol ɪ tam Zerizalem zeezi

I Kɔ wɔɔ ɔ gɔ ŋ ma bɪ, wɔɔ da kɔɔlɔɔ ɔ, ɔ ta turga kan Kɔɔs kɪ. Bɪ dɔ k'a mɛ bɪ, wɔɔ ta Rodɛs ɔ, ɔ ɔ to b'ɔ, ɔ ta Pataraa ɔ. II Kɔ wɔɔ kɔɔlɔɔ yɪ an nɪ tam Fenisii ɔ bɪ, wɔɔ da ɔ, ɔ cem. III Kɔ wɔɔ ta, ɔ n'ɔ zɔm Siipɪr ma bɪ, wɔɔ da, ɔ jɪsa ɔ, ɔ ta Siirii ɔ, ɔ aa zer Tiir ɔ bɪnce niŋŋɔ kɔ kɔɔlɔɔ bɪ n'a mɔr bɪ zern ɔ b'ɔ. IV Wɔɔ gɔɔta b'ɔ dɔmum saanhuna, bala, wɔɔ sɔr karɔndanyɪnɔ ma b'ɔ. Kan Sent-Espri paŋŋa kɪ, bɔɔ a hɪ Pol m, ŋ ɔ, a bɪ ta Zerizalem ɔ y. V Wɔɔ cenle dɔmum k'a ku bɪ, wɔɔ ɔ wusigɔ. K'ɔ wɔɔ nɪ tam bɪ, ŋ haay wɔɔ da zaa ɔ, lanno kan nyɪnɔ kɪ, ŋnɪ bɔ tara nɔ b'ɔ. Wɔɔ n sɔnta hɪ bɪ lɛ ra, ɔ yaa da. VI ɔ ɔ leer so kɔ m kɛɛɛɛ, ɔ da kɔɔlɔɔ b'ɔ, ŋn'a wusigɔ, ŋnɪ doo. VII Kɔ wɔɔ kɔɔlɔɔ bɪ sa Tiir ɔ b'ɔ bɪ, wɔɔ yaa lee ku Potolemayiisi ɔ. Kɔ wɔɔ yaa da danyɪnɔ wɔɔ m, ɔ a nya bɪ, wɔɔ gɔɔta b'ɔ kan ŋ kɪ dɔmum deem. VIII A dɔ k'a mɛ bɪ, wɔɔ ɔ hɔr, ɔ ta Sezaree ɔ, ɔ aa zer lemim nyɪnta padarezaa Filipi har ɔ. Saanhunarɔ* kɔ n nyɪnta n nɪ ŋ bɔ ɔ Zerizalem ɔ rɔ wɔɔ gɔaa deem m. Wɔɔ n gɔɔta kan kɪ b'ɔ. IX A nyumbɔnnɔ si, ŋ n yar dɔ y. Nŋ n'ɪ wosole sire ŋn'ɪ som la. X Kɔ wɔɔ gɔɔta b'ɔ an maasure ba bɪ, wosolesinnɪsorazaa deem bɪ lee ku, Zidee kɔ gɔaa m, a tɔ m Agabus. XI K'a bɪ wɔɔ yɪ bɪ, a Pol hɔsoas bɪ sa, an a ganno sur m kan a wɔrɔ kɪ, an n'a hɪɛ, a ɔ: «Hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum bɪ ba n nɪ. Ba hɔ kɔ n n'a bam hɔsoas naa dɔ zaa bɪ m Zerizalem ɔ na: Zɪfɔrɔ y'a nyasom, ŋn'a sur, ŋn'a da dɔ wantɔɔ gɔɔɔ wɔ ɔ!» XII Wɔɔ kan kɔ bɪ danyɪnɔ wɔɔ kɪ, wɔɔ yɛ Pol han k'a bɪ ta Zerizalem ɔ b'ɔ y. XIII A n a nyɪ bɔ wɔɔ nɔ, a ɔ: «Bɔ minto awɔɔ nɪ nyi kare, an nɪ mɔɔ heer zarlɛ? Mɔɔ surle bɛɛ mɔɔ yɛ ma bala y. Baa kɔ gare m Zerizalem ɔ Zuuba Yeezuu tɔ ma, mɔɔ yɛ.» XIV K'a bɪr yem kɔ ŋ nɪ bɔr a la bɪ, wɔɔ n yɛ, ɔ ta mim bɪ m laatu y, ɔ n n'a hɪɛ, ɔ ɔ: «Kɔ Zuuba hɔɔnhɔ n ba!»

XV Dɔmunnɔ wɔɔ duro nyare ma bɪ, kɔ wɔɔ ɔ banka ɔ nya bɪ, wɔɔ ta Zerizalem ɔ. XVI Sezaree karɔndanyɪnɔ kɔ ŋ nɪ tam k'a yaa wɔɔ da zaa ɔ rɔ wɔɔ, ta wɔɔ m ɔ aa zer Siipɪr gɔaa Munasɔɔn har ɔ. Karɔndanyɪ m, a dɔmum laatu.

Pol Zakkɪ zɛ ɔ Zerizalem ɔ

XVII Kɔ wɔɔ lee ku Zerizalem ɔ bɪ, danyɪnɔ wɔɔ wɔɔ si kan heernyɔɔ kɪ. XVIII Dɔ k'a mɛ bɪ, Pol ta kan wɔɔ kɪ Zakkɪ har ɔ. Bɪnce bɪ dɔ kristagɔɔɔ lɛezanno wɔɔ nyɪnta ŋn'a so kɔ ma ɔ sɔ. XIX Pol k'a yaa da ŋ nɪ bɪ, a hɔ haay kɔ Woso a ka, an a ba dɔ wantɔɔ bire ɔ bɪ jɪ sa deem-deem, an n'a dɪndare ŋ nɪ. XX Gɔɔɔ kɔ ŋ n'a tɔr kam Pol ma

* VIII 21.8 K'a dɪga Zibəəzanno Ci 6.3 bɪnce ɔ.

ro wɔɔ, y'a lɛ bɔm Woso ɔ, ɛn'a hum ni, ɛ ɔ: «Ū danyɪ, zɪfɔrɔ wɔɔ tisi-tisi a ba sirakarezanno, bi ɛ haay lɛrɔ wɔɔ nyasɔ kɔɔkɔɔ. ^{XXI} Bi, ɛ y'a ma ɛn'ɪbu mim dɪdam, ɛ ɔ, ɪbu ɪ hɔ dɪdam zɪfɔrɔ kɔ ɛ ni do vantɔɔ bire ɔ ro wɔɔ m, kɔ ɛ ni wɔ saa Moyiisi lɛrɔ wɔɔ ma, kɔ ɛ b'a ya, ɛn'a nyɪnɔ gasɔ banɛɔ y, kɔ ɛ ni yɪnnɪbayɪ bi to. ^{XXII} Kɔ a ba lɔ? Gɔɔ wɔɔ y'a mare, ɛ ɔ, ɪbu bɔr. ^{XXIII} Hɔ kɔ wɔɔ n'a hire ɪbu m bi ba. Wɔɔ ɪ gɔɔyaarɔ m si, ɛnɪ ler bɔ Woso m. ^{XXIV} N ɛ gaa, ɪ dintim gɔ ɪ ma kan ɛ kɪ, k'ɪ da ɛ han kan busoo kɪ, kɔ ɛ n'a lerbɔre nyambɔr m, ɛn'a a da ma, ɛn'a mim bɔ. Ncɪnaasɔ bi, gɔaa haay y'a dɔre ɛ ɔ, hɔ haay kɔ ɛ y'a ma ɪbu minto bi, ɛɔaar m, b'ɪbu mɪnɛɛ ɪ zum lɛrɔ wɔɔ ɔ, ɪ ni ɛ sim mɪnɛɛ. ^{XXV} Kɔ do vantɔɔ gɔɔ kɔ ɛ y'a ba sirakarezanno wɔɔ ni, wɔɔ hɔ kɔ wɔɔ cɪnta bi ci ba ɛ ma: «N bi *wosobaawɔnɔ manɪbare sim sɔ y, kan ma kɪ, kan hɔ gɔr sim kɪ, bi ɛ bi jaan da y.» ^{XXVI} Bi dɔ k'a mɛ bi, Pol gɔɔ wɔɔ gaa, an dintim gɔ a ma sɪnɛɛda sa hɔdeem kan ɛ kɪ. A n ta Wosoce ɔ, k'a dintim gɔ a ma bi nyare dɔmɪm cɪnta, k'an yɪ hindeem ɔ kan gɔɔ kɔ ɛ yaa ler bɔ Woso m nɔ wɔɔ ganwɔre kare kɪ.

N Pol nyasɔ Wosoce ɔ

^{XXVII} Kɔ dɔmɪm saanhuna b'a zɔ nyare ma bi, Azii zɪfɔrɔ wɔɔ kɔ ɛ y'a ka a hɔɔn zi ɛn'a yɪ Wosoce ɔ b'ɔ bi, ɛ gɔɔ wɔɔ nyonnyɔɔ, ɛnɪ Pol nyasɔ Wosoce ɔ b'ɔ. ^{XXVIII} N n'ɪ zee dare, ɛ ɔ: «Israyel zanno, k'a bɔr a da wɔɔ han! Ba gɔaa k'a bɪmbɪr lɛɛ haay ɔ, an n'a dɪdam zɪfɔrɔ wɔɔ m, a ɔ, ɛn'ɪ kaanm a do m kan lɛrɔ kɪ, Wosoce naa do kɪ bi n na. A bɔla m, an gasɔ grekkɪrɔ m Wosoce ɔ b'ɔ, an ni dintim kam bɪnce mɪnɛɛ naa do ma ncɪnaasɔ.» ^{XXIX} Bala, ɛ nyɪnta, ɛnɪ Efɛzi kɔ gɔaa Trofim yɪ tara nɔ ɔ b'ɔ kan Pol kɪ. N n'a hɔɔn dare, ɛ ɔ Pol bi, a gaa a ɔ, an gasɔ m Wosoce ɔ b'ɔ. ^{XXX} Tara bi n yar jilli, gɔɔ n bra si, ɛnɪ bɔr yuu.... N n Pol nyasɔ, ɛnɪ bɔ m Wosoce ɔ b'ɔ, ɛnɪ cɛlɛrɔ wɔɔ tɪnta lɛem. ^{XXXI} N n'a kam ma k'a zɛ gɔr, sɔrdaa tisi lɛzɛa bi n mim naa do ma, ɛ ɔ: «Zerizalem haay a zɛ kɔ ma.» ^{XXXII} A n sɔrdaarɔ wɔɔ bir lɛem, an ɛ so kɔ ma kan sɔrdaa zɔrɔ lɛzanno wɔɔ kɪ, an a ka ɛnɪ la gɔɔ wɔɔ ra ɛnɪ bɔ. Kɔ gɔɔ wɔɔ sɔrdaa tisi lɛzɛa bi yɪ kan a sɔrdaarɔ wɔɔ kɪ bi, ɛ Pol zɛrɛ to. ^{XXXIII} Sɔrdaa tisi lɛzɛa bi n a zɔ, an Pol nyasɔ, an lɛ ka, a ɔ, ɛn'a sur banɛɛ m hɪya. A n a lar a ɔ, kɔ nka n'awɔɔ m, bi, kɔ bɔ a ba sɔ. ^{XXXIV} Bi, gɔɔ wɔɔ bire ɔ, gɔaa biyɔɔ ni zee dare, ɛ bir mim zaa deem hire y. Kɔ sɔrdaa tisi lɛzɛa bi bir hɔsɪ jɪ mam paan... bɔgɔr bi minto bi, a lɛ ka a ɔ, ɛnɪ Pol gaa ɛnɪ ta m sɔrdaarɔ wɔtaji ɔ b'ɔ. ^{XXXV} Kɔ Pol yaa lee kɔ derle bɪnce bi ra bi, sɔrdaarɔ wɔɔ a busɔ, gɔɔ wɔɔ kɔ ɛ n'a tɔn ɔ k'a ku bi minto. ^{XXXVI} Bala, zamaa bi haay ɪ zure a jɛ ɔ kan zee kɪ, ɛ ɔ: «K'a zɛ gɔr.»

Pol ɪ meer bam kan zɪfɔrɔ kɪ

^{XXXVII} Dɔmɪm kɔ ɛ ɔ, k'a gasɔ m sɔrdaarɔ wɔtaji ɔ bi, Pol a hɪ sɔrdaa tisi lɛzɛa bi m, a ɔ: «Mɔɔ n da ma, m meer ba kan ɪbu kɪ ra?» Sɔrdaa tisi lɛzɛa bi n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «ɪbu ɪ grekkɪ lemim mam na? ^{XXXVIII} ɪbu bɛɛ m Eziptɪ gɔaa niɛnɛ k'a gɔɔ zɪnzere zanno gaa dɔmɪnɔ kɔ ɛ cem dɪtaa-dɪtaa rɔ nɔɔn nɔ ɔ, gɔaa tisi si, ɪ ta ɛ ni poohɔɔn ɔ bi ra?» Pol n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ gɛɛ? Zɪfɔ n mɔɔ m, m to mɔɔ ɔ Silisii kɔ Tarsɪ ɔ. Tara gɔta nyɪ n mɔɔ m. ^{XXXIX} K'ɪ sugur ba, ɪ zaa ka m ɔ, kɔ m meer ba kan zamaa bi kɪ.» ^{XL} A n zaa ka ɔ, Pol n wuti an jum brama zɛrjɪ

bɪ ra, an a wɔ busu zamaa bɪ m, ɲnɪ zɛ sɪ...,, an meerbaa bɪ sa ebree lemim m, an n'a hɪrɛ ɲ nɪ, a ɔ:

XXII

^I «M danyɪnɔ, kan m zɪrɔ kɪ, k'a tɔr ka, kɔ m m gumə mim dɪnda awɔɔ m kɛɛrɛ.» ^{II} Kɔ ɲ Pol ma an ebree lemim sa k'a hɪ bɪ, ɲ bɔgɔr bɪ to haay. ^{III} «Zɪfɔ n mɔɔ m, yɪ mɔɔ Silisii kɔ Tarsɪ ɔ, bɪ tɔr mɔɔ ɔ naa ɔ, tara naa do nɔ ɔ. Gamalyɛl ɪ wɔɔ zɪrɔ wɔɔ lɛrɔ wɔɔ dɪnda mɔɔ m zɪr-zɪr. Mɔɔ nyɪnta m Woso zuure nyasɔ kɔɔkɔɔ, amba awɔɔ haay m her naa m. ^{IV} Mɔɔ nyɪnta, m fir ka gɔɔɔ ma karɪnda naa do zuure ma, m gɔsɪnnɔ zɪnzɛ, m gɔsɪnnɔ sur, m ɲ du lɔnnɔɔɛ ɔ, lannɔ kan yaarɔ kɪ. ^V Wosocɛmannɪbɛr jɪtaarɛ kan do bɪ jɪtannɔ wɔɔ kɪ a da ma, ɲn'a kasetɪ ka. Ciro mɔɔ ɲ si ɲ han wɔɔ danyɪnɔ zɪfɔrɔ kɔ ɲ nɪ Damas ɔ rɔ wɔɔ minto. Bɪ mɔɔ ɪ tam Damas ɔ, kɔ m aa sɪrakarezannɔ kɔ ɲ nyɪnta b'ɔ rɔ wɔɔ sur, m bɔr ɲ nɪ Zerizalem ɔ, kɔ ɲ nɪ bɪ fir ka ɲ ma.

Pol y'a mɪɲɲa heerlɔrɛ mim dɪndam
(Zibəəzanno Ci 9.1-19; 26.12-18)

^{VI} Mɔɔ m zaa sa, m nɪ tarɛ, m m zɔ Damas ma. Lɛɛm bɪ, sinuu zeezi, lɛɛgure gɔta n a to brama an b'a ku mɔɔ ra. ^{VII} Mɔɔ n m do tara ɔ, mɔɔ nɪ leer marɛ, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «Sol, Sol, bɔ minto ɪ nɪ fir kam mɔɔ ma?» [□] Mɔɔ n a nyɪ bɔ ɔ, mɔɔ ɔ: «Nka n'ɪbɪ nɪ, Zuuba?» Leer bɪ n a ya, an a hɪ, a ɔ: «Nazaretɪ Yeezuu m mɔɔ m, mɔɔ ɪbɪ nɪ fir kare m ma.» [□] Mɔɔ zukuuzannɔ wɔɔ lɛɛgure bɪ yɪ mɪɲɲa, bɪ ɲ bɪr leer k'a nɪ meer bam kan mɔɔ kɪ bɪ marɛ y. ^X Mɔɔ n laaka da: «Bɔ mɔɔ m ga m, m a ba Zuuba?» Zuuba n a nyɪ bɔ mɔɔ nɔ, a ɔ: «Wuti, ɪ ta Damas ɔ. K'ɪ lee ku b'ɔ, hɔ k'ɪbɪ ɪ ga m, ɪ ba bɪ, n y'a hɪrɛ ɪbɪ m deem-deem.» [□] Bɪ, kɔ lɛɛgure naa do mɔɔ mɪm bɪ ta bɪ, mɔɔ zukuuzannɔ wɔɔ a wɔ do mɔɔ rɛ, mɔɔ n lee ku Damas ɔ. ^{XII} Gɔaa nɪɲɲɔ n nɪ b'ɔ, a tɔ m Ananyas. A nyɪnta gɔaa mɪɲɲa, an nɪ lɛrɔ wɔɔ sim mɪɲɲa, zɪfɔrɔ kɔ ɲ nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ n'a lɛ bɔɲ ɔ. ^{XIII} A n bɔr, an bɪ mɔɔ yɪ, an a hɪ mɔɔ m, a ɔ: «M danyɪ Sol, k'ɪ mɪm n lɛɛ yɪ!» Lɛɛm bɪ, mɔɔ mɪm a gɔ, m a yɪ. ^{XIV} A n a hɪ mɔɔ m, a ɔ: «Wɔɔ zɪrɔ Woso ɪ bɔ ɔ, k'ɪ hɔɔnhɔ dɔ, k'ɪ Gɔaa tɪrga bɪ yɪ, k'ɪ mɪɲɲa lɛ meerbaa ma. ^{XV} Sɪra m, ɪbɪ ɪ ga m, ɪ bɪr kasetɪzaa a minto gɔaa haay taa kan hɔ haay k'ɪbɪ yɪ, ɪ ma sɔ bɪ kɪ. ^{XVI} Bɔ minto, ɪ nɪ sunsɪm kare? Aya! Wuti ɪ batɛm sɪ, k'ɪ tɔ bɪr, ɪ ɪ mimbɔnyaarɔ dintim gɔ ɪ ma.» ^{□□} Kɔ mɔɔ m wusigɔ Zerizalem ɔ bɪ, hindeem ɔ, mɔɔ nɪ yaa dam Wosoɛ ɔ, ^{XVIII} mɔɔ n Zuuba yɪ hohɪnkare nɔ ɔ, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «A ba zɔɔ, ɪ ɪ hɔr Zerizalem ɔ, bala, ɲ bɪ mɔɔ kasetɪ k'ɪbɪ n'a kam bɪ sire y.» ^{□□} Mɔɔ n a nyɪ bɔ ɔ, mɔɔ ɔ: «Zuuba, ɲ y'a dɔ mɪɲɲa, ɲ ɔ, mɔɔ ɪ nyɪnta, m nɪ tam sokomacɛrɔ ɔ, m nɪ gɔɔɔ kɔ ɲ sɪra ka ɪbɪ ɔ rɔ wɔɔ gɔrm, m a ka, ɲn'ɪ ɲ dum lɔnnɔɔɛ ɔ, ɲn'ɪ ɲ zem madɪrɔ m. ^{XX} ɪbɪ kasetɪzaa Etɪyennɪ ma k'a bra tara ra bɪ, mɔɔ mɪɲɲa nyɪnta b'ɔ sɔ, m m zɛ kɔ ra kan gɔɔɔ kɔ ɲ n'a zem nɔ wɔɔ kɪ, m dɔ ɲ huuro ma.» ^{□□} A n a hɪ mɔɔ m, a ɔ: «Ta, ɪbɪ nyɔɔ mɔɔ nawɔm do vantɔɔ kɔrɔ ɔ.»
»

^{XXII} Zɪfɔrɔ wɔɔ kɔ ɲ y'a tɔr ka Pol ma, an ta an meerbaarɔ nɔɔn duro ku bɪ, ɲ wuti, ɲn'ɪ zee dam, ɲ ɔ: «K'a gɔaa nɔɪnaasɔ bɪ bɔ durnya ɔ! A n a ga m, an bɪr mɪsɪr y.» ^{XXIII} Kɔ ɲ nɪ zee dam bɪ, ɲ y'a huuro bɔ a ra, ɲnɪ taa gɔr, ɲn'a nyɔɔm brama, ^{XXIV} sɔrdaa tɪsɪ lɛɛzaa bɪ n lɛ ka, kɔ ɲ nɪ gasɔ Pol m, sɔrdaarɔ wɔtaji b'ɔ, ɲn'a zɛ, k'a laaka da han

a dɔ, kɔ bɔ minto m zɔfɔrɔ wɔɔ nɪ zee dare awɔɔ ma gɛ. ^{XXV} Kɔ η n'a bankam k'a Pol wɔta k'a zɛ bɪ, a a hɪ sɔrdaa zɔrɔ lɛzɛaa k'a nɪ zibæe ɔ b'ɔ bɪ m, a ɔ: «Rɔm zannɔ gɔaa kɔ η n'a dɔdɔ ka bɪ, awɔɔ a ga m a zɛ madɪr m na?» ^{XXVI} Sɔrdaa zɔrɔ lɛzɛaa k'a naa ma bɪ, a ta an aa hɪ sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ m, a ɔ: «Bɔ ɪbɪ k'i ba naa? Gɔaa bɪ, Rɔm zannɔ gɔaa m!» ^{XXVII} Sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ n a bɔ, an bɪ Pol lar, a ɔ: «Rɔm zannɔ gɔaa n'ɪbɪ m paan... ra, k'i hɪ m m?» Pol n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «ɪn...» ^{XXVIII} Sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ busoo bɔ gɔta kɔ m bokarɛ, m m ba Rɔm zannɔ gɔaa.» Pol n a hɪ m, a ɔ: «Mɔɔ naa, yɪ mɔɔ a nɔ ɔ.» ^{XXIX} Lɛɛm bɪ, gɔɔɔ kɔ η nyɪnta k'a Pol zɛ rɔ wɔɔ a to. Sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ k'a a dɔ a ɔ, Rɔm zannɔ gɔaa m Pol m, awɔɔ n a sur bɪ, dabɔɔ a nyasɔ.

Pol ɪ dɔdɔkənnɔ taa

^{XXX} Dɔ k'a mɛ bɪ, sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ k'a lɛ n taa k'a a dɔ paan... kɔ bɔ minto m, zɔfɔrɔ wɔɔ nɪ mim kam Pol ra bɪ, a a ka, ηnɪ banɲarɔ wɔɔ bɔmbɔ ma. A n a ka, ηnɪ wosocɛmannɪbɛnno jɪtannɔ wɔɔ bir kan dɔdɔkənnɔ wɔɔ kɪ, an η so kɔ ma, an a ka Pol n bɔr η taa.

XXIII

^I Pol n dɪga dɔdɔkənnɔ wɔɔ ma sɪ... an a hɪ, a ɔ: «M danyɪnɔ, mɔɔ mɪsɪrbaa ba kan noom fu kɪ Woso mɪm ɔ, an ta, an her naa ku.» ^{II} Bɪ, wosocɛmannɪbɛr jɪtaarɛ Ananɪyas lɛ ka a gɔɔɔ kɔ η n'a jɪr ɔ rɔ wɔɔ ɔ, a ɔ, ηn'a zɛ a lɛ ma. Pol n a hɪ m, a ɔ: ^{III} «ɪbɪ Woso n n'i zem, noonkundɛzaa ra! Nyɪnta ɪbɪ ɔ naa ɔ, ɪ zu lɛrɔ ɔ, k'i mɔɔ dɔdɔ ka, ɪ bokarɛ ɪ kaanm lɛrɔ wɔɔ m, ɪ lɛ ka kɔ η nɪ mɔɔ zɛ ra?» ^{IV} Gɔɔɔ kɔ η nɪ b'ɔ rɔ wɔɔ n hɛɛn sɪ ma, η ɔ: «Wosocɛmannɪbɛr jɪtaarɛ b'ɪbɪ n'a sonsɔ wɔm naa ra?» Pol n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: ^V «Mɔɔ n a dɔ mɔɔ ɔ wosocɛmannɪbɛr jɪtaarɛ nɪ y, m danyɪnɔ. Kɔ sɪra nɪ, n y'a gɔrsɪra ba, n ɔ: «ɪ b'i do cir sonsɔ wɔ y.» ^{VI} Pol k'a b'a dɔ, a ɔ, gɔɔɔ wɔɔ sadɪsɛɛnrɔ m kan farizɛɛnrɔ kɪ bɪ, a a leer busu brama dɔdɔkənnɔ wɔɔ bɪrɛ ɔ, a ɔ: «Farizɛɛn m mɔɔ m, m danyɪnɔ, farizɛɛnrɔ nyɪ m mɔɔ m. Kɔ mɔɔ sɪ mɔɔ ɔ gɛɛno y'a mɪm bɔɲ ɔ bɪ y'a ka ηn'ɪ mɔɔ dɔdɔ kam.» ^{VII} K'a meer naa do ba an a nya bɪ, nyaa wuti farizɛɛnrɔ wɔɔ bɪrɛ ɔ kan sadɪsɛɛnrɔ wɔɔ kɪ. Zamaa bɪ n a gongɔ. ^{VIII} Sadɪsɛɛnrɔ wɔɔ ɔ, gɛɛno mumbɔɔrɛ ba ɔ y, malɛka ba ɔ, nyɪ ba ɔ sɔ y. Farizɛɛnrɔ n bokarɛ, ηn'a sim, η ɔ, η ta ɔ. ^{IX} Bɔgɔr paan... nyɪnta ɔ. Wosocɪkarɪnsaambɔɔ gɔsɪnnɔ wuti farizɛɛnrɔ wɔɔ bɪrɛ ɔ ηnɪ meer ba kan heerbusu kɪ, η ɔ: «Wɔɔ n gɔaa naa do kɔrɔ ma yɪ y. Kɔ nyɪ ɪ meer ba kan kɪ, gɛɛ malɛka, wɔɔ n a dɔ y.» ^X Kɔ nyaa bɪ nɪ paɲɲa yɪm bɪ, sɔrdaa tisi lɛzɛaa b'ɪ nyɪ bam, η y'a Pol kɪnkaansɔ. A lɛ ka kɔ gɔɔɔ n a bɔ bɪrɛ ɔ, ηnɪ ta m sɔrdaarɔ wɔtajɪ ɔ b'ɔ. ^{XI} Gunuu bɪ do ɔ, Zuuba a hɪnka Pol m, a ɔ: «ɪ da bɪ bɔ ɔ, amba ɪbɪ mɔɔ kasetɪ ka Zerizalɛm ɔ bɪ, ɪbɪ mɔɔ kasetɪ kam Rɔm ɔ maam sɔ.»

Zɔfɔrɔ lɛ taa k'a Pol zɛ gɛr

^{XII} Dɔ k'a mɛ bɪ, zɔfɔrɔ wɔɔ a dɪnda ηn'a zɛ kan kɔ kɪ, ηn'a wer sɪ k'a bɪ hɔ bɪ, a hɔ mɪ k'a n Pol zɛ gɛr y. ^{XIII} Kutim-kutim naa do nɔ ɔ, gɔɔɔ wɔɔ lɛ lɛ da busɪ ra, ηn'a wer bɪ sɪ. ^{XIV} Ŋ n ta, ηn'aa wosocɛmannɪbɛnno jɪtannɔ wɔɔ yɪ kan jɪtannɔ wɔɔ kɪ, ηn'a hɪ η nɪ, η ɔ: «Wɔɔ ɔ wer sɪ, ɔ ɔ, kɔ wɔɔ n Pol zɛ gɛr y, wɔɔ bɪ hɔ bɪrɛ y.» ^{XV} Kɛɛrɛ bɪ, awɔɔ kan dɔdɔkənnɔ wɔɔ kɪ, k'a kɔ yɪ, k'a hɪ sɔrdaa tisi lɛzɛaa bɪ

m k'an a gaa, an a ka a ɔ, ɪ ɔ, awɔɔ lɛ n taa k'a b'a banka a lar. Kɔ wɔɔ nɪ, hɔ kɔ wɔɔ n n'a bam, ɔ a ku, ɔ a zɛ b'a n lee ku bɪ, wɔɔ ɪ bɪ dɔ.»
^{XVI} Pol danlɔ nɪ n minno nɔɔn duro ma. A n ta sɔrdaarɔ wɔtaju ɔ, an aa gasɔ, an a hɪ Pol m. ^{XVII} Pol n sɔrdaa zɔrɔ lɛzɔa deem bir, an a hɪ m, a ɔ: «Nyukumbueere naa gaa, ɪ ta m sɔrdaa tisi lɛzɔa bɪ zi, a lɛ n taa k'a meer ba kan kɪ.» ^{XVIII} Sɔrdaa zɔrɔ lɛzɔa bɪ n a gaa, an ta m sɔrdaa tisi lɛzɔa bɪ zi, an a hɪ m, a ɔ: «Lɔ Pol b'ɪ mɔɔ bir, an a yɛ mɔɔ han, kɔ m nyukumbueere naa do gaa, m bɔr m ɪbɪ zi. A lɛ n taa k'a meer ba kan ɪbɪ kɪ.» ^{XIX} Sɔrdaa tisi lɛzɔa bɪ n a gaa a wɔ ma, an bɔ m toore ma, an a lar, a ɔ: «Bɔ ɪbɪ ɔ k'ɪ hɪ mɔɔ nɪ?» Nyukumbueere bɪ n a hɪ m, a ɔ: ^{XX} «Zɪfɔrɔ wɔɔ a dɪnda ɲn'a zɛ kan kɔ kɪ, k'a yɛ ɪbɪ han, k'ɪ Pol gaa ɪ bɔrm booti m dɔdɔkɛnno wɔɔ taa, ɪ ɔ, ɲ lɛ n taa k'a banka a lar a mim bɪ jɪ ma mɲɲa k'a a dɔ. ^{XXI} ɪ bɪ ɲ meerbaa bɪ si y. ɲ lɛ dam gɔaa busi ra, ɲnɪ kunku ma. ɲ y'a wer si k'a bɪ hɔsɪ bɪ, a bɪ hi mi k'awɔɔ n Pol zɛ gɔr y. ɲ y'a banka, ɲnɪ nya, ɲn'ɪ dɔrɛ ɪbɪ zaakare ma.» ^{XXII} Sɔrdaa tisi lɛzɔa bɪ n nyukumbueere bɪ da zaa ra, an a hɪ m, a ɔ: «ɪ b'a hɪ gɔsɪ nɪ, ɪ ɔ, ɪ hɔ naa do hɪ mɔɔ nɪ y.»

N ta Pol m Sezaree ɔ

^{XXIII} Sɔrdaa tisi lɛzɔa bɪ n sɔrdaa zɔrɔ lɛzɔanno bir hɪya, an a hɪ ɲ nɪ, a ɔ: «K'a a banka, k'a ta Sezaree ɔ yirbəə wakati nɛɛhɔ ma, sɔrdaarɔ zɔɔhura, siirozanno busaanhuna, kannɪzanno zɔɔhura. ^{XXIV} K'a siiro banka, kɔ Pol n da ɲ ɔ an lee ku kan laafɪ kɪ tara lɛzɔa Feligsi zi.» ^{XXV} A n ci ba, an a hɪ nɔɪnaaɔ:

^{XXVI} «Mɔɔ Klodiyus Liziyas nɪ yaa dam tara lɛzɔa mɲɲa Feligsi m. ^{XXVII} Zɪfɔrɔ ɪ gɔaa kɔ mɔɔ n'a nyɔɔrɛ ɪbɪ zi naa nyasɔ ɲn'a ɲɔam k'a zɛ. Kɔ mɔɔ b'a ma ɲ ɔ Rɔm gɔaa m bɪ, mɔɔ ta kan m sɔrdaarɔ kɪ, m aa yɔ. ^{XXVIII} Kɔ mɔɔ lɛ n taa kɔ m mim kɔ ɲ y'a ka ra bɪ dɔ bɪ, mɔɔ ka ɲnɪ ta m ɲ dɔdɔkɛnno taa. ^{XXIX} Mɔɔ bɪ diga a, bɪsɪ ɲ n'a kam, a lɛrɔ wɔɔ ma, ɲnɪ mim ka ra. B'a n hɔsɪ ba, an a ga zɛ m, gɛɛ ɲn'a sur banɲarɔ nɪ y. ^{XXX} Bɪ, kɔ mɔɔ ma ɲ ɔ, zɪfɔrɔ wɔɔ ɪ dundom zi k'a zɛ bɪ y'a ka, mɔɔ n'a nyɔɔrɛ ɪbɪ zi zɔɔ-zɔɔ. Mɔɔ hɪ gɔɔɔ kɔ ɲ mim ka ra rɔ wɔɔ m sɔ, kɔ ɲ nɪ bɔr ɪbɪ zi, ɲnɪ b'a gumə lemim hɪ.»

^{XXXI} Sɔrdaarɔ wɔɔ n lɛ kɔ n y'a ka ɲ ɔ bɪ si, ɲnɪ Pol gaa, ɲnɪ ta m gunuu ɔ Antipatris ɔ. ^{XXXII} Dɔ k'a mɛ bɪ, kannɪzanno wɔɔ m Pol to siirozanno wɔɔ m, ɲn'a wusigə, ɲnɪ bɔr sɔrdaarɔ wɔtaju ɔ b'ɔ. ^{XXXIII} Kɔ ɲ yaa lee ku Sezaree ɔ bɪ, siirozanno wɔɔ ci bɪ ka tara lɛzɔa b'ɔ, ɲnɪ Pol hɪnka m sɔ. ^{XXXIV} Tara lɛzɔa bɪ n ci bɪ karɪnda ba, an laaka da kɔ Pol bɪ, a to a ɔ gɔrga kara ɔ gɛ. K'a a dɔ a ɔ, a to a ɔ Silisii ɔ bɪ, a a hɪ m, a ɔ: ^{XXXV} «Gɔɔɔ k'ɔ ɲ mim ka ɪbɪ ra bɪ, kɔ ɲ bɔr, mɔɔ yɪ m tɔr kare ɪbɪ meerbaa ma.» A n lɛ ka, a ɔ, ɲnɪ dɔ ma naa ɔ, hargɔta kɔ Hirɔɔdɪ a dɔ b'ɔ.

XXIV

Pol meer ba Feligsi taa

^I Dɔmum soor jɛ ɔ bɪ, wosocemannɪbər jɪtaare Ananɪyas kan jɪtanno kɪ, meerbaa dɔrɛzɔa deem Tertulus kɪ bɔr. ɲ n ta Pol mim bɪ m tara lɛzɔa Feligsi taa. ^{II} Bɪ m Pol bir, Tertulus n a sɲɲɪda sa, an nɪ mim kare a lɛ m, a ɔ: «Feligsi mɲɲa, ɪbɪ minto y'a ka wɔɔ n laafɪ yɪ gɔta, lɔnlɔrlɛrɔ k'ɪbɪ ɲ ba wɔɔ bire ɔ wɔɔ do naa minto, bɪ tɔ ma. ^{III} Dɔmum haay, lɛɛ haay ɔ, Feligsi mɲɲa, wɔɔ ɪ barka dare ɪbɪ m

zibæero muḡḡoɔ ɔɔɔn duro minto. ^{IV} Kɔ mɔɔ lɛ baa kɔ m ɔbu kɔ gɔta bi, meerbaa bi bi gɔta y. Meerbaa nyuntam poore, bi mɔɔ y'a yere ɔbu han, kɔ bamuḡḡazaa n'ɔbu m bi, wɔɔ dɔ, wɔɔ ɔ, ɔbu y'i tɔr kam ma kan bɔraama k'ɔbu n tam wɔɔ n a dɔ bi ki. ^V Wɔɔ y'i gɔaa naa do, minzaa m. A nyaa zɛ an n'a dam durnya naa zɔfɔrɔ haay bire ɔ. Nazaretɪ gongɔrezanno wɔɔ karɔnda jɪtaare deem m. ^{VI} A a ŋɔa k'a wɔɔ Wosoce bi zar, bi y'a ka wɔɔ n a nyasɔ. [^{VII} Wɔɔ ɔ kɔ a dɔdɔ ka, ɔ lɛrɔ wɔɔ nɔ ɔ. Sɔrdaa tisi lɛzɛaa Liziyas n a ma, an b'a bɔ wɔɔ bire ɔ kan paḡḡa gɔta ki, an lɛ ka gɔɔɔ kɔ ŋ mim ka ra rɔ wɔɔ ɔ, kɔ ŋ nɪ bɔr ɔbu zi.] ^{VIII} ɔbu ɪ da ma, ɪ lar ɪ zim: ɔbu hɔ niḡḡe k'a ka wɔɔ nɪ mim kam la bi jɪ dɔm.» ^{IX} Zɔfɔrɔ wɔɔ n yo meerbaa naa do ra, ŋ ɔ, sɪra m.

Pol meerbaa

^X Tara lɛzɛaa b'a wɔ busu, an zaa ka Pol ɔ, k'an meer ba. Pol n a nyɪ bɔ ɔ, a ɔ: «Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, ɔbu ɪ so gɔrga naa do dɔdɔ kare ɔ a dɔɔraa laato, mɔɔ heer nyunta sɔ, kɔ m m meer ba. ^{XI} K'ɔbu lɛ taa, ɔbu ɪ da ma, ɪ laaka da. Ta kɔ mɔɔ ɔ Zerizalem ɔ bi, a dɔmum n lɛ da buerehuɪya ra y, mɔɔ ta Zerizalem ɔ, kɔ m aa yaa da. ^{XII} Gɔsɪ n mɔɔ yɪ m nɪ bɪsɪ kam Wosoce ɔ kan gɔaa ki, gɛɛ, m nyaa zɛ m a da sokomace ɔ, gɛɛ, lɛɛ vanta ɔ tara nɔ ɔ y. ^{XIII} Gɔɔɔ nɔɔn duro b'a dam ma, ŋnɪ hɔsɪ yɪ ŋn'a ka mɔɔ ra, ŋ ɔ sɪra nɪ y. ^{XIV} Ba hɔ kɔ mɔɔ dɔ bi n na: Wɔɔ zɪrɔ Woso zi mɔɔ n'a bam, m nɪ zum Zuuba Yeezuu zaa kɔ ŋ ɔ gɔngɔrezaa m b'ɔ. Kɔ zaa bi do nɪ, mɔɔ ɪ hɔ haay kɔ n y'a gɔrsɪra ba lɛrɔ ci nɔ ɔ bi sim kan wosolesinnɪsorazanno cɪrɔ ki. ^{XV} Mɔɔ ta Woso taafeerle naa do m, mɔɔ ɔ: Gɔɔɔ muḡḡoɔ kan gɔɔɔ bɔnyaarɔ ki y'a mɪm bɔŋ ɔ. Ŋ muḡḡoɔ maam sɔ. ^{XVI} Bɪ minto y'a ka, mɔɔ nɪ m tɔŋ ɔ dɔmum haay kɔ m bi mim zu ɔ Woso ma kan gɔɔɔ ki y. Bɪ, naa minto bi, dabɔɔ ba mɔɔ ma y. ^{XVII} Mɔɔ bɔre dɔɔraa laato, m m bɔ, m bɔr kɛere, kɔ m bi daahan ka m dogɔɔɔ cɪcɪrzanno ɔ, kɔ m bi mannɪ ba sɔ. ^{XVIII} Bɪ, ŋ bi mɔɔ yɪ Wosoce ɔ, bi ma bi, mɔɔ dintim gɔ m ma. Gɔaa cɪr n nyunta ɔ y, bi bɔgɔr n nyunta ɔ sɔ y, ^{XIX} kɔ Azii zɔfɔrɔ gɔsɪnno bɛɛ nyunta b'ɔ y. Brɔɔ y'a ga m, ŋn'a hɪnka ɔbu taa, ŋnɪ mim yɪ ŋn'a ka mɔɔ ra, hɔ kɔ mɔɔ ba bi minto. ^{XX} Gɛɛ k'a bɛɛ m bi, gɔɔɔ kɔ ŋ nɪ naa ɔ rɔ wɔɔ a da ma, ŋnɪ hɔ kɔ mɔɔ ba, ŋnɪ ta mɔɔ m dɔdɔkɛnno wɔɔ taa bi hi. ^{XXI} Hɔ deem naa mɔɔ jum brama, m zee da, m a hi ŋ bire ɔ: Gæno mumbɔɔre minto y'a ka, ŋn'ɪ mɔɔ dɔdɔ kare awɔɔ taa her.»

^{XXII} Bala, Feligsi Zuuba Yeezuu zaa bi mim dɔ. N gɔɔɔ wɔɔ da zaa ra, an n'a hure, a ɔ: «Kɔ sɔrdaa tisi lɛzɛaa Liziyas bi bɔr naa ɔ, mɔɔ y'awɔɔ mim bi dɔdɔ kare.» ^{XXIII} A n lɛ ka sɔrdaa zɔrɔ lɛzɛaa b'ɔ, a ɔ, an dɔ Pol ma, b'a b'a du y. A b'a ta a gɔaasɪba sɪ m tolle, a nyasom minto y.

Pol ɪ lonnoce ɔ

^{XXIV} Dɔmum k'a cem poore bi, Feligsi nyunta kan Drusil a lɔ kɔ zɪfɔ m bi ki. A n a ka, ŋnɪ Pol bir k'an Krista sɪrakare mim dɪnda a m. ^{XXV} Bɪ, Pol k'a nɪ meer bi bam an nɪ tam tɪrgabaa, bɔraama, dɔdɔ k'a nɪ zem bi ki bɪnce ɔ bi, Feligsi da bɔ ɔ, an Pol meerbaa bi zɛ ra, a ɔ: «Naa ma bi, ɪ wusigə, ɪ ta ɪ bɪnce ɔ. Mɔɔ zem b'ɪ bir dɔmum niḡḡe ɔ.» ^{XXVI} Feligsi nyunta an n'a hɔɔn dare, a ɔ, Pol busoo kare a ɔ. Bɪ y'a ka an tɪr nyɔɔ da, ŋn'aa bir hallɪ gallem gɔta k'a bi sɔɔra ba. ^{XXVII} Dɔɔraa

hıya k'a cem bı, Porsiyus Festus ı Feligsi bınce sa. Feligsi k'a le n taa k'a bir mıñña zıfıro wıo mım ı bı, a Pol to lınnıce ı b'ı.

XXV

Pol le taa a dıdı bı ma Rım cir taa

^I Bala, Festus k'a lee ku a gırğa ı b'ı bı, a dımım kaako kur bı, a a hır Sezaree ı, an ta Zerizalem ı. ^{II} B'ı bı, wosocemannıbenno jıtanno kan zıfıro gıoo gıtoı kı bır k'a mım ka Pol ra a taa. Nı n a ye Festus han, k'an sugur ba a m, ^{III} an zaa ka, kın n nı ta Pol m Zerizalem ı. Bala, n y'a dında, n'a ze kan kı a minto, k'a bı daata ze ra, a ku a ze gır zaa ra. ^{IV} Festus n a nıı bı ı, a ı, Pol gıotam Sezaree lınnıce ı. Bı, kan bı kı haay, k'a yı poore, a y'a bıre a ta b'ı. ^V «A a ya, an a hı a ı, gıoo kı n mım bı dı mıñña, awıo bıre ı rı wıo, nıı zu kı ı kan mıo kı, k'ı ta Sezaree ı, kı hı nıññı ta an ta ı gıaa naa dı minto, kı n nı bır nıı mım ka ra.» ^{VI} Festus n maastre ba n bıre ı y, a n le da dımım sinnyı m gıe bu nı y. K'a lee ku Sezaree ı bı, a dı k'a me bı, a yaa nııta a dıdıkare bınce ı, an a ka n n bır Pol m. ^{VII} Bı k'a lee ku b'ı bı, zıfıro kı n y'a to Zerizalem ı nıı bır lı wıo bı ma, nıı nııaar gıta ba, n n'a kam la kan minno gıtoı kı, bı n b'a dam ma, n'a kasetı ka y. ^{VIII} Pol n a gumı mım hı so, an n'a hıre, a ı: «Mıo n mım zu ı zıfıro lıro ma, gıe n Wosocı, gıe Rım cir ma y.» ^{IX} Kı Festus le n taa k'a bir mıñña kan zıfıro wıo kı bı, a a hı Pol m, «İbı le taa kı n nı ta İbı m Zerizalem ı, kı m aa ı dıdı ka gıe?» ^X Pol n a nıı bı ı, a ı: «Rım cir dıdıkare bınce mıo n ta ı naa, naa ı nıı'ı mıo dıdı ka ı. İbı mıñña a dı paan..., ı ı, mıo n mım zu ı zıfıro ma y. ^{XI} Kı mım mıo zu ı paan..., an a ga mıo ze m, mıo bı m bıre m kur y. Bı, kı minno kı gıoo nıııı dıro a ba, n n'a kam mıo ra b'a jı ba ı rı nııı nı, gıaa ba le m, an n'a dam ma, a n mıo ka n ı y. Mıo le taa kı m ta Rım cir taa.» ^{XII} Festus kı ma kan a gıoo wıo kı an a hı Pol m, a ı: «İbı ye k'ı ta Rım cir taa, ta İbı n nı zem b'a ı b'ı.»

Pol ı Agripaa kan Berenisi kı taa

^{XIII} Dımım k'a cem poore bı, cir Agripaa kan a danlı Berenisi kı ta Sezaree ı, nıı ta k'a yaa da Festus m. ^{XIV} Kı nıı'ı maastre bam b'ı poore bı, Festus Pol mım bı sa, an a dında cir bı m, a ı: «Gıaa n nı naa ı, Feligsi n a to lınnıce ı. ^{XV} Dımım kı mıo ta ı Zerizalem ı bı, wosocemannıbenno jıtanno kan zıfıro jıtanno kı bır, nıı bı mım ka ra, n'a zere yere. ^{XVI} Mıo n a nıı bı nı, mıo ı, Rım zanno yunnıbayı zıbıe bıe k'a gıaa bı a ka kı n n'a ze gır, bı gıoo kı n nı mım kam la rı wıo ba ı, k'an aa a gumı mım dında kan mım kı n y'a ka ra bı kı y. ^{XVII} Bı minto y'a ka, nıı bır naa ı, mıo n m ya, m dı hıı ma y, a dı k'a me bı, mıo n nııta, m dıdıkare bınce ı, m a ka, nıı bır gıaa bı m. ^{XVIII} Kı n bır dıdı bı ma bı, gıoo kı n nı mım kam la rı wıo, n n mım sı gırezaa yı, n'a ka ra, amba mıo m hııı da ma bı nı y. ^{XIX} Nı Woso zaa zuure minno m bala, kan gıaa deem kı n n'a bırm Yeezuu k'a ga Pol n'a hım a ı, a mııır bı kı. ^{XX} Kı mıo n hı kı mıo n n'a bam bı dı bı, mıo ye han, k'a le taa k'a ta Zerizalem ı, kı m aa mım bı dıdı ka b'ı. ^{XXI} Bı kı Pol a hı a ı, a le n taa k'a gıota lınnıce ı, an ta an dımım kı cir gıta n n'a mım bı dıdı kam ma bı kı bı, mıo le ka, kı nı dı ma, an ta, an dımım kı mıo n'a nyıııı ı

Rôm cir zi bi ku.» ^{XXII} Agripaa n a hi Fæstus m, a u: «Moo le n taa ku n gûaa naa do meerbaa ma so.» Fæstus n a nyi bo u, a u: «Booti m bala, ubu y'i tor kare a meerbaa ma.»

^{XXIII} Do k'a me bi, Agripaa kan Berenisi ki lee ku dodo-kare bunce u b'os kan cirbæe gûta ki, sordaa-ro jutanno yi η da zaa u kan tara bi gûoo gûtoo ki. Fæstus n le ka, ηni bur Pol m. ^{XXIV} Fæstus n meerbaa sa, a u: «Cir Agripaa kan awoo haay woo..., k'a ni naa u bi, awoo i gûaa naa do yure. Zuforo woo haay bi moo yi a minto Zerizalem u, an ta an lee ku naa u kan zee ki, η u, η b'a ya, ηn'a to misir y. ^{XXV} Ku moo ni, moo n zibæe bonyaa yi, an a ba, an a ga a ze ni y. Bi, k'a u, k'a lee ku Rôm cir zi bi, moo cûnta, ko m a nyoo b'u. ^{XXVI} Bi ko moo ba meerbaa m paan..., ko m a gorsira ba cir gûta ma k'an Pol mim bi do bi, bi minto y'a ka, moo n a ka, an bur awoo taa, an le da ubu taa naa u cir Agripaa, ku woo lar, naa je u, moo hosi yure, m a gorsira ba Rôm cir ma. ^{XXVII} Ku moo lo nyoo ncûnaau, bi moo n a koroma k'an a mim u bi yi, yarmabaa zibæe m.»

XXVI

Pol meerbaa Agripaa taa

^I Agripaa n a hi Pol m, a u: «Zaa ta u k'i meer ba keere, i i muηηa bumbo.» Pol n a wo busu, an a gumæ lemim hi, a u: ^{II} «Moo heer nyoo, cir Agripaa, ko moo zaa yi ko m meer ba ubu taa her, ko m m gumæ mim dunda, mim haay ku zuforo moo a ka woo ra bi minto. ^{III} Bala, ubu minkæ η bisikare gûta m kan η yunnubayi zibæe ki. Bi y'a ka, moo n'a yere ubu han, k'i tor ka moo meerbaa ma kan boraama ki. ^{IV} Moo misurbaa k'a nyunta ho niηηe, m nyubaa ma, kan nyunta ko moo u ho niηηe, m dogoo bire u Zerizalem u bi ki, zuforo woo haay a do. ^V Ku η le taa, η y'a da ma, ηn'a kaseti ka, η y'a do a doorraa laato, η u, farizen m moo m. Goo niηηoo ku η ni yem woo Woso zaa zuure ma paan..., an le da η haay ra ro woo. ^{VI} Bi her naa, ko moo Woso lerbore k'a ba woo ziro m bi si bi, bi y'a ba moo dodo her. ^{VII} Woo do haryaa buerehuya b'i yaa dam Woso m sinuu u kan a gunuu u ki, η bir a tore y. Ku ηn'i dom lerbore bi do ma bi minto. Ku moo lerbore naa do ta m heer le bi y'a ka, m cir Agripaa, zuforo woo ni mim kam moo ra. ^{VIII} Bo minto m, b'awoo n a si a u, Woso i gæeno mim boη u?

^{IX} Ku moo ni, moo nyunta m a si muηηa moo u le m, ko m yar ba kan Nazareti Yeezuu bi to bi ki, paηηa do haay m. ^X Bi, bi moo ba Zerizalem u, wosocemannubænno jutanno woo i le naa do ka moo u. Moo muηηa sirakarezanno gor gûta, m m du lonnoce u. Goo ku n yi η zunze ro woo, moo hi moo u, a a ga m. ^{XI} Gallem gûta, moo ta sokomacero u, m fir ka η ma, m paηηa ba η ma, ko η ni Yeezuu sonsu wo. Bi, kan jumbaa heerbusu gûta ki, moo yi η ji boη tararo gosunno ra, m ni fir kare η ma.

Pol y'a heerlorle mim dindam (Zibæezanno Ci 9.1-19; 22.6-16)

^{XII} Bi minto y'a ka, hindeem u, wosocemannubænno jutanno woo n zaa ka moo u kan paηηa haay ki, ko m ta Damas u mim naa do minto. ^{XIII} Cir, ko moo ni tam bi, ko sinuu b'a zo bi, moo lægure yi, an a to brama, a gure n le da wosogure ra, an b'a ku moo ra kan m zukuuzanno

wɔɔ ki. ^{XIV} Wɔɔ haay, wɔɔ ɔ dundo tara ɔ, mɔɔ n leer ma, an n'a hum mɔɔ m ebree lemin m, a ɔ: Sol, Sol, bɔ minto, ɪ nɪ fir kam mɔɔ ma? A ba ɪbu nawɔɔɛ, ɪ muɲɲa m! ^{XV} Mɔɔ n a nyɪ bɔ ɔ, mɔɔ ɔ: «Nka n'ɪbu nɪ, Zuuba?» Zuuba n a ya, an a hɪ, a ɔ: «Yeezuum m mɔɔ m, mɔɔ ɪbu n nɪ fir kare ɲ ma. ^{XVI} Bɪ, wuti ɪ jum! Ba hɔ k'a ka mɔɔ n m hunka ɪbu m bɪ n na: Mɔɔ ɪbu bɔ ɔ k'ɪ nyunta mɔɔ zibəənyɪ, mɔɔ kasetɪzaa kan hɔ niɲɲə k'ɪbu mɔɔ yɪ ɔ naa ki, kan a vantɔɔ kɔ mɔɔ n nɪ zem bɪ m hunka ɪbu m nɔ wɔɔ ki. ^{XVII} Mɔɔ lɛɛ kam m ɪbu bombɔ ɪ do kan do vantɔɔ kɔ mɔɔ n n'ɪbu nyɔɔɔɛ ɲ ma rɔ wɔɔ ki wɔ ɔ, ^{XVIII} k'ɪ yaa nɪ ɲ mum gɔ, k'ɪ ɲ bɔ monsigə nɔ ɔ, ɪ ta ɲ nɪ lɛɛgure ɔ, k'ɪ bɔ ɲ nɪ Sɔtaana lɔmbaa nɔ ɔ, ɪ ta ɲ nɪ Woso zi, kɔ ɲ n sɪra ka mɔɔ ɔ, kɔ ɲ n'a mimbɔnyaarɔ sugur yɪ, bɪ, kɔ ɲ nɪ hɔjirle yɪ, kan gɔɔɔ kɔ ɲ y'a muɲɲɔɔ ka Woso ɔ rɔ wɔɔ ki.»

^{XIX} Bɪ tekka ma, cir Agripaa, mɔɔ n bɪsɪ ka hɔ kɔ Zuuba a hɪ mɔɔ m hɔhɔnkare naa do nɔ ɔ bɪ ma y. ^{XX} A sa mɔɔ ɔ Damas zanno ma kan Zerizalem zanno ki, an lɛ da, Zidee jilli kɔ zanno ki, bɪ je ɔ kan do vantɔɔ kɔ gɔɔɔ ki, m a dunda kɔ ɲ n'a bɔ a taam, ɲnɪ ye Woso ma, kɔ ɲ n'a mimbɔnyaarɔ sugur yɪ, kɔ ɲ nɪ misɪrbaa ba, k'an zu kɔ ɔ kan ɲ heerlɔrle bɪ ki. ^{XXI} Bɪ minto y'a ka, mɔɔ nɪ Wosoɔɛ ɔ, zɪfɔrɔ wɔɔ n bɪ mɔɔ nyasɔ, ɲn'a gunga k'a mɔɔ mee bɔ ɔ. ^{XXII} Woso n ku mɔɔ ra muɲɲa, an ta an dɔmum naa do ku. Mɔɔ gɔɔta m nɪ kasetɪ kam gɔɔɔ poorero kan gɔɔɔ gɔɔɔ ki taa. Wosolɛsinnɪsorazanno kan Moyiisi ki lɛɛ ka ɲnɪ hɔ k'a nɪ zem bɪ hɪ. Mɔɔ bir hɔsɪ vanta hire, an lɛ da bɪ ra y. ^{XXIII} ɲ ɔ: «Krista fir yɪɛ, b'a lɛɛ kam an a mum bɔ ɔ gəəno bire ɔ, an nɪ lɛɛgure pa dam zɪfɔrɔ m kan do vantɔɔ gɔɔɔ ki.» »

^{XXIV} Pol k'a lee ku bɪnce naa do ɔ a meerbaa nɔ ɔ bɪ, Festus a leer busu, an a hɪ, a ɔ: «Hɔɔzaa n'ɪbu naa Pol! ɪbu hɔɔɔɔɛ maam-maam bɪ y'ɪbu bam hɔɔzaa!» ^{XXV} Pol n a hɪ, a ɔ: «Hɔɔzaa bɛɛ m mɔɔ nɪ y, Festus muɲɲa, sɪra meerbaa mɔɔ n'a bam, hɔɔntaɔɔɛ m. ^{XXVI} Cir Agripaa bɪ minno nɔɔn duro dɔ muɲɲa haay, bɪ y'a ka, mɔɔ m dam ma, m meer ba a lɛɛ kan heerkoodəbaa ki. Mɔɔ si mɔɔ ɔ, hɔsɪ n ba a mum ma sɛɛɛ y. Bala, minno nɔɔn duro n ba gorga k'a nyaakom da ɔ y. ^{XXVII} Cir Agripaa, ɪbu wosolɛsinnɪsorazanno mim si ra? Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, ɪbu ɲ mim si» ^{XXVIII} Agripaa n a hɪ Pol m, a ɔ: «Kan ɪbu meerbaa bɪ ki, gɔɔta a ɔ poore, k'ɪbu n mɔɔ ba kristagɔaa ra?» ^{XXIX} Pol n a hɪ, a ɔ: «K'a a ɲɔa, an gɔɔta poore gɛɛ gɔta, mɔɔ ɲɔa, kɔ Woso ye, a bɪ nyuntare ɪbu bala y, gɔɔɔ haay kɔ ɲ n'a tɔr kam mɔɔ meerbaa ma her lɔ wɔɔ, awɔɔ y'a bam amba mɔɔ m, bɪ banɲarɔ kɔ ɲ nɪ mɔɔ wɔ ma rɔ nɔɔn duro bɪ nyuntare awɔɔ wɔ ma y.»

^{XXX} Cir bɪ n wuti kan tara lɛɛzaa bɪ ki, Berenisi ki, kan gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ nyuntam kan ɲ ki rɔ wɔɔ ki. ^{XXXI} Kɔ ɲn'a horm bɪ, ɲ sɔɔra ba kan kɔ ki ɲn'a hire, ɲ ɔ: «Gɔaa naa do n hɔsɪ ba, an a ga zɛ m gɛɛ banɲarɔ nɪ y.» ^{XXXII} Agripaa n a hɪ Festus m, a ɔ: «Kɔ gɔaa naa do bɛɛ y'a ɲɔa k'a ta mim bɪ m Rɔm cir taa, a a ga m, ɲnɪ wɔ saa.»

XXVII

Rɔm tare

^I Kɔ ɲ y'a cɪnta kɔ wɔɔ n da kɔɔlɔs ɔ, ɔ ta Itali ɔ bɪ, ɲ Pol kan lɔnno gɔsɪnno ki da sordaa zɔrɔ lɛɛzaa k'a tɔ m Zuliyus bɪ wɔ ɔ, sordaarɔ zɔrɔɔddɪ zɛkɔra kɔ n n'a birm Ogista zɛkɔra, bɪ y'a so ɔ. ^{II} Wɔɔ da

kooloos u k'a a to Adramityom an ni tam Azii koro ko η ni hi le ra ro woo u. Aristarku i nyinta kan woo ki. Masedoan ko Tesaloniki guaa m. ^{III} Do k'a me bi, woo lee ku Sidon u, bi ko jinle poore m bi, Zuliyus a ba Pol m munja. A zaa ka u, k'an aa diga a guasibaro ma, broo n nyaso m. ^{IV} Ko woo bo b'u bi, woo da kooloo b'u, u bo Siipir jur u, k'a n'a ta woo m hunher bi k'a nya woo re bi minto. ^V A m bi, woo n higota k'a ni Silisii kan Panfilii ki jur u bi ze ra, u aa lee ku Lisii ko Miir u. ^{VI} Sordaa zoro leezaa bi k'a Alesandrii kooloo yi b'u an ni tam Italii u bi, a a ka woo n da u. ^{VII} Kooloo bi n ta poore-poore domum guta no u, u aa lee ku kan kore ki Kinidi u. Hunher bi k'a nya woo re bi, woo b'u dam ma, u ta turga bi, woo bo Salmons jur u, u aa bo Kreti jur u, k'a n'a ta woo m hunher bi minto. ^{VIII} Woo fir yi kan kooloo bi ki, u bokare u aa lee ku bince ko n n'a birm Junj-Munja b'u, Lazaya ko jur u.

^{IX} Domunno cem guta, kooloo bi tare nyiboo n ta u, bi ma bi, lekore domum cem. Pol n η dondo, a u: ^X «M guasiboo, moo do moo u tare naa do ho zarm guta, a nyaanum guoo guta m, kooloo bi bee bala kan mor bi ki y, woo munjo ki so.» ^{XI} Sordaa zoro leezaa bi, a tor an n'a kam guaa k'a ni kooloo bi bram bi ma kan kooloo bi zaa honyi ki ma, an le da Pol meerbaa bi ra. ^{XII} Bince ninjo ko woo jum u bi, k'a bi bince munja nyeem domum u bi, η guoo guta a ze ku ra, ηn'a le ba deem k'a zu zaa u, ko diga a, k'u lee kum junj k'a ni Kreti ko Fenigsi u b'u, k'an a ta woo m nyeem hunher minto. K'u nyinta b'u nyeem domum u.

Hunher guta wuti higota bi burə u

^{XIII} Hunher poore wuti jusa, bi minto y'a ka, ηn'a hoon da, η u, a y'a dam ma, a zaa sa. η kooloo bi hor, ηn'a na Kreti gam b'u, ηn'i tam. ^{XIV} K'a yi poore bi, hunher guta ko n n'a birm Erakilon* bi wuti tara bi zeezi, an bor kan panja ki, an b'a ku η la. ^{XV} A n kooloo bi gaa an cenim, woo b'u dam ma, u a bo y. Woo n a to an a gaa, an ni tam ni, ko lee ka m, u n a do y. ^{XVI} K'a ni tam zoo-zoo bi, woo yaa lee ku tara poore k'a ni hi bire u, n n'a birm Koda bi jur u, an a ta woo m hunher bi minto. Woo u to u kan kore guta ki, u u da ma, u kooloo poore bi gaa, u a bo hi b'u, u a da kooloo guta b'u. ^{XVII} Ko η kooloo poore bi gaa ηn'a da kooloo b'u an nya bi, η bar sunso kooloo guta b'u keere.* Ko η ni nyi bam kooloo bi yaa wo Sirti nyintaa b'u bi, ηni ho kusi kooloo bi je ma, ηn'a da hi b'u, k'a n'a tare bi bore, ηn'a to an ni tare a hoonho ma. ^{XVIII} Bi do k'a me bi, hunher guta bi k'a ni fir kam woo ma tee... bi, η marlo ko η yi da kooloo b'u ro woo waa u, ηni η zar higota b'u. ^{XIX} A domum kaaku hinni u bi, kooloo bi zibəəzanno woo kooloo bi modro woo zar hi b'u a zim. ^{XX} Woso kan monyaaro ki n a hunka domunno woo no u y, bi hunher bi honre bonyaabaa goota an ni fir kam woo ma. Woo n a do ko woo bore y.

^{XXI} A domum laato, η n hobre bi y. Pol n wuti an jum brama η bire u, an a hi η ni, a u: «Awoo yi ra, guoo, ko moo dondore b'awoo si, u n u hor Kreti u, fir ko woo yi naa kan mor k'a zar naa ki bi woo yire y. ^{XXII} Bi naa ma bi, moo y'a yere awoo han, k'a heer ba kookoo. Awoo guaa deem taan... bi gare y, kooloo bi y'a deem n n'a zarm bala. ^{XXIII} Woso k'a a so moo u, moo n'a zi bam bi maleeka a hunka moo m

* ☐☐☐: **XIV** 27.14 Erakilon: a to bi le taa k'a hi, a u: bistopaasti kan meer ki zeezi. * ☐☐☐: **XVII**
27.17 ko hunher b'a kunkaanso y.

gum naa σ bala, an a hi mɔɔ m, a σ: ^{XXIV} I da bi bɔ σ y, Pol. A a ga m, ubu m ta Rɔm cir taa, bi Woso gɔɔɔ k'ubu ni zum kɔ σ kan η ki rɔ wɔɔ meeyaa da ubu wɔ σ. ^{XXV} Ncinaaσ bi, yaaro, k'a heer ba kookoo! Mɔɔ sira ka Woso σ, a bam amba a a hi mɔɔ m bi m. ^{XXVI} Wɔɔ yaa nσ lo tara ninjə k'a ni hi bire σ bi ra.»

^{XXVII} A gunuu bueresi hɔ, wɔɔ nyaam σ higota bi burə σ. Dibsir k'a a zɔ bi, kɔɔlɔσ bi zibæezanno wɔɔ a dɔ a hɔɔn σ, η σ, wɔɔ σ zɔ tara ma. ^{XXVIII} N n higota bi nɔ makra ba metur busi, kɔ η ta lɛɛ poore bi, η y'a ya, ηn'a makra ba ηn'a yi metur bukərku. ^{XXIX} Kɔ ηn'i nyi bam kɔɔlɔσ bi yaa a zɛ ci ma bi, η pɔyaa gorezanno zɔ si, ηn'a kɔsi banjarɔ m jɛ σ, ηn'a yem kɔ dɔ n mɛ zɔɔ. ^{XXX} Kɔɔlɔσ bi zibæezanno hɔ ba ι σ, a hi η y'a σ k'a banjarɔ gɔsɔnno zɔ hi bi nɔ σ, k'an kɔɔlɔσ bi nyasɔ, ηn'a nyaakom da k'a bra si kan kɔɔlɔσ poore bi ki. ^{XXXI} Pol n a hi, sɔrdaa zɔrɔ lɛɛzaa bi m kan sɔrdaarɔ wɔɔ ki, a σ: «Kɔ gɔɔɔ nɔɔn duro n gɔɔta kɔɔlɔσ bi nɔ σ, awɔɔ, awɔɔ bi bɔrɛ y.» ^{XXXII} Sɔrdaarɔ wɔɔ n kɔɔlɔσ poore bi barlɔ wɔɔ zɔnɛ ra, ηn'a to an ta an cem. ^{XXXIII} Kɔ ηn'i dɔm dɔmɔrɛ ma bi, Pol gɔaa haay bir, an a yɛ η han, kɔ η ni hɔbɔrɛ bi, an n'a hirɛ, a σ: «Awɔɔ dɔmɔm bueresi her, awɔɔ n hɔ bi y. A n ni dɔm ma kɔ hunher bi n a da jum σ. ^{XXXIV} Bi minto bi, mɔɔ y'a yɛrɛ awɔɔ han k'a hɔ bi, awɔɔ laafu minto m. Bala, minkə deem taan... bi nyaanum gɔaa mim σ naa σ y.»

^{XXXV} K'a naa hi bi, a bur sa, an barka da Woso m gɔaa haay mim m, an a zɛ ra, an n'a sɔrɛ. ^{XXXVI} N haay heer n ka bi jɛ σ, ηni hɔbɔrɛ bi bi. ^{XXXVII} Wɔɔ haay wuti, gɔaa zɔɔhura busaanhuna yaa sɔrdi kɔɔlɔσ bi nɔ σ. ^{XXXVIII} Kɔ hɔbɔrɛ bi η ka bi, η hɔyaa bi waa kɔɔlɔσ bi nɔ σ, ηn'a zar hi b'σ, k'a gore bi n a bɔrɛ.

^{XXXIX} Dɔ k'a mɛ bi, kɔɔlɔσ bi zibæezanno wɔɔ n a ya, ηni tara bi dɔ y. Buncɛ η y'a yi hi bi lɛ ra, an zerle buncɛ. N lɛ n taa k'a a da ma, k'a kɔɔlɔσ bi da jum σ b'σ. ^{XL} N n banjarɔ wɔɔ zɔnɛ, ηni pɔyaarɔ wɔɔ to hi b'σ, kɔ kɔɔlɔσ bi n a da ma, an ta. N n kɔɔlɔσ bi birle hɔ bi ba yɔhɔ-yɔhɔ, ηni kɔɔlɔσ bi pɛera poore bi busu, ηni kɔɔlɔσ bi to, an ni tam buncɛ gər zeezi. ^{XLI} Kɔɔlɔσ bi n aa der nyuntaa dimbir la, lɛɛ bi n wɔ, a b'a dam ma a n bɔ y. Bi ma bi, hikurero wɔɔ b'a jɛ bi zɛ, an a kunkaansɔ.

^{XLII} Sɔrdaarɔ wɔɔ n a ηsa k'a lonno wɔɔ zɔnɛ, kɔ η gɔsɔnno dare dɔ η yaa a si hi bi burə σ. ^{XLIII} Bi, sɔrdaa zɔrɔ lɛɛzaa bi k'a ηsa k'a Pol bumbɔ bi, a n yɛ kɔ η ni η zɔnɛ y. A lɛ ka gɔɔɔ kɔ η dare dɔ rɔ wɔɔ σ, kɔ η ni lɛɛ ka, ηn'a da hi b'σ, kɔ η n'aa tara gər bi ku. ^{XLIV} Gɔɔɔ kɔ η gɔɔta rɔ wɔɔ dam gɔrɔ σ gɛɛ kɔɔlɔσ bi kəəro wɔɔ σ. A yi ncinaaσ, η haay n lee ku tara σ kan laafu ki.

XXVIII

Pol ι Malti σ

^I Kɔ wɔɔ bɔ mim pakra bi nɔ σ bi, wɔɔ ma η σ, tara k'a ni hi bire σ bi tɔ m Malti. ^{II} Tara bi zanno wɔɔ wɔɔ si kan daɔrɛ gɔta ki. N se gɔta hɛ, ηni wɔɔ gaa, ηni wɔɔ zɔ ma, bala, la a sɔnjida ba, an ni bare, nyɛɛm n ta σ. ^{III} Pol n nyɔkɔ gər gər a zangurga σ, an b'a da sɛ bi rɛ. Kɔ sɛ bi ni nyɔkɔ bi bum bi, cirka bɔ sɛ b'σ, an a sɔ wɔ Pol wɔ σ. ^{IV} Tara bi zanno kɔ η cirka bi yi, an ni zɛnjəm Pol wɔ ma bi, η y'a hum kɔ m, η σ: «Gɔaa naa dɔ nyuntam gərzer paan... A bɔ hi bi nɔ σ kan

laafu ki, bi Woso turgabaazaa le baa a musurbaa ma y.»^V Pol n a wo viga ze, cirka bi n a da se b'ɔ, b'a n busu ma y.^{VI} N n jum, nn'i digare a wo bi ma, a hanre gee, a y'a dore, an ga lee ni? Bi, ko η digare bi maastre ba, bi η n hosi yi an ba bi, η y'a hoodare bi lor, η ɔ: «Woso m!»

^{VII} Lee bi do ɔ bi, tararo nyinta ɔ, leekare dɔdɔkɔr Publiyus y'a so η ɔ. A woɔ si, an nyasɔ woɔ m muɲɲa domum kaako.^{VIII} A zi nyinta an ni wotam kan memare ki, yoor ki. Pol n ta, an aa diga a, an aa a wo busu, an a ka ra, an yaa da, an a waa.^{IX} Naa do minto bi, tara bi goɔɔ gosunno woɔ haay ko η ni yaaba m no woɔ i zem zi, η n'a waam so.^X Woɔ daore yi gota, ko woɔ ɔ bo, ɔ n ni cenim bi, η ho haay k'a zibəe n ta woɔ ma ro woɔ ka woɔ ɔ.

N cem nn'i tam Rom ɔ

^{XI} Mom kaako je ɔ bi, woɔ da kooloo k'a goɔta tara bi do ra b'ɔ nyɛem domum ɔ. Alesandrii kooloo m, a to m Diyoskiir.^{XII} Woɔ zer Sirakuzi ɔ k'ɔ hoon si domum kaako.^{XIII} Ko woɔ cem b'ɔ bi, woɔ ɔ da higota bi lezi, ɔ aa lee ku Regiyo ɔ. Bi do k'a me bi, hnhher wuti jisa, domum huya hinni ɔ, woɔ yaa lee ku Puzol ɔ.^{XIV} Woɔ ɔ danyino yi b'ɔ, nn'a ye woɔ han k'ɔ goɔta kan a ki domum saanhuna. Nyinta a ɔ ncinaasɔ, ɔ bokare, ɔ lee ku Rom ɔ.^{XV} Woɔ danyino ko η ni b'ɔ woɔ ko η woɔ zere bi ma bi, η bor, nn'i bi woɔ ze ɔ bunce ko n n'a birm Apiyus-Daasɔ kan Taverni-Kaako ki ɔ. Pol k'a η yi bi, a barka da Woso m, a heer panɲa n a da ra.

Pol i Rom ɔ

^{XVI} Ko woɔ lee ku Rom ɔ bi, n zaa ka Pol ɔ, k'an a ka a muɲɲa har ma, ko surdaa deem n bir dom ma.^{XVII} Domum kaako k'a cem bi, a Rom ziforo jitanno woɔ bir, ko η ni ko ze ɔ. Ko η y'a so ko ma bi, a a hi η ni, a ɔ: «M danyino, mɔɔ n hosi ba m dogoo woɔ ni y, mɔɔ n woɔ ziro woɔ yunnubayi zibəero zar so y. N mɔɔ ba lo Zerizalem ɔ, nn'i mɔɔ da Rom zanno wo ɔ.^{XVIII} Ko η laaka dunda η ni mim bi ji do keere bi, η y'a nɔa k'a wo saa mɔɔ ma, bala, η n hosi yi mɔɔ gor zi an a ga ze ni y.^{XIX} Ziforo woɔ ko η ɔ, a bi yem bi, bi y'a ka mɔɔ n a ye ko Rom cir n mɔɔ dɔdɔ ka. Mɔɔ bee y'a hi, ko m mim ka m do ra y.^{XX} Bi y'a ka mɔɔ n a ye ko m awoo yi, ko m soora ba kan awoo ki. Ko sira ni, Israyel taaherle minto y'a ka, mɔɔ ni banɲaro nɔon duro m.»^{XXI} N n a nyi bo no, η ɔ: «Ko woɔ ni, woɔ n ci si yi, an a to Zidee ɔ, an n'ibu mim undare y, bi, woɔ danyi si n a to an b'ibu mim dunda, gee tobore bonyaa y.^{XXII} Woɔ le n taa k'ibu n ho k'ibu n'i hoodam ma bi hi k'ɔ a ma, bala, lee haay ɔ, woɔ do muɲɲa η bir yem gongore k'ibu ni zun ɔ naa ɔ y.»^{XXIII} N n domum cunta kan ko ki, nn'i bor gota, nn'i b'a yi a har ɔ. Pol soora ba kan η ki dogta m an ta an yirbəe ku. Woso cirbəe bi mim a sa an a dunda, an Moyiisi lero kan wolesinnisorazanno woɔ ki mim dunda η ni, k'a a da ma, ko η n'a do, η ɔ, Krista bi Yeezuu m.^{XXIV} Gosunno ho k'a dunda bi si, ninɲoo n a si y.^{XXV} Ko η bor nn'i cenim bi, η n ko ma y: Pol n mim deem hi η ni, a ɔ: «Sent-Espri meer k'a ba kan Ezayii ki awoo ziro minto bi, sira m. A a hi, a ɔ:

^{XXVI} Ta i yaa do naa do yi,

i hi m, i ɔ:

Awoo y'a tor kam muɲɲa,

b'awɔɔ b'a jɪ mare y.

Awɔɔ dɪgam mɪŋŋa,

b'awɔɔ b'a yɪre y.

^{XXVII} Bala, do naa do heer b'ɪ monsigə ɔ,

ŋ tɔr ga, ŋ lɛ baa k'a lɛɛ yɪ a mɪm nɪ y,

ŋ lɛ baa k'a tɔr n mɪm ma y,

ŋ lɛ baa k'a heer n a jɪ dɔ y,

ŋ lɛ baa k'a a bɔ a taam k'a zu mɔɔ ɔ, kɔ mɔɔ n ŋ waa y.

Woso n a hɪ bɪ n naa.

^{XXVIII} K'a dɔ kɛɛɛ, a ɔ, Woso bombɔre naa do nyɔɔ n y'a ɔ do vantɔɔ

ma, bɪ ŋ y'a sim.» [^{XXIX} Pol k'a meer naa do ba bɪ, zɪfɔrɔ wɔɔ a hɔr

ŋnɪ bɪsɪ kam gɔta kan kɔ kɪ.] ^{XXX} Pol mɪsɪrbaa ba ncɪnaaɔ dɔɔraa

hɪya tɔr b'ɔ, an a mɪŋŋa busoo bɔ, an n'a mɪsɪrbaa ba n nɪ. Gɔɔɔ

haay kɔ ŋ nɪ zɛm zi rɔ wɔɔ, a yɪ ŋ sim mɪŋŋa, ^{XXXI} an nɪ Woso cirbɛə

pa dare, an nɪ Zuuba Yeezuu Krista mim dɪndam kan heerkoodɛbaa

kɪ, bɪ gɔsɪ bɪr a tam nɪ tolle y.

Ci kɔ Pol a ba RŌM ZANNŌ ma

Ci kɔ Pol a ba Rŏm zannŏ ma bɪ

gasŏŕe

Pol ɪ ci bɪ ba. A ba a ɔ, Rŏm kristagŭɔɔ wŏɔ ma. Zɪfŏrŏ nyɪnta brŏɔ barla sŏ. A a gɪnga gallem gŭta k'a ta η zi Rŏm ɔ b'ɔ, k'a n a da ma cɪna bɪ, an bɪ, an ci bɪ ba η ma, an bŏmbŏrɛ bɪ zaa mim dɪnda η nɪ, an a hunka a ɔ, gŭɔɔ haay kŏrŏ ma Woso lɛɛ, zɪfŏrŏ kan do vantŏɔ gŭɔɔ kɪ. Bɪ, kŏ η sɪra ka Yeezuu Krista ɔ, Woso yɪ η bam tɪrga a mim ɔ, b'a n zu kŏ ɔ kan η zibəə kɪ y.

A a hunka ci bɪ nŏ ɔ sŏ, a ɔ, Krista bɪ, wŏɔ yŏ a nawŏm mimbŏnyaa lŏmbaa nŏ ɔ, kŏ wŏɔ n ɔ da ma, ɔ mɪsɪrbaa k'a Woso nŏ yɪ bɪ ba Sent-ɛspri paŋŋa nŏ ɔ. Hŏ kŏ ci b'ɔ k'a hunka an lɛ da bɪ, a ɪ yɪrɛ ɪ ɔ sɪrakarɛ bala n'a kam gŭɔɔ n bŏmbŏrɛ yɪ, Krista zibəə k'a ba gŏdarkŏra ma bɪ tŏ ma.

A gɪnga kŏ Woso n ta m zɪfŏrŏ tŏ ma bɪ mim hɪ, an a hunka sŏ a ɔ, kɛɛrɛ naa zekŏra ɪ zɪfŏrŏ kan do vantŏɔ gŭɔɔ kɪ bire ɔ Krista tŏ ma. Bɪ, ηŭarɛ y'a ga m an nyɪnta ɔ kristagŭɔɔ haay bire ɔ, kŏ kŏmarɛ n bɪr ta ɔ. A n lɛ da bɪ, ɔ bɪ gŭɔɔ kŏ η paŋŋa ba ɔ sɪrakarɛ nŏ ɔ hŏɔ nɪŋŋŏɔ nŏ ɔ rŏ wŏɔ gore bŏ ɔ y, bɪ gŭɔɔ kŏ η paŋŋa ba ɔ rŏ wŏɔ n a ga m sŏ ηŋɪ gŭɔɔ kŏ η bɪr a hŏɔn dam hŏdeem ma kan η kɪ rŏ wŏɔ dŭdŏ ka y.

Pol ɪ yaa dam Rŏm kristagŭɔɔ m

^I Mŏɔ mɪŋŋa, Pol, Krista Yeezuu zibəənyɪ m mŏɔ m, mŏɔ ɪ ci naa do ba awŏɔ ma. Woso mŏɔ bir kŏ m m ba a zibəəzaa, a mŏɔ bŏ ɔ m hŏ, k'a mŏɔ nyŏɔ kŏ m aa lemim nyɪnta bɪ pa da.

^{II} Lemim nyɪnta bɪ do Woso nyɪnta an a ler bŏ tee... Wosoci nŏ ɔ, a lɛsɪnnɪsŏrazannŏ lɛ m bɪ. ^{III} Lemim nyɪnta bɪ do bɪ, a Nyɪ Yeezuu Krista, wŏɔ Zuuba bɪ mim an n'a dɪndam. K'a mɛsim nŏ ɔ nɪ, David do gŭaa m. ^{IV} Bɪ, kŏ *Sent-ɛspri zibəə nɪ, Woso a mim bŏ ɔ gəəno bire ɔ, hŏ bɪ do n a hunka a ɔ, Woso Nyɪ m an nɪ paŋŋa m. ^V Yeezuu Krista minto m mŏɔ n barka yɪ, m m ba a zibəəzaa, kŏ m a ka kŏ do haay gŭɔɔ m sɪra ka ɔ, ηŋɪ zu ɔ. ^{VI} Awŏɔ ɪ gŭɔɔ wŏɔ duro barla, bala, Yeezuu Krista y'awŏɔ bir k'a sŏ awŏɔ ɔ.

^{VII} Awŏɔ haay kŏ sɪrakarɛzannŏ n'awŏɔ m, an nɪ Rŏm ɔ, Woso awŏɔ ηŭa, an awŏɔ bir k'a nyɪnta a gŭɔɔ barla. A yɛ mŏɔ nawŏm kŏ wŏɔ Zɪ Woso, kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ m barka kan laafɪ ɪ kɪ ka awŏɔ ɔ.

Pol lɛ taa k'a ta Rŏm ɔ

^{VIII} A n lɛɛ ka bɪ, mŏɔ ɪ yaa dam Woso kŏ mŏɔ n'a zi bam bɪ m barka, Yeezuu Krista nŏ ɔ, awŏɔ haay minto, bala, durnya nŏ ɔ jillɪ n y'awŏɔ sɪrakarɛ mim dɪndam. ^{IX} Woso zi mŏɔ n'a bare kan m heer kɪ haay, a Nyɪ bɪ lemim nyɪnta bɪ padarɛ nŏ ɔ, a m mŏɔ kasetɪzaa, a a dŏ a ɔ, mŏɔ dŏmɪm haay yaadare nŏ ɔ, mŏɔ y'awŏɔ tŏ dare m nŏ ɔ, ^X m n'a yem han, k'a hŏɔnhŏ m, kŏ m kŏ, m zaa yɪ, m bɪr awŏɔ zi. ^{XI} Mŏɔ lɛ taa paan... kŏ m awŏɔ yɪ, kŏ m Sent-ɛspri ganwŏrɛrŏ jir kan awŏɔ kɪ, k'awŏɔ paŋŋa n a da ra gŭta, ^{XII} gɛɛ, k'ɔ kŏ paŋŋa da ra, awŏɔ kan mŏɔ kɪ, sɪrakarɛ deem kŏ wŏɔ n ta m bɪ nŏ ɔ. ^{XIII} M danyɪnŏ, mŏɔ lɛ

taa k'awoo n a do a o, moo ginga gallem hoka ku m bur awoo zi, bi, an ta an her ku naa, moo n m da ma y. A nsa moo o ku m bi lee ku awoo zi b'o, ku m zibæo n nyi da, amba a a da koro vantoo o bi m. ^{XIV} Hooŋgorezanno kan bahooŋgorezanno ki mim pakra ba moo ma, mindonno kan bamindonno ki mim pakra ba moo ma so. ^{XV} Naa y'a ka moo le n taa paan... ku m lemim nyinta pa da awoo m so, awoo k'a ni Röm o ro woo m.

Pan̄a ku lemim nyinta bi n ta m

^{XVI} Nyannu bir moo zem lemim nyinta bi to ma y, bala, Woso pan̄a m, an nı gaa haay k'a sira ka bombom. Zıfuro a lee ka n ma, an bokare an lee ku do vantoo woo zi. ^{XVII} Woo y'a yım so denter, lemim nyinta bi no o Woso turgabaa n'a hunkan o, Woso i gaa k'a sira ka bi bam turga, sira k'a a ka Woso o bi minto bala, amba n y'a gorsira ba Wosoci no o, n o: <Gaa k'an turga sirakare to ma bi mısırbaa bam.>

Goo koromaro

^{XVIII} Woso a to brama an a heerbusu hınka, ku gooo bir a dan o, mimbonyaaroo n̄n'i n bam, n bonyaabaa n a ka, sira bir dom do so y. ^{XIX} Denter m, ho k'a n'a kare nı Woso do n a nyaakom da y, Woso a hınka ku n n'a do mun̄a. ^{XX} Pan̄a ku Woso n ta m b'a jiræ ba o bi, kan Woso mun̄a taore ki bi, goo bir n yire y, bi durnya dare tekka ma, gaa a da ma an n yı ho ku Woso n da ro woo no o, naa minto bi, gooo bi gumæ yım fıga y. ^{XXI} N Woso do, bi n bir Woso dan o, n̄n'a barka dare amba Woso a ga m bi ni y. Naa n a ka, n hoondare n'a ba dan̄ada, n n koro hoon ma, n̄n'i monsigæ o. ^{XXII} N y'a hire a ma mindorezanno, an bokare taajemzanno m, ^{XXIII} a ga ku n y'a o m, ku n ni Woso k'a ni leboore m, an ni mısırbaa m tee... bi da o bi, bi to n y'a o n̄n'i *wosobaawonno ku n bo ku o kan gaa k'a ni ga m ki, benno ki, hoogansiro ki, tara buræ ho ku n n'a gaatam no ki dan o.

^{XXIV} Naa minto m, Woso n n to n̄n'i dintim zibæero ku n le n taa ro woo bare a hoonho ma, n̄n'a me gore bo n o mim k'a nyannu n ta o bare no o kan ku ki. ^{XXV} Bala, n Woso sira minno woo to nı nsaar sa, n̄n'i yaa dam ho ku Woso n da ro woo m, n̄n'i zure n o, an bokare Woso n y'a ga m, n̄n'a da o, a m ho haay darezaa. Woso n leboore yı domum haay! Amina! ^{XXVI} Naa minto m, Woso n n to, ku n ni bir a nyannu minno letaamaro bam. N lanno woo bir a kam ma so, k'a bir kan yar ki y, wota n nawom lanno kan ku ki, an bokare, naa bare n a ga ni y. ^{XXVII} Yaaro woo maam so, n bir a kam ma, k'a bir kan lo ki y, a nsa n nawom paan..., k'a bir wotam kan a muno yaaro ki. Yaaro kan yaaro ki ni nyannu zi bam kan ku ki, naa n a ka so, n̄n'a nyaanle zibæo fryıre k'a a ga m yire a me o.

^{XXVIII} Ku n n a nsa k'a Woso do bi, Woso n n to a hoon dan̄ada bi no o, ku n ni ho k'a n'a ga bare m bi ba. ^{XXIX} Zibæo k'a n a ga bare m do haay ba n nawom, mimbonyaa do haay, gooo letaama bonyaa do haay, bonyaabaa do haay, jumbaa n n heer han, gerzere ba n ni, nyaabare ba n ni, zambobare ba n ni, zibæo dan̄ada haay, ^{XXX} n̄n'i to bom, n̄n'i gooo to zaar bare, nı so Woso m, n bir gooo dan o y, n̄n'a mun̄oo busum, n̄n'a le bore a mun̄oo o, n̄n'i bom mimbonyaa daaro bare m, n bir yem a zıro le ma y, ^{XXXI} n hoon ba o y, n bir junle a le ra y, gaa mim bir n kore y, gaa cicir bir n zere y. ^{XXXII} A n bokare, n y'a

dɔ muŋŋa ŋ ɔ, Woso le y'a hire a ɔ, gɔaa k'a nɛ ziro nɔɔn duro bare a ga ze m. Kan naa ki haay ŋ gɔɔta ŋn'i tam lee kan minno nɔɔn duro bare ki. A n a na ma bi, kɔ ŋ gɔaa yɛ sɔ, an nɛ minno nɔɔn duro bare, bi ŋ nɔ yɛ.

II

Woso dɔɔbare

^I Ncɛnaasɔ bi, nka n'ibuu nɛ, ibuu k'i n'i gɔɔɔ dɔɔɔ yarle? Ibutu bi gumə yure y, gɔɔɔ dɔɔɔ k'ibuu n'a yarm bi, i muŋŋa dɔɔɔ i n'a yarm, bala, ibuu yɛ ŋ dɔɔɔ yarm, b'ibuu i zi kɔ ŋ n'a bam bi bam sɔ. ^{II} Wɔɔ dɔ denter m, ɔ ɔ, gɔɔɔ kɔ ŋ nɛ minno nɔɔn duro bam nɔ wɔɔ, Woso yɛm dɔɔɔ yarm sɛra m, amba ŋ zibəə bɔnyaa b'a ga m bi m. ^{III} Ibutu k'i nɛ gɔɔɔ kɔ ŋ nɛ minno nɔɔn duro bam nɔ wɔɔ dɔɔɔ yarm bi, b'ibuu y'a bare, am ŋ hɔ bi m bi, i hɔɔn ibuu da i ɔ, i bɔm lem Woso dɔɔɔyarle bi nɔ ɔ ra? ^{IV} Gɛɛ, ibuu bir dɔgam Woso ŋɔare gɔta k'an ta m ibuu minto, an nɛ bɔrle a ma, k'a muŋŋa ba ibuu m bi ma hɔsi ra? Ibutu n a dɔ i ɔ, a ba k'a nawore ibuu m muŋŋa bi, a hi a ɔ, k'ibuu m toore yɛ, i i bɔ i taam la? ^V B'ibuu da bir bɔŋ ɔ y, i le baa k'i i bɔ i taam y, bi, a ba k'ibuu n nawore ncɛnaasɔ naa, honhorle gɔta ibuu n'a bankare i minto, dɔmum kɔ Woso n n'a heerbusu hunkaŋ ɔ, an dɔɔɔ ka kan sɛra ki bi nɔ ɔ. ^{VI} Hinni bi do ɔ bi, a gɔaa biyəə zibəə nyɔɔdɔ kaŋ ɔ, amba a a ga m bi m. ^{VII} Gɔɔɔ kɔ ŋ n'a tɔŋ ɔ, k'a muŋŋa ba tee..., ka Woso nɔ yɛ, ŋn'a kam Woso lebɔre ma, kan a daure ki ma, kan mɛsɛrbaa k'a bir a zaar bam ki ma rɔ wɔɔ, Woso mɛsɛrbaa k'a nyare ba ɔ kare ŋ ɔ. ^{VIII} Bi, kɔ gɔɔɔ kɔ ŋ nɛ bɛsi kam Woso ma, ŋ bir zum sɛra ɔ y, ŋn'a bɔnyaa bam nɔ wɔɔ nɛ, Woso y'a nɔmaa kan a heerbusu ki hunkare ŋ nɛ. ^{IX} Kusɛ kan fir ki gɔɔɔ kɔ ŋ n'a bɔnyaa bam nɔ wɔɔ yɛm, zɛfɔrɔ n nɛ lee kam, do vantɔɔ wɔɔ n a nya ŋ ɔ. ^X Bi, Woso lebɔre, daure, kan laafu ki kam gɔaa haay k'a n'a muŋŋa bam b'ɔ, zɛfɔrɔ n nɛ lee kam, do vantɔɔ wɔɔ n a nya ŋ ɔ. ^{XI} Bala, Woso bir gɔɔɔ jirə bɔre y.

^{XII} Gɔɔɔ kɔ ŋ nɛ mimbɔnyaa bam, ŋ n Moyiisi lero wɔɔ dɔ rɔ wɔɔ, ŋ gungam sɔ, bi Moyiisi lero bɛɛ n nɛ nyɛntare ŋ dɔɔɔ kare zaa y, bi gɔɔɔ kɔ ŋ lero wɔɔ dɔ, ŋn'a gu ŋn'i mimbɔnyaa bam nɔ wɔɔ, lero wɔɔ n nɛ nyɛntare ŋ dɔɔɔ kare zaa. ^{XIII} Bala, gɔɔɔ kɔ ŋ n'a tɔr kam lero wɔɔ ma bala rɔ wɔɔ bɛɛ m turga Woso mɛm ɔ y, gɔɔɔ kɔ ŋ nɛ zure ŋ ɔ rɔ wɔɔ m. ^{XIV} A a da ma, gɔɔɔ kɔ zɛfɔrɔ bɛɛ nɛ ŋ mɛ y, ŋ n Moyiisi lero wɔɔ dɔ rɔ wɔɔ, nɔɔ m hɔ kɔ lero wɔɔ n'a hum bi ba, bi ŋ n a dɔ y. A ba kɔ ŋ nawore ncɛnaasɔ bi ŋ n lero wɔɔ dɔ bi, naa y'a hunkare a ɔ, ŋ le cɛnta a muŋŋɔɔ m. ^{XV} Ncɛnaasɔ bi, ŋ y'a hunkare ŋ ɔ, hɔ kɔ lero wɔɔ le n taa bi, n y'a gorsira ba a heer ɔ, ŋ heer i kaseti kam, kan ba ŋ muŋŋɔɔ tɛr a dɔ ŋ ɔ, a muŋŋa ba gɛɛ a bɔnyaa ba bi ki. ^{XVI} Nyɛnta a nawore ncɛnaasɔ dɔɔɔkare hinni ɔ, amba lemim nyɛnta kɔ mɔɔ n'a pa dam bi n'a hum bi m, Woso zaa kam Krista Yeezuu ɔ k'an hɔ haay k'a nyaakum da gɔɔɔ heer ɔ bi dɔɔɔ ka.

Zɛfɔrɔ kan Moyiisi lero ki

^{XVII} Ibutu k'i n'a hire i ma zɛfɔ, i nɛ yom lero wɔɔ ma, i n'i le bɔre i muŋŋa ɔ, i ɔ, i Woso dɔ, ^{XVIII} ibuu k'i hɔɔnhɔ dɔ, lero wɔɔ tɔ ma bi, ibuu hɔ k'a ga bare m bi dɔ i bɔ kɔ la m. ^{XIX} Ibutu y'i hɔɔn dare i ɔ, zaa hunka bɔrɔ m zaa n'ibuu m, i nɛ lee gum monsigəzanno m, ^{XX} i

σ, bahodnonno dōndōrezaa n'i mī, gūōō poorero karūnsaamba, a gūnga
 ɪbu nawom ɪ σ, ɪbu hō dō, ɪ sira dō mūnna lero wōō minto. ^{XXI} A lō ɪbu
 nī hō dūdam gūōō m, ɪ bīr a dūndare ɪ mūnna nī? ɪbu y'a hūm gūōō
 m, ɪ bī koor ba y, ɪ bōkare ɪ nī koor bare. ^{XXII} ɪbu y'a hūre ɪ bī jaan
 da y, ɪ bōkare ɪ n'a dare, ɪbu sō *wosobaawōōnō daure m, ɪ bōkare ɪ
 nī gasore ɪ daure cero σ, ɪ nī ɪ hōm.* ^{XXIII} ɪbu y'i heer nyōōm lero
 wōō k'ɪbu ɪ dō bī tō ma, b'ɪbu ɪ Woso gore bōn σ, k'ɪbu nī bīsī kam
 lero wōō ma bī tō ma. ^{XXIV} Amba n y'a gōrsira ba Wosoci nō σ bī, n σ:
 «Awōō zūfōō, awōō y'a kam, dō vantōō wōō nī Woso sōnsō wom.»

^{XXV} K'ɪbu ɪ zum lero wōō σ, gaso k'ɪbu σ banḡōō σ bī jī ta σ, bī k'ɪbu
 y'i gum lero wōō zuure ma, baa k'ɪbu gaso banḡōō σ, a bō kō σ, ɪ σ,
 ɪbu n gaso banḡōō σ y. ^{XXVI} Bī, kō gōaa k'a n gaso banḡōō σ ɪ hō kō lero
 wōō n'a hūm bī bare, Woso bī dīgare a zaa ma ɪ σ, gaso a σ banḡōō σ
 ra? ^{XXVII} Bī, gōaa k'a nī zum lero wōō σ b'a n gaso banḡōō σ bī, a y'ɪbu
 dam nyannī σ, bala, ɪbu gaso banḡōō σ, ɪ nī lero wōō m, bī, ɪbu bīr
 zure ɪ σ y. ^{XXVIII} Zūfōō paan... bī, gōaa k'a m zūfōō gūōō mīm σ bī bēe y,
 mēsīm gaso banḡōō σ bēe m banḡōōgasore paan... y. ^{XXIX} Bī, zūfōō paan...
 bī, heer an ta σ, banḡōōgasore paan... bī, heer hō bī m. A to a nawōm
 *Sent-Ēspri zi, a bīr a tom Moyiisi lero wōō nō σ y. Zūfōō bī dō lēbōore
 bīr a tom gūōō zi y, a to a nawōm Woso zi.

III

^I Ncīnaas naa, k'i zūfōō, bō ɪ n'a yīre a nō σ, banḡōōgasore nyōōdō m
 bō nī? ^{II} A nyōōdō ta σ gōta denter. Bala, a lēkare hō bī, zūfōō wōō
 Woso a lemīm da ɪ wōō σ. ^{III} K'ō a hī, σ σ lō? N gūōō gōsūnōō kō ɪ n
 sira ba minto b'a da ma, an a ka Woso bī gōōtare a strabare nō σ ra?
^{IV} Fūga! Baa, kō gōaa haay ḡōaarzaa, Woso gōōta an nī sira m, amba
 n y'a gōrsira ba Wosoci σ, n σ:
 Kō n n'i dō tīrga ɪ meerbaa nō σ, bī k'ɪ bōr ɪ jūnōō ra dōdōkare nō σ.
^V Bī, kō wōō batīrgabaa ɪ Woso tīrgabaa hūnkare, bō wōō k'ō a hī? K'ō
 a hī, σ σ, Woso gumō ba σ kan wōō hōnhōrle kī a nōmaa nō σ ra? Meer
 naa dō kō wōō ba naa, gūōō hōōndare meerbaa m. ^{VI} A bī ncīnaas y,
 kō n bēe m, Woso y'a bam lō k'a durnya dōdō ka? ^{VII} Gēe, gōaa a da ma,
 an a hī a σ, kō mōō ḡōaarbare y'a kam Woso sira n'a hūnkam paan... a
 lēbōore minto, bō m kēere, an mōō ba mīmḡōōnyaa, an nī mōō dōdō
 kare? ^{VIII} A lō wōō bīr mīmḡōōnyaa bare, k'a mūnna m nyūnta σ? Gūōō
 gōsūnōō ɪ wōō tō ḡōnyaa hūm, ḡn'a hūre ɪ σ, naa wōō n'a dūdam gūōō
 m. Kō Woso bī gūōō wōō duro dōdō yar, a gumō ta σ.

Woso mīm σ gōaa haay

mīmḡōōnyaa ba

^{IX} Ū a nyambōr σ a hī, σ σ lō? Wōō zūfōō, lē wōō da gūōō vantōō
 wōō m na? Fūga! Wōō lēe ka σ a hūnka, σ σ, gōaa haay, kō zūfōō m,
 gēe zūfōō bēe, ɪ yī mīmḡōōnyaa lōmbaa nō σ. ^X Amba n y'a gōrsira ba
 Wosoci σ bī m, n σ:
 Gōaa tīrga ba σ y,
 baa deem taan... tōkke,
^{XI} Woso mindor ba σ y,
 baa deem taan... ba σ,

---

* **0:XXII** 2.22 k'i ɪ kam busoo ma.

an n'a kam Woso ma y.

^{XII} N haay, η y'a nyɔnnyɔɔ,

η haay jilli, a bonyaa ηn'a bam.

N barla bi, a muηηabarezaa ba ɔ y, baa deem taan... tɔkke.

^{XIII} N le meerbaa ɪ guɔɔ zaar bam.

Bra ηn'a bumbam guɔɔ m,

a le meerbaa m,

η neem ɪ busum am cirka se m.

^{XIV} Ler kɔsi bore yi η le han, kan meerbaa k'a ni busum guɔɔ ma ki.

^{XV} N kaare kan gɔrzerɛ ki.

^{XVI} Ku η bɔ leɛ bi do ɔ,

leɛ zaarbare kan kɔsi ki

ηn'a tore a je ɔ.

^{XVII} N n laaftu zaa do y.

^{XVIII} N mim ɔ bi, Woso daore ji ba ɔ y.

^{XIX} A n bokare, wɔɔ do, ɔ ɔ, ho haay kɔ lero wɔɔ n'a hum bi, a hi a nawom guɔɔ kɔ lero wɔɔ a so η ɔ ro wɔɔ m. Ku gɔsi b'a da ma, an gumə ka a muηηa ɔ y, kɔ durnya haay m koro gumə ma Woso taa.

^{XX} Bi y'a ka, <gɔsi b'a bam turga Woso mim ɔ>, lero wɔɔ zi k'a η ba minto y, lero wɔɔ, goaa mimbonyaa ηn'a hunkam ni bala.

Sirakare ni goaa bam turga

Woso mim ɔ

^{XXI} Keere naa, Woso ho k'a a ba, an wɔɔ ba turga, bi lero wɔɔ mim b'a no ɔ bi hunka, amba lero wɔɔ kan wosolesinnisoraɔzanno wɔɔ ki ciro nyunta ηn'a hi bi m. ^{XXII} Woso ɪ guɔɔ bam turga, kɔ η sira ka Yeezuu Krista ɔ minto, a ba a nawore ncinaaɔ, guɔɔ haay kɔ η sira ka Krista ɔ ro wɔɔ m, bala, η hodeem, a bir η jirə bore y. ^{XXIII} N haay mimbonyaa ba, η y'a do Woso leboore gasoore ma. ^{XXIV} Bi, Woso η ba turga nibi, a cicirzere no ɔ, Krista Yeezuu k'a ni η bombom mimbonyaa no ɔ bi to ma. ^{XXV} A muηηa Woso a bɔ ɔ, k'an ga guɔɔ kɔ η ni sira kan ɔ ro wɔɔ mimbonyaaarɔ sugur yire minto, k'a turgabaa hunka, bala, a nyunta an bor a ma biisi, a n guɔɔ honhor η mimbonyaaarɔ to ma y. ^{XXVI} Bi her naa, Woso ɪ zaa k'a n'a sam, an ni guɔɔ bam turga bi hunkam, bala, a le taa k'a guɔɔ kɔ η sira ka Yeezuu ɔ ro wɔɔ ba turga, k'a gɔota a turgabaa no ɔ so. ^{XXVII} Le bo a muηηa ɔ zaa ta ɔ do ra? Fuga! Bo minto? Bala, a n ta ɔ keere bi, lero wɔɔ zuure beɛ y, sirakare m. ^{XXVIII} Sira m, wɔɔ do ɔ ɔ, sirakare to ma m, n ni goaa bam turga, bi lero wɔɔ zuure to ma beɛ y. ^{XXIX} Geɛ, Woso bi, zuforo Woso m bala ra? Do vantɔɔ wɔɔ Woso beɛ so ra? In..., do vantɔɔ wɔɔ Woso m so. ^{XXX} Bala, Woso deem taan... n ta ɔ, an ni zuforo bam turga η sirakare to ma, an ni do vantɔɔ bam turga so, η sirakare to ma. ^{XXXI} Wɔɔ sirakare bi, lero wɔɔ ba a nawom ho k'a ji ba ɔ ra? A beɛ m bi y, lero wɔɔ gore an n'a dan ɔ paan...

IV

Abraham sirakare mim

^I Keere naa, bo mim wɔɔ n'a hum ɔ yaaba Abraham bince ɔ? Bo ho a a yi a zi ni? ^{II} K'a ɪ yire ɪ ɔ, Abraham ba n y'a ɔ turga, a zibəə to ma, a a da ma an a le bo a muηηa ɔ, b'a bi ncinaaɔ y, a b'a dam ma an a le bo a muηηa ɔ Woso taa y. ^{III} Bala, Wosoci bi y'a hire, a ɔ: <Abraham

sira ka Woso o, am naa Woso n a ba turga, a sirakare to ma.» □ Ku goaa zi ba, a yawora n n'a bam, yawora bi do, ganwore bee y, ho k'a zaa b'a ga m bi m bi. ^V Bi goaa k'a n hosi zi ba y, an sira ka Woso k'a ni mimbonyaabar bam turga b'o bi, Woso i digam bi zaa ma turga, a sirakare minto. ^{VI} David i goaa ku Woso diga a turga b'a zibae to ma bee b'i heernyunta mim hum so, a o:

^{VII} Mimbirenyuntazanno m gooo ku Woso n koromaro sugur ka n o, an n mimbonyaroo gongoo n ma ro woo m.

^{VIII} Mimbirenyuntazaa m goaa ku Woso bir a mimbonyaa dare a heer o bi m.

^{IX} Mimbirenyunta naa do zuforo woo ho m a minto ra, gee do wantoo woo a da ma n'a yi so ra? Woo y'a hire, o o: «Abraham sira ka Woso o, Woso n a ba turga, a sirakare minto.» □ Ba naa a o bro domum o? Gaso k'a b'a o banho o bi m gee, gee a lee ka a banhogasore bi ni? Gaso k'a b'a o banho o bi domum bee y, a lee ka, bi ma bi, a n gaso banho o y. ^{XI} Domum ku Abraham n gaso banho o bi, Woso a ba turga, bi je ni, Woso n bokare, an a da o, k'an gaso banho o. Ku bi m nyunta makra, an a hunka a o, Woso Abraham ba turga, a sirakare to ma. Ncinaa ni, Abraham n a ba gooo ku n sira kam Woso o haay yaaba, baa ku n n gaso banho o y. Ku Woso n broo ba turga so, n sirakare minto. ^{XII} Gooo ku n gaso banho o ro woo yaaba m so, bi gooo ku n gaso banho o nni sira ka Woso o ro woo m, amba Abraham sira ka Woso o, bi ma bi a n gaso banho o bi m.

Sirakare ni Woso lerbore yim

^{XIII} Woso k'a durnya soore ler bo Abraham m kan a yanhooo woo ku m bi, lero zuure minto bee y, k'a Abraham ba turga, a sirakare to ma bi m. ^{XIV} Ku ho ku Woso a ler bo bi yi n nawom lero zuure to ma, sirakare ji ba o do y, lerbore bi nyoodo ba o so y. ^{XV} Bala, lero woo i zem Woso nomaa m, bi, k'a i yure i o, lero ba o y, lero biskama ba o so y.

^{XVI} Naa y'a ka sirakare n ni ho ku Woso a ler bo bi yim, k'an yi Woso ganwore k'a n'a kam, ku lerbore bi n nyunta Abraham yanhooo haay ho. Yanhooo ku n ni lero woo m no woo bee m a deem ni y, yanhooo ku n sira ka am Abraham ho bi m no woo m so, o woo..., o zi m Abraham m. ^{XVII} Denter m, n y'a gorsira ba Wosoci o, n o: «Ibu cinta moo o, k'i yi doroo guta zi.» Woo zi m Abraham m, Woso k'a sira ka o bi taa. Woso k'a ni gaeo mum boho o, an n'a kam ho k'a ba o ni nyunta o m. ^{XVIII} Abraham sira ka an a ta a heer le a o, a ho ku Woso a ler bo bi yim, baa ku hosi ba o, an ni yom ma k'a a do a o, a ho ku Woso a ler bo bi yim bi, a a gu an sira ka, an b'a ba doroo guta yaaba, amba Woso a hi m, a o: «Ibu yanhooo zem bi yi guta» bi m. ^{XIX} Abraham doora k'a bi ta an zoro ku, Saara n gusi so n b'a dam ma nni nyi yi do bi, Abraham sirakare panja goota a n a bore y. ^{XX} A n sunsim ka Woso lerbore bi ma y, bi, sirakare bi panja ka o, an a le bo Woso o. ^{XXI} A n a nyaso a heer o koooo a o, ku Woso ho ler bo, a i panja m so, k'a ka k'an ku yi. ^{XXII} Naa minto m, Woso n Abraham ba turga, a sirakare to ma. ^{XXIII} Ku n y'a gorsira ba Wosoci o, n o: «Woso Abraham ba turga» bi, Abraham y'a deem to ma bee y. ^{XXIV} Woo to ma n so, bala, n woo bam turga, woo ku woo ni sira kam, Woso k'a woo Zuuba Yeezuu mum

bɔ ɔ b'ɔ. ^{XXV} Woso a ka n n'a ze gər wɔɔ mimbɔnyaarɔ tɔ ma, an a mim bɔ ɔ, k'a wɔɔ ba tɔrga.

V

Woso wɔɔ ze kɔ ra kan a miɲɲa kɪ Yeezuu tɔ ma

^I Woso wɔɔ ba tɔrga, wɔɔ sɪrakare minto, wɔɔ n laafu yɪ kan Woso kɪ, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma. ^{II} Yeezuu Krista minto m, wɔɔ n b'ɔ dam ma, ɔ Woso cicirzere yɪ sɪrakare nɔ ɔ, cicirzere bɪ do wɔɔ jim ɔ kɔɔkɔɔ, bɪ wɔɔ y'ɔ heer nyɔɔm, kɔ wɔɔ nɪ taaheerle m, ɔ ɔ, ɔ zem bɪ nyɪnta Woso leɔɔɔre nɔ ɔ bɪ tɔ ma. ^{III} A n le da bɪ, wɔɔ y'ɔ heer nyɔɔre ɔ firyure nɔ ɔ, bala, wɔɔ dɔ, ɔ ɔ, firyure n nɪ zem tɔntɔɔre m, ^{IV} tɔntɔɔre n nɪ zem mim dama m, mim dama n nɪ zem taaheerle m. ^V Taaheerle naa do bɪ wɔɔ dam nyannɪ ɔ y, bala, Woso a ɲɔare k'an ta m wɔɔ minto bɪ da wɔɔ heer ɔ an a han, Sɛnt-Ɛspri k'a ka wɔɔ ɔ bɪ m.

^{VI} Sɪra m, dɔmum kɔ Woso a cɪnta bɪ k'a ku bɪ, wɔɔ n nɪ paɲɲawar nɔ ɔ, ɔ b'ɔ dam ma, ɔ ɔ yɔ bɪ, Krista ga wɔɔ mimbɔnyaazannɔ wɔɔ tɔ ma. ^{VII} A wer ta ɔ, kɔ gɔaa n ye, an ga gɔaa tɔrga tɔ ma. A a da ma gɔaa n ye, an ga gɔaa miɲɲa tɔ ma bare m. ^{VIII} Hɔ kɔ Woso a ba k'a wɔɔ ɲɔa k'a nawɔm bɪ hɪnka bɪ ba n nɪ: Wɔɔ nyɪnta mimbɔnyaabɛnno, Krista n a gu an ga wɔɔ tɔ ma. ^{IX} Woso k'awɔɔ ba tɔrga, Krista k'a ga wɔɔ tɔ ma bɪ minto bɪ, an le da haay bɪ, a wɔɔ bɔ le m Woso heerbusu nɔ ɔ. ^X Bala, nyɪnta kɔ wɔɔ ɔ Woso jɪnnɔ bɪ, a zu kɔ ɔ kan a Nyɪ bɪ gare kɪ, an wɔɔ ze kɔ ra kan a kɪ. K'a wɔɔ ze kɔ ra kan a kɪ keere bɪ, an le da bɪ, a wɔɔ bɔmbɔm sɔ a Nyɪ bɪ mɪsɪrbaa m. ^{XI} Naa bɛɛ n'a deem nɪ y, wɔɔ y'ɔ heer nyɔɔm sɔ Woso nɔ ɔ, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma, a ɪ wɔɔ ze kɔ ra kan Woso kɪ.

Adam kan Krista kɪ

^{XII} Gɔaa deem taan... y'a ka mimbɔnyaa n gasɔ durnya ɔ, Adam m. Mimbɔnyaa bɪ do m bɔr ze m. Yɪ a ɔ, nɔcɪnaaɔ, ze n a kɛrgu gɔɔɔ haay ra, bala, ɲ haay mimbɔnyaa ba. ^{XIII} Mimbɔnyaa leɛ ka an nɪ durnya ɔ, Woso n bɔkare an lɛrɔ wɔɔ ka Moyiisi ɔ, bɪ, dɔmum kɔ lɛrɔ wɔɔ ba ɔ bɪ, Woso bɪr gɔɔɔ mimbɔnyaa taar kare ɲ la y. ^{XIV} Kan bɪ kɪ, an a sa Adam dɔmum bɪ ma, an ta Moyiisi dɔmum ra bɪ, ze a so gɔɔɔ ɔ, baa gɔɔɔ kɔ ɲ n Adam mimbɔnyaa bɪ lɔɔ ba rɔ wɔɔ, ze brɔɔ ze sɔ. Adam nyɪnta Krista k'a a ga m, an bɔr bɪ bɔkɔɔrezaa.

^{XV} Bɪ, Woso ganwɔre k'a n'a kam vam bɪ n bɔ kɔ ɔ kan Adam kɔrɔma bɪ kɪ y. Sɪra m, gɔaa deem kɔrɔma ɪ bɔr gɔaa cir ze m, bɪ Woso ganwɔre bɪ gɔtabaa le da, Woso ganwɔre bɪ do ka gɔɔɔ ɔ, gɔaa deem taan... tɔ ma, Yeezuu Krista m, bɪ tɔ ma m, Woso n barka ka gɔaa cir ɔ gɔta. ^{XVI} Hɔ kɔ Woso ganwɔre bɪ n nɪ zem nɪ bɪ bɪ hɔdeem kan hɔ kɔ gɔaa deem kɔrɔma n nɪ zem nɪ bɪ kɪ y. Bala, Adam deem taan... kɔrɔma kɔ Woso a dɔdɔ yar b'a ka, gɔaa haay nɪ mimbɔnyaa kɔre nɔ ɔ. A n bɔkare, mimbɔnyaarɔ kɔ ɲ yɪ ɲ ba gɔta bɪ kur bɪ, Woso ganwɔre bɪ ɲ ba tɔrga. ^{XVII} A yɪ sɪra, gɔaa deem mimbɔnyaa y'a ka, ze n a so gɔaa haay ɔ gɔaa deem bɪ tɔ ma, bɪ Yeezuu Krista deem tɔ ma, gɔɔɔ ɪ hɔ yɪm Woso zi gɔta, a y'a ganwɔre gɔta bɪ kare ɲ ɔ nɔbɪr, an nɪ ɲ bam tɔrga. Krista tɔ ma, ɲ mɪsɪrbaa bare, ɲnɪ cirbɛɔ bɪ.

^{XVIII} K'a yɪ nɔcɪnaaɔ, gɔaa deem kɔrɔma k'a a ka, gɔaa haay nɪ mimbɔnyaa kɔre nɔ ɔ bɪ, maam sɔ bɪ, gɔaa deem tɔrgabaa zibɛɔ gɔaa haay bɔmbɔ an ɲ ba tɔrga, kɔ ɲ nɪ mɪsɪrbaa ba. ^{XIX} Gɔaa deem bɪsɪkare

k'a ka gɔɔɔ haay n a ba mimbɔnyaabɛnno Woso mum ɔ bi, maam sɔ bi, gɔaa deem k'a ye Woso hɔɔnhɔ ma b'a ka, gɔɔɔ gɔta n a ba tɔrga Woso mum ɔ. ^{XX} A n bɔkare, bɔr kɔ lɛ b'ɔ bi, a a ka mimbɔnyaa n a ba gɔta, bi, lɛɛ kɔ mimbɔnyaa pasɔ ɔ bi, Woso barka nyɔnta ɔ gɔta an lɛ da. ^{XXI} Ncɔnaasɔ bi, amba mimbɔnyaa a so gɔɔɔ ɔ zɛ tɔ ma bi, maam sɔ bi, Woso barka y'a som gɔɔɔ ɔ tɔrgabaa tɔ ma, k'a ka, kɔ wɔɔ n mɔsɔrbaa k'a nyare ba ɔ yɛ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma.

VI

Woso ɪ wɔɔ yɔm mimbɔnyaa lombaa nɔ ɔ a cɪcɪrzɛrɛ tɔ ma

^I Bɔ wɔɔ k'ɔ a hi kɛɛrɛ? U gɔɔta ɔ bir mimbɔnyaa bam, kɔ Woso cɪcɪrzɛrɛ n a da ra gɛ? ^{II} Ayy..., fɔga! Kɔ mimbɔnyaa mim bɔnce ni, gɛɛno m wɔɔ m, wɔɔ y'a bam lɔ kɛɛrɛ k'ɔ mɔsɔrbaa ba mimbɔnyaa nɔ ɔ? ^{III} Awɔɔ n a dɔ a ɔ, batem kɔ wɔɔ si bi, ɔ ba wɔɔ ɔ deem kan Krista Yeezuu kɪ a gare bi nɔ ɔ ra? ^{IV} Batem bi sire nɔ ɔ bi, wɔɔ bir n y'a ɔ kan kɪ a zɛ bi nɔ ɔ, k'an bir yɪrɛ ɪ ɔ, kɔ Krista a mum bɔ ɔ gɛɛno bire ɔ Zɪ paŋŋa m bi, maam sɔ bi, kɔ wɔɔ n mɔsɔrbaa daa ba.

^V Bala, ɔ ba kɔ wɔɔ ɔ deem kan kɪ a zɛ nɔ ɔ bi, wɔɔ y'ɔ bam deem kan kɪ sɔ a mumbɔsɛrɛ nɔ ɔ. ^{VI} U a dɔ muŋŋa, ɔ ɔ, mɔsɔrbaa kɔ wɔɔ n ta m biisi bi, n y'a wɔ godarkɔra ma kan Krista kɪ. Kɔ mimbɔnyaa k'a ni wɔɔ ɔ bi paŋŋa n a da, k'ɔ bi nyɔnta mimbɔnyaa lonno dɔ y. ^{VII} Denter m, gɔaa k'a ga bi, mimbɔnyaa paŋŋa ba zi dɔ y. ^{VIII} Bala, kɔ wɔɔ ga kan Krista kɪ bi, wɔɔ sɪra ka, ɔ ɔ, ɔ mɔsɔrbaa bam kan kɪ sɔ. ^{IX} Bala, Krista k'a a mum bɔ ɔ gɛɛno bire ɔ bi, a bi gam dɔ y, zɛ paŋŋa ba zi dɔ y. ^X Krista ga galleem deem, an a gɔ kɔ ma kan mimbɔnyaa kɪ, dɔmum haay minto. Dɪtaa naa, a mɔsɔr, bi mɔsɔrbaa bi ba a nawɔm Woso tɔ ma. ^{XI} Awɔɔ sɔ, k'a dɔ a ɔ, awɔɔ gɪnga, a a gɔ kɔ ma kan mimbɔnyaa kɪ, bi awɔɔ ɪ mɔsɔrbaa bam kɛɛrɛ Woso tɔ ma, Yeezuu Krista zɛkɔra nɔ ɔ.

^{XII} A b'a ya, a ka kɔ mimbɔnyaa n a so a mɛ k'a ni zɛm bi ga b'ɔ y, a yaa a ka awɔɔ n zu a mɛsim letaamarɔ ɔ. ^{XIII} A b'a mɛ vɛŋŋɛrɔ sa, a ŋ ka mimbɔnyaa ɔ, k'an ŋ sa an ŋ ba a zibɛə mɔr y. Awɔɔ n'a bam bi, k'a muŋŋɔɔ sa a ka Woso ɔ, a mum awɔɔ bɔ ɔ gɛɛno bire ɔ, k'a mɛ vɛŋŋɛrɔ wɔɔ sa, a ŋ ba zi muŋŋa bare mɔr. ^{XIV} Mimbɔnyaa bɛɛ y'a so awɔɔ ɔ dɔ y, bala, awɔɔ ba lɛ nɔ ɔ y, Woso barka nɔ awɔɔ n ta ɔ.

Woso zibɛənyɪnɔ m wɔɔ m

^{XV} Naa jɪ m bɔ ni? Kɔ lɛ bɛɛ y'a so wɔɔ ɔ dɔ, bi Woso barka wɔɔ n'a nɔ ɔ bi, wɔɔ y'a nam bi lɛ m, k'ɔ mimbɔnyaa ba ra? Ayy..., fɔga! ^{XVI} Awɔɔ n a dɔ a ɔ, k'awɔɔ a muŋŋa sa, a ka gɔaa ɔ k'a zu a hɔɔnhɔ ɔ, gɔaa k'awɔɔ ni zure a hɔɔnhɔ ɔ bi lonno n'awɔɔ m na? A ɪ yɪrɛ ɪ ɔ, kɔ mimbɔnyaa lonno n'awɔɔ ni, bi mimbɔnyaa a ka awɔɔ n gɪnga, gɛɛ kɔ Woso hɔɔnhɔ awɔɔ ni zunɔ ɔ, bi Woso mɔsɔrbaa k'an tɔrga ka awɔɔ ɔ. ^{XVII} Bi, ɔ Woso barka da. Nyɔnta k'awɔɔ ɔ biisi mimbɔnyaa lonno rɔ wɔɔ, awɔɔ bi zu hɔdɪndare kɔ ŋ y'a dɪnda awɔɔ m b'ɔ kan a heer kɪ haay. ^{XVIII} Awɔɔ yɔ kɔ n y'a ɔ mimbɔnyaa wɔ ɔ bi, awɔɔ a ba tɔrgabaa lonno. ^{XIX} Makrarɔ yaargarɛrɔ mɔɔ ŋ sa meerbaa bi nɔ ɔ, k'awɔɔ n hɔ kɔ mɔɔ n'a hum bi jɪ ma, bala, awɔɔ bir a dam ma, an ni minno wɔɔ jɪ mare y. Amba awɔɔ nyɔnta biisi, a a muŋŋɔɔ ba dintim kan zibɔnyaa dɔ haay kɔ zibɛə lonno, a a ba Woso bɪsɪkamazanno bi,

keere naa, k'a muɲɲoo ba turgabaa zibæə lɔnno, k'a musurbaa muɲɲa ba Woso mum m.

^{XX} Nyunta k'awoo ō mimbonyaa lɔnno ro woo, turgabaa zibæə mim n nyunta awoo ma y. ^{XXI} Bo awoo yi, zibæəro woo duro no o? N nyannu ta awoo m her, bala, η nyamborle bi, ze m. ^{XXII} Bi keere naa, n y'awoo yo mimbonyaa wo ō, a a ba Woso lɔnno, ho k'awoo n'a yire a no ō bi, musurbaa k'a Woso no yi m, a nyamborle bi, musurbaa k'a nyare ba ō bi yire m. ^{XXIII} Bala, mimbonyaa yawora bi, ze m, bi ganwore ku Woso n'a kam nibir bi, musurbaa k'a nyare ba ō bi m, woo Zuuba Yeezuu Krista zekora no ō.

VII

Moyiisi lero bæe y'a so kristagooa ō y

^I M danyino, awoo ho ku moo n n'a nɔam ku m a hi awoo m naa do muɲɲa, bala, awoo lero do. Ba goaa goota an musir bi le tur a so ō. K'a zaa bi ga, le n a so ō do y. ^{II} Ū makra sa: lero woo no ō, n y'a cunta ku lo b'a gū a zim ma k'a zim bi bæe bi ga y, bi k'a zim bi ga, le k'a so lo b'ō k'an goota an bir kan a zim bi ki a musurbaa domum ō bi n a ya, an a so lo b'ō do y. ^{III} Bi, ku lo bi goaa vanta sa a zim bi ni meeyaa m, lo bi bir n nawom jaandər. Bi k'a zim bi bi ga, le bi n a ya, an a so ō do y, a a da ma an goaa vanta sa, bi n b'a dam ma n a hi ma jaandər y. ^{IV} M danyino, a maam so, lero woo y'a so awoo ō biisi. Keere naa, a ze awoo ō ku ra kan Krista k'a ga woo to ma bi ki, le n a ya, an a so awoo ō do y, awoo gunga so. Goaa vanta y'a so awoo ō keere, goaa k'a mum bo ō gæno bire ō bi m, ku woo n'ō da ma ō zibæəro muɲɲoo ba Woso to ma. ^V Bala, nyunta ku woo ō biisi, ō ni musurbaa bam mesim letaamaro no ō bi, lero woo minto bi, letaamaro bonyaro nyunta ηn'ŵ woo me jilli bi dam zi bonyaro bare ō, ηn'ŵ tam woo m ze buncə ō. ^{VI} Biisi bi, lero woo, woo ba n y'a ō a lɔnno, ηn'a so woo ō, keere naa, lero woo buncə ō, gunga woo ō, Woso woo bo η wo ō. Keere naa, woo ō da ma, ō Woso zi ba zaa daa no ō, Sent-Əspri zaa m, lero zaa gusire k'a ni Moyiisi ci ō bi bæe do y.

Lero woo bir goaa yom

mimbonyaa wo ō y

^{VII} Naa ji m bo ni? Mimbonyaa m, lero woo m na? Ayy..., fūga! Bi, ku lero woo bæe m, moo b'a dom ku bo m mimbonyaa y. Bala, moo bi goaa ho letaamaro dore, ku lero woo bæe y'a cunta, η ō: <I b'a ka i le m bir goaa ho zi y.> ^{II} A m naa, mimbonyaa n a na lero ku η y'a cunta ro woo ma, an zaa yi moo gor zi, an moo le ka goaa ho letaama do haay zi. Bala, ku lero woo ba ō, mimbonyaa bi, ho gər m. ^{IX} Biisi bi, lero woo ku η ba ō bi, moo musir. Bi, lero ku η bi bor bi, mimbonyaa n a mum bo ō, moo m ga. ^X Ncinaas bi, moo muɲɲa mim bi no ō bi, lero ku η ni musurbaa ler bom moo m, broo a ka moo n ga. ^{XI} Bala, a na mimbonyaa b'ŵ lero woo le m, an bra ba moo m, an a ka, lero woo n moo ze gər.

^{XII} Bi ku lero woo a to η y'a ō Woso zi, le biyæə muɲɲa, a turga, ho muɲɲa m. ^{XIII} Bi, ho k'an muɲɲa bi y'a ka moo n ga ra? Ayy..., fūga! Mimbonyaa i moo ze, ho muɲɲa a a sa, an moo ze m gər. Yi

a u, ncunaau, ku mimbonyaa bonyaabaa n a hunka. Lero woo y'a ka, mimbonyaa bonyaabaa gotabaa n a hunka paan....

Mimbonyaa k'a a so goaa u mim

XIV Woo do, u u, lero woo a to n y'a u Woso zi. Bi ku moo nu, goaa m moo m bala, mimbonyaa n moo si, an moo ba a lo. XV Moo bur m zi ku moo n'a bam ju dore y, ho ku moo le n taa ku m a ba bi, moo bur bi bare y, ho ku moo le baa ku m a ba bi, moo n'a bam. XVI Bi, k'a nu yure i u, ho ku moo le baa bi, bi moo n'a bam bi, moo ye keere m u, lero woo munja. XVII A i yure i u, ho bonyaa ku moo n'a bam bi, moo bee n'a bare y, mimbonyaa k'a nu moo no u bi n'a bam. XVIII Bala, moo do moo u, moo gur zi, (b'u k'a hi a u: moo mesim no u bi) ho munja ba u y. Moo i zi munja bare letaama m, bi moo ba a bare panja nu y. XIX Moo bur zi munja ku moo n'a noam bi bare y, zi bonyaa ku moo bur a noam bi moo n'a bam. XX Ku ho ku moo le baa bi moo n'a bam bi, moo munja bee n'a bare y, mimbonyaa k'a nu moo u bi m.

XXI Moo tir a yum, ku moo u, ku m zu lero woo u, moo ba a panja nu y. Zi bonyaa bare panja moo m ta m bala. XXII A i yure u, moo heer no u, moo Woso lero woo nsa, XXIII bi, moo i le vanta yure an nu zi bam moo murrbaa no u, an nu zoo bam kan lero ninjoo ku moo hoon nu kan n ki ro woo ki. Le vanta bi do k'a nu moo u bi n'a kam, moo nu m bam mimbonyaa panja k'a nu moo u bi lo. XXIV Cicirzaa m moo m! Nka nu moo yom me k'a nu tam moo m ze bunce u bi wo u? XXV Woso m, Yeezuu Krista woo Zuuba bi to ma, Woso m leboore yu!

Naa haay to ma, a i yure i u, ku moo munja nu, moo hoon moo ba Woso lero woo lo, moo mesim n bokare an moo ba mimbonyaa lo.

VIII

Yeezuu Krista minto bi, Sent-Espri y'a so kristagoo u

I Keere naa, Woso b'a yare an gooo ku n Krista Yeezuu no u ro woo dodo yar y. II Bala, Yeezuu Krista no u, le ku *Sent-Espri a sa k'a murrbaa ka moo u bi, a moo bombu le k'a nu mimbonyaa m k'a nyunta k'a moo gaa a ta moo m ze no u bi wo u. III Ho ku Moyiisi lero woo n a da ma n'a ba, gooo ku n'a da ma nu zu u bi minto bi, Woso ho bi do ba. Woso k'a a Nyi bi nyoo mesim no u, an bor mimbonyaabonno mesim m k'a bi n yu mimbonyaa wo u bi, a mimbonyaa dodo yar. IV Naa do ba Woso u, ku turgabaa ku lero woo a cunta bi n ku yu, woo gur zi. Woo k'u bur murrbaa bam do mesim no u bi, Sent-Espri panja no u m. V Bala, gooo ku n nu mesim murrbaa bam no woo, ho ku murrbaa bi do le n taa n'a kam ma, bi gooo ku n nu murrbaa bam Sent-Espri panja murrbaa no u ro woo, ho ku Sent-Espri le n taa bi n'a kam ma. VI Mesim hoonho kama bi, ta a nawom goaa m ze bunce u, bi, Sent-Espri hoonho kama bi, ta a nawom goaa m murrbaa kan laafu ki bunce u. VII Bala, Woso junno m mesim hoonho woo m, bala, mesim bur zum Woso le u y, a b'a dam ma so an zu u y. VIII Maam so bi, gooo ku n nu yem mesim hoonho ma ro woo, b'a dam ma, nu Woso no yu y.

IX K'awoo nu, mesim bee y'a so awoo u y, Sent-Espri y'a so awoo u, bala, Woso Espri b'u y'awoo no u. Ku goaa ba Krista Espri bi nu, Krista goaa bee n'a zaa nu y. X Bi, Krista y'awoo no u, sira m, awoo me bi zem

bi ga mimbonyaa to ma. Bi, ku n y'awoo ba turga minto bi, Sent-Espri mitsirbaa y'awoo no u. ^{XI} Ku Woso k'a Yeezuu mum bo u gaeo bire u bi Espri y'awoo no u, Woso bi do, k'a Yeezuu Krista mum bo u gaeo bire u bi zum ku u kan a Espri bi ki, an mitsirbaa ka awoo me k'a ni zem bi ga b'u.

^{XII} Ncinaasu bi, m danyino, pakra bee m, ku woo n zu mesim hoonho b'u do y, Sent-Espri n'a noam bi woo u ga m, u a ba. ^{XIII} Bala, k'awoo y'a mitsirbaa bam a mesim hoonho no u, awoo gungare, bi k'awoo a mesim hoonho zibaeero woo da jum u Sent-Espri panja no u, awoo mitsirbaa bam. ^{XIV} Bala, guoo haay ku Woso Espri n ni kare u lee ro woo, broo m Woso nyino. ^{XV} Espri ku Woso a ka awoo u bi bir awoo bam lonno, k'awoo n a ya a bir nyibaeo no u y, Espri bi do, awoo ba a nawom Woso nyino, an n'a kam woo ni Woso birm, u u: <Aba>, a ji k'a hi a u: <Baaba>. ^{XVI} Espri bi do n n'a kam woo n n'a dore u heer u muja, u u, Woso nyino m woo m. ^{XVII} Ku Woso nyino m woo m bi, woo n ni zem b'u so honta k'a cinta woo m b'u, woo zem b'u so u kan Krista ki, bala, ku woo fir yi kan ki, woo nyintam kan ki a leboore no u so.

Woso le taa ku woo m bi nyinta a leboore no u

^{XVIII} Moo y'a gungam moo u, fir k'u n'a yum her naa b'a dam ma fugea, an a makra ba kan leboore ku Woso n ni zem b'a hunka woo m bi ki y. ^{XIX} Ncinaasu ni, durnya ni dom Woso nyino hunkare domum ma, kan a heer ki haay. ^{XX} Durnya bi haay a ba ho vam, a bee y'a noa maam ni y, Woso k'a a da vambaa ma bi minto m, bi durnya goota an n'a gungam k'a bi bo vambaa bi no u. ^{XXI} Bala, Woso durnya bi yom vambaa lombaa bi wo u so k'an zekora yi kan Woso nyino woo soamunja ki, kan u leboore bi ki so. ^{XXII} A n bokare woo do, u u, durnya bi jilli i fir yum, an ni kore no u dutaa, amba lo k'a ni nyosi bam bi m. ^{XXIII} Durnya bi bee n'a deem ni y, woo i fir yum u heer u, do ku woo nawom domum ku Woso n ni zem bi woo ba a nyino paan...ro, an woo me bumbo bi ma. Woso Sent-Espri ka woo u leekare ganwore, k'u bokare u bi ganworeo ku u goota ro woo yi. ^{XXIV} Bala, woo bumbore yi, bi gunga no u m. Ku guaa i ho k'a n'a gungam k'a b'a yi bi yire a mum m, gunga bee m bi do y, nka n'a yare an ho k'a n'a yire a mum m gunga? ^{XXV} Bi, ku woo i ho ku woo bir a yire u mum m bi gungare, do woo nawom ma kan boraama ki.

^{XXVI} Maam so bi, Sent-Espri i zem so, an n'a dam woo han, u panjawar no u. Bala, ku woo n yaadare do an a ga ku u ba bi, Sent-Espri muja i yaa dam woo to ma, hoonsiboore ku guaa b'a dam ma an a ji hi no u. ^{XXVII} Bi, Woso k'a ho k'a ni guaa heer u do bi, a ho ku Sent-Espri le n taa bi do. Bala, yaa ku Sent-Espri n'a dam wosogoo woo to ma bi, a da a nawom amba Woso n le n taa bi m.

^{XXVIII} Woo do so, u u, Woso n n'a kam mim haay woo... ni ku zeh u, un'i yum muja guoo haay ku u ni Woso noam no woo ma, guoo k'a u bir amba a a cinta bi m. ^{XXIX} Bala, guoo ku Woso lee ka, an u bo u ro woo, a a cinta so ku u ni bi bo ku u kan a Nyi bi ki, k'a Nyi bi m yi Nyi jitaare danyino cir bireyaa u. ^{XXX} Guoo ku Woso lee ka an u bo u ro woo, a u bir so, u bir k'a u bi, a u ba turga, k'a u ba turga bi, a u to busu a leboore no u so.

Woso noare gotabaa

XXXI Bɔ wɔɔ n'ɔ yare ɔ a hi? Kɔ Woso ɪ kan wɔɔ ki, nka m ni bɔrm wɔɔ ra? XXXII Woso n a muɲɲa Nyɪnnu bi bɔ le m y, a a ka ɲn'a zɛ wɔɔ haay tɔ ma. K'a a yo an ye naa do ma bi, a hɔ haay kam wɔɔ ɔ kan a Nyi bi ki. XXXIII Nka m ni mim kam gɔɔ kɔ Woso ɲ bɔ ɔ rɔ wɔɔ ra? Gɔsi, bala, Woso ni ɲ bam turga. XXXIV Nka m ni ɲ dɔdɔ yarle? Gɔsi, bala, Yeezuu Krista ɪ ga, an le da bi, a a mim bɔ ɔ, an ni nyɪntam Woso bɪsɪ ɔ, an ni yaa dam wɔɔ tɔ ma. XXXV Nka m ni wɔɔ gom ɲɔare kɔ Krista n ta m wɔɔ minto bi ma? Fɪryɪre m gɛɛ heerzekuma ni, gɔɔ kɔ ɲ ni cicir kam wɔɔ ma rɔ m gɛɛ nɔ ni, ta dɪgɪbaa m gɛɛ mim kɔsi ni, gɛɛ zɛ ni? XXXVI Amba n y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ bi m, n ɔ: ɪbu tɔ ma m, n ni wɔɔ zɪnzɛm wakati haay nɔ ɔ, n yɪ dɪgam wɔɔ ma, am seero kɔ ɲ ni tam k'a yaa n ɲ zɪnze rɔ wɔɔ ho bi m. XXXVII Bi, naa haay nɔ ɔ, damazanno paan...rɔ m wɔɔ m, a zaa k'a wɔɔ ɲɔa bi tɔ ma. XXXVIII Bala, mɔɔ dɔ kan heerkoodɔbaa ki, m ɔ: zɛ, gɛɛ misɪrbaa, malekarɔ gɛɛ paɲɲasourezanno kɔ ɲ ni ta ɔ, hɔ k'an ta ɔ her, gɛɛ an ni zem booti m, paɲɲazanno haay, XXXIX mim ɔ paɲɲazanno, gɛɛ paɲɲazanno kɔ ɲ ni tara ɔ, gɛɛ hɔ kɔ Woso a da haay, sɪ b'a dam ma an wɔɔ gɔ ɲɔare kɔ Woso n ta m, wɔɔ tɔ ma, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista zekɔra bi nɔ ɔ bi ma y.

IX

Woso ɪ Israyel gɔɔ wɔɔ bɔ ɔ

I Sɪra mɔɔ n'a hum, Krista zekɔra nɔ ɔ, mɔɔ bir ɲɔaar bare y, Sent-ɛsprɪ a zɛ kɔ ra kan mɔɔ heer ki, ɲni mɔɔ sɪra bi hire kaseti kare. II Mɔɔ ɪ heerzaarbare gɔta m, m heer ni busum dɔmum haay. III Mɔɔ y'a ɲɔam k'an bir yɪre ɪ ɔ, Woso kaanm mɔɔ m, m bir laatɔ Krista ma, m danyɪnɔ, m zɪrɔ wɔɔ, mɔɔ do gɔɔ wɔɔ tɔ ma, k'a ɪ yɪre, ɪ ɔ, naa yɪm ɲ bɔmbɔre. IV ɲ muɲɲɔɔ m Israyel zanno, Woso n ɲ bɔ ɔ k'a ɲ ba a nyɪnɔ, an a leɔɔre ka ɲ ɔ kan a gɔaasɪbabaa zaarɔ ki, a lerɔ ki, a Woso daɔre zaa ki, lerbɔrerɔ ki. V ɲ yaabɔɔ m Abraham m, Izakki kan Zakɔɔb ki m. Kɔ yɪre nɔ ɔ ni, Krista bi, ɲ do gɔaa m. Krista muɲɲa ni hɔ haay burɔ ɔ. A m Woso, a tɔ m leɔɔre yɪ dɔmum haay nɔ ɔ. Amina!*

VI A bir yɪre ɪ ɔ, jɪra Woso ɔ ler k'a bɔ bi ra wa, bi, Israyel yanɲɔɔ wɔɔ haay bɛɛ m Israyel do gɔɔ paan...rɔ y, VII Abraham yanɲɔɔ haay bɛɛ n a nyɪnɔ paan...rɔ y, bala, Woso a hi Abraham m, a ɔ: <Izakki n n'i nyɪnɔ kɔ mɔɔ ɲ ler bɔ ɪbu m nɔ wɔɔ yɪre.> ɔ Naa k'a hi, a ɔ: nyɪnɔ kɔ gɔaa ni ɲ yɪre, am gɔaa haay hɔ bi m bi, brɔɔ bɛɛ m Woso nyɪnɔ y, bi nyɪnɔ kɔ n yɪ ɲ ler bɔ rɔ wɔɔ, brɔɔ n ni dɪgare ɲ ma yanɲɔɔ paan... rɔ. IX Ler kɔ Woso a bɔ bi ba n ni: <Kɔ dɔmum kɔ mɔɔ cɪnta b'a ku, mɔɔ yɪ m yare m bɔr, Saara m nyɪyar yɪ.>

X Naa bɛɛ n a deem ni y, cirgɔrenyɪnɔ kɔ Rebeka ɲ yɪ rɔ wɔɔ zɪ deem, wɔɔ yaaba Izakki m. XI A n bɔkare, Woso y'a muɲɲa zaa m, an n'a gɔaa bɔɲ ɔ a hɔɔnhɔ ma, a bir dɪgam zi kɔ gɔɔ a ba bi ma y, dɪga a nawom a muɲɲa letaama ma, an ni gɔɔ birm. Woso k'a le n taa kɔ zaa naa do n gɔɔta an bir ta ɔ bi, an a tɔ nyɪnɔ wɔɔ m yɪ y. Maam bi, ɲ n a da ma ɲni hɔ muɲɲa, gɛɛ hɔ bɔnyaa ba y. XII A n leɛ ka nyɪnɔ

* ɪ:V 9.5 N y'a da ma, n n'a wusigɔ sɔ, n ɔ: «Kɔ Woso tɔ n leɔɔre yɪ dɔmum haay nɔ ɔ! Amina!».

wɔɔ yure ma bi, a a hi Rebeka m, a u: <Nyuno wɔɔ poore bi n n'a som jitaare b'u.> ☐☐ Amba n y'a gursira ba Wosoci u, n u: <Mɔɔ Zakɔɔb ŋɔa, m Eso bɔ m je m> bi m.

XIV Bɔ wɔɔ kɔ a hi? Kɔ a hi, u u, Woso bir a zi bam turga ra? Ayy..., fuga! XV Bala, Woso a hi Moyiisi m, a u: <Gɔaa kɔ mɔɔ le n taa bi, mɔɔ ni m ŋɔare zi bam kan ki, gɔaa kɔ mɔɔ le n taa bi, mɔɔ n'a cicir ze m.> ☐☐ Woso muŋɔbaa bi bir zum kɔ u kan gɔaa hoɔnhɔ ki y, b'a ba a zibɔe ma so y. Woso deem an ta ma, kɔ nka a le n taa b'a bi zaa cicir ze. XVII Naa minto m Wosoci bi n'a hi Ezipti cir m, a u: <Mɔɔ y'ibu cinta cir kɔ m m paŋɔa bi hunka, bisi k'i n'a kam mɔɔ ma bi nɔ u, kɔ mɔɔ tɔ m bɔ durnya lee haay u.> ☐☐ Ncinaasu bi, kɔ nka Woso le n taa, b'a cicir ze, kɔ nka a le n taa so, b'a ka so a zaa n a ba busikɛr heerkare nɔ u.

Woso i gɔɔɔ bɔŋ u a hoɔnhɔ ma

XIX Gɔaa a da ma an a hi, a u: <K'a i yure ncinaasu, bɔ m Woso n a ya, an ni hɛen sim gɔɔɔ ma? Bala, nka n'a dam ma an bisi ka a hoɔnhɔ ma?> XX Bi, ibu k'i m gɔaa, bɔ zaa n'ibu m k'i bisi ka kan Woso ki? Taanm y'a hum a dɔre zaa bi m, a u: <Bɔ m, ibu m mɔɔ dɔ ncinaasu ge?> XXI Mɔrdor y'a so ji k'a ni zi bam ni b'u, a a da ma, an ji deem-deem bi yɔɔ an mɔr dɔ m cibsɔ tɔ ma, an mɔr dɔ m so, dɔmum haay zibɔe tɔ ma.

XXII Woso a ŋɔa k'a a nomaa hunka, a a ŋɔa so kɔ n n'a paŋɔa dɔ, an bɔkare, gɔɔɔ kɔ ŋ y'a ga dɔdɔyarle m Woso nɔ k'a ma u kan ŋ ki bi minto rɔ wɔɔ, Woso a gu an bɔr a muŋɔa ma, an ŋ dɔdɔ yar y. XXIII K'a leboore gɔtabaa hunka gɔɔɔ k'a ni ŋ cicir zem nɔ wɔɔ m. Lee a ka an brɔɔ banka k'a leboore ka ŋ u. XXIV Bi, gɔɔɔ wɔɔ duro m wɔɔ m, a n wɔɔ bir zɔfɔrɔ barla bala y, wɔɔ bir a u so doro vantɔɔ gɔɔɔ barla. XXV Naa Woso a hi wosolesinnɔsorazaa Ozee ci u bi, a a hi, a u:

Do kɔ mɔɔ do beɛ m bi,
mɔɔ y'a hum ma, m do,
do kɔ mɔɔ bir a ŋɔam biisi bi, mɔɔ y'a hum ma, m ŋɔare do.

XXVI Lee kɔ n y'a hum ni hoɔ, n u: <Mɔɔ do beɛ n'awɔɔ m bi,>
lee bi do n ŋ birŋ u, n u: <Woso k'an mɔsir bi nyuno.>

XXVII Ezayii Israyel do bi mim hi so, a u: <Baa kɔ Israyel gɔɔɔ wɔɔ pasi, an higota le ra nyuntaayaa m bi, gɔɔɔ kɔ ŋ ni bombɔre yure ŋ barla rɔ wɔɔ, bi yum gɔta y. XXVIII Bala, Zuuba ho k'a nyunta an a hi haay bi bam tara burɔ u zɔɔ-zɔɔ.>

XXIX Amba Ezayii a ya, an a hi, a u:
Kɔ ho haay Zuuba bi beɛ yanŋɔɔ to wɔɔ m poore y,
bɔ wɔɔ nawom kɔ u kan Sodom kɔ ki,
u u ba am Gomɔɔr kɔ ho bi m.*

Sira ka Yeezuu Krista u n ni gɔaa bam turga

XXX Naa ju m bɔ ni? Do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ kɔ ŋ n nyunta ŋ n'a ka turgabaa ma rɔ wɔɔ, ŋ turgabaa yi, turgabaa k'a a to sirakare nɔ u m. XXXI A n bɔkare, Israyel gɔɔɔ kɔ ŋ n'a kam lero kɔ ŋ ni turgabaa kare ŋ u rɔ wɔɔ ma bi, ŋ n a da ma, ŋ n zu lero wɔɔ duro u y. XXXII Bɔ minto ni? A i yure i u, Israyel n a ka ma k'a yi muŋɔa Woso mum u sirakare nɔ u y, a ka a u ma, k'a yi muŋɔa zibɔero muŋɔɔ bare nɔ u. Ncinaasu

* ☐☐:XXIX 9.29 K'a dɔga Sunjɔda Ci 19 bunce u.

ni, ηn'a gəm zε, gənzεrε jaa bi ma, XXXIII amba n y'a gursura ba Wosoci
 u bi m, n u:
 K'a dıga a, mɔɔ ı gənzεrε jaa cıntam *Siyon u,
 jaa m, an ni gɔaa dom.
 Bi kɔ gɔaa sira ka u, a bi nyannı bıre y.

X

Zıfɔrɔ kan do vantɔɔ gɔɔɔ kɪ Zuuba deem

^I M danyınɔ, hɔ kɔ mɔɔ lε n taa, m n'a yem Woso han bi, a ye mɔɔ
 nawom kɔ zıfɔrɔ wɔɔ n bɔmbɔrε yi. ^{II} Bala, mɔɔ m da ma, m a hi, m
 u, η y'a tontɔɲ u Woso kama nɔ u, bi hɔdɔrε ı jira tontɔrε bi do nɔ
 u. ^{III} Kɔ η n Woso k'a ni gɔaa bam tırga bi zaa ji dɔ bi, a mɔɲɔɔ m
 tırgabaa zaa η y'a cınta, naa do a ka η n zu zaa kɔ Woso ni gɔaa bam
 tırga b'ɔ y. ^{IV} Bala, Krista hɔ kɔ Moyiisi lεrɔ wɔɔ a cınta bi ba haay an
 a nya, kεrε naa, gɔaa haay k'a sira ka Yeezuu Krista u bi, Woso ı bi
 zaa bam tırga.

^V Moyiisi tırgabaa k'a n'a tom lεrɔ nɔ u bi mim hi, a u: «Gɔaa k'a ni
 zum lεrɔ wɔɔ haay u bi mısırbaa bam lεrɔ wɔɔ tɔ ma.» [□] Tırgabaa kɔ
 sırakare n'a kam bi mim ba n ni: «ı b'a hi ı heer u, ı u, nka n ni tam
 brama?» Naa do naa, a hi ıbu u, k'i u, nka n ni tam brama an a ka
 Krista m zer? ^{VII} ı b'a hi sɔ, ı u, «nka n ni zerm tara noom u?» Ncınaas
 naa, a hi ıbu u, k'i u, nka n ni zerm an a ka Krista m bɔ gəno bire
 u? ^{VIII} Lemim nyınta bi y'a hire a u lɔ kεrε? A y'a hire, a u: «Lemim
 bi y'i jır u, ıbu lε kan ı heer kɪ an ta u.» A n bɔkare, sırakare lemim
 bi do wɔɔ n n'a pa dam naa. ^X K'ıbu bɔ ı lε ma gɔaa haay lεε, ı u,
 Yeezuu Krista m Zuuba, k'ıbu sira ka ı heer u, ı u, Woso a mım bɔ u
 gəno bire u, ıbu bɔmbɔrε yırε. ^X Bala, kɔ gɔaa sira ka a heer u, bi
 Woso a ba tırga. Kɔ gɔaa a sırakare bɔ a lε ma gɔaa haay lεε, bi Woso
 a zaa bɔmbɔ. ^{XI} Bala, Wosoci a hi, a u: «Kɔ gɔaa sira ka u, a bi nyannı
 bıre y.» [□] Naa minto bi, zıfɔ kan do vanta gɔaa kɪ b'a hɔnhɔ y, η haay
 Zuuba deem, an ni hɔ mɔɲa bam gɔɔɔ haay kɔ η ni yaa dam ni rɔ
 wɔɔ m. ^{XIII} Bala,

gɔaa biyəə k'a ni Zuuba tɔ birm bi, a bɔmbɔrε yım.

^{XIV} Bi, η y'a bam lɔ ηn'a bir, kɔ η n sira ka u? N y'a bam lɔ ηni sira ka
 u, kɔ η n a mim ma? N y'a bam lɔ ηn'a mim ma, kɔ gɔaa n a pa da η
 ni? ^{XV} Bi, gɔaa y'a bam lɔ k'a mim pa da, kɔ n n'a nyɔɔ? Amba n y'a
 gursura ba Wosoci u, n u: «Gɔɔɔ kɔ η ni zem k'a bi lemim nyınta bi pa
 da rɔ wɔɔ leekure ı heernyınta kam.» ^{□□} Bi, gɔɔɔ wɔɔ haay bεε lemim
 nyınta bi si y. Amba wosolεsinnısorazaa Ezayii a hi, a u: «Zuuba, nka
 ı sira ka lemim kɔ wɔɔ pa da b'ɔ?» ^{□□} Naa minto bi, bɔ sırakare n
 nawom lemim kɔ gɔaa n'a tɔr kam ma bi nɔ u, bi lemim bi do k'a n'a
 mam bi, Krista lemim m.

^{XVIII} Bi, mɔɔ laaka dam kεrε wa, Israyel do bi n lemim bi ma ra? N
 y'a ma sım! Bala, n y'a da Wosoci u, n u: «N leer lee ku tara burə haay
 ra, η meerbaarɔ m ta durnya lεzoji u.» ^{□□} Mɔɔ yi m yarε m laaka da
 sɔ, Israyel do bi, an lemim bi ji ma ra? A lεkare hɔ, Moyiisi a hi, a
 u: «Mɔɔ y'a kare awɔɔ m jim ba do kɔ mɔɔ do paan... bεε m bi minto,
 mɔɔ y'a kare awɔɔ nɔ n ma u, do k'a hɔɔn ba u tɔ ma.» ^{□□} Ezayii n a
 ya, an a hi, a u: «Gɔɔɔ kɔ η bir a kam mɔɔ ma rɔ wɔɔ ı mɔɔ yi, mɔɔ
 m hunka gɔɔɔ kɔ η n hɔsi ye mɔɔ han rɔ wɔɔ m.» ^{□□} Kɔ Israyel mim

ni, Woso a hi, a u: <Domum haay, mɔɔ m wɔ nyɔɔ do k'a bir yere y, an ni bisi kam bi zi.>

XI

Woso n a bo Israyel do b'u y

^I Kɔ m m ya, m laaka da wa, Woso bi a bo a u, a do b'u ra? Ayy..., fiɔga, mɔɔ n a gunga y! Bala, Israyel gɔaa m mɔɔ muɔɔna m, Abraham yanɔna m mɔɔ m, m to mɔɔ u Benzamen do bi barla. ^{II} <Woso n a bo a do k'a lɛɛ ka an a bo u b'u y.> Awɔɔ ho kɔ Wosoci bi n'a hum *Elii k'a bɔr an bi Israyel mimbɔnyaarɔ k'a η ba rɔ wɔɔ dunda Woso m bi do. ^{III} A a hi, a u: <Zuuba, η y'ibu lesinnisorazanno wɔɔ zɔnzɛ, ηn'ibu manɔijaarɔ wɔɔ wurgɔ, mɔɔ i gɔɔta m deem, ηn'a kam ma k'a mɔɔ mee bo u.> ^{IV} Bi, bo Woso a hi ni? A a hi, a u: <Mɔɔ m gɔɔɔ bo u tisi saanhuna, m ho, η n kukurɛ zɛ, η n yaa da *wosobaawom Baal ni y.> ^V Ncinnaaɔ bi, her domum naa nɔ u sɔ naa, gɔɔɔ ta u poore, Woso n η bo u a hoɔn n'a ηɔa to ma. ^{VI} N bo a u, a hoɔn n'a ηɔa to ma, η zibæro to ma bɛɛ y, kɔ m bɛɛ m, Woso hoɔn bɔɔre bi bi yim hoɔn bɔɔre paan... y.

^{VII} Kɔ a hi, u u lo? Ho kɔ Israyel n'a kam ma bi, an a yi y, bi gɔɔɔ kɔ Woso η bo u rɔ wɔɔ a yi. Gɔɔɔ kɔ η gɔɔta rɔ wɔɔ heer kare ba, k'a bi hoɔi ji ma y. ^{VIII} Amba n y'a gɔrsira ba Wosoci u, n u: <Woso a ka η hoɔn n a ta, η mum n ta u, bi η bir lɛɛ yire y, η tor n ta u, bi η bir mim mare y, an ta an her domum ku.>

^{IX} David a hi sɔ, a u: <Kɔ η hɔbire n nyinta η ma am banɔa k'a ni ho sam bi m, am zanɔa ho bi m, kɔ η n'a dundo, ηni honhɔrle yi a n'a gaku u kan η zibæro ki. ^X Kɔ monsigɔ n ka η mum la, kɔ η bi lɛɛ yi do y, kɔ η ni bir kuntɛm tee....>*

^{XI} Mɔɔ m ya, m ni laaka dam, zɔɔfɔrɔ wɔɔ kɔ η y'a gɛm zɛ naa, a do η y'a u fiɔga ra? Ayy..., fiɔga, mɔɔ n a gunga y! Bi, η korɔma bi minto bi, do vantɔɔ gɔɔɔ bombɔre yi, kɔ bi n a ka kɔ zɔɔfɔrɔ wɔɔ m jum ba η ma. ^{XII} A n bokare, k'a i yire i u, η korɔma a ka durnya m hɔnta yi, kɔ η terma b'a ka do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ m hɔnta yi, kɔ η bi bombɔre yi, bi bɛɛ ni zem ho m an le da ra?

Do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ bombɔre

^{XIII} Keere bi, do vantɔɔ gɔɔɔ, mɔɔ y'a hire awɔɔ m, m u: kris-tazibæzaa m mɔɔ m, an mɔɔ nyɔɔ do vantɔɔ wɔɔ to ma. Maam bi, mɔɔ yi m zibæ bi to busure. ^{XIV} A gunga mɔɔ nawom maam, kɔ m do gɔɔɔ wɔɔ m jum ba, k'an bir yire i u, gɔsunnɔ bombɔre yi. ^{XV} N bo kɔ Woso u a re b'a ka durnya n a zɛ kɔ ra kan Woso ki, k'a a ya, an η gaa, bo n ni nyintan u? Nyinta a nawom misirbaa, gɔɔɔ kɔ η gunga rɔ wɔɔ to ma.

^{XVI} K'a i yire i u, Woso ho m lebiisi bur bi ni, bur bi haay Woso ho m sɔ. Kɔ Woso ho m gɔ bi nyim ni, Woso y'a sɔ gɔ bi vɛɔɔɔro haay u sɔ. ^{XVII} Israyel gɔɔɔ wɔɔ bo kɔ u kan gɔ kɔ n n'a bankam muɔɔna ki, n n'a vɛɔɔɔro gɔsunnɔ zɔnzɛ ra. Kɔ zɔɔfɔ bɛɛ n'ibu m bi, bo ibu u kɔ re kan pooyaa gɔ vɛɔɔɔ kɔ n y'a sa, n n'a naaso gɔ muɔɔna bi vɛɔɔɔro wɔɔ bunce ma ki. Maam bi, gɔ kɔ n y'a banka bi nyinno wɔɔ y'ibu torm sɔ. ^{XVIII} Naa minto bi, ibu n'i ga m, i gɔ bi vɛɔɔɔro gɔsunnɔ kɔ n

* ^{II}:X 11.10 a m lo k'a kuntɛ, an mɔr busu an n'a yɔre a taa bi ho bi m.

yɪ η zɪnzɛ ra rɔ wɔɔ gore bɔ ɔ y. ɪbu y'a bam lɔ k'i lɛ bɔ ɪ mɪŋŋa ɔ? ɪbu bɛɛ m ta gɔ bi nyinno wɔɔ ni y, gɔ bi nyinno wɔɔ m ta ɪbu m.

^{XIX} A a da ma, ɪbu n a hi mɔɔ m, ɪ ɔ: «Bi, gɔ bi vɛŋŋɛrɔ zɪnzɛ n y'a ɔ ra, kɔ mɔɔ n η bɪncɛ sa wa.» ^{XX} Sɪra m, n zɪnzɛ n y'a ɔ ra kɔ n y'a dɔ sɪrakarɛ ma bi tɔ ma, ɪbu n η bɪncɛ sa, ɪ sɪrakarɛ minto. Bi, dundo ɪ zi, ɪ bi ɪ mɪŋŋa busu y, nyi ba. ^{XXI} Bala, zɪfɔrɔ wɔɔ m gɔ bi vɛŋŋɛrɔ paan...rɔ, bi Woso n η to gɔ bi ma y, a a da ma an a ba ɪbu m maam sɔ, a b'ɪbu tore y. ^{XXII} Dɪga Woso ηɔarɛ kan a nyaa ki zaa ma. A nyaa ta ɔ kan gɔɔɔ kɔ η sɪrakarɛ to rɔ wɔɔ ki, an bɔkarɛ an mɪŋŋa kan ɪbu ki. Bi, pakra m k'ɪbu m gɔɔta a ηɔarɛ bi nɔ ɔ, kɔ m bɛɛ m, n y'ɪbu zɛm la, am vɛŋŋɛrɔ wɔɔ hɔ bi m. ^{XXIII} Kɔ zɪfɔrɔ wɔɔ a bɪsɪkarɛ bi to, n y'a yarɛ, n ni η cɪnta a bɪncɛ gusirɛ b'ɔ. Bala, Woso a da ma, an a ya an η cɪnta lɛɛ kɔ η nyɪnta ɔ hɔɔ b'ɔ. ^{XXIV} ɪbu kɔ zɪfɔ bɛɛ n'ɪbu m bi, bɔ ɪbu ɔ kɔ ɔ kan pɔoyaa gɔ vɛŋŋɛ kɔ n y'a zɛ ra n n'a naasɔ har gɔ kɔ n n'a bankam bi ki ma, an bɔkarɛ a n a ga m y. Zɪfɔrɔ wɔɔ, har gɔ bi vɛŋŋɛrɔ m, a naanaa an cem kɔ n n'a ya, n ni η naasɔ gɔ kɔ η ni kan ki hɔɔ bi ma.

Israyel do bombɔrɛ

^{XXV} M danyɪnɔ, mɔɔ lɛ baa kɔ mim k'a nyaakom da naa n nyɪnta awɔɔ ma yirgu y, k'awɔɔ bi dɪga a mɪŋŋɔɔ ma mindɔrɛzanno y. A ɪ yurɛ ɪ ɔ, Israyel gɔɔɔ gɔsɪnnɔ y'a ba heerkarɛzanno, bi nyɪnta a nawɔrɛ ncɪnaasɔ, kɔ dɔ vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ haay kɔ η ni bombɔrɛ yɪm nɔ wɔɔ m tolle ba ηni bombɔrɛ yɪ. ^{XXVI} Ncɪnaasɔ bi, Israyel gɔɔɔ wɔɔ haay η zɛm bi bombɔrɛ yɪ, amba n y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ:

Bombɔrɛzaa bi y'a tom Siyɔn ɔ,
a Zakɔɔɔ yanŋɔɔ wɔɔ mimbɔnyaarɔ gɔngɔrɛ η ma,
^{XXVII} gɔaaɪɔabaa kɔ mɔɔ n'a darɛ η ma bi n naa.

Dɔmɪm kɔ mɔɔ ni zɛm bi η mimbɔnyaarɔ gɔngɔ η ma bi m.
^{XXVIII} Kɔ gɔaa k'a dɪga Israyel gɔɔɔ wɔɔ kɔ η y'a gu lemim nyɪnta bi ma bi ma, a a da ma an a hi a ɔ, Woso junno ni η mi, bi, awɔɔ daahan m bi, bi kɔ Woso gɔaa bɔurɛ bi nɔ ni, Woso η ηsa η yaabɔɔ wɔɔ tɔ ma.
^{XXIX} Bala, Woso bir hɔ k'a a ka bi sire y, a bir a hɔɔn lɔrm sɔ gɔɔɔ k'a η bir lɔ wɔɔ mim bɪncɛ ɔ y. ^{XXX} Biisi bi, awɔɔ nyɪnta bɪsɪ ka Woso ma zanno, bi her naa, Woso awɔɔ cicir zɛ, kɔ zɪfɔrɔ bɪsɪ ka ma bi tɔ ma.
^{XXXI} Her sɔ naa, brɔɔ bɪsɪ ka Woso ma, k'an bir yurɛ ɪ ɔ, awɔɔ cicir kɔ n y'a zɛ bi je ɔ, kɔ n ni η cicir zɛ sɔ. ^{XXXII} Bala, Woso a ka gɔɔɔ haay ni bɪsɪkarɛ nɔ ɔ, k'a η haay cicir zɛ.

Woso gɔtabaa

^{XXXIII} Woso hɔnta, a mindɔrɛ kan a hɔdɔrɛ ki nɔyaa ta ɔ gota maam-maam! Gɔsɪ b'a dam ma, an hɔ k'a a cɪnta nɔ dɔ y, gɔsɪ b'a dam ma, an a zaarɔ jɪ dɔ y. ^{XXXIV} Wosoci y'a hirɛ, a ɔ:

Nka ɪ Zuuba hɔɔndarɛ dɔ? Gɛɛ, nka ɪ nyɪnta a dɔndɔrɛzaa?
^{XXXV} Gɛɛ, nka ɪ lɛɛ ka an hɔ ka ɔ, k'an a zɪm ka a zaa ɔ?
^{XXXVI} Bala, hɔ haay bi, a to a ɔ a zi, an ta ɔ a panŋa tɔ ma, an ta ɔ a mɪŋŋa tɔ ma. Woso m lɛbɔurɛ yɪ dɔmɪm haay! Amina!

XII

Mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ

^I M danyɩno, k'a yo Woso n a ɲoare zi ba kan awɔɔ ki ncɩnaasɩ bi, a ye mɔɔ nawore awɔɔ han k'a muɲɲɔɔ ka Woso ɔ, amba manɩ k'an misɩ, Woso n a so ɔ, an muɲɲa ma bi m. Daure naa do ni Woso no yim. ^{II} A bi zu her durnya naa misɩbaa zaarɔ ɔ y, bi k'a ye a zu Woso zaarɔ ɔ, k'awɔɔ hoondare n a lor jilli, an awɔɔ banka. Maam bi, awɔɔ Woso honho, ho k'an muɲɲa, an a no yi, an muɲɲa paan... bi dore.

^{III} Woso barka bi to ma, mɔɔ m da ma m a hi awɔɔ gɔaa biyee m, m ɔ: a b'a muɲɲɔɔ m busu a heer ɔ y. Bi, gɔaa biyee n digɔ a muɲɲa ma, amba Woso sirakare ho jir a n'a ho ka ɔ bi m. B'a b'a ka an bra ba a muɲɲa m y. ^{IV} Gɔaa me vɔɲɲe bi deem ni y, ɲ gɔta, ɲ n'a honho so, wɔɔ me vɔɲɲero bir zi deem bare y. ^V Ncɩnaasɩ so bi, wɔɔ ko wɔɔ m gɔta bi, me deem m wɔɔ m Krista zekora bi no ɔ, ɔ ni zekora m kan ko ki, gɔaa biyee kan a bince ki. ^{VI} Gɔaa biyee ni ganwore do m a honho, an a ga ko ɔ kan barka ko Woso a ka ɔ bi ki m. Ko wosolesinnisora ganwore ni, k'a zaa m bir zi bam ni, k'an a ga ko ɔ kan sirakare ki. ^{VII} Ko gɔaa vanta i daahan ganwore ni, k'an bir a daahan zi bam, k'a vanta i hoondare ganwore ni, k'an a hoondare zi ba. ^{VIII} Ko gɔaa vanta i doondore ganwore ni, k'an a zi ba. Gɔaa k'a ni ho kam, k'an a ka kan a heer ki haay. Ko leezanno n a zi ba muɲɲa-muɲɲa, ko gɔaa cicirzezezaa n a cicirzeze zi ba kan heernyɩnta ki.

^{IX} K'a ko ɲɔa sira m. K'a so ho bonyaa m, a zi muɲɲa bare nyasɩ koɔkoɔ. ^X K'a bir a kam ko ɲoare ma kan a heer ki haay, amba danyɩno ni ko ɲɔam bi m. K'a bir le zem ko daure ma. ^{XI} K'a yakɔ to, a Zuuba zi ba kaare-kaare. ^{XII} K'a heernyɔɔ ba taaherle no ɔ, a bor a ma cicir no ɔ, k'a a yo ɔ yaadare no ɔ. ^{XIII} K'a da wosogɔɔ ko ho jira ɲ ma ro wɔɔ han, k'a bi ko saanɔɔ sire ma y.

^{XIV} Gɔɔɔ ko ɲ ni cicir kare awɔɔ ma ro wɔɔ, k'a ye Woso han k'an ho muɲɲa ba ɲ ni. K'a le nyɩnta da gɔɔɔ no, a b'a bonyaa da ɲ no y. ^{XV} K'a heer nyɔɔ kan gɔɔɔ ko ɲ n'a heernyɔɔm no wɔɔ ki, k'a nyi ka kan gɔɔɔ ko ɲ ni nyi kam no wɔɔ ki. ^{XVI} K'a ko ma muɲɲa, a b'a muɲɲɔɔ busu y. <A b'a gu zibee poore bare ma y, a bi digɔ a muɲɲɔɔ ma mindonno y.>

^{XVII} A bi zi bonyaa ba a sompi gɔaa no y. <K'a a ka ma k'a muɲɲa ba gɔɔɔ haay mum ɔ.> ^{XX} K'a i yire i ɔ, awɔɔ an ta a ma, k'a a yo ɔ k'a bir laafu m kan gɔɔɔ haay ki. ^{XXIX} M danyɩno ɲoarero, a b'a zɩm bo a zim ni y, bi k'a to ko Woso n a nomaa zi ba, bala, n y'a gorsira ba Wosoci ɔ, n ɔ: <Mɔɔ m Zuuba, mɔɔ ni zɩm bom, mɔɔ n ni gɔaa biyee ho k'a a ga m kan ɔ.> ^{XXII} N y'a ya n a gorsira ba, n ɔ: <Bi ko no y'i jum zere, k'i hobire ka ɔ k'an a bi. Ko misɩ y'a zem, k'i hi ka ɔ k'an a mi. Bala, a ba k'ibu nawom maam bi, sekina ibu n'a kare a mim la bi.> ^{XXIII} I b'a to mimbonyaa m bor i ra y, b'a muɲɲa ba k'i bor a bonyaa ra.

XIII

Krista gɔaa a ga m, an ye ko jitanno le ma

^I Gɔaa haay a ga m, an zu leezanno ko ɲ ni digam ko bi ma ro wɔɔ le ɔ. Bala, leezaa ba ɔ, k'a a to bee ɔ Woso zi y. Korɔ leezanno ko ɲ ni ta ɔ haay ro noom, Woso yi ɲ cɩncɩnta. ^{II} Ncɩnaasɩ bi, ko gɔaa bisɩ ka leezanno ma, bisɩ a ka le ko Woso a cɩnta bi ma. Gɔɔɔ ko ɲ ni bisɩ kare ɲ ma ro wɔɔ doɔɔyarle yire. ^{III} Bala, gɔɔɔ ko ɲ n'a muɲɲa bam no wɔɔ b'a dam ma, ɲni nyi ba leezanno ni y, bi, a bonyaabonno wɔɔ nyi bare ɲ ni. K'i le baa k'i nyi ba leezanno m, k'i zi muɲɲa ba, ɲ y'a

le bore ɪ ɔ, ^{IV} bala, Woso zi η n'a bam, k'a ka k'ɪbu n a muηηa ba. Bi k'ɪbu y'a bonyaa bare, k'ɪ nyi ba η ni. Bala, paηηa kɔ η ni ta m k'a gɔaa hɔnhɔr bi, a bi vam ni y. Woso zi η n'a bam, k'a Woso nɔmaa hunka a bonyaabarezaa m. ^V Bi minto ni, gɔaa n a ga m, an zu kɔ lɛzanno wɔɔ le ɔ. Kɔ Woso nɔmaa n b'a yi minto bɛɛ n'a deem ni y. Kɔ heer kɔre bi nyɪnta ɔ sɔ y.

^{VI} Naa tɔ ma m sɔ, awɔɔ n ni yawɔrlo kam, bala, a sirezanno wɔɔ, Woso yi η da ɔ kɔ η n'a ba muηηa. ^{VII} K'a gɔaa biyɛə hɔ k'awɔɔ m ta m ka ɔ. Kɔ yawɔr m, k'a ka a zaa ɔ. Kɔ hɔhɛere gɛɛ a sire yawɔr m, k'a ka sɔ. Kɔ gɔaa k'awɔɔ a ga m a le si bi ni, k'a le si. A n a ga m awɔɔ n a da ɔ bi, k'a da ɔ.

Kɔ ηɔare mim

^{VIII} Awɔɔ, a b'a ka kɔ gɔaa zum m bir ta awɔɔ ra y, kɔ bi m kɔ ηɔare m. Gɔaa k'a mim ηɔa bi, a zaa hɔ kɔ lɛrɔ wɔɔ a cɪnta bi ba haay. ^{IX} Bala, lɛrɔ kɔ η n'a hɪre η ɔ: <ɪ bi jaan da y, ɪ bi gɔr ze y, ɪ bi koor ba y, ɪ b'a ka ɪ le m bir gɔaa hɔ zi y.> Nawɔnno haay kan lɛrɔ kɔ η gɔɔta rɔ wɔɔ ki haay, a ze η yaa ɔ kɔ ra le naa do nɔ ɔ: <ɪ mim ηɔa amba ɪ ɪ muηηa ηɔa bi m.> ^X Gɔaa k'a n'a mim ηɔam bi, a bir hɔsɪ bonyaa bam ni y. Bi y'a ka, kɔ gɔaa ɪ ηɔare m, a zu lɛrɔ wɔɔ ɔ haay.

^{XI} K'awɔɔ dɔmum kɔ wɔɔ m ta ɔ naa mim dɔ bi, wakati m, an a ga m k'awɔɔ n gu hinceem ma. Her naa, bɔmbɔre bi junjɛem wɔɔ ma, an le da dɔmum kɔ wɔɔ suηηɪda sa ɔ, ɔ sɪra ka ɔ bi ma. ^{XII} Gum da gɔta, dɔmure a zɔ, bi minto bi, ɔ monsigɔ zibɛəro to, ɔ lɛɛgure yarmɔr da ɔ ma. ^{XIII} ɔ ta sɪra nɔ ɔ, amba a a ga m n ni ta sinsebir ɔ bi m. ɔ b'ɔ ze kɔ ra k'ɔ hɔ bi maam-maam y, k'ɔ hɔ mi maam-maam sɔ y. ɔ bi jaan da y, ɔ bi mesim zi danηadɔɔ ba y, ɔ bi nyaa ba kan kɔ ki y, ɔ bi jumbaa da kɔ ma y. ^{XIV} K'a mɪsɪrbaa daa kɔ Zuuba Yeezuu Krista mɪsɪrbaa m bi ba, a b'a ya, a a hɔɔn da a muηηɔɔ m mesim mɪsɪrbaa gusire bi ma, k'a letaamarɔ ba y.

XIV

ɔ bi kɔ dɔdɔ ka Woso zaa bi ra y

^I K'a gɔaa kɔ paηηawarzaa m sɪrakare nɔ ɔ bi si, b'a ba hɔɔndarɛrɔ mim dɪnda bonyaa y. ^{II} Makra ba n ni, gɔaa deem y'a gungare a ɔ, a a da ma a hɔ haay bi, deem n bɔkare, a sɪrakare paηηawar minto bi, dɔlɛrɔ an η bɪre. ^{III} Gɔaa k'a ni hɔ haay bɪm bi n a ga m, an gɔaa k'a bir a bɪm bi gore bɔ ɔ y, bi gɔaa k'a bir a bɪm bi, a bi gɔaa k'a n'a bɪm bi dɔdɔ ka y, bala, Woso a zaa si a zi. ^{IV} Nka n'ɪbu m, k'ɪ gɔaa vanta zibɛənyɪ dɔdɔ ka? K'a jum kɔɔkɔɔ, gɛɛ k'a do, a zuuba bi mim m bi. B'a junum kɔɔkɔɔ sɔ, bala, Zuuba ɪ paηηa m k'a ka k'an jum.

^V Makra vanta ba n ni sɔ: Gɔaa niηηɔ zi, dɔmunno wɔɔ le da kɔ m, a vanta zi, dɔmunno wɔɔ hɔdeem. A a ga m kɔ gɔaa biyɛə n hɔ k'an ta m a heer ɔ bi dɔ muηηa. ^{VI} Gɔaa k'a ni digare a ɔ, dɔmunno wɔɔ le da kɔ m bi, a ba a nawɔm Zuuba tɔ ma, gɔaa k'a ni hɔ haay bɪm bi, Zuuba tɔ ma m sɔ, bala, a ɪ Woso barka dare. Gɔaa k'a bir hɔ haay bɪm bi, Zuuba tɔ ma m sɔ, an ni Woso barka dare. ^{VII} Bala, wɔɔ gɔaa deem ba ɔ, an ni mɪsɪrbaa bam a muηηa minto y, bi gɔaa ba ɔ sɔ, an ni gam a muηηa minto sɔ y. ^{VIII} Bala, kɔ wɔɔ mɪsɪr, Zuuba tɔ ma m wɔɔ ni mɪsɪrbaa bam, kɔ wɔɔ gunga, gunga wɔɔ ɔ Zuuba tɔ ma sɔ. Kɔ

wɔɔ mɪsɪr ɡɛɛ kʊ wɔɔ ɡɪŋɡa, Zuuba ɪ ɡɔɔta an a so wɔɔ ɔ. IX Bala, a hɪ Krista ɔ k'a nyɪnta ɡɛəno kan mɪsɪrɔ kɪ Zuuba, bɪ minto m an ɡa an a ya an a mim bɔ ɔ. X B'ɪbɪ, bɔ m ɪ n'ɪ danyɪ dɔdɔ kare? B'ɪbɪ, bɔ minto m sɔ, ɪ n n'ɪ danyɪ ɡore bɔŋ ɔ? Wɔɔ haay naa, Woso wɔɔ birm a dɔdɔkare duu bɪ taa, k'a bɪ wɔɔ dɔdɔ ka. XI Bala, n y'a ɡorsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ:

Amba mɔɔ mɪŋŋa Zuuba m mɪsɪr denter naa m, mɔɔ y'a hɪ m ɔ: ɡɔaa haay kukurə zere m taa, ɡɔaa biyəə yaa dare, an a leer busu an a hɪ, a ɔ, mɔɔ m Woso.

XII Maam bɪ, wɔɔ ɡɔaa biyəə y'a mɪŋŋa mim nyɪ bɔŋ ɔ Woso taa.

U ɔ ka a mɪŋŋa ma, ɔ danyɪ minto

XIII U b'ɔ ya, ɔ kɔ dɔdɔ yar y. Bɪ, k'a ka ma k'a bɪ hɔsɪ ba fɪɪɡa k'an a ka, k'a danyɪ n a do, ɡɛɛ an mimbɔnyaa ba y. XIV Zuuba Yeezuu zekɔra nɔ ɔ, mɔɔ dɔ mɪŋŋa m heer ɔ, m ɔ, hɔsɪ ba ɔ an dintim nɪ y. Bɪ, kɔ ɡɔaa a hɔɔn da, a ɔ, hɔ naa do dintim m, a ba a nawɔm dintim a mɪŋŋa ma. XV K'ɪbɪ ka ɪ danyɪ heer n a zar hɔbɪre tɔkke k'ɪbɪ n'a bɪm tɔ ma, ɪbɪ bɪr tam ŋɔare nɔ ɔ dɔ y. I b'a ka kɔ ɡɔaa kɔ Krista ɡa a tɔ ma bɪ m nyaam ɪ hɔ k'ɪ n'a bɪm bɪ tɔ ma y. XVI A b'a ka hɔ k'an mɪŋŋa awɔɔ ma bɪ m bɔr tɔ bɔre m awɔɔ je ɔ y. XVII Bala, Woso cirbəə bɪ, hɔbɪre kan hɔmire kɪ mim bɛɛ y, tɪrɡabaa kan laafɪ kɪ, heernyɪnta kɔ Sent-ɛspri n'a kam bɪ kɪ mim m. XVIII ɡɔaa k'a nɪ Krista zi bare nɔnɔnaa bɪ, Woso nɔ ɪ yɪm la, ɡɔɔɔ n'a ŋɔam sɔ.

XIX Naa tɔ ma bɪ, ɔ ɔ ka hɔ k'a nɪ zem laafɪ m kan wɔɔ haay sɪrakare taleɛ kɪ bɪ ma. XX I bɪ Woso zibəə zar hɔbɪre tɔ ma y. Hɔ haay mɪŋŋa, sɪra m, bɪ, kɔ ɡɔaa hɔ nɪŋŋə k'a nɪ zem ɡɔaa vanta dore m bɪ bɪ, a bɔnyaa. XXI Hɔ k'an mɪŋŋa bɪ ba n nɪ: Kɔ sim sɔre, ɡɛɛ bɛɛ mire, ɡɛɛ hɔ vanta bare y'a kare ɪbɪ danyɪ n'a do, ɪ b'a ba y. XXII I sɪrakare k'ɪ n ta m hɔ bɪ do minto bɪ tɔ ɪ zi, Woso lɛɛ. Heernyɪntazaa m ɡɔaa k'a n'a ŋɔam k'a mim ba b'a heer bɪr a dɔdɔ yarm bɪ m. XXIII Bɪ, ɡɔaa k'a nɪ hɔ bɪm an bɔkare a heer nɪ sunsɪm kam hɔ bɪ do ma bɪ, Woso a dɔdɔ yar, bala, a zibəə bɪ n a to heer sɪrakare nɔ ɔ y. A n bɔkare hɔ haay k'a n a to heer sɪrakare nɔ ɔ bɪ, mimbɔnyaa m.

XV

U zu Krista ji ɔ

I Wɔɔ kɔ wɔɔ paŋŋa m ta ɔ rɔ wɔɔ, ɔ b'ɔ ka ɔ hɔɔnhɔ letaama bare ma y. Bɪ, k'ɔ ɔ da ɡɔɔɔ kɔ ŋ ba paŋŋa bɪ do m nɔ wɔɔ han a paŋŋawar bɪ nɔ ɔ. II A a ɡa m kɔ ɡɔaa biyəə n a ka ma k'a yɪ mɪŋŋa a mim tɔ ma, a daahan kan a sɪrakare kɪ dara minto. III Bala, Krista n a ka hɔ k'a mɪŋŋa nɔ yɪ ma y, bɪ, n y'a ɡorsɪra ba Wosoci b'ɔ, n ɔ: «ɪbɪ sonsɔrɔ kɔ ɡɔɔɔ n'a wɔm nɔ wɔɔ a ba mɔɔ sonsɔrɔ.» □ A n bɔkare, hɔ kɔ n lɛɛ ka n n'a ɡorsɪra ba haay bɪ, a ba n y'a ɔ kɔ wɔɔ m hɔ dɔ, k'an bɪr yɪre ɪ ɔ, bɔraama kan heerwɔtare kɔ Wosoci bɪ n'a kam bɪ tɔ ma, wɔɔ ɔ da ma ɔ nyasɔ taaheerle m. V A ye mɔɔ nawɔm, kɔ Woso k'a a so bɔraama ɔ kan heerwɔtare kɪ bɪ n a ka k'awɔɔ m bɪr hɔɔndare deem m kan kɔ kɪ, amba Krista Yeezuu le n taa bɪ m, VI k'a a da ma, a a le bɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Zɪ kɔ Woso m b'ɔ, zekɔra deem nɔ ɔ, leer deem m.

VII K'a bɪr kɔ sim mɪŋŋa, amba Krista awɔɔ si bɪ m, Woso lebɔre tɔ ma. VIII A hɪ mɔɔ nawɔre awɔɔ m paan... Krista bɪ, a ba a ɔ zɪfɔrɔ zibəənyɪ, k'a a da ma a ka kɔ Woso lerbɔrɔrɔ ŋ yaabɔɔ m nɔ wɔɔ ŋ kɔ

yi, k'a Woso sira hinka maam. IX Bor a u so, ku do vantoo guoo woo n a le bo Woso u, a muhjabaa to ma, amba n y'a gursira ba Wosoci u, n u:

Naa minto bi, moo yi m le bore ibu u doro bire u, moo laa lom m i to da u.

X Wosoci b'a ya, an a hi, a u:

Doro vantoo, k'a a heer nyoo kan Zuuba do bi ki.

XI A n a ya, an a hi, a u:

Doro haay, k'a a le bo Zuuba u. Kuro haay guoo, k'a le bo u so.

XII Ezayii ci a hi so, a u:

Yese yanja bi zem, a wutire an ka doro lee, doro woo n yo ma.

XIII A ye moo nawom, ku Woso k'a so taaheerle u bi n a ka, k'awoo n'a muhjo ka u, bi k'a n'a ka so, ku heernyoo kan laafu ki n'awoo han guta, Sent-Espri panja to ma.

Pol zibæ

XIV M danyuoo, moo do muhja m u, awoo i muhjabaa m guta, a ho k'a a ga dore m haay do, an n'a dam ma a ku dondo. XV A n bokare, ci naa do no u naa, moo lee niujo gursira ba kan heerkoodæbaa ki, k'an bir yre i u, moo ho niujo to da awoo no u. A ba moo u ncinaas, barka niujo ku Woso a ka moo u bi minto. XVI Woso a k'a moo n Krista Yeezuu zi ba, amba wosomannæber ho bi m. Bi zibæ bi do, lemim nyinta bi padare m. Ncinaas bi, ku moo i do vantoo guoo ka u u manni ganwore, ku bi n Woso no yi, ku Sent-Espri n zer la, k'an yi muhja. XVII Krista Yeezuu zekora bi no u, moo m da ma, m m heer nyoo, Woso zi ku moo n'a bam bi to ma. XVIII Ku moo ku m ho niujo mim hi, ho ku Krista a ka moo n a ba ku do vantoo guoo woo m zu Woso u bi m. Naa ba a u, meerbaaro kan zibæro ki no u, XIX hoserlo kan makraro panja ki, Sent-Espri panja ki no u. Yi a u, ncinaas, moo m lemim nyinta bi pa da lee haay u muhja, an a sa Zerizalem ma an ta Iliiri kuro u. XX Bi, leero ku n ni Krista mim ma u cina ro woo, moo lemim nyinta bi pa da u u. A ba moo u ncinaas, ku moo n a uoa ku m zi ba lee ku goaa lee ka an zibæ suhida sa u to ma. XXI Ho ku n y'a gursira ba Wosoci b'u bi moo ba, n u:

Guoo ku n n'a mim dunda u ni ro woo y'a yim, guoo ku u n ho si ma a mim no u ro woo y'a mim ji dore.

XXII Naa do i tir a nya moo u, moo bir m dam ma m ni zere awoo zi y. XXIII Bi, keere naa, moo zibæ nya kuro woo duro u.

Pol gingaro

A doora laatoo moo n n'a uoam ku m bor awoo zi. XXIV Ku moo bor m ni tam Espanyi u, moo bom b'u. A uoa moo nawom ku m bi daga awoo ma. Ku moo bi zer awoo ra, m nyinta kan awoo ki m a ga m tekka m, k'awoo m daga moo zaa bi sare mim ma, ku m cem. XXV Her-her naa, ta moo nawom Zerizalem u, daahan m, wosogoo ku u ni b'u ro woo to ma. XXVI Bala, Masedon ku bi kan Akayii ku bi ki wosogoo woo le sa, k'a busoo zinze ku ra, a ka Zerizalem wosogoo uoazanno woo u. XXVII U muhjo i le bi sa a zim, bi sira no u, cicirzanno woo duro a ga

ho naa do yire m η zi, bala, Krista gɔɔɔ kɔ zɔfɔrɔ n η mɪ Zerizalem ɔ rɔ wɔɔ a Woso dɔrɛhɔ jir kan do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ kɪ. Naa tɔ ma bɪ, do vantɔɔ gɔɔɔ kɔ Krista gɔɔɔ m nɔ wɔɔ a ga m ηn'a da η han kan hɔnta kɔ η nɪ tam bɪ kɪ sɔ. ^{XXVIII} Kɔ mɔɔ zi naa do ba m a nya, m zinzekɔra busoo bɪ ka η ɔ, mɔɔ bɔrɛ awɔɔ zi, m cem m ta Espanyɪ ɔ. ^{XXIX} Mɔɔ do mɔɔ ɔ, kɔ mɔɔ bɔr m nɪ zere awɔɔ zi, zɛ mɔɔ nawom kan Krista barka gɔta kɪ.

^{XXX} M danyɪnɔ, a yɛ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ han, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma, kan ηɔarɛ kɔ Sent-Espri n n'a kam bɪ kɪ minto, k'a yar ba kan mɔɔ kɪ a yaadare nɔ ɔ. ^{XXXI} K'a yaa da, kɔ bastrakarezannɔ kɔ η nɪ Zidee ɔ rɔ wɔɔ b'a da mɔɔ ma y. Bɪ, kɔ wosogɔɔɔ kɔ η nɪ Zerizalem ɔ rɔ wɔɔ m daahan kɔ mɔɔ n nɪ tam nɪ bɪ si mɪηηa. ^{XXXII} K'a n bir yire ɔ, kɔ Woso yɛ sɔ, mɔɔ lee kure awɔɔ zi heernyɔɔ gɔta m, m hoon si awɔɔ bire ɔ. ^{XXXIII} Kɔ Woso k'a nɪ laafɪ kam bɪ m bir kan awɔɔ haay kɪ. Amina!

XVI

Leersore

^I Wɔɔ danlɔ Febe k'a nɪ zi bam Sankre kristagɔɔɔ sokoma bɪ nɔ ɔ bɪ, mɔɔ n'a hɪ m, a kasetɪ mɪηηa. ^{II} K'a si a zi Zuuba tɔ ma, amba a a ga bare m wosogɔɔɔ kan kɔ kɪ bire ɔ bɪ m, k'a bɔr a le n taa awɔɔ daahan ma, k'a a da han a mim haay nɔ ɔ. A mɪηηa a da gɔɔɔ han gɔta, a a da mɔɔ mɪηηa han sɔ.

^{III} K'a yaa da Priska kan Akilas kɪ m, mɔɔ zibækkɔnɔ m Krista Yeezuu zibæ bɪ nɔ ɔ. ^{IV} N y'a mɪηηɔɔ mee ka zɛ ma, k'a mɔɔ bɔ lem. Mɔɔ yɪ m deem bæɛ nɪ η barka dare y, do vantɔɔ wɔɔ kristagɔɔɔ sokomarɔ wɔɔ haay yɪ η barka dam sɔ. ^V K'a yaa da sirakarezannɔ kɔ η n'a som kɔ ma η har ɔ rɔ wɔɔ m. K'a yaa da mɔɔ gɔaasɪba Epayinetɪ bɪ m, a ɪ lɛɛ ka an sɪra ka Krista ɔ Azii kɔrɔ wɔɔ ɔ. ^{VI} K'a yaa da Maarii k'a zi ba gɔta awɔɔ tɔ ma bɪ m. ^{VII} K'a yaa da Andronikus kan Zuniyas kɪ m, mɔɔ danyɪnɔ m, bɪ, n nyɪnta n nɪ η du lɔnnɔɔɛ ɔ kan mɔɔ kɪ. Kristazibæzannɔ wɪsɪrɔ m, η lɛɛ ka mɔɔ m ηn'a ba kristagɔɔɔ.

^{VIII} K'a yaa da Ampliyatus m, mɔɔ ηɔarezaa m Zuuba zuure nɔ ɔ. ^{IX} K'a yaa da Urben m, wɔɔ zibækkɔn m Krista zibæ bɪ nɔ ɔ, kan mɔɔ ηɔarezaa Sɪtakɪs kɪ m. ^X K'a yaa da Apeles m, a a sɪra ka Krista ɔ hunka ho gɔta nɔ ɔ. K'a yaa da Aristobul hargɔɔɔ m. ^{XI} K'a yaa da Herodɪnyɔ m, mɔɔ danyɪ m. K'a yaa da Narsis hargɔɔɔ kɔ η sɪra ka Zuuba ɔ rɔ wɔɔ m. ^{XII} K'a yaa da Trifen kan Trifozi kɪ m, Zuuba zi ηn'a bam. K'a yaa da Perzidɪ m mɪηηa, a zi ba gɔta Zuuba tɔ ma. ^{XIII} K'a yaa da Rufus m, Zuuba zibænyɪ wɪsɪ m. K'a yaa da a da bɪ m, mɔɔ da m sɔ. ^{XIV} K'a yaa da Asɪnkritɪ m, Flegɔn m, Hermes m, Patrobas m, Hermas m, kan danyɪnɔ vantɔɔ kɔ η nɪ kan η kɪ rɔ wɔɔ m. ^{XV} K'a yaa da Filolɔg kan Zuli kɪ m, Neere kan a danlɔ kɪ m, Olimpας kan wosogɔɔɔ kɔ η nɪ kan η kɪ rɔ wɔɔ m haay.

^{XVI} K'a yaa da kɔ m mɪηηa danyɪbaa nɔ ɔ, kan kɔ daɔrɛ kɪ, ηɔare kɪ. Krista sokomarɔ wɔɔ haay ɪ yaa dare awɔɔ m.

^{XVII} M danyɪnɔ, a yɛ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ han k'a dundo a zi, kan gɔɔɔ kɔ η nɪ gɔɔɔ gɔngɔ kɔ ma zi bam nɔ wɔɔ kɪ, ηnɪ sirakarezannɔ nyɔnnyɔɔ m, bɪsɪ kɔ η n'a kam hɔdɪndare k'awɔɔ yɪ bɪ ma. K'a gɔ η ma laatɔ. ^{XVIII} Bala, gɔɔɔ nɔnnaaɔ rɔ wɔɔ, Zuuba Krista zi bæɛ η n'a bare

y, a miɲɲɔɔ nɔ zi ɲɲ'a bam. Bra ɲ n'a bam bahɔdonno m, meerbaaro nyɲntɔɔ kan a ɲsaar mindɲndarɛrɔ kɪ nɔ ɔ. ^{XIX} Gɔaa haay a dɔ, a ɔ, awɔɔ ɪ yem Zuuba ma. Mɔɔ heer nyɲnta kan awɔɔ kɪ naa tɔ ma, bɪ mɔɔ lɛ n taa k'awɔɔ m yɪ mindɔrezannɔ, zi miɲɲa bare nɔ ɔ. K'a yɪ ɔɔɔ kɔ mim bɪr zar dare ɲ ma zanno, mimbɔnyaa nɔ ɔ. ^{XX} Woso k'a a so laafɪ ɔ bɪ Sɔtaana hɔɔnsɪrɛ awɔɔ gannɔ taa dɪtaa.

Bɪ kɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu barka m bɪr kan awɔɔ kɪ.

^{XXI} Mɔɔ zibɛkɔɔn Timote ɪ yaa dare awɔɔ m, mɔɔ danyɲnɔ Lusiyus, Zason, kan Sosipateɛr k'ɪ yaa dare awɔɔ m.

^{XXII} Bɪ, mɔɔ miɲɲa Tɛertiyus, kɔ Pol a da ci naa do bare ɔ bɪ, mɔɔ ɪ yaa dare awɔɔ m Zuuba k'a nɪ wɔɔ zem kɔ ra bɪ nɔ ɔ.

^{XXIII} Gayus k'a mɔɔ si a har ɔ, kristagɔɔɔ sokɔma bɪ haay n nɪ kɔ zɛɲ ɔ a har ɔ b'ɪ yaa dare awɔɔ m. Erastɪ, kɔ bɪ busoocɪntɔr bɪ, kan Kaartus kɪ ɪ yaa dare a m. [^{XXIV} A yɛ mɔɔ nawɔm, kɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista barka m nyɲnta kan awɔɔ haay kɪ. Amina!]

^{XXV} Woso ɪ paɲɲa m k'awɔɔ sɪrakarɛ paɲɲa da ra, amba lemim nyɲnta kɔ mɔɔ n n'a pa dam bɪ n n'a hum bɪ m, Yeezuu Krista lemim kɔ mɔɔ n'a pa dam, Woso hɔ k'a nyaakɔm da gɔɔɪ n a dɔ y, an a hɪnka wɔɔ m, ɔ a dɔ bɪ m. Hɔ bɪ do Woso nyɲnta an a nyaakɔm da biisi tee... bɪ, ^{XXVI} kɛɛrɛ naa, wosolesinnɪsorazannɔ ciro wɔɔ a hɪnka lɛɛgure nɔ ɔ gɔaa haay m, amba Woso k'a nyarɛ ba ɔ lɛ ka bɪ m, a lɛ ka kɔ n nɪ ta m doro haay zi kɔ ɲ n'a dɔ, ɲɲɪ sɪra ka, ɲɲɪ zu ɔ.

^{XXVII} Kɔ Woso y'a deem k'an ta mindɔrɛ m bɪ m lɛbɔurɛ yɪ, Yeezuu Krista tɔ ma, dɔmum haay! Amina!

Ci lɛɛkare hɔ kɔ Pol a ba KORENTI ZANNO ma

Ci lɛɛkare hɔ kɔ Pol a ba Korenti zanno ma bi

gasɔɔre

Pol ɪ ci bi ba, ciro si a η ba Korenti zanno wɔɔ ma, gɛɛ, η lɛ da naa m, bi, huɣɔɔ ni gɔaasɔbabaa daa ci b'ɔ, huɣɔɔ vantɔɔ wɔɔ, a brɔɔ mim dɪnda, bi brɔɔ nyaam. Ci bi ba a ɔ Korenti kristagɔɔɔ wɔɔ ma. Pol miɲɲa ɪ lemim nyɪnta pa da b'ɔ an brɔɔ sokɔma bi cɪnta.

Korenti nyɪnta kɔ gɔta biisi, an ni zamaa m gɔta, busoo kɔ m dɔmɪm bi do ɔ sɔ. Korenti zanno wɔɔ nyɪnta ηn'ɪ zum hɔɪndare do haay ɔ, kan yaadare do haay kɪ, miɲɲaba bɔnyaabɛnno m sɔ.

Ci bi ba a ɔ, bala kristagɔɔɔ wɔɔ nyɪnta, ηn'ɪ nyaa bam kan kɔ kɪ, ηn'a gɔngɔm. A hi a ɔ, k'a η zɛ kɔ ra, k'a miɲɲaba kɔ η n'a bam Woso nɔ n yɪ η la bi dɪnda η ni sɔ. Ci bi nɔ ɔ bi, a yɪ m bɔm zaa ɔ kan mimbɔnyaabare mim kɪ, an n'a hɪnkare η ni, a ɔ, η ni ma Woso zaa bi ra. A ɪ harcɪntare mim hi m sɔ kan wosobaawɔnno manɪ hɔbɪrɛrɔ mim kɪ kan Sent-ɛspri ganwɔrɛrɔ mim kɪ, kristagɔɔɔ mumbɔɔre mim kɪ, a muno ηɔare mim bi ka lɛɛ gɔta ci bi nɔ ɔ.

Pol ɪ yaa dam Korenti kristagɔɔɔ m

^I Mɔɔ miɲɲa Pol, Woso ɪ mɔɔ bir a hɔɔnhɔ nɔ ɔ kɔ m yɪ Krista Yeezoo zibɛɛzaa, mɔɔ m kan wɔɔ danyɪ Sɔsten kɪ m ni ci bi bam. ^{II} A ba wɔɔ nawom Woso gɔɔɔ sokɔma k'a ni Korenti ɔ bi ma, gɔɔɔ kɔ Woso η bɔ ɔ a hɔ Krista Yeezoo zɛkɔra nɔ ɔ rɔ wɔɔ, an η bir kɔ η ni miɲɲaba miɲɲa ba rɔ wɔɔ, kan gɔɔɔ kɔ η ni lɛɛ haay ɔ, ηni yaa dam wɔɔ Zuuba Yeezoo Krista m nɔ wɔɔ kɪ, Yeezoo miɲɲa m brɔɔ Zuuba, a m wɔɔ Zuuba sɔ. ^{III} A ye wɔɔ nawom kɔ wɔɔ Zɪ Woso, kan wɔɔ Zuuba Yeezoo Krista kɪ m barka kan laafɪ kɪ ka awɔɔ ɔ.

^{IV} Mɔɔ ɪ yaa dam Woso m barka dɔmɪm haay awɔɔ tɔ ma, barka k'a ka awɔɔ ɔ Krista Yeezoo nɔ ɔ bi minto. ^V Bala, a tɔ ma bi, awɔɔ Woso ganwɔrɛrɔ do haay yɪ, an lɛ da bi, awɔɔ ɪ lemim, kan hɔɔrɛ kɪ ganwɔrɛrɔ m. ^{VI} A n ta ɔ sɔ bi, Krista kasetɪ bi paɲɲa yɪ awɔɔ zi, ^{VII} bi n a ka *Sent-ɛspri ganwɔre sɪ n jɪra awɔɔ ma y, awɔɔ k'a ni dɔm wɔɔ Zuuba Yeezoo Krista hɪnkare dɔmɪm ma rɔ wɔɔ. ^{VIII} A miɲɲa n ni paɲɲa kare awɔɔ ɔ k'an ta an dɔmɪnno nyare ku, k'an bir yɪrɛ ɪ ɔ, hinni kɔ wɔɔ Zuuba Yeezoo Krista n ni zɛɲ ɔ bi, kɔ hɔsɪ minsi bi nyɪnta awɔɔ gɔr zi y. ^{IX} Woso k'a awɔɔ bir, k'awɔɔ m zɛkɔra yɪ kan a Nyɪ Yeezoo Krista kɔ wɔɔ Zuuba m bi kɪ bi, taalerazaa m.

Gɔngɔre k'a ni Korenti kristagɔɔɔ sokɔma nɔ ɔ

^X M danyɪnɔ, a ye mɔɔ nawore awɔɔ han, wɔɔ Zuuba Yeezoo Krista tɔ ma, k'a kɔ ma, a b'a ka gɔngɔre n nyɪnta awɔɔ bire ɔ y, k'a zɛ kɔ ra a bir hɔɔn deem m, kan hɔɔndare deem kɪ m. ^{XI} Bala, m danyɪnɔ, Kolowe gɔɔɔ a dɪnda mɔɔ m, η ɔ, awɔɔ bir kɔ mare y. ^{XII} Hɔ kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a hi bi ba n ni: Awɔɔ gɔaa biyɛ y'a hire a ɔ: «Pol gɔaa n mɔɔ m, naa zaa a ɔ, Apolɔs gɔaa n mɔɔ m, naa ɔ, Sefas gɔaa n mɔɔ m. Naa a ya, a ɔ, Krista gɔaa n mɔɔ m.» ^{XIII} Krista a gɔngɔ ra? Pol n y'a wɔ

godarkora ma awoo minto ra? Pol to minto m n ni batem ka awoo o ra? ^{XIV} Moo i yaa dam Woso m barka, bala moo n batem ka awoo gosi o, ku Krispus kan Gayus ki bee y. ^{XV} Ncinaas bi, awoo gosi b'a dam ma an a hi a o, moo batem ka a o, m to ra y. ^{XVI} Moo batem ka Stefanas har gooo o so, ku naa bee y, moo n batem ka gaaa vanta o m a do y. ^{XVII} Bala, Krista n moo nyoo ku m bi batem ka y, moo nyoo a o ku m bi lemim nyinta pa da. Moo n yo mindore ma m n'a pa bi dare y. A ba moo o maam ku Krista godarkora bi bi bo vam y.

Mindore kan hoozaabaa ki

^{XVIII} Goo ku ni nyaanum no woo i digam lemim ku woo n'a pa dam, o n'a hum, o o, Krista ga godarkora ma bi ma hoozaabaa lemim. Bi, ku woo ku woo bombore yi ro woo ni, Woso panja m godarkora lemim bi m. ^{XIX} Bala, n y'a gorsira ba Wosoci o, n o: «Moo mindorezanno mindore zaar bam, m hooontaorezanno hoon zaar ba.» ^{XX} Mindorezaa i ka? Lero karunsamba i ka? Her durnya naa do meerbaawaasizaa i ka? Woso a ka durnya mindore n a ba hoozaabaa mim. ^{XXI} Bala, Woso hoon bo o a mupha mindore no o, ku durnya b'a da ma an a do durnya mindore ni y, bi, k'a gooo ku ni sira kam no woo bombore hoozaabaa lemim padare bi m. ^{XXII} Zuforo woo, a ka broo n nawom hoserlo ma, grekkuro woo n'a kam mindore ma, ^{XXIII} bi woo, Krista ku n y'a wo godarkora ma bi woo n'a pa dam, Zuforo i digam naa ma nyanni, do vantoo gooo ni digam ma hoozaabaa. ^{XXIV} Bi, ku gooo ku Woso ni bir lo woo ni, ku Zuforo m, gee grekkuro ni, Krista ku woo n'a pa dam b'i yire i o, Woso panja m, bi Woso mindore m so. ^{XXV} Bala, ho k'a bo ku o, i o, Woso hoozaabaa m bi, ho bi do hooontaore le da gooo mindore m, so bi, ho k'a bo ku o, i o, Woso panjawar m bi, a panja le da gooo panja m.

^{XXVI} M danyino, k'a diga a mupha ma mupha k'a do a o, awoo ku Woso a bir lo woo, awoo barla, gooo ba o gota ni mindorezanno durnya mum o y, ni panjazanno so y, ni har wisi gooo y. ^{XXVII} Bi, ho ku hoozaabaa m durnya o bi, Woso bi sa, k'a nyanni da mindorezanno ma, ho ku panjawar m durnya no o bi, Woso bi sa, k'a nyanni da ho k'a ni panja m bi ma. ^{XXVIII} Ho k'a bi zore an yaars durnya o bi, ho k'a nyoo do ba o bi, Woso ho bi do sa, k'a nyaam ho ku gooo ni digam ma ho bi m, ^{XXIX} ku gosi b'a da ma an a mupha busu Woso lee y. ^{XXX} Woso mupha to ma m, awoo m zekora yi kan Krista Yeezuu ki, a mupha y'a ba woo mindore k'a a to Woso zi, a i woo ba turga Woso mum o, an n'a kam woo ni misirbaa bam Woso to ma, an ni woo bombom mibonyaa no o. ^{XXXI} Ku ho ku n y'a gorsira ba Wosoci b'o bi n ku yi, n o: «Gaaa k'a o, k'a le bo a mupha o, a b'a le bo a mupha o y, an a le bo ho ku Zuuba a ba b'o.

II

Lemim ku Pol a pa da Korenti o

^I M danyino, bor ku moo o awoo zi bi, moo n bor lemindore m gee mindore m ku m bi Woso kaseti bi ka awoo o y. ^{II} Bala, moo hoon bo o, ku m bi hosi mim dunda awoo zi b'o, ku Yeezuu Krista mim bee y, an le da bi a wo ku n y'a o godarkora ma bi mim m. ^{III} Ncinaas ni, moo n nyinta awoo bire o, panjawar no o, daboo no o, kan mehinkere ki. ^{IV} Moo meerbaa kan moo pa bi dare ki n nyinta lemindore meerbaa

no o y, bi nyinta o Sent-Espri panja zibee hunkare no o. ^V Nyinta a o ncinaa k'awoo srakare bi bi yo gwoo mindore ma y, bi k'an yo Woso panja ma.

Woso mindore

^{VI} A n bokare, mindore paan... woo n'a dundam kristagwoo ku n srakare yaa ka ro woo m. Mindore naa do n a to durnya naa do no o, b'a n a to durnya panjazanno ku n n' b'a zaar bam no woo zi y. ^{VII} Woso mindore woo n'a dundam, ho k'a n do biisi m, n n a nyaakom da, Woso munja i nyinta an a cunta, bi ma bi durnya ba o y, ku woo n bi nyinta a leboore no o. ^{VIII} Durnya naa do panjazanno gosi n nyinta an a do y, bala, k'a do n y'a o, n bi Zuuba k'a a so leboore o bi wom godarkora ma y. ^{IX} Bi, amba n y'a gorsira ba Wosoci o, n o: «Ho ku gaaa mum n a yi cuna y, a tor n a ma cuna y, ho ku gaaa n a hoon da ma cuna y, ho bi do haay Woso a cunta gwoo ku n n'a noam no woo m.» ^X Denter m, woo, Woso ho bi do hunka woo m Sent-Espri no o. Bala, Sent-Espri i ho haay taa zem, baa ho ku Woso a nyaakom da paan... haay, a y'a taa zem so. ^{XI} Nka m ni gwoo barla, an gwoo mim do? K'a maam, hoon k'a ni kan ki bi m. Maam so bi, ho k'a ni Woso gor zi bi, gosi b'a dam ma an a do ku Woso Espri bee y. ^{XII} Ku woo ni, woo n durnya espri yi y, bi, Woso Espri woo yi, ku woo n'o da ma o Woso barka ganworero woo do. ^{XIII} Bi, ku woo yi n mim dundam, woo bir a dundam gaaa mindore ni y, bi, a dunda woo nawom Sent-Espri mindore m, o ni Woso ho ji dundam, Sent-Espri hodundare m. ^{XIV} Gaaa k'a ni mesim hoon m bala bi, a bir yem ho k'a a to Woso Espri zi bi ma y. Hoozaabaa m kan ki, a b'a dam ma an a ji ma y, bala, Woso Espri n'a dam ma an a ka gaaa n a do. ^{XV} Bi gaaa k'a ni Woso Espri m bi, a i ho haay dodo kam bi gosi b'a dodo kare y. ^{XVI} Bala, n y'a da Wosoci o, n o: «Nka i Woso hoodare do, k'a ho dunda ni?» A n bokare, woo, Krista hoodare woo n ta m.

III

Woso lemim padanno zibee

^I M danyino, ku mwo ni, mwo n wo o m meer ba kan awoo ki amba n tir a ba kan gwoo ku n ni Woso Espri m no woo ki ni y, bi meer bi ba mwo o kan awoo ki amba gwoo ku n goota n'i durnya misirbaa bam no woo m, bala, awoo goota a m banfiniro Krista srakare no o. ^{II} Nyonhi mwo ka awoo o, hobire gorezaa bee y, bala, awoo b'a dam ma cuna a hobire gorezaa bi y. Baa kan dutaa domum ki, awoo b'a dam ma a hobire gorezaa bi y. ^{III} Bala, awoo goota an ni durnya misirbaa bam. Jumbaa kan nyaa ki y'awoo bire o, naa bir a hunkare a o, awoo goota an ni durnya misirbaa bam, an ni tam am gaaa k'an Woso do m naa? ^{IV} K'awoo gaaa deem tir a hi, a o: «Pol gaaa m mwo m», gaaa vanta o: «Apolos y'a so mwo o», naa k'awoo n'a bam naa, gaaa k'an Woso do zibee bee awoo n'a bam naa? ^V Nka m Apolos ni? Nka m Pol ni? Zibeenyino m, Woso ni n nyoo awoo ma, k'awoo n sira ka Krista o, n gaaa biyee a zi ba amba Zuuba a da o bi m. ^{VI} Apolos kan mwo ki, bo woo o ku o kan danwunno ki. Mwo i Woso lemim bi duu, Apolos n hi da ra, Woso y'a ka an ma. ^{VII} Ncinaa bi, hosi bee m gaaa k'a n'a duum bi ni y, hosi bee m gaaa k'a ni hi dam la bi m so y, Woso k'a ka ho bi ni mam b'i le da haay. ^{VIII} Gaaa k'a n'a duum kan gaaa k'a ni hi

dam la bi ki, η hodeem, bi, gɔaa biyɛə y'a yawɔra yim an a ga kɔ ɔ kan a muŋŋa zibɛə ki. ^{IX} Bala, zi wɔɔ n'a bam kan kɔ ki Woso zibɛə bi nɔ ɔ, b'awɔɔ m hɔsira kɔ Woso n'a wɔm.

Awɔɔ m cɛ kɔ Woso n n'a dɔ m. ^X Amba cɛdɔrezaa muŋŋa m bi, mɔɔ cɛ bi jur cɔnta an a ga kɔ ɔ kan ganwɔre kɔ Woso a ka mɔɔ ɔ bi ki, gɔaa vanta m bɔkare an n'a dɔm lɛ. Bi, kɔ gɔaa biyɛə n dundo a zi kan zaa k'a sa an nɔ cɛ bi dɔm nɔ m bi ki. ^{XI} Kɔ cɛ bi jur bi nɔ, gɔaa b'a dam ma, an cɛjur vanta da fɔga y, cɛjur k'an ta ɔ hɔɔ tee... bi nɔ gɔɔtare a bɔnce ɔ, cɛjur bi do, Yeezuu Krista m. ^{XII} Bi, kɔ gɔaa cɛ dɔ cɛjur bi rɛ sarma mɔr m, gɛɛ wanzurfu m, gɛɛ jaa tɔzanno m, gɛɛ gɔ m, gɛɛ bur m, gɛɛ haɔ m, ^{XIII} Woso y'a zaa zibɛə makra bare an dɔga a dɔdɔkare hinni ɔ. Woso gɔaa biyɛə zibɛə makra bam sɛ m, sɛ nɔ gɔaa biyɛə zibɛə k'an lonlɔ hɔnkare, bi gɔaa biyɛə n n'a zibɛə muŋŋabaa gɛɛ a bɔnyaabaa dɔm ma. ^{XIV} Gɔaa kɔ sɛ bi b'a zibɛə bɔm bi, bi zaa y'a zibɛə ganwɔre yim. ^{XV} Bi gɔaa kɔ sɛ bi n'a zibɛə bɔm bi, a b'a zibɛə ganwɔre yire y, a muŋŋa bɔmbɔre yim, bi, bɔ a nawɔm kɔ ɔ, ɪ ɔ, bɔ a ɔ sɛ nɔ ɔ.

^{XVI} Awɔɔ n a dɔ a ɔ, Wosocɛ n'awɔɔ m, Woso Espri bi nɔ kan a ki ra? ^{XVII} Kɔ gɔaa Wosocɛ bi zaar ba, Woso bi zaa zaar bam sɔ. Bala, Wosocɛ bi Woso hɔ m, bi cɛ bi do bi n'awɔɔ m.

^{XVIII} Gɔsɪ bi bra ba a muŋŋa nɔ y. K'awɔɔ gɔaa deem ɔ, a hɔɔn ka amba durnya naa dɔ hɔ bi nɔ, k'a n'a ba hɔɔzaa k'an bɔkare an hɔɔn ka. ^{XIX} Bala, durnya naa dɔ mindɔre bi, hɔɔzaabaa m Woso mum ɔ. Amba n y'a gɔrsira ba Wosoci b'ɔ sɔ, n ɔ: «Woso ɪ mindɔrezanno kum hɔɔnkare zi kɔ η n'a bam bi nɔ ɔ.» ^{XX} N y'a ya, n n a gɔrsira ba sɔ, n ɔ: «Zuuba mindɔrezanno hɔɔndarɛrɔ dɔ. A a dɔ a ɔ, η nyɔɔdɔ ba ɔ y.» ^{XXI} Ncnaaɔ bi, gɔsɪ b'a lɛ bɔ a muŋŋa ɔ, gɔɔɔ tɔ ma y, bala, awɔɔ hɔ m hɔ haay m. ^{XXII} Kɔ Pol m, gɛɛ Apolɔs m, gɛɛ Sefas m, awɔɔ hɔɔ m, kɔ durnya m gɛɛ mɔsɔrbaa m, gɛɛ zɛ m, kɔ her-her dɔmum naa m, gɛɛ bootirɔ dɔmunno m, wɔɔ... naa awɔɔ hɔ m. ^{XXIII} Bi, k'awɔɔ nɔ, Krista y'a sɔ awɔɔ ɔ, Woso n a sɔ Krista ɔ.

IV

Kristazibɛəzanno mim

^I A a ga m, kɔ gɔɔɔ n a dɔ η ɔ, mɔɔ kan Apolɔs ki bi, Krista zibɛənyɔnɔ m wɔɔ m, Woso n a minno k'a η nyaakɔm da biisi bi da wɔɔ wɔ ɔ, kɔ wɔɔ n η dɔnda gɔɔɔ m. ^{II} Kɔ n hɔ da gɔaa wɔ ɔ k'a n dɔga a mim ma, hɔ kɔ n'a kam ma k'a zaa bi n a ba keere bi, surabare m. ^{III} Bi kɔ mɔɔ nɔ, hɔsɪ bɛɛ m kan mɔɔ ki k'awɔɔ mɔɔ dɔdɔ yar, gɛɛ gɔɔɔ vantɔɔ mɔɔ dɔdɔ yar y. Mɔɔ bɔr m muŋŋa dɔdɔ yarlɛ m zim sɔ y. ^{IV} Sira m, mɔɔ n kɔrɔma yɪ m heer ɔ an nɔ mɔɔ kɔre y, bi naa bɛɛ n'a hɔnkare a ɔ, mim ba mɔɔ ma wa. Gɔaa k'a nɔ mɔɔ dɔdɔ kam bi, Zuuba m. ^V Bi minto bi, a bi lɛɛ ka a gɔsɪ dɔdɔ ka y, k'a tɔ kɔ Zuuba n a bɔ an bɔr, k'a b'a bɔ an bɔr, a hɔ gaam hɔ k'a nyaakɔm da monsigɔ ɔ ra, an bɔ hɔ haay kɔ gɔɔɔ n ta η nɔ a nɔ ɔ rɔ wɔɔ m garga ra. Maam bi, Woso y'a lɛ bɔm gɔaa biyɛə ɔ, amba a a ga m bi m.

Korenti zanno muŋŋabusure mim

^{VI} M danyɔnɔ, awɔɔ daahan tɔ ma m, mɔɔ n naa dɔnda, m makra sa Apolɔs kan mɔɔ ki ma, k'awɔɔ n wɔɔ hɔbaa sa, a b'a muŋŋɔɔ busu a cem hɔ kɔ n y'a gɔrsira ba Wosoci b'ɔ bi han y. Awɔɔ gɔsɪ bi yo gɔaa

vanta ma k'a a munja busu, a g'aa vanta gore bo u y. ^{VII} Bala, g'aa ra, nka y'a ka ubu m le da i muno ni? Bo ubu yi i zim k'a ka bee n y'a u ubu o? Bi k'a ka n y'a u ubu o, bo m, i n'i munja busure i o, a yi i o i zim ni? ^{VIII} Un'h'ootn..., awoo i ho haay m kaka an borbo, honyizanno n'awoo m, awoo a ba cinno, bi cinno bee m woo ni y. A n'oa woo nawom k'awoo n'a ba cinno paan...ro, ko woo m nyunta cinno so kan awoo ki. ^{IX} Moo h'ondare no o, woo ko woo m kristazib'eezanno woo, Woso bi, woo da o g'aa haay je o, g'oo ni digam woo ma. Bo woo o ko o kan g'oo ko n yi n dodo yar n ni tare n ni k'a yaa n zinze ro ki. I o woo nyoo n y'a o saa, am h'oonburro ho bi m durnya haay mim o, maleekaro ni digam woo ma, g'oo ni digam woo ma so. ^X H'oozanno n woo m, Krista ko woo n'a pa dam bi minto. B'awoo, mind'eezanno n'awoo m k'awoo a ze ko ra kan Krista ki bi to ma. Panjawarzanno n woo m, awoo m panjazanno, n y'awoo gore dan o, bi n yi woo gore bo n o. ^{XI} A n ta an wakati naa do ku naa, woo g'oota o ni fir yim, no m kan musi ki m, huu jura woo ma, g'oo i fir kam woo ma, woo ba o munjo ho har ni y, lee woo n'a sam tee... ^{XII} Zi woo n'a bam k'oo ko k'o lemaa ho yi, o a bi. Ko g'oo woo s'oo so, bi woo n barka da o. Ko g'oo i fir kam woo ma, bi woo ye f'uyire bi ma. ^{XIII} Ko g'oo y'a bonyaa hum woo ma, bi woo meerbaa nyunta ba kan n ki. Kan a her ki naa, n g'oota n ni digam woo ma i o, durnya gumo m woo m, i o, durnya dintim m woo m.

Le ko Pol n ta m

^{XIV} Moo n ho ko woo g'orsira ba naa o naa ba, ko m awoo da nyannu o y. A ba woo o, ko m awoo bo zaa o, bala, woo nyoo n'awoo m, m n'awoo n'oom. ^{XV} Baa k'awoo kar'nsaamb'oo yi tisi-tisi Krista no o, awoo zi bi h'oka y, a deem. Moo n'awoo zi, bala, woo i lee ka m lemim nyunta bi pa da awoo m, awoo n sira ka Yeezuu Krista o. ^{XVI} Naa minto bi, awoo d'ondo woo nawom, k'a woo h'obaa sa. ^{XVII} Moo le taa k'awoo n woo h'obaa sa, bi minto m, woo n Timote nyoo awoo ma, k'an bi musirbaa ko woo n'a bam Krista zuure no o bi zaaro to da awoo no o, amba woo n'a d'undam lee haay o, kristag'oo sokomoro haay m bi m. K'a do a o, Timote bi woo nyi m am awoo ho bi m so, woo n'a n'oom, an a k'oo woo ma. ^{XVIII} Awoo g'oo g'oo a munjo busu, n'a g'ungare n o, woo bi zem bi bor awoo zi b'o y. ^{XIX} Bi, ko Zuuba ye, woo zere awoo zi b'o zoo, bi munjabusurezanno woo meerbaaro bee woo ni m kam ma ko m a ma y, bi, m ka woo nawom ma ko m a do ko n yi panja m ge. ^{XX} Bala, Woso cirb'ee bi, meerbaaro mim bee y, zi panjazaa k'a n'a bam bi mim m. ^{XXI} N kara awoo le n taa? Awoo le n taa ko woo n bor a zi bara m m wo o ko m nyaa ba kan a ki gee, ko m bor a zi n'oo m kan nyintabaa ki ni?

V

Jaandare mim

^I Moo ma n n'a d'undam lee kar o, n o, g'aa i jaan da awoo barla, bi g'oo ko kristag'oo bee m no woo bi yere n'i jaandare naa do loo da y, k'an bonyaa maam-maam bi to ma. A d'unda n nawore, n o, awoo g'aa deem ni kan a zi lo ki. ^{II} A ga a wom k'awoo heer n a zar, a nyi ka mimbonyaa k'an awoo bire o bi minto, a g'aa k'a naa ba bi bo a zi, an bokare, awoo bi to an n'a munjo busum. ^{III} Moo ba b'o kan awoo

ki y, bi moɔ heer ɪ kan awɔɔ ki, nɔɪnaaɔ bi, moɔ ɔɔaa k'a mim naa do ba bi dɔdɔ yar, ɪ ɔ b'ɔ moɔ n ta ɔ kan awɔɔ ki. ^{IV} K'awɔɔ b'a so kɔ ma k'a mim naa do dɪnda, moɔ heer nyɪntam kan awɔɔ ki, wakati bi do ɔ bi, k'a ɔɔaa bi do dɔdɔ yar Zuuba Yeezuu tɔ kan a paɲɲa ki m. ^V K'a ɔɔaa bi do da Sotaana wɔ ɔ, k'a mɛsim n a zaar ba, k'a nyi bi n a da ma an bombɔɛ yi hinni kɔ Zuuba n ni zɛɲ ɔ b'ɔ.

^{VI} Awɔɔ n a ga m hoɔ, a a muɲɲɔɔ busu y. N ɔ: «Nyonyɔɔ poore tɔkke ɪ nyisi derm haay.» Awɔɔ n boɔr naa do dɔ ra? ^{VII} Naa tɔ ma bi, k'a mimbɔnyaa haay k'ɪ ɔ nyonyɔɔ gusire m bi bo a bire ɔ, k'a a da ma, a yi muɲɲa-muɲɲa ɪ ɔ, nyisi daa kɔ n n nyonyɔɔ da ma bi m. Bala, sira nɔ ɔ, Woso awɔɔ hu bo, Yeezuu Krista zɛ bi tɔ ma. Yeezuu Krista bo kɔ ɔ kan sinnyeem kɔ n tir a zɛ manɪ pakkɪ cibsaa ma bi ki. ^{VIII} ɔ ɔ pakkɪ cibsaa bi bi, bi, ɔ b'a bi bur kɔ nyonyɔɔ gusire n ta ma bi ni y. Nyonyɔɔ gusire bi do bo kɔ ɔ, ɪ ɔ, mimbɔnyaabare m kan mɪsɪrbaa bɔnyaa bare ki. Bi, ɔ ɔ cibsaa bi bi bur kɔ n n nyonyɔɔ da ma m, naa k'a hi a ɔ, heer hu nɔ ɔ, sira nɔ ɔ.

^{IX} Ci kɔ moɔ nyunta m a ba awɔɔ ma bi nɔ ɔ bi, moɔ hi awɔɔ m moɔ ɔ, a b'a zɛ kɔ ra kan jaandɔr ki y. ^X Durnyazanno kɔ jaandɔnno m, muɲɔɔzanno m, ɲɪɪ konno, ɲɪɪ'ɪ yaa dam *wosobaawɔnno m nɔ wɔɔ, brɔɔ bɛɛ moɔ ɔ a b'a zɛ kɔ ra kan ɲ ki y. Kɔ ɔɔaa ɔ, a b'a le dam nawɔnno ɔ, pakra m k'an bo durnya ɔ, kɔ n bɛɛ m a wer ta ɔ. ^{XI} Ayy... durnyazanno wɔɔ bɛɛ moɔ hi ɲ ma y, bi ɔɔaa k'a ɔ danyɪ n a mi Krista zuure nɔ ɔ, an boɔkare, jaandɔr m, ɔɔɔ muɲɔɔzaa, ɔɔɔ an ni yaa dam wosobaawɔnno m, ɔɔɔ tɔzarlezaa, ɔɔɔ bɛɛmirewaasɪzaa, ɔɔɔ hoɔɔrezaa bi. Bi zaa moɔ hi ma, baa kɔ hoɔbire m, a b'a zɛ kɔ ra kan ki y. ^{XII} Moɔ bɛɛ n ni ɔɔɔ kɔ kristagɔɔɔ bɛɛ ni ɲ mi rɔ wɔɔ dɔdɔ yarle y. B'awɔɔ a ga m, a ɔɔɔ kɔ ɲ n'awɔɔ sokoma nɔ ɔ rɔ wɔɔ dɔdɔ yar. ^{XIII} Kɔ durnyazanno wɔɔ ni, Woso n ni brɔɔ dɔdɔ yarm. K'a ho kɔ Wosoci b'a hi bi ba, a a hi, a ɔ: «K'a la ɔɔaa k'a n'a bɔnyaa bam bi ra a bo a barla.»

VI

Danyɪnɔ dɔdɔ ba kan kɔ ki mim

^I A a ba lo, k'awɔɔ ɔɔaa deem ɪ mim m kan a mim ki, ta a tir a ɔ durnya dɔdɔkɔnno zi kɔ ɲ ni dɔdɔ bi ba, a lo a bir mim bi dam wosogɔɔɔ wɔɔ wɔ ɔ, kɔ ɲ n'a dɪnda? ^{II} Awɔɔ n a dɔ a ɔ, wosogɔɔɔ wɔɔ n ni zɛm bi durnya dɔdɔ ka ra? Bi, k'awɔɔ n ni zɛm bi durnya dɔdɔ ka, bo m awɔɔ bir a dam ma an ni minno poorero nɔɔm dundare? ^{III} Awɔɔ n a dɔ a ɔ, wɔɔ zɛm bi maleɛkarɔ dɔdɔ ka ra? Bi, bo m keere wɔɔ bi her mɪsɪrbaa naa minno dɔdɔ kare? ^{IV} Kan naa ki haay, kɔ minno nɔɔn duro b'a da ɔ, b'awɔɔ ɔɔɔ kɔ kristagɔɔɔ bir dɪgare ɲ ma hoɔɪ a sokoma nɔ ɔ rɔ wɔɔ sa a ɲ ba a dɔdɔkɔnno. ^V Naa do nyannɪ ba awɔɔ m na? Awɔɔ k'a m danyɪnɔ Krista nɔ ɔ rɔ wɔɔ, a ɪ yɪɛ ɪ ɔ, awɔɔ ɔɔaa deem taan... ba ɔ, mindɔrezaa, k'a mim banka awɔɔ barla ra? ^{VI} A n a ga m, kɔ danyɪnɔ n ta kɔ m dɔdɔkɔnno taa y, an le da bi, a bi zore kɔ ɲ ni ta kɔ m basɪrakɔnno taa y. ^{VII} Sira nɔ ɔ, awɔɔ kɔrɔ ma maam-maam, ta k'awɔɔ nawɔm kɔ m dɔdɔkɔnno taa bi minto. Kɔ ho k'a bi tirga n y'a ba awɔɔ m, awɔɔ ni fir yɪɛ, a jura ta b'ɔ bi m. Kɔ ho n n'a yɔɛ awɔɔ m, awɔɔ n yɛ ma, k'a jura ɔ. ^{VIII} Bi, awɔɔ bir yɛm hoɔ nɔɔn duro ma y, awɔɔ muɲɲɔɔ ni ho k'a

bi turga bam, an ni koor bam, bi, naa ba awoo nawore a danyino m. ^{IX} Awoo do muhja a u, guoo ku n n'a bonyaa bam no woo bunce bi nyuntam Woso cirbae b'u ra? A bi bra bumba a muhjoon ni y. K'a do a u, jaandonno, kan wosobaawonno yaadonno ki, muno lannobonno, muno zinobonno, yaaro wota kan ku ki zanno, ^X konno, munyoozanno, beemirewaasizanno, guoo tozarlezanno, hoyonno, n bunce bi nyuntam Woso cirbae b'u y. ^{XI} Awoo guoo gosunno nyunta n'n'i ho noon duro bam biisi. Bi, Woso awoo hu bo, an mimbonyaaroo noon duro gu awoo ma, an awoo bo u a ho, k'a a so awoo u, a awoo ba turga a mum u, Zuuba Yeezuu Krista to ma, Sent-Espri panja no u.

Ho ko sirakarezanno n a ga m,

nn'a ba y

^{XII} Gooa a da ma an a hi, a u: «Zaa ta u ku moo n ho haay woo... ba.» Sira m, bi, ho haay bee n muhja gooa n'a bam wa. Moo m da ma, m a hi, m u: «Zaa ta u ku m ho haay ba.» Bi, moo b'a tom ho nihe n moo ba a lo y. ^{XIII} Gooa bi do a da ma an a hi so, a u: «Hobire da n y'a u gooa no to ma, n ni gooa no da hobire to ma so. Bi, Woso zem bi hobire kan gooa no bi ki zaar ba.» Sira m, bi, n ni woo me bi da jaandare minto y, woo me bi, ta an a wo u Zuuba ho, Zuuba n ta u woo me bi daahan minto. ^{XIV} Bi, Woso k'a Zuuba Yeezuu mum bo u bi, a woo mum bo n u so a panja bi m. ^{XV} Awoo n a do a u, awoo mero woo Krista me vohero m na? Moo yere m Krista me vohero sa m a ba lomuhjaherezaa me vohero ra? Ayy..., fuga! ^{XVI} Awoo n a do a u, ku gooa a ze ku ra kan lomuhjaherezaa ki, a zaa bi kan lo bi ki a ba n y'a u deem na? Bala, Wosoci a hi a u: «I huya haay a ba gooa deem.» ^{XVII} Bi, gooa k'a a ze ku ra kan Zuuba ki bi, a a ba espri deem kan ki. ^{XVIII} Naa minto bi, k'a a si jaandare lee. Mimbonyaaroo vantoo ku gooa ni n bam no woo n a so a me u jilli y. Bi, jaandarezaa bi, mimbonyaa an n'a bare a me bi m. ^{XIX} Gee, awoo n a do a u, awoo me bi Sent-Espri ce m, Woso n a ka awoo u, an n'awoo heer u ra? Bi minto bi, awoo bee y'a so a muhjoon u do ra? Woso y'a so awoo u. ^{XX} Bala, Woso ho bo guta an awoo bombo m. Bi minto bi, k'a ho k'a n'a le bom Woso u bi ba a me bi m.

VII

Losare mim laakadarero nyibore

^I Keere naa, ku m minno k'awoo moo lunlar ma ci u ro woo nyi bo u. Awoo u: «A muhja ku gooa b'a zo lo ma y.» ^{II} Bi, ku jaandare n a ga m bi, gooa biyee a ga m an bir a muhja lo m, lo biyee n bir a muhja zim m. ^{III} Bi, gooa yar b'a ga m an ho k'a lo b'a ga m bi ba a lo bi m, lo bi maam so, a a ga m an ho k'a zim b'a ga m bi ba a zim bi m. ^{IV} Bala, lo bi bee y'a so a muhja me b'u y, a zim bi y'a so u. Gooa bi bee y'a so a muhja me b'u so y, a lo bi y'a so u. ^V A b'a gu ku ma y, k'a maam ku awoo ma, k'a zekora da jum u domum poore no u, k'a a da ma a toore yi a yaa da guta, bi, a b'a to domum k'awoo a zekora da jum u bi n maasure ba y. K'a a ya, a a bo a bir kan ku ki, ku m bee m awoo bi zem b'a da ma a bur a ma y, bi Sotaana yom bi ma an awoo makra ba k'awoo n a do mimbonyaa no u. ^{VI} Ho ku moo hi naa, le bee moo n'a kare awoo u y, a i yire i u, awoo a da ma, a naa ba. ^{VII} Ku moo

hooñho m, ku gaa haay do m moo m, bi, Woso gan wo gaa biyæa ma a hõnhõ, a a ka gaa niññe ni lu m, an a ka gaa vanta n'a dam ma, an misirbaa ba bazabaa no u.

^{VIII} Naa y'a ka moo u ku m a hi gũũũ ku ñ lanno gunga ro wũũ m, kan zonno wũũ ki m, m u, ñni gũũũ a deem maam amba moo m. ^{IX} Bi, ku ñ b'a dam ma ñni bur a muññũũ ma, ku yaaro wũũ n lanno ka ce u, ku zonno wũũ n zino sa. Ku ñ y'a ba ncinaasu a jira, ku lu gee zim yire letaama n a so ñ u, an bir bire am se ho bi m.

^X Le ku moo u ku m a cunta lannozannũũ wũũ m kan zinzannũũ wũũ ki m bi ba n ni: «Lõ b'a gu a zim ma y.» Moo muñña bee le bi cunta y, Zuuba m. ^{XI} Ku lu a gu a zim ma, a b'a ya an zim sa y, k'a le taa zim ma k'an a bo an aa ko ma kan a zim bi ki, an nyinta kan ki. Lu zim n a ga m so an la a lo ra y.

^{XII} Ku gũũũ ku ñ gũũũ ro wũũ ni, moo ni meer bam kan ñ ki, Zuuba bee y, ho ku moo u ku m a hi ñ ni bi ba n ni: «Ku kristagaa ta lu m, bi sirakarezaa bee m lu bi ni, lu bi m bokare an ye k'a nyinta kan ki, a bi la lu bi ra y.» ^{XIII} A n ta u so bi, ku lu ku kristagaa m zim ta u, bi sirakarezaa bee y, an bokare an ye k'a nyinta kan lu bi ki, lu bi b'a bo u y. ^{XIV} Bala, zim ku sirakarezaa bee b'a ba Woso ho a lu bi to ma, lu ku sirakarezaa bee b'a ba Woso ho so a zim bi to ma. Ku ncinaasu bee, bo an nawom ku u, i u, ñ nyino wũũ, dintim nyino m Woso mum u, an bokare ñ y'a ba wosogũũũ. ^{XV} Ku basirakarezaa bi le taa k'a gu a mim bi ma, k'an a gu ma. Zim ku kristagaa m bi, gee lu ku kristagaa m bi, a so a muñña u mim naa do no u. A n bokare, Woso k'a awũũ bir bi, awũũ bir a u, k'awũũ n misirbaa ba laafu no u. ^{XVI} Bala, lu, ubu k'i m kristagaa bi, a a da ma ubu n a ka i zim bi n bombore yi, b'ubu y'a dom na? Gaa yar bi, ubu k'i m kristagaa bi, a a da ma, ubu n a ka i lu bi n bombore yi, b'ubu y'a dom so ra?

Gaa biyæa n jum ho ku Woso

a ka u bi no u

^{XVII} Moo u ku m ho vanta naa do hi awũũ m so, ho naa do moo n'a dundam kristagũũũ sokomarũũ m lee haay u, a i yire i u, gaa biyæa a ga m an misirbaa niññe ku Woso a ka u domum k'a a bir ma kan bi zu a u bi ba. ^{XVIII} Ku Woso gaa bir, bi ma bi a zaa gasu banñu u, a b'a banñugasore bi nyaakom da y. Ku gaa vanta Woso a bir, bi ma bi, a zaa n gasu banñu u, a b'a ka ma k'a gasu banñu u y. ^{XIX} Ku gaa gasu banñu u, gee k'a n gasu banñu u, hoũ bee n bi y. Woso lero wũũ zuure n ho. ^{XX} Gaa biyæa n gũũũ misirbaa ku Woso a ka u, a birle domum u bi m. ^{XXI} Ku nyinta i u lo, domum ku Woso i bir u bi ma, i bi i hooñ ko a to ma y, bi ku zaa ta u k'i i da ma i bo lombaa bi no u, k'i zaa bi do sa. ^{XXII} Bala, lo ku Woso a bir k'an bi zu Zuuba u bi, a ba b'u soamunhaazaa Zuuba no u. Bi, soamunhaazaa ku Woso a bir so bi, a ba b'u Krista lo. ^{XXIII} Woso ho bo gũũũ an awũũ bombũũ m, a b'a ya a ye, a a ba gũũũ lonno y. ^{XXIV} M danyino, amba moo lee ka m a hi bi, gaa biyæa a ga m, an gũũũ an bir misirbaa ku Woso a ka u domum k'a a bir u bi bam Woso mum u.

Bazano kan nyumbonno ki mim

^{XXV} Ku bazano wũũ mim ni, ho ku moo u ku m a hi naa, Zuuba bee y'a cunta a u, moo n a hi y, m hooñdare moo u ku m a hi, bi Zuuba barka ma bi, gaa ku n n'a dam ma, n n a mim si sira bi m moo m.

XXVI Mɔɔ yi m hoɔn dam mɔɔ ɔ, her-her dɔmum naa kɔre minto bi, a muɲɲa kɔ baza n gɔɔta maam. XXVII K'i ɪ jaan m sɔ, ɪbu ka ma k'i ɪ bɔ ɔ y, k'i ba jaan m, ɪbu ka ma k'i jaan ze y. XXVIII Bi, k'i ɪ jaan bi sa, mimbunya ba be ɪ ba y, kɔ nyumbɔere a jaan sa sɔ, an mimbunya ba sɔ y. Bi, kɔ m a hi a m, gɔɔ kɔ η lanno ka ce ɔ, kan nyumbɔnɔ kɔ η zino sa rɔ wɔɔ, η fir yire a mɪsrbaa nɔ ɔ gɔta, mɔɔ le baa k'awɔɔ n fir bi do yi y, bi minto m mɔɔ nɪ meerbaa naa do bam.

XXIX M danyɪnɔ, kɔ m a hi a m denter, dɔmum n gɔɔta wɔɔ m gɔta y. Bi tɔ ma bi, an a sa naa ma, gɔɔ kɔ η nɪ lanno m nɔ wɔɔ n a mɪsrbaa ba ɪ ɔ, η ba lanno nɪ y. XXX Gɔɔ kɔ η nɪ nyi kam nɔ wɔɔ, ɪ ɔ, η heer n a zar y. Gɔɔ kɔ η n'a heer nyɔɔm nɔ wɔɔ, ɪ ɔ, η heer n nyɔɔ y. Gɔɔ kɔ η nɪ hɔ sim nɔ wɔɔ, ɪ ɔ, η ba hɔst nɪ y. XXXI Gɔɔ kɔ η nɪ durnya naa hɔ yim nɔ wɔɔ, ɪ ɔ, η bir a yire y. Bala, durnya naa do k'a nɪ yim naa, cem an nawɔm naa. XXXII Mɔɔ le baa k'awɔɔ hoɔn n bir kɔre y. Gɔaa k'a n lɔ sa bi, a hoɔn an n'a dam Zuuba hoɔnhɔrɔ ma, an n'a kam ma kɔ Zuuba nɔ n yi a ra. XXXIII Bi gɔaa k'a lɔ n ta ɔ bi, a hoɔn nɪ kɔm durnya minno ma, a ka a nawɔm ma k'a laare nɔ n yi a ra, XXXIV a hoɔn m hɪya-hɪya. Maam sɔ bi, lɔ k'a ba zim nɪ y, kan nyumbɔere k'a n zim sa ki, a hoɔn ηn'a dam Zuuba hoɔnhɔrɔ ma. N n'a kam ma kɔ Woso n a so a ɔ jilli, a mɛ, kan a nyi ki nɔ ɔ. Bi lɔ k'a zim n ta ɔ bi, a hoɔn an n'a dam durnya minno ma, a ka a nawɔm ma k'a zim nɔ n yi a ra. XXXV Naa hi mɔɔ nawɔre awɔɔ muɲɲɔɔ daahan minto. M ka be ɛ mɔɔ nawɔm ma kɔ m awɔɔ hoɔn kɔ y. A ηɔa mɔɔ nawɔm k'awɔɔ m hɔ k'an muɲɲa an le da bi ba, k'a hoɔn bi nyɪnta hɪya-hɪya y, k'a kɔst Zuuba ma bala.

XXXVI Kɔ gɔaa jaan ta ɔ, a hoɔn nɪ gasɔɲ ɔ gɔta, b'a bir a da ra a muɲɲa ma y, an a hoɔn da a ɔ, a yaa a zɔ ma an yi mim, a a da ma, an a jaan bi sa. K'a naa ba, a n mimbunya ba y, kɔ η nɪ kɔ sa. XXXVII Bi gɔaa k'a a hoɔn da, an hoɔn bɔ ɔ a zim, bi pakra be m kan ki, an a da a muɲɲa letaama ma, an a cɪnta a heer ɔ a zim, a ɔ, a bi lɔ sare y, a a ba muɲɲa. XXXVIII Ncɪnaaɔ bi, gɔaa k'a nyumbɔere sa bi, a a ba muɲɲa, bi gɔaa k'a n a sa bi, a a ba muɲɲa an le da.

XXXIX Kɔ lɔ zim ta ɔ, gɔɔta a nawɔm an bir gɔaa bi do lɔ tee..., gɔaa bi mɪsrbaa tekka ma. Bi, k'a zim bi bi ga, a a so a muɲɲa ɔ keere, a a da ma, an bɔ an gɔaa vanta sa, bi kristagɔaa an n'a sam bala. XL Bi, mɔɔ hoɔndare nɔ ɔ, k'a gɔɔta a n a ya an zim sa, a heer nyɔɔre an le da, mɔɔ sɪra ka mɔɔ ɔ, Woso ɛspri ɪ kan mɔɔ ki sɔ, bi minto bi, k'a mɔɔ meerbaa bi si.

VIII

Mannurɔ sim sɔre wosobaawɔnɔ ce ɔ

I Ɔ wosobaawɔnɔ mannurɔ sinno wɔɔ mim dɪnda keere. Awɔɔ y'a hɪre, a ɔ: «Ɔ haay ɔ ta hɔdɔre m.» Denter m, bi hɔdɔre ɪ gɔaa dam muɲɲabusure ma. A n bɔkare ηɔare y'a kam gɔɔ sɪrakare n'a dam la. II Kɔ gɔaa y'a hoɔn dare a ɔ, a hɔ dɔ, k'an a dɔ a ɔ, a n hɔ dɔ amba a a ga m bi nɪ y. III Bi, kɔ gɔaa Woso ηɔa, Woso bi zaa dɔ a gɔaa.

IV Keere naa, wɔɔ ɔ ga m ɔ wosobaawɔnɔ mannurɔ wɔɔ sim sɔ geɛ? Wɔɔ dɔ ɔ ɔ, wosobaawɔm deem taan... ba ɔ an mɪsr durnya ɔ y, bi Woso vanta ba ɔ, kɔ Woso k'an ta ɔ deem bi be ɛ y. V Bala, baa kɔ gɔɔ ɪ hɔɔ niɲɲɔ kɔ η nɪ brama ge ɛ tara ɔ birm wosoro, ηnɪ η ba denter

sɔ wosoro kan zuubɔɔ kɪ, ^{VI} a bɪ nɛɪnaaʊ wɔɔ zi y, wɔɔ n a dɔ bɪ, Woso deem taan..., Zi bɪ m, a tɔ hɔ haay ɔ a mɪŋŋa zi, wɔɔ n ta ɔ a tɔ ma. Bɪ Zuuba bɪ deem sɔ, Yeezuu Krista m, a mɪŋŋa tɔ ma m hɔ haay woo... n ta ɔ, a tɔ ma m sɔ wɔɔ n ta ɔ.

^{VII} Bɪ, kristagɔɔ haay bɛɛ naa dɔ y. Gɔsɪnnɔ kɔ ŋ mim ka wosobaawɔnnɔ mannɪɔ sinno wɔɔ m bɪ, ŋ gɔɔta ŋn'ɪ ŋ sɔm, ŋn'a hɔɔn dare ŋ ɔ, mannɪɔ wɔɔ ka n nawɔm wosoro paan...rɔ ɔ. Naa minto bɪ, kɔ ŋ sɪrakare paŋŋa ba ɔ bɪ, ŋ y'a hɔɔn dare ŋ ɔ, a kɔrɔ ma Woso mum ɔ, mannɪɔ wɔɔ sinno wɔɔ sɔrɛ tɔ ma. ^{VIII} Wɔɔ dɔ, ɔ ɔ, hɔbɪrɛ bɛɛ nɪ wɔɔ zɔm Woso ma y, kɔ wɔɔ n a bɪ, a b'a dam ma an wɔɔ ba laaɔ Woso ma y, kɔ wɔɔ bɪ sɔ a bɛɛ n n'a dam ma an wɔɔ zɔ Woso ma sɔ y. ^{IX} Bɪ, k'a dundo a zi, awɔɔ ɪ soamɪŋŋaʊ m k'a a hɔɔnhɔ bɪ, b'a ba ka k'awɔɔ soamɪŋŋaʊ bɪ n a ka kɔ gɔɔɔ kɔ ŋ ba paŋŋa m cɪna Woso zuure bɪ nɔ ɔ rɔ wɔɔ n a dɔ mimbɔnyaa nɔ ɔ y. ^X Bala, ɪbɪ k'ɪ hɔ dɔ bɪ, kɔ gɔaa kɔ paŋŋawarzaa m Woso zuure nɔ ɔ b'ɪbɪ yɪ ɪ nɪ nyɪntam wosobaawɔm ɛɛ ɔ, ɪ n'a mannɪ sim sɔrɛ, naa y'a dam han denter la? A bɪ mannɪɔ wɔɔ sim sɔm, bɪ n a heer kɔ ra? ^{XI} Yɪ a nawɔrɛ nɛɪnaaʊ, ɪbɪ k'ɪ hɔ dɔ bɪ minto, paŋŋawarzaa n a dom Woso ma, b'ɪbɪ danyɪ m, Krista mɪŋŋa n ga a tɔ ma. ^{XII} K'awɔɔ ɪ naa bam, a bɔnyaa awɔɔ n'a bare a danyɪnɔ paŋŋawarzannɔ wɔɔ m, an nɪ ŋ heer warm kɔ ma, bɪ mimbɔnyaa naa dɔ ba awɔɔ nawɔm Krista m sɔ. ^{XIII} Naa minto bɪ, kɔ mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, mɔɔ danyɪ y'a dom mimbɔnyaa nɔ ɔ, hɔ kɔ mɔɔ n'a bɪm tɔ ma, k'a maam mɔɔ bɪ n yare m sim sɔ fɪga y, kɔ m danyɪ b'a dɔ y.

IX

Pol y'a mɪsɪrbaa kan a zibɔɔ kɪ mim dɪndam

^I Mɔɔ n m sɔ m mɪŋŋa ɔ ra? Kristazibɔɔzaa bɛɛ m mɔɔ m na? Mɔɔ n wɔɔ Zuuba Yeezuu yɪ m mum m na? Zi kɔ mɔɔ ba Zuuba nɔ ɔ, bɪ bɛɛ n'awɔɔ m na? ^{II} Kan gɔɔɔ gɔsɪnnɔ kɪ, kɔ kristazibɔɔzaa bɛɛ m mɔɔ nɪ, kan awɔɔ kɪ, kristazibɔɔzaa m mɔɔ m. Bala, hɔ k'a n'a hunkam, a ɔ, kristazibɔɔzaa m mɔɔ m bɪ, awɔɔ m, Zuuba nɔ ɔ.

^{III} Hɔ kɔ mɔɔ n'a hɪrɛ m nɪ m gumɔ dɪndam, gɔɔɔ kɔ ŋ nɪ mim kam mɔɔ ra rɔ wɔɔ lɛɛ bɪ ba n nɪ: ^{IV} Mɔɔ n m ga m, kɔ gɔɔɔ m hɔbɪrɛ kan hɔmɪrɛ kɪ ka m ɔ, m zibɔɔ bɪ tɔ ma ra? ^V Mɔɔ n m ga m, m lɔ sɪrakɔr sa k'an bɪr kan mɔɔ kɪ, m zaakɔrɔrɔ wɔɔ nɔ ɔ, amba kristazibɔɔzannɔ wɔɔ, Zuuba dannɔ wɔɔ kan Pɪyɛɛr kɪ n'a bam bɪ m na? ^{VI} Gɛɛ, mɔɔ kan Barnabas kɪ, wɔɔ y'ɔ ga m ɔ minto kɔ zi ba, ɔ ɔ mɪŋŋaɔɔ tɔr m na? ^{VII} Awɔɔ ma cɪna, n ɔ, sɔrdaa tɪr a mɪŋŋa tɔr a zim k'a bɪr sɔrdaabaa bam na? Gɛɛ kɔ gɔaa dɪvɛn gɔ sɔɔn a ba zaa m k'a dɪvɛn gɔ bɪ nyɪ bɪ ra? Gɛɛ hɔbɪsɪrɔ dundɔr b'a lɛ m k'a hɔbɪsɪrɔ k'a nɪ dɔrɛ ŋ ma rɔ wɔɔ nyonhi mi ra? ^{VIII} A b'a hɔɔn da a ɔ, yo mɔɔ nawɔm hɔ kɔ gɔɔɔ n'a bam tee... bɪ makrɔrɔ ma y. Bala, Moyiisi lɛrɔ wɔɔ ɪ hɔ kɔ mɔɔ n'a hɪm naa hɪm sɔ. ^{IX} Bala, n y'a da lɛrɔ wɔɔ duro ɔ, n ɔ: «ɪ bɪ hɔ du der k'a nɪ hɔyaa zɔm bɪ lɛ ma y.» A hɪ awɔɔ ɔ, Woso bɪ kɔ a nawɔm dono ma, ^X gɛɛ meer naa dɔ ba a ɔ wɔɔ tɔ ma ra? Sɪra m, wɔɔ minto m n nɪ hɔ naa dɔ gɔrsɪra ba. Bala, a a ga m, kɔ gɔaa k'a nɪ dam wɔm bɪ kan gɔaa k'a nɪ hɔyaa zɔm bɪ kɪ n bɪr a gɪngarɛ ŋ ɔ, a y'a hɔ yɪm hɔyaa bɪ jɪrle nɔ ɔ sɔ. ^{XI} Amba danwɪr nɪ hɔyaa duum bɪ, wɔɔ lemɪm nyɪnta duu awɔɔ m. Amba gɔaa k'a nɪ hɔyaa zɔm bɪ, an n'a hɔjɪrle

yum bi, a hi awoo u ku woo i durnya honyi yure awoo zi, a bonyaa ra? XII K'awoo i nyasom guoo vantoo m, k'a a ga m bi minto bi, woo bee awoo ni nyasom woo m an le da ra?

Bi, ku kristazibeezanno woo m bi, ho ku woo u ga m bi m bi. Bi woo n'u ka ma k'awoo m naa ba woo ni y. Ye woo u kore do haay ma, ku hosi b'a ta Krista lemim nyunta bi padare m toore y. XIII Awoo do, a u, guoo ku n ni Wosoce guta bi zi bam no woo, ho ku guoo ni zem ni Wosoce u b'u bi ni n hobire. Guoo ku n ni Wosoce mannuro zi bam no woo, mannuro woo ni n hobire. XIV Maam so bi, Zuuba le ka ku n ni nyasu guoo ku n ni lemim nyunta pa dam no woo m.

XV Bi, moo ni m ka ma ku guoo n a ba m m ncinaasu y. Moo n ci naa do ba ku n ni ho ka m u y. Ku moo ga, a jura moo m ku moo n ho ye, m zi ku moo n'a bam naa minto. Gosi bi moo munja leboore naa do yom moo ni y. XVI Bala, ku moo m, lemim nyunta bi pa dare bi, lebo a munja u ho bee y. Pakra m ku moo n a pa da, bi, ku moo n a pa da, ku kosi n m yi. XVII Ku moo i hoon bo u m zim, ku m zi naa do ba, moo ba n tir m mum dam ku Woso m ganwo m ma. Bi, ku moo da n y'a u bi, zi ku n moo da u bi moo n'a bam, moo bir dom hosi ma y. XVIII Bo moo n'a yure a no u keere? Lemim nyunta bi ku moo n'a pa dam vam bi m moo ho. Moo bir m kam ma ku ni lemim nyunta bi padare ho ku moo m ga m ka m u y.

M to moo nawon u

ku guoo n bombore yi

XIX Soamunjaazaa m moo m, gosi lo bee m moo ni y. Bi, moo m munja ba gaa haay lo, ku m m da ma m a ka, ku guoo guta n bombore yi sira ka Krista u no u. XX Ku moo ta m ni zi bam zuforo barla, bi moo zuforo musrbaa sa, ku m a ka ku n ni sira ka Krista u. Baa ku moo bir zum Moyiisi lero u bi, m musrbaa bi ba moo nawom i u, zu moo nawore n u. Ku moo i zi bam guoo ku n ni zure n u ro woo bireyaa u, a ba moo nawom maam, ku m m da ma m bor n ni Krista srakare no u. XXI Ku moo i guoo ku n ni Moyiisi lero woo do ro woo barla, bi moo m ba am n ho bi m, moo bir zum Moyiisi lero woo u y, ku m a ka ku n ni sira ka Krista u. A bir yure i u, moo i bir zum Woso lero woo u y, moo i zure n u, bala, moo i zum Krista le u. XXII Ku moo i guoo ku panjawarzanno m srakare no u ro woo barla, bi moo m ba am n ho bi m, i u, panjawarzaa m moo m, ku m a ka ku n ni sira ka Krista u. Ncinaasu bi, ku nkoo m, bi moo m ba am n ho bi m, ku m a ka, baa ku bo m, ku n gosunno n bombore yi. XXIII Naa woo... naa ba moo nawom lemim nyunta bi minto, ku m m ho yi so.

XXIV Awoo do a u, ku guoo i bra sim brasire zanja u, n haay i bra bi sim, bi deem taan... ni bra bi sire ganwore yum. Bi to ma bi, k'a bra bi si munja k'a a ganwore yi. XXV Brasinno haay y'a me tontom guta, k'a a da ma a yi leekarezaa, a ganwore yi. Bi, n ganwore bi, ho m an n'a zarm. Bi, ku woo ni, ku woo u tonto u, woo ganwore bi nyuntam ho k'a bir a zaar bare y. XXVI Bi minto bi, moo i bra bi sim, bi moo bir a sim yaarsi y. Moo bo ku u, kan zoobor ki, bi moo bir zoo bi bam kan lee tu ki y. XXVII Bi, m me bi moo n'a tontom, m n'a dam bar u kookoo, bala, moo le baa ku m lemim nyunta pa da guoo ni, ku Woso n bokare an bi moo bo a je m, m bo vam ni y.

X

A bi wosobaawɔnnɔ da ɔ y

^I M danyɔnɔ, mɔɔ lɛ taa k'awɔɔ n mim k'a wɔɔ zɔɔforɔ, wɔɔ yaabɔɔ yɪ, dɔmum kɔ η nyɪnta ɔ poo ɔ ηn'ɪ zum Moyiisi ɔ bi tɔ da a nɔ ɔ. Awɔɔ dɔ a ɔ, Woso a ka warkɔ n dɔ η ma jilli, η bra higɔta ma sɔ, ^{II} a bɔ kɔ ɔ ɪ ɔ, η haay batem si warkɔ bi kan higɔta bi kɪ ɔ, k'a zu Moyiisi ɔ. ^{III} N ηaay hɔbɪrɛ k'a a to Woso zi bi bi. ^{IV} N nɪ hi k'a a to Woso zi sɔ bi mi, bala, ci deem ɪ nyɪnta ɔ, ci bi do hi η y'a mi. Ci bi, Woso y'a ka η ɔ, an nɪ zure η jɛ ɔ. Bi, ci bi do bi, Krista m. ^V Baa kan naa kɪ haay, η gɔɔɔ nyɪnta ɔ gɔta Woso nɔ n yɪ η la y, bala, η gunga, n η bir poo b'ɔ. ^{VI} Ba minno nɔɔn duro ɔ, k'a hɔɔn dɪnda wɔɔ m, kɔ wɔɔ bi nyɪnta hɔɔ bɔnyaarɔ letaama nɪ, amba η nyɪntam bi nɪ y. ^{VII} A bi yɪ wosobaawɔnnɔ daɔrezannɔ amba η gɔɔɔ gɔsɪnnɔ nɪ y, bala, n y'a gɔrsɪra ba Wosoci ɔ, n ɔ: «Gɔɔɔ wɔɔ nyɪnta k'a hɔ bi, k'a hɔ mi, ηnɪ bi wuti k'a sar ba.» ^{VIII} Amba η gɔɔɔ gɔsɪnnɔ jaan da bi, ɔ bi jaan da y. Bala, jaan bi dare a ka, η gɔɔɔ bam tisi-tisi buhɪra a yaa n kaako n gunga hindeem taan... nɔ ɔ. ^{IX} Amba η gɔɔɔ gɔsɪnnɔ Zuuba makra ba bi, ɔ bi Zuuba makra ba y. Bala, naa kɔ η y'a ba b'a ka mɪnnɔ m sakɔ dɪnda η ɔ, ηnɪ gunga. ^X Amba η gɔɔɔ gɔsɪnnɔ kukur ba bi, ɔ bi kukur ba y. Bala, naa kɔ η y'a ba bi, Woso maleɛka k'a nɪ gɔɔɔ zɪnzɛ m bi, bɔr an bi η zɪnzɛ. ^{XI} Minno nɔɔn duro wɔɔ yaabɔɔ wɔɔ yɪ, k'an nyɪnta makra, bi y'a ka n η da ci ɔ, kɔ wɔɔ m hɔɔn yɪ ɔ η tɔ ma, wɔɔ kɔ wɔɔ n'ɔ mɪsɪrbaa bam jɛ dɔmunnɔ ɔ rɔ wɔɔ.

^{XII} Naa minto bi, gɔaa k'a n'a hɔɔn dare a ɔ, a b'a bare am η hɔ bi m bi, k'an dundo a zi k'a b'a do y. ^{XIII} Makrarɔ kɔ η nɪ gɔɔɔ yɪm nɔ wɔɔ y'awɔɔ yɪ bi, bi taalɛrazaa m Woso m, a b'a tore awɔɔ n makra yɪ k'an cem awɔɔ paŋŋa han y. Kɔ makra awɔɔ yɪ, a y'a kare awɔɔ m bɔ ɔ, k'a a da ma a bɔr la.

A b'a zɛ kɔ ra kan zinɛro kɪ y

^{XIV} M danyɔnɔ, naa minto bi, k'a ba wosobaawɔnnɔ daɔrɛ ma laato. ^{XV} Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, hɔɔntaɔrezannɔ n'awɔɔ m, bi tɔ ma m mɔɔ nɪ meer bam kan awɔɔ kɪ, k'a a hɔɔn da hɔ kɔ mɔɔ hɪ bi ma a dɪga a. ^{XVI} Ba wɔɔ tɪr ɔ so kɔ ma kɔ Zuuba tɔdaanoɔ hɔbɪrɛ bi bi bi, wɔɔ tɪr barka hɔmire bi barka da ɔ, ɔ a dɔ ɔ a mi, barka hɔmire bi kɔ wɔɔ n'a mim bi, wɔɔ ɪ zɛkɔra yɪm kan Krista kɪ a ma bi tɔ ma. Kɔ wɔɔ bur bi jinjir ɔ a bi, wɔɔ ɪ zɛkɔra yɪm sɔ kan Krista kɪ a mɛ bi tɔ ma. ^{XVII} Kɔ bur bi n deem bi, wɔɔ haay, mɛ deem zannɔ wɔɔ m sɔ, bala, bur deem bi wɔɔ ɔ da kɔ ɔ haay ɔ n'a bɪm. ^{XVIII} K'a dɪga Israyel gɔɔɔ wɔɔ ma, η tɪr hɔɔ zɪnzɛ k'a mannɪ ba η nɪ Woso ma, gɔɔɔ kɔ η nɪ mannɪrɔ wɔɔ duro sim sɔm nɔ wɔɔ, a zɛ η nawɔm kɔ ra kan Woso kɪ. ^{XIX} Bi, mɔɔ meerbaa bi jɪ n bɔ nɪ? A hɪ mɔɔ ɔ, hɔsɪ m wosobaawɔm kan a mannɪ sim kɪ n na? ^{XX} Ayy...! Mɔɔ ɔ kɔ m a hɪ m ɔ, basɪrakɛnnɔ wɔɔ, mannɪrɔ wɔɔ ba η nawɔm zinɛro ma, a ka bɛɛ η nawɔm Woso ɔ y. Mɔɔ lɛ baa k'awɔɔ n'a zɛ kɔ ra kan zinɛro kɪ y. ^{XXI} A n a ga m, k'awɔɔ n Zuuba hɔmire mi, k'a a ya, a zinɛro hɔ mi y. A n a ga m sɔ, k'awɔɔ n Zuuba hɔbɪrɛ bi, k'a a ya, a zinɛro hɔ bi y. ^{XXII} Gɛɛ, a ηsa wɔɔ nawɔm k'ɔ Zuuba da nɔmaa ma ra? A hɪ awɔɔ ɔ wɔɔ paŋŋa lɛ da m na?

Wosobaawɔnnɔ mannɪ sim

XXIII Gooɔ ɔɔsɔnno y'a hire η ɔ: «Zaa ta ɔ, k'ɔ hɔ haay ba.» Denter m, bɪ hɔ haay bɛɛ n'a dam wɔɔ han wa. Kɔ η bɪ to ηn'a hire η ɔ: «Zaa ta ɔ, k'ɔ hɔ haay ba», kɔ η n'a dɔ η ɔ, hɔ haay bɛɛ n'a kam wɔɔ n ta lɛɛ Woso zuure nɔ ɔ wa. XXIV Kɔ ɔɔaa biyɛθ n bir a kam hɔ k'a n'a dam a mim han bɪ ma, a b'a ka a mɪŋɪa daahan ma y. XXV A wɔɔ a da ma a hɔ haay k'a nɪ daasi ɔ si a bɪ, b'a bɪ laaka da a mim ma y, k'a b'a heer kɔ y. XXVI Bala, Zuuba y'a so tara bure ɔ kan hɔ haay k'a n a nɔ ɔ kɪ ɔ. XXVII Kɔ basɪrakakristaɔzaa awɔɔ bir a har ɔ k'a bɪ hɔ bɪ, k'awɔɔ ye a birle ma k'a ta, k'a yaa lee ku, kɔ bɔ n y'a ka a ɔ, k'a bɪ bala, a bɪ laaka da ma y, a yaa n'a heer kɔ. XXVIII Bɪ kɔ ɔɔaa a hɪ a m, a ɔ: «Sim naa do manɪ sim m», a ba sɔ y, ɔɔaa k'a naa hɪ awɔɔ m bɪ minto, kɔ heer kɔrɛ bɪ yɪ ɔ y. XXIX Bɪ, awɔɔ heer kɔrɛ bɛɛ mɔɔ n'a hum ma y, ɔɔaa k'a sim bɪ mim hɪ awɔɔ m bɪ heer mɔɔ n'a hum ma. Bala, a n a ga m, kɔ ɔɔaa vanta heer m mɔɔ dɔdɔ yar y. XXX Kɔ mɔɔ ɪ Woso barka dare m nɪ hɔ niŋɪθ bɪrɛ, bɔ m ɔɔaa vanta nɪ mɔɔ tɔ zarlɛ an bɔkare mɔɔ Woso barka da, m n'a bɪrɛ?

XXXI Ncɪnaaɔ bɪ, kɔ hɔ awɔɔ n'a bɪrɛ, gɛɛ hɔ awɔɔ n'a mire, baa kɔ bɔ awɔɔ n'a bare, k'a hɔ haay ba Woso lɛbɔɔrɛ minto. XXXII A b'a ka, k'awɔɔ tɔ ma kɔ ɔɔɔ n a do mimbonyaa nɔ ɔ y. Kɔ zɪfɔ m, gɛɛ grekkɪ m, gɛɛ kristaɔɔɔ kɔ Woso y'a so η ɔ rɔ wɔɔ m, a b'a ka kɔ ɔɔɪ n a do y. XXXIII Ncɪnaaɔ nɪ, mɔɔ mɪŋɪa nɪ m yonɪ ɔ, kɔ m yɪ mɪŋɪa ɔɔaa haay ma, hɔ haay nɔ ɔ. A ba kɔ mɔɔ nawɔrɛ ncɪnaaɔ bɪ, mɔɔ bir m kam m mɪŋɪa daahan ma y. M ka mɔɔ nawɔm ma kɔ ɔɔɔ cir ɔɔta n daahan yɪ, kɔ η nɪ bumbɔrɛ yɪ.

XI

^I Amba mɔɔ nɪ Krista hɔbaa dɪndam bɪ, k'a mɔɔ hɔbaa sa sɔ.

Woso ɔɔɔ mɪŋɪazerle

^{II} Mɔɔ yɪ m lɛ bɔrɛ awɔɔ ɔ, bala, awɔɔ ɪ mɔɔ tɔ dare a nɔ ɔ hɔ haay nɔ ɔ, an nɪ zum mɔɔ hɔdɪndarɛrɔ haay ɔ, amba mɔɔ dɪnda awɔɔ m bɪ m. ^{III} Bɪ, mɔɔ lɛ taa k'awɔɔ n mim naa do dɔ: Yeezuu Krista m ɔɔaa yar haay lɛɛzaa, ɔɔaa yar m lɔ lɛɛzaa, Woso m Krista lɛɛzaa. ^{IV} ɔɔaa yar haay k'a hɔ ku a mim ma, k'a yaa da, gɛɛ an nɪ Woso lɛ sim k'a so ra bɪ, a lɛɛzaa kɔ Krista m bɪ an n'a bɔŋ ɔ. ^V Bɪ, lɔ niŋɪθ k'a n hɔ ka a mim la, an bɔkare a ɔ k'a yaa da, gɛɛ Woso lɛ an n'a sim k'a so ra bɪ, a lɛɛzaa an n'a gore bɔŋ ɔ, bala, bɔ a ɔ kɔ ɔ, ɪ ɔ, a mim a a bɔ. ^{VI} Kɔ lɔ lɛ baa k'a hɔ ka a mim la, k'a n'a mɪnkɛ zɪnzera. Bɪ k'a ɪ yɪrɛ ɪ ɔ, nyannɪ m kɔ lɔ n a mɪnkɛ zɪnzera gɛɛ an a mim bɔ, k'a maam, k'an hɔ ka a mim la. ^{VII} ɔɔaa yar bɪ n a ga m an hɔ ka a mim la y. Bala, Woso bɔkɔɔrɛzaa m, a m Woso lɛbɔɔrɛ sɔ, bɪ ɔɔaa yar lɛbɔɔrɛ m lɔ m. ^{VIII} Bala, ɔɔaa yar n a to lɔ mɛ ɔ y, lɔ n y'a bɔ ɔɔaa yar mɛ ɔ. ^{IX} Bɪ, Woso n ɔɔaa yar da lɔ tɔ ma y, lɔ a a da ɔɔaa yar tɔ ma. ^X Naa minto nɪ, lɔ n a ga m, an hɔ ka a mim la k'a hɪnka a ɔ, a zim n'a lɛɛzaa, malɛɛkarɔ tɔ ma.

^{XI} Kan naa kɪ haay, ɔɔaa b'a dam ma an a hɪ a ɔ, lɔ zibɛθ ba ɔɔaa yar ma y, b'a b'a dam ma sɔ an a hɪ a ɔ, ɔɔaa yar zibɛθ ba lɔ ma, Zuuba mim ɔ y. ^{XII} Bala, k'a nɪ yɪrɛ ɪ ɔ, lɔ bɔ n y'a ɔ ɔɔaa mɛ ɔ bɪ, lɔ nɪ ɔɔaa yɪm. Bɪ naa haay a to a ɔ Woso zi. ^{XIII} K'a hɔɔn da ma a zim a dɪga a, a a ga m kɔ lɔ n yaa da Woso m b'a n hɔ ka a mim la ra? ^{XIV} Awɔɔ n a dɔ a ɔ, nyannɪ m kɔ ɔɔaa yar mɪnkɛ n bir jɪntɛ ra? ɔɔaa woo... naa

do. ^{XV} A n bokare ku lu minkə jintə bi n a leboore, bala, minkə jintə bi ka n y'a u lu u, k'a mim bi goota vam y. ^{XVI} Ku goaa a u, k'a bisi ka hodundare naa do ma, k'an a do a u, woo kan kristagoo sokomaro woo ki, woo n minkə ho vanta m ku yinnubayi naa do bee y.

Zuuba todaanoo hobire mim

^{XVII} Ho k'a goota moo u ku m a hu bi, moo bi m le bore awoo u y. Bala, k'awoo tir a so ku ma k'a yaa da Woso m, ho k'awoo n'a bam sokomaro woo no u bi bir a dare awoo han y, awoo bo a nawore a je m. ^{XVIII} Mim leekare ho bi, n y'a hu moo m, n u, k'awoo a so ku ma, b'awoo a gongu a honho. Moo y'a gungam moo u, a a da ma an yi stra. ^{XIX} Denter so, k'awoo a gongu a honho, bi n n'a kam n ni gooo ku taalrazanno m no woo do. ^{XX} Bi, k'awoo a so ku ma, Zuuba hobire bi bure to ma bee y. ^{XXI} Bala, sokoma bi wakati u, goaa biyee ni lare a munja hobire ra, maam bi, no u gooo gosunno zere, gooo gosunno n bokare n'ni bee mire an ni n zem. ^{XXII} Awoo har ba u, awoo ni ho buj u, a ni ho min u ra? Gee a hu awoo u, k'a Krista gooo woo gore bo u, k'a a ya a nyannu da gooo ku n ba hosi m no woo ma ra? Bo moo n'a hure awoo ni, moo yi m le bore awoo u ra? Fugaal! Moo bi m le bore awoo u naa no u y.

^{XXIII} Ho ku moo nyunta m a dinda awoo m bi, a ma moo u Zuuba Yeezuu zi: Gum niijee ku n'a bam k'a Zuuba nyasu a ka ku n a ze bi, gunuu u bi do u, a munja bur sa, ^{XXIV} an barka da Woso m, an bokare an a zanze an a jinjir, an a hu a u: «Naa do naa, moo me m, moo n a ka awoo to ma, k'a tir naa ba, a moo to da a no u.» ^{XXV} Hobire bi je u bi, a a ba maam so homire bi m, an a hu a u: «Homire naa do gaaasabaa daa k'an ta u keere moo ma minto bi m. K'awoo bur an ni homire bi mim, k'a tir a ba, a moo to da a no u.» ^{XXVI} Bala, wakati haay, k'awoo ni Zuuba todaanoo bur bi buj u, an ni todaanoo homire bi mim bi, Zuuba munja ze awoo n'a pa dare, k'an tolle ba an bur.

^{XXVII} Bi y'a ka goaa k'a ni Zuuba todaanoo hobire bi bim, gee an n'a homire bi mim, an Zuuba bo u bi, mim u kan ki, bala, a n diga Zuuba me bi kan a ma bi ki ma, hosi y. ^{XXVIII} Goaa biyee a ga m, an a munja lar an diga a k'a ji do munja ge, k'an a do an bur bi bi, an homire bi mi. ^{XXIX} Bala, ku goaa bur bi bi, an homire bi mi, b'a n a hoon da munja an a do a u, Zuuba me ni, a bi k'a u, an a mi bi, a munja dodo yarle a ka ma bi. ^{XXX} Naa to ma m, awoo barla gooo n ta u guta, n bi laafu y, gosunno n a ba yir, noon n ginga. ^{XXXI} Ku woo y'u munjoo m heer daasire u zim, Woso bi woo dodo kare y. ^{XXXII} Bi ku Woso woo dodo ka, a hu a u, k'awoo bo zaa u, ku woo bi nyunta durnya gooo k'a ni zem bi n dodo yar, an n da kore u ro woo barla dodo kare hinni u y.

^{XXXIII} Ncinaas bi, m danyino, k'awoo a so ku ma k'a Zuuba todaanoo hobire bi bi, k'a do ku ma. ^{XXXIV} Ku no u goaa zem, k'an lee ka an ho bi a har u, k'a b'a so ku ma, a a ka a munjoo dodo yarle ma y.

Ku minno ku n goota ro woo ni, ku moo bi bur, moo broo bom ku zi.

XII

Sent-Espri ganworero mim

^I M danyino, ku *Sent-Espri ganworero woo mim bunce ni, moo le taa k'awoo n ho k'an ta a no u bi do munja. ^{II} Awoo do a u, nyunta k'awoo u basrakanno biisi bi, wosobaawonno daore y'a so awoo u, awoo n a da ma an n'a bore n u y. ^{III} Naa minto bi, moo le taa k'awoo

n a dɔ mɪŋŋa, a ɔ, kɔ Woso Ɛspri a so gɔaa ɔ, a zaa nɪ meer bam, a zaa b'a dam ma an a hɪ, a ɔ: «Lerbɔre kɔsɪ ɪ kan Yeezuu kɪ y.» Bɪ gɔsɪ b'a dam ma sɔ an a hɪ, a ɔ: «Zuuba m Yeezuu m,» kɔ Sent-Ɛspri bɛɛ y'a ka y.

^{IV} Sent-Ɛspri ganwɔrɛrɔ wɔɔ y'a hɔnhɔ, bɪ Ɛspri deem-deem bɪ nɪ ŋ kare. ^V Zibɛero y'a hɔnhɔ n ta ɔ Zuuba nɪ gɔɔɔ dare ŋ bare ɔ, bɪ Zuuba deem-deem bɪ zibɛə m. ^{VI} Zibɛero zaarɔ y'a hɔnhɔ ta ɔ, bɪ Woso deem-deem bɪ n'a kam gɔɔɔ n'a dam zibɛero wɔɔ duro bare ma. ^{VII} Sent-Ɛspri ɪ zi bam kan gɔaa biyɛə kɪ ganwɔrɛrɔ y'a hɔnhɔ m, bɪ naa ba an nawɔm k'a a da gɔɔɔ haay han. ^{VIII} Sent-Ɛspri ɪ mindɔre meerbaa ganwɔre kam gɔaa deem ɔ. A n hɔdɔre meerbaa ganwɔre ka gɔaa vanta ɔ. ^{IX} Sent-Ɛspri deem-deem bɪ do ɪ sirakare ganwɔre kam gɔaa ɔ, a ɪ waare ganwɔrɛrɔ kam gɔaa vanta ɔ sɔ. ^X A ɪ hoserlo bare ganwɔre kam gɔaa vanta ɔ, an nɪ Wosolesinnɪsora meerbaa ganwɔre kam gɔaa vanta ɔ sɔ. A ɪ esprirɔ dɔ n a bɔ kɔ zi ganwɔre kam gɔaa vanta ɔ, an nɪ leminno y'a hɔnhɔ hirɛ kam gɔaa vanta ɔ, a ɪ leminno wɔɔ duro wusigɔre ganwɔre kam gɔaa vanta ɔ sɔ. ^{XI} Bɪ, naa woo... naa, Sent-Ɛspri deem-deem bɪ zibɛə m, an nɪ ganwɔrɛrɔ wɔɔ jinjirm gɔaa biyɛə m, a hɔnhɔ ma.

Kristagɔɔɔ wɔɔ y'a hɔnhɔ,

bɪ, ŋ deem

^{XII} Wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ gɔaa mɛ deem, an bɔkare a vɛŋŋɛro m hɔka, bɪ, gɔaa mɛ vɛŋŋɛro k'a bɪ to an hɔka naa, mɛ deem m bala, Krista maam sɔ. ^{XIII} Bala, wɔɔ haay woo... naa, Zuuba batɛm ka wɔɔ ɔ Sent-Ɛspri deem-deem bɪ nɔ ɔ, k'ɔ yɪ mɛ deem zanno, kɔ zɪfɔ m wɔɔ m, gɛɛ do vantɔɔ m wɔɔ m, kɔ lonno wɔɔ m, gɛɛ soamɪŋŋaɔzanno m wɔɔ m, ɔ ɔ ba deem, Sent-Ɛspri deem-deem bɪ n y'a ka wɔɔ ɔ, an wɔɔ han an bra wɔɔ ra.

^{XIV} Gɔaa mɛ vɛŋŋɛ bɪ deem y, ŋ hɔka. ^{XV} Kɔ gɔaa gam a hɪ, a ɔ: «Kɔ wɔ bɛɛ m mɔɔ m bɪ, mɔɔ ba mɛ bɪ barla y,» naa do a da ma an a ka, a bɪ nyɪntam mɛ bɪ barla dɔ ra? ^{XVI} Kɔ gɔaa tɔr a hɪ a ɔ: «Kɔ munyaa bɛɛ m mɔɔ m bɪ, mɔɔ ba mɛ bɪ barla y,» naa a da ma an a ka a bɪ nyɪntam mɛ bɪ vɛŋŋɛ dɔ ra? ^{XVII} K'a ɪ yɪrɛ ɪ ɔ, gɔaa mɛ bɪ jilli, mɪnyaa nɪ, gɔaa tɔr nyɪntam lɛɛ ka ra ɔ? Kɔ gɔaa mɛ bɪ jilli, tɔr nɪ, gɔaa meeyaa nyɪntam lɛɛ ka ra ɔ? ^{XVIII} Bɪ sɪra nɔ ɔ, Woso gɔaa mɛ vɛŋŋɛro haay cɪncɪnta a bɪnce ɔ, a hɔnhɔ ma. ^{XIX} Kɔ gɔaa mɛ vɛŋŋɛro wɔɔ jilli, vɛŋŋɛ deem nɪ, mɛ bɪ nyɪntam ka? ^{XX} Ncɪnaas bɪ, gɔaa mɛ vɛŋŋɛro wɔɔ hɔka bɪ mɛ deem m.

^{XXI} Gɔaa munyaa b'a dam ma an a hɪ a wɔ m a ɔ: «Ibɪ zibɛə ba mɔɔ ma y.» Gɔaa mim b'a dam ma an a hɪ a ganno m sɔ a ɔ: «Awɔɔ zibɛə ba mɔɔ ma y.» ^{XXII} A n lɛ da bɪ, gɔaa mɛ vɛŋŋɛro k'ɪ ɔ, ŋ nyɔɔdɔ ba ɔ fɪgaa rɔ wɔɔ, brɔɔ zibɛə n ta ɔ gɔta kare. ^{XXIII} Wɔɔ mɛ vɛŋŋɛro kɔ wɔɔ nɪ dɪgare ŋ ma ɪ ɔ, ŋ bɪ wɪsɪ rɔ wɔɔ, brɔɔ wɔɔ nɪ nyasɔrɛ ŋ nɪ gɔta, nɪŋŋɔ k'ɪ ɔ nyannɪ bɪncɛrɔ m nɔ wɔɔ, brɔɔ wɔɔ nɪ nyasɔrɛ ŋ nɪ paan.... ^{XXIV} Wɔɔ mɛ vɛŋŋɛro kɔ ŋ nɪ ta daɔrɛ m nɔ wɔɔ bɪr a kam nyasɔrɛ bɪ do ma y. Woso k'a gɔaa vɛŋŋɛro da bɪ, a zi bɪ ba a ɔ, kɔ vɛŋŋɛro kɔ ŋ ba daɔrɛ m nɔ wɔɔ n daɔrɛ yɪ gɔta. ^{XXV} A ba a ɔ maam, kɔ gɔngɔrɛ bɪ nyɪnta mɛ b'ɔ y, bɪ kɔ vɛŋŋɛro wɔɔ n bɪr nyasɔm kɔ m. ^{XXVI} Kɔ mɛ vɛŋŋɛ deem ɪ fir yɪm, vɛŋŋɛro musɔrɔ wɔɔ haay ɪ fir yɪm

kan ki. Ku vɛnhɛ deem daure yi, vɛnhɛro musiro wɔɔ haay y'a heer nyɔɔm kan ki sɔ.

^{XXVII} A n bɔkare, Krista me n'awɔɔ m, a me bi vɛnhɛ n'awɔɔ gɔaa biyɛm m, gɔaa biyɛm kan a buncɛ ki. ^{XXVIII} Ncɛnaasɔ ni, Woso n gɔɔɔ bɔ ɔ an zibɛm ka η ɔ, kristagɔɔɔ wɔɔ barla. Lɛɛkare ma bi, kristazibɛmzanno a η cɛnta. A hɛya hɔ ma bi, wosolesinnisorazanno a η cɛnta. A kaako hɔ bi, hɔɔndagɔɔɔnzanno a η cɛnta. Bi je ɔ, gɔɔɔ kɔ η ni hoserlo bare ganwɔre m nɔ wɔɔ m, kan yaabarɔ waare ganwɔrɛrɔ zanno ki, kan daahanzanno ki, kan lɛezanno ki, kan gɔɔɔ kɔ η ni leminno y'a hɔnhɔ hum zanno ki. ^{XXIX} K'awɔɔ diga a naa, awɔɔ n a dɔ a ɔ, η woo... bɛɛ m kristazibɛmzanno ra? N wo... bɛɛ m wosolesinnisorazanno sɔ y. N wo... bɛɛ m hɔɔndagɔɔɔnzanno y. N wo... bɛɛ ni hoserlo bare y. ^{XXX} N wo... bɛɛ ni yaabarɔ waare ganwɔrɛrɔ ni y. N wo... bɛɛ ni leminno y'a hɔnhɔ hire y. N wo... bɛɛ ni leminno wɔɔ wusigɛre y. ^{XXXI} K'a ka ganwɔrɛrɔ kɔ η ni muɛɛna an lɛ da rɔ wɔɔ ma, kan a heer ki haay.

Bi, kɔ m zaa k'an muɛɛna an cem haay bi hɛnka a m kɛɛɛ.

XIII

Nɔare k'a a ga m an nyinta ɔ kristagɔɔɔ barla

^I Baa kɔ mɔɔ ɪ leminno haay hum,

gɔɔɔ hɔ kan malɛkarɔ hɔ ki,

kɔ mɔɔ ba nɔare m, hɔsɪ bɛɛ m mɔɔ ni y.

Bɔ mɔɔ ɔ kɔ ɔ kan lɔmbɪr k'a nyi ni bɔm ki,

gɛɛ bɔ mɔɔ ɔ kɔ ɔ, kan sɪsaka k'a nyi ni bɔm ki.

^{II} A a da ma mɔɔ m wosolesinnisora meerbaa ganwɔre yi,

m bir hɔɔrɛ m haay, m hɔ k'a a nyaakɔm da haay dɔ,

a a da ma mɔɔ m bir sɪrakare m haay,

m m dam ma m n'a kam ciro n'a gaare a buncɛrɔ ɔ,

lɛ meerbaa tɔkke ma,

kɔ mɔɔ ba nɔare m hɔsɪ bɛɛ m mɔɔ ni y.

^{III} Kɔ mɔɔ bi to m m hɔnyɪ haay jir cicirzanno m,

m m da ma sɔ m ye fir ma, n m da sɛ rɛ,

kɔ mɔɔ ba nɔare m, naa woo... naa, vam m.

^{IV} Kɔ gɔaa ɪ nɔare m, a ɪ bɔrle a ma,

a ɪ hɔ muɛɛna bam gɔɔɔ m,

a bir jum bare y,

a bir a lɛ bɔrɛ a muɛɛna ɔ y,

a bir a muɛɛna busure y.

^V Kɔ gɔaa ɪ nɔare m, a bir zi danɛnada bare y,

a bir a kare a muɛɛna daahan ma y,

a nɔ bir manɔ ɔ zɔɔ-zɔɔ y,

a bir mim cɛntare a heer ɔ kan gɔaa ki y,

^{VI} kɔ gɔaa ɪ nɔare m,

a bir a heer nyɔɔm zibɔnyaa bare ma y,

a heer a n'a nyɔɔm sɪra ma.

^{VII} Kɔ gɔaa ɪ nɔare m,

a ɪ sugur bam hɔ haay nɔ ɔ,

a ɪ sɪra kam dɔmɪm haay,

a ɪ taahɛrle m tee...,

a ɪ yem kɔre do haay ma.

^{VIII} Nɔare nyare ba ɔ y.

Wosolesinnɔsora meerbaaro ganwore nyare,
lemimno y'a honho ro woo hire nyare,
hodore nyam so.

^{IX} Bala, woo n ho haay do y,

wosolesinnɔsora zibæo ku woo n'a bam so bi,
woo bir a bare an n'a gam ku ɔ haay y.

^X Bi, ku ho k'an muɲa paan... bi bi bor,
ho k'a jiræ n ta ɔ bi nyare.

^{XI} Nyinta ku moo ɔ nyi bi, nyinzembaa meer moo n'a bare, m ni m
hoon dare am nyi ho bi m, m ni nyibaa hoon m.

Bi ku moo bi m ba goaa burgu bi, moo nyibaa zibæero woo to.

^{XII} Her-her naa, bo a ɔ ku ɔ, ɪ ɔ, diga woo nawom jetiga ɔ,

ho ku woo ni digam ma bi bir yim fasti y,
bi domum ɪ zem woo m b'a yim garga ra haay.

Her-her naa, moo hodore jiræ ta ɔ, bi hinni bi do ɔ, moo ho haay dom,
amba Woso moo do muɲa bi m.

^{XIII} Keere naa, hoo kaakoro hoon duro n ta ɔ, bi η nyare ba ɔ y:

Sɪrakare m, bi taaheerle m kan nɔare ki,

bi nɔare ɪ le da η ni haay.

XIV

Sent-Espri ganworero woo zibæo zaa

^I K'a a ka ku nɔare ma paan..., a a ka *Sent-Espri ganworero woo ma
so kan a heer ki haay, an le da bi, k'a a ka wosolesinnɔsora meerbaa
ganwore bi ma. ^{II} Bala, goaa k'a ni lemim y'a honho hum bi, a hi bæe
a nawom kan gooo ki y, meer bi ba a nawom kan Woso ki. Goo bi
ho k'a n'a hum bi ji mare y, hoo ku n y'a nyaakom da, an ni η hum
Sent-Espri paɲa m. ^{III} Bi goaa k'a ni Woso le sire an ni som la bi,
meer bi ba a nawom kan gooo ki, an ni η paɲa dam la, an ni η heer
yom, an ni η heer wotam. ^{IV} Goaa k'a ni lemim y'a honho hum bi, a
muɲa paɲa an n'a dam la, bi goaa k'a ni Woso le sire an ni som la
bi, sokomagoo woo an ni η paɲa dam la.

^V Moo le taa k'awoo haay n bir lemim y'a honho hum, bi moo n a nɔa
an le da bi, k'awoo ɪ Woso le sire an ni som la, bi m jira. Goaa k'a ni
Woso le sire an ni som la bi, a le da goaa k'a ni lemim y'a honho hum
bi m, k'a maam lemim bi wusigæ a ɔ, sokomagoo woo n a ji ma, an
η paɲa da ra. ^{VI} M danyɔ, k'a hoon da a diga a. Ku moo bor awoo
zi, m ni lemimno y'a honho hire, bi Woso n ho hunka moo m, moo n a
ji dunda awoo ni y, bi moo n awoo hodore da ra y, bi moo n Woso le si
m so ra y, bi moo n ho dunda awoo ni y, ncinaa bi lemimno y'a honho
ku moo n'a hum bi nyooɔ y'awoo ma ka?

^{VII} A do m naa so kan sarbare modro ki. Konni gee hir, ku η nyi
bir bom muɲa, goaa y'a bam lo k'a a tor ka konni bi, gee hir bi ma?

^{VIII} Ku n huure he ku gooo n bo ηni ta yar ma, ku huure bi nyi bir
bom zore, gooo y'a bam lo ηn'a do η ɔ, a bir n nawom yarbare ma,
k'a banka a ta? ^{IX} A do m bi so kan awoo ki. K'awoo lemim y'a honho
hi, bi lemim bi do ji bir mare y, η y'a bam lo k'a ho k'awoo n'a hum bi
do? A ho ku ɔ, ɪ ɔ, meer awoo n'a bam vam. ^X Lemimno ɪ durnya naa

o gōta ḡn'a hōnhō, bi ḡ woo... naa, ḡ jī ta o. ^{XI} Bi, kō mōō bir lemim kō gōaa n'a hum kan mōō kī bi mare, a zaa i dīgam mōō ma saana kan a kī, mōō ni dīgare a zaa ma saana sō. ^{XII} Ncīnaaō bi, k'awōō ni Sent-Ēspri ganwōrēō wōō ḡōam paan... bi, k'a ka ganwōrēō kō ḡ n'a kam kristagōōō sokōma bi n ta lēē srakare nō o rō wōō ma, k'awōō n ḡ yī gōta.

^{XIII} Bi y'a ka, gōaa k'a ni lemim y'a hōnhō hum b'a ga m, an a yē Woso han, kō Sent-Ēspri n leminno wōō wusigāre ganwōre ka a o sō. ^{XIV} Kō mōō i yaa dam Woso m lemim vanta m, mōō heer i yaa bi dare nō o, bi mōō bir hō kō mōō n'a hum bi jī mare y.

^{XV} Ncīnaaō naa, bō mōō n n'a bare? Mōō yaa dam lemim y'a hōnhō bi m, bi mōō yaa dam lemim kō gōōō n'a mam bi m sō. Mōō laa lōm lemim y'a hōnhō bi m, bi mōō laa lōm lemim kō gōōō n'a mam bi m sō. ^{XVI} Bala, k'ībū i yaa dam Woso m barka lemim y'a hōnhō ni, gōōō kō ḡ ni nyintam sokōmagōōō wōō barla, bi ḡ n hōsī dō naa nō o rō wōō y'a bam lō k'a hī a o «Amina» i barka yaa bi dare ma? Bala, ḡ bir hō k'ībū n'a hum bi jī mare y. ^{XVII} A a da ma, bū barka yaa bi dare bi m bir mīḡḡa gōta, b'a bir a dam gōōō vantōō wōō han srakare nō o y, kō ḡ bir hō k'ībū n'a hum bi mam bi tō ma.

^{XVIII} Mōō i Woso barka dam, kō mōō n ni leminno y'a hōnhō hum gōta, an cem awōō haay han bi minto. ^{XIX} Bi, kō mōō ta m ni kristagōōō sokōma barla, kō mōō meerbaanyī ba soor gōōō n a ma an a da ḡ han, a jira kō mōō n meer ba yōōgō lemim vanta m.

^{XX} M danyūō, a bi tīr a hōōn da am nyūnzēennyūō hō bi ni y, k'a tīr a hōōn da am gōōō burgurō hō bi m. Bi kō mimbōnyaa būncē ni, k'a yī am nyūnzēennyūō hō bi m. ^{XXI} N y'a gōrōra ba Wosoci bi nō o, n o:

Do k'a ni lemim vanta hum mōō n'a sare,

m meer ba kan Israyel dō bi kī, saanōō mōō ni ḡ sare,

m meer ba kan ḡ kī, baa kan naa kī haay ḡ b'a tōr kam mōō ma y.

^{XXII} Naa minto bi, leminno y'a hōnhō hīre bi, makra a n'a hūnkam basīrakēnno wōō m, a bir hōsī hūnkam srakēnno wōō ni y, bi, wosolesinnisora meerbaa ganwōre bi, makra a n'a hūnkam srakēnno wōō m, b'a bir hōsī hūnkam basīrakēnno wōō ni y.

^{XXIII} K'awōō a so kō ma haay, a a da kō o haay an ni lemim y'a hōnhō hīre, kō gōōō kō ḡ ni hōsī dō a nō o rō wōō gēē basīrakēnno bi gasō awōō zi, ḡ b'a hīre ḡ o, hōōzannō n'awōō m na? ^{XXIV} Bi k'awōō haay i Woso lē sire an ni som la, kō basīrakē, gēē gōaa k'a n hōsī dō naa nō o bi, gasō awōō zi, a y'a dōre a heer o a o, a y'a bōnyaa bam, hō k'a n'a mam bi y'a kare an a dō a o, a kōrō ma, gōaa haay n'a dōdō yarm. ^{XXV} Hō k'a n'a heer o haay bōm garga ra, bi n a ka an kukurē zē Woso taa, an Woso da o, an kasetī ka, a o, Woso y'awōō bire o, denter.

Hō haay a ga m an ba an a ga kō o kristagōōō sokōma nō o

^{XXVI} Bō y'a ga bare m kēere? K'awōō tīr a so kō ma, kō gōaa o k'a laa lō, gōaa vanta k'a hō dūnda, Woso n hō hūnka gōaa vanta m k'a n'a hī, kō gōaa vanta i lemim y'a hōnhō hīre m sō, deem ni lemim bi wusigāre ni, naa woo... naa, a a ga m an ba sokōmagōōō wōō haay srakare talēē tō ma. ^{XXVII} K'awōō tīr meer ba lemim y'a hōnhō ni, kō gōaa hūya gēē kaakō bala n meer bi ba lemim y'a hōnhō bi m, deem-deem, kō gōaa deem n a si an bir a wusigāre. ^{XXVIII} Kō gōaa ba o an

ni lemim y'a hũnhũ bĩ wusigem sokoma bĩ nũ Ɔ, kũ lemim y'a hũnhũ hũre zanno wũ n ze pi, ŋni bĩr a hũre a heer Ɔ, ŋni bĩr meer bam kan Woso kĩ. ^{XXIX} Kũ wosolesinnĩsora meerbaa ganwore bĩ ni, kũ gũaa hũya gge kaako m Woso le bĩ si, ŋni so ra. Kũ gũoo kũ ŋ gũota rũ wũ n a tor ka ŋ meerbaaro wũ ma mũŋŋa, ŋni dĩa a Woso meerbaaro m denter ge. ^{XXX} Kũ Woso hũ hũnka gũaa vanta m gũoo wũo barla k'a n'a hũ, kũ gũaa k'a lee ka an ni meer bam bĩ n ze pi, kũ bĩ n a hũ bĩ hũ. ^{XXXI} Awũo a da ma a Woso le si a so ra haay, bĩ k'a bĩr a bam deem-deem, kũ gũaa haay m daahan yĩ a nũ Ɔ, ŋni paŋŋa yĩ ŋni ta lee. ^{XXXII} Wosolesinnĩsorazanno wũo a da ma, ŋn'a da a mũŋŋo ma, ^{XXXIII} amba kristagũoo sokomaro haay n'a bam bĩ m. Bala, Woso le baa warkoma ma y, hũ haay n ba laafu an a ga kũ Ɔ bĩ an n'a ŋũam.

^{XXXIV} K'awũo tĩr a so kũ ma, kũ lanno wũo n ze pi, ŋ ba le m k'a meer ba sokoma nũ Ɔ y, ŋni nyũnta sũ... ŋni bĩr a tor kam amba Moyiisi lero a hũ bĩ m. ^{XXXV} Kũ ŋ le taa k'a laaka da hũ niŋŋe ma k'a jĩ dũ, kũ ŋ n'a to ŋn'aa laaka da a zino han har Ɔ. A bĩ zore kũ lũ m meer ba sokoma nũ Ɔ y.*

^{XXXVI} A hũ awũo Ɔ Woso lemim bĩ, a to a Ɔ, awũo zi ra? Gee, a gũnga awũo Ɔ, awũo n ta m a minto ra? ^{XXXVII} Kũ gũaa y'a gũngare a Ɔ, wosolesinnĩsorazaa n a mũ, gee a Ɔ mũsĩrbaa bam Sent-Ɔspri paŋŋa nũ Ɔ, k'a n'a dũ a Ɔ, hũ kũ mũo gũrsĩra ba awũo ma naa, Zuuba mũŋŋa le m. ^{XXXVIII} Kũ gũaa a Ɔ, a bĩ yem hũ kũ mũo hũ naa ma, k'a dũ a Ɔ, Woso n a zaa dũ Sent-Ɔspri paŋŋa mũsĩrbaa bare zaa y.

^{XXXIX} Ncĩnaas bĩ, m danyũo, k'a ka wosolesinnĩsora meerbaa ganwore bĩ ma kan a heer kũ haay, b'a b'a ta gũoo kũ ŋ ni lemim y'a hũnhũ hũm nũ wũo m toore y. ^{XL} Bĩ k'a ka ma, kũ hũ haay woo... n ba an a ga kũ Ɔ, warkoma bĩ yĩ Ɔ y.

XV

Krista mũmbũore mim

^I M danyũo, lemim nyũnta kũ mũo pa da awũo m, awũo n a si, a gũota a sũra ka Ɔ kũokũo bĩ, mũo n'a to dare a nũ Ɔ. ^{II} Lemim nyũnta bĩ do n'awũo bũmbũm, k'awũo nyasũm amba mũo pa da awũo m bĩ m. Bĩ k'awũo n nyasũm mũŋŋa, sũra k'awũo ka bĩ bũm vam. ^{III} Lee mũo ka m hũ kũ n y'a dũnda mũo m bĩ dũnda awũo m. A Ɔ yũre Ɔ Ɔ, Krista ga wũo mũmbũnyaro to ma, amba n y'a da Wosoci Ɔ bĩ m. ^{IV} N y'a bĩr, an a mũm bũ Ɔ a dũmũm kaako hĩnĩ Ɔ, amba Wosoci a hũ bĩ m. ^V A a hũnka Sefas m, bĩ je Ɔ an a hũnka bũeerehũyũo k'a ŋ bũ Ɔ rũ wũo m. ^{VI} Dũmũm vanta Ɔ, an a hũnka wũo danyũo kristagũoo bam zorsoor m le deem, gũoo wũo duro gũsũnũo gũnga, gũta gũota ŋni mũsĩr. ^{VII} Naa je Ɔ, a a hũnka Zakkĩ m, an b'a hũnka kristazibũezanno wũo m haay.

^{VIII} Nawũnũo woo... je Ɔ, an b'a a hũnka mũo m sũ, mũo kũ mũo bũ kũ Ɔ kan nyĩ k'a yĩ b'a dũmũm n a ku bĩ kũ bĩ. ^{IX} Bala, mũo m kristazibũezanno wũo haay poore, mũo n m ga m, kũ n ni m bĩr kristazibũezaa y, bala, mũo fĩr ka Woso gũoo sokoma ma. ^X Bĩ, m ba kũ mũo Ɔ gũaa niŋŋe her naa, Woso barka bĩ to ma m, b'a barka bĩ n bũ vam mũo gũr zi y. Bĩ mũo zi ba, m le da ŋ haay ra, bĩ mũo mũŋŋa bũe y, Woso barka k'a ni kan mũo kũ bĩ m. ^{XI} Bĩ, kũ mũo ni lemim

* ¶:XXXV 14.34-35 Ciro gusinnũ niŋŋoo nũ Ɔ, bũncero nũon duro Ɔ sapĩtr 14 bĩ nyare ma.

nyunta bi pa dare, gɛɛ zibəəzanno vantoo woo nu, bi bɛɛ pakra ba y. Lemim deem woo n'a pa dam, bi lemim bi do awoo sira ka u bi.

Gəəno mumbɔɔre mim

^{XII} Woo y'a pa dam u u, Krista a mum bo u gəəno bire u, b'a a ba lo awoo gɔoo gɔsunno n'a hire η u, gəəno b'a mum boη u? ^{XIII} Koo gəəno mumbɔɔre ba u, k'a maam, Krista n a mum bo u wa. ^{XIV} Bi k'a i yire i u, Krista n a mum bo u, woo pa bi dare ji ba u wa. B'awoo sira bi kare vam so wa. ^{XV} Bi, koo ncinaa u m, njaar kaseti zanno m woo m Woso mim bi no u. Bala, woo hi u u, Woso Krista mum bo u gəəno bire u, bi koo gɔoo bir a mum boη u, k'a maam Woso n Krista mum bo u y. ^{XVI} Koo gəəno bir a mum boη u, k'a maam Krista n a mum bo u y. ^{XVII} Bi koo Krista n a mum bo u, sira awoo ka nibur, awoo gɔota an n'a mimbɔnyaaoo no u tee... ^{XVIII} Naa k'a hi so a u, gɔoo koo η sira ka Krista u, ηni bokare ηni gunga ro woo i nyaanle no u. ^{XIX} K'a i yire i u, her misirbaa naa daahan to ma m bala woo n sira ka Krista u, yaanda bare paan... zanno m woo m, an cem gɔoo haay han.

^{XX} B'a bi ncinaa u y, Krista a mum bo u gəəno bire u paan... Lɛɛ a ka an a mum bo u, koo gɔoo koo η gunga ro woo n b'a mum bo u so. ^{XXI} Bala, gɔaa deem y'a ka ze n bur durnya u, gɔaa deem to ma m so, gəəno n'a mum boη u. ^{XXII} Adam minto y'a ka gɔoo n ta u, bi y'a ka gɔoo ni gungam so. Bi gɔoo koo η y'a ze koo ra kan Krista ki ro woo haay y'a mum boη u, Krista to ma so.

^{XXIII} Bi, mumbɔɔre bi bunce u, yi a nawore ncinaaoo: Krista m lɛɛkarezaa, a lɛɛ ka an a mum bo u gəəno bire u. K'a b'a bo an bur keere, gɔoo k'a so η u ro woo y'a mum boη u. ^{XXIV} Naa je u, Yeezuu Krista zinero woo kan a cinno ki panja zaar bam, a panjazanno koo η ni durnya u haay panja zaar bam. K'a η panja zaar ba, bi je u, durnya nyare, an bokare an cirbəə koo Woso a ka u bi da Zi Woso wo u. ^{XXV} Bala, a a ga m, k'an a so cirbəə u, koo Woso n tolle ba, an a ka an bur a junnoo ra, an tonto η la. ^{XXVI} Jim k'a ni gɔotam je u, n n'a zaar bam bi n ze m. ^{XXVII} Bala, n y'a da Wosoci u, n u: «Woso a ka ho woo... n'a ganno taa.»

Bi Wosoci bi k'a hi a u, ho haay woo... y'a taa bi, a ba Woso muηja burə u wa, bala, Woso muηja y'a ka an ni ho haay woo... burə u. ^{XXVIII} Bi, koo Woso b'a ka Krista ni ho haay burə u, Krista muηja k'a m Woso Nyi bi y'a muηja zerm Woso taa, bala a y'a ka an ni ho haay burə u. Yi a nawore ncinaaoo, Woso muηja m bi nyintam ho haay soorezaa, gɔoo haay burə u.

^{XXIX} Koo gəəno mumbɔɔre ba u, bo gɔoo koo η ni batem sim gəəno to ma ro woo n'a bare? Koo gəəno mumbɔɔre ba u denter, bo to ma m ηni batem sire η minto? ^{XXX} Bi bo m so woo muηjoo, woo ni yem woo zibəə bi ni woo dam mim kusɩ le u? ^{XXXI} Moo muηja, do m m biyəə moo i ze le u. M danyino, naa hi moo nawore awoo m, koo moo heer ni nyooore awoo minto Zuuba Krista no u bi to ma. ^{XXXII} Goo fir ka moo ma Efɛzi u naa u, i u poohoo ni η m, moo m zoo ba kan η ki kookoo. Koo naa ba moo u durnya naa do ho yire to ma, a nyoo do m bo ni? Koo gəəno mumbɔɔre ba u, k'a maam k'a ba amba boor naa do a hi bi m: «U u da hɔbire bire le u bala, k'oo bir bɛɛ mim bala, bala, booti m, u gungam.»

XXXIII A bi bra bumba a muηηoo ni y. Bala, n o: «Koo gaa i kan zukuuro bonyaaroo ki, a ba a nawom gaa bonyaa so.» XXXIV K'a a bo hoon danjada k'awoo n ta m b'o, k'a mimbonyaabare to fasti. Awoo gooo gosunoo n Woso do cuna y, awoo nyanni n bi.

Gaeno woo y'a mum boη o

me vanta m

XXXV A a da ma gaa n laaka da a o, gaeno y'a bam lo ηn'a mum bo o? Ko η y'a mum bo o, η me bi yim lonlo? XXXVI Hoonwarzaa ra, ho k'ubu n'a duum bi, k'an ga a bom na? XXXVII Bi ho k'ubu n'a duum bi, ko yryaa m gee ho vanta m, ho bi yaa ubu n'a duum, a go bee ubu n'a soon wa. XXXVIII Ba ubu duu bi, bi Woso a ka an bo, a do n a ho kan hoyaa do vantoo ki, amba Woso muηηa le n taa bi m, hoyaa do biyee y'a ho. XXXIX Hoo misuro haay ko η ni ta o ro noom, biyee me y'a ho. Goo mero y'a honho, poo kan harhoo ki, bennoo ki, zoono ki mero y'a honho so. XL Hoo ko η ni brama ro woo kan hoo ko η ni tara bure o ro woo ki y'a honho, η goere y'a honho so. XLI Wosogure leegure y'a ho, mom ho y'a ho, monyaaro leegure y'a honho so, monyaaro muηηoo leegure le dunda ko m.

XLII Yi a nawore ncinaa so gaeno mumbore ma. Ko n ta k'a yaa ger bir, a do m ba n tir hoyaa duu bi m. Ger bi ho vonrezaa m, bi k'a b'a mum bo o, a bi vonm do y. XLIII Ger i yire i o, ho nyoodowarzaa m, panjawarzaa m so n n'a birm maam, an bokare an n'a mum boη o an ni leboore m kan panja ki m gota. XLIV Ger birle i yire i o, tara bure ho n n'a birm bala, an bokare k'a b'a mum bo o, a me b'a ba arzana me. K'o n ni tara bure o naa o naa, ko me ta o, arzana o, me nyintan o so. XLV Naa to ma m, n y'a gorsira ba Wosoci b'o, n o: «Gaa leekarezaa Adam a ba gaa misur. Bi Krista bo ko o i o, Adam hiyaazaa m, bi bor a o, je o, b'a m Espri k'a ni misurbaa kare.» XLVI Bi leekare me k'an ta o bi, me ko Woso Espri a ka bi bee m bi, durnya ho m bi. Woso Espri n'a kam bi, ze bi n nawom je o. XLVII Gaa leekarezaa bi, durnya gaa m bi, a bo n y'a o taa o. Gaa hiyazaa bi, a to b'o arzana o. XLVIII Gaa ko durnya gaa m bi, durnya gooo woo bo bi re, gaa ko arzana gaa m bi, arzana gooo woo bo bi re so. XLIX Dutaa naa, woo bo durnya gaa bi re, Bi, domum i zem, woo n bi zem bi bo arzana gaa bi re so.

L M danyoo, moo o ko m a hi m o, gaa b'a dam ma an gaso Woso cirbhe b'o, a mesim ni y. Ho k'a ni vonm bi b'a dam ma an ho k'a bur vonm bi yi y.

LI K'a diga a, ko m ho ko gosi n a do hi a m. U woo... naa, o bi gungam haay y, bi o da o nawom ko o haay o o lor. LII Ba naa do n nawom, huure jezaa bi here ma, o lor o n nawom leem-leem, am mum nifi zere m. Bala, ko n bi huure bi he, gooo ko η ginga ro woo y'a mum boη o me k'a bi vonm do m, woo n'o lor. LIII Bala, woo k'o ni gungam, o ni vonm naa, pakra m ko woo n me k'a bi gam fuga y, b'a bi vonm so sa. LIV Ko woo mero b'a lor ncinaa, ho ko n y'a gorsira ba Wosoci b'o bi ko yim, n o:

Ze ba o do y, n bor ze ra.

LV Ze ra, i dama bii?

I panja bii?

LVI ZE panja bi m mimbonyaa m, mimbonyaa panja bi m Moyiisi lero m. LVII U yaa da Woso m barka, an n'a kam woo nu borm ho haay ra, woo Zuuba Yeezuu Krista to ma.

LVIII Ncunaas bi, m danyuno nsoarero, k'a jum kookoo, a b'a ka hostu n a da a ma y, k'a bir tam lee tee... Zuuba zibee no o, bala, awoo do a o, ko k'awoo nawom Zuuba zuure no o bi, a bi zem bi bo vam ni y.

XVI

Busoo zinzekora n a ka Zerizalem kristagoo o

I Ko busoo zinzekora n a ka kristagoo o bi bunce ni, k'a ho ko moo hi Galasii koro woo kristagoo sokomaro woo m bi ba so. II Ho k'awoo n'a bam bi ba n nu: Hatu hinni biyee o, k'awoo gaa biyee n diga busoo k'an ta m ma an a bo o an a cinta a ho, k'an bir yire i o, ko moo bi lee ku, k'awoo b'a ya a ka ma k'a busoo zinzeko ra y. III Ko moo bi lee ku, moo ci bam m a ka goo k'awoo ni n boni o ko n ni ta a ganworeo woo m n'aa n ka Zerizalem kristagoo woo o ro woo o, ko n ni ta m kan busoo bi ki. IV K'a bor an ni yire i o, a a ga m ko moo muna n ta, n tam kan moo ki.

Pol i zaakoreo gingam

V Ta moo nawom Maseduan ko o, m a do m lee ku awoo zi, bra moo nawom b'o, m bor awoo zi. VI A a da ma, moo n nyinta awoo zi b'o poore, gee m nyinta b'o nyem domum o, k'awoo n a da moo han, m zaa bi sare ma, baa ko ta moo nawom ka. VII Naa do ma naa, moo le baa ko m diga awoo ma cenle ma y, moo le taa ko m bi goota kan a ki poore, ko Zuuba ye. VIII Bi, moo gootam Efeezu ko o naa o, an ta an pantikoti cibs domum ku. IX Bala, Woso a ka moo ni m dam ma m zi ba naa o guta, bi junno woo guta so. X Ko Timote bi lee ku awoo zi b'o, k'a nyaso m muna, k'a heer n nyoo, bala, Zuuba zi an n'a bam so am moo ho bi m. XI Goo b'a gore bo o y. K'a a da han k'an a bo an bor moo zi laafi, bala, moo y'a mum dam, kan danyuno woo ki. XII Ko woo danyu Apolos ni, moo hi m gallem hoka k'an bor awoo zi kan o danyuno woo ki, b'a le baa futa k'a ta awoo zi b'o dutaa y, k'a bi toore yi, a zem.

Meerbaa nyamborle kan leersore ki

XIII K'a dundo a zi, a jum kookoo srakare no o, a bir heer koodo m, a bir panja m. XIV K'a ho haay woo... ba nsoare no o. XV M danyuno, awoo do a o, Stefanas kan a hargoo ki i lee ka n'a ba srakanno Akayii koro woo o. N y'a tonto o paan... n'a da kristagoo woo han Woso zibee bi no o. Moo o ko m a hi a m, XVI k'a ye goo ncunaas ro woo ma, kan goo ko n ni zi bam, n'i kore yim kan n ki ro woo ma so.

XVII Moo heer i nyoom guta, Stefanas k'a ni naa o, kan Fortunatus ki, Akayikus ki bi to ma, ko n ni naa o bi, bo a o ko o i o, awoo ni kan moo ki. XVIII Bala, n minto bi, moo heer koodo yi, n y'awoo heer ba kookoo so. Goo ncunaas ro woo a ga daore m paan.... XIX Azii koro woo kristagoo sokomaro woo i yaa dare awoo m. Akilas kan Priska ki i yaa dare awoo m danyubaa Zuuba no o minto. Kristagoo ko n n'a som ko ma n har o ro woo i yaa dare awoo m so. XX Woo danyuno woo haay i yaa dare awoo m. K'a yaa da ko m muna-muna kan daore ki. XXI Moo muna Pol ni leersore naa do gorsira bam. XXII Ko gaa n Zuuba nso y, Woso lerbore bonyaa i kan a zaa ki. «Maranata» a ji k'a

hi a u, Zuuba n bor. ^{XXIII} A ye moɔ nawom ku Zuuba n'awoo barka da u. ^{XXIV} Moɔ y'awoo woo... nɔam Yeezuu Krista no u.

Ci huya ho ku Pol a ba KORENTI ZANNO ma

Ci huya ho ku Pol a ba Korenti zanno ma bi

gasuore

Pol ci huya ho naa do no o bi, woo y'a yim, bakomare i nyinta o Pol kan Korenti zanno woo ki hire o.

Korenti kristagoo gosunno i nyinta hn'a to zarle n o kristazibeezaa bee y. A m naa Pol n ci bi ba k'a bo n lee, k'a ka ma ku zekora n nyinta o so.

Ci bi no o, a y'a zibee kan a firyire ki mim dundam. A y'a hunkare a o, kristazibeezaa n a mi paan... denter. A a ya, an ku ma kan Korenti zanno woo ki. A n n dundo ku n'a to o, kan busoo zinzekora bi ki, k'a a da m Zidee kristagoo han.

Pol i yaa dam Korenti gooo m

^I Moo muhna Pol, Woso hoonho ma m, moo ni m ba Krista Yeezuu zibeezaa, moo kan woo danyi Timote ki m ni ci bi bam, a ba woo nawom Woso gooo sokoma k'a ni Korenti o bi ma. A ba woo nawom wosogoo ku n ni Akayii kuro vantoo o ro woo ma haay so. ^{II} A ye woo nawom woo Zi Woso, kan Zuuba Yeezuu Krista ki han, ku n ni barka kan laafu ki ka a o.

Woso ni woo heer wotam

o firyire no o

^{III} O o le bo Woso o, woo Zuuba Yeezuu Krista Zi bi, woo Zi m, an n'a muhna bam gooo m tee..., an ni n heer wotam mim haay no o. ^{IV} A i woo heer wotam woo firyire haay no o, ku woo n'o da ma, o gooo ku n ni fir do haay yim no woo heer wota so, heerwotare ku woo yi a muhna zi bi m. ^V Denter m, ku woo ni fir yim guta amba Krista fir yi bi m bi, maam so bi, Woso i woo heer wotam guta Krista to ma. ^{VI} Ku woo i fir yim, fir bi yi woo nawom k'awoo n heerwotare yi, a bombore yi. Ku woo i heerwotare yire, a yi woo nawom k'awoo n a da ma a jum kookoo firyire ku woo ni n yim no woo kookoo no o. ^{VII} Naa to ma m woo heer n kookoo awoo mim bunce o, bala, woo do woo o k'awoo ni firyire ku woo ni n yim no woo yim bi, awoo i heerwotare ku woo n ta m bi m so.

^{VIII} Wooo le taa k'awoo n'a do a o, woo fir yi guta Azii kuro woo o, woo fir yi maam-maam an cem woo panha han. Wooo n a gunga, o o, o lam fir naa do no o y. ^{IX} In... yi a o ncinaa kare, a gunga woo o, o o, woo dudo n y'a yar k'a woo meeyaa bo o. Yi a o ncinaa, woo n o da ma do, o yo o muhna ma y, woo n yo Woso ma, bala, an ni gæno mum bo n o. ^X A woo yo kare firyire maam-maam ku n y'a yo k'a woo meeyaa bo o ro woo no o. Wooo do, o o, a ba n ni woo yom tee... n no o. ^{XI} Awoo y'a dam woo han so, yaa k'awoo n n'a dam woo to ma bi minto. Yi an nawore ncinaa, woo n daahan yi Woso zi guta, gooo cir ku n yaa da woo to ma bi minto. Naa n'a kam so gooo guta n yaa da m barka.

Pol gungaro

^{XII} Hɔ k'a ni wɔɔ heer bam nyɪnta kan ɔ muɲɲɔɔ ki bi, wɔɔ noom k'an fu an ni wɔɔ kaseti kam muɲɲa bi m. Bala, wɔɔ ɔ musɪrbaa ba kan ɔɗaa haay ki, an le da bi, kan awɔɔ ki sira nɔ ɔ, kan ɔ heer ki haay. Woso y'a da wɔɔ han, a barka bi tɔ ma m wɔɔ n wɔ ɔ, ɔ naa ba, wɔɔ muɲɲɔɔ mindɔre bɛɛ y. ^{XIII} Hɔ kɔ wɔɔ n'a ɔɗsɪra bare awɔɔ ma biyæə bi, a ba wɔɔ nawom k'awɔɔ n wɔ ɔ, a karɪnda ba, a ji dɔ muɲɲa. Bi, mɔɔ y'a gungam, m ɔ, awɔɔ hɔ kɔ wɔɔ ɔ k'ɔ a hi naa ji mam muɲɲa fast. ^{XIV} Dutaa naa, awɔɔ y'a ji mam poore a ɔ, wɔɔ ni yim awɔɔ heernyɔɔ, b'awɔɔ yim wɔɔ heernyɔɔ sɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu wusigɔre hinni ɔ.

^{XV} Mɔɔ naa nyasɔ m heer ɔ kɔɔkɔɔ hɔɔ, m a cɪnta kɔ m lɛɛ ka m bɔ awɔɔ zi b'ɔ, m awɔɔ heernyɔɔ da ra gallem hɪya. ^{XVI} Kɔ m m tɔ awɔɔ zi b'ɔ m ta Masedɔan ɔ, kɔ m bi m tɔ Masedɔan ɔ, m bɔr awɔɔ zi b'ɔ k'awɔɔ n b'a da m han kɔ m ta Zidee ɔ. ^{XVII} A hi awɔɔ ɔ gunga naa dɔ kɔ mɔɔ wɔ bi, dɔ mɔɔ ka ra? Gɛɛ a hi awɔɔ ɔ, m gungarɔ wɔɔ wɔ mɔɔ nawom amba durnya ɔɔɔ hɔ bi m na? M n'a him m ɔ, ɪn... mɔɔ naa bam, m m ya m jum b'ɔ, m ɔ, ayy... mɔɔ bi naa bare y. ^{XVIII} Sɪrazaa m Woso m, a m mɔɔ kasetizaa, meer kɔ mɔɔ ba kan awɔɔ ki bi, a n nyɪnta hɔɔn hɪya-hɪya nɔ ɔ y. ^{XIX} Bala, Yeezuu Krista kɔ Woso Nyɪ m bi lemim kɔ wɔɔ pa da awɔɔ m bi, mɔɔ kan Silas ki, Timote ki bi, lemim bi do n nyɪnta «ɪn... kan Ayy... ki» nɔ ɔ y. Nyɪnta a ɔ, sira nɔ ɔ. ^{XX} Bala, Yeezuu muɲɲa tɔ ma m, Woso n ni hɔ k'a ler bɔ haay bare. Bi y'a ka wɔɔ ni «Amina» dam Yeezuu tɔ ma, ɔ n'ɔ le bɔm Woso ɔ. ^{XXI} Woso ni wɔɔ paɲɲa dam la, awɔɔ kan wɔɔ ki Krista zuure nɔ ɔ. A ɪ wɔɔ bɔ ɔ, ɔ hɔ, ^{XXII} an a wɔɔ da wɔɔ ɔ a Sent-ɛspri m, k'a hunka a ɔ, a zem bi hɔ k'a ler bɔ wɔɔ m haay ka wɔɔ ɔ.

^{XXIII} Woso mɔɔ n'a bare m kasetizaa, kɔ mɔɔ ga a jura mɔɔ m ɲɔaarbare m. Kɔ mɔɔ n a ɲɔa kɔ m awɔɔ heer kɔ bi y'a ka, mɔɔ n m ya m bɔr awɔɔ zi Korenti ɔ y. ^{XXIV} Wɔɔ bɪr ɔ kam ma kɔ minno niɲɲɔɔ dɪnda awɔɔ m k'awɔɔ n sira ka ɲ ɔ paɲɲa ni y. Awɔɔ ɪ junum kɔɔkɔɔ sira ka Krista ɔ nɔ ɔ kara. Bi, ɔ da wɔɔ nawɔre awɔɔ han k'awɔɔ n heernyɔɔ yi.

II

^I Hɔ kɔ mɔɔ cɪnta m heer ɔ bi ba n ni: Mɔɔ bi n bɔre m bɔr awɔɔ zi b'ɔ heerzar nɔ ɔ y. ^{II} Kɔ mɔɔ awɔɔ heer zaar ba, nka ni heernyɔɔ kam mɔɔ ɔ, k'awɔɔ kɔ mɔɔ awɔɔ heer zaar ba rɔ wɔɔ bɛɛ ni? ^{III} Naa tɔ ma m mɔɔ n lɛɛ ka m ci ba awɔɔ ma nɔɪnaaɔ, kɔ mɔɔ n a ɲɔa kɔ m bɔr awɔɔ zi k'awɔɔ n mɔɔ da heerzar ma, an bɔkare awɔɔ y'a ga m a mɔɔ heer nyɔɔ bi tɔ ma m. Bi, mɔɔ dɔ paan... m ɔ, awɔɔ haay, kɔ mɔɔ ɪ heernyɔɔ m, awɔɔ heernyɔɔ m sɔ. ^{IV} Ci bi do kɔ mɔɔ ba awɔɔ ma naa, a n yɪ mɔɔ ma naanaa y, a ba mɔɔ ɔ kan heerzar ki, m nyi ka. Mɔɔ n a ɲɔa kɔ m awɔɔ heer zar y, ci bi ba mɔɔ ɔ k'awɔɔ n a dɔ a ɔ, mɔɔ y'awɔɔ ɲɔam ɔɗa.

Pol y'a yem kɔ ɲ ni sugur ka kɔrɔmazaa b'ɔ

^V K'awɔɔ ɔɗaa nyɪnta an bɔr heerzar ni, mɔɔ bɛɛ a m heer zar y, awɔɔ haay a a heer zar, gɛɛ awɔɔ ɔɔɔ ɔɔɔɔ m. ^{VI} A da k'awɔɔ ɔ kɔ ɔ a hɔnhɔr bi, a a zaa bɔ. ^{VII} Naa tɔ ma bi, k'a sugur ka ɔ, a heer wɔta, k'a heer b'a zar an bɔɔlam ba y. ^{VIII} Bi y'a ka mɔɔ n'a yere awɔɔ han k'a a ɲɔare hunka m. ^{IX} Bala, ci bi kɔ mɔɔ ba awɔɔ ma bi, m ka

moo u ma ku m daga a k'awoo i mim sim fast-fasti ge. X K'awoo sugur ka goaa u, moo i sugur kare a zaa u so. Bi ku moo sugur ka goaa u, k'a i yire i u a ga a u m ku m sugur ka u, a ba moo nawom awoo to ma, Krista mum m. XI A ba woo nawore ncinaa, k'u bi zaa ka Sotaana u, k'an woo ku y. Bala, gungaro k'an ta m no woo, woo n do munya.

Pol hoon i kom Trowas ku u

XII Moo m hur m ta Trowas u, ku m aa Krista lemim nyinta pa da, ku moo yaa lee ku bi, moo yaa daga a Zuuba zaa banka gota, ku m lemim bi pa da. XIII Bi, heerkore gota moo nyinta a no u, ku moo n woo danyu Tiiti yu bi to ma. A m naa, moo n zaa ye Trowas gooo woo han m m len so n ni, m m hur, m ta Masedoan u.

Woo i borm ho woo... ra

Krista to ma

XIV Krista a da a junno haay ma, an ni n gungaatare an ni yirbe sire n ni. Woso to n leboore yu, k'a ni woo gaam Krista da ma naa do no u domum haay, an n'a kam gooo ni Krista dom lee haay u bi minto. XV Bala, woo bo ku u kan tidar ji nyinta ki, Krista n'a kam Woso u, gooo ku n ni bombore zaa ra ro woo, kan gooo ku n ni nyaanum no woo k'i digam woo ma tidar. XVI Ko gooo ku n ni nyaanum no woo ni, kan broo ki ze woo ni zem ni, n'n'i gungare, gooo ku n ni bombore zaa ra ro woo, kan broo ki, musrbaa woo ni zem ni, n'n'i musrbaa yu so. Bi, ku Woso bee m, nka i wo u, an ni zi naa do bare? XVII Woo n bo ku u kan gooo ku n Woso lemim bi sa, n'n'i ter bam ni ro woo ki y. Bi ku Woso munya i woo nyoo bi, a lemim bi pa woo n'a dam kan sura ki, a mum m, ku Krista ziboenyino m woo m bi to ma.

III

Gooasibabaa daa bi lemim padanno mim

I Awoo y'a hire a u, a hi woo u k'u u ya, u u le bo, u munyoo u ra? Woo bur u kam ci ma ku a hunka gooo m k'awoo n a do a u kristaziboenzanno paan...ro m woo ni y. Woo bur a yere awoo han so k'a ci ba a ka woo u k'u a hunka gooo m, amba gooo vantoo n'a bam bi ni y. II Woo ci bi n'awoo m, awoo m woo ci, n n a gorsura ba woo heerlo u. Gooa haay n a do an n'a karinda bam. III Gooa woo... a do a u Krista ci k'a ba bi n'awoo m, an a da woo wo u k'u a ka. Ci bi ba bee n y'a u, gorsura ba ho ni y, a ba n y'a u Woso k'an musu bi Espri m, n n a ba jaa wargaro ma so y, a ba n y'a u gooo heerlo ma.

IV Woo heer k'an kookoo bi y'a ka woo ni naa hum, Krista barka to ma, Woso taa. V Woo b'u dam ma, u a hi, u u, woo won u, u zi naa do ba u zim ni y. Woso n'a kam woo ni wore a bare u. VI A y'a ka woo n'u da ma, u u ba Gooasibabaa daa bi ziboenyino. Gooasibabaa naa do n a to lero ci b'u y, a to a u, Sent-Espri zi. Bala, lero ci b'i ze a nawom ze m, Sent-Espri bi, musrbaa bi n'a kam.

VII Lero woo gorsura n y'a ba deem-deem jaa wargaro ma, a gorsura bi bare domum u bi, Woso leboore a hunka, Moyiisi meer ni yom kan panja ki. A yore bi k'an maam-maam b'a ka Israyel gooo woo bur a dam ma n n'a mum nyam Moyiisi re y. A n bokare pakra m, ku leboore bi do n nya. K'a i yire i u, lero woo ziboe bi, ze a ni zem ni, an bokare a i leboore m ncinaa, VIII k'a maam, ziboe ku Sent-Espri n'a bam b'i

lebboore m guta an cem haay. ^{IX} Ku zibæ k'a ni gucc dudo yarm bi nyunta lebboore m, k'a maam, zibæ k'a ni gucc bam turga Woso mum u b'i lebboore m an le da. ^X Woc u da ma u a hi, u u, lebboore k'a nyunta u biisi bi b'a dam ma an a makra ba kan lebboore k'an ta u her bi ki y, her ho bi le da soyy.... ^{XI} Bala, k'a i yure i u, ho k'a ni cenim bi lebboore yi, k'a maam ho k'a ni gootam tee... bi lebboore yure an le da.

^{XII} Ku woc ni taaherle naa do m bi y'a ka, woc heer n kookoo. ^{XIII} Woc n bo ku u kan Moyiisi ki y, bi nyunta an ni peera kare a meer ma, ku Israyel gucc woc bi daga Woso lebboore k'a n'a meer ma an ni nyam bi ma y. ^{XIV} Israyel gucc ku n nyunta u biisi ro woc n woc u ntu hosti ji ma y. Israyel gucc ku n ta u her so noom maam so, ku n yi gaaastabaaa gusire ciro woc karunda bare, n bir n ji mare y. I u peera n y'a ka a meer ma, am Moyiisi ho bi m, peera bi n gaa n meer la y. Bala, sira ka Krista u bala n'a kam peera bi do n gaa goaa meer la, a zaa n ho k'an ta u ji ma. ^{XV} Denter m, baa kan her ki, ku n yi Moyiisi ciro woc karunda bare, n bir a ji mare y, i u peera ni kare n hoon ra. ^{XVI} Ba goaa a bo a ta a m, an sira ka Zuuba u bi, domum bi do u peera bi tir gaa a zaa meer la. ^{XVII} Bi, Zuuba ku n y'a hi ma bi, Sent-Espri m, bi lee ku Zuuba Espri n ta u bi, soamunhu i lee bi do u. ^{XVIII} Bi, woc haay k'u sira ka ro woc, peera n a ka woc meer la y, bi, Zuuba lebboore ni yim woc ma, a lebboore bi ni woc lorm ku bo ku u kan ki. Ncinaas m woc lebboore bi n'a dam la tee... zi ku Zuuba n'a bam bi n naa. A m Sent-Espri.

IV

Zi ku Woso n'a bam woc gor zi

^I Woso a ba woc m munja, a zibæ naa do da woc woc u, bi y'a ka woc bir u heer zaar bare y. ^{II} Woc bir yem kutim-kutim kan nyannu zibæro woc ki ma y. Woc bir bra bumbam gucc ni y, bi woc bir njaar warm Woso lemim bi ma so y. Bi, sira woc n'a hum garga ra Woso mum m, ku goaa haay n a do a heer u a u, sirazanno m woc m. ^{III} K'a i yure i u, lemim nyunta ku woc n'a pa dam bi ji a nyaakom da kan gucc ninjoo ki, k'a maam, gucc woc duro, gucc ku n ni nyaanum no woc m. ^{IV} Durnya naa do woso ku Sotaana m bi yi n hoon ta, ku n bi lemim nyunta bi ji ma, n ni sira ka u y. N hoon a ta ku n bi woc u so, n ni Krista lebboore k'a ni yom lemim nyunta bi no u bi yi y. ^V K'a do a u, woc bir u munjoo mim pa dare y, bi Zuuba Yeezuu Krista woc n'a pa dare. Bi ku woc ni, woc y'a hure u munjoo ma awoc zibænyunoo Yeezuu to ma. ^{VI} Bala, Woso k'a hi a u, ku leegure n nyunta monsigæ no u bi, Woso bi do y'a ka a munja leegure n gu woc heerlo u, k'a ka ku woc n lebboore k'an ta m, an ni yom Krista meer ma bi yi. Bi, ku Woso lonlo Krista maam so.

^{VII} Bi, woc, a ho guta naa do ka woc u, k'u a hunka gucc m, an bokare, woc bo ku u kan gedre tokke ki, u ni ho guta naa do m u gor zi. Ncinaas m ku goaa woo... n a do a u, panja guta naa do n a to woc zi y, a to a u Woso zi. ^{VIII} Woc i fir do haay yim, bi bi n a da woc ma y, woc hoon i kom minno gutoc ma, bi woc hoon n a zar y. ^{IX} Gucc i fir kam woc ma guta, bi Woso n a bo woc u y. N yi woc nam tara ma, bi n bir woc u ntu woc zaar bare y. ^X Domum haay, woc i ze m u mum la, i u ga woc nawore am Yeezuu ho bi m, ncinaas m, ku Yeezuu misirbaa

bi n a hunka wɔɔ ɔɔr zi. ^{XI} Wɔɔ ɔɔɔta ɔ m mɔsɔr, bi dɔmum haay n y'a kam ma k'a wɔɔ meeyaa bɔ ɔ Yeezuu tɔ ma, bi wɔɔ dɔ ɔ ɔ, wɔɔ zem bi ɔɔɔa. Bi kan naa ki haay, Krista mɔsɔrbaa y'a hunkam wɔɔ ɔɔr zi. ^{XII} Ncɔnaaɔ nɪ, wɔɔ nɪ zɛ lɛ ɔ dɔmum haay, bi n a ka awɔɔ nɪ mɔsɔrbaa bam.

^{XIII} N y'a ɔɔrsɔra ba Wosoci b'ɔ, n ɔ: «Sɔra mɔɔ ka, bi y'a ka mɔɔ n meer ba.» Sɔrakare deem-deem naa do wɔɔ n ta m sɔ, bi y'a ka wɔɔ nɪ meer bam. ^{XIV} Wɔɔ dɔ denter m, ɔ ɔ, Woso Zuuba Yeezuu mɔm bɔ ɔ ɔgəno bire ɔ, a wɔɔ mɔm bɔɔɔ ɔ sɔ kan ki. A n a ka wɔɔ kan awɔɔ ki, ɔ nyɪnta kan ki lɛɛ deem ɔ. ^{XV} Hɔɔ nɔɔn duro haay ba wɔɔ nawom awɔɔ daahan tɔ ma, kɔ ɔɔɔɔ cir n Woso barka bi nyɔɔɔɔ yɪ sɔ, maam bi, ɔɔɔɔ cir ɔɔta Woso barka dare, ɔɔn'a lɛ bɔ ɔ.

U dɔga booti hinnɪ hɔɔ wɔɔ ma

^{XVI} Naa tɔ ma m, wɔɔ bɪr ɔ heer zaar bare y. Bala, wɔɔ dɔ ɔ ɔ, kɔ wɔɔ mɛ bi paɔɔa y'a bɔɔ ɔ poore-poore k'a bi nya, wɔɔ nyɪ bi paɔɔa y'a dam la dɔmum haay. ^{XVII} Bala, fɪrɪrɛrɛ kɔ wɔɔ nɪ ɔ yɪm dɪtaa naa, ɔ zem bi nya, wɔɔ n lɛbɔɔrɛ ɔɔta yɪ, ɔ tɔ ma. Lɛbɔɔrɛ bi do ɔɔta maam-maam, a nyare ba ɔ sɔ y. Kɔ wɔɔ dɪga lɛbɔɔrɛ bi do ma, wɔɔ dɔ ɔ ɔ hɔsɪ bɛɛ m fɪrɪrɛrɛ nɔɔn duro nɪ y. ^{XVIII} Hɔ kɔ ɔɔaa n'a yɪrɛ a mɔm m bi bɛɛ wɔɔ n'ɔ kam ma y, hɔ kɔ ɔɔaa bɪr a yɪrɛ a mɔm m bi wɔɔ n'ɔ kam ma. Bala, hɔ k'a nɪ yɪm mɔm m bi, cenlezaa m, bi hɔ k'a bɪr yɪm mɔm m bi, a nyare ba ɔ y.

V

^I Wɔɔ mɛ naa do bɔ kɔ ɔ kan pɛɛrɛɛ ki. Wɔɔ dɔ ɔ ɔ, k'a b'a zaar ba, Woso mɛ vanta kam wɔɔ ɔ arzana ɔ. Mɛ bi do gare ba ɔ y, ɔɔaa wɔzibəə bɛɛ m bi y. ^{II} Bi dɪtaa naa, wɔɔ ɪ pen wɔm, ɪ ɔ, mɔr wɔɔ busu, bala, a ɔɔa wɔɔ nawom paan... k'an bɪr yɪrɛ ɪ ɔ, wɔɔ y'ɔ mɛ daa b'ɔ, mɛ kɔ Woso n b'a kam wɔɔ ɔ arzana ɔ. ^{III} Bala, kɔ wɔɔ mɛ bi do sa, wɔɔ bi nyɪntam dɪɔɔ fɪɔga y. ^{IV} Kɔ wɔɔ ɔɔɔta ɔ n'ɔ mɛ naa do ɔ naa, wɔɔ ɪ pen wɔm, ɪ ɔ mɔr wɔɔ busu, bi, a ɔɔa bɛɛ wɔɔ nawom k'ɔ mɛ naa do tɔ wa, wɔɔ lɛ n taa k'ɔ mɛ daa bi ka a gusire naa ra, kɔ mɛ k'a gare ba ɔ bi n nyaam mɛ k'a nɪ gam bi m. ^V Woso mɔɔɔa ɪ wɔɔ banka k'a bi naa wɔɔ... ka wɔɔ ɔ. A Sent-Espri ka wɔɔ ɔ, k'a hunka a ɔ, a zem bi hɔ k'a ler bɔ wɔɔ m naa ba.

^{VI} Ncɔnaaɔ nɪ, wɔɔ heer n kookoo dɔmum haay, bi wɔɔ dɔ ɔ ɔ, kɔ wɔɔ ɔɔɔta, ɔ n'ɔ mɛ naa do ɔ, wɔɔ n'ɔ mɛ daa bi yɪ cɪna bi, wɔɔ ba Zuuba har ɔ b'ɔ cɪna sɔ y. ^{VII} Bala, ɔ mɔsɔrbaa bi ba wɔɔ nawom sɔrakare nɔ ɔ, hɔ kɔ mɔnyaa n a yɪm bi bɛɛ wɔɔ nɪ yom ma y. ^{VIII} Sɔra m, wɔɔ heer kookoo, kɔ wɔɔ ɔ bɔ ɔ mɛ naa do ɔ, ɔ ta ɔ nɪ kan Zuuba ki, a jɪra wɔɔ m. ^{IX} Naa tɔ ma bi, kɔ wɔɔ y'ɔ mɛ naa do ɔ, ɔ ɔ kɔ wɔɔ ɔ bɔ ɔ, a bi mɔm y, ɔ ka wɔɔ nawom ma k'ɔ mɔsɔrbaa bare n a nɔ yɪ. ^X Bala, pakra m kɔ wɔɔ haay n bi jɪm Krista dɔdɔkare duu bi taa, kɔ ɔɔaa biyəə n zi k'a nyɪnta an a ba a mɔsɔrbaa nɔ ɔ tara burə ɔ naa ɔ bi nyɔɔɔɔ yɪ, k'a mɔɔɔa ɪ ba ɪ nyɔɔɔɔ yɪ, k'a bɔnyaa nɪ a maam sɔ.

Krista nɪ wɔɔ zem kɔ ra

kan Woso ki

^{XI} Naa tɔ ma m, kɔ wɔɔ Zuuba nyɪ ba m dɔ bi, wɔɔ n'ɔ kam ma kɔ ɔɔɔɔ n sɔra ka wɔɔ meerbaa ɔ, bi Woso wɔɔ dɔ mɔɔɔa, mɔɔ y'a ɔɔɔɔ sɔ m ɔ, awɔɔ mɔɔ dɔ sɔ mɔɔɔa a heerlɔ ɔ ^{XII} A b'a hɪ a ɔ, a

ησα woo nawom k'us u le bo u muηηa u ko y. U ka woo nawom ma, k'awoo n a heer nyoo woo to ma, k'a a da ma a mim yi a nyi bo guoo ku η n'a le bore a muηηoo u guoo mum m bala ro woo nu, ho zore ba η heer u y, η leer ba b'us y. ^{XIII} Ku hoozanno m woo nu, Woso to ma m, bi ko hoontaorezanno m woo nu, awoo daahan to ma m. ^{XIV} Krista ηoare y'a so woo u. Ku woo u hoon da, u u, guaa deem ku Krista m ga guaa haay bince u, bi woo do, u u, k'a maam, guoo woo woo... gunga so. ^{XV} Bi ga a u denter guaa haay bince u, ku guoo k'a η bince sa ro woo b'a musrbaa ba a muηηoo to ma do y, ku η n'a musrbaa bi ba a to ma, a i ga an a mum bo u η bince u.

^{XVI} Ncunaasu bi, woo bir digam gosu ma guoo digare m bala y, biisi bi, woo diga Krista ma ncunaasu, bi keere naa, woo bir digam ma maam y. ^{XVII} Bi, ko guaa a ba kristaguu, a ba a zaa musrbaa bi n nawom musrbaa daa. A musrbaa k'a n'a bam biisi bi cem, ho woo... a ba daa. ^{XVIII} Naa haay naa, a to a u Woso zi, a i woo ze ku ra kan a ki Krista to ma, an a ya, an guoo zekora zibee bi da woo wo u. ^{XIX} Ho k'an ta u bi, Woso muηηa i nyunta an zu ku u kan Krista ki an ni guoo haay zem ku ra kan a muηηa ki. A bir η mimbonyaroo kare η la y, a y'a ya an guoo zekora lemim bi da woo wo u ku woo n a pa da.

^{XX} Ncunaasu bi, Krista i woo bo u, ku woo n meer ba a bince u, Woso muηηa i zu ku u kan woo meerbaa ki, an ni guoo birm ku η ni b'a ze ku ra kan a ki. U wo woo n'a zinzere awoo m Krista to ma, k'a to ku Woso n awoo ze ku ra kan a muηηa ki. ^{XXI} Krista muηηa n mimbonyaa ba fuga y, Woso n a ka an a ba i u mimbonyaa n a muηηa m woo to ma, a ba a u ncunaasu, ku woo n yi turga Woso mum u, Krista to ma.

VI

^I Ku zi woo n'a bam kan Woso ki bi, woo y'a yere awoo han, u u, a b'a to Woso barka k'a yi bi n ta vam y. ^{II} Bala, Woso a hi, a u: Domum ku moo ni barka kam bi, moo ubu yaadare si, hinni k'ubu ni bombore ηuau u bi, moo bor m bi m da i han.

Domum ku Woso n'a barka kam bi n naa. Domum k'a n'a bombore kam bi n naa so.

Pol zibee

^{III} Woo le baa k'us hosti ba k'an yi guaa ma bonyaa y, bala, woo le baa ku gosu n woo zibee bi sunso wo y. ^{IV} A n ta u bi, ho haay ku woo n'a bam bi, a ba woo nawom u n'a hunkam u u, Woso zibee nyuoo m woo m. Bi to ma bi, woo i junum kookoo fir do y'a hnhoo no u, mim kusuro ku η n'i woo yum no u, cicir no u, daboo no u.

^V Guoo woo ze madir m guta,
 ηni woo du,
 ηn'a ze ku ra ηni zee da woo ma,
 woo nyunta korero no u,
 hinceem bir bam woo ni y,
 hobire bir bum woo ni y.

^{VI} Woo i heer fu zi bam,
 Woso hodore zi woo n'a bam,
 u ni boraama zi bam.
 U ni muηηabaa bam,
 u ni tam Sent-Espri panja m,

σ nu ησare zi bam noom fu m.

^{VII} U nu sira lemim hum,

σ nu tam Woso panηa nσ σ,

σ nu turgabaa yar mσrlσ sam σ nu yar bare η nu,

k'σ jum kσσkσσ.

^{VIII} Gσσσ gσσσnnσ ι wσσ dan σ,

nιηησσ nu wσσ bση σ,

nσσσ y'a λε bom wσσ σ,

nσσm nu wσσ sunσσ wσm.

N yι dιgam wσσ ma ησaarbσnno,

an bσkare sιrazannσ m wσσ m.

^{IX} Gσσσ ι dιgam wσσ ma,

ι σ, gσσ n wσσ dσ y,

an bσkare gσσσ wσσ dσ.

N y'a gιngare n σ,

gιnga wσσ nawσm,

bι wσσ gσota σ m mιsιr,

n yι fir kam wσσ ma gσta,

bι wσσ n gιnga y.

^X N yι wσσ heer zaar bare,

bι wσσ gσota σ nu heernyσσ m,

n yι dιgam wσσ ma ησazannσ,

an bσkare wσσ y'a kam gσσσ n'a bam hσzannσ,

n yι dιgam wσσ ma ι σ,

hσσ ba wσσ σ y,

an bσkare wσσ nu hσ haay m.

^{XI} Awσσ Korentι zannσ, wσσ σ heer gσ σ meer ba kan awσσ kι fast, σ σ

ησare hunka awσσ m. ^{XII} Wσσ awσσ si σ heer σ, awσσ n wσσ si a heer

σ y. ^{XIII} Awσσ ba mσσ σ m nyιnσ, m nu meer bι bam kan awσσ kι, k'a a

heer gσ wσσ m, a wσσ ησa σσ, amba wσσ n'awσσ ησam bι m.

Λεεγυρε kan monsigθ kι b'a dam ma η n a ze kσ ra y

^{XIV} A bι ye a a ze kσ ra kan basιrakσnno kι y. A n a ga m, awσσ

n a ba deem kan η kι y. Hσ tιrga y'a dam ma an a ze kσ ra kan hσ

bσnyaa kι ra? Λεεγυρε y'a dam ma an a war kσ ma kan monsigθ kι

ra? A n a ga nι y. ^{XV} Krista y'a dam ma an kσ ma kan Sutaana kι ra?

Gεε sιrakarezaa y'a dam ma an a ba deem kan basιrakarezaa kι ra?

^{XVI} Wosoε b'a dam ma an kσ ma kan *wosobaawσnno kι y. Bι, wσσ m

Woso k'an mιsιr bι ce, amba a mιηηa a hι bι m, a a hι, a σ:

Mσσ mιsιrbaa bare η bιre σ,

m bιr kan η kι,

mσσ nu yιre η Woso,

ηnι yι mσσ gσσσ.»

^{XVII} Naa tσ ma bι, Zuuba a ya, a σ:

K'a bσ gσσσ bσnyaarσ wσσ bιre σ, a a gσ a hσ.

A b'a wσ da dintim hσ ma y,

maam bι, mσσ y'awσσ sire m zi.

^{XVIII} Mσσ yιre awσσ zι,

awσσ n yι mσσ nyιnσ yaarσ kan mσσ nyumbσnno kι,

Zuuba k'a panηa jιrσ ba σ y'a hι.

VII

^I M danyɔɔ, k'a a yo Woso n lerbɔrɔrɔ nɔɔn duro bɔ wɔɔ m bi, ɔ mim haay k'a ni dintim kam wɔɔ mɛ kan wɔɔ nyi ki ma gɔ ɔ ma, ɔ ɔ to ɔ gɔta k'ɔ bir muɔɔna fast Woso lesire nɔ ɔ.

Pol heernyɔɔ

^{II} K'a ye a wɔɔ ŋɔa, wɔɔ n a bɔnyaa ba gɔsɔ ni y, wɔɔ n gɔsɔ mim zaar ba y, wɔɔ n ɔ da gɔaa bir y. ^{III} Mɔɔ bir meer bare nɔɔnaaɔ kɔ m awɔɔ dɔdɔ yar y, amba mɔɔ hi dɔta ba bi, wɔɔ y'awɔɔ ŋɔam gɔta, hɔsɔ b'a dam ma an wɔɔ gɔ awɔɔ ma y, baa zɛ, baa mɔsɔrbaa. ^{IV} Mɔɔ sɔra ka awɔɔ ɔ gɔta, mɔɔ heer ɪ nyɔɔm awɔɔ to ma gɔta. Wɔɔ firyɔrɔrɔ haay nɔ ɔ, mɔɔ ɪ heer koodɔ m gɔta, m ni m heer nyɔɔm paan....

^V Bala, lee kɔ wɔɔ ku Masedɔan ɔ bi, wɔɔ n hoonsire yi baa poore tokke y. Jɔsa kan bɔsɔ ki a n yi wɔɔ ma naanaa y, gɔɔɔ ɪ nyaa bam kan wɔɔ ki, wɔɔ ni dabɔɔ m ɔ heer ɔ sɔ. ^{VI} Bi Woso ni gɔɔɔ kɔ ŋ hɔɔn kaanm a muɔɔna m nɔ wɔɔ paɔɔna dam la, a a ka Tiiti n bɔr, naa n wɔɔ paɔɔna da ra. ^{VII} Bi, naa bɛɛ n a deem y, hɔ kɔ Tiiti a hi wɔɔ m bi wɔɔ paɔɔna da ra sɔ, a a hi a ɔ, a heer koodɔ yi awɔɔ to ma. A a hi sɔ a ɔ, awɔɔ lɛ taa paan... k'a a ya, a mɔɔ yi, bala, awɔɔ heer a zaar ba kan mim k'awɔɔ ba bi ki, an n'a ŋɔam paan... k'a a da mɔɔ han gɔɔɔ kɔ ŋ n'i mɔɔ to zarm nɔ wɔɔ lɛɛ. Naa to ma m sɔ mɔɔ heer n nyinta gɔta maam-maam kɛɛɛ.

^{VIII} Baa kɔ ci kɔ mɔɔ ba awɔɔ ma biisi b'awɔɔ heer zaar ba, dɔta naa mɔɔ bir kɔrkɔr dare a to ma y. K'a nyinta an awɔɔ heer zaar ba dɔmum poore nɔ ɔ bi, a a da ma mɔɔ n kɔrkɔr da. ^{IX} Bi dɔta naa, m heer mɔɔ n'a nyɔɔm, kɔ mɔɔ awɔɔ heer zaar ba bi to ma bɛɛ y. Kɔ heerzar b'a ka awɔɔ n a bɔ a taam bi to ma m. Woso awɔɔ heerzar bi sa, an a ba awɔɔ m muɔɔna, naa to ma bi, wɔɔ n a bɔnyaa ba y. ^X Bala, heerzar k'a a to Woso zi bi zɛ a nawom heerlɔrɛ m, an ni bɔmbɔrɛ kam, kɔrkɔrdare ba a nɔ ɔ y. Bi, durnya naa do heerzar bi, zɛ bi n nawom zɛ m. ^{XI} K'a dɔga a, heerzar k'a a to Woso zi b'a ka, awɔɔ n a ka ma ŋɔɔ... k'a mim bi banka, a a ka awɔɔ n sugur ye,

awɔɔ nɔ n ma ɔ kan a muɔɔɔ ki,

awɔɔ n nyi ba hɔ kɔ mim bi n'a bam bi m,

a a ka sɔ awɔɔ n n'a ŋɔam k'a a ya, a mɔɔ yi zɔɔ,

a n'a kam ma k'a a da mɔɔ han paan...,

a a ka sɔ awɔɔ n ye k'a gɔaa k'a mim bi ba bi hɔnhɔr.

A n ta ɔ bi, awɔɔ hɔ woo... ba k'a hunka a ɔ, awɔɔ ba mim bi nɔ ɔ y.

^{XII} Mɔɔ n ci bi ba awɔɔ ma gɔaa k'a mim bɔnyaa bi ba bi to ma y, gɛɛ gɔaa kɔ n mim bi ba m bi to ma y. A ba mɔɔ ɔ k'awɔɔ n a da ma a dɔ Woso mum ɔ a ɔ, a wɔɔ ŋɔa paan.... ^{XIII} Naa to ma m hɔ k'awɔɔ ba bi n wɔɔ heer ba kookoo.

Heer koodɔ bɛɛ wɔɔ yi bala y, wɔɔ heernyɔɔ yi sɔ gɔta. Tiiti k'a b'a hi wɔɔ m a ɔ, awɔɔ a paɔɔna da ra, a ka a heernyɔɔ yi bi to ma m sɔ. ^{XIV} Mɔɔ lɛɛ ka hɔɔ, m m lɛ bɔ awɔɔ ɔ a mum m, b'awɔɔ ka an a dɔ denter a ɔ, hɔ kɔ mɔɔ hi bi sɔra m. Amba wɔɔ ni sɔra him tee... bi, ɔ lɛ kɔ wɔɔ bɔ awɔɔ ɔ Tiiti zi bi yi sɔra sɔ amba wɔɔ hi bi m. ^{XV} Bɔr k'a ɔ, awɔɔ zi b'ɔ, awɔɔ n a si muɔɔna kan nyibɔɔ ki daɔrɛ ki, a ye a lɛ ma bi, a y'a to dare a nɔ ɔ, an n'awɔɔ ŋɔam gɔta an cem biisi han. ^{XVI} Mɔɔ heer ɪ nyɔɔm gɔta, kɔ mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, mɔɔ m da ma m yo awɔɔ ma hɔ haay nɔ ɔ bi to ma.

wɔɔ n'a bam Woso leɓɔɔre tɔ ma bi no ɔ, zi naa do ba wɔɔ nawom so k'ɔ a hunka, ɔ ɔ, ɔ le taa k'ɔ ɔ da gɔɔ han.

^{XX} Busoo kɔ n y'a da wɔɔ wɔ ɔ naa gɔta maam-maam, bi tɔ ma bi, wɔɔ ɪ dundore ɔ zi, kɔ gɔɔ b'a hi a ɔ, wɔɔ n nyasom munja y. ^{XXI} Wɔɔ le taa k'ɔ hɔ k'an munja ba Woso mum ɔ, wɔɔ le taa k'ɔ a ba so gɔɔ mim ɔ.

^{XXII} Wɔɔ gɔaa vanta nyɔɔm so kan η ki, wɔɔ tir a ka leɛ ɔ dɪga a, bi, wɔɔ yi gɔaa m, an ni Woso zibəə bi ηɔam. Dutaa so naa, a y'a tɔɪ ɔ paan..., bala a sira ka awɔɔ ɔ gɔta. ^{XXIII} Kɔ Tiiti ni, mɔɔ zukuu m, mɔɔ zibəəkɔɔn m so awɔɔ zi b'ɔ, kɔ wɔɔ danyɔɔn wɔɔ ni, kristagɔɔɔ sokumarɔ wɔɔ yi η bɔ ɔ, η zibəə bi y'a le bɔm Krista ɔ. ^{XXIV} Naa tɔ ma bi, k'a ηɔare hunka η ni paan..., kɔ kristagɔɔɔ sokumarɔ wɔɔ n a dɔ η ɔ, ɔ le kɔ wɔɔ n'a bore awɔɔ ηɔare gɔtabaa ɔ bi, sira m.

IX

Busoo zinzəkɔra bi bankare

^I Pakra bɛɛ m kɔ mɔɔ ni m ya m ci ba awɔɔ ma, kɔ m daahan kɔ wɔɔ ɔ k'ɔ a ka Zidee gɔɔɔ wɔɔ ɔ bi mim hi y. ^{II} A ηɔa k'awɔɔ nawom paan... k'a a da η han bi, mɔɔ dɔ, bi y'a ka mɔɔ ni m le bɔ awɔɔ ɔ Masedɔan gɔɔɔ wɔɔ leɛ, m a hi η ni, m ɔ: «Akayii kɔ wosogɔɔɔ wɔɔ a banka zu ɔ kara, k'a a da Zidee kɔ wosogɔɔɔ wɔɔ han.» Naa kɔ mɔɔ hi η ni bi, a a ka η gɔɔɔ gɔta ni letaama m, k'a a da Zidee gɔɔɔ wɔɔ han so. ^{III} Bi wɔɔ danyɔɔn kɔ mɔɔ η nyɔɔ awɔɔ ma rɔ nɔɔm, η nyɔɔ mɔɔ ɔ k'awɔɔ n busoo k'awɔɔ le n taa k'a ka bi zɛ kɔ ra, amba mɔɔ hi gɔɔɔ gɔɔɔnɔ m mɔɔ ɔ, awɔɔ a banka a nya bi m. K'awɔɔ ba ncinaaɔ kɔ wɔɔ bi lee ku, gɔaa woo... y'a dɔre a ɔ, hɔ kɔ mɔɔ hi awɔɔ mim buncɛ ɔ bi, sira m. ^{IV} Bi kɔ wɔɔ bi lee ku awɔɔ zi b'ɔ kan Masedɔan gɔɔɔ wɔɔ ki, ɔ bi dɪga a awɔɔ n a banka a nya y, nyannu gɔta wɔɔ nyasom, bala, wɔɔ sira ka awɔɔ ɔ b'a n yi maam y. Bi, nyannu y'awɔɔ nyasom so gɔta an le da. ^V Naa tɔ ma m mɔɔ n a gunga mɔɔ ɔ, a a ga m kɔ m a yɛ wɔɔ danyɔɔn wɔɔ han kɔ η ni leɛ ka mɔɔ m awɔɔ zi b'ɔ. K'awɔɔ n busoo k'awɔɔ ɔ k'a ka kan a heer ki haay bi zɪnze kɔ ra a nya. Awɔɔ busoo bi do ler bɔ kara. Ncinaaɔ bi mɔɔ zɛm bi dɪga a awɔɔ busoo bi zɪnze kɔ ra a nya, naa y'a hunkam so a ɔ, a ka awɔɔ nawom kan a heer ki haay, awɔɔ bir a kam pakra ni y.

^{VI} K'a mim naa do tɔ da a nɔ ɔ:

Gɔaa k'a hɔ duu poore bi,
hɔ poore an n'a yim so,
gɔaa k'a duu gɔta bi,
hɔ gɔta an n'a yim so.

^{VII} Naa tɔ ma bi, a a ga m kɔ gɔaa biyəə n hɔ k'a gunga k'a ka bi ka, a b'a ka pakra ni, gɛɛ panja n y'a ba a ma tɔ ma y. Bala, gɔaa k'a ni hɔ kam kan heernyinta ki bi, Woso ɪ bi zaa ηɔam. ^{VIII} Bi, Woso a da ma an hɔ munja do y'a hɔnhɔ ka awɔɔ ɔ gɔta, kɔ hɔɔ bi jira awɔɔ ma y, bi kɔ hɔ n bir ta awɔɔ ɔ gɔta, k'a zi munjɔɔ do haay ba m. ^{IX} Yi a nawɔre ncinaaɔ, amba n y'a gɔrsira ba Wosoci b'ɔ bi m, n ɔ:

A ɪ hɔ kam ηɔazanno ɔ gɔta,
a ba k'a nawom gɔɔɔ m munja
bi nyare ba ɔ y.

^X Woso ni hɔ kam hɔduurezaa ɔ an n'a duum, an ni hɔbɪre kan ɔ an n'a bɪm. Woso bi do ni hɔ kare awɔɔ ɔ gɔta amba awɔɔ le n taa bi m,

an a ka an past yooḡṡ, k'awoo n wo ɔ a ba gūoo m muḡḡa gōta. ^{XI} A y'a kam awoo n ho yi gōta dōmum haay, k'awoo n bir a bam gūoo m muḡḡa tee.... K'a yi ncinnaaṡ, gūoo cir gōta y'a le bōm Woso ɔ, awoo ganwōrero woo kō woo n'a kare ḡ ɔ tō ma. ^{XII} Bala, busoo zinzekōra bi zibəə bi, a da bēe a nawom wosogūoo woo han bala y, a ka a nawom sō gūoo nū Woso barka dam gōta maam-maam. ^{XIII} Zi naa do bare n'awoo taalera zaa bi zuure nō ɔ bi hunkam. A a hunka a ɔ, awoo sira ka Krista lemim nyunta b'ɔ denter, an nū yem ma kare. Gūoo gōta y'a le bōm Woso ɔ naa tō ma, ḡ y'a le bōḡ ɔ sō k'awoo n'a bare ḡ nū muḡḡa, an n'a hōnyū jirm kan ḡ kī kan gōaa haay kī bi tō ma. ^{XIV} Ḥ yaa dare awoo tō ma, ḡ n'awoo ḡṡa gōta, kō Woso a barka ka awoo ɔ gōta ncinnaaṡ bi minto. ^{XV} Bi kō Woso tō n leboore yi, a ganwōre gōta k'a loo ba ɔ bi tō ma.

X

Pol y'a dare a nyaa ma

^I Awoo y'a hum mōo muḡḡa Pol ma, a ɔ, kō mōo y'awoo bire ɔ, nyibəəzaa m mōo m, bi kō mōo laato bi mōo nū m dare m nyaa ma kan awoo kī. Bi, a ye mōo nawōre awoo han Krista bōḡo-bōḡodabaa m kan a ḡṡare kī m, m ɔ: ^{II} A b'a ka kō mōo bi lee ku awoo bire ɔ, kō m m da m nyaa ma wa! Bala, gūoo kō ḡ n'a gingare ḡ ɔ, ɔ zi woo... ba woo nawom gōaa hōondare m bala rō woo, mōo dō mōo ɔ mōo m da ma, m m da m nyaa ma kan ḡ kī. ^{III} Sira m, woo mē kō woo n ta m ɔ n'ɔ mūsirbaa bam nū naa, mesim m. Bi woo bir Woso zuure zoo bi bam gōaa hōondare nū y. ^{IV} Yar mōdrō kō woo n ta m, ɔ nū yar bi bare ḡ nū rō woo, durnya gūoo n ta ḡ nū rō woo bēe y. Woo hōo woo, Woso yar mōdrō paḡḡazanno m ḡn'a dam ma ḡnū bōr jūnno gōtō-gōtōo ra. Woo ɪ hōondarero danḡḡadōo zaar bam. ^V Woo ɪ hōo kō gūoo ḡ sa muḡḡabusure nō ɔ ḡn'a ta m Woso dōre m toore rō woo zaar bam, woo ɪ hōondare haay dam jum ɔ, ɔ n'a kare a zanno nū yem Krista ma. ^{VI} Bi, k'awoo hunka a ɔ, awoo ɪ yem hō kō woo n'a hum haay ma fasti, k'a dō a ɔ, woo ɔ banka ɔ a nya k'ɔ gūoo haay kō ḡ bir yem nō woo hōnhōr.

^{VII} Gēe dīga awoo nawom hō kō gūoo n'a yire a mūm m bi ma bala ra? Ncinnaaṡ bi, kō gōaa ɔ Krista hō n a mū fasti, k'an a hōon da an a dō sō a ɔ, Krista y'a sō woo ɔ, amba a a sō a zaa ɔ bi m. ^{VIII} Baa kō mōo m le bō m muḡḡa ɔ gōta, le kō Krista a ka mōo ɔ bi tō ma bi, a nyannū ba mōo nū y. Bi, le kō mōo m ta m naa, a ka Woso ɔ mōo ɔ, k'awoo n wo ɔ a ta lēe, a sokōma bi nō ɔ, awoo zaarbare tō ma bēe y. ^{IX} Mōo le baa k'awoo n a gīnga a ɔ, m ka mōo nawom ma kō m awoo da bō ɔ m ciro woo meerbaaro nū y. ^X Bala, n y'a hūre, n ɔ: «Mōo ciro woo meerbaaro kōstī, nyaa meerbaaro m sō, bi kō mōo bōr m nū kan awoo kī, paḡḡawarzaa n mōo m, bi mōo n meerbaa dō sō y.» ^{XI} Bi gōaa k'a nū naa hum bi, mōo ɔ, kō m a hū m, m ɔ: Hō kō woo n'a ḡōrsira bare ɔ ciro woo ɔ kō woo ba awoo bire ɔ bi tō ma bi, kan hō kō woo n'a bam kō woo ɪ kan awoo kī bi, ḡ hōdeem, ḡ jirə ba ɔ y.

^{XII} Sira m, woo b'ɔ dam ma ɔ ɔ ga kō ɔ gēe ɔ ɔ makra ba gūoo kō ḡ n'a hōon dare ḡ ɔ, a le da gūoo m nō woo ma y. Hōonwarzanno m brōo m. Bi y'a ka ḡn'ɪ dīgare a muḡḡoo ma k'a a makra ba kan gūoo kī, ḡn'a makra bare a muḡḡoo ma. ^{XIII} Bi kō woo nū, woo bi yere ɔ ɔ le bō ɔ muḡḡoo ɔ, an cem jirə kō Woso a ka bi han y, woo y'ɔ le bōre

σ μνηκκ σ zibəə kʉ Woso a ka wɔɔ σ k'ɔ a ba bɪ tekka ma, a ka k'a σ wɔɔ n'ɔ da ma σ lee ku awɔɔ zi bɪ nɔ σ. ^{XIV} Bala, ta ku wɔɔ σ awɔɔ zi b'ɔ bɪ, cem bɛɛ wɔɔ σ σ jirə han y. Wɔɔ ɪ lɛɛ ka, σ bɪ Krista lemim nyɪnta pa da awɔɔ m. ^{XV} Wɔɔ bɪr σ lɛ bɔrɛ σ μνηκκ σ gɔɔɔ vantɔɔ zibəə tɔ ma y. Bɪ, wɔɔ ta σ heer lɛ k'awɔɔ sɪrakarɛ n a da ra, ku wɔɔ zibəə n paŋŋa yɪ gɔta awɔɔ barla sɔ, zibəə kʉ Woso wɔɔ da σ bɪ m naa, wɔɔ bɪ bɔrɛ a jirə la nɪ y. ^{XVI} Wɔɔ wɔŋ σ nɛɪnaaσ σ lemim nyɪnta bɪ pa da kɔrɔ kʉ ŋ nɪ laaɔ awɔɔ kʉ bɪ ma rɔ wɔɔ σ, bɪ wɔɔ b'ɔ lɛ bɔrɛ σ μνηκκ σ zi kʉ gɔɔɔ vantɔɔ a ba tɔ ma y, zi kʉ Woso a ka brɔɔ σ kʉ ŋ n'a ba bɪ n bɪ.

^{XVII} Wosoci b'a hɪ, a σ: «Gɔaa k'a σ k'a a lɛ bɔ a μνηŋa σ, a b'a lɛ bɔ a μνηŋa σ y, an a lɛ bɔ hɔ kʉ Zuuba a ba b'ɔ.» ^{XVIII} Bala, gɔaa k'a n'a lɛ bɔrɛ a μνηŋa σ a zim bɪ bɛɛ Woso nɔ nɪ yɪm ma y. Gɔaa kʉ Woso μνηŋa n'a lɛ bɔŋ σ bɪ m.

XI

Pol ɪ ŋɔaarzibəəzannɔ mim hum

^I Kɛɛrɛ naa, mɔɔ hɔɔzaabaa meer bam kan awɔɔ kɪ, k'a yɛ ma. ɪn... a yɛ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ han k'a yɛ mɔɔ hɔɔzaabaa meerbaa bɪ ma. ^{II} Awɔɔ ŋɔa kʉ mɔɔ nawɔm bɪ, jumbaa n ta mɔɔ m, a tɔ a σ Woso zi. Bala, awɔɔ banka mɔɔ σ amba nyɪmbɔɛrɛ k'a n yar dɔ bɪ m, kʉ m a ka Krista σ, k'a n yɪ awɔɔ zim. ^{III} Bɪ, mɔɔ da nɪ bɔŋ σ, mɔɔ σ, a a da ma gɔɔɔ n bra ba awɔɔ m ŋɔaarlɔ m awɔɔ n a bɔ Krista zuure σ paan..., amba mɪm bɪ bra ba ɛɛvɪ m ŋɔaarlɔ meerbaa m bɪ m. ^{IV} Meer bɪ ba mɔɔ nawɔrɛ nɛɪnaaσ, bala, kʉ gɔaa bɪr an nɪ Yeezuu Krista vanta mim hɪrɛ, an nɪ meer bɪ bam ɛspri kʉ Sent-ɛspri bɛɛ m bɪ nɪ, an nɪ lemim vanta pa dare awɔɔ m, bɪ lemim nyɪnta k'awɔɔ zu σ biisi bɪ bɛɛ y, awɔɔ tɪr a gu a yɛ ma.

^V Gɔɔɔ k'awɔɔ n'a hɔɔn dare ŋ ma a σ, zibəəzannɔ kʉ ŋ lɛ da rɔ nɪ ŋ mɪ rɔ wɔɔ, mɔɔ y'a gɪngam m σ ŋ n lɛ da mɔɔ nɪ y. ^{VI} A a da ma mɔɔ bɪ wɔŋ σ, m meer ba wɪsɪ am ŋ hɔ bɪ nɪ y, bɪ kʉ Woso hɔdɔrɛ mim nɪ, ŋ bɪ jura mɔɔ nɪ y. Mɔɔ m hɔdɔrɛ bɪ hɪnka hɔ haay nɔ σ, mim haay nɔ σ.

^{VII} Kʉ mɔɔ bɪ Woso lemim nyɪnta pa da awɔɔ m bɪ, a pa bɪ da mɔɔ σ awɔɔ m vam, mɔɔ n hɔsɪ si awɔɔ han y. M μνηŋa mɔɔ zer, kʉ m awɔɔ gore da σ. A hɪ awɔɔ σ, a ba kʉ mɔɔ σ nɛɪnaaσ naa, kɔrɔ mɔɔ σ ma ra? ^{VIII} Nyɪnta kʉ mɔɔ σ awɔɔ zi b'ɔ bɪ, kristagɔɔɔ sokumarɔ vantɔɔ ɪ mɔɔ yawɔra ba, mɔɔ brɔɔ wɔ nya, kʉ m m da awɔɔ han. ^{IX} M da kʉ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ han b'ɔ bɪ, kʉ busoo mim ta mɔɔ ma, mɔɔ bɪr awɔɔ kom k'a hɔsɪ kan σ y. Wɔɔ danyɪnɔ kʉ ŋ nɪ Masedɔan σ rɔ wɔɔ bɔr, ŋnɪ hɔ kʉ mɔɔ lɛ n taa haay bɪ ka mɔɔ σ. Mɔɔ n yɛ fɪŋgaa k'awɔɔ n kʉ mɔɔ mim ma y, naa mɔɔ nɪ gɔɔtare m bɪr a bam. ^X Naa m mɔɔ goredaɔrɛ, sɪra mɔɔ n'a hum Krista k'a nɪ mɔɔ σ bɪ tɔ m, mɔɔ b'awɔɔ busoo sire y, m lɛ mɔɔ n'a bɔrɛ m μνηŋa σ naa tɔ ma, bɪ gɔsɪ b'a dam ma Akayii kɔrɔ wɔɔ σ jilli an a ta mɔɔ m toore naa nɔ σ y. ^{XI} Bɔ m mɔɔ n naa hɪ? Mɔɔ bɪr awɔɔ ŋɔam gɛ? Ayy..., Woso a dɔ a σ mɔɔ y'awɔɔ ŋɔam.

^{XII} Hɔ kʉ mɔɔ n'a bam naa, mɔɔ gɔɔtare m bɪr a bare nɛɪnaaσ can, kʉ m a ka kʉ gɔɔɔ kʉ ŋ lɛ n taa k'a a lɛ bɔ a μνηκκ σ, a σ, a ɪ zi bam, am wɔɔ hɔ bɪ m nɔ wɔɔ n a da jum σ, kʉ ŋ b'a da ma ŋnɪ naa hɪ y. ^{XIII} Gɔɔɔ nɔɔn duro, zibəəzannɔ paan...rɔ bɛɛ nɪ ŋ mɪ y, ŋɔaar ŋn'a

bam gɔɔɔ m a zibəə bi nɔ ɔ, ɲn'a hɔ bare ɪ ɔ, Krista zibəəzanno m.
 XIV Bɪ naa do naa, zəkədə mim b'a nɔ ɔ y, bala, Sotaana muɲɲa a da
 ma an a muɲɲa ba ɪ ɔ, lɛɛgure malɛɛka m. XV K'a yo Sotaana muɲɲa
 wɔ ɔ an naa ba bi, k'a maam wɔɔ b'a hum ɔ ɔ, a zibəənyɪnɔ wɔɔ b'a
 muɲɲɔɔ bare ɪ ɔ zibəəturɔgazanno n a mu wa. Bi, ɲ nyambɔrɛ bi, bɔ a
 nawom kɔ ɔ kan ɲ zibəə bi ki, a yɪrɛ ɲ ma bonyaa.

Pol firyirɛrɔ mim

XVI Kɔ m m ya, m so ra, awɔɔ ɔɔst bi dɪga mɔɔ ma ɪ ɔ, hoozaa n mɔɔ
 ni y. Gɛɛ k'awɔɔ ɔ hoozaa n mɔɔ ni, k'a maam k'a ye mɔɔ ma amba
 awɔɔ ni yem hoozanno ma bi m, kɔ m wɔ ɔ m m lɛ bɔ m muɲɲa ɔ
 poore. XVII Hɔ kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ba naa, Zuuba hooɲhɔ bɛɛ m kɔ mɔɔ
 n a ba nɔnaasɔ y. Kɔ mɔɔ ɔ kɔ m m lɛ bɔ m muɲɲa ɔ naa, hoozaabaa
 zibəə m. XVIII K'a a yo gɔɔɔ ɔɔta n'a lɛ bɔrɛ a muɲɲɔɔ ɔ durnya minno
 ma bi, mɔɔ yɪ m lɛ bɔrɛ m muɲɲa ɔ sɔ. XIX Awɔɔ kɔ mindɔrɛzanno n'a
 ni rɔ wɔɔ, awɔɔ ɪ yem hoozanno ma naanaa. XX Awɔɔ ɪ yem gɔɔɔ n'a
 sore awɔɔ ɔ am lɔnnɔ hɔ bi m, ɲn'ɪ hɔ yɔrɛ a m, ɲn'ɪ ɲɔaar bare a
 m, ɲn'awɔɔ gore bɔɲ ɔ, ɲn'awɔɔ sonso wɔm. XXI Nyannɪ ɪ mɔɔ zem,
 bala, wɔɔ n wɔ ɔ, ɔ naa ba awɔɔ ni y.

Bi kɛɛrɛ naa, mɔɔ meer bi bare am hoozaa hɔ bi m, gɔɔɔ kɔ ɲ n'a
 lɛ bɔrɛ a muɲɲɔɔ ɔ hoo ɲɲɲɔɔ m nɔ wɔɔ, mɔɔ yɪ m lɛ bɔrɛ m muɲɲa
 ɔ hoo wɔɔ duro m sɔ. XXII Gɔɔɔ wɔɔ duro ɔ ebree gɔɔɔ n'a mi, bi,
 ebree gɔaa n mɔɔ m sɔ. ɲ ɔ, Israyel gɔɔɔ n'a mi, mɔɔ maam sɔ. ɲ ɔ,
 Abraham yanɲɔɔ n'a mi, bi mɔɔ maam sɔ. XXIII ɲ ɔ, Krista zibəənyɪnɔ
 n'a mi, ɔnhɔɔn..., mɔɔ hoozaabaa meer bam fast kɛɛrɛ,
 Krista zibəənyɪ m mɔɔ m an lɛ da ɲ la.

Mɔɔ zi ba an lɛ da ɲ hɔ ra.

N mɔɔ du lɔnnɔɔɛ ɔ an lɛ da ɲ la,
 n mɔɔ zɛ mawɔr m an lɛ da ɲ la sɔ,
 mɔɔ m mee ka zɛ ma galleɲ hɔka.

XXIV Zɪfɔrɔ lɛɛzanno mɔɔ nyasɔ galleɲ soor ɲni mɔɔ zɛ mawɔr m,
 mɔɔ zɛ n tir a ɔ mawɔr bi m galleɲ bukərku a yaa n nɛɛhɔ. XXV Rɔm
 gɔɔɔ mɔɔ nyasɔ galleɲ kaaku ɲ ni mɔɔ zɛ banno m,
 hindeem ɔ gɔɔɔ mɔɔ bumba jaarɔ m k'a mɔɔ meeyaa bɔ ɔ.

Mɔɔ m yo kɔ m ga kɔɔlɔɔ nyoobare nɔ ɔ galleɲ kaaku,
 hindeem ɔ mɔɔ gɔɔta higɔta ɔ dɔmum deem,
 dɔ n mi n ni mɔɔ bɔ lɛm.

XXVI Mɔɔ zaaku ɔɔta,

mɔɔ zaakɔrɛrɔ wɔɔ nɔ ɔ,
 pɛrgɔrɔ kɔ ɲ tir yar lɔ wɔɔ a yo k'a mɔɔ bi,
 dazaamazanno a yo k'a mɔɔ zɛ sɔ,
 mɔɔ dogɔɔɔ a ɲɔa k'a mɔɔ meeyaa bɔ ɔ sɔ.

Doro vantɔɔ gɔɔɔ a yo k'a mɔɔ zɛ gər sɔ.

Minno a yo k'a mɔɔ yɪ kɔnɔrɔ ɔ, kan poohɔɔnɔrɔ ki ɔ, higɔɔɔ burɔ ɔ
 sɔ,

ɲɔaar kristagɔɔɔ barla sɔ.

XXVII Mɔɔ zi kɔsɪrɔ ba, m makra kɔsɪrɔ yɪ, hinceem tir jira mɔɔ ma,
 nɔ n tir mɔɔ zɛ kan mɪsɪ ki, m tir m lɛ kɔsɪ pakra m, nyɛɛm mɔɔ zɛ,
 huu jira mɔɔ ma sɔ. XXVIII Mɔɔ bi m kɔrɛ m minno vantɔɔ hi y, dɔmum
 biyəə mɔɔ heer ɪ kɔm kristagɔɔɔ sokumarɔ wɔɔ mim tɔ ma. XXIX Kɔ

panɲawarzaa m ɣɔaa nɪ, b'i ɔ, mɔɔ m. Kɔ ɣɔaa a do mimbɔnyaa nɔ
 ɔ b'a busu mɔɔ ma ɣɔta, ɪ ɔ mɔɔ m.

XXX Kɔ mɔɔ ɔ kɔ m m lɛ bɔ m muɲɲa ɔ, m lɛ mɔɔ n n'a bɔrɛ m
 panɲawar minno ɔ. XXXI Woso, wɔɔ Zuuba Yeezuu Zɪ bɪ, a a dɔ a
 ɔ, ɲɔaar bɛɛ mɔɔ n'a bare y. Bɪ, k'a tɔ n leɔɔrɛ yɪ dɔmɪm haay.
 XXXII Nyɪnta kɔ mɔɔ ɔ Damas kɔ ɔ bɪ, kɔ bɪ dɪgamazaa kɔ cir Aretas
 a so ɔ b'a ka yarbɛnno n jum kɔ bɪ lɛrɔ ma, k'a mɔɔ ku a mɔɔ nyasɔ.
 XXXIII Bɪ, ɣɔɔɔ mɔɔ da kasɪ ɔ, n n'a ka mɔɔ n bɔ kɔ bɪ pɛɲɲɛ bɪ tokoro
 deem m, yɪ a ɔ nɔɪnaaɔ kɔ bɪ dɪgamazaa bɪ n mɔɔ ku an mɔɔ nyasɔ y.

XII

Hɔ kɔ Woso a hunka Pol m

^I Mɔɔ ɣɔɔtare m m lɛ bɔ m muɲɲa ɔ ra? Mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ a nyɔɔɔɔ ba
 ɔ y, bɪ kɛɛrɛ naa, mɔɔ hɔɔ kɔ Zuuba ɲ hunka mɔɔ m nunnare nɔ ɔ rɔ
 wɔɔ mim hɪm. ^{II} Mɔɔ kristagɔaa dɔ, Woso n a busu an ta m a zi arzana
 ɔ, a busure dɔɔraa bueresi hɔ m naa. Mɔɔ n a dɔ kɔ ta a ɔ arzana
 ɔ paan..., ɣɛɛ hɔhɪnkare a a yɪ y, Woso ɪ naa dɔ. ^{III} Denter m, mɔɔ dɔ
 mɔɔ ɔ, Woso a busu an ta m arzana ɔ, a a da ma hɔhɪnkare a a yɪ, a
 a da ma Woso a busu paan... an ta m arzana ɔ b'ɔ, Woso ɪ naa dɔ mɔɔ
 n a dɔ y. ^{IV} Arzana ɔ b'ɔ bɪ, a meerbaaɔɔ nɪɲɲɔɔ ma, ɣɔaa n a ga m
 an so ɲ la y, bɪ, zaa ba ɔ, ɣɔaa n ɲ mim hɪrɛ y. ^V M lɛ mɔɔ n'a bɔrɛ m
 muɲɲa ɔ, ɣɔaa nɔɪnaaɔ bɪ tɔ ma, bɪ mɔɔ bɪ m lɛ bɔrɛ m muɲɲa ɔ y. Kɔ
 mɔɔ ɔ kɔ m m lɛ bɔ m muɲɲa ɔ, m panɲawar minno mɔɔ nɪ ɲ hɪm.
^{VI} K'a hɪ mɔɔ ɔ kɔ m m lɛ bɔ m muɲɲa ɔ, mɔɔ bɪ yɪm hɔɔzaa y, bala,
 mɔɔ sɪra hɪm. Bɪ, mɔɔ lɛ baa kɔ m m lɛ bɔ m muɲɲa ɔ y, bala, mɔɔ lɛ
 baa kɔ ɣɔaa n a hɔɔn da mɔɔ ma an lɛ da m bɪnɔɔ ra, zi kɔ mɔɔ ba an
 n'a yɪm nɔ ɔ, ɣɛɛ meer kɔ mɔɔ n'a bam an n'a mam nɔ ɔ y.

^{VII} Hɔɔ ɣɔɔɔɔ nɔɔn duro kɔ Woso ɲ hunka mɔɔ m b'a da ma an a ka
 muɲɲabusure n a so mɔɔ ɔ. Naa tɔ ma m Woso n yaaba da mɔɔ zi an
 nɪ mɔɔ kɔm, kɔ mɔɔ bɪ m muɲɲa busu y. Yaaba bɪ, bɔ a ɔ kɔ ɔ ɪ ɔ,
 Sutaana zibɛəzaa deem zibɛə m, an nɪ mɔɔ zɛm, kɔ mɔɔ bɪ m muɲɲa
 busu y. ^{VIII} Mɔɔ yaa da Woso m galleɪm kaako k'an mɔɔ yɔ fryɪrɛ naa
 do wɔ ɔ. ^{IX} A n a nyɪ bɔ mɔɔ n'ɔ, a ɔ: «Mɔɔ barka b'ɪbɪ bɔ, bala, k'ɪbɪ
 ɪ panɲawar nɔ ɔ, bɪ mɔɔ barka b'a zi ba fast.» Naa tɔ ma bɪ, mɔɔ yɪ
 m heer nyɔɔm m m lɛ bɔ m muɲɲa ɔ, m panɲawarɔ tɔ ma, kɔ Krista
 panɲa bɪ n nyɪnta mɔɔ ɣɔr zi fast.

^X Naa y'a ka Krista tɔ ma
 mɔɔ nɪ m heer nyɔɔm,
 kɔ mɔɔ ɪ panɲawarɔ nɔ ɔ,
 kɔ ɣɔɔɔ ɪ mɔɔ sonso wɔrɛ,
 kɔ minno a hɔnhɔ ɪ mɔɔ yɪrɛ,
 kɔ ɣɔɔɔ ɪ fir kam mɔɔ ma,
 kɔ minno ɪ mɔɔ heer kɔm sɔ.
 Bala, kɔ mɔɔ ɪ panɲawar nɔ ɔ,
 bɪ mɔɔ panɲa n ta ɔ.

Pol heer ɪ kɔm Korenti ɣɔɔɔ tɔ ma

^{XI} Mɔɔ ɪ meerbaa bɪ bare ɪ ɔ, hɔɔzaa m mɔɔ m, b'awɔɔ ɪ mɔɔ da ɔ
 panɲa m. Awɔɔ y'a ga m hɔɔ a mɔɔ nyaa ba. Bala, baa kɔ hɔɔ bɛɛ
 m mɔɔ nɪ, ɣɔɔɔ k'awɔɔ nɪ dɪɣare ɲ ma zibɛəzanno wɪsɪrɔ wɔɔ, ɲ n lɛ
 da mɔɔ m hɔɔ nɔ ɔ y. ^{XII} Zibɛəro kɔ ɲ n'a hɪnkare ɲ ɔ, kristazibɛəzaa

m mɔɔ m nɔ wɔɔ, ziro wɔɔ duro ba mɔɔ ɔ gɔɔɔ bire ɔ kan bɔraama gɔta kɪ. Zibæero wɔɔ duro, hoserlo do y'a hɔnhɔ m kan gɔngare do y'a hɔnhɔ kɪ. XIII Bɔ n ta ɔ mɔɔ n a ba kristagɔɔɔ sokomaro vantɔɔ wɔɔ m, mɔɔ n a ba awɔɔ ni? K'a maam kɔ mɔɔ n ye k'awɔɔ n dɪga mɔɔ mɪsɪrbaa mim ma bɪ m. K'a korɔma naa do sugur ka m ɔ.

XIV Dɪttaa naa, mɔɔ m banka m a nya kɔ m bɔr awɔɔ zi b'ɔ, a gallem kaaku hɔ mɔɔ ni zem b'ɔ naa, bɪ kɔ mɔɔ bɪ bɔr, mɔɔ bɪ yem awɔɔ n dɪga mɔɔ mim ma y. Awɔɔ mɪnɪnɔɔ mɔɔ ni m kare a ma, awɔɔ busoo bɛɛ y. Bala, nyɪnɔ bɛɛ n'a kam busoo ma k'a nyasɔ a zɪrɔ ni y, zɪrɔ wɔɔ n'a kam ma nɪn'ɪ nyasɔre a nyɪnɔ m. XV Kɔ mɔɔ ni, heernyɔɔ m kan mɔɔ kɪ, kɔ m hɔ kɔ mɔɔ n ta m haay sa kan m mɪnɪnɔ kɪ, m m da m awɔɔ han. Awɔɔ nɔa kɔ mɔɔ nawom gɔta nɔɪnaas naa y'a ka awɔɔ bɪr mɔɔ nɔam na?

XVI Awɔɔ ye a dɔ a ɔ, mɔɔ n ye k'awɔɔ n kɔ mɔɔ nyasum tɔ ma y. B'a da ma gɔaa n a hɪ a ɔ, hɔɔnkare zi mɔɔ ba kɔ m awɔɔ ku m wɔ ɔ, nɔaarlo m. XVII Mɔɔ nɔaar ba awɔɔ m kɔ m hɔ yɪ awɔɔ gɔr zi ra? Mɔɔ gɔɔɔ kɔ mɔɔ n nyɔɔ awɔɔ zi rɔ wɔɔ gɔaa deem da ɔ k'an nɔaar ba awɔɔ m na? XVIII Mɔɔ ye Tiiti han an ta awɔɔ zi b'ɔ, kan wɔɔ danyɪ kɔ mɔɔ mim hɪ awɔɔ m biisi bɪ kɪ. Awɔɔ a da ma a hɪ a ɔ, Tiiti nɔaar ba awɔɔ m k'a hɔ yɪ ra? A mɪnɪnɔ kan mɔɔ kɪ, tar deem wɔɔ sa, ɔ ɔ mɪsɪrbaa bɪ ba m, kan ɔ zibæɔ kɪ.

XIX A hɔɔn k'awɔɔ n'a dare a ɔ, ɔ ka wɔɔ nawom ma kɔ gumɔ ka ɔ mɪnɪnɔɔ ɔ awɔɔ lɛɛ bɪ, a dɔmum laatu. Ayy..., ɔ meerbaa bɪ ba wɔɔ nawom Woso taa amba Krista n'a nɔam bɪ m, bɪ, ɔ gɔaasɔbɔɔ, naa haay hɪ wɔɔ nawɔre awɔɔ m, k'awɔɔ n ta lɛɛ strakare nɔ ɔ. XX Mɔɔ da ɪ bɔnɔ ɔ, m ɔ, ɪ b'a ka mɔɔ n bɔr awɔɔ zi b'ɔ m bɪ dɪga a hɔ kɔ mɔɔ n'a gɔngare awɔɔ zi bɪ bɪ maam ni y, awɔɔ n a yɪ sɔ a ɔ, hɔ k'awɔɔ n'a gɔngam mɔɔ zi bɪ, a bɪ maam sɔ y. Mɔɔ da ɪ bɔnɔ ɔ, m ɔ, ɪ b'a ka nyaa n bɪ nyɪnta ɔ, kan jɪmbaa kɪ, nɔmaa kɪ, mɪmbɔkoma kɪ, kan sɔnsɔwɔre kɪ, gɔɔɔɔzarle kɪ, kan mɪnɪnɔabusure kɪ, warkoma kɪ y. XXI Mɔɔ da ɪ bɔnɔ ɔ sɔ, m ɔ, m ya kɔ mɔɔ ɔ m ni zere awɔɔ zi b'ɔ naa, ɪ b'a ka Woso n mɔɔ da nyannɪ ɔ awɔɔ bire ɔ wa. M m ya m nyi ka gɔɔɔ gɔta kɔ nɪ mɪmbɔnyaa ba hɔɔ, nɪnɪ gɔɔta nɪn'a bɔ a taam a dintim zibæero wɔɔ nɔ ɔ rɔ wɔɔ tɔ ma wa, a a da ma nɪnɪ gɔɔta nɪn'ɪ jaan dam, nɪn'a zibɔnyaarɔ wɔɔ bam.

XIII

Dondɔre nyambɔrle

kan leersore kɪ

¹ Kɔ mɔɔ bɪ bɔr awɔɔ zi b'ɔ, a gallem kaaku hɔ m naa kɛere. Amba Wosoci b'a hɪ, a ɔ: «Kɔ gɔaa ɔ, gɔaa vanta mim ba, pakra m kɔ mim bɪ kasetɪzanno n nyɪnta ɔ hɪya gɛɛ kaaku, kɔ mim bɪ n yɪ sɪra», kɔ mɔɔ bɪ lee ku, naa wɔɔ n'a bam. ^{II} Kɔ m lɛɛ ka m a hɪ gɔɔɔ kɔ nɪ mɪmbɔnyaa ba hɔɔ rɔ wɔɔ m kan gɔɔɔ mɪsɪrɔ wɔɔ kɪ m, bɔr kɔ mɔɔ ɔ b'ɔ a hɪya hɔ ma bɪ, mɔɔ nɪ bɔ zaa ɔ, bɪ kɛere naa, kɔ mɔɔ ba b'ɔ naa, mɔɔ y'a hɪre m ɔ, kɔ mɔɔ m ya m bɔr awɔɔ zi b'ɔ, mɔɔ bɪ gɔsɪ tore y, mɔɔ hɔnhɔrle kare nɪ haay ɔ. ^{III} Awɔɔ lɛ taa k'a a dɔ a ɔ, Krista a meerbaa da mɔɔ lɛ ɔ mɔɔ n'a bam, gɛɛ lɔ? K'a maam awɔɔ y'a dɔre. Panɔawarzaa bɛɛ m Krista m awɔɔ gɔr zi y. A y'a panɔa bɪ hunkare awɔɔ bire ɔ. ^{IV} Sɪra m, a ze kɔ n y'a ɔ godarkɔra ma bɪ, a nyɪnta panɔawar nɔ ɔ, bɪ, a y'a

mısrbaa bam keere Woso panja to ma. Ku woo o ze ku ra kan ki bi, woo i panjawar no o so, bi, o mısırbaa bi ba woo nawom kan ki, o n'o zi bi bam kan awoo ki Woso panja m.

^V K'a bo a diga a munjo ma a zim, awoo i mısırbaa bam sırakare no o ge. Awoo do a o, Yeezuu Krista y'awoo bire o, gee lo? K'awoo n a do, k'a maam, k'awoo bi won o a a sırakare zibæero hunka bi to ma m. ^{VI} Bi, moo y'a gungam moo o, awoo do a o, woo bi jura m sırakare zibæero hunkare ra wa. ^{VII} Yaa woo n'a dam Woso m, k'awoo bi mimbonyaa ba y. O ka bee woo nawom ma, k'o a hunka awoo m, o o, o gumø ta o wa. O ka woo nawom ma k'awoo n a munja ba, baa k'a i yire i o, woo bi gumø yim mim ku woo dunda naa no o y. ^{VIII} Bala, woo ba panja m k'o sira da jum o y. Panja woo n ta m k'o a ka, ku sira n ta lee. ^{IX} Ku woo i panjawar no o, awoo ni panja m denter, woo y'o heer nyoom. Woo n'a yem Woso han bi n naa kare. A ye woo nawom k'an a ka k'awoo n yi munja fast. ^X Naa to ma m, ku moo goota m m laato awoo ma bi, moo ni naa haay gorsira bare awoo ma. K'an bir yire i o, ku moo bi lee ku awoo bire o, m bi m da m nyaa ma kan awoo ki, le ku Zuuba a ka moo o bi ni y. Bala, le ku Zuuba a ka moo o bi, a ka a o moo o gooo bankare to ma, a n a ka moo o ku m η zaar ba y.

^{XI} Keere naa, m danyino, m leer moo n'a sore awoo m. K'a bir a heer nyoom. A bir a to o k'a yi munja fast. K'a bir ku heer yom. A bir ku mare. A bir a mısırbaa bam laafu kan ku ki no o. Maam bi, ku ηoarezaa kan laafuzaa ki m Woso m bi, a nyintam kan awoo ki.

^{XII} K'a yaa da ku m munja danyıbaa no o. Wosogoo ku η ni naa o haay ro woo i yaa dare awoo m.

^{XIII} Bi ku Zuuba Yeezuu Krista barka, kan Woso ηoare ki, Sent-Espri zekora ki n bir kan awoo haay ki.

Ci kɔ Pol a ba GALASII ZANNO ma

Ci kɔ Pol a ba Galasii zanno ma bi

gasɔɔrɛ

Pol ɪ ci bi ba. A ba a ɔ Galasii kɔrɔ wɔɔ kristagɔɔɔ ma.

Ci bi ba a ɔ, bala, zɪfɔrɔ kɔ η y'a ba kristagɔɔɔ gɔsɪnnɔ ɪ ta η zi ηn'aa hɔ dɪnda η nɪ, an bɔkare η hɔdɪndare bi bir zum kɔ ɔ kan lemim nyɪnta bi kɪ y. N ɔ, pakra m kɔ gɔɔɔ n gasɔ bannɔ ɔ, kɔ n bɛɛ η bi bɔmbɔrɛ yɪrɛ y.

A m naa, Pol n ci ba k'a hɪnka ηnɪ a ɔ, Krista k'a ga bi, a hɔ haay kɔ lɛrɔ wɔɔ a cɪnta bi ba an a nya, an wɔɔ yɔ Moyiisi lɛrɔ wɔɔ lombaa nɔ ɔ, wɔɔ n'ɔ so ɔ mɪnɪɔɔ ɔ Sent-ɛspri panɪa kan a lɛ sire kɪ tɔ ma.

Pol ɪ yaa dam Galasii kristagɔɔɔ m

^I Mɔɔ mɪnɪa Pol nɪ ci naa dɔ bam, kristazibɛəzaa m mɔɔ m, gɔɔɔ bɛɛ mɔɔ bɔ ɔ y, bi gɔaa bɛɛ mɔɔ nyɔɔ sɔ y, Yeezuu Krista mɪnɪa, kan Zɪ Woso k'a a mɪm bɔ ɔ gɛəno bire ɔ bi k'ɪ mɔɔ bɔ ɔ. ^{II} Mɔɔ kan danyɪnɔ kɔ η nɪ naa ɔ haay rɔ wɔɔ kɪ, wɔɔ ɪ yaa dare awɔɔ m, awɔɔ kɔ kristagɔɔɔ sokumarɔ n'awɔɔ m, an nɪ Galasii kɔrɔ ɔ rɔ wɔɔ.

^{III} A yɛ mɔɔ nawɔm wɔɔ Zɪ Woso han, kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ han, kɔ η nɪ barka kan laaftɪ kɪ ka awɔɔ ɔ. ^{IV} Yeezuu mɪnɪa ɪ yɛ an ga, k'a wɔɔ bɔmbɔ ɔ mimbɔnyaarɔ nɔ ɔ, k'a a da ma a wɔɔ yɔ durnya bɔnyaa naa dɔ wɔ ɔ, amba wɔɔ Zɪ Woso lɛ n taa bi m. ^V Woso tɔ n lɛbɔrɛ yɪ dɔmɪm haay. Amina.

Lemim nyɪnta vanta ba ɔ y

^{VI} A bɔ k'awɔɔ nawɔm Woso k'a awɔɔ bir k'awɔɔ n yɪ a gɔɔɔ Krista barka mɪntɔ b'ɔ, a ta k'a zu lemim nyɪnta vanta ɔ bi, a a ka mɔɔ n zɛ kɛdɛ. ^{VII} A bir yɪrɛ ɪ ɔ lemim nyɪnta vanta n ta ɔ wa, a ɪ yɪrɛ ɪ ɔ, gɔɔɔ n'awɔɔ warm kɔ ma, ηn'a kam ma k'a Krista lemim nyɪnta bi zaar ba. ^{VIII} Bi, kɔ gɔaa lemim nyɪnta vanta dɪnda awɔɔ m, an a hɔ kan lemim kɔ wɔɔ pa da awɔɔ m bi kɪ, baa kɔ wɔɔ m, baa kɔ maleeka y'a tɔ arzana ɔ an bi naa ba, kɔ Woso nɔmaa n a kɛrgu a zaa ra. ^{IX} Mɔɔ lɛɛ ka m a hɪ, bi mɔɔ yɪ m yare m so ra, kɔ gɔaa lemim nyɪnta vanta pa da awɔɔ m, bi lemim k'awɔɔ si hɔɔ bi bɛɛ, kɔ Woso nɔmaa n a kɛrgu a zaa ra. ^X Ncɪnaas naa, m ka mɔɔ nawɔm ma kɔ gɔɔɔ nɔ n yɪ kan m kɪ ra? Gɛɛ, kɔ Woso nɔ n yɪ kan m kɪ ra? A ηɔa mɔɔ nawɔm kɔ gɔɔɔ n m ηɔa ra? Ayy..., kɔ m ka mɔɔ nawɔm ma kɔ gɔɔɔ nɔ n yɪ m la, mɔɔ bi nyɪntam Krista zibɛənyɪ dɔ y.

Krista ɪ lemim nyɪnta bi da Pol wɔ ɔ

^{XI} M danyɪnɔ, k'a dɔ a ɔ, lemim nyɪnta kɔ mɔɔ pa da awɔɔ m bi n a tɔ gɔɔɔ zi y. ^{XII} Bala, a ma bɛɛ mɔɔ ɔ gɔɔɔ zi y, bi gɔɔɔ bɛɛ y'a dɪnda mɔɔ n sɔ y, Yeezuu Krista mɪnɪa y'a hɪnka mɔɔ m, mɔɔ n a dɔ.

^{XIII} Nyɪnta kɔ mɔɔ ɔ hɔ nɪnɪɛ biisi, m nɪ zum zɪfɔrɔ wosozaa ɔ bi, awɔɔ mim ma. Awɔɔ dɔ a ɔ, dɔmɪm bi dɔ ɔ bi, mɔɔ fir ka Woso gɔɔɔ sokoma bi ma gɔta maam-maam, kɔ m a zaar ba. ^{XIV} Zu kɔ mɔɔ

nawom zuforo wosozaa b'os bi, moɔ cem m muno zuforo woɔ han zaa bi zuure no o gɔta, m ni m yon o gɔta m le da η la, m yaaboo yunnibayiro woɔ zuure no o. ^{XV} Bi Woso lee ka an moɔ bo o a barka bi to ma ko m a zi ba, bi ma bi, moɔ n yi cina y. Ncunaaso ni, an moɔ bir zibee bi to ma. ^{XVI} Bi k'a b'a nɔa ko moɔ n'a Nyi bi do ko m a pa da do vantoo gɔoo m bi, moɔ n m ka ma ko m gɔaa lar ma y, ^{XVII} moɔ n ta Zerizalem o so gɔoo ko η lee ka moɔ m ηn'a ba kristazibeezanno ro woɔ zi y, m hor moɔ o leem m ta Araabiro ko o, m m to b'os, m bor Damas ko o. ^{XVIII} Bi je o doɔraa kaako kur bi, moɔ n ta Zerizalem o, ko m aa Sefas* do, moɔ gɔota b'os kan ki domum bueresoor. ^{XIX} Moɔ n zibeezaa vanta yi ko *Zakki bee y, Zuuba danza ba. ^{XX} Ho ko moɔ n'a hire awoo m ci b'os naa, Woso n moɔ kasetizaa, nɔaar bee moɔ n'a bare y. ^{XXI} M hor ko moɔ o Zerizalem o bi je o, ta moɔ o Siiri koro o, kan Silisii koro o ki. ^{XXII} Bi, Zidee koro woɔ kristagoo sokomaro woɔ n moɔ yi deem y. ^{XXIII} A ma η y'a o bala, n n'a dundare, n o: «Gooa k'a ni fir kam woɔ ma biisi bi, a i Krista zaa k'a nyinta an n'a zaar bam bi pa dam keere.» ^{XXIV} Naa do n a ka, ηn'a le hom Woso o moɔ minto.

II

Pol kan kristazibeezanno vantoo ki ko zeeɔe

^I Doɔraa bueresi cenle je o, moɔ m bo, m m ya, m ta Zerizalem o kan Barnabas ki, moɔ Tiiti gaa m ta m kan m ki so. ^{II} Woso y'a hi moɔ m hohunkare no o, a o, moɔ n ta, bi minto m moɔ n ta. Ko woɔ yaa lee ku bi, moɔ lemim nyinta ko moɔ n'a pa dam do vantoo barla bi sa, m a dunda η ni. Moɔ sokoma ba kan leezanno woɔ ki a minto m a dunda η ni so, ko zi ko moɔ ba kan zi ko moɔ n'a bam bi ki bi bo vam y. ^{III} Baa moɔ zukuuzaa Tiiti ko grekki gɔaa m bi, η n a ka ma k'a panɔa ba ma k'an gaso banɔo o y. ^{IV} A n bokare gɔoo a da woɔ zi ηn'a hire a ma kristagoo bi nɔaarzanno m, broo a nyaso koo ko ko Tiiti n gaso banɔo o. A da η y'a o woɔ zi k'a soamunɔa ko Krista Yeezuu a ka woɔ o bi sunsi, a nɔa η y'a o k'a a ya, a woɔ da lombaa ma. ^V Woɔ n ye η ma y, woɔ n'os ka ma k'os ko ma kan η ki baa poore tokke y, a ba woɔ o ncunaaso, ko sira k'a ni lemim nyinta bi no o bi m bir a bince o. ^{VI} Ko leezanno woɔ m, η leezaabaa mim n pakra ba moɔ ma y, bala, Woso bir goo jire bore y. Ncunaaso ni, leezanno woɔ n moɔ da hosi vanta bare ma lemim nyinta bi pa dare no o y. ^{VII} Bi, η ye ηn'a do η o, Woso moɔ da o ko m lemim nyinta pa da do vantoo gɔoo m, amba Woso Piyeeɔ da o k'an a pa da zuforo m bi m. ^{VIII} Bala, Woso k'a Piyeeɔ bo o, an a nyoo zuforo ma bi, Woso bi do i moɔ bo o so, an moɔ nyoo do vantoo gɔoo zi. ^{IX} Kristagoo woɔ nyinta ηn'i digam Zakki kan Sefas ki Zaan ki ma a leezanno, broo ye ηn'a do η o Woso a barka ka moɔ o, ko moɔ n zi bi ba denter. A m naa, ηni moɔ wo nyaso, k'a hunka a o, komare i woɔ bire o, ko woɔ m ta do vantoo woɔ zi, ko η boom n ta zuforo woɔ zi. ^X Bi, ho ko η y'a cunta bi, η o, o o da nɔazanno han, bi ko ho bi do ni, moɔ ba denter.

Pol kan Piyeeɔ ki mim Antiyos ko o

^{XI} Bi, Sefas k'a bi bor Antiyos o bi, moɔ ba kan ki gɔaa haay lee, k'a koro ma bi to ma. ^{XII} Bala nyinta a o, an ni ho bim kan do vantoo goo

* **II:XXIII** 1.18 Sefas: Piyeeɔ to vanta m. K'a diga Zaan 1.42 bince o.

ki, bi ma bi, Zakki gũũ nyũũ bi ñni lee ku cuna y. Ku ñ bi lee ku bi, an a da a ra, an a gũ ñ ma an jum a hũ, nyi k'a n'a bam zuuforo ku ñ u, do vantoo gũũ m gaso banñu u ro woo m bi minto. ^{XIII} Zuuforo ku kristagoo m ñni nyinta b'u kan ki ro woo n a hobaa sa so, naa n a ka Barnabas muña n gaso ñ hoon huya-huya zibæ b'u. ^{XIV} Ku moo ñ yi ñ bir zum sira k'a ni lemim nyinta b'u turga bi, moo hi Sefas m gaa haay lee moo u: «Ibu k'i n zufo bi, k'ibu n'i musirbaa bam am do vantoo gũũ hũ bi m bi, i bir a bam am zuuforo hũ m bi, a a ba lo ibu n'a ñam k'i panña ba do vantoo gũũ woo ma ku ñ n'a musirbaa ba am zuuforo hũ ni?»

^{XV} Zuuforo m woo m, woo ziro i nyinta maam, do vantoo gũũ ku ñ ni Woso lero do ro bæe n woo ni y. ^{XVI} Bi, woo do u u, gaa b'a dam ma an yi turga Woso mum u Moyiisi lero zibæero bare minto y, sira ka Yezuu Krista u ni gaa bam turga bala. Sira woo ka Krista Yezuu u so ku Woso n'u ba turga a to ma, bi lero zibæero to ma bæe y, bala, n bi gosu bam turga lero zuure to ma y. ^{XVII} Woo, u ka woo nawom ma ko n n'u ba turga Krista to ma, an bokare an ni yire i u, u ba woo u mimbonyaabenno so am do vantoo gũũ m. K'a maam Krista bi mimbonyaa zi an n'a bam na? Ayy... fũga! ^{XVIII} Bala, ku moo lero woo zuure to k'a b'a dam ma an gaa ba turga Woso mum u bi minto, ku moo n ya m m bo ku m zu u, moo ni m bam lerobistikamazaa keere. ^{XIX} Bi ku moo muña m, lero woo minto bi, moo bir m musirbaa bam lero woo to ma do y, ku m m da ma m m musirbaa bi ba Woso to ma. Ku n Krista wo godarkora ma bi, moo ga kan ki. ^{XX} Musirbaa ku moo n ta m naa, moo bæe m ta ni y, Krista n a musirbaa bam moo u. Musirbaa ku moo n'a bam her-her naa, a ba moo nawom sira ka Krista u no u, a m Woso Nyi, an moo ña an ye an ga moo to ma. ^{XXI} Moo bir Woso barka bi bam ho nibir y, bala, k'a i yire i u, lero woo to ma gaa a da ma an yi turga Woso mum u, k'a maam, Krista bi ga a u vam.

III

Zaa ku Woso a sa k'a gaa bombo

^I Aba! Galasii zanno, hoonwarzanno. Nka i wo u an awoo hoon wusigæ ncinaas? A n bokare n y'a hunka awoo m muña, a do a u, Yezuu Krista ga godarkora ma. ^{II} Ko m laaka da a han wa: Lero woo zuure minto y'a ka Woso n a Espri bi ka awoo u ra, gee zu k'awoo u srakare lemim b'u bi minto ni? ^{III} Bo yarmabaa m naa? Woso zuure bi suññida sa awoo u Woso Espri panña m, a bokare an n'a ñam keere k'a nyambor a mesim panña m na? ^{IV} Ziro ku Woso ñ ba awoo musirbaa no u ro woo, bo ñ y'a u vam kan awoo ki ra? Moo y'a gingam moo u, ñ bi vam kan awoo ki sun! ^V Ku Woso y'a Espri kare awoo u, an ni hoserlo bare awoo bire u, naa ba an nawom lero woo k'awoo ni zure ñ u bi to ma ra? Gee zu k'awoo u srakare lemim b'u bi to ma ni?

^{VI} K'a a yo Abraham n sira ka Woso u, Woso n diga ma turga a mum u bi, ^{VII} k'a maam, k'a do muña a u, srakænno woo n Abraham nyino. ^{VIII} A n ta u so bi, Wosoci bi lee ka an a hi hoo a u, Woso do vantoo gũũ woo bam turga a mum u ñ srakare to ma, bi minto m Woso n lemim nyinta naa do hi Abraham m, a u: «Tara buræ gũũ do haay barka yire ibu to ma.» ^{IX} Ncinaas ni, gũũ ku srakænno m no woo ni barka yim kan srakarezaa Abraham ki. ^X Bi gũũ ku ñ ni yom lero woo ma ro

wɔɔ, lerbɔre kɔsi ɪ kan ŋ ki, bala, n y'a gɔrsɪra ba Wosoci b'ɔ, n ɔ: «Gɔaa k'a bɪr hɔ haay kɔ n y'a da lɛrɔ wɔɔ ci bɪ nɔ ɔ bɪ bam tee... bɪ, lerbɔre kɔsi ɪ kan ki.» □ Sɪra nɔ ɔ, gɔsi b'a dam ma an yɪ tɪrga Woso mɪm ɔ, lɛrɔ wɔɔ zuure tɔ ma y, bala, n y'a gɔrsɪra ba, n ɔ: «Gɔaa k'an tɪrga Woso mɪm ɔ sɪrakare tɔ ma bɪ, a mɪsɪrbaa bam.» □ Lɛrɔ wɔɔ zaa bɪ y'a hɔ kan sɪrakare zaa bɪ ki, bala, n ɔ: «Gɔaa k'a nɪ zum lɛrɔ wɔɔ ɔ haay bɪ nɪ mɪsɪrbaa yɪm.» □ Krista a mɪŋŋa ka n a zɛ wɔɔ tɔ ma, a ba a ɔ maam k'a wɔɔ bɔmbɔ lɛrɔ wɔɔ lerbɔre kɔsi nɔ ɔ, a mɪŋŋa ɪ sompi wɔɔ bɪnce ɔ an lerbɔre kɔsi bɪ yɪ, bala, Wosoci bɪ nɔ ɔ, n ɔ: «Lerbɔre kɔsi ɪ kan gɔaa kɔ n y'a zɛŋŋɔ gɔ ma bɪ ki.» □ Nyɪnta ɔ nɔɪnaaɔ, kɔ do vantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ m barka kɔ Abraham a yɪ bɪ yɪ Krista Yeezuu nɔ ɔ, k'an bɪr yɪrɛ ɪ ɔ, wɔɔ *Sent-ɛspri kɔ Woso a ler bɔ bɪ yɪ sɪrakare tɔ ma.

Woso lerbɔre kan lɛrɔ wɔɔ ki mim

^{XV} M danyɪnɔ, ɔ makra sa gɔɔɔ mɪnkəm zibəə nɔ ɔ, kɔ gɔaa a hɔɔnhɔ da ci ɔ an a cɪnta, amba a a ga m bɪ nɪ, kɔ n a ba a zɛ kur, gɔsi bɪr hɔ k'a hɪ bɪ zaar bare, b'a bɪr hɔ nam ma sɔ y. ^{XVI} A do m bɪ sɔ, lerbɔrɛrɔ wɔɔ bɔ Woso ɔ Abraham m kan a nyɪ bɪ ki m. N n a hɪ, n ɔ: «A nyɪnɔ y,» ɪ ɔ a hɪ n y'a ɔ nyɪnɔ hɔka ma y, ayy..., nyɪ bɪ deem, bɪ nyɪ bɪ, Krista m, bɪ n ɔ, k'a hɪ ma. ^{XVII} Hɔ kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a hɪ bɪ ba n nɪ: Woso lɛɛ ka an a hɔɔnhɔ hɪ an a cɪnta, dɔɔraa zɔrsi bukərku kur bɪ, n nɪ bɔkare n nɪ bɔ lɛrɔ wɔɔ m, nɔɪnaaɔ naa, lɛrɔ wɔɔ b'a dam ma ŋnɪ hɔ kɔ Woso lɛɛ ka an a hɪ bɪ zaar ba, ŋnɪ ler kɔ Woso a bɔ bɪ zaar ba sɔ wa. ^{XVIII} Bala, kɔ lɛrɔ wɔɔ zuure tɔ ma m gɔaa nɪ hɔjirle yɪm Woso zi, k'a maam Woso lerbɔre tɔ ma bɛɛ dɔ y. A n bɔkare ler kɔ Woso a bɔ bɪ y'a ka Woso n a barka ka Abraham ɔ.

^{XIX} Kɔ nɔɪnaaɔ m lɛrɔ wɔɔ zibəə n bɔ m kɛɛrɛ? Lɛrɔ wɔɔ ka Woso ɔ kɔ ŋ nɪ bɪr wɔɔ mɪmbɔnyaarɔ hɪnkam wɔɔ m, kɔ nyɪ kɔ Woso ler bɪ bɔ a tɔ ma bɪ n tolle ba an yɪ. Malɛɛkarɔ ɪ bɔr lɛrɔ wɔɔ m, gɔaa deem ɪ nyɪnta malɛɛkarɔ wɔɔ kan zɪfɔrɔ wɔɔ ki bire ɔ. ^{XX} Lɛrɔ wɔɔ kare bɪnce ɔ, a yɪ pakra kɔ gɔaa n nyɪnta ɔ ŋ kare ma, bɪ ler bɪ bɔrɛ bɪnce ɔ, Woso mɪŋŋa mim m bɪ a deem.

^{XXI} Naa k'a hɪ a ɔ, lɔ? Lɛrɔ wɔɔ bɪsɪ ŋn'a kam Woso lerbɔrɛrɔ wɔɔ ma ra? Ayy..., a bɛɛ m naa y. Bala, kɔ yɪ an nawɔrɛ ɪ ɔ, lɛ nɪŋŋɔ n ta ɔ, gɔɔɔ n'a dam ma ŋnɪ mɪsɪrbaa yɪ a tɔ ma, k'a maam lɛ bɪ do n'a kam gɔɔɔ n yɪ tɪrga Woso mɪm ɔ sɔ. ^{XXII} Bɪ, Wosoci b'a hɪ a ɔ, mɪmbɔnyaa paŋŋa y'a sɔ durnya gɔɔɔ ɔ jilli. Maam bɪ, gɔɔɔ kɔ ŋ sɪra ka rɔ wɔɔ hɔ kɔ Woso a ler bɔ bɪ yɪ, sɪra kɔ ŋ y'a ka Yeezuu Krista ɔ bɪ tɔ ma.

^{XXIII} Dɔmum kɔ sɪrakare zaa bɪ n bɔr cɪna bɪ, Moyiisi lɛrɔ wɔɔ ɪ wɔɔ ba a lɔnnɔ ŋn'ɪ dɔm wɔɔ ma, kɔ Woso n tolle ba an sɪrakare zaa bɪ hɪnka. ^{XXIV} Nɔɪnaaɔ bɪ, lɛrɔ wɔɔ, dɔ ŋ y'a ɔ wɔɔ ma, kɔ Krista n tolle ba an bɔr, kɔ Woso n wɔɔ ba tɪrga a mɪm ɔ sɪrakare tɔ ma. ^{XXV} Bɪ, kɛɛrɛ naa, sɪra ka Krista ɔ dɔmum m, lɛrɔ wɔɔ kɔ ŋ nyɪnta ŋn'ɪ dɔm wɔɔ ma bɪ, ŋ bɛɛ y'a sɔ wɔɔ ɔ dɔ y. ^{XXVI} Bala, awɔɔ woo... naa, Woso nyɪnɔ n'awɔɔ m, sɪra k'awɔɔ ka Krista Yeezuu ɔ bɪ tɔ ma. ^{XXVII} Denter m, awɔɔ haay k'a batem si Krista nɔ ɔ bɪ, a mɪsɪrbaa n n'awɔɔ mɪsɪrbaa ɔ jilli. ^{XXVIII} Naa tɔ ma kɛɛrɛ bɪ, kɔ zɪfɔ n'ɪ mɪ, gɛɛ do vanta gɔaa n'ɪ mɪ, mɪnsi bɛɛ n bɪ y, kɔ lɔ n'ɪ mɪ, gɛɛ soamɪŋŋaɔzaa n'ɪ mɪ, mɪnsi bɛɛ n bɪ sɔ y, kɔ yar n'ɪ mɪ, gɛɛ lɔ n'ɪ mɪ mɪnsi bɛɛ sɔ y. Bala, awɔɔ woo... naa, awɔɔ a ba deem Krista Yeezuu nɔ ɔ. ^{XXIX} Kɔ Krista y'a sɔ awɔɔ ɔ

bi, k'a maam Abraham nyuno n'awoo m, awoo nu hojirle ku Woso a ler bo bi yim.

IV

Lero woo bee y'a so woo o do y

^I Ho ku moo o ku m a hi bi ba n nu: Nyi k'a nu zem b'a so a zi honyi o bi, a nyubaa domum o, bo a o ku o kan lo ki, an bokare a y'a so honyi b'o jilli. ^{II} A nyubaa domum o, gwoo nu nyasom nu, nyi digare a mim woo... ma, ku domum k'a zi b'a cinta k'an a so a honyi b'o bi n tolle ba an a ku. ^{III} A do m bi so kan woo ki, domum ku woo n Krista do cinta bi, bo woo o ku o kan nyuno ki, domum bi do o bi, durnya panjazanno ku gaa bir nyim no woo y'a so woo o, nyi woo ba lonno. ^{IV} Bi, domum ku Woso a cinta bi k'a b'a ku bi, a a Nyi bi nyoo, lo y'a yi. Yi a o, domum ku Israyel gwoo woo nu lero woo zuure no o bi ma. ^V K'a a da ma a gwoo ku lonno m lero woo minto ro woo yo, ku Woso n woo ba a nyuno. ^{VI} Ku Woso nyuno m woo m bi y'a ka, an a Nyi bi Espri bi zer woo heerlo o, woo n'o dam ma Espri bi to ma, o nu Woso birm, o o: «O Zi.» ^{VII} Ncinaasu bi, lonno bee n'awoo m do y, Woso nyuno n'awoo m, bi k'a nyuno n'awoo m bi, awoo n nu zem b'a so a hojirle b'o, Woso n nu naa bare.

Pol hoon i kom Galasii zanno minto

^{VIII} Nyinta k'awoo o biisi awoo n Woso do bi, zu awoo nawom hoo ku n n'a hire ny ma wosoro, a a ba ny lonno, bi hoo woo duro, Woso bee nu ny mi y. ^{IX} Bi, keere naa, awoo Woso do, an le da bi, Woso awoo do, b'a a ba lo keere, a a ya, a a bo k'a zu durnya panjazanno ku gaa bir nyim no woo o, k'a a ya, a a ba ny lonno? Bi hoo mburo no ny mi, ny ba panja nu y. ^X Awoo i digam domunno ninjoo ma domum wiru a yaadare no o, an n'a bam maam so kan monno ninjoo ki, hoo ninjoo domum ki, dooraaro ki. ^{XI} Awoo mim naa i moo da bo ny o, i b'a ka zi moo ba awoo minto vam wa?

^{XII} M danyuno, a ye moo n nawore awoo han guta, amba moo m ba awoo gaa deem bi, k'a moo hobaa sa so. A zar bee awoo o moo ma y. ^{XIII} Awoo do munja a o, moo yaaba zere sabaabu y'a ka moo n lemim nyinta pa da awoo m, m leekare zere ma awoo zi b'o. ^{XIV} K'awoo bi to a ko moo yaaba bi to ma bi, awoo n moo bo o y, b'awoo n a si moo lee y. Bi moo si awoo o munja i o, Woso maleeka deem awoo si, i o, Krista Yeezuu munja awoo si. ^{XV} Heernyoo k'awoo n ta m biisi b'i ka? Moo do munja m o, k'awoo n'a dam ma, awoo y'a munyaaro waan o a ny ka moo o domum bi do o. ^{XVI} Bi keere naa, m ba moo o awoo jum sira ku moo n'a hire awoo m bi minto ra?

^{XVII} Goo ku ny nu njaar ho dundam no woo, tontore ku ny nu ta m kan awoo ki naa, tontore paan... bee y, a ka ny nawom ma k'a awoo gu moo ma, k'awoo n a to o kan a ki. ^{XVIII} A munja ku gwoo n bir ta tontore m ho munja to ma, b'a ga a o m ku tontore bi do n bir tam lee tee..., baa ku moo i kan awoo ki, gee ku moo ba kan awoo ki b'o y. ^{XIX} Moo nyuno n'awoo m, moo m ya m nu fir yim paan... m heer o awoo to ma, m nu nyoosi bam am lo jsuzaa ho bi m, ku m a ka k'awoo n Krista murbaa yi paan.... ^{XX} A nja moo nawom paan... ku m bir awoo bire o b'o dutaa, ku m m meeraa bi lor m a ba, bala, moo n a do ku moo meer bi bam kan awoo ki lonlo y.

G̃uaasibabaa huyc̃ w̃o w̃o mim

^{XXI} Aw̃o k'a n'a ŋ̃sam k̃u lero w̃o n a so a ŋ̃ ro w̃o, k'a hu m m wa. Aw̃o n ho k̃u lero w̃o a hu bi ma ra? ^{XXII} N y'a g̃orsira ba Wosoci b'ŋ, n ŋ, Abraham nỹno yu huya, deem yu a ŋ kan Agaar ki, lo m bi, an deem yu kan Saara ki soamun̄haŋzaa m bi. ^{XXIII} Bi lo k̃u lo m bi nyi bi, yu b'ŋ amba g̃aa haay ni yum bi m, an b̃okare, nyi k̃u soamun̄haŋzaa b'a yu bi, Woso i lee ka an a yire ler bo. ^{XXIV} Mim naa do naa, ho a ŋ k'a dunda w̃o m, a ba n nu: Lanno huyc̃ w̃o, g̃uaasibabaa huyc̃ k̃u Woso ŋ da ro w̃o makra ni ŋ mu. Leẽkare g̃uaasibabaa makra m Agaar m. G̃uaasibabaa k̃u Woso a da Sinayii ci bur̃ ŋ bi m, g̃ũo k̃u g̃uaasibabaa bi do a so ŋ ŋ ro w̃o, lonno ni ŋ mu. ^{XXV} Bala, Agaar bi, bo a ŋ k̃u ŋ, i ŋ, Sinayii ci bi m, Araaburo k̃u ci bi do n ta ŋ, a bo k̃u ŋ so i ŋ, Zerizalem kono k'an ta ŋ her-her naa m, bala, a i lombaa no ŋ kan a g̃ũo w̃o ki so. ^{XXVI} Bi arzana Zerizalem bi, soamun̄haŋzaa m bi, w̃o k̃u bi m bi, bo a ŋ k̃u ŋ, i ŋ, w̃o da m. ^{XXVII} Bala, n y'a g̃orsira ba Wosoci ŋ, n ŋ:

Ibu k'i n c̃na bi, i heer nỹo,
bala, ibu bir nỹno yum biisi y,
heernỹo zee da,
ibu k'i n nyoosibare fir yu biisi bi,
bala, lo k̃u n kaanm m bi nỹno yum g̃ota,
an le da lo k'a zim n ta ŋ bi nỹno ra.

^{XXVIII} B'aw̃o, m danỹno, amba Izakki m bi, ler k̃u Woso a bo bi nỹno n'aw̃o m. ^{XXIX} Biisi bi, amba nyi k'a yu am g̃aa haay ho bi m bi ni fir kam nyi k̃u Woso Espri a ka an yu bi ma bi, her so naa, a maam so. ^{XXX} Bi, bo n y'a hu Wosoci b'ŋ? N ŋ: «La lo k̃u lo m bi ra kan a nyi bi ki, bala, a n a ga m k̃u lo bi nyi bi n hojirle yu kan soamun̄haŋzaa bi nyi bi ki y.» ^{□□□} Nc̃naas bi, m danỹno, lo bi nỹno b̃ee m w̃o ni y, lo k̃u soamun̄haŋzaa n bi nỹno m w̃o m.

V

A b'a ya, a a ba lero w̃o lonno y

^I Krista bi, w̃o ỹo a ŋ, k̃u w̃o n'ŋ so ŋ mun̄haŋ ŋ paan.... Naa to ma bi, k'a jum k̃o k̃o, a b'a ya a to g̃os̃ n'a ba ho niŋho lonno y.

^{II} M̃o mun̄ha Pol, m̃o ŋ k̃u m a hu a m, m ŋ, k'aw̃o ŋ k̃u n a gaso ban̄ho ŋ, ho k̃u Krista a ba aw̃o to ma bi nỹo do bi nyintan̄ ŋ do y.

^{III} K̃u m y a m so ra paan..., k̃u g̃aa a bo an gaso ban̄ho ŋ, k'an a do a ŋ, pakra m k'an zu lero w̃o ŋ haay. ^{IV} Aw̃o k'a n'a kam ma k'a yu turga Woso mum ŋ, lero w̃o zuure to ma bi, aw̃o a g̃u Krista ma, a do aw̃o ŋ Woso barka bi ma so. ^V K̃u w̃o ni, a ta w̃o ŋ ŋ heer le k̃u Woso n'ŋ ba turga a mum ŋ srakare to ma. W̃o n'a mum dam Sent-Espri pan̄ha m bi n naa. ^{VI} Bala, k̃u w̃o ŋ ze k̃u ra kan Krista Yeezuu ki, k̃u w̃o gaso ban̄ho ŋ, g̃ee k̃u w̃o n gaso ban̄ho ŋ, ho si b̃ee m bi y, ho k'a a ga m bi, srakare m, an ni zi bam hoare no ŋ.

^{VII} Biisi bi, aw̃o i tam lee mun̄ha Woso zaa bi ra, nka y'a ta aw̃o m toore k'aw̃o bi zu sira ŋ do? ^{VIII} Woso k'aw̃o bir bi b̃ee ni naa bare aw̃o ni y. ^{IX} B̃oor deem y'a hire a ŋ: «Nỹonỹo poore i nyisi derm haay.» ^X K̃u m̃o ni, m̃o heer kookoo Zuuba to ma aw̃o mim bi bun̄ce ŋ. M̃o do m̃o ŋ, aw̃o hoondare yum deem kan m̃o hoondare bi ki.

Bi, gʷaa k'a n'awɔɔ warm kʊ ma bi, Woso bi zaa hɔnhɔrm, baa kʊ nka m.

^{XI} M danyɪnɔ, kʊ mɔɔ nɪ, mɔɔ bir banɲogasure mim pa dam dɔ y, k'a pa mɔɔ n'a dam, gʷɔɔ bi fir kam mɔɔ ma dɔ y, bi η bi kaanm Krista godarkɔra ze bi m sɔ y. ^{XII} Gʷɔɔ kʊ η n'awɔɔ warm kʊ ma rɔ wɔɔ, kʊ mɔɔ hɔɔnhɔ m, kʊ η le taa kʊ η nɪ ta ηn'aa muɲɲɔɔ bɔ am hɔbɪst hɔ bi m, a pakra ba η ma.

Mesim mɪsɪrbaa kan Sent-Espri mɪsɪrbaa kɪ

^{XIII} M danyɪnɔ, k'awɔɔ nɪ, awɔɔ bir Woso ɔ k'awɔɔ n a so a muɲɲɔɔ ɔ, b'a bi yo soamuɲɲaɔ bi do ma k'a mesim letaamarɔ zi ba y. Bi k'a yɪ kʊ zibəənyɪnɔ ɲɔare nɔ ɔ. ^{XIV} Bala, lemim k'a so lɛrɔ wɔɔ ɔ haay bi ba n nɪ: «l mim ɲɔa amba ɪ ɪ muɲɲa ɲɔa bi m.» ^{XV} Bi k'awɔɔ y'a hɔ bare ɪ ɔ poohɔɔ n'a mɪ, an nɪ sɔ dɪndam kʊ ɔ, an nɪ kʊ kɪnkaansɔre, k'a dundo a zi, kʊ n bɛɛ a kʊ nyam.

^{XVI} Hɔ kʊ mɔɔ n'a hɪre awɔɔ m bi ba n nɪ: K'a to kʊ Sent-Espri n ka a lɛɛ a mɪsɪrbaa nɔ ɔ, maam bi, awɔɔ b'a mesim letaamarɔ bare y. ^{XVII} Hɔ kʊ mesim letaamarɔ n'a ɲɔam bi bir yem Sent-Espri ma y, Sent-Espri n'a ɲɔam sɔ bi bir yem mesim letaamarɔ wɔɔ ma sɔ y, jɪnnɔ nɪ η mɪ kan kʊ kɪ, maam bi awɔɔ b'a dam ma a a muɲɲɔɔ hɔɔnhɔ ba y. ^{XVIII} Bi, kʊ Sent-Espri ɪ kare awɔɔ lɛɛ a mɪsɪrbaa nɔ ɔ, k'a dɔ a ɔ, lɛrɔ wɔɔ bɛɛ y'a so awɔɔ ɔ dɔ y.

^{XIX} Mesim zibəəro ɪ yɪm garga ra, η ba n nɪ: Jaandare m, lanno kan yaarɔ bare kɪ m, dintim zibəə haay m, ^{XX} yaa da *wosobaawɔnnɔ m, nyɪsɪrɔ bire m, sɔkɔm m, bakɔmare m, jumbaa m, kan nɔmaa kɪ, ka a muɲɲa daahan ma m, gʷngʷɔre m, bazekɔra m, ^{XXI} kan mɪm bir gʷɔɔ hɔ ma kɪ, bɛemire waasi kɪ, kan hɔ bi maam-maam kɪ, kan zibəəro kʊ η bɔ kʊ ɔ kan nawɔnnɔ kɪ. Kʊ m m ya m so ra, amba mɔɔ lɛɛ ka m awɔɔ bɔ zaa ɔ bi m, gʷɔɔ kʊ η nɪ hɔɔ nɔɔn duro bam nɔ wɔɔ, η bi gasɔm Woso cirbəə b'ɔ y.

^{XXII} Bi nyɪ kʊ Sent-Espri n'a dam gʷaa mɪsɪrbaa ɔ bi ba n nɪ: ɲɔare m, kan heernyɔɔ kɪ, laaftɪ kɪ, bɔraama kɪ, muɲɲabaa kɪ, bamuɲɲa kɪ, taalera kɪ, ^{XXIII} kan bʊgʊ-bʊgʊdabaa kɪ, kan da a muɲɲa ma kɪ. Lɛrɔ wɔɔ bir nyaa bam hɔɔ nɔɔn duro ma y. ^{XXIV} Gʷɔɔ kʊ Krista a so η ɔ rɔ wɔɔ, η y'a mesim letaamarɔ wɔɔ kan a hɔɔnhɔrɔ kɪ wɔ godarkɔra ma. ^{XXV} Sent-Espri ɪ mɪsɪrbaa ka wɔɔ ɔ, bi minto bi, a a ga m k'an ka wɔɔ lɛɛ, ɔ mɪsɪrbaa nɔ ɔ. ^{XXVI} ɔ b'ɔ muɲɲɔɔ busu y, ɔ bi kʊ da nɔmaa ma y, ɔ bi jum ba kʊ ma y.

VI

ɔ kʊ kʊ ma

^I M danyɪnɔ, k'awɔɔ gʷaa yɪ an nɪ mimbɔnyaa bam, awɔɔ kʊ Sent-Espri nɪ kare a lɛɛ rɔ wɔɔ, k'awɔɔ n dundo zi a bɔ zaa ɔ, bi kʊ m a hɪ awɔɔ gʷaa biyəə m, gʷaa biyəə n dundo a zi k'a bi gasɔ kɔrɔma bi do ɔ sɔ y. ^{II} K'a bir kɔm kʊ ma, a bir a dam kʊ han, k'awɔɔ y'a bare ncɪnaaɔ, le kʊ Krista a cɪnta b'awɔɔ nɪ zun ɔ. ^{III} Kʊ gʷaa y'a hɔɔn dare a ɔ, hɔsɪ n' a mɪ, an bɔkare hɔsɪ bɛɛ n'a zaa nɪ, bra an n'a bare a muɲɲa m. ^{IV} Bi kʊ gʷaa biyəə n a hɔɔn da a muɲɲa zibəə ma an dɪga a, kʊ lɛbɔɔre y'a nɔ ɔ, k'a n'a heer nyɔɔ kan a muɲɲa kɪ, b'a ba gɪnga gʷaa ma k'a heer nyɔɔ y. ^V Bala, gʷaa biyəə n'a muɲɲa mim nyɪ bɔɲ ɔ Woso taa.

^{VI} Gᵛaa kᵛ n nᵛ Woso lemim dɪndam nᵛ b'a ga m, an hᵛ haay k'an ta m bᵛ bᵛ ᵛ an a ka hᵛdɪndarezaa b'ᵛ.

^{VII} A bᵛ bra bumba a muᵛᵛᵛ nᵛ y, Woso bᵛ yem gᵛaa n yaa wᵛ a ma y, bala, hᵛ kᵛ gᵛaa a duu b'a n'a dam. ^{VIII} Kᵛ gᵛaa a muᵛᵛᵛ lɛtaamarᵛ bᵛnyaarᵛ zibᵛᵛᵛ duu, hᵛ k'a n'a dam bᵛ n zɛ m. Bᵛ gᵛaa k'a nᵛ Sent-ɛspri hᵛᵛnhᵛ zibᵛᵛᵛᵛ duum bᵛ, hᵛ kᵛ Sent-ɛspri n'a kam bᵛ an n'a yum, mᵛsɪrbaa k'a nyare ba ᵛ m. ^{IX} Ncɪnaaᵛ bᵛ, ᵛ bᵛ kᵛ kan zi muᵛᵛᵛ bare kᵛ y, ᵛ bᵛr tam lɛɛ tee..., bala, kᵛ wᵛᵛ n kᵛ y, wᵛᵛ y'ᵛ zibᵛᵛᵛ bᵛ nyᵛᵛᵛᵛ yum, a dᵛmum ᵛ. ^X Naa tᵛ ma bᵛ, kᵛ wᵛᵛ nᵛ toore n naa, ᵛ zi ba gᵛaa haay daahan minto, an lɛ da bᵛ, ᵛ a muᵛᵛᵛ ba ᵛ danyɪnᵛ sɪrakarezannᵛ wᵛᵛ m.

Meerbaa nyambᵛrle kan leersore kᵛ

^{XI} Kɛɛɛ naa, mᵛᵛ nᵛ gᵛrsɪra bᵛ bare m zim, bᵛ minto m gᵛrsɪranyᵛ bᵛ n gᵛta-gᵛta. ^{XII} Gᵛᵛᵛ kᵛ ᵛ n'a hɪɛ awᵛᵛ m, ᵛ ᵛ, a gasᵛ banᵛᵛᵛ ᵛ rᵛ wᵛᵛ, a ka ᵛ nawᵛm ma kᵛ gᵛᵛᵛ n'a yᵛ, mɛsim hᵛᵛnhᵛ tᵛ ma. Nᵛ lɛ baa k'a fir yᵛ Krista gᵛdarkᵛra bᵛ pa dare tᵛ ma y. ^{XIII} Bala, gᵛᵛᵛ kᵛ ᵛ nᵛ gasᵛm banᵛᵛᵛ ᵛ rᵛ wᵛᵛ muᵛᵛᵛᵛ bᵛr zum lɛrᵛ wᵛᵛ ᵛ y. Nᵛ nᵛ bᵛkare, ᵛn'a ᵛᵛam k'awᵛᵛ n gasᵛ banᵛᵛᵛ ᵛ, k'a a da ma a a lɛ bᵛ a muᵛᵛᵛᵛ ᵛ k'awᵛᵛ yɛ a gasᵛ banᵛᵛᵛ ᵛ. ^{XIV} Kᵛ mᵛᵛ nᵛ, mᵛᵛ lɛbᵛᵛᵛɛ ba ᵛ kᵛ wᵛᵛ Zuuba Yeezuu Krista gᵛdarkᵛra bᵛ bɛɛ y. Kan mᵛᵛ kᵛ durnya bᵛ hᵛgᵛr m Krista gᵛdarkᵛra bᵛ tᵛ ma, kan durnya bᵛ kᵛ sᵛ, gᵛr m mᵛᵛ m Krista gᵛdarkᵛra bᵛ tᵛ ma sᵛ. ^{XV} Bala, kᵛ gᵛaa gasᵛ banᵛᵛᵛ ᵛ, gɛɛ k'a n gasᵛ banᵛᵛᵛ ᵛ, hᵛsᵛ bɛɛ n bᵛ y, an lɛ da bᵛ, yɪɛdaa kᵛ Woso n'a kam bᵛ m. ^{XVI} Gᵛᵛᵛ kᵛ ᵛ nᵛ zum hᵛ kᵛ mᵛᵛ hᵛ naa do ᵛ rᵛ wᵛᵛ, kan Woso gᵛᵛᵛ wᵛᵛ haay kᵛ, kᵛ Woso n laafᵛ kan cɪcɪrzɛɛ kᵛ ka ᵛ ᵛ.

^{XVII} A n a sa naa ma, gᵛᵛᵛ b'a ya an mᵛᵛ da kᵛrɛ ma y, bala, mᵛᵛ ᵛ fɪryɪɛ jɪrᵛ m m mɛ ma, an n'a hɪnkare a ᵛ, Yeezuu y'a so mᵛᵛ ᵛ.

^{XVIII} M danyɪnᵛ, bᵛ kᵛ wᵛᵛ Zuuba Yeezuu Krista barka n bᵛr kan awᵛᵛ kᵛ. Amina.

Ci kɔ Pol a ba EFEEZI ZANNO ma

Ci kɔ Pol a ba Efezi zanno ma bi

gasɔɔre

Pol ɪ ci bi ba. A ba a ɔ Kolɔɔsi zanno ci bi bare dɔmum ɔ. Bɪ ma bi, a ɪ lɔnnɔɛ ɔ Rom ɔ. A ba a ɔ, kristagɔɔɔ sokɔmarɔ ma Efezi ɔ kan a bɔlɛmarɔ kɪ ɔ.

Hɔɔ kɔ lemim nyɪnta bi n'a hunkam wɔɔ m Krista bɔmbɔɔre k'a bɔɔm bi zibɔɔ nɔ ɔ b'a n'a dɪndam ci b'ɔ. A n a hunkare a ɔ, gɔɔɔ kɔ η nɪ Krista zuure nɔ ɔ rɔ wɔɔ, η bɔmbɔɔre yɪ, ηnɪ mɪsɪrbaa paan... m, bala η y'a zɛ kɔ ra kan Woso kɪ. A y'a hunkam ci bi nɔ ɔ sɔ a ɔ, kristagɔɔɔ haay deem, a n a ga m gɔngɔɔre n nyɪnta ɔ η gaa ma y. Bala, Krista mɛ n a gɔɔɔ wɔɔ m haay. Zɪfɔrɔ kan do vantɔɔ gɔɔɔ kɪ.

A y'a hunkare a ɔ, a a ga m kɔ lemim nyɪnta hɔdɪndare bi n nyɪnta kristagɔɔɔ mɪsɪrbaa nɔ ɔ. A a dɪnda ci bi nɔ ɔ, a ɔ, zoobare kɔ kristagɔɔɔ n ta m bi, a ba bɛɛ η nawɔm kan gɔɔɔ kɪ y, a ba η nawɔm kan zinɛro kɪ Sɔtaana kɪ.

Pol ɪ yaa dam Efezi zanno m

^I Mɔɔ mɪŋŋa Pol nɪ ci bi bare awɔɔ ma. Woso ɪ mɔɔ bɔ ɔ kɔ m yɪ Krista Yeezuu zibɔɔzaa. Ci bi ba mɔɔ nawɔre awɔɔ ma, awɔɔ kɔ wosogɔɔɔ n'a mɪ, [an nɪ Efezi ɔ,] an nɪ yɛm Krista Yeezuu ma, an nɪ zɛkɔra m kan kɪ rɔ wɔɔ. ^{II} A yɛ mɔɔ nawɔm kɔ wɔɔ Zɪ Woso kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ n barka kan laafɪ kɪ ka awɔɔ ɔ.

Barka kɔ Woso a ka wɔɔ ɔ

Krista nɔ ɔ

^{III} Ɔ Woso barka da, a m Zuuba Yeezuu Krista Zɪ.

A *Sent-ɛspri barka do haay ka wɔɔ ɔ arzana ɔ, Krista zɛkɔra nɔ ɔ.

^{IV} Woso lɛɛ ka an wɔɔ bɔ ɔ

Krista zɛkɔra nɔ ɔ,

bi ma bi, a n durnya da y,

wɔɔ bɔ a ɔ maam k'ɔ yɪ a gɔɔɔ,

kɔ minsi bi nyɪnta wɔɔ gɔr zi a mum ɔ y.

^V K'a nɪ wɔɔ ŋɔam bi minto bi,

a a cɪnta hɔɔ tee...

kɔ wɔɔ n b'ɔ ba a nyɪnɔ

Yeezuu Krista tɔ ma,

naa a lɛ n taa a ŋɔare bi tɔ ma.

^{VI} Ɔ ɔ lɛ bɔ Woso ɔ,

a barka k'an ta lɛbɔɔre m bi tɔ ma,

a ka an nawɔm wɔɔ ɔ vam,

kɔ wɔɔ nɪ zɛkɔra m kan a Nyɪ ŋɔarezaa bi kɪ bi tɔ ma.

^{VII} Bala, Krista ma bi tɔ ma bi,

Woso wɔɔ bɔmbɔ,

an wɔɔ mimbɔnyaarɔ sugur ka wɔɔ ɔ.

A barka bi gɔtabaa tɔ ma m.

^{VIII} A barka bi k'a ka wɔɔ ɔ gɔta bi minto bi,

a a ka wɔɔ nɩ mindɔrɛ m kan hɔɔn kɩ m.

^{IX} A a ka wɔɔ n a hɔɔnhɔ k'a nyaakom da bɩ dɔ,

hɔ k'a cɩnta biisi tee... k'a ba Krista nɔ ɔ bɩ m.

^X Hɔ kɔ Woso a cɩnta k'a ba a nyambɔr dɔmɩm k'a bɔ ɔ bɩ ma bɩ,
a ɩ yɩrɛ ɩ ɔ, hɔ k'a nɩ brama haay kan hɔ k'a nɩ tara burɔ ɔ haay kɩ bɩ,
an n'a som kɔ ma kɔ Krista deem taan... n yɩ ɩ sourezaa.

^{XI} Hɔ woo... ba Woso n nawom a hɔɔnhɔ ma,

bɩ y'a ka an lɛɛ ka an wɔɔ bɔ ɔ,

amba a lɛ n taa bɩ m,

kɔ wɔɔ n yɩ a gɔɔɔ.

Kɔ wɔɔ nɩ zekɔra m kan Yeezuu Krista kɩ bɩ tɔ ma m.

Ncɩnaaɔ nɩ, an wɔɔ hɔjirle ka wɔɔ ɔ.

^{XII} Naa ba a ɔ, kɔ gɔɔɔ n a lɛ bɔ a gɔtabaa ɔ wɔɔ tɔ ma,

wɔɔ kɔ wɔɔ lɛɛ ka ɔ Krista ta ɔ heer lɛ rɔ wɔɔ.

^{XIII} A do n naa sɔ kan awɔɔ kɩ.

Krista nɔ ɔ, awɔɔ sɩra lemim bɩ ma, lemim nyɩnta k'a n'awɔɔ bɔmbɔm
bɩ m.

Awɔɔ n sɩra ka Krista ɔ,

a m bɩ Woso n Sent-Espri k'a ler bɔ bɩ ka awɔɔ ɔ.

^{XIV} Sent-Espri bɩ ka a ɔ wɔɔ ɔ,

k'a hɩnka a ɔ, a hɔ haay, k'a ler bɔ bɩ kam wɔɔ ɔ,

wɔɔ hɔɔ wɔɔ duro yɩm, dɔmɩm kɔ wɔɔ n bɩ bɔlɛm yɩɩ ɔ fast b'ɔ.

Naa tɔ ma bɩ, ɔ ɔ lɛ bɔ Woso gɔtabaa ɔ.

Pol yaadare

^{XV} Naa tɔ ma m, kɔ mɔɔ sɩra k'awɔɔ ka Zuuba Yeezuu ɔ bɩ mim ma
bɩ, m a ma sɔ, n ɔ, awɔɔ ɩ wosogɔɔ wɔɔ haay ɩɔam bɩ, ^{XVI} kɔ mɔɔ
ɩ yaa dam Woso m awɔɔ tɔ ma, bɩ mɔɔ n'a barka dam awɔɔ minto
dɔmɩm haay. ^{XVII} A ye mɔɔ nawom wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista Woso bɩ
han, wɔɔ Zɩ k'a nɩ lɛbɔrɛ m gɔta bɩ, k'an mindɔrɛ ka awɔɔ ɔ, k'awɔɔ
n a da ma a bɩr Woso dɔm, k'a b'a dɔ paan... ^{XVIII} A ye mɔɔ nawom han
sɔ, k'a n'awɔɔ hɔɔn gu a lɛɛgure bɩ m, k'awɔɔ n a da ma a taaheerle
k'awɔɔ bir ma bɩ dɔ, k'awɔɔ n a da ma a hɔnyɩ k'an a lɛbɔrɛ nɔ ɔ
bɩ dɔ sɔ, hɔjirle hɔnyɩ k'awɔɔ nɩ zem b'a yɩ kan a gɔɔɔ wɔɔ kɩ bɩ m.
^{XIX} A ye mɔɔ nawom sɔ, k'a n a ka k'awɔɔ n a paɩɩa gɔta k'a zi bam
wɔɔ tɔ ma bɩ dɔ, wɔɔ kɔ surakarezano m wɔɔ m nɔ wɔɔ. K'awɔɔ n a
paɩɩa bɩ gɔtabaa k'a cem haay dɔ. ^{XX} Paɩɩa bɩ do Woso zi ba m an a
hɩnka, Yeezuu Krista mɩm k'a a bɔ ɔ bɩ dɔmɩm ɔ, an a ka an nyɩnta a
bɩsɩ ra arzana ɔ. ^{XXI} A n a ka Yeezuu nɩ paɩɩazanno do haay burɔ ɔ,
lɛezanno do haay, lɛsourezanno haay, cirbɔɔ do haay kɩ burɔ ɔ. A a
ka an nɩ hɔ k'an ta ɔ her durnya naa ɔ gɛɛ booti m haay burɔ ɔ. ^{XXII} A
a ka Krista n a sɔ hɔ haay ɔ. A a ka an nɩ hɔ haay burɔ ɔ, an a ka an
a ba a gɔɔɔ wɔɔ sokoma minzaa. ^{XXIII} Kristagɔɔɔ sokoma bɩ m Krista
mɛ. A mɩɩɩa n'a mɩsɩrbaa bare a gɔr zi jilli, Woso mɩɩɩa n'ɩ mɩsɩrbaa
bam Krista mɩɩɩa gɔr zi jilli sɔ.

II

Woso wɔɔ mɩm bɔ ɔ Krista nɔ ɔ

^I Biisi bɩ, gɛɛno n'awɔɔ m, awɔɔ kɔrɔmarɔ kan a mimbɔnyaarɔ wɔɔ
kɩ tɔ ma. ^{II} A mɩsɩrbaa bɩ ba awɔɔ nawom am durnya gɔɔɔ hɔ bɩ m. A
n nɩ zum paɩɩazanno kɔ ɩ nɩ warkɔ nɔ ɔ rɔ wɔɔ cir b'ɔ. Cir bɩ do bɩ,
zinɔrɔ cir k'a nɩ zi bam kan gɔɔɔ kɔ ɩ nɩ bɩsɩ kam Woso ma kɩ bɩ m.

III Wɔɔ haay, wɔɔ nyɪnta ŋ barla sɔ, ɔ nɪ hɔɔ bɔnyaarɔ kɔ wɔɔ mesim lɛ n taa rɔ wɔɔ bam. Ɔ nɪ zure ɔ mesim letaamarɔ bɔnyaarɔ wɔɔ ɔ, kan ɔ hɔɔndarɛrɔ bɔnyaarɔ wɔɔ kɪ ɔ. Kɔ wɔɔ n maam bɪ, gɔɔɔ kɔ Woso nɔmaa n n'a kɔrgure ŋ la rɔ wɔɔ m wɔɔ m, amba gɔɔɔ mɪsrɔ wɔɔ m.

IV Bɪ, Woso cicirzɛrɛ bɪ gɔta maam-maam, k'a nɪ wɔɔ ŋɔam gɔta bɪ tɔ ma. V Bɪ y'a ka, gɪnga kɔ wɔɔ ɔ, ɔ mimbɔnyaarɔ tɔ ma bɪ, a mɪsrɔbaa ka wɔɔ ɔ Krista zɛkɔra tɔ ma. Denter m, Woso barka bɪ tɔ ma m, awɔɔ n bɔmbɔrɛ yɪ. VI Kɔ wɔɔ ɔ zɛ kɔ ra kan Krista Yeezuu kɪ bɪ, Woso wɔɔ mɪm bɔ ɔ kan kɪ, an wɔɔ nyɪnta kan kɪ arzana ɔ, ɔ nɪ cirbɛθ bɪm kan kɪ. VII A ba a ɔ wɔɔ m mɪŋŋa nɔnɔnaaɔ Krista Yeezuu nɔ ɔ, k'a barka gɔtabaa hɪnka gɔɔɔ m, wakati haay k'a nɪ zɛm nɔ ɔ. VIII Bala, Woso barka bɪ tɔ ma m, awɔɔ n bɔmbɔrɛ yɪ sɪrakarɛ nɔ ɔ. Awɔɔ mɪŋŋɔɔ mɪnto bɛɛ y'a ka awɔɔ n bɔmbɔrɛ yɪ y, Woso ganwɔrɛ m an a ka awɔɔ ɔ vam. IX Awɔɔ zibɛθrɔ tɔ ma bɛɛ y, nɔnɔnaaɔ bɪ, gɔsɪ b'a dam ma an a lɛ bɔ a mɪŋŋa ɔ y. X Bala, Woso ɪ wɔɔ da, wɔɔ da a ɔ, Krista Yeezuu zɛkɔra nɔ ɔ, kɔ wɔɔ n'ɔ mɪsrɔbaa ba zibɛθrɔ mɪŋŋɔɔ barɛ nɔ ɔ gɔta, Woso mɪŋŋa ɪ lɛɛ ka an zibɛθrɔ wɔɔ duro banka kɔ wɔɔ n bɪ ŋ ba.

Wɔɔ ɔ ba deem Krista zɛ bɪ tɔ ma

XI Naa tɔ ma bɪ, k'a tɔ da a nɔ ɔ, a ɔ: awɔɔ, kɔ zɪfɔrɔ bɛɛ n'awɔɔ m nɔ wɔɔ, biisi bɪ, awɔɔ zɪfɔrɔ wɔɔ n'a hɪrɛ a ma ŋ ɔ, awɔɔ n gasɔ banŋɔ ɔ y. Nŋ n'a hɪrɛ a mɪŋŋɔɔ ma ŋ ɔ, a gasɔ banŋɔ ɔ, kɔ ŋ nɪ makra n a mɛ ma bɪ tɔ ma. XII Dɔmum kɔ ŋ nɪ naa hɪrɛ awɔɔ ma bɪ, awɔɔ laato Krista ma, awɔɔ ba gɔɔɔ kɔ Woso ŋ bɔ ɔ rɔ wɔɔ barla y, nyɪnta awɔɔ ɔ saanɔɔ. Gɔaasɪbabaarɔ kɔ Woso ŋ da a gɔɔɔ wɔɔ ma, an ler bɔ ŋnɪ bɪ, awɔɔ n nyɪnta ŋ nɔ ɔ y. Nyɪnta k'awɔɔ ɔ a n'a mɪsrɔbaa bɪ bam durnya nɔ ɔ bɪ, awɔɔ ba taaheerɛ nɪ, b'awɔɔ n Woso dɔ sɔ y. XIII Keerɛ naa, awɔɔ k'a nyɪnta laato Woso ma bɪ, Krista Yeezuu zɛkɔra bɪ nɔ ɔ, awɔɔ a zɔ Woso ma, Krista ma bɪ tɔ ma. XIV Bala, Krista mɪŋŋa ɪ bɔr laafɪ m an ba ka wɔɔ ɔ, a zɪfɔrɔ kan do vantɔɔ gɔɔɔ kɪ zɛ kɔ ra an ŋ ba do deem. K'a yɛ an ga gɔdarkɔra ma bɪ tɔ ma bɪ, a sɔkom k'a nɪ ŋ bɪrɛ ɔ am pɛŋŋɛ hɔ bɪ m, an nɪ ŋ gongom kɔ ma bɪ zaar ba. XV A zɪfɔrɔ lɛrɔ wɔɔ, kan ŋ damarɔ kɪ, ŋ sɔfɔrɔ kɪ ci zɛ, k'a ka kɔ do hɪyɔɔ nɔɔm n a ba do deem taan... a mɪŋŋa zɛkɔra nɔ ɔ. A ba a ɔ nɔnɔnaaɔ, an ŋ zɛ kɔ ra laafɪ nɔ ɔ. XVI Krista sɔkom zaar ba, ga k'a ɔ gɔdarkɔra ma bɪ dɔmum ɔ. A zɛ bɪ tɔ ma bɪ, a do hɪyɔɔ wɔɔ zɛ kɔ ra, an ŋ ba mɛ deem, an ŋ zɛ kɔ ra kan Woso kɪ. XVII Nɔnɔnaaɔ nɪ, Krista n bɔr an laafɪ pa da awɔɔ m, awɔɔ kɔ zɪfɔrɔ bɛɛ n'a mɪ, an laato Woso ma biisi rɔ wɔɔ. Bɔr a ɔ sɔ k'a laafɪ bɪ pa da zɪfɔrɔ m, brɔɔ kɔ ŋ nɪ junjeem Woso ma rɔ wɔɔ. XVIII Krista mɪŋŋa barka tɔ ma m, zɪfɔrɔ kan do vantɔɔ gɔɔɔ kɪ, wɔɔ n'ɔ dam ma, ɔ ɔ zɔ Woso ma Sent-Esprɪ deem nɔ ɔ.

XIX Bɪ y'a ka awɔɔ kɔ zɪfɔrɔ bɛɛ n'awɔɔ m nɔ wɔɔ, saanɔɔ bɛɛ n'awɔɔ m dɔ, bɪ lɛɛ laatoɛ gɔɔɔ bɛɛ n'awɔɔ m sɔ y. Awɔɔ ɪ wosogɔɔɔ wɔɔ barla, Woso hargɔɔɔ n'a mɪ. XX Awɔɔ sɔ, awɔɔ bɔ kɔ ɔ kan ɛ kɔ n n'a dɔm kɪ, n n'a dɔm ɛjɪr kɔ kristazibɛθzanno wɔɔ kan wosolesinnɪsorazanno wɔɔ kɪ n a cinta bɪ ra, ɛ bɪ jɪr jaa wɪsɪ bɪ m Yeezuu Krista mɪŋŋa m. XXI A mɪŋŋa n'a kam ɛ bɪ jaarɔ wɔɔ nɪ kɔ nyasom kɔɔkɔɔ, ɛ bɪ nɪ derm tee... an bɪ zɛm b'a ba Wosoce, Zuuba zɛkɔra nɔ ɔ. XXII Zɛkɔra k'awɔɔ n ta m kan Yeezuu Krista kɪ b'a ka, ɛ

kʊ n n'a dɔm bɪ, awɔɔ n sɔ, k'a b'a ba ɕɛ kʊ Woso n a nɔ ʊ a Sent-Esprɩ m.

III

Zibəə kʊ Woso Pol da ʊ

^I Naa tɔ ma m mɔɔ nɩ yaa dare awɔɔ tɔ ma. Mɔɔ mɩŋŋa Pol, awɔɔ kʊ do vantɔɔ ɔɔɔ n'a mɩ rɔ wɔɔ, mɔɔ du n y'a ʊ Krista tɔ ma awɔɔ daahan minto. ^{II} Zibəə kʊ Woso mɔɔ da ʊ a barka tɔ ma, kʊ mɔɔ n a ba m m da awɔɔ han k'a hɔɔnhɔ n kʊ yɩ awɔɔ ɔɔɔ zi bɪ, awɔɔ zibəə bɪ do mim ma mɩŋŋa. ^{III} Gɩŋga kʊ Woso n ta m an a nyaakom da bɪ, a a hunka mɔɔ m kʊ mɔɔ n a dɔ. A mim mɔɔ dunda awɔɔ m ci bɪ nɔ ʊ poore m cem bɪ. ^{IV} K'awɔɔ ci kʊ mɔɔ ba awɔɔ ma naa karɩnda ba, awɔɔ y'a dɔrɛ a ʊ, mɔɔ Krista mim k'a nyaakom da bɪ dɔ mɩŋŋa. ^V Biisi bɪ, Woso n Krista mim k'a nyaakom da bɪ hunka ɔɔɔ nɩ y, bɪ kɛɛrɛ naa, Woso mim bɪ do hunka a zibəəzanno m, kan a lesinnɩsorazanno wɔɔ kɩ m Sent-Esprɩ m. ^{VI} Krista mim k'a nyaakom da Woso n a hunka bɪ ba n nɩ: A ɩ yɩrɛ ɩ ʊ, do vantɔɔ ɔɔɔ kʊ ŋ y'a zɛ kʊ ra kan Krista kɩ lelim nyɩnta bɪ tɔ ma bɪ, brɔɔ hɔjɩrle kʊ Woso a cɩnta zɩfɔrɔ wɔɔ m bɪ yum sɔ kan ŋ kɩ. N y'a ba hɔdeem kan zɩfɔrɔ wɔɔ kɩ, ler kʊ Woso a bɔ Krista nɔ ʊ bɪ, ŋ woo... hɔ m.

^{VII} Woso barka bɪ tɔ ma m, mɔɔ n ganwɔrɛ yɩ, m m ba lelim nyɩnta bɪ zibəənyɩ, Woso y'a paŋŋa zi ba an yɩ mɔɔ ma nɕɩnaaɔ. ^{VIII} Mɔɔ m wosogɔɔɔ wɔɔ poorero wɔɔ poore, baa kan naa kɩ haay, Woso gan wɔ mɔɔ ma. Kʊ mɔɔ m hɔɔ mɩŋŋɔɔ kʊ ŋ nɩ Krista nɔ ʊ, bɪ ŋ tekka ba ʊ rɔ wɔɔ pa da do vantɔɔ ɔɔɔ wɔɔ m. ^{IX} Kʊ m a ka, kʊ ɔɔɔ m hɔ kʊ Woso a nyaakom da biisi bɪ kʊ yɩrɛ zaa dɔ. Woso mɩŋŋa ɩ hɔ haay da, a ɩ hɔ naa do nyaakom da sɔ biisi tee.... ^X Woso bɪ, naa do ba a ʊ, kʊ paŋŋazanno kan paŋŋasoɔrezanno haay kʊ ŋ nɩ brama rɔ wɔɔ kɩ n Woso mindɔrɛ k'a zaa n hɔka bɪ dɔ kɛɛrɛ kristagɔɔɔ sokoma bɪ tɔ ma. ^{XI} Naa ba Woso ʊ, bala, a a cɩnta hɔɔ laato, bɪ ma bɪ durnya ba ʊ y, k'a hɔɔnhɔ naa do ba wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista nɔ ʊ. ^{XII} Kʊ wɔɔ ʊ zɛ kʊ ra kan Krista kɩ ʊ sɩra ka ʊ bɪ, wɔɔ ɩ lɛ m k'ʊ zɔ Woso ma kan heerkoodɛbaa kɩ. ^{XIII} Naa tɔ ma bɪ, a yɛ mɔɔ nawɔrɛ awɔɔ han k'a b'a heer zar kʊ mɔɔ nɩ furyɩrɛ nɔ ʊ awɔɔ minto bɪ tɔ ma y. Mɔɔ fir bɪ yɩrɛ bɪ, a ka a nawom awɔɔ m leboɔrɛ yɩ.

Krista ŋware dɔrɛ

^{XIV} Naa tɔ ma m, mɔɔ nɩ kukurɔ zem Zɩ Woso taa. ^{XV} A mɩŋŋa har haay a tɔ zi brama kan tara burɔ ʊ kɩ. ^{XVI} A yɛ mɔɔ nawom han, a leboɔrɛ ɔɔtabaa tɔ ma bɪ, k'a n'awɔɔ paŋŋa da ra Sent-Esprɩ m, k'a a da ma a bɩr paŋŋa m a heer nɔ ʊ. ^{XVII} K'an a ka sɔ, kʊ Krista n nyɩnta awɔɔ heer ʊ sɩrakarɛ nɔ ʊ. A yɛ mɔɔ nawom sɔ, k'awɔɔ m mɛsi da a jum kɔɔkɔɔ kʊ ŋware nɔ ʊ. ^{XVIII} Maam bɪ, awɔɔ wɔŋ ʊ kan wosogɔɔɔ wɔɔ kɩ haay, a Krista ŋware ɔɔtabaa kan a jintɛbaa kɩ, a hɛ kɩ, kan a nɔyaa kɩ jɩ dɔ. ^{XIX} A yɛ mɔɔ nawom k'awɔɔ n a ŋware bɪ dɔ, baa kʊ ɔɔɔ b'a dam ma an a dɔ haay bɪ kɩ bɪ, k'awɔɔ n a dɔ, kʊ Woso mɩsɩrbaa jilli n'awɔɔ heer han.

^{XX} Woso mɩŋŋa a da ma an hɔ woo... ba, an lɛ da hɔ haay kʊ wɔɔ n'a yem, ɔɔɔ ʊ n'ʊ hɔɔn dam ma bɪ ra, naa ba a nawom kan paŋŋa k'a nɩ zi bam wɔɔ ɔɔɔ zi bɪ kɩ m. ^{XXI} Bɪ k'a tɔ m leboɔrɛ yɩ, kristagɔɔɔ

sokoma bi ɔɔr zi, Krista Yeezuu to ma, wakati haay no ɔ, domum haay. Amina!

IV

U ɔ yo ɔ, ɔ bir deem

Krista zekora no ɔ

^I Ho ku moɔ ɔ ku m a ye awɔɔ han keere bi, ba n nu: awɔɔ do a ɔ, moɔ du n y'a ɔ ku moɔ nu Krista zi bam bi to ma. K'a mɔsɔrbaa ba amba Woso muɔɔna le n taa, an awɔɔ bir ma bi m. ^{II} K'a bir a muɔɔɔ zerm tee..., a bir bogɔ-bogɔ, a bir boraama m, k'a ye ku ma ɔɔare no ɔ. ^{III} K'a a yo ɔ, a bir deem Sent-Espri zekora bi to ma, laafu kan ku ki no ɔ. ^{IV} Krista me bi deem, Sent-Espri bi deem, taaheerle ho ku Woso wɔɔ bir ma, k'ɔ b'a yi bi deem so. ^V Wɔɔ Zuuba bi deem, sɔrakare bi deem, batem deem wɔɔ n'a sim, ^{VI} Woso deem, a m ɔɔaa haay Zi, a y'a so ho haay ɔ, an nu zi bam kan ɔɔaa haay ki, an nu ɔɔaa haay heer ɔ. ^{VII} Bi Woso barka ka wɔɔ ɔɔaa biyɔ ɔ, Krista n a jir a hoɔnho ma. ^{VIII} Naa do Wosoci b'a hu ma, a ɔ:

K'a der mim ɔ bi,
a loɔno gaa an ta η nu,
an gan wo ɔɔɔ ma.

^{IX} N ɔ: «A der.» Naa ju n bo nu? Naa ɔ k'a hu, a ɔ, lee a ka an zer tara noom ɔ paan.... ^X ɔɔaa k'a zer bi, a muɔɔna i der brama laatɔ, k'a nyunta ho haay no ɔ, a ka ku η nu yi muɔɔna fast. ^{XI} A i gan wo ɔɔɔ ma. A a ka ɔɔsɔno n a ba a zibɔezanno, an a ka ɔɔsɔno m wosolesinnɔsorazanno. A n a ka noɔ m lemim nyunta padanno, an noɔɔ ba a ɔɔɔ dundonno, hoɔɔndagɔɔɔzanno m so. ^{XII} A ba a ɔ ncinaaɔ, ku wosogɔɔ wɔɔ n a da ma ηnu Woso zuure zibɔ bi ba, ku Krista me bi m ta lee sɔrakare no ɔ. ^{XIII} Maam bi, wɔɔ tam lee haay. U sɔrakare, kan Woso Nyi bi doɔre ku wɔɔ n ta m bi ki n yi deem. U ma Woso zaa bi no ɔ, ɔ bi bo ku ɔ kan Krista muɔɔna ki fast. ^{XIV} Ncinaaɔ bi, wɔɔ bi nyuntam nyuno do, ɔ ɔ muɔɔɔ to ɔɔɔ n bir ɔ yɔɔɔm jisa kan bisu ki a hoɔɔndare haay nu yi, ɔɔaarzanno m, bi η bi wɔɔ ɔ do ηnu ɔɔaar ba wɔɔ m, wɔɔ n fo yi. ^{XV} Bi, ku wɔɔ i sɔra hum ɔɔare no ɔ, wɔɔ mam ho haay no ɔ Woso zuure bi no ɔ, ɔ tolle ba ɔ ɔ ba amba Krista m, a m minzaa. ^{XVI} A muɔɔna to ma m, me bi vɔɔɔɔro wɔɔ jilli n ku nyasɔ ηnu deem. ɔɔaa me kunɔro n'a kam me bi vɔɔɔɔro wɔɔ nu ku nyasom, me bi n deem. Maam bi, ku me bi vɔɔɔ biyɔ y'a zi bam, bi n'a kam me bi n bir tam lee tee... an bir mam ɔɔare no ɔ.

Mɔsɔrbaa daa ku Krista a ka wɔɔ ɔ

^{XVII} Ho ku moɔ n'a hire awɔɔ m, m n'a yere awɔɔ han Zuuba to ma bi ba n nu: A b'a ya a mɔsɔrbaa bi ba am ɔɔɔ ku η n Woso do ro wɔɔ ho bi nu yi, zu η nawɔre a hoɔɔdarero ɔ, η bi hoɔɔ yim naa bare no ɔ yi. ^{XVIII} Monsigɔ y'a so η hoɔn ɔ, η laatɔ mɔsɔrbaa ku Woso n'a kam bi ma. Bala, η n hoɔɔ do yi, ku η y'a heer ta bi to ma. ^{XIX} Nyannu bir η zem fɔga yi, a da η y'a ɔ jaandare le ɔ, ηnu dintim mɔsɔrbaa do haay bam, b'a nyannu ba η nu yi.

^{XX} B'awɔɔ, mɔsɔrbaa naa do beɛ Krista a dunda awɔɔ nu yi. ^{XXI} A muɔɔna mim n y'a dunda awɔɔ m bi, ku kristagɔɔɔ n'awɔɔ m bi, n nu sira k'a nu Yeezuu no ɔ bi dunda awɔɔ m. ^{XXII} Naa minto bi, awɔɔ a ga m, a a biisi mɔsɔrbaa bi to, a a bo a mesim k'a letaamaro bonyaarɔ nu

bra bumbare awɔɔ m k'awɔɔ zaar ba b'ɔ. ^{XXIII} K'a lɔrle yɪ a heer kan a hɔɔn kɪ ɔ. ^{XXIV} K'a mɪsɪrbaa daa kɔ Woso a ka awɔɔ ɔ bɪ ba. Woso ɪ mɪsɪrbaa bɪ do da an bɔ a mɪɲa rɛ, bɪ y'a ka mɪsɪrbaa bɪ do n tɪrga, an Woso nɔ yɪ, an sɪra sɔ.

^{XXV} Naa tɔ ma bɪ, a b'a ya, a ɲɔaar ba y. Gɔaa biyɛθ n sɪra hɪ a mim m, bala mɛ deem vɛɲɲɔɔ n wɔɔ m. ^{XXVI} K'awɔɔ nɔ ma ɔ, a b'a ka a mimbɔnyaa ba y. A b'a nɔmaa bɪ to a nɔ ɔ gum n da nɪ y. ^{XXVII} A bɪ zaa ka Sɔtaana ɔ, an bɔr a ra y. ^{XXVIII} Gɔaa k'a nɪ koor bam biisi bɪ, an a wɔ bɔ koorbaa b'ɔ k'an zi ba an a lɛɛmaa hɔ yɪ, maam bɪ, a y'a dam ma an hɔ yɪ, an n'a dam gɔaa k'a lɛ n taa daahan ma han. ^{XXIX} Meerbaa bɔnyaa sɪ n a ga m an bɔ awɔɔ lɛ ɔ y, k'a meerbaa k'a n'a dam gɔɔɔ han, ɲɪ tɪ lɛɛ sɪrakarɛ nɔ ɔ bɪ ba. K'a meerbaa mɪɲɲa ba, k'an a da gɔɔɔ kɔ ɲ n'a tɔr karɛ awɔɔ ma rɔ wɔɔ han. ^{XXX} A b'a ka a Sent-ɛspri heer zɛ ma y, Woso bɪ, a ka a ɔ awɔɔ ɔ, k'a a jɪ da wɔɔ ɔ, bɪ n'a hɪnkarɛ a ɔ, Woso y'a sɔ awɔɔ ɔ, an n'a hɪnkam sɔ a ɔ, dɔmɪm ɪ zɛm Woso n bɪ wɔɔ yɔm fasɪ-fasɪ. ^{XXXI} A b'a to mim n bɪr a heer ɔ kan gɔaa kɪ y, a bɪ yɪ heerbusuzanno y, a bɪ nɔmaa ba y. A bɪ yɪ hany-hany zanno y, a bɪ sɔnsɔ wɔ y, k'a zi bɔnyaabare do haay to. ^{XXXII} Bɪ, k'a bɪr mɪɲɲa kan kɔ kɪ, a bɪr kɔ ɲɔam gɔta, a bɪr sugur kam kɔ ɔ, amba Woso sugur ka awɔɔ ɔ Krista nɔ ɔ bɪ m.

V

K'a mɪsɪrbaa ba leegure nɔ ɔ

^I K'a Woso hɔbaa dɪnda, bala, a nyɪnɔ n'awɔɔ m, an n'awɔɔ ɲɔam. ^{II} K'a mɪsɪrbaa ba ɲɔarɛ nɔ ɔ amba Krista m. A ɪ wɔɔ ɲɔa, an a meeyaa ka wɔɔ tɔ ma, a mɪɲɲa a ka amba n tɪr hɔ zɛ n a ka Woso ɔ, an Woso nɔ yɪ bɪ m.

^{III} Wosogɔɔɔ n'awɔɔ m, bɪ tɔ ma bɪ, an a ga m kɔ jaandare mim, dintim do haay mim, lɛ n bɪr gɔaa hɔ zi mim n nyɪnta awɔɔ bɪrɛ ɔ y, a bɪ sɔɔra ba ɲ ma sɔ fɪga y. ^{IV} A n a ga m sɔ, kɔ meerbaarɔ yaarsɪrɔ n bɔ a lɛ ɔ y, hɔɔnwar kan dɔkarerɔ meerbaarɔ kɪ y. A ga a ɔ m k'awɔɔ n bɪr barka yaa dam Woso m. ^V K'a dɔ mɪɲɲa a ɔ, jaandɛnno, lannɔ gɛɛ yaarɔbɛnno, mɪnyɔɔzaa. Mɪnyɔɔzaa bɪ, wosobaawɔm yaadɛr m, bala, a hɔnyɪ ɲɔa an lɛ da Woso ra. Nawɔnno haay, ɲ gɔsɪ bɪ gasom Krista kan Woso kɪ cirbɛθ b'ɔ fɪga y.

^{VI} A n a ga m kɔ gɔaa n bra bumba awɔɔ m meerbaa vanvanno nɪ y. Naa woo... tɔ ma m, Woso nɔmaa n'a kɛrgum gɔɔɔ kɔ ɲ bɪr yɛm ma rɔ wɔɔ ra. ^{VII} Ncɪnaaɔ bɪ, a b'a zɛ kɔ ra kan ɲ kɪ y. ^{VIII} Biisi bɪ, awɔɔ ɪ monsigɛ ɔ, bɪ kɛɛrɛ naa, awɔɔ ɪ leegure nɔ ɔ, k'awɔɔ a zɛ kɔ ra kan Zuuba kɪ bɪ tɔ ma. Ncɪnaaɔ naa, kɔ leegure gɔɔɔ n'awɔɔ m bɪ, k'a leegure mɪsɪrbaa ba. ^{IX} Bala, hɔ kɔ leegure nɪ zɛm nɪ bɪ, bamɪɲɲa m, kan tɪrgabaa zibɛθ kɪ, kan sɪra kɪ. ^X K'a a yo ɔ, a hɔ kɔ Zuuba lɛ n taa bɪ dɔ, a bɔ kɔ zi. ^{XI} A bɪ monsigɛ zibɛθero wɔɔ ba sɔ y, ɲ nyɔɔdɔ ba ɔ y, k'a ɲ bɔnyaabaa bɪ hɪ garga ra. ^{XII} Hɔ kɔ gɔɔɔ wɔɔ duro n'a bam sɛɛrɛ bɪ, a hɪrɛ mɪɲɲa nyannɪ ta ɔ. ^{XIII} Bɪ, hɔ haay k'ɔ n nɪ bɔrɛ a mim n garga ra bɪ, hɔ bɪ do ɪ yɪm fasɪ, ɔ n'a mim dɔm. ^{XIV} Bala, hɔ haay k'a nɪ bɔm garga ra bɪ, a ba a nawɔm leegure. Bɪ y'a ka n a hɪ, n ɔ: Iɓɪ k'ɪ nɪ hinceem bam bɪ, gu hinceem ma, wuti gɛθno gaa ɔ, kɔ Krista n lɛɛ gu ɪ m.

XV Naa tɔ ma bɪ, k'a dundo mɪsɪrbaa k'awɔɔ n'a bam bɪ zi mɪŋŋa. A b'a mɪsɪrbaa bɪ ba hɔɔnwar nɔ ɔ y, bɪ k'a mɪsɪrbaa bɪ ba hɔɔntaɔrɛ nɔ ɔ. ^{XVI} Bɔnyaabaa y'a so her dɔmɪnnɔ nɔɔ ɔ gɔta, bɪ tɔ ma bɪ, k'a a yɔ ɔ, a bɪr hɔ k'a ga bare m bɪ bam wakati haay nɔ ɔ. ^{XVII} A bɪ yɪ hɔɔnwarzanno a mɪsɪrbaa bare nɔ ɔ y, bɪ k'a a ka ma a hɔ kɔ Zuuba lɛ n taa k'awɔɔ n a ba bɪ dɔ.

^{XVIII} A bɪ dɪven mi an a mɪm durgə y. Awɔɔ mɪsɪrbaa an n'a zaar bam. Bɪ, k'a tɔ kɔ Sent-ɛspri n a a han. ^{XIX} K'a kɔ paŋŋa da ra Woso lɛbɔɔrɛ laarɔ m: K'a laa lɔ laarɔ ciro wɔɔ ɔ, kan mim ma laarɔ wɔɔ kɪ, kan laa haay kɔ Sent-ɛspri a da a heer ɔ kɪ. K'a laarɔ wɔɔ lɔ a Zuuba da ɔ kan a heer kɪ haay. ^{XX} Wakati haay kan mim haay kɪ nɔ ɔ, k'a Zɪ Woso barka da, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma. ^{XXI} K'a ye kɔ ma, k'awɔɔ nɪ Krista dan ɔ bɪ tɔ ma.

Lɔ kan a zim kɪ mim

^{XXII} Lanno wɔɔ, k'a ye a zino wɔɔ ma, amba awɔɔ nɪ yem Zuuba ma bɪ m. ^{XXIII} Bala, lɔ minzaa n'a zim m, amba Krista n'a gɔɔɔ wɔɔ sokoma bɪ minzaa bɪ m, Krista mɪŋŋa mɛ n'a gɔɔɔ wɔɔ sokoma bɪ m, an a mɛ bɪ bɔmbɔrezaa. ^{XXIV} Bɪ, amba kristagɔɔɔ wɔɔ sokoma bɪ nɪ yem Krista mɪŋŋa ma bɪ, lanno wɔɔ k'a ye a zino wɔɔ ma sɔ hɔ haay nɔ ɔ.

^{XXV} Yaarɔ wɔɔ, k'a lanno wɔɔ ŋɔa, amba Krista a gɔɔɔ sokoma bɪ ŋɔa an ye an a mɪŋŋa ka zɛ ma a tɔ ma bɪ m. ^{XXVI} A a ba ɔ nɔnɔaas, k'a ka k'a gɔɔɔ wɔɔ sokoma n yɪ mɪŋŋa fasti Woso mɪm ɔ. A gɔɔɔ wɔɔ sokoma hu a bɔ hi m kan a lemim kɪ m. ^{XXVII} A ŋɔa a ɔ, k'a gɔɔɔ sokoma bɪ n bɪ jum a lɛɛ lɛbɔɔrɛ nɔ ɔ, hubɔrɛ nɔ ɔ, mɪŋŋabaa fasti nɔ ɔ, kɔ kɔrɔma sɪ, gɛɛ hɔ bɔnyaa sɪ bɪ yɪ ɔ a gɔr zi y, k'an bɪr Woso soohɔ fasti, minsi bɪ yɪ ɔ a gɔr zi y. ^{XXVIII} Yaarɔ wɔɔ a ga m sɔ, n n'a lanno wɔɔ ŋɔa nɔnɔaas, amba ŋn'a mɛ ŋɔam bɪ m. Gɔaa k'a n'a lɔ ŋɔam bɪ, a mɪŋŋa a n'a ŋɔam. ^{XXIX} Gɔaa ba ɔ an nɪ sore a mɪŋŋa mɛ nɪ y, nyasɔ a nawom nɪ, an n'a torm, amba Krista n n'a bare a gɔɔɔ sokoma bɪ m bɪ m. ^{XXX} K'a mɛ bɪ vɛŋŋɛrɔ n wɔɔ m bɪ tɔ ma m, an nɪ nyasom wɔɔ m maam. ^{XXXI} N y'a da Wosoci ɔ, n ɔ: <Naa tɔ ma m, gɔaa n n'a gɔrɛ a zɪ kan a da kɪ ma, an a na a lɔ ma, ŋ gɔaa hɪya haay n a ba gɔaa deem.> ^{□□□} Mim naa dɔ nɔyaa ta ɔ gɔta, mɔɔ ɔ kɔ m a hɪ m ɔ, Krista kan a gɔɔɔ sokoma bɪ kɪ mim n y'a hɪ. ^{XXXIII} Bɪ, a hɪ n nawɔrɛ awɔɔ ma sɔ, gɔaayar biyɛə n a lɔ ŋɔa amba a a mɪŋŋa ŋɔa bɪ m, kɔ lɔ biyɛə n a zim da ɔ sɔ.

VI

Nyɪnɔ kan a zɪrɔ kɪ mim

^I Nyɪnɔ wɔɔ k'a a zɪrɔ wɔɔ lɛ si, amba Zuuba lɛ n taa bɪ m, a ga a ɔ m. ^{II} Lɛɛkare lɛ kɔ Woso ler bɔ an a na ma bɪ ba n nɪ: <I zɪ kan ɪ da kɪ da ɔ. ^{III} Maam bɪ, ɪ mɪsɪrbaa nyɪnta yɪm, ɪ meeyaa jintɔ yɪm tara burɛ ɔ.>

^{IV} Awɔɔ k'a m nyɪnɔ wɔɔ zɪrɔ wɔɔ, a bɪ nyɪnɔ wɔɔ da nɔmaa ma y, bɪ k'a ŋ tɔr, a ŋ bɔ zaa ɔ, dɔndɔrɔ kɔ ŋ y'a tɔ Zuuba zi m.

Lɔnno kan a zuubɔɔ kɪ mim

^V Awɔɔ kɔ lɔnno n a mɪ rɔ wɔɔ, k'a zu a soɔrezanno wɔɔ lɛ ɔ daɔrɛ gɔta m, kan a heer kɪ m haay, amba awɔɔ nɪ yem Krista ma bɪ m. ^{VI} A bɪ ŋ zi ba kɔ ŋ nɪ dundore awɔɔ zi bɪ tɔ ma y, ɪ ɔ a ka awɔɔ nawom ma kɔ gɔɔɔ nɔ n yɪ a ra y. Bɪ k'a ŋ zi bɪ ba, kɔ Zuuba zibɛənyɪnɔ n'awɔɔ

m a n nɩ zum Woso hoonho ɔ bi tɔ ma. ^{VII} K'a a zuubɔɔ wɔɔ zi ba kan a heer ki haay, ɩ ɔ, Zuuba zi awɔɔ n'a bam gɔɔɔ ho bɛɛ y. ^{VIII} Awɔɔ dɔ a ɔ, zi muɲɲa kɔ gɔaa n'a bam haay, Zuuba y'a zibəə bi nyɔɔɔ kare a zaa ɔ, baa k'a zaa bi lo m gɛɛ soamuɲɲaɔzaa m.

^{IX} Awɔɔ kɔ lonno soorezanno n'awɔɔ n no wɔɔ, k'a ba maam sɔ a lonno wɔɔ m, a bi nyaa ba kan η ki y. Awɔɔ dɔ a ɔ, awɔɔ kan a lonno wɔɔ ki bi, awɔɔ Zuuba bi deem an nɩ brama, b'a bir gɔɔɔ jirə bɔɛ y.

Sotaana bɔrla zaa

^X Meerbaa kɔ mɔɔ n'a nyambɔrm nɩ bi ba n nɩ: k'a a paɲɲa da ra Zuuba zekora nɔ ɔ, a paɲɲa gɔta bi nɔ ɔ. ^{XI} K'a yarmɔdrɔ kɔ Woso nɩ η kare a ɔ bi da a ma, k'a a da ma a jum kɔɔkɔɔ Sotaana hoonkarɛɔ zibəə bi lɛ ɔ. ^{XII} Gɔɔɔ bɛɛ wɔɔ nɩ yar bi bam kan η ki y. A ba wɔɔ nawom kan zinɛro ki, kan lɛzanno kɔ η nɩ paɲɲa bam, η n'a so lɛɛro ɔ, η n'a so durnya naa do kɔ monsigə n b'ɔ, η nɩ brama rɔ wɔɔ ki. ^{XIII} Naa tɔ ma bi, k'a Woso yar mɔdrɔ wɔɔ da a ma. K'a wɔ ɔ, a jum kɔɔkɔɔ dɔmum bɔnyaa hinni ɔ, a a da jum bi lɛ ɔ, a yar ba paan... a a da ma, k'a gɔta a jum a gam la.

^{XIV} K'a a banka a jum kɔɔkɔɔ. K'a sɩra so a mɔr ɔ, am hɔsoaɔ ho bi m, k'a bir tɩrgabaa m, goɲɲo kɔ n n'a dure a ma n bi, k'a du a ma. ^{XV} Lemim nyɩnta bi nɩ laafu kam, k'a pa da kaare-kaare, kɔsɔ n bi awɔɔ n'a dan ɔ. ^{XVI} K'a bir sɩrakare m, goɲɲo kɔ n n'a tare a m n bi sɔ, awɔɔ nɩ bɔnyaabarezaa bi karɔ kɔ sewurə n ta η ma rɔ wɔɔ linlihim nɩ. ^{XVII} Bɔmbɔɛ kɔ Woso a ka awɔɔ ɔ bi, yarbare firgə m, k'a ku a mim ma. K'a Woso lemim bi sa sɔ, yarbare kargu m Sent-ɛspri n'a kare awɔɔ ɔ. ^{XVIII} K'a yaa da wakati haay. K'a yaadare do haay da Sent-ɛspri daahan nɔ ɔ. A bi kɔ kan yaa bi dare ki y, k'a bir tam lɛɛ tee.... K'a yaa da wosogɔɔɔ wɔɔ haay tɔ ma sɔ. ^{XIX} K'a yaa da mɔɔ tɔ ma sɔ, kɔ Woso n a lemim da m lɛ ɔ, kɔ m a pa da kan heerkoodəbaa ki, kɔ m ho k'a nyaakom da lemim nyɩnta nɔ ɔ bi hi fast-fast. ^{XX} Mɔɔ bɔ Woso ɔ kɔ m lemim nyɩnta bi pa da, baa kɔ mɔɔ nɩ lonnoɔɔ ɔ naa. Naa minto bi, k'a yaa da Woso m mɔɔ tɔ ma, kɔ m lemim nyɩnta bi pa da amba a a ga m bi m.

Leersore

^{XXI} Tisikkɩ mɔɔ mim dɩndare awɔɔ m, k'awɔɔ n ho kɔ mɔɔ n'a bam bi dɔ. Wɔɔ danyɩ m, ɔ n'a nɔam, an nɩ Zuuba zi bam muɲɲa. ^{XXII} A nyɔɔ mɔɔ nawɔre awɔɔ ma tɔkke, k'an bi mɔɔ mim dɩnda awɔɔ m, an awɔɔ heer yo.

^{XXIII} Bi kɔ Zɩ Woso, kan Zuuba Yeezuu Krista ki m laafu kan nɔare ki, kan sɩrakare ki ka ɔ danyɩnɔ wɔɔ haay ɔ. ^{XXIV} Gɔɔɔ kɔ η nɩ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista nɔam, nɔare k'a nyare ba ɔ bi m nɔ wɔɔ, kɔ Woso n η barka da ɔ.

Ci kɔ Pol a ba FILIPII ZANNO ma

Ci kɔ Pol a ba Filipii zanno ma bi

gasuore

Pol ɪ ci bi ba. Kristazibæezanno ci b'ɔ bi, Filipii kɔ bi Pol læ ka ɔ an lemim nyɪnta bi pa da ɔ Masedɔan koro wɔɔ barla, hɔhunkare kɔ Woso a hunka m bi jɛ ɔ. (Zibæezanno Ci 16.6-40) Nyɪnta a ɔ lonnoce ɔ Rom ɔ an ci bi ba.

Ci bi ba a ɔ, k'a Filipii kristagɔɔ wɔɔ barka da, bala, η y'a da han busoo m, bi ma bi, a ɪ kɔre no ɔ. Ci bi ba a ɔ sɔ, k'a η heer yo kɔ η nɪ jum kɔkɔ Krista no ɔ, bala ηsaarhɔɔndarɔre nyɪnta ɔ gɔta dɔmum bi do ɔ, ηn'a ηsam k'a gaso Filipii kristagɔɔ sokoma bi no ɔ. A ɪ heernyɔɔ mim dɪndam ci bi no ɔ, kan kɔmare mim kɪ, muηjazerle mim kɪ.

A y'a hunkare η nɪ, a ɔ, kristagɔaa a ga m, an a ka ma k'a bɔ kɔ ɔ kan Krista muηja kɪ a musɪrbaa no ɔ, bi nyɔɔɔ n ta ɔ an cem. (Filipii zanno 3)

Pol ɪ yaa dam

Filipii kɔ kristagɔɔ m

^I Mɔɔ muηja Pol kan Timote kɪ bi, Krista Yeezuu zibæenyɪno m wɔɔ m, ci bi ba wɔɔ nawom wosogɔɔ kɔ η nɪ Krista Yeezuu no ɔ, ηnɪ Filipii kɔ ɔ ro wɔɔ ma, kan a læzanno wɔɔ kɪ kan a daahanzanno kɪ ma. ^{II} A ye wɔɔ nawom kɔ wɔɔ Zɪ Woso kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ n barka kan laafɪ kɪ ka a ɔ.

Pol yaadare

^{III} Kɔ mɔɔ tɪr m hɔɔn da awɔɔ ma, bi mɔɔ yaa da Woso m barka awɔɔ to ma. ^{IV} Kɔ mɔɔ ɪ yaa dare awɔɔ to ma, a da mɔɔ n nawom kan heernyɔɔ kɪ. ^V Bala, awɔɔ jum mɔɔ m paan... lemim nyɪnta bi padare no ɔ hallɪ a sɪηɪda ɔ an ta an her ku. ^{VI} Mɔɔ dɔ fast m ɔ: zi muηja kɔ Woso a sɪηɪda ba awɔɔ gɔr zi bi, a tam læ an tolle ba an zibæ bi do nyambɔr Krista Yeezuu wusigere hinni ɔ. ^{VII} A a ga m kɔ mɔɔ nɪ m hɔɔn da awɔɔ haay ma ncɪnaas, kɔ mɔɔ n'awɔɔ ηsam gɔta bi minto. Bala, kɔ mɔɔ nɪ lonnoce ɔ naa ɔ naa, gɛɛ kɔ mɔɔ nɪ lemim nyɪnta pa dam m n'a hunkam sɔ m ɔ, sɪra m bi, awɔɔ a na mɔɔ ma barka kɔ Woso a ka mɔɔ ɔ ncɪnaas bi no ɔ. ^{VIII} Denter m, Woso m mɔɔ kasetɪzaa, a a dɔ a ɔ, mɔɔ y'awɔɔ gɔaa haay ηsam paan... Krista Yeezuu ηsare no ɔ.

^{IX} Hɔ kɔ mɔɔ n'a yem Woso han awɔɔ to ma bi ba n nɪ: A ye mɔɔ nawom k'awɔɔ ηsare n bɪr a dam la tee..., k'awɔɔ m bɪr hɔɔre m, k'a a da ma a bɪr mim jɪ mare m. ^X K'a a da ma sɔ, a hɔ k'an muηja dɔ a bɔ kɔ zi a ba. Maam bi, awɔɔ yum muηja fast, minsi bi nyɪntare awɔɔ ma hinni kɔ Krista n nɪ zɛη ɔ b'ɔ y. ^{XI} Yeezuu Krista to ma, tɪrgabaa zibæero y'awɔɔ musɪrbaa hanm, an yɪ Woso læbɔre kan a daure kɪ.

Pol dure n a nya lemim nyɪnta bi padare ɔ y

XII M danyuno, moo le taa k'awoo n a do a o, mim ninne k'a moo yu bi, a da a o lemim nyunta bi ta lee han denter m. XIII Bala, mim bi do to ma bi, Rom cir domazanno woo kan gooo haay ki so a do n o, moo du n y'a o Krista to ma. XIV Bi woo danyuno woo panja a da ra Zuuba zuure no o, moo dure bi to ma, a a ka n heer n kookoo guta, n'n'i Woso lemim bi pa dam bi nyibee ba n n y.

XV Sira m, gooo gosunno i Krista lemim nyunta bi pa dam jumbaa kan bakomare ki no o. Bi, gosunno y'a pa dam noom hu m. XVI A pa bi da broo n nawom nsoare no o, n y'a do n o, ku moo ni lonnoe o naa, lemim nyunta bi pa dare to ma m. XVII Bi, ni goota ro woo, pa bi da broo n nawom noom kundee m, jumbaa no o, n'a gingare n o, a moo firyire bi gore dan o ncinaa lonnoe o b'o.

XVIII Baa ku n yu pa bi dam noom m gee sira ni, moo bir kom si ma y, bala, Krista lemim bi n'a pa dam. Naa to ma bi, moo yu m heer nyooe, bi moo gootam m m heer nyoo. XIX Bala, moo do moo o, naa woo... zem bi yu moo bombore, awoo yaadare kan Yeezuu Krista Espri daahan ki to ma. XX Bala, ho ku moo ni dom ma, m a ta m heer le kan m panja ki haay bi, moo le baa ku hosi nyanni n bi m nyaso y, moo goota m heerkoodebaa m. Bi, keere so naa, amba domum haay m bi, ku Krista n leboore guta yu m me o, m misorbaa no o, gee m ze no o. XXI Bala, kan moo ki, Krista m moo misorbaa, ze b'i yure i o, honyi m. XXII Bi ku moo goota tara bure o ku m misorbaa ba, a y'a kam m zi ba gooo daahan to ma. Naa minto bi, moo n a do ku kara moo n'a bo n o y. XXIII Ho huya naa ni moo gaare: Moo le taa ku m m hor, m ta m bir kan Krista ki. Bi n munja moo ma an le da paan... XXIV Bi ku moo goota tara bure o naa o so, a yure awoo daahan guta. XXV Naa to ma bi, moo do paan..., moo do moo o, moo gootam misir, m bir kan awoo haay ki k'awoo n ta lee, a bir heernyoo m sirakare no o. XXVI Ncinaa bi, ku moo m bo m bor awoo zi, awoo y'a heer nyoom a a le bo Krista Yeezuu o guta, moo to ma.

Strakare zoobare

XXVII Bi, k'a misorbaa ba amba Krista lemim nyunta bi n'a hum bi m. Maam bi ku moo wo o m bor awoo zi, gee ku moo n m da ma, moo y'awoo mim mam, m a do m o, awoo i junum koo koo a le n deem, an ni zoo bam heer deem m, ku sirakare ku lemim nyunta bi n'a kam bi n ta lee. XXVIII A bi ye junno woo n nyibee da a ma futa y. Bi n'a kare n'n'a do n o, a nyaam, b'awoo i bombore m. Bi naa do naa, a to a o, Woso zi. XXIX Bala, mimbirenyunta ku Woso a ka awoo o Krista no o bi, k'awoo n sira ka o bee n a deem y, bi k'awoo n fir yu a to ma so. XXX Awoo kan moo ki, zoo deem woo m tara o n'a bam. Zoo deem bi do moo ba biisi awoo mum la bi, bi, awoo do, a munja moo goota m m ta ra.

II

O Krista ji sa

I Zekora k'awoo n ta m kan Krista ki bi, a bir awoo heerkoodebaa dam la ra? Awoo nsoa k'a nawom bi bir awoo heer yom na? Awoo n a ze ku ra *Sent-Espri no o ra? Awoo i ku nsoam an ni ku cicir zem, gee lo? II Naa to ma bi, k'a ku ma, a a le ba deem, a bir nsoare deem m, a bir hoon deem m. Maam bi, moo heernyoo yim fasi.

III A bi hosi ba jumbaa ni y, b'a bi hosi ba k'a muhhuo hunka y, naa nyooos ba o y. Bi, gaaa biyaa n a muhha zer a muno taa, a o, n le da a m. IV A b'a ka a muhhuo daahan ma bala y, k'a a ka a muno daahan ma so. V K'a bir hoon ko Krista Yeezuu n ta m bi m kan ko ki.

VI A muhha kan Woso ki bi, n deem, bi, a n a ka ma wou... kan panha ki, k'a goota a a ga ko o kan Woso ki y.

VII Bi, a ye an ho haay to, an a ba zibaaenyi, a ba a o gaaa, am gaaa woo... ho bi m. A n yi amba gooo n ni yim bi m.

VIII A a muhha ba poore, an ye Woso ma, an tolle ba an ye an ga, b'a ze bi, ze bonyaa m, ga a o, godarkora ma.

IX Naa k'a a ba bi minto bi, Woso a gore da o, an cem haay, an to k'a ni toro haay woo... buru o bi ka ma.

X A ba a o maam ko Yeezuu to ma bi, ko kunkonno haay ko n ni brama kan tara buru o ki, tara noom ki o, n kukuru ze.

XI Ko neem haay n a bo a le ma a o, Yeezuu Krista m Zuuba, bi ni yim Zi Woso leboore.

XII M huare gooo, nyunta ko moo o kan awoo ki bi, awoo i yem Woso ma tee.... Bi, dutaa naa, moo ba kan awoo ki b'o y. Ncinaasu bi, k'a banka a ye ma gota. K'a bombore ko Woso a ka awoo o bi zi ba, nyi ba Woso m, kan mehinko ki no o. XIII Bala, Woso muhha ni zi bare awoo o, an n'a kam awoo ni letaama m kan panha ki m, k'a ho k'a ga ko o kan a hoonho ki bi ba.

XIV Ko zibaa kara n ta o, k'a ba, a bi kukur ba, b'a bi busi ka a bare no o y. XV Maam bi, awoo yim noonhuzanno, gosi bi hosi yire an a hi awoo ma y. Awoo yim Woso nyuno ko mim danhada si ba n ma y, a n ni durnya naa do gooo ko n von, nni zibonyaabonno noom bire o. Awoo a ga m, a yo n bire o am fitirero m. XVI Bala, awoo n ta misirbaa lemim bi m, an n'a pa dare n ni. K'awoo ba ncinaasu, bi n n'a kam awoo n yi moo leboore, hinni ko Krista n ni zen o b'o. Bala, bi n n'a hunkare a o, moo zibaa bi, kan moo kore bi ki n yi vam y.

XVII Awoo sirakare bi bo ko o, i o, manni awoo n'a kam Woso o. A a da ma, n ni moo ze gar, bi k'a yi maam m meeyaa bi moo na awoo sirakare manni bi ma. Bi, a yim moo ma heernyoo, bi moo yi m heer nyoom kan awoo ki. XVIII A maam so kan awoo ki, k'a heer nyoo, a heernyoo ba kan moo ki.

Pol o, k'a Timote kan Epafrodit ki nyoo

XIX Kan Zuuba Yeezuu daahan ki, moo y'a gungam ko m Timote nyoo awoo zi zoo. Maam bi, k'a b'a bo an bor, moo y'awoo mim mam so m heer kooda yi. XX Gosi vanta ba naa o, an n'a hoon dam, an ni kore awoo mim ma kan moo ki y. XXI N woo... naa, a ka n dawore a muhhuo daahan ma, n bir a kam Yeezuu Krista hoonho ma y. XXII Bi, ko Timote ni, awoo sira bi, awoo do a o, a nyunta kan moo ki amba nyi tir kan a zi ki bi m, o lemim nyunta bi zi ba. XXIII Ncinaasu bi, ko moo m mim

bɪ zaa yɪ, a muŋŋa mɔɔ n'a nyɔɔrɛ awɔɔ ma zɔɔ-zɔɔ. ^{XXIV} Mɔɔ sɪra ka Zuuba nɔ ɔ, m a dɔ m ɔ, mɔɔ zɛm sɔ awɔɔ zi b'ɔ zɔɔ.

^{XXV} Bɪ mɔɔ y'a gɪngam kɛɛrɛ mɔɔ ɔ, pakra m kɔ m Epafrodit da zaa ra awɔɔ m, mɔɔ danyɪ m, mɔɔ zibɛɛkɔɔn m, mɔɔ zoobarekɔɔn m sɔ. Awɔɔ y'a nyɔɔ mɔɔ ma, k'an b'a da mɔɔ han. ^{XXVI} A y'a ŋɔam paan... k'a a ya, a awɔɔ yɪ haay, a ma k'a ɔ, n ɔ, awɔɔ a yaaba bɪ ma bɪ, a heer a zar gɔta. ^{XXVII} Denter m, a yaaba zɛ an a yo k'a ga, Woso a cicir zɛ, b'a deem bɛɛ Woso a cicir zɛ y, mɔɔ cicir a a zɛ sɔ, kɔ mɔɔ heerzarɛ b'a da ra y. ^{XXVIII} Bɪ y'a ka mɔɔ n'a dare awɔɔ m zaa ra zɔɔ-zɔɔ k'awɔɔ n a yɪ, a heernyɔɔ ba, kɔ mɔɔ heerzar bɪ n'a bɔrɛ sɔ. ^{XXIX} K'a bɪ lee ku, k'a si kan heernyɔɔ gɔta kɪ Zuuba nɔ ɔ. K'a gɔɔɔ nɔɪnaaɔ rɔ wɔɔ da ɔ. ^{XXX} Bala, a a yo k'a ga Krista zibɛɛ bɪ tɔ ma, a a meeyaa ka zɛ ma, k'a a da ma, a zi k'awɔɔ a ga m a ba mɔɔ m bɪ ba awɔɔ bɪncɛ ɔ.

III

Krista nɪ gɔaa bam tɪrga

^I Kɛɛrɛ naa, m danyɪnɔ, k'a a heer nyɔɔ, k'awɔɔ a zɛ kɔ ra kan Zuuba kɪ bɪ tɔ ma. Meerbaarɔ kɔ mɔɔ ŋ ba kan awɔɔ kɪ rɔ wɔɔ mɔɔ m ya m nɪ sore ŋ la, bɪ naa bɪr mɔɔ kɔrɛ y, bala, a y'a dare awɔɔ han. ^{II} K'a dundo a zi kan gɔɔɔ kɔ ŋ n'a bɔnyaa bam nɔ wɔɔ kɪ, jino m, ŋɔaar baŋŋɔgasurɛ bɪ hɔdɪndarezanno m, k'a dundo a zi kan ŋ kɪ. ^{III} Wɔɔ nɪ baŋŋɔgasurɛ paan... bɪ zi bam. Bala, zu wɔɔ nawɔm Woso ɔ Sent-ɛspri paŋŋa m. Krista Yeezuu n wɔɔ lɛbɔurɛ, wɔɔ bɪr yom zɪfɔrɔ yunnɪbayɪrɔ ma k'ɔ lɛ bɔ ɔ muŋŋɔɔ ɔ y.

^{IV} A n bɔkare, mɔɔ m da ma m yo yunnɪbayɪrɔ wɔɔ duro ma sɔ. Kɔ gɔaa y'a gungarɛ a ɔ, a hɔ yɪm yunnɪbayɪrɔ wɔɔ zibɛɛ nɔ ɔ, k'a maam mɔɔ ɪ lɛ da. ^V Mɔɔ yurɛ dɔmum sinnɪyɛ hinni ɔ, m mɔɔ gasɔ ɔ baŋŋɔ ɔ. Israyɛl gɔaa paan... m mɔɔ m, Benzamen dɔ gɔaa m mɔɔ m, mɔɔ yaabɔɔ wɔɔ haay zɪfɔrɔ nɪ ŋ mɪ. Kɔ Moyiisi lɛrɔ wɔɔ zuurɛ nɪ, nyɪnta mɔɔ ɔ farizen m nɪ zurɛ ŋ ɔ paan.... ^{VI} Wɔɔ yunnɪbayɪrɔ wɔɔ kɔ mɔɔ ŋ ŋɔa gɔta bɪ, a a ka mɔɔ m fir ka kristagɔɔɔ sokoma bɪ ma. Kɔ tɪrgabaa kɔ n n'a kam ma lɛrɔ nɔ ɔ bɪ nɪ, mɔɔ nyɪnta muŋŋa fastɪ, gɔsɪ n mim yɪ k'a hɪ mɔɔ ma y.

^{VII} A n bɔkare, hɔɔ nɔɔn duro kɔ ŋ nyɔɔdɔ n ta mɔɔ ma biisi bɪ, mɔɔ ɪ dɪgarɛ ŋ ma dore hɔɔ kɛɛrɛ, Krista kɔ mɔɔ dɔ bɪ tɔ ma. ^{VIII} Sɪra m, mɔɔ ɪ dɪgam hɔ haay woo... ma dore hɔ, mɔɔ Zuuba Krista Yeezuu dɔrɛ muŋŋabaa k'a lɛ da hɔ haay ra bɪ tɔ ma. A tɔ ma m mɔɔ m hɔ haay tɔ, m nɪ dɪgam hɔɔ wɔɔ duro ma bɔtorɔ, kɔ Krista n yɪ mɔɔ hɔ haay. ^{IX} K'an a sɔ mɔɔ ɔ jilli sɔ. Mɔɔ bɪr a gungam dɔ, mɔɔ ɔ, m tɪrga Woso mɪm ɔ lɛrɔ wɔɔ zuurɛ tɔ ma y. Sɪra kɔ mɔɔ ka Krista ɔ b'ɪ mɔɔ ba tɪrga Woso mɪm ɔ. Tɪrgabaa kɔ Woso n'a kam sɪrakarɛ tɔ ma bɪ m. ^X Hɔ kɔ mɔɔ nɪ m kam ma bɪ, m ka mɔɔ nawɔm ma kɔ m Krista muŋŋa dɔ, kɔ m a mumbɔurɛ bɪ paŋŋa dɔ. Kɔ m m na ma a fryurɛ nɔ ɔ, kɔ m bɔ kɔ ɔ kan kɪ a zɛ bɪ nɔ ɔ. ^{XI} K'an bɪr yurɛ ɪ ɔ, mɔɔ bɪ m da ma sɔ, m bɪ m mɪm bɔ ɔ gɛɛnɔ bire ɔ.

U bra si hɔ k'ɔ n'ɔ gɪngaan zi

bɪ tɔ ma

^{XII} Mɔɔ n a hɪ mɔɔ ɔ, mɔɔ hɔ kɔ mɔɔ nɪ m kam ma bɪ yɪ m wɔ ɔ wa. Gɛɛ, mɔɔ m ba muŋŋa fastɪ wa. Bɪ, m tɔ mɔɔ nawɔŋ ɔ, kɔ m brasire

ganwore bi ku m wo u, bala, Krista-Yeezuu moo ku a wo u. XIII Ayy... m danyino, moo bir a gungare m u, moo brasire ganwore bi ku m wo u y. Bi ho deem moo n'a bam, ho k'a ba an cem bi bo moo nawore m no u, m ni m toh u ko m ho k'a ni lee bi ku. XIV M to moo nawoh u, ko m ho ko n y'a cunta woo m lee bi ku. Brasire ganwore ko Woso woo bir ma Krista Yeezuu no u, k'a b'a ka woo u arzana u bi m.

XV Woo gsoo k'u yaa ka sirakare no u ro woo, u bir hoondare deem naa m. Bi, k'awoo y'a hoon dare a ho, mim naa do no u, Woso y'awoo hoon gum ma. XVI Bi, ho k'an ta u bi, u goota u bir tam lee kan ko ki, ho ko woo do bi no u.

XVII M danyino, awoo haay k'a moo hobaa sa, k'a diga gsoo ko n n'a musrbaa bam am woo m no woo ma, woo hobaa n y'a sa. XVIII Gsoo guta, n'n'a musrbaa bam i u, Krista godarkora bi junno m. Moo hi awoo m ho galle m hoka, m m ya m ni som la keere kan nyikore ki. XIX Gsoo woo duro nyamborle bi, nyaanle m, n no ni n woso, ho k'a nyannu n ta u bi n n leboore, durnya naa do ho n'n'a hoon dam ma bala. XX Bi ko woo ni, woo ko bi m arzana m. Woo bomborezaa, Zuuba Yeezuu Krista ko woo ni dom ma bi, a to a nawom arzana u b'u an bor. XXI K'a bi bor, a woo mero ko n ni panjawar no u ro noom lorle, an n ba, an a munja leboore me bi m. Naa ba a nawom panja k'an ta m k'a a so ho haay u bi m.

IV

Dondorero

I Ncinaasu bi, m danyino nsoarero, k'a jim kookoo Zuuba no u. Moo le taa ko m m ya m awoo yi, moo heer i nyoom awoo to ma, awoo m moo zibee bi nyoodo.

II A ye moo nawom kan m heer ki haay Evodi kan Sintisi ki han, ko n ni ko ma munja, Zuuba no u. III Bi, ubi k'i m moo zibeeoon paan... bi, i da n han, bala, n y'a na moo ma u zoo ba lemim nyunta bi pa dare no u. Lanno noon duro, kan Kleman ki, kan moo zibeeoonro vantoo woo ki y'a na moo ma u zoo bi ba. N haay toro i musrbaa ci b'u.

IV K'a bir a heer nyoom Zuuba no u, domum haay. Ko m m ya m so ra, k'a bir a heer nyoom.

V K'a bir bogu-bogu kan gsoa woo... ki. Zuuba wusigere domum a zo. VI A b'a heer ko hosti mim ma y, bi mim haay no u, k'a ho k'awoo le n taa ma bi ye Woso han, a a wo zunze m, bi, k'a yaa dam barka so. VII Maam bi, Woso y'a laafu k'a cem ho haay ko gsoa n'a hoon dam ma bi han bi kare awoo u. Bi laafu bi do dare awoo heerlo kan awoo hoondarero ki ma Krista Yeezuu no u.

VIII M danyino, ho k'a goota moo n'a hire awoo m bi ba n ni: K'a a to u a bir ho k'an sira, an ta daure m, an turga m. A a to u a bir ho k'an munja, an a ga nsoare m, a goredaure n ta u, ho ko zorebaa m fasi, an a ga leboore m bi m. IX Ho haay k'awoo dunda moo zi, a si, a ma, gee a yi moo gur zi bi, k'a sa a zi ba m. K'awoo ba maam, Woso k'a ni heer laafu kam woo u bi bam bir kan awoo ki.

Pol i Filipii zanno barka dare

X Moo m heernyoo guta Zuuba no u, k'awoo a ya, a a da moo han bi to ma. Moo do moo u, awoo y'a hoon dam moo ma ho, bi, daahan bi domum b'i n'a a zaa ka y. XI Ho bee i jira moo u, moo ni meer bi bare

ncunaas y. Bala mɔɔ minkə m, m nɪ m zergam hɔ kɔ mɔɔ n ta m bɪ rɛ, k'a gɔta gɛɛ k'a poore, a bɪ mim kan mɔɔ kɪ y. ^{XII} Mɔɔ wɔ ɔ, m nɪ m misɪrbaa bam nɔzaabaa nɔ ɔ, mɔɔ wɔ ɔ, m n'a bam sɔ hɔtaɔrɛ nɔ ɔ. Lɛɛ haay ɔ, wakati haay nɔ ɔ, mɔɔ m da ma m misɪrbaa ba, kɔ mɔɔ hɔ bɪ an m ka, gɛɛ kɔ nɔ ɪ mɔɔ zem, hɔtaɔrɛ nɔ ɔ, gɛɛ hɔjurare nɔ ɔ. ^{XIII} Mɔɔ m da ma, m naa haay ba, Krista k'a nɪ paŋŋa kam mɔɔ ɔ bɪ tɔ ma. ^{XIV} Bɪ, a da k'awɔɔ ɔ mɔɔ han m kɔrɛ nɔ ɔ naa, awɔɔ ba muŋŋa.

^{XV} Filipii zanno, awɔɔ dɔ a ɔ, m hɔr kɔ mɔɔ ɔ Masedɔan kɔ ɔ, lemim nyinta bɪ pa dare suŋŋida dɔmum ɔ bɪ, awɔɔ y'a deem ɪ nyinta kristagɔɔɔ sokumarɔ wɔɔ barla, a a da mɔɔ han, hɔ ka kɔ ɔ bɪ nɔ ɔ. ^{XVI} Baa kɔ mɔɔ nyinta Tesaloniki ɔ bɪ, awɔɔ daahan nyɔɔ mɔɔ ma gallem hɔka, hɔ k'a jira mɔɔ ma dɔmunno ɔ. ^{XVII} M ka bɛɛ mɔɔ nawom ma kɔ n nɪ bɪr hɔ kare m ɔ y. Bɪ, m ka mɔɔ nawom ma, k'awɔɔ n hɔ k'awɔɔ ba bɪ nyɔɔɔɔ yɪ gɔta. ^{XVIII} Hɔ k'awɔɔ ka haay bɪ, mɔɔ yɪ, a bɔ hɔ kɔ mɔɔ le n taa bɪ la m. Hɔ k'awɔɔ ka Epafroditi ɔ k'an b'a ka mɔɔ ɔ bɪ, mɔɔ yɪ, hɔsɪ n jira mɔɔ ma dɔ y. Ganwɔrɛrɔ k'awɔɔ ŋ ka mɔɔ ɔ bɪ, bɔ ŋ y'a a ɔ kɔ rɛ kan manɪ k'a ji n nyinta Woso ma, an a ŋsa an a si kɪ. ^{XIX} Bɪ, mɔɔ Zɪ Woso hɔnyɪ gɔtabaa cem haay, a hɔ k'a jira awɔɔ ma haay kare awɔɔ ɔ gɔta, Krista Yeezuu tɔ ma. ^{XX} Bɪ, kɔ wɔɔ Zɪ Woso n lɛbɔrɛ yɪ dɔmum haay. Amina.

Leersore

^{XXI} K'a yaa da wosogɔɔ kɔ ŋ nɪ yem Krista Yeezuu ma rɔ wɔɔ m. Wɔɔ danyɪnɔ kɔ ŋ nɪ kan mɔɔ kɪ rɔ wɔɔ ɪ yaa dare a m. ^{XXII} Wosogɔɔ wɔɔ haay ɪ yaa dare a m, an le da bɪ, Rɔm cir hargɔɔ wɔɔ ɪ yaa dare awɔɔ m.

^{XXIII} Bɪ, kɔ Zuuba Yeezuu Krista barka n bɪr kan awɔɔ kɪ.

Ci kɔ Pol a ba KOLɔɔSI ZANNO ma

Ci kɔ Pol a ba Kolɔɔsi zanno ma bi

gasɔɔre

Pol ɪ ci bi ba. A ba a ɔ Efɛɛzi zanno ci bi bare dɔmum ɔ. Kolɔɔsi kɔ bi, Pol muɲɲa n ta b'ɔ y, a zibækkɔɔn deem k'a tɔ m Epafras kɔ m, b'i lemim nyɪnta bi pa da ɔ sɔ.

Ci bi ba Pol ɔ, bi ma bi, a ɪ lɔnnɔɔɛ ɔ Rɔm ɔ. Ci bi ba a ɔ, k'a Kolɔɔsi gɔɔɔ wɔɔ bɔ zaa ɔ ɔ, kɔ η bi zu ηɔaarihɔdɔndare ɔ y, bala, gɔɔɔ ɪ ba hi η nɪ, η ɔ, pakra m kɔ η nɪ fir ka a muɲɲɔɔ ma ziro ba, kan baɲɲogasɔre ki, minno vantɔɔ ki. Bi y'a ka Pol n ci ba k'a hi ηnɪ a ɔ, Yeezuu Krista bala nɪ gɔaa bɔmbɔm fasi.

Ci b'i mɪsɪrbaa kɔ kristagɔɔɔ a ga m ηn'a ba bi hɪnkam. Bi, Krista wɔɔ ɔ ga m ɔ yo ma, ɔ gɔɔta kan ki dɔmum haay, an nɪ wɔɔ yɔm lombaa do haay wɔ ɔ.

Pol ɪ yaa dam Kolɔɔsi zanno m

^I Mɔɔ muɲɲa Pol, Woso ɪ mɔɔ bɔ ɔ kɔ m yɪ Krista Yeezuu zibæzzaa. Mɔɔ kan wɔɔ danyɪ Timote ki m nɪ ci bi bare awɔɔ ma. ^{II} Awɔɔ, kɔ wosogɔɔɔ n'a mɪ, an nɪ Kolɔɔsi ɔ rɔ wɔɔ, wɔɔ danyɪnɔ n'awɔɔ m Krista nɔ ɔ, awɔɔ ɪ tare a lɛ ra. A ye wɔɔ nawɔm kɔ wɔɔ Zɪ Woso n barka kan laafɪ ki ka awɔɔ ɔ.

Pol ɪ Woso barka dam Kolɔɔsi zanno tɔ ma

^{III} Kɔ wɔɔ ɪ yaa dam Woso m awɔɔ tɔ ma, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista Zɪ bi, wɔɔ ɪ yaa dam nɪ barka dɔmum haay. ^{IV} Wɔɔ ma denter n n'awɔɔ sɪra ka Krista Yeezuu ɔ mim hum, kan ηɔare k'awɔɔ n ta m wosogɔɔɔ wɔɔ haay tɔ ma bi mim ki. ^V Awɔɔ ɪ sɪrakare m, a n nɪ ηɔare m, bala, Woso hɔ cɪnta awɔɔ m arzana ɔ, awɔɔ n a ta a heer lɛ. Bi lemim nyɪnta kɔ n y'a pa da awɔɔ m, a m sɪra lemim b'i taaherle bi do ka awɔɔ ɔ. ^{VI} Lemim nyɪnta bi do ɪ tam durnya lɛɛ haay ɔ, an nɪ nyɪ dam, an n'a kɛrgum lɛɛ ra, amb'a a ba awɔɔ zi, Woso barka mim k'awɔɔ ma bi dɔmum ɔ saa..., a b'a dɔ a ɔ, barka paan... m bi. ^{VII} Wɔɔ zibækkɔɔn Epafras naa do dɪnda awɔɔ m, wɔɔ gɔaasɪba m, Krista zibænyɪ m, a m taalerazaa, zi bi ba a nawɔm kan awɔɔ ki wɔɔ bɪnce ɔ. ^{VIII} A ɪ ηɔare kɔ *Sent-Espri a da awɔɔ heer ɔ bi mim hi wɔɔ m.

^X Bi y'a ka, hinni kɔ wɔɔ naa ma ɔ bi tekka ma, wɔɔ ɪ yaa dare awɔɔ tɔ ma dɔmum haay. A ye wɔɔ nawɔm Woso han, k'an a ka k'awɔɔ n a hɔɔnhɔ dɔ muɲɲa, a bir Sent-Espri mindɔre m kan a hɔdɔre ki m. ^{XI} Maam bi, awɔɔ y'a dam ma, a mɪsɪrbaa k'a Zuuba nɔ yɪ bi ba, a hɔɔnhɔ bare nɔ ɔ. Naa n'a kam awɔɔ n zi muɲɲa do haay ba, a ta lɛɛ Woso dɔre nɔ ɔ. ^{XII} Wɔɔ y'a yem han sɔ k'an awɔɔ paɲɲa da ra, a muɲɲa paɲɲa k'a cem hɔ haay han bi m. K'awɔɔ n a da ma a bir a tɔntɔɲ ɔ, a bɔr a ma hɔ haay nɔ ɔ. ^{XIII} K'a Zɪ Woso barka da kan heernyɔɔ ki, a ɪ zaa ka k'awɔɔ n hɔjirle yɪ kan a gɔɔɔ wɔɔ ki lɛɛgure nɔ ɔ. ^{XIII} A wɔɔ yɔ monsigɛ paɲɲa wɔ ɔ, an ta wɔɔ m a Nyɪ k'a n'a

ησaam bi cirbæθ nθ σ. ^{XIV} A Nyi bi tθ ma m, Woso wθθ bθmbθ, an wθθ mimbθnyaarθ sugur ka wθθ σ.

Yeezuu zε wθθ zε kθ ra kan Woso ki

^{XV} Gθst bir Woso yire y,

bi kθ gθaa Yeezuu yi,

k'a lonlo Woso maam.

A m lεεkarezaa an ni hθ haay

kθ Woso a da bi burθ σ.

^{XVI} Bala, zu Woso σ kθ σ kan ki

an hθ haay da,

brama σ kan tara burθ σ ki,

hθθ kθ η ni yim mim σ

kan hθθ kθ η bir yim ki,

cirbæθro, kan lεεsorezanno ki,

lεεzanno ki, paηηazanno ki.

Zu Woso σ kθ σ kan ki

an hθ haay da,

an a ka σ, an a so σ.

^{XVII} A ι lεε ka an ta σ,

hθ haay lεε,

a tθ ma m hθ haay n gθθta an a bince σ.

^{XVIII} A miηηa n a gθθθ wθθ sokoma bi minzaa.

A m lεεkarezaa,

a ι lεε ka an a mim bθ σ gθθno bire σ,

k'a gθθta a bir hθ haay lεε,

hθ haay nθ σ.

^{XIX} Bala, Woso miηηa y'a ηθα

k'an yi an a miηηa m jilli.

^{XX} Woso a cunta,

k'a hθ haay zε kθ ra kan a ki

a Nyi bi tθ ma,

hθθ kθ η ni brama kan tara burθ σ ki,

ga k'a σ godarkora ma bi tθ ma.

^{XXI} B'awθθ, awθθ nyunta biisi a m laato Woso ma, zibæθ bunyaarθ

k'awθθ n'a hθθn dare η ma, a ni η bam nθ wθθ a ka, awθθ n a ba

a junnθ. ^{XXII} Kεεε naa, Woso awθθ zε kθ ra kan a ki a Nyi bi k'a ga

mesim nθ σ bi tθ ma. A ba a σ maam, k'awθθ n bi jum a lεε, k'awθθ

n bir miηηabaa nθ σ, kθ minsi bi nyunta awθθ gor zi y. Kθ gθst bi

mim yi k'a hi awθθ ma y. ^{XXIII} Bi, a y'awθθ ma k'awθθ n gθθta a bir

sira kam, a jum kθθkθθ, a b'a to kθ hθst n awθθ gθ taatheerle kθ lemim

nyunta k'awθθ ma b'a ka awθθ σ bi ma y. N lemim nyunta bi do pa da

gθaa haay m durnya nθ σ, bi mθθ miηηa Pol, m ba mθθ σ a zibæθnyi.

Zi kθ Pol n'a bam

^{XXIV} Kεεε naa, mθθ yi m heer nyoom fir kθ mθθ n'a yim k'awθθ n

daahan yi a nθ σ bi tθ ma. Bi, mθθ gθθta m ni Krista furyire bi yire m

mε σ, a mε bi tθ ma, naa k'a hi a σ, a gθθθ wθθ so kθ ma. ^{XXV} Zibæθ kθ

Woso a da mθθ wθ σ kθ m a ba k'awθθ n daahan yi bi tθ ma m, mθθ

ni m ba kristagθθθ sokoma bi zibæθnyi, kθ m Woso lemim bi pa da

jilli, gθaa haay m. ^{XXVI} Lemim bi do bi, hθ kθ Woso a nyaakom da biisi

tee... bi m. Bi kεεε naa, Woso a hunka a gθθθ wθθ m. ^{XXVII} A ηθα a σ,

k'a gθθθ wθθ m hθ k'a a nyaakom da, am guta, a gore n ta σ, k'a ka do

vantoo haay o bi do. Ho bi do ba n ni: Krista y'awoo heer o, k'a maam, awoo i taaherle m, a o, a nyintam Woso leboore no o. ^{XXVIII} Ncinaas ni, woo ni Krista pa dam gaaa haay m. U ni gaaa biyee bo n zaa o, o ni ho dundam gaaa biyee m, mindore haay no o. K'a ka ko gaaa biyee n yi amba Woso le n taa bi m Krista zekora no o. ^{XXIX} Naa moo ni m kam ma, bi y'a ka moo ni zi bam, m ni zoo bam Krista panja k'a ni kan moo ki, an ni zi bam moo m'isirbaa o bi m.

II

^I Moo le taa k'awoo n zoo kooda ko moo n'a bare awoo to ma, kan Lawodisee zanno ki to ma, kan g'oo cir ko ni n moo yi a mum m f'igaa ro woo ki to ma bi do. ^{II} Zoo bi ba moo nawom, ko ni ni heer koodo yi, ko ni le n bir deem noore no o, ko ni ni sira do fasi, ni ni heer koodo yi a no o. Maam bi, ni ho ko Woso a nyaakom da biisi ni dom. Ho bi do bi, Krista m. ^{III} A m'ijja n ta mindore honyi haay woo... kan hodore haay woo... ki m.

^{IV} Naa hi moo nawom, ko g'oo bi bra bumba awoo m meerbaa nyintoo ni y. ^V Sira m, moo ba b'u kan awoo ki y, bi moo heer i kan awoo ki, m ni m heer nyoom k'awoo ni junim kan ko ki k'oo ko a sira ka Krista o no o bi to ma.

O g'oota sirakare hodindare no o

^{VI} Ncinaas bi, k'awoo Krista Yeezuu si k'an yi a Zuuba bi, k'a bir tam lee tee... kan ki a zekora no o. ^{VII} K'a jim k'oo ko a yaa ka a no o, a a m'isirbaa bi do ra am ee ho bi m. A nyaso a sirakare bi m k'oo ko, amba n y'a dunda awoo n bi m, a bir yaa dam Woso m barka kan a heer ki haay.

^{VIII} K'a a dundo a zi, ko g'oo bi bra bumba a m, g'oo hodore yaarsu ni y. G'oo minkom hodore m, durnya panjazanno ko ni bir yum no woo ho m, a n a to Krista zi y. ^{IX} Bala, Woso k'an lonlo haay bi, Krista maam so a mesim no o. ^X K'awoo a ze ko ra kan ki bi, awoo i ho haay m, a m'ijja ni leezanno kan panjazanno ko ni bir yum mum m no woo burə o.

^{XI} K'awoo a ze ko ra kan ki bi, n y'awoo gaso banjo o, bi g'oo banjogasore bi bee y, Krista y'awoo gaso banjo bi do o, awoo yo k'a o mesim k'an awoo dam mimbonyaa bare ma bi wo o bi m. ^{XII} Batem ko n y'a ka awoo o bi, awoo bir n y'a o kan Krista ki, awoo n a mum bo o kan ki so, k'awoo sira ka Woso panja k'a mum bo o g'eeo bire o bi to ma m. ^{XIII} Biisi bi, g'eeo n'awoo m a mimbonyaaroo woo to ma, k'awoo ba z'uforo do barla bi to ma so.

Bi, keere naa, Woso awoo mum bo o kan Krista ki, an woo mimbonyaaroo haay sugur ka woo o.

^{XIV} Biisi bi, woo i koroma no o, ko woo n zu Woso lero woo o bi to ma, bi Krista bi, a mim k'a ni woo yum woo koromaro woo to ma bi ciro woo zaar ba,

a wo a o godarkora ma.

^{XV} A leezanno kan panjazanno ko g'oo bir ni yum no woo panja da, an nyannu da ni ma garga ra, ko g'oo n ni yi, a bor ni la, an ni g'ingata a je o, an yirbe si ni ni.

^{XVI} Ncinaas bi, a b'a to g'oo n'awoo dodo yar, h'obire, gee homire, gee cibaroo bire mim ma, gee mom daaro kan *saba domunno ki mim ma y. ^{XVII} Hoo noon duro haay bi, hoo ko ni y'a ga m ni bir lo woo ni'a

hunkam, hoo paan...ro bee ni η mi y. Ho paan... bi, Krista m. ^{XVIII} A b'a to gosi n a ka a ter bombore bi ma y. Goo ko η n'a me dam kore ma, ηn'i yaa dam malekaro m, ηn'i hohunkarero mim dundam can ro woo m. Munnabusurezanno ni η mi vam, a hoon η n'a dare am gooo ho bi m. ^{XIX} N n goota n a kosi Krista ma y, an bokare, bi m minzaa. Krista to ma m, me bi jilli ni torle yum, an n'a kam me bi n deem, me bi mesiro kan a kunero ki to ma, an ni mam amba Woso le n taa bi m.

^{XX} K'awoo gunga kan Krista ki bi, durnya panjazanno ko η bir yum no woo n a so awoo o do y, bo m keere awoo n'a misirbaa bam i o, durnya gooo n'awoo ni? Bo m awoo ni yere gooo n'awoo dam lero zuure o? ^{XXI} N n'a hure awoo m, η o: I bi ho naa do sa y, i bi naa da i le ma y, i b'i wo da naa do ma y. ^{XXII} Lero noon duro haay gooo hoo m, hoo ko gooo ni zi bare η ni, ηni nyam mim ηn'a dundam. ^{XXIII} Stra m, ko goaa diga lero noon duro ma, b'a o hoontare hoo m, bala, η y'a hure η o, gooo n yaa da, ηn'a munnoo zer, ηni fir ka a munnoo ma, an bokare, nawonno haay naa, η bir a dam goaa han k'an bor a mesim letaamaro ma y.

III

U o ka arzana hoo ma

^I K'awoo a mim bo o kan Krista ki gaeno bire o bi, k'a ka hoo ko mim o hoo m no woo ma, lee ko Krista n ta o Woso bisi ra o bi hoo woo. ^{II} K'a bir a hoon dam arzana hoo ma, a b'a hoon da durnya hoo ma y. ^{III} Bala, awoo gunga, awoo misirbaa n'a nyaakom da Woso zi kan Krista ki. ^{IV} Ko Krista n'awoo misirbaa bi, k'a b'a hunka, a y'awoo hunkam so kan a ki, a nyinta a leboore no o.

^V Ncinaas bi, k'a ho ko tara bure ho m an awoo misirbaa o bi ze. Hoo woo duro ba n ni: Jaandare m, lanno gee yaaro bare m, letaamaro bonyaro ko η n'a som gooo o m, mesim hoonho kama m, munnyoo m, munnyoo bi, *wosobaawonno yaadare do vanta m bi. ^{VI} Hoo noon duro ni zem Woso nomaa m gooo [ko η bir yem Woso ma ro woo] zi. ^{VII} Naa awoo n'a bam biisi a misirbaa no o.

^{VIII} Keere naa, k'a a bo hoo noon duro o haay. A bi nomaa ba y, a b'a heer der y, a bi bonyaabaa ba y, a bi sonso wo y, a bi dintim meerbaaro ba y. ^{IX} A bi njaar ba ko ni y, bala, awoo a bo a misirbaa gusire b'o, kan a zibero bonyaro woo ki o. ^X Misirbaa daa awoo n ta m keere, misirbaa bi do, a lor a nawom tee... an ni kom ko o kan a darezaa bi ki. Yi a nawore ncinaas awoo n Woso bi do fast. ^{XI} Ncinaas bi, jirebore ba o do, ziforo bire o kan do wantoo gooo ki y, gooo ko η gaso banho o kan gooo ko η n gaso banho o ki bire o y, jirebore bahodonno kan pooyaa gooo ki bire o so y, b'a ba lonno kan soammunazanno ki bire o y. Bala, Krista i le da haay, an ni gooo k'a so η o ro woo haay heer o.

^{XII} K'awoo ni wosogoo woo barla bi, Woso y'awoo nja, an awoo bo o k'a a so awoo o. Bi to ma bi, k'a bir ko njaare m, a bir munnabaa bam ko m, a bir munnazerle m, kan bogu-bogudabaa ki m, boraama ki m. ^{XIII} K'a bir yem ko ma, bi ko goaa i mim m kan a mim ki, k'a sugar ka ko o. Amba Zuuba sugar ka awoo o bi, k'a ba maam so. ^{XIV} A n cem woo... bi, k'a bir njaare m, bala, njaare ni ho haay nam ko o paan... ^{XV} K'a ka ko heer laafi ko Krista n'a kam bi n a so awoo heerlo woo o.

Awɔɔ bir Woso ɔ naa tɔ ma, k'awɔɔ n yɪ deem. K'a bɪr yaa dam Woso m barka. ^{XVI} K'a Krista lelim bɪ da a heer ɔ jilli. K'a bɪr hɔ dɪndam kɔ m, a bɪr kɔ bɔm zaa ɔ, hɔɔntaure m. K'a bɪr laa lɔm, laarɔ ciro wɔɔ nɔ ɔ, kan mim ma laarɔ wɔɔ kɪ, laa kɔ *Sent-Espri a da a heer ɔ haay kɪ. A laa bɪ lɔ nɔnaaɔ, a Woso barka da kan a heer kɪ haay. ^{XVII} Kɔ bɔ awɔɔ n'a bam, gɛɛ kɔ bɔ awɔɔ n'a hɪm, k'a ba Zuuba Yeezuu tɔ ma, a bɪr Woso barka dam a tɔ ma.

Kristagɔɔɔ mɪsɪrbaa kan kɔ kɪ

^{XVIII} Lanno wɔɔ, k'a yɛ a zino wɔɔ ma, amba a ga m Zuuba zuure nɔ ɔ bɪ m.

^{XIX} Zino wɔɔ, k'a a lanno wɔɔ ŋɔa, a bɪ nyaa ba kan ŋ kɪ y.

^{XX} Nyɪno wɔɔ, k'a a zɪrɔ wɔɔ lɛ si hɔ haay nɔ ɔ, hɔ kɔ Zuuba n'a ŋɔare awɔɔ gɔr zi bɪ n naa.

^{XXI} Awɔɔ k'a m zɪrɔ wɔɔ, a b'a nyɪno wɔɔ da nɔmaa ma y, ŋ heer y'a a zar.

^{XXII} Lanno wɔɔ, k'a zu a sourezanno wɔɔ lɛ ɔ, hɔ haay nɔ ɔ. A bɪ ŋ zi ba dundo kɔ ŋ nawɔre a zi tɔ ma, kɔ ŋ n'a lɛ bɔ a ɔ y. Bɪ, k'a ŋ zi ba kan a heer kɪ haay, k'awɔɔ nɪ Zuuba gore dan ɔ bɪ tɔ ma. ^{XXIII} Kɔ bɔ zi awɔɔ n'a bam, k'a ba kan a heer kɪ haay, ɪ ɔ, Zuuba zi awɔɔ n'a bam, gɔɔɔ hɔ bɛɛ y. ^{XXIV} Awɔɔ dɔ a ɔ, Zuuba nɪ ganwɔre awɔɔ ma, awɔɔ hɔ k'a cɪnta a gɔɔ m arzana ɔ bɪ yɪm. Awɔɔ Minzaa bɪ n Krista m, a zi awɔɔ n'a bam. ^{XXV} Gɔaa k'a n'a bɔnyaa bam bɪ, Zuuba y'a zi bɔnyaa bɪ yawora bam nɪ, a bɪr gɔɔɔ jirɛ bɔre y.

IV

^I Awɔɔ, kɔ lanno sourezanno n'awɔɔ n nɔ wɔɔ, k'a tɪrgabaa kan sɪra kɪ zi ba kan a lanno wɔɔ kɪ, a dɔ a ɔ, awɔɔ mɪŋŋɔɔ sɔ, awɔɔ soorezaa ta ɔ, an nɪ arzana ɔ.

Dɔndɔrɔ kan meerbaa nyambɔrɛ kɪ

^{II} K'a bɪr yaa dam tee... a b'a zu a ɔ y, k'a bɪr Woso barka dam. ^{III} K'a yaa da wɔɔ tɔ ma sɔ, kɔ Woso n a ka k'ɔ toore mɪŋŋa yɪ, ɔ a lelim bɪ pa da gɔɔ m. K'ɔ Krista mim k'a n dɔ biisi bɪ pa da, bɪ tɔ ma m mɔɔ nɪ lannoɔɔ ɔ. ^{IV} Kɔ m a pa da kɔ n a jɪ ma paan..., amba mɔɔ m ga m, m a ba bɪ m.

^V K'a dundo a mɪsɪrbaa bare zi gɔɔɔ kɔ kristagɔɔɔ bɛɛ n ŋ mɪ rɔ wɔɔ bire ɔ. K'a a tɔ ɔ kan hɔ k'a a ga bare m kɪ wakati haay. ^{VI} K'a ka k'a meerbaa n bɪr mɪŋŋa, yɛ n bɪr ta ma. Kɔ laakarɔ gɔɔɔ n'a dare a han, k'a nyɪbɔre dɔ a bɔ ŋ nɔ, amba a ga m bɪ m.

Leersore

^{VII} Kɔ mɔɔ mim bɪnce nɪ, wɔɔ danyɪ ŋɔarezaa Tisikkɪ zem b'a dɪnda awɔɔ m haay. Zuuba zi a n'a bam taalera m, mɔɔ zibækkɔɔn m Zuuba zibæ bɪ nɔ ɔ. ^{VIII} A nyɔɔ mɔɔ nawɔre awɔɔ ma tɔkke k'an bɪ wɔɔ mim dɪnda awɔɔ m, an awɔɔ heer yo. ^{IX} Wɔɔ danyɪ Onezim, awɔɔ gɔaa deem m, a zem kan Tisikkɪ kɪ sɔ. Taalerazaa m, wɔɔ n'a ŋɔam. Ŋ nɪ hɔ k'a nɪ naa ɔ haay dɪndare awɔɔ m.

^X Aristarkɪ k'a nɪ kan mɔɔ kɪ lannoɔɔ ɔ naa ɔ b'ɪ yaa dare awɔɔ m. Barnabas danyɪ Markɪ b'ɪ yaa dare a m sɔ. Mɔɔ lɛɛ ka m a hɪ awɔɔ m m ɔ, k'a lee ku awɔɔ zi b'ɔ k'a si mɪŋŋa, k'a ba maam denter. ^{XI} Yeezuu kɔ n so ra n n'a birm Zistus b'ɪ yaa dare a m. Gɔɔɔ kaakɔrɔ nɔɔm y'a

minto n zuɔfoɔ, ɛn'ɪ zi bam kan mɔɔ kɪ Woso cirbɛɛ bɪ tɔ ma. Zuɔfoɔ kɔ ɛ sɪra ka Yeezuu ɔ rɔ wɔɔ barla, ɛ yɪ mɔɔ heer wɔtam gɔta.

^{XII} Awɔɔ kɔrɔ gɔaa Epafraɔ ɪ yaa dare a m. Krista Yeezuu zibɛɛnyɪ m an nɪ zoo bam awɔɔ tɔ ma yaadare nɔ ɔ. K'awɔɔ n jum kɔɔkɔɔ, a ma Woso zaa bɪ ra, K'a Woso hɔɔnhɔ haay dɔ a ba. ^{XIII} Mɔɔ sɪra bɪ, m a dɔ m ɔ, a ɪ kɔm gɔta awɔɔ tɔ ma, kan Lawodisee zanno kɪ, Hierapolis zanno kɪ tɔ ma sɔ. ^{XIV} Wɔɔ gɔaasɪba Likki k'a m loɔtɔr bɪ, kan Demas k'ɪ yaa dare a m.

^{XV} K'a yaa da wɔɔ danyɪnɔ kɔ ɛ nɪ Lawodisee ɔ rɔ wɔɔ m, kan Nɪnfa kɪ m, kan kristagɔɔɔ kɔ ɛ n'a som kɔ ma a har ɔ rɔ wɔɔ m. ^{XVI} K'awɔɔ mɔɔ ci bɪ karɪnda ba, k'a ka Lawodisee kristagɔɔɔ sokɔma b'ɔ, kɔ ɛ n'a karɪnda ba sɔ. K'awɔɔ n ci k'a n'a tom Lawodisee ɔ bɪ karɪnda ba sɔ. ^{XVII} K'a hɪ Arsiɔ m a ɔ, an dundo a zi kan zibɛɛ kɔ Zuuba a ka ɔ bɪ kɪ, an a tɔ ɔ an zi bɪ ba mɪɲɲa.

^{XVIII} Mɔɔ mɪɲɲa Pol nɪ leersore yaa bɪ dare gɔrsɪra nyambɔrɛ m zim, a ba n nɪ: K'a tɔ da a nɔ ɔ, a dɔ a ɔ, loɔnɔɔɔ mɔɔ n ta ɔ.

Bɪ kɔ Woso barka n bɪr kan a kɪ.

Ci lɛɛkare hɔ kɔ Pol a ba TESALONIKI ZANNO ma

*Ci lɛɛkare hɔ kɔ Pol a ba Tesaloniki zanno ma bi
gasɔɔre*

Pol ɪ ci bi ba. Ci naa do m lɛɛkare ci Pol n a ba kristagɔɔɔ ma, an nɪ gɔaasɪbabaa daa ci bi nɔ ɔ. A ba a ɔ, kristagɔɔɔ kɔ η nɪ kɔ kɔ n n'a hɪm ma Tesaloniki ɔ rɔ wɔɔ ma. Kɔ bi do Masedɔan kɔ an ta ɔ.

Ci bi ba a ɔ, k'a Tesaloniki sɪrakarezanno wɔɔ paŋŋa da ra, bala, a ɪ Woso lemim pa da η nɪ, an yɪ ma pakra k'a n'a hɔr jɪnno kɔ η nyɪnta b'ɔ rɔ wɔɔ tɔ ma. (Zibɛɛzanno Ci 17.1-10)

Ci bi nɔ ɔ, a y'a heer nyɔɔm Tesaloniki sɪrakarezanno wɔɔ minto, bala, η yɪ dɔm Yeezuu zere hɪya hɔ bi ma. N y'a hɔɔn dare a gɔɔɔ kɔ η gɪnga rɔ wɔɔ mim ma, a yɪre η ma lɔnlo gɛ. Pol ɪ kristagɔɔɔ mumbɔɔre bi mim tɔ dare η nɔ ɔ, kɔ η b'a heer zar y.

Pol ɪ yaa dam Tesaloniki kristagɔɔɔ m

^I Mɔɔ muŋŋa Pol, kan Silas kɪ Timote kɪ, wɔɔ nɪ ci naa do bare awɔɔ ma. Awɔɔ k'a m Tesaloniki kristagɔɔɔ wɔɔ, Zɪ Woso kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ n'a so awɔɔ ɔ rɔ wɔɔ, a ye wɔɔ nawɔm kɔ Woso m barka, kan laaftɪ kɪ ka awɔɔ ɔ.

Tesaloniki gɔɔɔ sɪra ka Woso ɔ kasetɪ

^{II} Wɔɔ yaa dare nɔ ɔ haay, wɔɔ ɪ yaa dam awɔɔ tɔ ma, ɔ nɪ Woso barka dam dɔmɪm haay awɔɔ minto. ^{III} Wɔɔ y'awɔɔ sɪrakare zibɛɛ tɔ dare ɔ nɔ ɔ tee... wɔɔ Zɪ Woso lɛɛ, kan ŋɔare k'awɔɔ n ta m bi tontɔɔre zibɛɛ kɪ, kan taaherle k'awɔɔ n ta m kɔkɔɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista nɔ ɔ bi kɪ. ^{IV} Ɔ danyɪnɔ, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ Woso awɔɔ ŋɔa, an awɔɔ bɔ ɔ k'a a so awɔɔ ɔ. ^V Bala, kɔ wɔɔ bi lemim nyɪnta pa da awɔɔ m bi, a n yɪ le meerbaa m bala y, yɪ a ɔ, kan *Sent-Espri paŋŋa kɪ wɔɔ n'a kasetɪ m ɔ heer ɔ, ɔ ɔ sɪra lemim m. Awɔɔ mɪsɪrbaa kɔ wɔɔ ba awɔɔ bire ɔ awɔɔ daahan minto bi dɔ. ^{VI} Awɔɔ wɔɔ hɔbaa sa, wɔɔ kan Zuuba kɪ, bala, awɔɔ nyɪnta firyɪre gɔta nɔ ɔ, a a gu a Woso lemim bi si heernyɔɔ kɔ Sent-Espri n'a kam bi nɔ ɔ. ^{VII} Ncɪnaaɔ nɪ, Masedɔan kan Akayii kɪ sɪrakarezanno wɔɔ haay n a ba awɔɔ hɔbaa dɪndare zanno. ^{VIII} Bala, Zuuba lemim b'a tɔ awɔɔ zi an ta Masedɔan kan Akayii kɪ kɔrɔ ɔ, bi, kɔrɔ wɔɔ duro bɛɛ m bala y, sɪra k'awɔɔ ka Woso ɔ bi mim ta lɛɛ haay ɔ, an nɪ yɪre ɪ ɔ, pakra bɛɛ m dɔ kɔ wɔɔ n'ɔ ya ɔ a dɪnda η nɪ y. ^{IX} Bala, ta kɔ wɔɔ ɔ awɔɔ zi awɔɔ m wɔɔ si muŋŋa bi, gɔaa haay ɪ bi mim dɪndam, a bɔ k'awɔɔ ɔ *wosobaawɔnno yaadare ɔ, a a bɔ a taam k'a zu Woso k'a m mɪsɪr a m sɪra b'ɔ bi, n yɪ bi mim dɪndam ɔ. ^X A n nɪ dɔre a Nyɪ Yeezuu kɔ Woso muŋŋa a mɪm bɔ ɔ gɛɛno bire ɔ, an n'a tom brama k'a bɔr bi ma, an nɪ wɔɔ yɔm Woso nɔmaa k'a nɪ zem bi wɔ ɔ.

II

Hɔ kɔ Pol a ba Tesaloniki ɔ

^I Ɔ danyɪnɔ, awɔɔ dɔ a zim a ɔ, ta kɔ wɔɔ ɔ awɔɔ zi bi, a n bɔ vam y. ^{II} Awɔɔ dɔ ɔ a ɔ, fir kɔ η y'a ka wɔɔ ma, ŋnɪ wɔɔ sonɔ wɔ Filipii

σ bi wɔk σ hɔr ma lɛɛ m, σ bɔr awɔk zi. Bi Woso heerkoodɔbaa ka wɔk σ, baa kɔ junno nyɩnta σ gɔta bi, wɔk σ da ma, σ lemim nyɩnta k'a a to zi bi pa da awɔk m. ^{III} Nyɔnnyɔrɛ pa bɛɛ wɔk n'a dare y, gunga bɔnyaa bɛɛ wɔk n ta m sɔ σ nɩ pa bi dare y, wɔk bir σ kam ma sɔ k'ɔ nɔaar ba gɔk nɩ y. ^{IV} Bi, kɔ Woso wɔk ka lɛɛ an dɩga wɔk ma, an a dɔ a σ, wɔk σ ga m bi, an a lemim nyɩnta bi da wɔk wɔ σ. Naa y'a ka kɔ wɔk ɪ meer bam, wɔk bir σ kam ma kɔ gɔk nɔ n yɩ σ ra y, σ ka wɔk nawom ma kɔ Woso nɔ n yɩ σ ra, bala, a mɩnɩa nɩ hɔ k'a nɩ wɔk heer σ yɩm. ^V Awɔk dɔ mɩnɩa a σ, wɔk n yɛ fɩgaa k'ɔ bra bɩmba gɔk nɩ y, wɔk n meer ba σ n'a gɩngam k'awɔk m hɔ ka wɔk σ y, naa woo... naa, Woso m wɔk kasetɩzaa. ^{VI} Wɔk n'σ ka ma fɩgaa kɔ gɔk m wɔk da σ y, wɔk n'σ ka ma awɔk zi, wɔk n'σ ka ma gɔk vantɔk zi sɔ y. ^{VII} A n bɔkare, a ga k'a σ m kɔ wɔk m daɔrɛ kɔ Krista zibɛɛzanno a ga m, nɩn'a yɩ bi yɩ bi, wɔk n σ ka ma k'an yɩ nɔnɩnaaσ awɔk gɔr zi y. Bi, nyɩntabaa wɔk ba awɔk m gɔta, amba nyɩnɔ da tɩr nyasɔrɛ a nyɩnɔ m nyɩnta bi m. ^{VIII} Awɔk nɔa kɔ wɔk σ bi minto bi, wɔk n a nɔa k'an bir yɩr ɪ σ, lemim nyɩnta bi wɔk ka awɔk σ a minto y, wɔk nɔa sɔ k'ɔ mɩsrɩbaa ka awɔk tɔ ma. Bala, wɔk awɔk nɔa maam-maam.

^{IX} U danyɩnɔ, ziro kɔ wɔk n ba, σ kɔrɛ yɩ bi, n tɔ y'awɔk nɔ σ, wɔk zi ba sinuu σ kan gunuu σ kɩ, k'awɔk gɔsɩ bi kɔ wɔk hɔbɩrɛ mim tɔ ma y, a ba wɔk σ nɔnɩnaaσ, σ Woso lemim nyɩnta bi pa da awɔk m. ^X Awɔk wɔk kasetɩ bi kan Woso kɩ sɔ, a dɔ a σ, nyɩnta kɔ wɔk σ kan awɔk kɩ bi, awɔk k'a m sɩrakarɛzanno wɔk, mɩsrɩbaa kɔ wɔk ba awɔk zi bi, nyɩnta a σ mɩnɩabaa kan tɩrgabaa kɩ nɔ σ, mim n nyɩnta wɔk gɔr zi y. ^{XI} Awɔk a ya a dɔ sɔ a σ, wɔk nyasɩ awɔk gɔaa biyɛθ m, amba nyɩnɔ zɩ tɩr nyasɩ nɩ bi m: ^{XII} U a dɔndɔ, σ awɔk heer yɔ, σ a hɩ awɔk m kare, paan... σ σ, a mɩsrɩbaa k'a Woso nɔ yɩ bi ba, a y'awɔk bir k'awɔk n nyɩnta kan a kɩ a cirbɛθ kan a lɛbɔrɛ kɩ nɔ σ.

^{XIII} Wɔk ɪ yaa dam Woso m barka sɔ dɔmɩm haay, bala, Woso lemim kɔ wɔk pa da awɔk m bi, awɔk si a dɔ a σ, Woso lemim m, gɔaa lemim bɛɛ y, bi Woso lemim m denter paan..., an n'a zi bam awɔk gɔk k'a sɩra ka rɔ wɔk heer σ. ^{XIV} U danyɩnɔ, mim kɔ Woso gɔk sokomaro kɔ nɩ Krista Yeezuu nɔ σ, Zidee kɔrɔ wɔk σ rɔ wɔk a yɩ bi, awɔk yɩ sɔ. Bala, awɔk danyɩnɔ fir ka awɔk ma sɔ, amba brɔk danyɩnɔ kɔ nɩ nɩ zɩfɔrɔ fir ka nɩ ma rɔ wɔk m. ^{XV} Zɩfɔrɔ wɔk duro ɪ Zuuba Yeezuu zɛ gɔr, n yɩ wosolesinnɩsorazanno wɔk zɩnzɛ, n yɩ fir ka wɔk ma sɔ. Woso heer bi nyɩnta kan n kɩ y, gɔk haay junno n n mɩ. ^{XVI} N y'a tam wɔk m toore, kɔ wɔk bi lemim nyɩnta pa da do vantɔk gɔk m kɔ nɩ bɔmbɔrɛ yɩ y, a ba kɔ nɩ nawɔrɛ nɔnɩnaaσ naa, a mɩmbɔnyaa nɩn'a dam la tee... bi naa haay jɛ σ, Woso a nɔmaa kɔrɩ nɩ la.

Pol lɛ taa k'a a ya, a Tesaloniki zanno yɩ

^{XVII} Bi, m danyɩnɔ, kɔ wɔk nɩ, wɔk σ ba awɔk ma laato, a maasɩrɛ ba poore. U n σ ya, σ n nɩ kɔ yɩr y. Bi wɔk heer gɔkta an nɩ kan awɔk kɩ, wɔk nɔa paan... k'ɔ σ ya, σ awɔk yɩ, naa tɔ ma bi, wɔk σ tɔntɔ σ gɔta k'ɔ σ da ma, σ awɔk yɩ. ^{XVIII} Nɔnɩnaaσ nɩ, wɔk n a nɔa k'ɔ σ wusigɛ σ ta awɔk zi. Mɔk mɩnɩa Pol, mɔk m tɔ σ gallem hɔka kɔ m ta awɔk zi, bi Sɩtaana wɔk zaa tii, wɔk n'σ da ma y. ^{XIX} Sɩra nɔ σ, awɔk sɔ, awɔk n'a kam wɔk nɩ taaherlɛ m, awɔk tɔ ma m wɔk nɩ zem bi heernyɔk yɩ, σ da ma σ lɛbɔrɛ yɩ wɔk Zuuba Yeezuu taa, a zɛrɛ hinnɩ σ. ^{XX} Denter m, awɔk m wɔk lɛbɔrɛ kan wɔk heernyɔk kɩ.

III

Timote ta Tesaloniki o Pol kan a zukuuro ki to ra

^I Yi a o ncinaasu, ku waa n'a nsum ku awooyi, bi waa bir o dam ma bi, waa n ko o le sa, o o k'oo goota o minto Atenuu o. ^{II} A m bi, waa n'oo danyu Timote nyoo, waa zibaeoon m an nu Woso zi bam Krista lemim nyunta bi padare no o. A nyoo waa o awooyi ma k'an awooyi panja da ra, an awooyi heer yo a srakare no o, ^{III} k'an bir yure i o, awooyi gooyi b'a bo a je m fir k'awoo n'a yim naa minto y. Bala, awooyi do a o, Woso zaa bi no o, pakra m ku waa n fir yi. ^{IV} Nyunta ku waa o awooyi zi b'oo bi, waa ser ka o a hu awooyi m, o o, pakra m ku waa n fir yi, b'awoo do, a o, ho ku waa hu b'i ba bi. ^V Naa to ma m, ku maa n m da ma do, m bor m ma ku m awooyi mim do bi, maa n Timote nyoo, k'an awooyi srakare mim do, k'an b'a hu m m. Bala, maa da bo o, maa o, i b'a ka Sotaana n awooyi makra ba, awooyi m srakare to, zi ku waa ba awooyi zi bi n bo vam y.

^{VI} Bi keere naa, Timote a to awooyi zi b'oo an bor, a lemim nyunta hu waa m, awooyi srakare kan awooyi nware ki mim bunce o, a a hu, a o, waa to goota an awooyi no o nyunta, bi amba waa le n taa k'oo o ya, o awooyi yi bi, awooyi le taa k'a a ya, awooyi yo so. ^{VII} O danyoo, yi a o ncinaasu awooyi srakare minto bi, waa n heerkoodabaa yi, o furyire kan o makraro ki no o. ^{VIII} Bala, waa i heernyoo m keere i o, musrbaa daa waa yi, k'awoo nu junum kookoo Zuuba zuure no o bi minto. ^{IX} Awooyi to ma, waa b'oo dam ma o Woso barka da, o a nya y, heernyoo guta k'awoo n'a kam waa o a taa bi minto. ^X Sinuu o kan gunuu o ki waa y'a yem han guta, k'an a ka k'oo o da ma, o awooyi yi k'oo ho k'a jira awooyi srakare ma bi na awooyi m ma.

^{XI} Waa goota o n'a yem waa Zi Woso munja kan waa Zuuba Yeezoo ki han, ku o nu waa zaa banka k'oo o da ma, o bor awooyi zi. ^{XII} Waa y'a yem ku Zuuba n a ka k'awoo nware kan ku ki kan gooyi haay ki bi n a da ra an bir tam lee tee..., amba waa n'awoo nsum bi m. ^{XIII} K'an a ba maam, an awooyi heer yo, k'awoo m bir munja, mim ba awooyi gur zi waa Zi Woso taa y, hinni ku waa Zuuba Yeezoo n nu zey o kan a gooyi ki haay bi to ma.

IV

Musrbaa k'a Woso no yi

^I M danyoo, ho k'a goota waa n'a hure awooyi m, o awooyi doondo m waa Zuuba Yeezoo to ma bi ba n nu: Biisi bi, waa musrbaa k'awoo n'a bam an Woso no yi bi dunda awooyi m, bi musrbaa bi do awooyi n'a bam, bi k'a ta lee tee... kan musrbaa bi do ki a da ra. ^{II} Awooyi ho ku waa awooyi doondo m waa Zuuba Yeezoo to ra bi do. ^{III} Ho ku Woso le n taa bi ba n nu: A le taa k'awoo n musrbaa k'an munja a mum o ba, k'a a go jaandare do haay ma. ^{IV} Awooyi goaa biyee a ga m, an a da a mesim ma do, k'an a da ma, an musrbaa munja ba kan daure ki. ^V K'a b'a munjo to ku letaamaro bonyaroo n a so awooyi o, amba gooyi ku o n Woso do ro waa ho bi nu y. ^{VI} Mim naa do no o, a b'a ka gooyi n koroma kan a danyu ki an zambu ba ma y, bala, Zuuba gooyi ku o nu minno noon duro bam no waa honhorm, amba waa lee ka o a hu awooyi m, o o ya, o so ra paan... bi m. ^{VII} Sira no o, Woso n waa bir ku waa n musrbaa ba lanno gee yaaro bare no o y, bi ku waa n musrbaa

ba muηηabaa nɔ ɔ. ^{VIII} Naa minto bi, gɔaa k'a ni kaanum hɔɔndare naa do m bi, gɔaa bɛɛ a ni kaanum ni y, Woso k'a n'a *Sent-Espri kare awɔɔ ɔ b'a kaanm m.

^{IX} M danyino Krista nɔ ɔ, kɔ kɔ ηɔare mim bince ni, pakra bɛɛ m kan awɔɔ ki kɔ mɔɔ n ci ba awɔɔ ma, m a mim dɔnda awɔɔ ni y. Bala, Woso muηηa hɔ dɔnda awɔɔ m k'awɔɔ m bir kɔ ηɔam. ^X Bi, amba n ηɔare mim dɔnda awɔɔ m bi, awɔɔ ɪ danyino haay kɔ η ni Masedɔan kɔ b'ɔ jilli rɔ wɔɔ ηɔare. Bi, kɔ a ye awɔɔ han k'a ta lɛɛ tee... kan η ηɔare ki a da ra. ^{XI} K'a a yo ɔ kɔ laafu n nyinta awɔɔ kan gɔɔɔ ki bire ɔ, gɔaa biyɛθ n a zerga a muηηa mim lɛ, an zi ba an a mɔsɪrbaa ba m, amba wɔɔ lɛɛ ka, ɔ a hi awɔɔ m bi m. ^{XII} K'awɔɔ ba nɛnnaaɔ gɔɔɔ kɔ kristagɔɔɔ bɛɛ ni η mɪ rɔ wɔɔ y'awɔɔ gore dan ɔ, awɔɔ bi gɔsɪ mim kam sɔ y.

Hɔ k'a ni nyintan ɔ Yeezuu zere hinni ɔ

^{XIII} M danyino, kɔ gɔɔɔ kɔ η gɪnga rɔ wɔɔ mim bince ni, wɔɔ lɛ baa k'awɔɔ n gɔɔta badɔ nɔ ɔ, a bir heerzarle m amba gɔɔɔ kɔ η ba taaheerle m nɔ wɔɔ ni y. ^{XIV} Kɔ wɔɔ sira ka, ɔ ɔ Yeezuu ga an a mim bɔ ɔ bi, maam sɔ bi, gɔɔɔ kɔ η sira ka Yeezuu ɔ ηni bɔkare ηni gɪnga rɔ wɔɔ, Woso brɔɔ mim bɔn ɔ ηni mɔsɪrbaa ba kan Yeezuu ki.

^{XV} Hɔ kɔ wɔɔ kɔ a hi kɛere naa, Zuuba ɪ nyinta an a dɔnda. A ɪ yire ɪ ɔ, wɔɔ gɔɔɔ k'ɔ gɔɔta ɔ m mɔsɪr naa, Zuuba zere hinni ɔ, wɔɔ bi lɛɛ kam gɔɔɔ kɔ η gɪnga rɔ wɔɔ ni y. ^{XVI} Bala, kɔ Woso bi zaa ka, malɛɛka jitaare deem n a leer busu, n ni Woso huure bi he, Zuuba Yeezuu Krista muηηa y'a tom arzana ɔ, an zer. Gɔɔɔ kɔ η sira ka Krista ɔ ηni bɔkare ηni gɪnga rɔ wɔɔ n lɛɛ ka ηn'a mim bɔ ɔ. ^{XVII} Bi je ɔ kɛere, wɔɔ kɔ wɔɔ gɔɔta ɔ m mɔsɪr hinni bi do ɔ bi, n wɔɔ nam kɔ ɔ kan η ki n ni wɔɔ busu warkɔ nɔ ɔ, kɔ aa Zuuba ze ɔ brama, yɪ a nawɔre nɛnnaaɔ wɔɔ n nyinta kan Zuuba ki dɔmum haay. ^{XVIII} K'a meerbaarɔ nɔɔn duro ba kan kɔ ki, a bir kɔ heer yom.

V

U b'ɔ zu ɔ y

^I U danyino, pakra bɛɛ m kɔ n ni ci ba awɔɔ ma n ni dɔmum gɛɛ wakati kɔ minno nɔɔn duro n ni ban ɔ bi mim dɔnda awɔɔ ni y. ^{II} Bala, awɔɔ muηηɔɔ a dɔ a zim a ɔ, hinni kɔ Zuuba n ni zen ɔ bi, nyinta a nawɔm amba koor tir bɔr gunuu ɔ gɔaa n a wakati dɔ bi m. ^{III} Kɔ gɔɔɔ bɔr ηn'a hire η ɔ: «Laafu dɔmum wɔɔ n ta ɔ kɛere, minsi ba ɔ y.» Dɔmum bi do firyire n ni daata zere η la amba nyoosibare tir daata ze lɔ jiszaa ra bi m, η gɔsɪ bi bɔm le ni y. ^{IV} Bi k'awɔɔ ni, ɔ danyino, monsigɛ bɛɛ awɔɔ n ta ɔ, kɔ dɔmum bi do n bi daata ze awɔɔ ra, amba koor tir daata ze gɔaa ra bi ni y. ^V Bala, awɔɔ haay, lɛɛgure gɔɔɔ n'awɔɔ m, sinuu gɔɔɔ n'awɔɔ m. Gunuu gɔɔɔ bɛɛ m wɔɔ ni, bi monsigɛ gɔɔɔ bɛɛ m wɔɔ m sɔ y. ^{VI} Naa tɔ ma bi, ɔ bi hinceem ba am gɔɔɔ mɔsɪrɔ wɔɔ ni y, ɔ b'a to kɔ hɔsɪ n'ɔ zu ɔ y, ɔ ɔ da ɔ muηηɔɔ ma. ^{VII} Hinceem zanno wɔɔ a ba η nawɔm gunuu ɔ, gunuu ɔ ηni bɛɛ min ɔ sɔ an ni η zem. ^{VIII} Bi, wɔɔ kɔ sinuu gɔɔɔ m wɔɔ m nɔ wɔɔ, ɔ ɔ da ɔ muηηɔɔ ma, k'ɔ gɔɔta ɔ sira ka, ɔ bir ηɔare m, ɪ ɔ pɔyaa gɔnɔnɔ wɔɔ ka ɔ ma, ɔ bir bombɔre kɔ wɔɔ n ni zem ba yɪ bi taaheerle m, ɪ ɔ, pɔyaa firgɛ wɔɔ ku ɔ mim ma. ^{IX} Bala, Woso n wɔɔ bɔ ɔ k'a bi fir ka wɔɔ

ma a nɔmaa nɔ ɔ y, bi wɔɔ bɔ a ɔ, kɔ wɔɔ n bɔmbɔɔre yi wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma. ^X Yeezuu Krista munɔa ɪ ga wɔɔ tɔ ma, k'an bir yire ɪ ɔ, kɔ wɔɔ gɔɔta ɔ m misir, gɛɛ gunga wɔɔ ɔ, kɔ wɔɔ m misirbaa ba kan ki a zere hinni ɔ. ^{XI} Naa minto bi, k'a kɔ heer yo, a kɔ sirakare da ra, amba awɔɔ n'a bam kara bi m.

Dɔndɔrɛɔ kan leersore ki

^{XII} M danyinɔ, gɔɔɔ kɔ η nɪ Woso zi bam awɔɔ barla ηnɪ kare awɔɔ lɛɛ, ηn'awɔɔ bɔm zaa ɔ Zuuba zaa nɔ ɔ rɔ wɔɔ, a ye wɔɔ nawɔɔre awɔɔ han k'a η gore da ɔ. ^{XIII} K'a η da ɔ gɔta kan ηɔare ki, η zibɔɔ bi minto. Awɔɔ haay, k'a bir laafu kan kɔ ki.

^{XIV} U danyinɔ, kɔ a ye a han, k'a hɔɔn si gɔɔɔ kɔ η bir misirbaa zore bam nɔ wɔɔ ma, k'a heerkoodɔwarzanno heer yo, k'a a da panɔawarzanno han, k'a bir bɔraama m kan gɔaa haay ki. ^{XV} K'a dundo a zi kɔ gɔɔ b'a bɔnyaa sompi gɔaa n'ɔ y, bi k'a bir a kare a munɔa bare ma tee..., awɔɔ kan kɔ ki, kan gɔɔɔ haay ki bire ɔ.

^{XVI} K'a bir heernyɔɔ m dɔmum haay, ^{XVII} k'a bir yaa dam tee... ^{XVIII} Mim woo... nɔ ɔ, k'a Woso barka da, bala, naa Woso lɛ n taa awɔɔ gɔr zi Krista Yeezuu zuure bi nɔ ɔ.

^{XIX} A b'a ta Sent-Espri zibɔɔ m toore y, ^{XX} a bi wosolesinnɔsora ganwɔɔre meerbaaɔ gore bɔ ɔ y. ^{XXI} Bi, mim haay nɔ ɔ, k'a a hɔɔn da ma, a dɪga hɔ k'an munɔa a nɔ ɔ bi ma, a nyasɔ hɔ bi do m. ^{XXII} K'a a gɔ mimbɔnyaa do haay ma laatɔ.

^{XXIII} A ye wɔɔ nawɔm, kɔ wɔɔ Woso kɔ laafu karezaa m bi n'awɔɔ hu bɔ jilli, k'an dɔ awɔɔ hɔɔn ma, kan awɔɔ nyi ki a mɛ ki ma haay, kɔ minsi bi nyinta awɔɔ gɔr zi wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista zere hinni ɔ y. ^{XXIV} Woso munɔa y'awɔɔ bir, jinalerazaa m, an nɪ hɔ kɔ wɔɔ ye naa bare.

^{XXV} U danyinɔ, k'a yaa da Woso m wɔɔ minto sɔ.

^{XXVI} K'a yaa da danyinɔ wɔɔ haay m, amba a a ga m bi m.

^{XXVII} Zuuba tɔ ma, a ye mɔɔ nawɔɔre awɔɔ han paan.... K'a ci naa do karɪnda ba danyinɔ wɔɔ haay lɛɛ.

^{XXVIII} A ye mɔɔ nawɔm kɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista barka n bir kan awɔɔ ki.

Ci huya hɔ kɔ Pol a ba TESALONIKI ZANNɔ ma

Ci huyaa hɔ kɔ Pol a ba Tesaloniki zanno ma bi

gasɔɔɛ

Pol ɪ ci bi ba. Ci naa do ɪ lɛɛkare ciro kɔ Pol η ba rɔ wɔɔ barla. A ba a ɔ kristagɔɔɔ kɔ η nɪ Tesaloniki ɔ rɔ wɔɔ ma.

Ci bi ba a ɔ, an a ya an nɪ Yeezuu zere huya hɔ bi mim dɪndam, bala, mim naa do gɔɔta an nɪ Tesaloniki gɔɔɔ wɔɔ kɔm. Brɔɔ gɔɔɪnno ɔ, Yeezuu lee ku kara, nɔɔ ɔ a bi zi bam dɔ y, bala, Yeezuu wusigere dɔmum a zɔ. Naa haay tɔ ma m an ci bi ba k'a η bɔ zaa ɔ.

Pol ɪ yaa dam Tesaloniki kristagɔɔɔ m

^I Mɔɔ muηηa Pol, kan Silas kɪ Timote kɪ, wɔɔ nɪ ci naa do bare awɔɔ ma, awɔɔ k'a m Tesaloniki kristagɔɔɔ wɔɔ, wɔɔ Zɪ Woso kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ n'a so awɔɔ ɔ rɔ wɔɔ. ^{II} A ye wɔɔ nawom kɔ Zɪ Woso kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ n barka kan laafu kɪ ka awɔɔ ɔ.

Barka yaadare kan heeryore kɪ

^{III} M danyɪnɔ, a a ga m, kɔ wɔɔ n yaa da Woso m barka, awɔɔ tɔ ma tee.... A ga a ɔ m, kɔ wɔɔ n a ba nɔɪnaaɔ, bala awɔɔ sɪrakare y'a dam la, awɔɔ kɔ ηɔare nɪ tam lɛɛ tee.... ^{IV} Naa minto m, kɔ wɔɔ y'awɔɔ mim dɪndam Woso gɔɔɔ sokomaro vantɔɔ lɛɛ, a dɪnda wɔɔ nawom ɔ n'ɔ mim kam brama, bala, gɔɔɔ sɔ awɔɔ m, ηnɪ fir kare awɔɔ ma, awɔɔ nɪ yem naa haay ma, an n'a tɔntɔη ɔ a gɔɔta an nɪ sɪrakare m.

^V Naa woo... n'a hɪnkare a ɔ, dɔdɔ kɔ Woso n nɪ zem b'a ka bi yim tɪrga, firyɪrɛrɔ nɔɔn duro k'awɔɔ nɪ yere η ma naa n n'a kare awɔɔ n'a ga Woso cirbɛɛ gasɔɔɛ m, Woso cirbɛɛ bi do tɔ ma m awɔɔ nɪ fir yim.

^{VI} Sɪra m, hɔ k'an tɪrga bi Woso n n'a bam, a y'awɔɔ zɪm bɔm gɔɔɔ kɔ η nɪ fir kare awɔɔ ma rɔ wɔɔ ma, an firyɪre ka η ɔ. ^{VII} Bi, awɔɔ k'a nɪ fir yim nɔ wɔɔ, a menyɔɔ kare awɔɔ ɔ kan wɔɔ kɪ, naa ba a nawom hinni kɔ Zuuba Yeezuu n'a tom brama an zer kan a maleɛkaro paηηazanno kɪ bi ma. ^{VIII} Zer a nawom sewurɛ nɔ ɔ, k'a bi fir ka gɔɔɔ kɔ η n Woso dɔ, bi η bɪr yem wɔɔ Zuuba Yeezuu lemim nyɪnta bi ma rɔ wɔɔ ma. ^{IX} Firyɪre kɔ η n'a yim bi, zaarbare k'a nyare ba ɔ m, n nyɔɔ n nawom laato Zuuba taɔre kan a cirbɛɛ paηηa kɪ ma. ^X Ze k'a nawom dɔmum gɔta bi do hinni ɔ bi, naa n nɪ ban ɔ. Ze a nawom k'a bi nyɪnta lɛbɔɔre m a gɔɔɔ wɔɔ zi, kɔ gɔɔɔ kɔ η sɪra ka ɔ haay rɔ wɔɔ n a lɛ bɔ a ɔ. Awɔɔ nyɪntam gɔɔɔ wɔɔ duro barla, bala, awɔɔ sɪra ka lemim kɔ wɔɔ pa da awɔɔ m b'ɔ.

^{XI} Bi y'a ka, wɔɔ nɪ yaa dam Woso m awɔɔ tɔ ma tee..., k'an a ka k'awɔɔ n a ga mɪsɪrbaa k'a muηηa awɔɔ bir k'awɔɔ m b'a ba bi m. K'an a ka, a paηηa bi minto bi, k'awɔɔ n a da ma, a hɔ muηηa haay k'awɔɔ lɛ n taa k'a ba bi ba, kɔ zi k'awɔɔ n'a bam sɪra k'awɔɔ ka bi tɔ ma bi m nyɪ da. ^{XII} Naa n'a kam wɔɔ Zuuba Yeezuu n lɛbɔɔre yɪ awɔɔ gɔr zi, awɔɔ m lɛbɔɔre yɪ a gɔr zi, wɔɔ Woso kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ barka tɔ ma.

II

Hɔ k'a ni nyintan ɔ Yeezuu n bokare an bor

^I M danyɛnɔ, kɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista zere hinni bi ni, kan ba wɔɔ n'ɔ som kɔ ma kan ki bi mim ni, hɔ kɔ wɔɔ ɔ k'ɔ a ye awɔɔ han bi ba n ni: ^{II} A a da ma, n ɔ, wosolesinnɔsora ganwɔre meerbaa niɲɲɔ, gee Woso lemim padare niɲɲɔ, gee ci niɲɲɔ y'a to wɔɔ zi an n'a hire a ɔ, Zuuba zere hinni bi lee ku, a b'a hɔɔn war kɔ ma a nyi ba naanaa, naa do to ma y. ^{III} A b'a to kɔ gɔsi n bra bɔmba a m fɔɣa y. Bala, pakra m kɔ gɔɔɔ cir gɔta m wuti ɲni bɔsi ka Woso ma, kɔ gɔaa bɔnyaa kɔ Woso n n'a dam sehar ɔ bi n a hunka, bi je ɔ, Zuuba dɔmɔm bi n n'a kun ɔ. ^{IV} Gɔaa bɔnyaa bi do bi yem, gɔɔɔ n yaa da hɔsi m do y, baa Woso mɲɲa, a y'a mɲɲa cuntam hɔ haay burɔ ɔ, baa Woso burɔ ɔ. A gasɔm Wosoce gɔta mɲɲa ɔ, an aa nyinta an a hi a ɔ, Woso n'a mɔ.

^V Nyinta kɔ mɔɔ ɔ kan awɔɔ ki bi, mɔɔ naa mim dɔnda awɔɔ m, a to ba awɔɔ nɔ ɔ ra? ^{VI} Dɔtaa naa, hɔ n'a tam gɔaa bɔnyaa bi m toore, k'a b'a da ma, an a hunka k'a dɔmɔm bee y'a ku y, awɔɔ hɔ bi do do. ^{VII} Denter m, gɔaa bɔnyaa bi paɲɲa a nyaakom da an ni zi bam kara, bi pakra m kɔ gɔaa k'a n'a tam gɔaa bɔnyaa bi m toore bi n'a gaa toore. ^{VIII} Bi je ɔ, gɔaa bɔnyaa bi y'a hunkam keere, bi Zuuba Yeezuu y'a zem gɔr a le hoonsire m, an a hɔɔnsi a hunkare leegure paɲɲa gɔtabaa m. ^{IX} Gɔaa bɔnyaa bi, a hunka a nawom kan Sɔtaana paɲɲa ki, a zi paɲɲazanno do haay bam, an makrarɔ ba kan hoserlo ki, k'a gɔɔɔ nyɔnnyɔɔ. ^X A yom zi bɔnyaa do haay ma, an gɔɔɔ kɔ ɲ ni nyaanum nɔ wɔɔ nyɔnnyɔɔ, brɔɔ nyaanum, bala, sɔra k'a n'a dam ma an ɲ bɔmbɔ bi, ɲ n a ɲɔa, bi, ɲ n ye ma y. ^{XI} Bi y'a ka, Woso n a ka nyɔnnyɔɔre paɲɲa ni zi bam kan ɲ ki, kɔ ɲ ni sɔra ka ɲɔaar ɔ. ^{XII} Yi a nawɔre nɔinaaɔ, Woso m bi zem bi gɔɔɔ kɔ ɲ n ye sɔra ma y, bi zibɔnyaa bare ɲn'a ɲɔam nɔ wɔɔ dɔdo yar.

U jum kɔɔkɔɔ sirakare nɔ ɔ

^{XIII} M danyɛnɔ, wɔɔ ɔ ga m, ɔ yaa da Woso m barka awɔɔ to ma tee..., awɔɔ kɔ Zuuba n'a ɲɔam nɔ wɔɔ. Bala, Woso awɔɔ bɔ ɔ, bi ma bi, durnya ba ɔ cɔna y. *Sent-Espri zibɔɔ to ma, kan ye k'awɔɔ ɔ sɔra ma bi ki minto, k'awɔɔ n bɔmbɔre yi, a yi Woso soore hɔɔ. ^{XIV} Bɔmbɔre bi to ma m, an zu kɔ ɔ kan lemim nyinta kɔ wɔɔ pa da awɔɔ m bi ki, an awɔɔ bir, k'awɔɔ m bi nyinta wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista leboore nɔ ɔ. ^{XV} Naa to ma bi, danyɛnɔ, k'a jum kɔɔkɔɔ, a hɔ haay kɔ wɔɔ dɔnda awɔɔ m meerbaa nɔ ɔ gee ci ɔ bi nyasɔ mɲɲa.

^{XVI} Wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista mɲɲa, kan wɔɔ Zɔ Woso ki wɔɔ ɲɔa, ɲni heerwɔtare k'a nyare ba ɔ, kan taaheerle mɲɲa ki ka wɔɔ ɔ. ^{XVII} A ye wɔɔ nawɔre ɲ han, kɔ ɲ n'a ka kɔ heerwɔtare n'awɔɔ heer han, kɔ ɲ ni paɲɲa ka awɔɔ ɔ k'a bir hɔ k'an mɲɲa haay bam tee..., zibɔɔ kan meerbaa ki nɔ ɔ.

III

Yaadare mim

^I M danyɛnɔ, hɔ k'a gɔɔta wɔɔ n'a hire awɔɔ m bi ba n ni, k'a yaa da wɔɔ to ma, kɔ Zuuba lemim n gɔɔta an bir tam lee tee..., k'an daure yi amba a nyinta ɔ awɔɔ zi b'ɔ bi m. ^{II} K'a yaa da wɔɔ to ma sɔ, kɔ Woso n wɔɔ yɔ gɔɔɔ bɔnyaarɔ kɔ ɲ ni kɔsi rɔ wɔ ɔ, bala, gɔɔɔ haay

bɛɛ nɪ sɪra kare y. ^{III} Bɪ, jɪnalerazaa m Zuuba m, a y'awɔɔ paŋŋa dam la, an dɔ awɔɔ ma kan a bɔnyaabarezaa bɪ kɪ. ^{IV} K'awɔɔ mim bɪnce nɪ, Zuuba a ka wɔɔ heer n kookoo ɔ a dɔ, ɔ ɔ, awɔɔ ɪ hɔ kɔ wɔɔ n'a hɪre awɔɔ m bam b'awɔɔ gɔɔtare a ta lɛɛ kan a bare kɪ. ^V Bɪ, kɔ Zuuba n a ka k'awɔɔ n Woso ŋɔa kan a heer kɪ, k'a a da ma sɔ, a bɪr tam lɛɛ tee..., baa kɔ bɔ m, amba Krista a ba bɪ m.

Zibəə mim

^{VI} Ɔ danyɪnɔ, a ye wɔɔ nawɔre awɔɔ han, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma, danyɪnɔ haay kɔ yakɔzannɔ m nɔ wɔɔ, k'a gɔ ŋ ma laatɔ, brɔɔ bɪr yem hɔ haay kɔ wɔɔ dɪnda awɔɔ m bɪ ma y. ^{VII} Awɔɔ muŋŋɔɔ, awɔɔ hɔ k'a n'a bam a wɔɔ hɔbaa dɪnda bɪ dɔ. Bala, nyɪnta kɔ wɔɔ ɔ kan awɔɔ kɪ bɪ, wɔɔ n nyɪnta yakɔzannɔ y. ^{VIII} Wɔɔ n gɔsɪ hɔbɪre bɪ vam y. Bɪ, zi wɔɔ ba ɔ kɔ, wɔɔ zi ba sinuu ɔ kan a gunuu ɔ kɪ, k'awɔɔ gɔsɪ bɪ kɔ wɔɔ hɔbɪre mim tɔ ma y. ^{IX} Sɪra nɔ ɔ, wɔɔ ɔ ga m, ɔ daahan yɪ awɔɔ zi, bɪ, wɔɔ y'a ŋɔa ɔ zim k'ɔ lɛɛmaa hɔ bɪ, k'awɔɔ n zu wɔɔ hɔbaa ɔ. ^X Bala, nyɪnta kɔ wɔɔ ɔ awɔɔ zi b'ɔ bɪ, wɔɔ hɪ awɔɔ m, wɔɔ ɔ: «Kɔ gɔaa ɔ, a lɛ baa zibəə ma, k'a bɪ hɔ bɪ sɔ y.» ^{XI} A n bɔkare, wɔɔ y'a mare n n'a hɪre n ɔ, awɔɔ gɔɔɔ gɔsɪnnɔ n ta ɔ, ŋŋ'ɪ yakɔ bam, ŋ bɪr zi bare y, a war ŋ nawɔm gɔɔɔ minno ma. ^{XII} Lɛ kɔ wɔɔ n'a cɪntam gɔɔɔ wɔɔ duro m, ɔ nɪ ŋ dɔndɔm wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista tɔ ma bɪ ba n nɪ: K'a a da a muŋŋɔɔ zibəə lɛ ɔ zenɪ..., a a lɛɛmaa hɔ bɪ.

^{XIII} Ɔ danyɪnɔ, k'awɔɔ nɪ, a bɪ kɔ kan zi muŋŋa bare kɪ y. ^{XIV} Kɔ gɔaa n zu hɔ kɔ wɔɔ dɪnda ci naa dɔ nɔ ɔ b'ɔ, k'a zaa da lɛ ɔ, a b'a ya, a a zɛ kɔ ra kan kɪ y, kɔ nyannɪ n a nyasɔ. ^{XV} Bɪ, a b'a zaa ba a jum y, k'a dɔndɔ, amba n tɪr a danyɪ dɔndɔ bɪ m.

Leersore

^{XVI} Bɪ, kɔ Zuuba muŋŋa k'a nɪ laafɪ kam bɪ n laafɪ ka awɔɔ ɔ dɔmɪm haay, hɔ haay m. Bɪ, kɔ Zuuba m bɪr kan awɔɔ haay kɪ.

^{XVII} Mɔɔ muŋŋa Pol nɪ leersore yaa kɔ mɔɔ n'a dare awɔɔ m naa gɔrsɪra bare m zim, cɪro haay kɔ mɔɔ tɪr ŋ nyɔɔ rɔ wɔɔ, m wɔjɪ mɔɔ tɪr a dan ɔ ncɪnaaɔ. Mɔɔ muŋŋa gɔrsɪra n naa.

^{XVIII} Bɪ kɔ wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista barka n bɪr kan awɔɔ haay kɪ.

Ci lɛɛkare hɔ kɔ Pol a ba TIMOTE ma

Ci lɛɛkare hɔ kɔ Pol a ba Timote ma bi

gasuɔre

Pol ɪ ci bi ba. A ba a ɔ Timote ma. Bi ma bi, b'i Efɛɛzi ɔ. Timote bi, a zi bi grɛkki m, a da bi m zɪfɔ, an a ba sɪrakarezaa. (Zibɛɛzanno ci 16.1-3) Pol karɪndanyɪ m Timote m, bi m zibɛɛro ka ɔ gɔta Tesaloniki ɔ kan Korentɪ kɪ ɔ. (1 Timote 1.3)

Ci bi ba a ɔ, bala kristagɔɔ wɔɔ barla, gɔɔ gɔsɪnno ɪ hɔɔndare bɔnyaarɔ dɪdam. Nyɪnta Pol ɔ lonnoɔ ɔ, an ci bi ba k'a sɪrakarezaanno wɔɔ kan wosogɔɔlɛɛzanno wɔɔ kɪ dɔndɔ.

A y'a hum nɪ a ɔ, an hɔɔndare k'an turga nyasɔ kɔɔkɔɔ, an bɪr Woso zi bam lemim nyɪnta padare nɔ ɔ. K'an zɛ kɔ ra n nɪ yaa da dɪnda gɔɔ wɔɔ m, an gɔɔ tɪrgɔɔ bɔ ɔ, an η ka wosogɔɔ wɔɔ lɛɛ.

Pol ɪ yaa dam Timote m

^I Mɔɔ mɪηηa Pol nɪ ci naa do bare. Woso kɔ wɔɔ bombɔrezaa m bi kan Krista Yeezuu k'an wɔɔ taaheerɛ bi k'i zaa ka, mɔɔ nɪ m ba Krista Yeezuu zibɛɛzaa. ^{II} Ci bi ba mɔɔ nawɔre ɪbɪ ma, Timote, mɔɔ nyɪ paan... sɪrakare nɔ ɔ, a ye mɔɔ nawɔre kɔ Zi Woso kan wɔɔ Zuuba Krista Yeezuu kɪ n barka, kan cicirzere kɪ, kan laafɪ kɪ ka ɪ ɔ.

Dɔndɔre zambɔ karɪnsaambɔɔ wɔɔ tɔ ma

^{III} Amba mɔɔ ye ɪ han, m hɔrɛ ma, kɔ m ta Masedɔan ɔ bi, gɔɔta ɪ nyɪnta Efɛɛzi ɔ, k'i gɔɔ kɔ η nɪ ηɔaar hɔ dɪdam nɔ wɔɔ da jum ɔ. ^{IV} A hɪ η nɪ sɔ kɔ η nɪ biisi minno kan yaabɔɔ tɔrɔ gaandarero sɔɔra jintoo wɔɔ kɪ to. Minno wɔɔ duro, bɪsɪkare ηn'i zem nɪ bala, η bɪr a dam Woso hɔɔnhɔ bare kɔ wɔɔ n'a dɔm sɪrakare nɔ ɔ bi han y. ^V Meerbaa naa do ba ɪbɪ nawɔm kan η kɪ, kɔ η n'a da ma, ηnɪ heer hu yɪ, kɔ ηɔare n nyɪnta η heer ɔ, kɔ η nɪ hɔɔndare mɪηηa yɪ, ηnɪ sɪra ka paan.... ^{VI} Gɔɔ gɔsɪnno a gɔ zaa kɔ wɔɔ hunka naa ma, ηnɪ nyaam, meerbaa yaarsɪrɔ nɔ ɔ. ^{VII} N ɔ, Woso lero hɔɔdonno n a mɪ, an bɔkare hɔ kɔ η mɪηηɔɔ n'a hum, ηn'i som la kan paηηa kɪ bi, ηn'a jɪ dɔ y.

^{VIII} Wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ Moyiisi lero wɔɔ mɪηηa, k'a ɪ yɪre ɪ ɔ, gɔaa ɪ zun ɔ amba a a ga m bi m. ^{IX} U a tɔ da ɔ nɔ ɔ, ɔ ɔ, n nɪ lero wɔɔ ka gɔɔ tɪrgɔɔ tɔ ma y, a ka n y'a ɔ bayerezanno tɔ ma, kan bɪsɪkɛnno kɪ, gɔɔ bɔnyaarɔ kɪ, mɪmbɔnyaabɛnno kɪ, kan gɔɔ kɔ η bɪr Woso dan ɔ rɔ wɔɔ kɪ, kan gɔɔ kɔ η nɪ Woso hɔ gore bɔη ɔ rɔ wɔɔ kɪ, gɔɔ kɔ η n'a zɪrɔ kan a dɔɔ kɪ meeyaa bɔη ɔ rɔ wɔɔ kɪ kan gɔrzenno kɪ, ^X jaandɛnno kɪ, kan gɔɔ yaarɔ wɔta kan kɔ kɪ zanno kɪ, kan gɔɔ kɔna ηnɪ η hɛɛ zanno kɪ, ηɔaarzanno kɪ, kan ηɔarkasetɪzanno kɪ. Lɛ bi ka n y'a ɔ sɔ mim haay k'a nɪ hɔɔndare mɪηηa bi zarm tɔ ma. ^{XI} Hɔɔndare naa do a ga kɔ ɔ kan lemim nyɪnta kɔ Woso a da mɔɔ wɔ ɔ bi kɪ. Lemim bi do nɪ Woso k'a a so heernyɔɔ ɔ bi lɛbɔre hunkare.

Yeezuu barka dare a mɪηηabaa

tɔ ma

^{XII} Mɔɔ ɪ yaa dam wɔɔ Zuuba Krista Yeezuu m barka, k'a paŋŋa ka mɔɔ ɔ kɔ m a zi ba bi minto. Mɔɔ ɪ yaa dam ni barka k'a ginga a ɔ, mɔɔ n ga a zibəə bi m an mɔɔ da ɔ bi minto. ^{XIII} A n bɔkare biisi bi, mɔɔ nyinta n meerbaa bonyaa ba ma, m fir ka a gɔɔɔ ma, m a sunso wɔ. Bi, a mɔɔ cicir zɛ, bala, badɔ ɪ mɔɔ da naa haay bare ma, kɔ mɔɔ n sira ka bi tɔ ma. ^{XIV} Wɔɔ Zuuba bi barka ka mɔɔ ɔ gɔta, an a ka mɔɔ n sira ka, m ni ŋɔare m Krista Yeezuu nɔ ɔ. ^{XV} Meerbaa kɔ mɔɔ ɔ kɔ ma ba naa, sira m, gɔaa haay a ga m, an a si muŋŋa: «Krista Yeezuu bɔr durnya ɔ, k'a bi mimbɔnyaabənnɔ bɔmbɔ.» Bi, mɔɔ mimbɔnyaa bare ɪ lɛ da. ^{XVI} Bi, Woso mɔɔ cicir zɛ, k'an bir yire ɪ ɔ, Krista Yeezuu a bɔraama gɔta hunka mɔɔ gɔr zi mɔɔ kɔ mɔɔ m mimbɔnyaabər gɔta k'a lɛ da bi, kɔ mɔɔ m yi makra gɔɔɔ kɔ ŋ ni zem bi sira ka ŋni mɔsɪrbaa k'a nyare ba ɔ yɪ rɔ wɔɔ tɔ ma.

^{XVII} Bi, kɔ gɔɔɔ n a a lɛ bɔ Woso ɔ, ŋn'a da ɔ dɔmum haay, an cir an ni cirbəə m dɔmum haay, an ni mɔsɪrbaa m tee..., gɔaa bir a muŋŋa yire y, a deem m Woso. Amina.

Pol ɔ Timote n a yo ɔ

^{XVIII} M nyɪ Timote, ɪ b'ɪ dɔndɔ mɔɔ nawɔm, amba wosolesinnɔsora ganwɔrɛ meerbaa zannɔ nyinta ŋ n'bu mim hi bi m, hɔ kɔ ŋ y'a hi bi tɔ da ɪ nɔ ɔ, ɪ sa ɪ zoobare muŋŋa bi bam. ^{XIX} Zoo bi ba sɪrakare m, kan hɔɔndare muŋŋa kɪ m. Hɔɔndare muŋŋa bi do, gɔɔɔ gɔsɪnnɔ a tɔ, a tore bi n a ka ŋ sɪrakare n a zar. ^{XX} Yimene kan Alesandr k'ɪ gɔɔɔ wɔɔ duro barla, mɔɔ wɔ daa ŋ ma Sɔtaana wɔ ɔ, kɔ ŋ ni hɔɔn ka, kɔ ŋ b'a ya ŋni Woso sunso wɔ y.

II

Dɔndɔrɛ kɔ gɔɔɔ n yaa da Woso m

^I Hɔ kɔ mɔɔ lɛɛ ka m n'a yem bi, a ye mɔɔ nawɔrɛ, kɔ gɔɔɔ n yaa da Woso m gɔɔɔ haay tɔ ma, a ŋ mim haay da Woso wɔ ɔ, a yaa da m barka ŋ tɔ ma. ^{II} K'a yaa da cinno wɔɔ tɔ ma, kan lɛzannɔ haay kɪ tɔ ma sɔ, k'ɔ nyinta laafu nɔ ɔ, ɔ bir zum Woso ɔ zenyy..., mɔsɪrbaa zore nɔ ɔ kan daɔrɛ kɪ. ^{III} Naa m muŋŋa, an Woso kɔ wɔɔ bɔmbɔrezaa m bi nɔ yɪ, ^{IV} a lɛ taa kɔ gɔɔɔ haay n bɔmbɔrɛ yɪ, kɔ ŋ n'a da ma, ŋni sira dɔ.

^V Bala, Woso deem n ta ɔ, gɔaa deem taan... ni gɔɔɔ zem kɔ ra kan Woso kɪ, Krista Yeezuu m.

^{VI} A ɪ ye an a muŋŋa ka zɛ ma, kɔ gɔɔɔ haay n bɔmbɔrɛ yɪ.

Dɔmum kɔ Woso a cɪnta bi k'a b'a ku an naa ba bi, a yɪ kasetɪ, an a hunkare a ɔ, Woso lɛ taa k'a gɔaa haay bɔmbɔ. ^{VII} Naa muŋŋa tɔ ma m Woso n mɔɔ bɔ ɔ kɔ m yɪ a lemim padər, an mɔɔ ba kristazibəəzaa, sira mɔɔ n'a hum, mɔɔ bir ŋɔaar bare y, mɔɔ cɪnta a ɔ, kɔ m sɪrakare kan sira kɪ dɪnda do wantɔɔ gɔɔɔ wɔɔ m.

^{VIII} Naa minto bi, mɔɔ lɛ taa kɔ gɔɔɔ yaarɔ wɔɔ n yaa da Woso m, lɛɛ haay ɔ, ŋn'a wɔrɔ busu brama kɔ mimbɔnyaa bi nyinta ŋ gɔr zi y, ŋ bi nɔmaa kan nyaa kɪ to a heer ɔ ŋni yaa bi da y.

Lanno mim

^X Kō lanno wōo nī, mōō lē taa, kō ŋ nī huu k'a ga kō ō ba du a ma, ŋnī bīr sappī, mīŋŋahīnkare ba ŋ zī y, ŋ b'a ka mim kōsīrē waasī ma, gēē sarma nyēēnno ma y, gēē busoo gota huu ma, gēē mīŋŋabankare waasī ma y. ^X Bī, kō ŋ n'a ka zī mīŋŋa bare ma, bala, lanno kō ŋ ō, a ī zum Woso ō rō wōō, a ga a wōm kō ŋ n'a ba ncīnaaō. ^{XI} Hōdīndare wakatī ō, lanno wōō a ga m, ŋnī zē sīī..., ŋnī yē hō haay ma. ^{XII} Mōō bī yēm kō lanno n hō dīnda gōōō yaarō m, ŋn'a sō ŋ ō y, a a ga m, ŋnī zē sīī.... ^{XIII} Bala, Adam Woso lēē ka an a da, ēēvī n bōkare an a nya ō. ^{XIV} Adam bēē Sōtaana bra ba nī y, ēēvī a bra ba m, an yē, an bīsī ka Woso lē ma. ^{XV} Bī, k'a yē nyīdazaambaa ma an a tōntō ō sīrakare nō ō, kan ŋōare kī, mīŋŋabaa kī, mīŋŋazerle kī, a bōmbōrē yīm.

III*Kristagōōō lēzanno mim*

^I Sīra m, meerbaa kō mōō ō kō m a ba naa m, kō gōaa lē taa k'a ka wosogōōō lēē, zībēō mīŋŋa a ō k'a ba. ^{II} Bī, kristagōōōō lēzāa a ga m, an bīr gōaa kō n bī mim yīrē n a hī ma y, a lō m bīr deēm, an bīr gōaa k'a a da a mīŋŋa ma zaa, hōōndamimmazaa, nyasō a mīŋŋa m zaa, an bīr saanōō sīm mīŋŋa a har ō, an n'a dam ma an hō dīnda gōōō m. ^{III} A bī yī bēēmīrezāa waasī y, a bī yī wōkaarezāa nyaa bīnce ō y, bī k'an yī kōmarēzāa, laafīkamazāa, a bī yī busōōŋōarezāa y. ^{IV} K'an dīga a har mim ma mīŋŋa, an a da a nyīnō ma, ŋnī bīr zūŋ ō, ŋnī bīr a dāŋ ō hō haay nō ō. ^V Bala, kō gōaa n a da ma an nyasō a har mim m mīŋŋa, a y'a bam lō k'a a da ma, a nyasō Woso gōōō sokōma nī? ^{VI} Kō gōaa k'a yī kristagōōōō lēzāa, a n a ga m, an yī sīrakarezāa daa y, kō m bēē m, a y'a mīŋŋa busūm, an dōdōyarlē kō Sōtaana a yī bī yī. ^{VII} A a ga m sō, k'a kasetī m bīr mīŋŋa gōōōō kō ŋ bīr zum Krista ō rō wōō zī, kō n b'a da ma, n a gōrē bō ō y, k'a b'a da Sōtaana banŋa ō y.

Daahanzanno mim

^{VIII} Daahanzanno wōō a ga m sō, ŋnī yī mīsīrbaa zōrē zanno, sīrazanno, ŋ bī yī bēēmīrezanno waasī y, ŋ bī yī zambō hōkamazanno y. ^{IX} Ŋ y'a ga m, ŋnī jīm kōōkōōō sīra kō sīrakare a hīnka bī nō ō, hōōndare mīŋŋa m. ^X K'a lēē ka a ŋ ka lēē, a dīga ŋ ma, kō mim ba ŋ gōr zī, k'a bōkare a ŋ da daahanbaa zībēō b'ō. ^{XI} Daahanzanno kō lanno m nō wōō a ga m sō, ŋnī bīr mīsīrbaa mīŋŋa m, ŋ bī yī meerbaa bōnyaa ba gōōōō ma zanno y, ŋn'a da a mīŋŋōōō ma, ŋnī yī jūnalērazanno hō haay nō ō. ^{XII} Daahanzāa bīyēō lō a ga m an bīr deēm, an a da a nyīnō ma mīŋŋa, an dīga a har mim ma mīŋŋa. ^{XIII} Bala, gōōōō kō ŋ nī daahanbaa zī bam mīŋŋa rō wōō, ŋ gōrē dāōrē yīrē ŋnī heerkoōdēbaa gota yī sīra ka Krista Yēezuu ō zēkōra nō ō.

^{XIV} Mōō y'a gūngam kō m bōr ībū zī zōō, bī naa haay gōrsīra mōō ba ībū ma, k'an bīr yīrē ī ō, ^{XV} kō mōōōō bōr m bīr zēm zōō, k'ībū m mīsīrbaa k'a a ga m, an bīr bam Woso gōōōōō gōr zī bī dō. Wosogōōōōō wōō duro, kristagōōōōō sokōma bī m, Woso k'an mīsīr bī y'a sō ō, sokōma bī dō n ta hōdīndare k'a m sīra bī m, an n'a kam gōōōōō n'a dōrē. ^{XVI} Wōōōōō sīrakare hō gota k'a nyaa kōm da Woso n a hīnka bī, gōsī b'a dam ma an bīsī ka ma y.

A a hīnka mesīm nō ō,

Sent-Espri n a hunka gʊaa turga,
maleɛkarɔ m dɪga a.

N n'a mim pa da do vantɔɔ zi.

Gɔɔɔ sira ka ɔ durnya nɔ ɔ jilli.

Woso n a busu an a nyinta leboore nɔ ɔ arzana ɔ.

IV

Nɔaar hɔɔɔɔɔɔɔ kɔ η nɪ nyɪntaη ɔ dɔmɪnnɔ jezannɔ ɔ

^I Sent-Espri a hɪ paan... a ɔ, jɛ dɔmɪnnɔ ɔ, gɔɔɔ gɔsɪnnɔ sɪrakarɛ tore, ηnɪ yɛ brabagɔɔɔ m zɪnɛrɔ ma, kan hɔɔɔɔɔɔɔ kɔ zɪnɛrɔ wɔɔ n ta η nɪ, gɔɔɔ nɪ η dɪndam nɔ wɔɔ kɪ ma. ^{II} Gɔɔɔ kɔ η n'a hɔ bam ɪ ɔ, gɔɔɔ mɪηηɔɔ n η mɪ, ηn'ɪ ηɔaar bam nɔ wɔɔ n'a karɛ ηn'a nyɔnnɔɔɔ, gɔɔɔ wɔɔ duro heer ga, amba sɛ tɪr na hɔ ma bɪ m, nyannɪ ba η nɪ fɪga y. ^{III} N y'a hɪrɛ η ɔ, gɔɔɔ bɪ lɔ ka cɛ ɔ dɔ y, bɪ lannɔ bɪ cɛ ka sɔ y, η hɔbɪrɛrɔ nɪηηɔɔ bɪrɛ cizem, an bɔkarɛ Woso ɪ hɔɔ wɔɔ duro da sɪrakarɛzannɔ tɔ ma, bala, brɔɔ sira dɔ, kɔ η nɪ barka yaa da Woso nɪ, ηn'a dɔ ηnɪ η bɪ. ^{IV} Bala, hɔ haay kɔ Woso a da bɪ mɪηηa, kɔ gɔɔɔ ɪ yaa dam Woso m barka ηn'a dɔ ηn'a sare, ɔ n'ɔ ga m, ɔ dɪga deem taan... ma hɔ bɔnyaa y. ^V Bala, Woso lemim bɪ kan wɔɔ yaadare kɪ y'a hu bɔm.

Yeezuu Krista zibɛənyɪ mɪηηa mim

^{VI} Naa dɪnda sɪrakarɛzannɔ wɔɔ m, k'ɪbɪ ba nɛɪnaaɔ, ɪbɪ yɪm Krista Yeezuu zibɛənyɪ k'an mɪηηa, bɪ n'a hunkam sɔ a ɔ, ɪbɪ y'ɪ tɔrm sɪrakarɛ lemim bɪ m, kan sira hɔɔɔɔɔɔ k'ɪ nɪ yem ma mɪηηa bɪ kɪ. ^{VII} ɪ bɪ yɛ bɪɪsɪ mɪnnɔ yaarsɪrɔ wɔɔ dɪndare ma y, η bɪr a dam gɔaa han sɪrakarɛ nɔ ɔ y. ɪ bɪr ɪ tɔntɔη ɔ kan mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ bɪ bare kɪ. ^{VIII} Bala, kɔ gɔaa y'a mɛ paηηa dam la tɔntɔrɛ nɔ ɔ, daahan m, b'a gɔaa bankarɛ bɪ gɔta y, an bɔkarɛ, kɔ gɔaa ɪ mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ bɪ bare, a y'a dam gɔaa han hɔ haay nɔ ɔ. Woso ler bɔ, k'a zaa m mɪsɪrbaa paan... yɪ tara burɔ ɔ naa ɔ, kan booti hinnɪ ɔ kɪ. ^{IX} Meerbaa naa do, sira m, gɔaa haay n'a ga m, an a sɪ mɪηηa. ^X Naa mɪnto m, wɔɔ nɪ yem kɔrɛ ma, ɔ n'ɔ yɔη ɔ, bala, Woso k'a m mɪsɪr bɪ wɔɔ ta ɔ heer lɛ. A m gɔaa haay bɔmbɔrɛzaa, bɪ gɔɔɔ kɔ η sira ka rɔ wɔɔ an nɪ η bɔmbɔm. ^{XI} Naa, ɪbɪ ɪ ga m, ɪ hɪ paan..., ɪ dɪnda gɔɔɔ m.

^{XII} ɪ b'a ka gɔsɪ n ɪ gore bɔ ɔ, k'ɪ m gɔaa pɔɔ bɪ tɔ ma y. Bɪ, a ka k'ɪ yɪ makra mɪηηa sɪrakarɛzannɔ wɔɔ mɪm ɔ, ɪ meerbaa nɔ ɔ, ɪ tare nɔ ɔ, ɪ ηɔarɛ nɔ ɔ, ɪ sɪrakarɛ nɔ ɔ, ɪ mɪsɪrbaa k'an mɪηηa Woso mɪm ɔ bare nɔ ɔ. ^{XIII} ɪ bɪr ɪ tɔη ɔ, kan Woso lemim bɪ karɪnda bare kɪ, gɔɔɔ sokɔma nɔ ɔ. ɪ tɔ ɔ kan gɔɔɔ dɔndɔrɛ kɪ, kan hɔ dɪnda gɔɔɔ m kɪ, k'an ta an mɔɔ bɔrlɛ ku. ^{XIV} ɪ bɪ ganwɔrɛ kɔ Woso a ka ɪ ɔ, k'ɪ zɪ bam bɪ to y. A ka k'a ɔ ɪbɪ ɔ bɪ, nyɪnta ɔ kan wɔsɔlɛsɪnnɪsɔra ganwɔrɛ meerbaa zannɔ kɪ, kristagɔɔɔ lɛzannɔ kɔ η y'a wɔ ka ɪbɪ ra kɪ sɔ. ^{XV} Naa ɪbɪ ga m, ɪ nyasɔ kɔkɔkɔ ɪ heer ɔ, ɪ ɪ tɔntɔ ɔ kan a zibɛə kɪ, gɔaa woo... n a dɔ η ɔ ɪ y'ɪ yɔη ɔ, ɪ nɪ tam lɛɛ. ^{XVI} Dundo ɪ mɪηηa zɪ, ɪ dundo hɔ k'ɪ n'a dɪndam gɔɔɔ m bɪ zɪ, ɪ bɪr ɪ tɔη ɔ kan naa haay kɪ, k'ɪbɪ ba nɛɪnaaɔ, ɪbɪ y'ɪ mɪηηa yɔm, ɪ gɔɔɔ kɔ η n'a tɔr karɛ ɪ ma rɔ wɔɔ yɔ sɔ.

V

*Döndö zaarö sirakarezanno wöw**tö ma*

^I I bi hөөn si göaa gusire ma kan paᅇᅇa ki y, bi, dıga ma i zi, i döndö. Nyukumbonno wöw döndö danyıbaa nö ö. ^{II} I lannö gusinnö wöw döndö, i ö, i döw m, lannö pooro wöw döndö kan heer hu ki, i ö, i danlorö m.

Zonno mim

^{III} Zonno kö ᅇ gösı ba ö rö wöw, nyasö ᅇ ni kan daore ki. ^{IV} Zoro k'a nyıno n ta ö gее a yaᅇᅇöw, nyıno wöw, gее yaᅇᅇöw wöw y'a ga m, ᅇn'a yırezannö nyasom dında. Naa ᅇ y'a ga m, ᅇn'a ba, a Woso zuure bi nö ö. Kö ᅇ yırezannö wöw nyasö ᅇ ni bi, ᅇni nyasö ᅇ ni sö. Woso n'a ᅇᅇam bi m naa. ^V Kö zoro k'an zoro paan... an göwta a deem bi ni, yo b'ö Woso ma, an ni yaa dam tee... sinuu ö kan gunuu ö ki, an ni daahan yem Woso han. ^{VI} Bi, kö zoro k'a n'a kam mesim letaamarö ma bi ni, a mısır mınyaa dıgare nö ö, bi, sıra nö ö, gөр m Woso mim ö. ^{VII} ᅇ bö zaa ö meerbaarö nөөn duro m, kö gösı bi mim yı ᅇ gөр zi k'a dında y. ^{VIII} Kö göaa bıır nyasöre a hargöwöw ni, an le da bi, a jeerzannö ni y, a zaa sirakare bö a je m, a bonyaabaa le da basırakarezaa m.

^{IX} K'i ö k'i zoro tö da zombaa daahan ci b'ö, a a ga m, kö zoro bi do döwraa m busördı ku, bi nyınta a ö, göaa deem taan... lö sö. ^X A a ga m sö, göwö n a zıbөөrö müᅇᅇöw bare kasetı ka, ᅇn'a dö ᅇ ö, a a nyıno tör müᅇᅇa, a saanöw si müᅇᅇa a har ö, an wosogöwöw gannö sorgö,* an a da cıcirzannö han, an zi müᅇᅇa do haay ba.

^{XI} Kö zonno pooro wöw ni, i bi ᅇ tö da ci b'ö y, bala, kö goaayar sora bөр an ta ᅇ ni, bi ᅇ y'a gө Krista zuure ma, ᅇn'a ᅇᅇam k'a a ya a zim sa. ^{XII} A ba kö ᅇ nawöre ncınaas bi, n yı ᅇ döwö yarle, bala, ᅇ n jum a le ra leekare ler kö ᅇ y'a bö Krista m bi nö ö y. ^{XIII} A n ta ö sö bi, mim ᅇ y'a ka nyınta vam m, ᅇn'i göwöw harlerö sam, an le da bi, a le n'a zum göwöw minno ö, ᅇ bıır dundore a zi y, hө k'a n'a ga hıre m bi, bi ᅇn'a hum. ^{XIV} Naa tö ma bi, möw le taa kö zonno pooro wöw n'a ya ᅇni ce ka, ᅇni nyıno yı, ᅇni dıga a jeer mim ma müᅇᅇa, kö ᅇ bi zaa ka wöw jumnö wöw ö, ᅇn'a da ma, ᅇn'a bonyaa hı wöw ma y. ^{XV} Bala, zonno pooro wöw gösınnö a bö zaa tırğa b'ö kara, ᅇn'i zum Sötaana ö. ^{XVI} Kö lö sirakarezaa i zonno m a har göwöw barla, k'an nyasö ᅇ ni, a b'a tö kö kristagöwöw sokuma n kö ᅇ tö ma y, k'an a da ma, an a da zonno kö ᅇ göwöw ba ö rö wöw han.

Kristagöwöw leezannö mim

^{XVII} Göwöw kö kristagöwöw leezannö m ᅇn'a zi bam müᅇᅇa rö wöw, ᅇ y'a ga daore m gallem hıya, an le da bi, niᅇᅇöw kö ᅇ ni köm kan Woso lemim padare zıbөө ki, hөdında göwöw m zıbөө ki rö wöw. ^{XVIII} Bala, Wosoci b'a hı a ö:

I bi hө du der k'a n'i yır zöm bi le ma y.*

A a ya, an a hı sö, a ö:

Zıbөөzaa a ga m,

an a zıbөө nyöwöw yı.

* **ı:X** 5.10 Kö göwöw ta zıföwöw har ö, naa ᅇ tır a ba ᅇ ni.

* **ı:XVIII** 5.18 Dono i tır zıföwöw wöw hөyaa zö, gö gaatare m a je ö.

XIX Kɔ ɔɔaa a hi a ɔ, lɛɛzaa mim ba, kɔ ɔɔaa hiya ɔɔɛ kaakɔ n a hi η ɔ, a mim bi do ba denter y, ɪ bi mim bi do si sira y. XX Gɔɔɔ kɔ η nɪ mimbɔnyaa bam nɔ wɔɔ, hɛən si η ma ɔɔɔ woo... lɛɛ, kɔ ɔɔɔ kɔ η ɔɔɔta rɔ wɔɔ m nyi ba, ηnɪ dundo a zi.

XXI A ye mɔɔ nawɔre ɪbɪ han, Woso kan Krista Yeezuu ki, Woso maleɛkarɔ wɔɔ ki lɛɛ, k'ɪ zu hɔ kɔ mɔɔ hi ɪbɪ m haay naa ɔ, ɪ bi jirɛ bɔ k'ɪ zɛ ɔɔaa m gumɛ ma y, ɔɔɛ k'ɪ gumɛ ka ɔ y. XXII ɪ b'ɪ wɔ ka ɔɔɔ mim la nyagira m, k'an zi ba wosogɔɔɔ wɔɔ barla y, ɪ bi gasɔ ɔɔaa mimbɔnyaa ɔ y. Dundo ɪ mɪηηa zi, k'a bɔnyaa b'a nɔ ɪ ma y.

XXIII ɪ bi ɔɔɔta ɪ bir hi mire a minto bala y, dɪven mi poore, ɪ nɔ k'a tir busum an tir ɪ dam kɔre ma bi tɔ ma.

XXIV Gɔɔɔ niηηoo mimbɔnyaaɔ ɪ yum garga ra, bi n η dɔdɔ ka cɪna y, ɔɔɔɔnɔ hɔɔ bir dɔm zɔɔ y, η mimbɔnyaaɔ wɔɔ dɔ n tir a ɔ jɛ ɔ.

XXV Zibɛəro mɪηηoo bare do m bi sɔ, ɔɔɔɔ ɔɔɔɔnɔ hɔɔ tir yum garga ra, nɔɔ zibɛə bir yum garga ra lɛɛm nɪ y, bi η zɛm bi bɔ garga ra.

VI

Lɔnno kan a soorezanno ki

I Gɔɔɔ haay kɔ η nɪ lombaa kɔre nɔ ɔ rɔ wɔɔ a ga m, ηn'a dɔ η ɔ, a soorezanno wɔɔ a ga daɔre m. Kɔ ɔɔɔɔ bi Woso tɔ zar y, kɔ η bi wɔɔ hɔdɪndare bi tɔ zar sɔ y. II Lɔnno kɔ η soorezanno wɔɔ sirakare zanno m nɔ wɔɔ, η b'a hi η ɔ, a hɔdeem kan η ki Krista danyɪbaa nɔ ɔ, ηnɪ η gore bɔ ɔ y. A ga a ɔ m, ηnɪ η zi ba mɪηηa-mɪηηa denter an lɛ da, kɔ sirakarezanno m, η bɔɔ m ηnɪ η ηɔam, ηn'ɪ η zi bam bi tɔ ma.

Nɔbaar hɔdɪndarezanno kan hɔnyɪ denter ki mim

Hɔ k'ɪbɪ ga m, ɪ dɪnda ɔɔɔ m, ɪ η dɔdɔ m bi n naa. III Kɔ ɔɔaa ɪ hɔ vanta dɪdam, a bir yem wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista sira meerbaaɔ wɔɔ ma y, b'a bir yem hɔdɪndare k'a ga kɔ ɔ ba kan mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ bi ki ma sɔ, IV ɔɔaa bi do bi, mɪηηabusurezaa m. A n hɔsɪ dɔ y, bɪsɪkare waasɪ yaaba n ta m, an n'a kam ma k'a nyaa ba meerbaanyɪɔ tɔ ma. Naa nɪ zɛm letaama bɔnyaa m kan komarewar ki, kɔ tɔ zarlɛ ki, hɔɔn da kɔ ma bɔnyaa ki m. V A ɪ ɔɔɔ kɔ η hɔɔn m danηada rɔ wɔɔ dam bɪsɪkare jintoo ma, bala, η n sira dɔ y, ηn'a ɔɔɔɔɔ η ɔ, sirakawosɔ bi, hɔnyɪ yɪre zaa m.

VI Denter m, sirakawosɔ bi, hɔnyɪ ɔɔta m, k'a ɪ yɪre ɔ, ɪ y'ɪ zergam hɔ k'ɪ m ta m bi rɛ. VII Bala, bɔr kɔ wɔɔ ɔ durnya ɔ bi, wɔɔ n bɔr hɔsɪ nɪ y, wɔɔ y'ɔ bɔm sɔ ɔ wɔ m vam. VIII Naa tɔ ma bi, kɔ wɔɔ ɪ hɔbɪre m kan huu ki m, naa a ga m, an wɔɔ bɔ. IX Bi, ɔɔɔ kɔ η n'a kam ma k'a ba hɔnyɪzanno wɔɔ, a do η nawom makra nɔ ɔ, ηn'ɪ gasom letaamaɔ nɪbɪrɔ kɔ η nɪ bɔnyaa banηa nɔ ɔ. Letaamaɔ wɔɔ duro nɪ ɔɔɔ dam zaarbare kan nyaanle ki ma. X Bala, mimbɔnyaaɔ do haay mɛsi m busoo ηɔare m. Gɔɔɔ ɔɔɔɔnɔ a nyɔnnyɔɔ ηn'a ba sirakare ma laatɔ, ηn'ɪ fir do y'a hɔnhɔ yum a mɪsɪrbaa nɔ ɔ, busoo ηɔare kɔ η gasɔ ɔ bi tɔ ma.

Dɔndɔ Timote minto

XI B'ɪbɪ, Woso ɔɔaa n'ɪ mɪ, ɪ ba laatɔ naa woo... ma, ɪ ɪ tɔ ɔ kan tirgabaa zibɛə ki, mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ ki, kan sirakare ki, ηɔare ki, tɔntɔɔre ki, nyɪntabaa ki. XII Zoo mɪηηa kɔ sirakare zoo m bi ba, mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bi nyasɔ kɔɔkɔɔ. ɪbɪ bir Woso ɔ bi tɔ ma, ɪbɪ m nyɪnta ɪ ye ma, ɪ ɪ sirakare bɔ ɪ lɛ ma mɪηηa ɔɔɔ cir lɛɛ. XIII Kɔ

m le cunta i m, Woso k'a ni musirbaa kam ho haay o bi taa, kan Krista Yeezuu ki taa, bi nyinta an a sirakare kaseti ka mureha Pons Pilati taa. XIV Le ko moco n'a kare ubu o bi ba n ni: Zu ho ko moco hi ubu m haay b'o, i nyaso m ko dintim b'a no ma y, ko minsi bi nyinta i gor zi so y, ko woco Zuuba Yeezuu Krista n tolle ba an a bo an bor. XV A zem domum ko Woso a cunta k'an b'or ma b'o, Woso mureha i le da haay, a y'a so heernyoco o, a m cinno haay Cir, a m zuubaroco haay Zuuba, XVI a mureha y'a deem taan... i bir gare y, laegure ko gosi b'a dam ma an a zo ma no an ni nyintan o, gosi n a yi y, bi gosi b'a dam ma an a yi y. A y'a so leboore o kan panja k'a nyare ba o ki! Amina.

Dondo honyizanno to ma

XVII A hi goco ko ni ho m durnya naa do no o ro woco m, i o, ni b'a murehoco busu, bi ni bi yo honyi ma y, bala ho cenlezaa m. Bi, ko ni yo Woso ma, a m ni ho woo... kam woco o guta, ko woco m bir ta ni, o o heer nyoco ni. XVIII A hi ni i o, ni zi mureha ba, ni'a ba zi mureha barezanno goco, ni yi hokarezanno, ni'a da goco vantoco han a honyi bi m. XIX Ko ni y'a bare ncinaas, honyi mureha k'a b'a zarle, ni'a cuntare a murehoco m booti hinni to ma, k'a bi musirbaa paan... yi.

Leersore

XX Timote ra, nyaso ho ko Woso a da i wo o bi m, i b'i le zu meerbaaro yaarsiro ko bisikawosoma meerbaaro m no woco o y, kan bisikare ko n n'a hum ma hodore, bi njaar hodore m b'o y. XXI Goco gosinno sirakare to ni'a nyonnyoco, ko ni o, a ta hodore naa do m bi to ma.

Bi, ko Woso barka n nyinta kan i ki!

Ci huya hɔ kɔ Pol a ba **TIMOTE** ma

Ci huya hɔ kɔ Pol a ba Timote ma bi

gasɔɔrɛ

Pol ɪ ci bi ba. A ba a ɔ, Timote ma. Bi ma bi, a a zɔ a gare kan a zibæ nyare ki ma. Lɔnnɔɔɛ a nyinta ɔ an ci bi ba, a yi ma kɔkɔɔ gɔta.

Ci bi ba a ɔ, k'a Timote heer yo, firyirɛrɔ kɔ bi nɪ η yɪm tɔ ma. K'an dundo a zi sɔ kan gɔɔɔ kɔ η nɪ bɪsɪ nɪbɪr kam lɔ wɔɔ ki. K'an a tɔ ɔ kan Wosoci bi hɔ dɪndarɛ ki con. A y'a zɛ mim dɪndam ci b'ɔ, a ɔ, a zoo ba a a da ma.

Pol ɪ yaa dam Timote m

^I Mɔɔ mɪηηa Pol ɪ ci naa do ba, Woso ɪ mɔɔ bɔ ɔ, kɔ mɔɔ n yi Krista Yeezuu zibæzaa, kɔ m mɪsɪrbaa kɔ Woso a ler bɔ, wɔɔ n'a yɪm Krista Yeezuu nɔ ɔ bi pa da. ^{II} Ci bi ba mɔɔ nawɔrɛ ɪbɪ ma, Timote, mɔɔ nyɪ n'ɪbɪ m, m n'ɪ ηsɔm, a ye mɔɔ nawɔrɛ kɔ Zɪ Woso, kan wɔɔ Zuuba Krista Yeezuu ki n barka, kan cicirzɛrɛ ki, kan laafɪ ki ka ɪ ɔ.

Pol ɪ Timote paηηa dam la

^{III} Mɔɔ ɪ yaa dam Woso m barka, a zi mɔɔ n'a bam kan noom hu ki, amba mɔɔ yaabɔɔ zu ɔ bi m. Sinuu ɔ kan gunuu ɔ ki mɔɔ yaadare nɔ ɔ haay, mɔɔ ɪ yaa dare ɪbɪ tɔ ma, m n'a barka dare. ^{IV} Nyi k'ɪbɪ ka bi tɔ ɪ mɔɔ nɔ ɔ, mɔɔ n'a ηsɔm paan... kɔ m m ya, m ɪ yi, kɔ m heer n nyɔɔ gɔta. ^V Sɪra k'ɪbɪ ka denter bi, a tɔ ɪ mɔɔ nɔ ɔ, ɪbɪ yaabalɔ Loyis ɪ nyinta sɪrakarɛ bi do m, ɪ da Enis nyuntam sɔ. Bi, mɔɔ dɔ mɔɔ ɔ, ɪbɪ ta sɪrakarɛ bi do m sɔ.

^{VI} Naa minto m, mɔɔ nɪ m ya, m n'a hire ɪbɪ m, m ɔ, ganwɔrɛ kɔ Woso a ka ɪ ɔ k'ɪ zi ba m, mɔɔ nɪ m wɔ ka ɪbɪ ra ɪbɪ n a yi bi, zi ba m. ^{VII} Bala, Espri kɔ Woso a ka wɔɔ ɔ bi bɪr wɔɔ dam nyibæ ma y, bi, paηηa kan ηsɔrɛ ki, daamɪηηama ki an n'a kam wɔɔ ɔ.

^{VIII} Naa tɔ ma bi, ɪ bi nyannɪ zɛ wɔɔ Zuuba kasetɪ karɛ ma y, ɪ bi nyannɪ zɛ mɔɔ tɔ ma kɔ mɔɔ nɪ lɔnnɔɔɛ ɔ a tɔ ma bi minto sɔ y. Bi, yo Woso paηηa ma, ɪ ye fir ma lemim nyinta bi tɔ ma am mɔɔ hɔ bi m. ^{IX} Woso mɪηηa ɪ wɔɔ yɔ, wɔɔ bir a ɔ, kɔ wɔɔ n yi a gɔɔɔ. A n naa ba, wɔɔ zibæɔrɔ mɪηηɔɔ tɔ ma y, a mɪηηa hɔɔnhɔ kan barka k'a n'a kam bi ki tɔ ma m. Barka bi do ka a ɔ wɔɔ ɔ, Krista Yeezuu nɔ ɔ, bi ma bi, durnya n a sɪηηɪda ba y. ^X Bi kɛrɛ naa, wɔɔ bɔmbɔrɛzaa Krista Yeezuu k'a bɔr bi, barka bi do a hunka garga ra. Bala, a zɛ paηηa zaar ba, an mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ hunka lemim nyinta bi m.

^{XI} Lemim nyinta bi do padare tɔ ma m, Woso n mɔɔ bɔ ɔ, kɔ m yi a padarɛzaa, kristazibæzaa, a hɔdɪndarɛzaa. ^{XII} Bi tɔ ma m, mɔɔ nɪ fir naa yɪm, bi fir bi yɪrɛ nyannɪ ba mɔɔ nɪ y, bala, gɔaa kɔ mɔɔ sɪra ka ɔ bi, mɔɔ bi zaa dɔ mɪηηa, bi mɔɔ heer kookoo sɔ, m a dɔ m ɔ, a ɪ paηηa m k'a dɔ hɔ k'a a da mɔɔ wɔ ɔ bi ma, k'an ta an a zɛrɛ hinnɪ ku. ^{XIII} Yo sɪra meerbaarɔ kɔ mɔɔ η ba kan ɪ ki rɔ wɔɔ ma, ɪ jum sɪrakarɛ kan ηsɔrɛ kɔ wɔɔ n ta η nɪ Krista Yeezuu nɔ ɔ bi nɔ ɔ kɔkɔɔ. ^{XIV} Dɔ

hòdùndare mùnjà kò n' y'a da ì wò ò bì ma, ì dò ma Sent-Èspri panjha k'a nì kan wòò kí bì m.

Onezifòòr a da Pol han

^{XV} Ìbù dò ì ò, kristagùùò kò ñ nì Azii kò b'ò rò wòò haay a bò mòò ò, Fìzel kan Hermozennì kí yì ñ barla sò. ^{XVI} A yè mòò nawòm kò Woso n'a cìcìrzerè kèrgu Onezifòòr hargùùò ra, bala, a tìr mòò heer ba kòòkòò dòmum ñìnjhòò ò, nyannì n a nyasù mòò dure bì tò ma y. ^{XVII} Bala, b'òr k'a ò Ròm ò naa ò bì, a a ka mòò b'ìnce ma paan..., an aa mòò yì. ^{XVIII} A yè mòò nawòm kò Zuuba n a ka, k'an Woso ba mùnjha yì, Zuuba mùnjha zere hinnì ò. Ìbù dò mùnjha sò ì ò, nyìnta kò mòò ò Èfèzù ò bì, a a da mòò han gota.

II

Yeezùu Krista yarb'òr mùnjha zib'òò

^I K'ìbù nì, m nyì, ì panjha da ra, barka kò wòò n ta m Krista Yeezùu nò ò bì m. ^{II} Mòò hòdùndare k'ìbù ma gùùò cìr lèè bì, a d'ìnda gùùò kò ñ nì nyasòm nì mùnjha rò wòò m, kò ñ n'a da ma, ñn'a d'ìnda gùùò vantòò m sò.

^{III} Yè f'ur'yè ma am mòò hò bì m, hò kò Krista Yeezùu yarb'òr mùnjha a ga m, an a ba bì m naa. ^{IV} Kò yarb'òr ta yar ma, k'a lè taa kò yarb'ònnò cìr bì nò n yì a ra, a b'ìr a kam gùùò kò ñ g'òta har ò rò wòò mùs'ìrbaa bare ma y. ^V A dò sò ì ò, kò n brasìre ganw'òrè c'ìnta, kò g'òaa n zu bra bì s'ìre zaa ò, n b'ì ganw'òrè bì kanj ò y. ^{VI} Danwur k'a kò dam lè ra bì n nì lèè kam an aa dam bì w'òrè hò yì. ^{VII} Ì hòòn da hò kò mòò n'a hum naa ma k'ì jì ma, bala, Zuuba hòòn kare ì ò, k'ì ì da ma, ì jì ma haay.

^{VIII} Yeezùu Krista tò da ì nò ò,

David dò g'òaa m,

a a m'um bò ò g'èèno b'ìrè ò,

amba lemim nyìnta

kò mòò n'a pa dam bì

n'a hum bì m.

^{IX} Lemim nyìnta bì dò tò ma m, mòò nì f'ìr y'um, n nì mòò du, ì ò,

zìb'ònyaabarezaa m mòò m. Bì, kò lemim nyìnta bì nì, n a du y. ^X Bì

y'a ka mòò nì y'em f'ìr dò haay ma, gùùò kò Woso ñ bò ò rò wòò m'ìntò,

kò br'òò n a da ma sò, ñn'ò b'òmb'òrè kò Krista Yeezùu n'a kam bì yì, kò

ñ nì gasù lèb'òrè k'a nyare ba ò b'ò. ^{XI} Meerbaa kò mòò ò kò m a ba

naa, s'ìra m an a ga s'ìre m:

Kò wòò ga kan Yeezùu Krista kí,

wòò mùs'ìrbaa bam kan kí sò.

^{XII} Kò wòò j'um k'òòk'òò kan kí,

wòò c'ìrb'èè hum kan kí sò,

kò wòò b'ìs'ì ka ma,

a b'ìs'ì kam wòò ma sò.

^{XIII} Kò wòò n j'um ò lè ra kan kí,

a mùnjha ì j'um a lè ra tee...,

bala, a b'a dam ma, an b'ìs'ì ka a mùnjha ma y.

Woso lemim d'ìnda s'ìra nò ò

^{XIV} Meerbaaò kò mòò ñ ba hòòn m tò da gùùò wòò nò ò haay, ì h'ì ñ

nì paan... Woso lèè, ì ò, ñn'a s'ì nyaa kò n n'a bam meerbaaò tò ma lèè.

Bala, ñ hòs'ì ba ò y. Gùùò kò ñ n'a t'òr kare ñ ma rò wòò an nì ñ zaar

bam. ^{XV} I tō ō k'i yī gūaa k'a a ga m kō Woso nō n yī ra, k'i yī zibēəzaa k'a zibēə nyannī ba ō y, an nī sīra lemim bī dūdam mīḡḡa-mīḡḡa. ^{XVI} I bī yē sōra yaarsīro kō ḡ bīr a dam gūaa han sīrakare nō ō rō wōō ma y. Gōōō kō ḡ nī ḡ bam nō wōō gōōtam tee... ḡnī bīr a bām laaṭō Woso ma. ^{XVII} ḡ meerbaaro wōō bō kō ō kan nyim k'a nī gūaa mē bīm haay kī. Himene kan Fileṭī kī yī ḡ barla. ^{XVIII} ḡ hō, ḡnī sīra bī to, ḡn'a hūrē ḡ ō, gēəno mīmboore bī cem kara, ḡn'a kam gūōō gūta n'a bōm sīrakare ō. ^{XIX} Bī, kan naa kī haay Woso sīra bī bō kō ō, kan cējīr kī, an gōōta an n'a bīnce ō, n nī gōrsīra ba cējīr bī ma, n ō:

Zuuba a gūōō dō.

N n'a ya, n ō:

Gūaa k'a ō Zuuba gūaa n'a mī bī, k'an a gō mīmboonyaa ma.

^{XX} Cē gūta nō ō, mōr y'a hōnhō ta ō, n n'a ba sarma m kan wanzurfu kī m, n nī nōōō ba gō m kan taa kī m. Lēekare mōdrō wōō dōmum gūta hīnnī ō n nī bōrē ḡ nī, n nī zī bare ḡ nī, ḡnī gōōta rō wōō, dōmum bīyēə, n yī zī yaarsīro bare ḡ nī. ^{XXI} Ncīnaaō bī, kō gūaa a gō zī bōnyaaro kō mōō ḡ gaa da rō wōō ma, an a hu bō, a bōm mōr gorezaa rē, mōr k'an zore, an mīḡḡa Zuuba ma, zī mīḡḡa bare haay tō ma.

Zuuba zibəənyī mīḡḡa

^{XXII} I sī nyukumbombaa letaamarō lēē, ı ı tō ō kan ı heer kī haay, ı bīr ı kam tīrgabaa zībēə ma, sīrakare ma, kan ḡōare kī, laafu kī ma, gūōō kō ḡ nī yaa dam Zuuba m kan heer hu kī rō wōō zekora nō ō. ^{XXIII} Bī, ı bī yē, hōōnwar kan badō kī bīsīkarero wōō ma y, ıbı dō ı ō, ḡ nyambōrle bī, nyaa m. ^{XXIV} A n bōkare, Zuuba zībēənyī n a ga m, an nyaa ba y, a ga a ō m, an bīr mīḡḡa kan gūaa woo... kī, an a da hōdūnda gūōō m ma, an bīr bōraama m. ^{XXV} A a ga m, k'an hō dūnda gūōō kō ḡ nī bīsī kam ma rō wōō m, heer bōgō-bōgōda m, bala, a a da ma, brōō n a bō a taa m, ḡnī sīra dō. ^{XXVI} Maam bī, ḡ hōōn zerm, ḡn'a yō Sotaana k'a ḡ gōr a baḡḡaro ō, an ḡ ba a lōnno, kō ḡ n'a hōōnhō ba bī m.

III

Jē dōmūnno minno

^I A dō mīḡḡa ı ō, dōmūnno jēzanno ō, mīsīrbaa bī yīm kōōkōō. ^{II} Bala, gūōō y'a kam a mīḡḡōō daahan ma bala, busoo ḡōare n'a so ḡ ō, nyūnta ḡ nawōm lē bō a mīḡḡa ō zanno, mīḡḡabusurezanno, Woso sōnsōwōrezanno, bīsī ka a zīro ma zanno, bajīndōrezanno, Woso hō gore bōōrezanno. ^{III} ḡ bī nyūntam ḡōare m y, ḡ nyūntam bacīrzerēzanno, gūōōtōzarlezanno, badaamīḡḡazanno, ḡ nyūntam bōnyaa gūta, zī mīḡḡa bare jūnno, ^{IV} bīm bīrkōmazanno, badūndōamīḡḡazanno, mīḡḡabusure n'a so ḡ ō maam-maam, ḡ y'a mesīm letaamarō ḡōare an lē da Woso ḡōare m. ^V ḡ y'a hō bare ı ō, wosozuurezanno nī ḡ mī, bī ḡ zībēəro y'a hūnkare a ō, Woso paḡḡa bī n ḡ mīsīrbaa lōr y. I gō gūōō ncīnaaō rō wōō ma. ^{VI} ḡ gūōō gōsūnno ı gasūm gūōō hadrō ō sū..., ḡnī lanno hōōnwarzanno kum hōōnkare m, lanno wōō duro mīmboonyaro gūta, ḡn'ı zūm a mesīm letaamarō haay ō. ^{VII} ḡ yī hō dūdam tee..., bī ḡ bīr a dam ma ḡn'ı sīra dōrē y. ^{VIII} Amba Zanēs kan Zambres kī a da Moyiisi lē ō ḡ bīr yēm bī, gūōō nōōn duro sō, a da ḡ nawōm sīra lē ō ḡ bīr yērē y. Hōōn nyaanlezanno

m, η n sira ka Woso σ denter y. ^{IX} Bι, η b'a dam ma ηnι ta λεε y, bala, gɔaa woo... sɔrle η hɔɔnwar zibəə bι ra, amba n nyunta n nι sɔr Zanes kan Zambres kι hɔ ra bι m.

^X Bι, k'ibui nι, ibui zu mɔɔ hɔdɔndare σ mɔηηa, ι mɔɔ mɔsɔrbaa bare dɔ, kan mɔɔ gɔngarɔ kι, m sɔrakare kι, m bɔr m mɔηηa ma kι, m ηɔare kι, m tɔntɔɔre kι. ^{XI} Ibui fir kɔ gɔɔɔ a ka mɔɔ ma, kan cicir kɔ mɔɔ yι Antiyɔs kɔ σ, kan Ikoniycɔm kɔ σ kι, Listɔr kɔ σ kι bι dɔ. Mɔɔ fir do haay yι, bι Zuuba mɔɔ yɔ η haay nɔ σ. ^{XII} Pakra m hɔɔ, kɔ gɔɔɔ haay kɔ η λe n taa k'a zu Woso σ mɔηηa, Krista Yeezuu nɔ σ rɔ wɔɔ n fir yι gɔɔɔ wɔ σ. ^{XIII} Bι, kɔ gɔɔɔ bɔnyaarɔ, bra bumba gɔɔɔ m zannɔ wɔɔ nι, η gɔɔtare ηnι bɔr tam λeε zi bɔnyaa bare nɔ σ, ηnι bɔr bra bumbam gɔɔɔ m ηnι bɔr tare, ηnι bɔr bra bumbare a mɔηηɔɔ m sɔ.

^{XIV} K'ibui nι, jum hɔ k'ibui dɔnda ι sira ka σ paan... bι nɔ σ kɔɔkɔɔ. Bala, ibui gɔɔɔ kɔ η y'a dɔnda ibui m nɔ wɔɔ sira bι. ^{XV} A n a sa ibui nyɔbaa ma, ibui Wosoci bι dɔ, a y'a dam ma an hɔɔn ka ibui σ, ibui m sira ka Krista Yeezuu σ, ι bɔmbɔre yι. ^{XVI} Hɔ kɔ n y'a da Wosoci bι nɔ σ haay bι, Woso Esɔri y'a ka n n'a da σ, bι, ta an a wɔ σ gɔɔɔ hɔdɔndare minto, k'a nyɔnnyɔɔre da jum σ, k'a gɔaa bɔ zaa σ, k'a mɔsɔrbaa tɔrga bare dɔnda gɔaa m. ^{XVII} Kɔ Woso gɔaa mɔsɔrbaa n bankare yι mɔηηa, k'a n a da ma an zi mɔηηa do haay ba.

IV

Woso lemim pa dare

^I A ye mɔɔ nawɔre ibui han paan... Woso mɔm σ, kan Krista Yeezuu kι mɔm σ, bι zem bι gɔɔɔ mɔsɔrɔ kan gəəno kι dɔdɔ ka, a ye mɔɔ nawɔre ibui han, hinni k'a nι zen σ k'a bι cirbəə bι bι tɔ ma sɔ, ^{II} k'ι Woso lemim bι pa da, ι bɔr som la tee... K'a so ra dɔmum naanaa, gɛε k'a kɔsɔ, k'ι gɔɔta ι bɔr som la, həən si gɔɔɔ ma, ι bɔ η λeε kɔ η n'a mimbɔnyaa tɔ, η heer yo kɔ η n'a mɔηηa ba, naa haay ba bɔraama gɔta nɔ σ, ι bɔr hɔ dɔndare η nι. ^{III} Bala, dɔmum zem, gɔɔɔ wɔɔ bι yere ηn'a tɔr ka sira hɔdɔndare bι ma y, bι zu η nawɔre a mɔηηɔɔ lɛtaamarɔ σ, ηn'a ka a hɔɔnhɔ karɔnsaambɔɔ ma ηn'a bɔr a ma yɔɔgɔ, bɔɔɔ n bɔr hɔ k'an nyunta η ma dɔndare η nι. ^{IV} N bι yere ηn'a tɔr ka sira ma dɔ y, ηɔaar minno ηn'a tɔr kare η ma. ^V B'ibui, bɔr ι ma hɔ haay nɔ σ, ye fir ma, lemim nyunta padarezaa zi ba, zibəə kɔ Woso a ka ι σ bι ba mɔηηa.

Pol ze a zɔ

^{VI} Bala, kɔ mɔɔ nι, wakati a ku kɔ m ye ze ma. Mɔɔ ze bι bɔ kɔ σ kan mannι kι, mɔɔ hɔrle wakati a ku. ^{VII} Mɔɔ zoo mɔηηa ba, mɔɔ brasire a tekka ku, mɔɔ nyasɔ sɔrakare m. ^{VIII} Keere naa, Woso dama ganwɔre cɔnta mɔɔ m, ganwɔre bι do bι, tɔrgabaa m, an b'a kam mɔɔ σ, dɔdɔkare hinni σ b'σ. A mɔηηa m dɔdɔkarezaa tɔrga. Mɔɔ bεε an n'a kare m σ m deem nι y, a y'a kam gɔɔɔ haay kɔ η n'a ηɔam k'an bɔr lɔ wɔɔ σ.

Pol λe taa kɔ Timote n bɔr a zi

^{IX} I tɔ σ, k'ι bɔr mɔɔ zi zɔɔ. ^X Bala, Demas a bɔ mɔɔ σ, k'a nι her durnya naa ηɔam bι tɔ ma. A a hɔr an ta Tesaloniki σ, Gresans ta Galasii σ, Tiiti ta Dalmasi σ. ^{XI} Likki y'a deem ι gɔɔta kan mɔɔ kι. K'ι bɔr ι n nι zem k'ι Marki gaa ι bɔr m, bala, a y'a dam mɔɔ han gɔta m zibəə bι nɔ σ. ^{XII} Mɔɔ Tisikkι nyɔɔ Efεεzi σ. ^{XIII} K'ι zem, kι bɔ Trowas

kɔ ɔ Karpus zi, ɪ nyɛɛm huu kɔ mɔɔ to b'ɔ bɪ sa ɪ bɔr m, ciro wɔɔ gur
 ɪ bɔr η nɪ sɔ, an lɛ da bɪ, n nɪ η ba hɔbɪsɪ ci m nɔ wɔɔ.

^{XIV} Alesandir, saar bɪ, a zi bɔnyaa ba mɔɔ m gɔta, Zuuba y'a zibəə
 zɪm kan ɔ. ^{XV} Dundo ɪ mɪηηa zi kan kɪ sɔ, bala, a bɪsɪ ka wɔɔ
 meerbaarɔ ma gɔta. ^{XVI} Mɔɔ lɛkare dɔdɔ bɪ kare ma bɪ, gɔsɪ n nyɪnta
 ɔ k'a a da mɔɔ han y, a bɔ η y'a mɔɔ ɔ haay. A ye mɔɔ nawom Woso
 han, k'a b'a taar ka η la y. ^{XVII} Bɪ, Zuuba a da mɔɔ han an paηηa ka
 mɔɔ ɔ, yɪ a ɔ ncɪnaasɔ mɔɔ n zi kɔ n y'a ka mɔɔ ɔ lemim nyɪnta padare
 nɔ ɔ bɪ ba haay, do vantɔɔ gɔɔɔ haay n a ma. Bɪ, Zuuba mɔɔ yɔ taatii
 bɪ lɛ ɔ! ^{XVIII} Zuuba gɔɔtare an mɔɔ yɔ zi bɔnyaa haay wɔ ɔ, an dɔ mɔɔ
 ma, mɔɔ n gasɔ a cirbəə kɔ ɔ arzana ɔ. A tɔ n lɛbɔɔre yɪ dɔmum haay!
 Amina.

Leersore

^{XIX} Yaa da Priska kan Akilas kɪ m, yaa da Onezifɔɔr har gɔɔɔ m sɔ.
^{XX} Erastɪ gɔɔta Korɛntɪ kɔ ɔ. Trofim yaaba zɛ, mɔɔ n a to Mile kɔ ɔ.
^{XXI} ɪ tɔ ɔ ɪ bɔr, kɔ nyɛɛm dɔmum n bɔkare an a ku. Ebulus kan Pudens
 kɪ, Linus kɪ, Klodɪya kan danyɪnɔ kɔ η nɪ naa ɔ haay rɔ wɔɔ k'ɪ yaa
 dare ɪ m. ^{XXII} Bɪ, kɔ Zuuba n bɪr kan ɪ kɪ. Woso barka n bɪr kan awɔɔ
 haay kɪ.

meerbaarɔ wɔɔ bare to, bala, η yi hadrɔ ɔɔsinno ɔɔɔɔ zaar bam, ηn'i ho k'a n a ga m dɔdam ɔɔɔɔ m k'a ho yi, zambɔ ho yire m. ^{XII} Kreti zanno wɔɔ muηηɔɔ ɔɔaa deem, kɔ η ni dɔgam ma a lesinnɔsorazaa nyɔnta an a hi, a ɔ:

«Kreti zanno wɔɔ,
ηɔaarzanno m tee...,
poohɔɔ ni η mi,
yakɔzanno ni η mi,
η n ho vanta dɔ
kɔ hɔbire bɛɛ y.»

^{XIII} Ho kɔ ɔɔaa b'a hi naa, sira m, naa minto bi, hɔɛn si η ma paan..., kɔ η sɔrakare n yi muηηa. ^{XIV} Kɔ η ni zuɔforɔ hɔdɔndare k'i ɔ noondare m bi to, η bi zu lɛrɔ kɔ ɔɔɔɔ kɔ η sira to rɔ wɔɔ a cɔnta rɔ wɔɔ ɔ y. ^{XV} Kɔ ɔɔaa heer hu ta ɔ, ho haay hu ta ɔ sɔ kan ki. Bi kɔ ɔɔɔɔ kɔ dɔntinzanno m, η bir sira kam nɔ wɔɔ ni, dɔntim m ho haay m kan η ki. Bala, η hɔɔndarɛrɔ bɔnyaa, kɔ η y'a bɔnyaa bam sɔ, nyannɔ ba η ni y. ^{XVI} N η y'a hire η ɔ, a Woso dɔ, bi η zibɔɔ bɔnyaarɔ wɔɔ y'a hunkare η ɔ, η n Woso dɔ y. Hɔɔ bɔnyaarɔ ni η mi Woso mim ɔ, bayerezanno m, η b'a dam zi muηηa si bare ma y.

II

Wosozuurezanno mɔsɔrbaa

^I K'ibɔ ni, hɔɔ kɔ η y'a ga kɔ ɔ kan hɔdɔndare k'an sira bi ki dɔnda ɔɔɔɔ m. ^{II} A hi ɔɔɔɔ gusinno wɔɔ m i ɔ, ηn'a da a muηηɔɔ ma, ηni bir daɔre m, ηni bir a hɔɔn dam mim ma muηηa, ηni bir sɔrakare m paan..., ηni bir ηɔare denter m, ηni bir a tɔntɔη ɔ tee.... ^{III} A hi lanno gusinno wɔɔ m sɔ i ɔ, ηni bir mɔsɔrbaa muηηa k'a Woso nɔ yi bam, η bi yi ɔɔɔɔ tɔzarlezanno y, η bi yi bɛɛmirewaaszanno y, ηni zi muηηa bare dɔnda ɔɔɔɔ m. ^{IV} N n'a ba ncɔnaaɔ, kɔ lanno pooro wɔɔ n hɔɔntaɔre dɔnda a zino kan a nyɔnɔ ki ηɔare minto, ^V kɔ η ni bir hɔɔndamimmazanno, ηni bir mɔsɔrbaa zore bare, ηni bir nyasɔre a jɛer m muηηa, ηni bir nyɔntabaa m, ηni bir yere a zino lɛ ma, kɔ ɔɔɔ bi Woso lemim bi sɔnsɔ wɔ y.

^{VI} Nyukumbonno wɔɔ dɔndɔ maam sɔ i ɔ, ηni bir a hɔɔn dam mim ma muηηa ho haay nɔ ɔ. ^{VII} A ka k'i muηηa n yi makra muηηa, zi muηηa bare nɔ ɔ, ho dɔnda ɔɔɔɔ m sira m kan i heer ki haay, a ka k'i hɔdɔndare nɔ ɔ, kɔ n n'i gore da ɔ. ^{VIII} A ka k'i meerbaa n bir muηηa, kɔ ɔɔaa bi hɔɔi yi k'a hi i ma y, kɔ wɔɔ jɔnno wɔɔ b'a da ma, ηni ho bɔnyaa hi wɔɔ ma y, kɔ η ni nyannɔ bi.

^{IX} Lɔnno wɔɔ dɔndɔ i ɔ, ηni ye a sɔɔrezanno wɔɔ ma ho haay nɔ ɔ, η n'a ka ma k'a η heer nyɔɔ, η bi bɔi ka η ma y. ^X N bi hɔɔi kɔna y, ηni bir a muηηa bam tee..., kɔ η n'a dɔ η ɔ, a i sira bam. Ncɔnaaɔ bi, Woso kɔ wɔɔ bombɔrezaa m bi, ho kɔ n n'a dɔdam bi daɔre yim ho haay nɔ ɔ.

^{XI} Bala, Woso a barka hunka ɔɔaa haay bombɔre to ma. ^{XII} Woso barka bi n'a ηɔam bi, kɔ wɔɔ n'ɔ bɔ mɔsɔrbaa bɔnyaa haay ɔ, kan durnya naa do letaamarɔ haay ki ɔ. K'ɔ ɔ da ma, ɔ her-her mɔsɔrbaa naa ba muηηanyasɔre nɔ ɔ, kan tɔrgabaa ki, Woso hɔɔnhɔ mɔsɔrbaa ki nɔ ɔ. ^{XIII} O bir ɔ mɔsɔrbaa bare ncɔnaaɔ, ɔ bir dɔm dɔmum nyɔnta kɔ wɔɔ ta ɔ heer lɛ, wɔɔ bombɔrezaa Yeezuu Krista lɛbɔre n n'a hunkan

σ bi ma, a m woo Woso a m guta. ^{XIV} A a muηηa ka ze ma woo to ma, k'a a da ma, a woo bombonyaa haay no σ, k'awoo hu bo, awoo ba a muηηa dogoo, k'σ bir zibæero muηηoo bare ηoam tee...

^{XV} Naa haay dinda, ι goo woo heer yo, ι η bozaa σ le ku Woso a ka ubu σ bi m. ι b'a to ko gosi n'i gore bo σ y.

III

Sirakarezanno mısırbaa

^I A hi sirakarezanno woo m haay, ι σ, ηni ye ku leezanno haay ma, ηni η le si, ηni bir zibæero muηηoo do haay bare ηoare. ^{II} N bi gosi sonso wo y, η bi nyaa ba y, ηni bir muηηabaa bam, ηni bir nyunta kan goo haay ki. ^{III} Bala, woo nyunta biisi so, σ n ni hoonwar zi bam, σ m bayerezanno, σ nyaam, mesim letaamaro do haay kan a hoonhooro ki n'a so woo σ, σ n ni bonyaabaa bam, σ n n'σ kam ma k'σ yi am goo vantoo m, σ a ka goo m so σ m, σ so ku m. ^{IV} Bi, Woso woo bomborezaa bi, k'a b'a muηηabaa kan a ηoare k'an ta m goo haay to ma bi hunka bi, ^V a woo bomboo vam, a n woo bomboo zibæe turga ku woo ba bare m to ma y, woo bomboo a σ, k'awoo cicir ze bi to ma. Woo bomboo a σ, an woo mimbonyaaro sorgo, *Sent-Espri n yre daa ka woo σ, an mısırbaa daa ka woo σ. ^{VI} Bala, Woso a ka Sent-Espri n zer woo ra guta woo bomborezaa Yeezuu Krista to ma. ^{VII} A ba a σ ncinaas, k'awoo ba turga a mum σ, a barka to ma, ku woo n yi mısırbaa k'a nyare ba σ bi hojirlezanno, woo taaherle bi m bi so.

^{VIII} Meerbaa ku moo ba naa, sira m, moo le taa k'ubu m bir a hum paan..., ι bir som la, ku goo ko η sira ka Woso σ ro woo n bir a tonton σ ηni bir lee, kan zibæero muηηoo bare ki tee.... Zi muηηa bare bi, ho muηηa m, a y'a dam goo han so. ^{IX} Bi, ι bi ye bısıkare yaarsiro ma y, yaaboo tooro gaandarero sooraroo ma y, Moyiisi lero nyaabare kan η bakumare ro woo ki y, η nyooσo ba σ, bi η bir a dam gaa han so y. ^X Ku gaa ι goo gungu ku ma zi bam, k'i hæen si ma, k'a goota an ni tam lee, k'i ι ya ι hæen si ma, k'a a gu an ni tam lee k'i bo ι zi. ^{XI} Ibu do ι σ, goo ncinaas ro woo, η zaa turga bi to, η mimbonyaaro woo ni η nyaanle hunkare.

Leersore meerbaaro

^{XII} Moo Artemas gee Tisikki nyooσe ubu zi. K'a bi lee ku, k'i to σ ι bor Nikopolis σ moo zi. Bala, ku bi do moo hoon bo σ, ku m nyunta σ nyæem domum σ.

^{XIII} I to σ, k'i ι da lero karınsaamba Zenas han, kan Apolos ki, ku hoσi bi jira η ma, η zaakore bi domum σ y. ^{XIV} Woo goo woo a ga m so, ηni bir a kam ma k'a bir lee kan zibæero muηηoo bare dundare ki, ku η n'a da ma, ηn'a da goo ku ho jira η ma ro woo han. Ncinaas bi, η bi mısırbaa k'a nyooσo ba σ bare y.

^{XV} Goo ku η ni kan moo ki haay ro woo ι yaa dare ι m. Yaa da goo ku η ni woo ηoam sirakare no σ ro woo m. Bi, Ku Woso barka n bir kan awoo haay ki.

Ci kɔ Pol a ba FILEMŌN ma

Ci kɔ Pol a ba Filemon ma bi

gasɔɔrɛ

Pol ɪ ci bi ba, a ba a ɔ Filemon ma, gɔaa wɪst m, an nɪ Kolɔɔst kɔ ɔ, kristagɔɔɔ sokɔma barla. Pol ɪ Woso lemim dɪnda m an a ba kristagɔaa.

Filemon nyɪnta lɔ m, a tɔ m Onezim, an b'a si, an ta Rom ɔ, an Pol zɛ ɔ b'ɔ, an a ba sɪrakarɛzaa. A m naa, bi n ci bi ba Filemon ma, k'a Onezim da m zaa ra, k'an a si nɔarɛ nɔ ɔ.

Bala, Krista zuure nɔ ɔ, k'ɪ lɔ gɛɛ soamɪnɪnɔzaa, mim bɛɛ y, ɔ hɔdeem Krista tɔ ma. Pol n hɔst yɛ Filemon han paɪnɪ nɪ y. A dɔndɔ a ɔ, k'an a hɔɔn da hɔdɪndarɛ k'a a yɪ a sɪrakarɛ nɔ ɔ bi ma, an a sa an zi ba m Onezim mim bi nɔ ɔ.

Pol ɪ yaa dam Filemon m kan a dɔrɛrɔ kɪ m

^I Mɔɔ mɪnɪnɔ Pol, mɔɔ kɔ m nɪ lɔnnɔɛ ɔ Krista Yeezuu tɔ ma, mɔɔ kan wɔɔ danyɪ Timote kɪ m nɪ ci bi bam. A ba wɔɔ nawɔrɛ ɪbu ma, Filemon, wɔɔ gɔaaɪba n'ɪbu m, wɔɔ zibɛɛkɔɔn n'ɪbu m sɔ. ^{II} A ba wɔɔ nawɔm kristagɔɔɔ sokɔma k'a n'a som kɔ ma ɪbu har ɔ bi ma sɔ, kan wɔɔ danlɔ Apɪya kɪ ma, kan lemim nyɪnta zoobarekɔɔn Arsip kɪ ma sɔ. ^{III} Bi kɔ wɔɔ Zɪ Woso kan Zuuba Yeezuu Krista kɪ n barka kan laafɪ kɪ a ɔ.

Filemon sɪrakarɛ kan a nɔarɛ kɪ mim

^{IV} Filemon, kɔ mɔɔ ɪ yaa dam Woso m, bi mɔɔ ɪbu tɔ da m nɔ ɔ, m n'a barka dam tee... ɪbu tɔ ma. ^V Bala, mɔɔ ɪ nɔarɛ k'ɪbu n ta m wosogɔɔɔ wɔɔ haay tɔ ma bi mim mam, kan sɪrakarɛ k'ɪbu n ta m Zuuba Yeezuu nɔ ɔ bi mim kɪ. ^{VI} A yɛ mɔɔ nawɔm Woso han, k'ɪbu sɪrakarɛ k'awɔɔ zɛ kɔ ra kan ɪbu kɪ bi n zi ba, an hɔ mɪnɪnɔ haay kɔ wɔɔ n'ɔ dam ma ɔ a ba Krista zibɛɛ tɔ ma bi hɪnka. ^{VII} M danyɪ, zi k'ɪbu ba ɪ nɔarɛ bi tɔ ma bi, a mɔɔ heer nyɔɔ gɔta, an mɔɔ heer wɔta, bala, ɪbu wosogɔɔɔ wɔɔ heer ba kookoo.

Pol y'a yɛm kɔ Filemon n Onezim si

^{VIII} Naa minto nɪ, kɔ mɔɔ bi tɔ m nɪ lɛ m Krista tɔ ma, kɔ m lɛ ka ɪ ɔ, k'ɪ hɔ kɔ mɔɔ lɛ n taa ɪbu gor zi bi ba bi, ^{IX} kɔ mɔɔ hɔ bi do yɛ ɪbu han nɔarɛ tɔ ma, a jura mɔɔ m lɛ kɔ mɔɔ n'a karɛ ɪbu ɔ bi m. ɪn... mɔɔ mɪnɪnɔ m Pol, gɔaa gusire m mɔɔ m, m nɪ lɔnnɔɛ ɔ kɛɛrɛ, Krista Yeezuu tɔ ma. ^X M wɔ mɔɔ n'a zɪnzɛrɛ ɪbu m, Onezim tɔ ma, a a ba mɔɔ nyɪntɪ sɪrakarɛ nɔ ɔ lɔnnɔɛ ɔ naa ɔ. ^{XI} Biisi bi a zibɛɛ ba ɪbu ma y, bi kɛɛrɛ naa, a zibɛɛ ta ɪbu ma, a zibɛɛ n ta mɔɔ ma sɔ.

^{XII} A da mɔɔ nawɔrɛ ɪbu m zaa ra, a mɪnɪnɔ a ba hɔdeem kan mɔɔ kɪ kɛɛrɛ. ^{XIII} Kɔ mɔɔ hɔɔnhɔ m, mɔɔ nɔa k'an gɔɔta kan mɔɔ kɪ naa ɔ, k'an bɪr mɔɔ ziro bam ɪbu bɪncɛ ɔ, lɔnnɔɛ kɔ mɔɔ n ta ɔ lemim nyɪnta bi tɔ ma naa nɔ ɔ. ^{XIV} Bi, mɔɔ n a nɔa kɔ m hɔst ba k'ɪbu n zaa ka y. Mɔɔ lɛ baa k'ɪbu n zi mɪnɪnɔ ba mɔɔ m paɪnɪ nɪ y, mɔɔ lɛ n taa k'ɪbu n a ba ɪ hɔɔnhɔ ma.

^{XV} A a da ma Onezim bi, a gu a u ibi ma domum poore no u, k'an b'a bo an bi goota kan i ki domum haay no u. ^{XVI} Dutaa naa, lo bee m bala do y, a le da lo m guta keere, a ba a u woo danyi woo n'a nsoam kari paan.... Moo y'a nsoam guta paan..., bi ibi i ga m i nsoa an le da, bala, gaaa m, bi woo danyi m so Krista no u. ^{XVII} K'ibu i digam moo ma i danyi, k'a maam k'i si, amba ibi ni moo sim bi m. ^{XVIII} Bi, k'a koro ma kan i ki, gee ibi zim an ta m, k'i ba moo muhha mim. ^{XIX} Moo muhha Pol ni gorsira naa do bam: «K'a zim bi wuti koro, moo n n'a kare,» bi pakra bee m ku m a hi i m so m u, moo zim ta ibi ra y, ibi muhha misirbaa bi m. ^{XX} In... m danyi, m wo moo n'a zinzere i m, naa ba m m denter Zuuba to ma. Moo heer ba kookoo Krista nsoare bi to ma.

^{XXI} Ci bi ko moo n'a bare ibi ma naa, a do moo u paan... m u, ibi ho ko moo n'a yem bi bam, bi moo do so m u, ibi y'a bare an cem ho ko moo n'a yem bi han. ^{XXII} Ko m a ye i han leem k'i ce banka i cunta m m, bala, moo y'a gungam muhha awoo yaadarero woo to ma, m u, n wo daam moo ma zoo moo n bur awoo zi b'u.

Leersore yaadare

^{XXIII} Epafraas i yaa dare a m, a du n y'a u lonnoce u naa u kan moo ki Krista Yeezuu to ma. ^{XXIV} Moo zibækoonro, Marki kan Aristarki ki, Demas ki, Likki ki i yaa dare a m so.

^{XXV} Bi ko Zuuba Yeezuu Krista barka n bur kan a ki.

Ci kɔ n y'a ba EBREE GUOO ma

Ci kɔ n y'a ba Ebree guoo ma bi

gasooɔɔ

Woo n guaa k'a ci bi ba bi do y. Bi guaa m, an goaastababaa gusire ci bi do muɲɲa. A a da ma ci bi ba k'a o bi, Rom zanno n Zerizalem Wosoce bi zo y, bala n goota n ni manni bam Wosoce b'o.

A ba a o kristagoo ko ziforo m, nni'ɔ fir yum sirakare bi to ma ro woo ma. Broo nyinta nni'a heer zaar bam, noom n'a nsoam k'a a bo sirakare o. A n bi, an a hi n ni a o, ko n y'a bo Krista o nyaanle zaa nni'a sam. A m naa, an ni Yeezuu gotabaa kan a ziboo gotabaa ki mim dundare n ni, ko nka m Yeezuu ko n n'a do paan..., an ni hodundare n ni so ko n sirakare n yaa ka.

Ci bi no o bi, a y'a hunkare n ni a o, goaastababaa gusire bi yaadare zaaro woo haay kan a mannbare ziboo bi ki haay bi, Yeezuu mim nni'a dundam ko bi n tolle ba an bor. Bala, Yeezuu Woso a bo o k'an yi goaastababaa daa bi zekorazaa, bi goaastababaa naa do i le da haay, bala, Yeezuu ga an a muɲɲa ka Woso o, a m manni k'an muɲɲa an le da haay m. A to ma guaa haay a da ma an a zo Woso ma, an yi Woso soore ho.

Ko Krista dogoo kaanm m bi, pakra m so ko woo n ye fir ma a to ma.

Woso meer ba kan woo ki a Nyi bi le m

^I Biisi bi, Woso meer ba kan woo yaaboo woo ki a lesinnisorazanno le m, gallem hoka, zaa y'a honho m. ^{II} Bi, keere naa, je domum ko woo n ta o naa ma bi, Woso meer ba kan woo ki a nyi bi le m. A Nyi bi to ma y'a ka an durnya bi da, a Nyi bi bo a o so k'an a so ho haay o. ^{III} Nyi bi ni Woso muɲɲa leboore hunkam, ko Woso lonlo bi, a muɲɲa maam, an n'a kam durnya bi ni gootare a bunce o, a le meerbaa panɲa m. K'a guoo mimbonyaro gu n ma zi ba an a nya bi, a a hor an aa nyinta Woso k'a ni cirboo m bi bisi ra arzana o. ^{IV} Woso Nyi bi to bi le da maleekaro woo to m soyy... Naa n'a hunkam woo m, o a do o o, a le da maleekaro woo m gota maam-maam.

Woso Nyi bi le da maleekaro m

^V Woso n meer ba kan maleeka ki cuna, a o:

Ibu m moo Nyi,
an a sa her ma,
moo n'ibu Zi y.

A n a hi maleeka ma so cuna, a o:
Moo yire a Zi,
an yi moo Nyi y.

^{VI} Bi, Woso k'a bor k'a Nyi leekarezaa bi nyoo durnya o bi, a a hi, a o:
Bi ko Woso maleekaro haay
n kukura ze a taa.

^{VII} Ho ko Woso a hi maleekaro mim no o bi ba n ni:
Maleekaro woo, n ba a o,

^V Durnya daa kú wóó n'a mim dündam bí, maleékaró bée Woso η da ó, kú η n'a so ó y, a Nyí b'a da ó. ^{VI} Bí, Wosoci bí léé niññé ó, n y'a hí, n ó:

Woso ra, bó m gúaa m,
 íbú n'í hóón dam ma?
 Gúaa nyóóó n bó m,
 íbú n ní nyasóm ní?

^{VII} Íbú ka an ní maleékaró taa
 dómím póore nó ó,
 í bókaré í b'a gore da ó,
 í leboóre ka ó gúta.

^{VIII} Íbú ka an a so hó haay ó,
 an ní hó haay buré ó.

Kú n y'a hí, n ó: «Woso a ka gúaa ní hó haay buré ó bí, naa k'a hí, a ó, a y'a so hó haay ó, hósú n gúota k'a bée y'a so ó y.» A n bókaré, dútaa naa, dúgare nó ó, gúaa bée y'a so hó haay ó y.

^{IX} Bí hó kú wóó n'a yím bí n naa dó: Woso a ka Yeezúu n a ba póore maleékaró taa dómím póore nó ó, k'an bír yíre í ó, Woso barka bí tó ma, a ga gúúú haay minto. Bí wóó y'a yím kéere an ní leboóre kan dáure gúta kí m, fír k'a yí a zé bí nó ó bí tó ma. ^X Woso í hó haay da, ηn'a búncéro ó, a a ηóá kú gúúú gúta n yí a nyúno, ηní nyúnta a leboóre nó ó. A ga a ó m denter, k'an a ka kú Yeezúu n fír yí, k'an wó ó an yí gúúú búmbórezaa k'a a ga m. Bala, Yeezúu ní karé η léé kó η ní búmbóre bí yí.

^{XI} Yeezúu ní gúúú mímbónyaaró gúre η ma, a míñña kan gúúú k'a ní η mímbónyaaró gúre η ma ró wóó kí, η Zí deem. Bí y'a ka, Yeezúu ní η bírle a danyúno b'a nyannú ba ní y. ^{XII} A a hí denter, a ó:

Woso ra, móó y'í mim dündaré

m danyúno m,
 m m lé bó í ó,
 sokómagúúú haay léé.

^{XIII} A a hí só, a ó:

Móó yóm Woso ma.

A n a ya, an a hí só, a ó:

Móó ba n ní kan nyúno

kú Woso η ka móó ó ró wóó kí.

^{XIV} Nyúno k'a n'a híre η ma ró wóó, gúúú m, ηní yí mesím kan ma kí nó ó, Woso Nyí bí míñña a ba am η hó bí m an nyúnta gúaa só am η hó bí m. A ba a ó, ncúnaas, k'a Sútaana zaar ba, bí k'a a so zé pañña ó bí tó ma. ^{XV} K'a a da ma, a gúúú kú lóno ní η mí, nyí kú η n'a bam zé m a mísírbaa tékka ma ró wóó yó. ^{XVI} Bala, Yeezúu bí, maleékaró bée an n'a dare η han y, Abraham nyúno wóó an n'a dare η han. ^{XVII} Bí y'a ka, an yí pakra k'an a ba am a danyúno wóó m hó haay nó ó, k'a wó ó, a yí η mánnúber jítaare kú taalerazaa m, a m cicirzerezaa, a zibéé bí nó ó Woso léé. K'a gúúú mímbónyaaró sugur yí, a ka η ó. ^{XVIII} Bí, kéere naa, a a da ma an a da gúúú kú η ní makra léé ró wóó han, bala, a míñña makra yí, an fír yí.

III

Yeezúu lé da Moyiisi ra

^I Naa tɔ ma bi, m danyɔnɔ wosogɔɔɔ, Woso y'awɔɔ bir sɔ k'awɔɔ n yi a ɔɔɔ. K'a a hɔɔn da Yeezuu ma muɔɔa, bala, Woso y'a nyɔɔ k'an bi yi sɔrakare kɔ wɔɔ n'a pa dam bi mannɔbɔr jɔtaare. ^{II} Sira m, Yeezuu zi kɔ Woso a bɔ ɔ k'an a ba bi ba taalera nɔ ɔ, amba Moyiisi nyɔnta an a ba bi m, n n a da Wosoci ɔ, n ɔ: «Moyiisi yi taalerazaa zibɔ kɔ Woso a ka ɔ haay a ɔɔɔ wɔɔ barla bi nɔ ɔ.» ^{III} ɔɔaa k'a cɛ dɔ b'i daɔre yɔm an lɛ da cɛ bi muɔɔa m. Ncɔnaaɔ bi, Yeezuu a ga lɛbɔɔre ɔɔta m an lɛ da Moyiisi lɛbɔɔre ra. ^{IV} Cɛ k'an ta ɔ haay, ɔɔɔ yi η dɔ, an bɔkare, Woso ɪ hɔ woo... da. ^V Kɔ Moyiisi nɪ, zibɔɔnyɪ m, ta a ɔ a lɛ ra zi kɔ Woso a ka ɔ haay a ɔɔɔ wɔɔ barla bi nɔ ɔ, a zibɔɔ bi, hɔ kɔ Woso ɔ k'a hɪ bi kasetɪ a a ka. ^{VI} Bi, kɔ Krista nɪ, a m Woso Nyɪ an nɪ dɪgare a Zi bi har bi nyasom ma, taalera nɔ ɔ. A har bi, wɔɔ m, kɔ wɔɔ ɔɔta sɔrakare nɔ ɔ, ɔ n'ɔ heer nyɔɔm hɔ kɔ wɔɔ ta ɔ heer lɛ bi nɔ ɔ.

Woso hoonsire kare a ɔɔɔ wɔɔ ɔ

^{VII} Naa tɔ ma m, amba Sent-Espri n'a hum bi, a ɔ: K'awɔɔ Woso leer ma her dɔmum naa ɔ,
^{VIII} a b'a gu ma, amba awɔɔ nyɔnta a bɪsɪ ka ma biisi bi nɪ y, amba hinni k'awɔɔ nyɔnta a makra ba poo ɔ bi nɪ y.
^{IX} Ncɔnaaɔ m Woso n a hɪ, a ɔ: Poo ɔ b'ɔ bi, awɔɔ yaabɔɔ wɔɔ mɔɔ kɔ k'a dɪga hɔ kɔ mɔɔ n'a bam bi ma,
 bi, η hɔ kɔ mɔɔ ba bi yi, dɔɔraa bam busi.
^X Naa y'a ka mɔɔ nɔ n ma ɔ kan ɔɔɔ nɔɔn duro kɪ, m a hɪ, m ɔ: A nyonnyɔɔ η nawom a hɔɔndare nɔ ɔ tee..., η n hɔ kɔ mɔɔ lɛ n taa η ɔɔr zi bi jɪ dɔ y.
^{XI} Naa y'a ka mɔɔ nɔ n ma ɔ, mɔɔ n m wer si, m ɔ: N bi hoonsire kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ka η ɔ bi yɔm fɪga y.
^{XII} M danyɔnɔ, k'a dundo a zi, k'awɔɔ ɔɔsɪ bi nyɔnta heer bonyaa m a n a gu sɔrakare ma, a n a bɔ Woso k'an mɪsɪr b'ɔ y. ^{XIII} Bi, an ta ɔ bi, k'a bir kɔ heer yom dɔmum biyɔɔ, a b'a hɪ a ɔ k'a dɔ booti ma y. K'a bir a bare ncɔnaaɔ, kɔ ɔɔsɪ b'a muɔɔa to kɔ mimbonyaa n bra ba nɪ y. ^{XIV} Bala, Krista hɔjirlezanno n wɔɔ m, bi, kɔ wɔɔ ɔɔta sɪra kɔ wɔɔ ka a sɪɔɔɪda ɔ bi m kɔɔkɔɔ, an ta an a tekka ku.
^{XV} Hɔ kɔ Wosoci bi n'a hum bi, mɔɔ m ya m nɪ som la: K'awɔɔ Woso leer ma her,
 a b'a gu ma, amba awɔɔ nyɔnta biisi a bɪsɪ ka ma, a a gu ma bi nɪ y.
^{XVI} Nkɔɔ ɪ Woso leer bi ma, ηnɪ bɔkare ηn'a gu ma? ɔɔɔ kɔ Moyiisi η bɔ Eziptɪ ɔ haay rɔ wɔɔ m. ^{XVII} Nkɔɔ Woso nɔ ma ɔ kan η kɪ dɔɔraa bam busi bi? ɔɔɔ kɔ η mimbonyaa ba, ηnɪ gunga poo ɔ b'ɔ rɔ wɔɔ m. ^{XVIII} Woso k'a wer si, a ɔ: «Ŋ bi hoonsire kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ka η ɔ bi yɔm bi.» Nkɔɔ a a hɪ η ma? ɔɔɔ kɔ η bɪsɪ ka ma rɔ wɔɔ a a hɪ η ma. ^{XIX} Wɔɔ y'a yɔm sɔ denter, kɔ η n sɪra ka bi y'a ka, η n a da ma, ηnɪ hoonsire kɔ Woso ɔ k'a ka η ɔ bi yi y.

IV

Hoonsire bi do ta ɔ wɔɔ tɔ ma

^I Ncɔnaaɔ bi, ɔ nyi ba. Woso ler bɔ wɔɔ m, a ɔ, wɔɔ ɔ da ma ɔ hoonsire k'a ɔ k'a ka wɔɔ ɔ bi yi. U dundo ɔ zi muɔɔa, kɔ ɔɔsɪ bi

nyunta wɔɔ barla an jura hoonsire bi do yire zi y. II Bala, wɔɔ lemim nyunta bi ma, amba ɔɔɔ kɔ η nyunta poo ɔ b'ɔ ηn'a ma biisi rɔ wɔɔ m. Nj lemim bi ma, b'a nyɔɔɔ n nyunta η ma y, bala, a ma kɔ η y'a ɔ bi, η n a si kan srakare ki y. III Wɔɔ, k'ɔ sira ka rɔ wɔɔ, wɔɔ hoonsire bi do yi. Woso hoonsire bi do mim hi, a ɔ:

Mɔɔ m wer si m ɔ,

η bi hoonsire kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ka η ɔ bi yim fiɔga y.

Meer naa do ba a ɔ, an bɔkare, a a zibəə bi nya laatɔ dɔmum k'a durnya da ɔ b'ɔ. IV Bala, Wosoci bi lɛɛ niηηə ɔ, n dɔmum saanhuna hɔ bi mim hi, n ɔ: <Woso a zi haay ba, an hoon si dɔmum saanhuna hinni ɔ.> V Wɔɔ ɔ ya ɔ a yi, n a ɔrsira ba, n ɔ: <Nj bi hoonsire kɔ mɔɔ ɔ kɔ m a ka η ɔ bi yim fiɔga y.> VI K'a maam, ɔɔɔ ɔsɔnnɔ y'a dam ma ηn'a yi. A n bɔkare, ɔɔɔ kɔ η lɛɛ ka ηnɔ lemim nyunta bi ma rɔ wɔɔ, η n hoonsire bi yi y, kɔ η n ye ma bi tɔ ma. VII Bi y'a ka, Woso n a ya, an dɔmum bɔ ɔ, n n'a birm, n ɔ: <Her>. Maasire k'a bi ba ɔta bi, a dɔmum bi do mim hi ɔta David le m, Wosoci bi lɛɛ niηηə kɔ wɔɔ mim hi b'ɔ, a ɔ:

K'awɔɔ Woso leer ma her,

a b'a gu ma y.

VIII Denter ɔɔ, kɔ yi a nawɔre i ɔ, Zoziye wɔ ɔ an hoonsire ka Israyel ɔɔɔ wɔɔ ɔ, Woso bi bi tom k'a a ya, a dɔmum vanta mim hi y. IX Ncɔnaas bi, hoonsire dɔmum ta ɔ Woso n a cɔnta a ɔɔɔ wɔɔ hɔ, an hɔ kɔ ɔ kan dɔmum saanhuna hinni kɔ Woso hoonsire dɔmum m bi ki. X Bala, ɔɔa k'a nɔ hoonsire kɔ Woso n'a kam bi yim bi, a zaa zibəə nya an nɔ hoon sim, amba Woso mɔηηa a zi ba, an a nya an hoon si bi m. XI Ncɔnaas bi, ɔ ɔ tɔ ɔ, k'ɔ hoonsire bi do yi. U dundo ɔ zi kɔ wɔɔ ɔɔɔ bi bɔɔ ka Woso lɛ ma, an a do hoonsire bi yire ma, amba ɔɔɔ kɔ η nyunta poo ɔ rɔ wɔɔ nɔ y.

XII Bala, Woso lemim bi mɔsr an nɔ paηηa m. A lɛ ta ɔ an cem hɛɛnm lehɔyazaa han. A i ɔasɔm ɔɔa ɔ an nɔ tam lɛɛ kɔ wɔɔ mɔsrbaa kan wɔɔ nyi ki nɔ kɔ zɛη ɔ b'ɔ, an nɔ tam lɛɛ kɔ wɔɔ yaarɔ kan a hɔnɔ ki nɔ kɔ zɛη ɔ b'ɔ. A i ɔɔa letaamarɔ kan a hɔɔndarɛrɔ kɔ η n'a heer ɔ ki dɔdɔ kam. XIII Hɔst ba ɔ, an nɔ wɔη ɔ an a nyaakom da Woso lɛɛ y. Hɔ k'a nɔ durnya ɔ haay dɔɔ, an garga ra, Woso mɔm ɔ. Bi, a mɔηηa, ɔ woo... n nɔ zem bi jum a taa, an wɔɔ lunlar mim kɔ wɔɔ ba haay ma.

Yeezuu m wɔɔ mannɔbər jitaare

k'a lɛ da haay

XIV Naa tɔ ma bi, ɔ jum kɔɔkɔɔ srakare kɔ wɔɔ n'a pa dam bi nɔ ɔ. Bala, wɔɔ i mannɔbər jitaare k'a lɛ da haay m, an der an cem brama han, an wɔ ɔ an lee ku Woso mɔηηa zi, Woso Nyɔ, Yeezuu m. XV Wɔɔ mannɔbər b'i kɔm wɔɔ ma, ɔ paηηawarɔ nɔ ɔ. A mɔηηa makra yi mim haay nɔ ɔ, amba wɔɔ nɔ makra yim bi m, b'a n a do mimbonyaa nɔ ɔ fiɔga y. XVI Ncɔnaas bi, ɔ ɔ zɔ Woso ma a cirbæduu bi jir ɔ heer koodə nɔ ɔ, a mɔηηa n ta barka m an n'a kam. U ɔ zɔ ma, k'an ɔ cicir zɛ an barka ka wɔɔ ɔ k'ɔ daahan yi, daahan letaama dɔmum ɔ.

V

I Kɔ wɔɔ dɔga a, wosocemannɔbər jitaare biyəə bi, Woso n'a bɔη ɔ ɔɔɔ gaa ma, an n'a dare a zibəə ɔ ɔɔɔ wɔɔ daahan tɔ ma. A zibəə bi, ganwɔrɛrɔ kan mannɔrɔ ki an nɔ η kam Woso ɔ, mimbonyaarɔ sugur

yure to ma. II K'a munja i panjawar minno no u bi, a a da ma, an gwoo ku n n hosi do ro woo, kan gwoo ku n ni korom ma ro woo ki mim ji ma, an a da n han. III Ko panjawarzaa n a munja m bi, pakra m k'an manni ba a munja mimbonyaroo to ma so, amba an n'a bam Israyel gwoo woo to ma bi m. IV Gosi b'a dam ma an a munja gore da u, an a ba mannibər jitaare a zim ni y. Woso munja ni goaa birm an n'a dam zibəə bi do u, amba a a ba kan Aaron ki bi m.

V Maam bi, Krista bəe y'a munja gore da u, k'a yi mannibər jitaare y. Bi, Woso munja y'a hi, a u:

Ibu m moo Nyi,
an a sa her ma bi,
moo n'ibu Zi.

VI Wosoci bi ləe vanta u, a a hi so, a u:

Ibu yim mannibər domum haay no u, amba Melkisedekki m.

VII Yeezuu k'a nyinta tara burə u bi, a yaa da Woso m gota, an a wo zinze m gota, an nyi ka kan zee gota ki. A n a ye Woso k'a a da ma an a yo ze wo u bi han k'an a yo ze wo u. Bi, Woso a yaa bi si, k'a ni yem Woso hoonho ma bi to ma. VIII Baa ko Woso Nyi m bi, ye Woso hoonho ma bi do a u, a fuyirero haay no u. IX Ncinaas m, Woso a ka an yi amba a a ga m bi m fasti k'an yi bomborezaa. Maam m, an a ba gwoo ku n ni yem ma ro woo bombore k'a nyare ba u zaa. X Bi Woso a hi so, a u, a m mannibər jitaare amba Melkisedekki m.

K'a dundo a zi, k'a bi srakare to y

XI Woo i ho m gota, k'u a hi mim naa do no u, bi k'awoo bir mim ji mam zoo-zoo bi, a ji dunda awoo m wer ta u. XII A ga a u m hoo tee... k'awoo n a ba karinsaambo, kan bi ki, awoo goota an n'a njam ko n n'a ya n ni Woso lemim bi minno k'awoo ma a srakare sijnuda u bi dunda a m. Ko ho m, k'awoo i hobire gorezaa bim, bi ayy..., awoo goota an n'a njam ko n ni nyonhi ka a u. XIII Nyi i tir nyonhi mi, a n ho k'an turga gee bonyaa do ko ni y. XIV Bi, hobire gorezaa bi, gwoo burguro ho m, broo mim ka ho munja kan ho bonyaa ki do n n'a bo ko zi m.

VI

I Ncinaas bi, u cem sira ka Krista u ləekare hodundarero nyogo ro woo han, k'u ta ləe, u gwoo burguro ho dunda. Hodundarero nyogoro woo duro jir ba n na: Pakra m ko goaa n a go zibəəro ko n ni tam goaa m ze bince u ro woo ma, k'an sira ka Woso u. II Batennoo woo mim ba n ni, kan woro kinka goaa ra bi mim ki, kan gəəno mumbore bi mim ki, kan durnya nyare dodo bi mim ki. Woo b'u yare u jim k'u hoo noon duro dunda y. III U ta ləe, u hoo vantoo dunda, ko Woso ye, naa woo u k'u a ba.

IV U makra sa gwoo ko n Woso ləegure yi biisi, jni Woso mısırbaa ganwore yi, jni Sent-Espri si a heer u am gwoo vantoo m, V jni Woso lemim munjabaa kaseti bi, jni hoo gwoo panja k'a ni nyintan u durnya daa b'u bi kaseti bi so ro woo ma. VI Baa kan naa haay ki, ko n y'a gu jni srakare to, gosi b'a dam ma an a ka gwoo noon duro n a ya, jn'a bo gallem huya ho ma, jn'a mısırbaa lor y. Bala, a ya n y'a u jni so ra a zim jn'i Woso Nyi bi wom godarkora ma, jn'a kam gwoo n'a sunso wom ləe kar u.

^{VII} Ʈ Ʈ ya, Ʈ makra sa, kƮ hƮsira Ʈ la hi yim tee... an n'a mim, k'a Ʈ hƮ bam miŋŋa a wƮrezanno wƮƮ n'a bire, naa y'a hunkare a Ʈ, Woso tara bi do barka da Ʈ. ^{VIII} Bi, kƮ laa gƮrƮ an ni ŋ bƮm kan bur ki, hƮsira bi do nyƮƮƮ ba Ʈ y. Woso ler bonyaa dam n'Ʈ zƮƮ-zƮƮ, a nyambƮrle bi, se n n'a bi m.

^{IX} M gƮaaƮbƮƮ, baa kƮ wƮƮ Ʈ meer bare nƮnaaƮ, wƮƮ heer kookoo gƮta awƮƮ mim bince Ʈ. WƮƮ do wƮƮ Ʈ, awƮƮ Ʈ zaa miŋŋa ra, bƮmbƮre zaa bi m. ^X Woso turga, a bi ziro k'awƮƮ n ba rƮ wƮƮ tƮ bƮre a nƮ Ʈ y, ŋƮare k'awƮƮ n tam kan ki a zi ba, a ka a danyunƮ wosogƮƮƮ Ʈ, a gƮƮta an n'a bam bi, a b'a tƮ bƮre a nƮ Ʈ sƮ y. ^{XI} Bi, wƮƮ le taa k'awƮƮ gƮaa biyƮƮ an gƮƮta an bir a yon Ʈ nƮnaaƮ tee..., k'an ta an dƮmunnƮ nyare ku, kƮ hƮ k'awƮƮ ta a heer le bi n yi fast-fast. ^{XII} WƮƮ le baa k'awƮƮ n a ba yakƮzanno y, bi, k'awƮƮ n gƮƮƮ kƮ ŋ sira ka ŋn'Ʈ bƮrle a miŋŋa ma, ŋni hƮ kƮ Woso a ler bƮ bi yim maam nƮ wƮƮ makra sa.

Woso lerbƮre bi, a bi gƮre y

^{XIII} Woso k'a nyunta an ler bi bƮ Abraham m bi, a a wer si an a na ma. KƮ gƮsi ba Ʈ, an le da m an n'a wer bi sire a tƮ m bi, am naa an a wer bi si a miŋŋa m. ^{XIV} A n a hi, a Ʈ:

MƮƮ n wer si,
mƮƮ y'Ʈbi barka dan Ʈ,
m yanŋƮƮ ka Ʈ Ʈ gƮta.

^{XV} Abraham ler bi bƮre mim da bƮraama nƮ Ʈ, an hƮ kƮ Woso a ler bƮ bi yi. ^{XVI} KƮ gƮƮƮ y'a wer sire, a si ŋ nawƮm gƮaa k'a le da ŋ ni bi tƮ ra, bi, wer bi sire ni mim kƮ ŋ Ʈ k'a ba bi kƮyire kaseti, an ni bƮsikare haay bƮre ŋ bire Ʈ. ^{XVII} Naa tƮ ma m Woso n a wer si, an a na a ler bi bƮre ma, kƮ gƮƮƮ kƮ ŋ ni zem bi hƮƮ miŋŋƮƮ k'a ŋ ler bƮ rƮ wƮƮ yi rƮ wƮƮ n a do fast ŋ Ʈ, a bi hƮsi lƮrm hƮ k'a cunta k'a ba bi nƮ Ʈ y. ^{XVIII} NƮnaaƮ bi, hƮ hƮya n ta Ʈ, ŋ b'a lƮrle y, bi Woso b'a dam ma a n ŋƮaar ba ŋ mim nƮ Ʈ sƮ y, ler bi bƮre kan wer bi sire ki m. NƮnaaƮ naa, wƮƮ kƮ wƮƮ Ʈ si, Ʈ b'Ʈ nyaakƮm da Woso zi rƮ wƮƮ, wƮƮ heer kookoo hƮ hƮya naa do tƮ ma, k'Ʈ hƮ kƮ Woso wƮƮ bir ma, k'Ʈ b'a yi bi nyasƮ kƮƮƮ. ^{XIX} HƮ kƮ wƮƮ ta Ʈ heer le naa do a ka, wƮƮ ni junim kƮƮƮƮ wƮƮ bir digƮ dare y. Amba kƮƮƮƮ gƮta pƮyaa k'a n'a dam jum Ʈ bi hƮ bi m. Taaheerle bi do n'a kam wƮƮ ni cenim pƮera k'a ta leƮ kƮ Woso n ta Ʈ bi re bi han WosoƮe Ʈ b'Ʈ, Ʈ ni gasƮm Woso miŋŋa zi, leƮ k'an ta Ʈ b'Ʈ. ^{XX} Bince bi do Yeezuu leƮ ka wƮƮ m, an gasƮ Ʈ, gasƮ a Ʈ wƮƮ tƮ ma. Bala, a ba mannibƮr jitaare dƮmum k'a nyare ba Ʈ nƮ Ʈ, amba Melkisedekki m.

VII

Melkisedekki bi, cir m,

mannibƮr m sƮ

^I Melkisedekki bi, nyunta a Ʈ Salem cir, bi Woso k'a le da haay bi mannibƮr m sƮ. Abraham k'a nyunta an yar ba an a da cinno ma, an a bƮ an ni zem bi, Melkisedekki ta an aa a ze Ʈ, an barka da a mim Ʈ. ^{II} Abraham n hƮ k'an ta m haay bi bƮ Ʈ, bu biyƮƮ barla deem, an a ka Ʈ. Melkisedekki tƮ bi miŋŋa ji ba n ni: «Tirgabaa cir», an ta Ʈ sƮ bi, nyunta a Ʈ, Salem cir, naa ji Ʈ k'a hi a Ʈ: «LaafƮ cir». ^{III} Melkisedekki bi, a ba zi ni, b'a ba da ni y, a ba do gƮƮƮ ni y. A taƮre sƮŋŋida ba

ɔ, b'a nyare ba ɔ sɔ y. Bɔ a ɔ kɔ ɔ kan Woso Nyɛ bɛ kɛ, mannɔbɛr m dɔmɔm haay.

^{IV} K'a dɔga a, awɔɔ n a dɔ kɛɛɛɛ a ɔ, ɔɔaa ɔɔta m na? Abraham yɛ an hɔ k'a yɛ haay yar bɛ k'a a da ma bɛ nɔ ɔ bɔ ɔ bu biyɛɛ nɔ ɔ, deem an a ka ɔ. ^V Levii nyɛnɔ kɔ η nɛ wosocɛmannɔbɛnno wɔɔ, Moyiisi lɛrɔ wɔɔ lɛ cɔnta η nɛ, kɔ η nɛ hɔ haay buganwɔrɛ si Israyel ɔɔɔ wɔɔ han, naa ɔ k'a hɛ a ɔ, a si η nawɔrɛ a danyɛnɔ wɔɔ han, an bɔkare Abraham yanɔɔ n brɔɔ m sɔ. ^{VI} Melkisedɛkkɛ n nyɛnta Levii nyɛ y, an bɔkare a hɔ kɔ Abraham m ta m haay bɛ buganwɔrɛ si han, an lɛ da sɔ bɛ, Melkisedɛkkɛ Abraham barka da ɔ, an bɔkare bɛ Woso lɛrlɔ bɔ m. ^{VII} Bɛ, wɔɔ dɔ ɔ ɔ, ɔɔaa k'a lɛ da b'ɛ tɛr barka da ɔɔaa poore mim ɔ. ^{VIII} Levii har ɔɔɔ kɔ η nɛ buganwɔrɛ sim nɔ wɔɔ, η yɛ gɔngare am ɔɔaa haay m. Bɛ, kɔ Melkisedɛkkɛ k'a buganwɔrɛ si bɛ nɛ, Wosoci bɛ y'a hɛrɛ, a ɔ: «A gare ba ɔ y.» ^{IX} Wɔɔ ɔ da ma, ɔ meerbaa bɛ nyambɔr, ɔ ɔ, Abraham k'a nyɛnta an buganwɔrɛ bɛ yawɔra bɛ ka Melkisedɛkkɛ ɔ bɛ, Levii k'a yanɔɔ nɛ buganwɔrɛ bɛ sim her naa, a buganwɔrɛ bɛ ka Melkisedɛkkɛ ɔ sɔ. ^X Bala, baa kɔ Levii n yɛ cɔnta dɔmɔm bɛ do ɔ bɛ, bɛ Abraham yanɔɔ m bɛ, bɛ y'a ka mɔɔ ɔ, hinni kɔ Melkisedɛkkɛ ta an aa Abraham zɛ ɔ bɛ, Levii nyɛnta ɔ hinni bɛ do ɔ sɔ, Abraham mɛ ɔ.

Yeezuu n mannɔbɛr jɛtaare amba Melkisedɛkkɛ m

^{XI} Levii dogɔɔɔ mannɔbɛr biyɛɛ bɛ, a to a ɔ lɛrɔ kɔ Woso η ka Israyel ɔɔɔɔ wɔɔ ɔ bɛ nɔ ɔ. A n bɔkare, kɔ yɛ an nawɔrɛ ɪ ɔ, Levii hargɔɔɔ wɔɔ mannɔbɛr zibɛɛ b'a da ma an a ka ɔɔɔ n yɛ tɛrga fast, pakra bɛɛ m kɔ mannɔbɛr vanta n nyɛnta ɔ, a zibɛɛ n bɔ kɔ ɔ kan Melkisedɛkkɛ hɔ kɛ y. Mannɔbɛr bɛ do bɛ, Aaron yanɔɔ bɛɛ dɔ y. ^{XII} Bala, kɔ mannɔbɛrbaa b'a lɔr, pakra m kɔ lɛ k'a nyɛnta ɔ bɛ n lɔr sɔ. ^{XIII} Bɛ, mannɔbɛr vanta kɔ wɔɔ mim hɛ bɛ, wɔɔ Zuuba Yeezuu m. A ba Levii dogɔɔɔ barla y, do k'a a to ɔ bɛ ɔɔɔ n nyɛnta mannɔbɛr Wosocɛ b'ɔ y. ^{XIV} ɔɔaa haay a dɔ, a ɔ, Ziida do ɔɔaa m, Moyiisi n do naa do mim hɛ mannɔbɛnno wɔɔ mim bɛncɛ ɔ y.

^{XV} Hɔ k'a n'a kam wɔɔ n mim naa do jɛ ma fast bɛ ba n nɛ: Mannɔbɛr vanta n ta ɔ kɛɛɛɛ, Levii dogɔɔɔ wɔɔ bɛncɛ ɔ, bɔ b'ɔ kɔ ɔ kan Melkisedɛkkɛ kɛ. ^{XVI} Lɛrɔ k'a nɛ ɔɔɔ yanɔɔ mim dɛndam nɔ wɔɔ tɔ ma bɛɛ m an a ba mannɔbɛr y, a ba a ɔ mannɔbɛr a mɛstɛrbaa k'a nyare ba ɔ panɔɔa tɔ ma. ^{XVII} Denter sɔ, Wosoci bɛ y'a hɛrɛ, a ɔ:

ɪ ba ɪbɪ nawɔm mannɔbɛr

dɔmɔm haay nɔ ɔ,

amba Melkisedɛkkɛ m.

^{XVIII} Ncɛnaaɔ nɛ, n nɛ lɛ k'a nyɛnta ɔ biisi bɛ ci zɛ, bala, a panɔɔa ba ɔ, b'a b'a dam ma an a da ɔɔaa han y. ^{XIX} Bala, Moyiisi lɛrɔ wɔɔ n a da ma, ηn'a ka ɔɔɔ n yɛ tɛrga fast Woso mɔm ɔ y. Bɛ kɛɛɛɛ naa, taaheerle k'a lɛ da haay n ta ɔ, a tɔ ma m wɔɔ n'ɔ dam ma, ɔ n'ɔ zɔm Woso ma.

^{XX} A n a na ma bɛ, Woso mɔnɔɔa a wer si kɔ Yeezuu n yɛ mannɔbɛr jɛtaare. Levii dogɔɔɔ wɔɔ yɛ mannɔbɛnno, bɛ wersire naa do lɔɔ n nyɛnta ɔ y. ^{XXI} Bɛ kɔ Yeezuu nɛ, Woso a cɔnta mannɔbɛr, an a hɛ a ɔ: «Zuuba a wer si, b'a b'a bɔrɛ a taa nɛ y. A ɔ, ɪbɪ yɛm mannɔbɛr dɔmɔm haay nɔ ɔ.» ^{XXII} Ncɛnaaɔ nɛ, Yeezuu tɔ ma bɛ, wɔɔ nɛ ɔɔaaɪbabaa k'a lɛ da biisi hɔ bɛ ra bɛ m kan Woso kɛ.

^{XXIII} Hɔ vanta n ta ɔ sɔ, a ɪ yɛrɛ ɪ ɔ, Levii dogɔɔɔ mannɔbɛnno wɔɔ, η nyɛnta yɔɔɔ, kɔ η nɛ gɔngam ηn'a zibɛɛ bɛ tom bɛ tɔ ma. ^{XXIV} Bɛ,

kɔ Yeezuu nɪ, a ɔaɛ ba ɔ y, a b'a mannɪbər zibəə bɪ tom ɔɔaa nɪ y. XXV Naa tɔ ma m, an n'a dam ma an ɔɔɔ kɔ η nɪ yom ma, k'a a zɔ Woso ma rɔ wɔɔ bɔmbɔ, dɪttaa kan dɔmum haay kɪ nɔ ɔ. Bala, k'a nɪ mɪsɪrbaa m dɔmum haay bɪ, a ɪ yaa dam Woso m dɔmum haay η tɔ ma.

XXVI Naa y'a hɪnkare a ɔ, Yeezuu n mannɪbər jɪtaare kɔ wɔɔ ɔ ga m ɔ a yɪ. A tɪrga fasi, kɔrɔma sɪ kan mɪmbɔnyaa sɪ kɪ ba a ɔɔr zɪ y. A mɪsɪrbaa y'a hɔ kan mɪmbɔnyaabənno hɔ kɪ, Woso a busu, an nɪ hɔ haay burə ɔ. XXVII A n bɔ kɔ ɔ kan biisi mannɪbənno jɪtanno wɔɔ kɪ y, pakra bɛɛ m k'an mannɪ ba dɔmum biyəə a mɪmbɔnyaarɔ tɔ ma, k'a bɔkare a ɔɔɔ vantɔɔ wɔɔ hɔ ba y. Ga k'a ɔ ɔɔdarkɔra ma bɪ, a mɪŋɟa a ka am mannɪ hɔ bɪ m, gallem deem taan... dɔmum haay minto. XXVIII Moyiisi lɛrɔ wɔɔ mannɪbənno jɪtanno wɔɔ, ɔɔɔ m, bɪ tɔ ma bɪ, η yɪ kɔrɔma bam. Bɪ lɛr kɔ Woso a bɔ, an a wer si lɛrɔ wɔɔ cenle jɛ ɔ bɪ, a Nyɪ k'a mɪŋɟa a ka an a ba mɪŋɟa fasi dɔmum haay tɔ ma b'a cɪnta mannɪbər jɪtaare.

VIII

Yeezuu n wɔɔ mannɪbər jɪtaare

I Hɔ kɔ wɔɔ ɔ k'ɔ a hɪ bɪ ba n nɪ: Mannɪbər jɪtaare kɔ wɔɔ mim hɪ bɪ, wɔɔ n ta m denter, a ɪ nyɪntam cɪrbəə nɔ ɔ, Woso k'a a so hɔ haay ɔ bɪ jɪr ɔ arzana ɔ. II A mannɪbər jɪtaare zɪ an n'a bam b'ɔ Woso taɔrɛ nɔ ɔ, pɛɛrace paan... kɔ Woso a dɔ, ɔɔɔ bɛɛ y'a dɔ bɪ nɔ ɔ.

III Mannɪbər haay zibəə n ganwɔrɛrɔ kan mannɪrɔ kɪ ka Woso ɔ m, a a ga m sɔ, kɔ wɔɔ mannɪbər jɪtaare bɪ n bɪr hɔ m k'a ka Woso ɔ sɔ. IV Kɔ durnya naa do ɔɔaa nɪ, a b'a dam ma an yɪ mannɪbər y. Bala, mannɪbənno ta ɔ kara, ηn'ɪ mannɪrɔ kam Woso ɔ amba Moyiisi lɛrɔ a hɪ bɪ m. V Bɪ, mannɪbənno wɔɔ duro zibəə bɪ, mannɪbər zibəə paan... k'a nɪ arzana ɔ bɪ bɔkɔrɛ m, a makra m. A do m ba Moyiisi nyɪnta k'a pɛɛrace dɔ a ka Woso ɔ bɪ m. Woso a hɪ m, a ɔ:

I tɔ ɔ k'ɪ pɛɛrace bɪ dɔ

k'an yɪ hɔdeem

kan mɔɔ n a hɪnka ɪbɪ m

cɪ bɪ burə ɔ bɪ kɪ.

VI Bɪ kɛɛrɛ naa, mannɪbər zibəə k'a lɛ da brɔɔ hɔ bɪ ra ɔɔta bɪ Yeezuu n n'a bam. Bala, am ɔɔaasɪbabaa k'an mɪŋɟa an lɛ da bɪ zɛkɔrazaa, ɔɔaasɪbabaa bɪ do jɪr bɪ, lɛrbɔrɛrɔ mɪŋɟɔɔ kɔ η lɛ da a yo ma.

ɔɔaasɪbabaa ɔsɪrɛ kan a daa kɪ mim

VII Kɔ nyɪnta lɛɛkare ɔɔaasɪbabaa b'ɔ zore, a bɪ yɪm pakra kɔ ɔɔaasɪbabaa k'an mɪŋɟa an lɛ da n sompi a yaa ɔ y. VIII Bɪ, Woso nyaa ba kan a ɔɔɔ wɔɔ kɪ, η kɔrɔmarɔ tɔ ma, a ɔ:

Dɔmɪnnɔ ɪ zem, mɔɔ m bɪ ɔɔaasɪbabaa daa dam Israyel ɔɔɔ wɔɔ ma, kan Ziida ɔɔɔ wɔɔ kɪ.

IX ɔɔaasɪbabaa bɪ do bɪ bɪr yɪrɛ, am ɔɔaasɪbabaa kɔ mɔɔ da η zɪrɔ ma bɪ nɪ y,

hɪnnɪ kɔ mɔɔ η gaa η wɔ ma, m bɔ η nɪ Ezɪptɪ ɔ bɪ, η n ta a lɛ ra ɔɔaasɪbabaa bɪ do nɔ ɔ y,

bɪ tɔ ma m, mɔɔ nɪ m bɔ η ɔ.

Mɔɔ m Zuuba, mɔɔ ɪ meer bɪ ba.

X Dòmunnò nòon duro jè ò, gùaaastababaa kù mòò n n'a dam Israyel gùòò wòò ma bì, ba n nì:

Mòò yì m lèrò wòò dare ñ hòòn ò, m ñ gùrsira ba ñ heer ò.

Mòò yire ñ Woso, ñnì yì mòò gùòò.

XI Ñ gòstì bì nyintañ ò k'a a ka ma k'a hò dunda a mim nì y, gèe a danyì m an bür a hüre a ò, a ka k'ì Zuuba dò.

Bala, ñ haay mòò dòm, an a sa ñ poore ma an ta m ñ gùtòò ma.

XII Mòò yì ñ kùròmàrò sugur kare ñ ò, mòò bì ñ mimbònyaarò tò dare m nò ò y.

XIII Woso k'a bür an nì gùaaastababaa daa mim dundam bì, naa ò k'a hì a ò, lèekare gùaaastababaa bì ba a ò hògusire. A n hòkare hò k'a gusi, b'a zibèè ba ò bì, a nyaanum zòò.

IX

Gùaaastababaa gusire bì mannùbènnò zibèè

I Lèekare gùaaastababaa bì nò ò bì, lèrò nyinta ò ñn'ì yaa bì dare zaarò hunkam, gùòò wòò cè dò sò k'a bür yaa bì dan ò. II Cè bì ba ñ y'a ò pèera m, a nò n hùya, lèekare hò bì bir ñ nawòm lèe k'an junjèem Woso ma. Lèe bì do ñ fùtùre bì kan mòrcuntarahò bì kì, bur kò ñ n'a kam Woso ò bì kì kuntè ò. III Cè nò hùyazaa bì, pèera ñ y'a ta a lè ma, cè nò bì do Woso taùre buncè m. IV Lèe bì do ò bì, mannùduu ñ y'a ba sarma m, ñn'a cùnta b'ò, tidèèr nyisì senyaùre mòr m bì, cè nò bì do ò sò bì, daka kò ñ y'a ba gò m, ñn'a lihi sarma m bì cùnta ñ y'a ò b'ò, daka bì do bir ñ nawòre, ñ ò, *gùaaastababaa daka. Daka bì nò ò bì, laaga nì b'ò ñn'a ba sarma m, ñnì *mann zar ò, Aaròn bènkeh k'a vu da bì nyinta daka b'ò sò, jaa wargarò hùyòò kù Woso a gùaaastababaa gùrsira ba ñ ma rò wòò nyinta daka b'ò sò. V Gùaaastababaa daka bì burè ò bì, hòò ñ yì ñ ba hùya ñ zarò n ta ñ ma, malèekarò makra m, hòò wòò duro jì ò k'a hì a ò, Woso ì lèe bì do ò. A zarò wòò ku ñ y'a ò lèe kò n nì mimbònyaarò sugur yire mannùhò ma zaasom ma bì ra. Wòò bì toore yum düttaa k'ò hòò nòon duro mim dunda fastì y.

VI Pèerace bì mòdrò wòò cùncùnta ñ y'a ò biyèè kan a buncè kì, mannùbènnò wòò nì gasòm cè bì nò lèekare hò b'ò dòmum biyèè ñn'a zi bam. VII Bì, cè nò hùyazaa bì, mannùbèr jitaare bì y'a deem taan... nì gasòm b'ò, dòòraa nò ò galleem deem. Gasò an nawòm b'ò hòbùsì hùya ma m k'a ka Woso ò, k'a a munja mimbònyaarò sugur yì, kan Israyel gùòò wòò mimbònyaarò kò ñ y'a ba badò nò ò bì sugur yire kì. VIII Hòò nòon duro haay naa, ñ sa Sent-Èspri ò k'a hunka wòò m a ò, kù cè nò lèekarezaa bì gòòta an ta ò, zaa ba ò cùna gùòò n nì gasòm Woso taùre buncè b'ò y. IX Hòò nòon duro nì hò k'an ta ò her-her naa hunkam. N jì ò k'a hì a ò, ganwürerò kù gùòò nì ñ kam Woso ò kan hòbùsürò mannùrò kù rò wòò, ñ b'a dam ma ñn'a ka gùòò kò ñ nì ñ kam nò wòò heer hu n bò y. X Hòò wòò duro haay, hòbùre kan hòmirè kì bankare kan wòò zùfòrò hòbùre zaarò kì, ñn'a dunda gùòò m. Durnya naa zibèè hòò m. Nyinta ñ y'a ò kù ñ nì tolle ba ñnì dòmum kù Woso hò haay lör ò bì kù.

XI Bì kèere naa, Krista bür, mannùbèr jitaare m, a ì bür hòò munjòò kù ñ nì ta ò her lò nòom m. Cè k'a n'a zi bì banj ò bì gore kan a munjabaa kì lè da biisì pèerace bì m. Gùòò bèe cè bì do dò y, durnya naa hò bèe y. XII Krista k'a gasò lèe kù Woso n ta ò b'ò bì, a n gasò

bօnsannօ kan dinnyօennyւո՞ կի ma ու y. Gasօ a օ b'օ a մւղյա ma m gallem deem taan... dօmum haay տօ ma. Ncւnaաս ու, an bombօրօ k'a nyare ba օ yւ an a ka wօօ օ. ^{XIII} Biisi Բի, bօnsannօ kan ղսannօ կի n ու ղ նշէ m, ղն'ի zullur zեm sօ ղն'a dam sե ղԷ, ղնու ma Բի, kan zullur Բի suu Բի կի sար, ղն'a zւnzaasom ցո՞՞ կօ ղ կօրօmarօ Բա, a minkօm Բի ո՞ օ ռօ wօօ ma, ղնու ղ hu Բօ yւnnubayւո՞ wօօ mim ո՞ օ. ^{XIV} K'a ւ yւրօ ւ օ, hօbւսւո՞ wօօ ma a da ma an ցո՞՞ hu Բօ, k'a maam, Krista ma Բ'ի Է da haay. A a մւղյա ka Wosօ օ amba mannու k'an մւղյա an Է da Բի m, Sent-Էspri k'an մւսւր dօmum haay ո՞ օ Բի panյա m. A ma Բ'ի wօօ heerlօ wօօ sorgօm, kօ wօօ Բի minno kօ ղ nyօօdօ Բա օ ռօ wօօ Բա y. Kօ wօօ n Wosօ k'an մւսւր Բի zi Բա.

^{XV} Krista k'a naa Բա Բի y'a ka, an a Բա ցո՞՞ kan Wosօ կի zեkorazaa, ցաասԲաԲա daa a a cւnta ղ Բիրօ օ. A Բա a օ ncւnaաս, kօ ցո՞՞ kօ Wosօ ղ Բիր Լօ wօօ n hօօ kօ ղ nyare Բա օ, Wosօ ու ղ ler Բօ ռօ wօօ yւ, kօ ցաա ga Բի տօ ma m, Krista m. A zե Բ'ի ցո՞՞ yօm mimbօnyaarօ kօ ղ yւ ղ Բա, ցաասԲաԲա ցսire Բի zuure dօmum օ b'օ ռօ wօօ wօ օ.

^{XVI} Kօ ցաա ci Բա an a hօnta jirle zaa hւnka, kօ n a jir a zե jե օ, hօnta Բի Բ'a dam ma an jir k'a zaa Բի ԲԷԷ ga y. ^{XVII} Bala, k'a zaa Բի n ga, ci k'a Բա Բի nyօօdօ Բա օ y, Բի k'a zaa Բի Բի ga, ci Բի nyօօdօ ta օ kօրօ. ^{XVIII} Naa y'a ka, ԷԷkare ցաասԲաԲա Բի ո՞ օ Բի, an yւ pakra kօ ma n nyւnta օ, kօ ցաասԲաԲա Բի n a dօ an a zi Բա. ^{XIX} Biisi Բի, ԷԷ Moyiisi a ka, an Էրօ kօ Wosօ a ka Բի pa da haay Israyel ցո՞՞ wօօ m. A n Բօkare an *hizօp ցօ sa, serka piinօ n ta ma, an a nyօօ dinnyօennyւո՞ kan bօnsannօ կի ma ma, kan hi կի, an a zaasօ Էրօ ci Բի ma, kan ցո՞՞ wօօ կի ma haay. ^{XX} A n a hi, a օ: «Ma naa do n'a kam Wosօ ու ցաասԲաԲա dare awօօ ma. Wosօ Է taa k'awօօ n ta a Է ra ցաասԲաԲա Բի ո՞ օ.» ^{XXI} Moyiisi ma zaasօ pօerace Բի ma sօ, kan yaa Բի dare mօdrօ wօօ haay կի ma. ^{XXII} Էրօ wօօ ո՞ օ, pakra m kօ n ու ma sa n ու hօ gota hu Բօ m. Բի, kօ ma n a Լօ sօ, Wosօ Բի ցո՞՞ mimbօnyaarօ sugur kare ղ օ y.

Krista ma ւ ցո՞՞ mimbօnyaarօ

ցօրօ ղ ma

^{XXIII} Hօօ ո՞օոն duro, hօօ kօ ղ ու arzana օ Բի makrarօ m, Բ'a yւ pakra kօ n ու ղ hu Բօ amba wօօ yւ Բի m. Բի, arzana hօօ wօօ մւղյօօ Է taa mannւո՞ kօ ղ մւղյաԲա Է da fastօ ma. ^{XXIV} Bala, pօerace kօ ցո՞՞ a Բա Բի ԲԷԷ Krista gasօ օ y, pօerace Բի do Բի, ԷԷ kօ Wosօ n ta օ paan... Բի makra m. Krista Բի, gasօ a օ arzana օ, ԷԷ kօ Wosօ n ta օ b'օ, an ու b'օ wօօ տօ ma. ^{XXV} Zւfօրօ wօօ mannubօr jւtaare Բի, gasօ a տւր a օ Wosօ taօրօ Բւնցօ օ b'օ gallem deem dօօraa Բիyօօ ո՞ օ, hօbւսւ ma m. Բի kօ Krista ու, a n gasօ Wosօ zi k'a մւղյա Բա mannու gallem hօka y. A մւղյա ka a օ vugur. ^{XXVI} K'a ԲԷԷ y'a Բա ncւnaաս, pakra m k'an fir yւ gallem hօka an a sa durnya sւղյuda ma, an lee kum her la. Բի, Բօր a օ, gallem deem taan... Բիisi dօmunno ո՞օոն nyare ma, an Բ'a մւղյա ka mannու, k'a mimbօnyaa zaar Բա. ^{XXVII} Pakra m kօ ցաա Բիyօօ n ga gallem deem taan..., Բի jե օ, Wosօ n a zaa dօdօ ka. ^{XXVIII} Ncւnaաս m sօ, Krista n a մւղյա ka mannու, an ga gallem deem taan... k'a ցո՞՞ ցօta mimbօnyaarօ ցօ ղ ma. A y'a yare an Բօր, k'a Բի Բօր, mimbօnyaarօ ԲԷԷ an ու zեm k'a Բ'a ցօ ցո՞՞ ma y, zե an nawօm k'a Բի ցո՞՞ kօ ղ n'a mւm dam ո՞ wօօ Բօմբօ.

X

I Moyiisi lero wɔɔ, hɔɔ muŋɔɔ kɔ Woso n ni zem b'a ka wɔɔ ɔ ro wɔɔ ŋni η hunkam, hɔɔ wɔɔ duro bɛɛ ni η mi y. Mannuro kɔ η ni η bam tee... ro wɔɔ hɔdeem, ŋni η bam doɔraa biyɛə, η bare nyare ba ɔ y, bi, η b'a dam ma ŋni ɔɔɔ wɔɔ ba turga y. II ɔɔɔ kɔ η ni yaa bi do dam Woso m no wɔɔ, kɔ yaa bi do dare i wo ɔ, an η mimbɔnyaaro ɔ ŋ ma fast, η b'a yare ŋn'a heer kɔ η ɔ a mimbɔnyaa ba y, bi mannuro wɔɔ bare nyam so. III Sira no ɔ, mannuro wɔɔ duro bare bi, ɔɔɔ mimbɔnyaaro an ni η to dare η no ɔ doɔraa biyɛə. IV Bala, ŋɔanno kan bɔnsanno ki ma b'a dam ma fuga an ɔɔɔ mimbɔnyaaro ɔngɔ η ma y.

V Naa y'a ka, Krista k'a bor durnya ɔ bi, an a hi Woso m, a ɔ: Iɔu le baa manni ma, bi ganwore ni y, bi y'a ka iɔu n mesim ka mɔɔ ɔ.

VI Hɔbistro kɔ η ni η dam se re k'a η ka i ɔ ro wɔɔ bir iɔu no yire y, mimbɔnyaaro sugur yire mannuro wɔɔ bir iɔu no yim so y.

VII Naa to ma m mɔɔ n a hi, m ɔ, Woso ra, mɔɔ ba n ni, ze mɔɔ nawom kɔ m b'i hɔɔnhɔ ba, amba ho kɔ n y'a ɔrsira ba mɔɔ mim bince ɔ lero ci bi no ɔ bi m.

VIII Lɛɛ a ka an a hi a ɔ: Iɔu le baa mannuro ma, b'iɔu le baa ganworerɔ ma y, iɔu le baa hɔbistro kɔ η yi η da se re ro wɔɔ ma so y, b'iɔu le baa mimbɔnyaaro sugur yire mannuro wɔɔ ma so y, iɔu bir η ŋɔare y.

A n bokare, mannuro wɔɔ duro bare a ga m, lero ci bi no ɔ. IX A n a ya an a na ma, a ɔ: Woso ra, mɔɔ ba n ni, ze mɔɔ nawom kɔ m b'i hɔɔnhɔ ba.

Yi a ɔ ncinaaɔ, Woso n biisi mannuro wɔɔ haay ci ze, an Krista manni bi sompi η yaa ɔ. X Kɔ Yeezuu Krista Woso hɔɔnhɔ ba, an a muŋa sa an a ba manni galem deem taan... bi y'a ka, wɔɔ n'ɔ ba turga Woso mim ɔ.

XI Ziforo mannubɛnno wɔɔ, jum η nawom domum biyɛə ŋn'a zi bi bam, ŋni mannuro deem-deem no wɔɔ bam, an bokare mannuro wɔɔ duro b'a dam ma fuga ŋni ɔɔɔ mimbɔnyaaro ɔngɔ η ma y. XII Bi kɔ Krista ni, manni deem taan... a a ba ɔɔɔ mimbɔnyaaro to ma, manni naa do bare nyooɔɔ bir nyam fuga y, bi je ɔ an ta an aa nyunta cirbɛə no ɔ Woso jur ɔ. XIII Keere naa, do a nawom ma, kɔ Woso n a jinnɔ da a wo ɔ.* XIV Ncinaaɔ ni, manni deem taan... to ma, an a ka ɔɔɔ k'a η mimbɔnyaaro sorgo η ma ro wɔɔ n a ba turga fast domum haay no ɔ.

XV Sent-Espri i naa hum wɔɔ m paan... denter. Bala, a y'a hire ncinaaɔ, a ɔ:

XVI Zuuba y'a hire a ɔ, ɔɔaasibabaa kɔ mɔɔ n n'a dare η ma domunno noɔn je ɔ bi ba n ni, mɔɔ yi η lero wɔɔ dare η heer ɔ, m a ɔrsira ba η hɔɔn ɔ.

XVII A n a ya an a na ma, a ɔ: Mɔɔ bi η mimbɔnyaaro kan η korɔmaro ki to dare m no ɔ y.

XVIII A n bokare, kɔ Woso mimbɔnyaaro sugur ka bi, a n a ga m do kɔ ɔɔɔ n manni ba k'a mimbɔnyaaro sugur yi y.

U jim kɔɔkɔɔ sirakare no ɔ

* ɔ:XIII 10.13 «da a wo ɔ» ziforo zi bi, jinnɔ nyoo a gam taa i to η la bi, k'a hi a ɔ, bor a ɔ η la.

XIX Naa to ma bi, m danyino, woo heer kookoo keere k'os gaso lee ku Woso n ta o b'os, Yeezuu ma bi manni bi to ma. XX A peera k'a ta Woso taore bunce bi re bi kaanso ku woo n gaso. A zaa daa gu woo m, zaa musir m. Peera k'a kaanso bi, a munja me bi m. XXI Woo i mannibor jitaare m, a m Wosoe bi nyasom minzaa. XXII K'a maam, k'os o zo Woso ma kan o heer ki haay, heerkoodabaa m sirakare denter no o, heer ku zi bonyaa haay bo o Yeezuu ma to ma, kan me k'a sorgore yi hi munja m ki. XXIII O taaheerle ku woo n ta m, o n'a pa dam bi nyaso kookoo, bala, woo do denter m, o o, hoo ku Woso n ler bo woo m no woo, a yi n kam woo o. XXIV O bir o dam ku han, zi munjoo hoare kan n bare ki no o. XXV O b'os gu o sokomaro tare ma y, o bi yi am guoo gosinno ku n minko yarle n no woo ni y. Bi, an ta o bi, o bir ku heer yom, o bir a bare ncinaas, bala, awoo do a o, Zuuba domum y'a zom.

XXVI Bala, ku woo sira do, o to ka, o o gu o ni mimbonyaa bare, manni vanta ba o do an ni mimbonyaro gungum woo ma y. XXVII Ku woo ba ncinaas, ho k'a goota woo m bi, nyibae woo ni ba n bir a no o, o bir dom mim k'a ni woo yum bi ma, mim bi do bi, dudoyarle k'a ni woo yum, o gaso se guta k'a ni Woso jinno bum bi m. XXVIII Ku goaa bisi ka Moyisi le bi ma, a bisi bi kare kasetizanno n ta o huya, gee kaako, a zaa bi ze n nawom gor, cicirzere ba o y. XXIX Bi, ku goaa Woso Nyi bi gore bo o, bi zaa n a ga firyure m an le da ra? Bala, naa zaa bi, diga a o, ma ku Woso a sa an goaasibabaa da an a munja sorgo m bi ma honibir. Sent-Espri k'a ni barka kam woo o b'a n'a sunso wom so. XXX Bala, woo Woso k'a hi, a o: <Moo ni zum bom, moo n'a sompim goaa n'os bi do. A a hi so a o: <Zuuba y'a guoo woo dudo kam.> [ ] Ku Woso k'an musir bi goaa ku, k'a dudo ka, a yure a zaa ma kosti maam-maam.

XXXII Nyinta k'awoo o biisi, a sirakare daa baa ma, a Woso laegure yi, a fir yi guta, a a gu a jum kookoo zoo bi bare no o bi, k'a to da a no o. XXXIII Domum bi do o bi, guoo tir awoo sunso wo, hni fir ka awoo ma guoo gaa o, awoo tir a dam guoo ku n fir yire ncinaas so ro woo han. XXXIV Awoo ko, guoo ku n yi n du Krista to ma ro woo minto, guoo awoo honta yo awoo m, awoo n ye a to kan heernyoo ki. Bala, awoo do a o, awoo i honta k'a munjabaa le da bi m, bi nyare ba o y. XXXV Naa to ma bi, a bi heerkoodabaa k'awoo n ta m sirakare no o bi to y, awoo zem bi ganwore guta yi. XXXVI Pakra m k'awoo n bor a ma k'a a da ma, a ho k'a Woso no yi bi ba, k'a ho k'a ler bo bi yi. XXXVII Naa y'a ka Wosoci bi n a hi, a o:

A goota poore, poore tokke,
goaa k'a ni zem bi n bor,
a bi maasure bare y.

XXXVIII Bi, goaa k'an turga moo mum o bi, a musirbaa bi ba a nawom sirakare no o.

Bi, k'a zaa a bo a je m, moo heer bi yum nyinta kan ki do y.

XXXIX Guoo ku n tir a bo a je m, hni nyaam no woo bee m woo ni y. Sira woo n'a kam, o nyiro woo bombore to ma.

XI

Guoo ku n sira ka biisi ro woo zibaeo

¹ Sirakare bi, kaseti m goaa n ta m a heer o, a o, a ho k'a ta a heer le bi yum, an a do paan... a heer o a o, ho k'a bir yum mum m bi ta o

denter. II გოჯი კუ ი ნყინთა ბიისი რე ვოჯ, ი სრაკარე y'a ka Woso ნე ი ყი ი ლა.

III სრაკარე y'a ka ვოჯ ნ ა დე უ უ, Woso ი დურნა და ა ლემიმ მ. ნცინაას ბი, ხე კ'ა ნი ყიმ მუმ მ ჰაყ ნაა, ა თე ა უ ხე კუ მუმ ბირ ა ყიმ ნე უ.

IV აბელ სრაკარე y'a ka ან მანნი კ'ა მიუჟაბაა ცემ Kayen ხე ხან ბა ან ა ka Woso უ. ა სრა ბი კარე y'a ka Woso ნ ა ჰი ა უ, ა ტირგა ა მუმ უ, ბალა, Woso მიუჟა ყე ა განვორეო ვოჯ მა. აბელ გა, ბი, ა სრაკარე თე მა ბი, ა გოჯთა ან ნი მეერ ბამ.

V ენაკ სრაკარე y'a ka Woso ნ ა ბუსუ ა ზი, ბ'ა ნ გა ყ. გოჯი ნ ა ka მა ბი ი ნ ა ყი ყ, კუ Woso ა ბუსუ ა ზი ბი თე მა. Wosoci ბი y'a ჰურე ა უ, კუ Woso ნ ბეკარე ან ენაკ ბუსუ ა ზი ბი, Woso ნე ყი რა. VI Woso ნე ბ'ა დამ მა ან ყი გოსი რა, კ'ა ჯაა ნ სრა ka ყ. ბალა, გუაა კ'ა ნ'ა ჯომ Woso მა ბ'ა გა მ ან სრა ka ა უ Woso თა უ, ან სრა ka სე ა უ, Woso გან ვომ გოჯი კუ ი ნ ა kam მა კ'ა ა დე რე ვოჯ მა.

VII სრაკარე y'a ka Nowee ნ ჯუ ხე კუ Woso ა ჰი მ ბ'უ. Minno კუ ი ნი ჯემ ბი ბა რე ვოჯ ა ლეე ka ან ა ჰი მ. Nowee ნ ხეჯ ვოჯ დურო ყი ა მუმ ნი ყ, ბ'ა გუ ან ჯუ ხე კუ Woso ა ჰი ბ'უ. ა კოლსე გუთა ბა ან გასე უ კან ა ჰარგოჯი კი, ინი ბელემ ყი. ყი ა უ ნცინაას, ან ა ჰუნკა ა უ, ა ჯაანაა გოჯი ვოჯ ბონაა, ა სრა ბი კარე თე მა, Woso ნ დიგა ა გუაა ტირგა.

VIII Woso კ'ა Abraham ბირ ბი, სრაკარე y'a ka, ან ყე Woso მა, ან თა თარა კუ Woso ნ'ა კან უ კ'ან ყი ა ჰეჯირლე ბი რა. ა ნ ა ჰურ ა კუ ბ'უ, ბ'ა ნ ა დე კუ თა ა ნაუომ ka ყ. IX ა სრა ბი კარე y'a ka ან ნყინთა კუ Woso ა ლერ ბე მ ბ'უ, ან საანა ხე ბი მ. ნყინთა ა უ პეერაცერე უ, Izakki კან ჯაკობ კი ნყინთა პეერაცერე ვოჯ უ სე. ლერბორე დემ-დემ ბი Woso ა ბე ბრეჯი მ. X ბალა, Abraham ბი, დე ა ნაუომ კუ კ'ა ჯირ პანჟა ნ თა უ ბი მა, კ'ა ნყინთა უ. Woso მიუჟა ნ კუ ბი დე დერეჯაა.

XI Abraham სრაკარე y'a ka ან ვე უ ან ნყი ყი, ბი მა ბი, ა გუსი ან ცემ ნყიყრე დომიმ ხან, ა ლეე საარა მაამ სე. ბი, ა ა გუ ან სრა ka ა უ, Woso ხე კ'ა ლერ ბე ა მ ბი ბამ. XII ყი ა უ ნცინაას, გუაა დემ თან... ნაა თე მა, ბაა კ'ა გუსი ან ა ჯე ჯე მა ბი, ყანჟეჯი ნ ნყინთა უ გუთა, ან მონაყარე ხე ბი მ, ან ნყინთაყაა კ'ა ნი ჰეგუთა ლე რა ბი მ.

XIII გოჯი ნეჯი დურო ჰაყ, გინგა ი y'a უ სრაკარე ნე უ. ი ნ ხეჯ კუ Woso ა ლერ ბე ი ნი ბი ყი ყ, ბი, ი y'a თე ინი ხეჯ ვოჯ დურო ყი ლათე, ინ'ა ჰეერ ნეჯი ი თე მა, ინ'ა ჰი ი უ, საანეჯი ნ'ა მი, ბი ჯაკორეჯანეჯი ნ'ა მი სე თარა ბურე უ ნაა უ. XIV გოჯი კუ ი ნი მეერ ბარე ნცინაას რე ვოჯ, ა ჰუნკა ი ნაუორე ი უ, ა ka ა ნაუორე ა მიუჟეჯი კუ მა. XV კე კორე კუ ი y'a ბე უ რე ვოჯ კორკორ ნ თა ი ნი, ი თორე ყირე ინ'ა ბე ინი თა ი უ. XVI ბი, ნცინაას ბეე ყ, ა ka ი ნაუომ კუ კ'ან მიუჟა ან ლე და მა, არჯანა ინ'ა kam მა. ნაა თე მა ნი, ნყინთა ბირ Woso ჯემ კუ ნ ი ბირ ა გოჯი ყ, ბალა, ა კუ ბანკა, კუ ი ნი ბი ნყინთა უ.

XVII Abraham სრაკარე y'a ka ან ყე კ'ა Izakki ჯე Woso მ მანნი, დომიმ კუ Woso ა ka ლეე კ'ა დიგა მა ბი მა. Woso მიუჟა ი ლერ ბე Abraham მ კ'ა ნყი ka უ, ან ბეკარე Abraham ყე ჯეჯ-ჯეჯი კ'ა ნყი დემ თან... ბი ka უ მანნი. XVIII Woso ნყინთა ან ა ჰი მ, ა უ:

Izakki ნ ნი ყანჟეჯი კუ მეჯე ი ლერ ბე ბიუ მ ნე ვოჯ ყიმ.

XIX ა დე Abraham უ ა ჰეერ უ ა უ, Woso ი პანჟა მ კ'ა Izakki მუმ ბე უ, denter სე, Woso ა ყა ან Izakki ka Abraham უ ი უ, ა მუმ ა ა ბე უ.

XX Srakare tɔ ma m, Izakkɪ n Zakɔɔb kan Eso kɪ barka da ɔ η booti mim nɔ ɔ.

XXI Srakare tɔ ma m sɔ, Zakɔɔb zɛ k'a b'a zɔ bɪ, a Zozef nyɪnɔ wɔɔ barka da ɔ. A n yo a bɛnkɛ ma an zerga, an a lɛ bɔ Woso ɔ.

XXII Srakare y'a ka, Zozef n Israyel ɔɔɔ wɔɔ kɔ η nɪ zem bɪ bɔ Eziptɪ ɔ bɪ mim hɪ, bɪ ma bɪ, a gare a zɔ. A n a hɪ η nɪ kɔ η n'a yaarɔ ɔ; ηnɪ bɔ η nɪ bɔrɛ bɪ ma.

XXIII Srakare tɔ ma m, Moyiisi zɪrɔ wɔɔ n a nyaakom da a yɪrɛ dɔmum ɔ, mom bam kaakɔ. Dɪga kɔ η y'a ɔ nyɪ bɪ ɔrɛrɛ ma bɪ y'a ka, η n nyi ba cir bɪ lɛ k'a ka bɪ bɪsɪ ka ma nɪ y.

XXIV Srakare y'a ka Moyiisi k'a b'a ba ɔɔaa burgu bɪ, a n ye kɔ η n'a bir Farawɔn nyɪmbɔɛrɛ nyɪ y. XXV A ye k'a fir yɪ kan Woso dogɔɔ wɔɔ kɪ, an a gu mim bɔnyaa heernyɔɔ k'a nɪ cenim bɪ ma. XXVI A dɔ a ɔ a heer ɔ, a ɔ, k'i fir yɪ amba Krista nɪ, a nyɔɔdɔ ta ɔ an lɛ da Eziptɪ hɔnta haay yɪrɛ m. Bala, dɪga a nawom ganwɔrɛ kɔ Woso n nɪ zem b'a ka a ɔɔɔ ɔ bɪ ma.

XXVII Srakare tɔ ma m, Moyiisi n a hɔr Eziptɪ kɔ b'ɔ, a n nyi ba cir bɪ nɔmaa nɪ y, an jum kɔɔkɔɔ, amba ɔɔaa k'a nɪ Woso kɔ ɔɔsɪ b'a dam ma an a yɪ a mum m bɪ yɪm. XXVIII Srakare y'a ka an pakki hɔbɪrɛ bɪ ba, an a hɪ ɔɔɔ wɔɔ m kɔ η nɪ ma zaasɔ a hallerɔ, kan a sɪgarɔ kɪ ma, kɔ zɛ malɛɛka bɪ bɪ Israyel lɛɛkare nyɪnɔ wɔɔ zɪnzɛ y.

XXIX Srakare y'a ka Israyel ɔɔɔ wɔɔ n bra higota piinɔ bɪ ma, a tara n ɔr. Bɪ, Eziptɪ ɔɔɔ wɔɔ kɔ η ɔ k'a bra ma sɔ bɪ, hɪ bɪ nɪ η bɪ.

XXX Srakare tɔ ma m, Zeriko pɛnɛrɔ wɔɔ n a dɪnda, Israyel ɔɔɔ wɔɔ kɔ η bir ma dɔmum saanhɪna bɪ tɔ ma. XXXI Srakare tɔ ma m, Rahab n ga kan bɪsɪkawosomazannɔ wɔɔ kɪ y, a ye an dundolɛɛzizannɔ wɔɔ si a har ɔ an a mɪnɛna ba η nɪ.

XXXII M ya m bɔ hɪ? Toore ba ɔ mɔɔ nɪ Zedenyɔɔ mim dɪndarɛ y, kan Barakkɪ hɔ kɪ, Samsɔn kɪ, Zɛfte kɪ, David kɪ, Sanwel kɪ wosolesinnɪsorazannɔ wɔɔ hɔ kɪ y. XXXIII N srakare tɔ ma, η wɔ ɔ, ηnɪ yar ba ηn'a sɔ kɔrɔ ɔ, ηnɪ tɪrgabaa zi ba, ηnɪ hɔ kɔ Woso a ler bɔ η nɪ yɪ. N n'a ka poozannɔ n wɔ ɔ, ηnɪ η bɪ y. XXXIV N srakare tɔ ma, η serɔ ɔtɔɔ lihi, ɔɔɔ n a ηɔa k'a η zɪnzɛ hennɔ m, ηnɪ bɔ lɛ m. N nyɪnta paɛɛnawar nɔ ɔ, ηnɪ bɪ paɛɛna yɪ, η nyɪnta yarbɛnno wɪsɪrɔ, ηnɪ bɔr kɔrɔ vantɔɔ yarbɛnno ra, brɔɔ n a si. XXXV Lannɔ nɪnɛɔo srakare tɔ ma, η ɔɔɔ kɔ η ɔnɔrɔ a mum bɔ ɔ. ɔɔɔ ɔɔsɪnnɔ fir yɪ, ηnɪ ɔnɔrɔ srakare tɔ ma, η n ye ηn'a bɔ a taa m k'a bɪ ga y, a ba η y'a ɔ nɔnnaas, k'a wɔ ɔ, a mɪmbɔrɛ k'an mɪnɛna an lɛ da yɪ.

XXXVI Srakare tɔ ma m, ɔɔɔ ɔɔsɪnnɔ n ye ɔɔɔ n yaa wɔ η ma, ηnɪ η zɛ mawɔr m, ηnɪ nɔɔrɔ kɔsɪ baɛnɔrɔ m, ηnɪ η du. XXXVII N ɔɔsɪnnɔ bɪmba jaarɔ m, ηnɪ η meeyaa bɔ ɔ, ηnɪ ɔɔsɪnnɔ zɛ kumbir sii m, ɔɔɔ ηnɪ zɛ kargɔ m. Srakare tɔ ma m nɔɔrɔ n kɔrɔ ɔɛ ma, ηn'a dam lɛɛ zi, seero ci ɔɔɔ biiro ciro ɪ nyɪnta η huuro, ηnɪ ηɔzaabaa nɔ ɔ, ɔɔɔ nɪ nyannɪ dare η ma, ηn'i fir kare η ma. XXXVIII A n bɔkare ɔɔɔ wɪsɪrɔ m Woso mɪm ɔ, durnya naa dɔ ɔɔɔ wɔɔ n a ga m kɔ ɔɔɔ nɔɔn duro n nyɪnta kan η kɪ y. N srakare tɔ ma m, η ba lɛɛ nɪ y, ηn'i poo sam kan ciro gaa kɪ, ηn'i wɔtam yaarɔ ɔ kan ciro yaarɔ kɪ ɔ.

XXXIX ɔɔɔ nɔɔn duro haay, Woso nɔ nyɔɔ η la η srakare tɔ ma. A n bɔkare η n hɔ kɔ Woso a ler bɔ η nɪ bɪ yɪ y. XL Bala, Woso hɔ mɪnɛna k'a lɛ da hɔ kɔ η n'a hɔɔn dam ma bɪ cɪnta k'a b'a ba wɔɔ m, a ηɔa a ɔ

k'a ka kʊ ᠑᠔᠔᠔ ᠒᠔᠔᠒ duro kan wʊ᠔ kɪ, k'ʊ b'ʊ dakʊ ʊ, ʊ yɪ amba Woso n lɛ n taa kʊ wʊ᠔ n yɪ bɪ m fast.

XII

ʊ ᠑᠔᠔᠔ ʊ bɪr ʊ tɔŋ ʊ firyɪrɛ

haay nɔ ʊ

^I Bɪ kʊ wʊ᠔ nɪ, ᠑᠔᠔᠔ ᠒᠔᠔᠒ duro haay kʊ ŋ sɪra ka Woso ʊ rɔ wʊ᠔, kasetɪzannɔ m, ŋnɪ bɪr wʊ᠔ ma. ʊ mɔr haay k'a nɪ wʊ᠔ tare dam jum ʊ bɪ to, kan mimbɔnyaa k'a n'a som wʊ᠔ ʊ zɔ᠔᠔-zɔ᠔᠔ bɪ kɪ. K'ʊ ᠑᠔᠔᠔ ʊ ta lɛɛ tee... hɔ kʊ Woso ʊ wʊ᠔ n a ba bɪ nɔ ʊ k'an ta an a nyarɛ ku. ^{II} ʊ ʊ mɪm ka Yeezuu zi, a m wʊ᠔ sɪra bɪ kare sɪŋŋɪda kan a nyambɔrɛ kɪ. A ye n n a zɛ ɔɔdarkɔra ma, a n nyannɪ zɛ k'a ga ɔɔdarkɔra ma y, bala, dɪga an nawom heernyɔ᠔ nɪŋŋɔ k'a nɪ zem ba yɪ bɪ ma. Bɪ kɛɛrɛ naa, nyɪnta an nawom Woso jɪr ʊ cɪrbɛɛ nɔ ʊ.

^{III} K'a a hɔ᠔᠒ da ma a dɪga a, a ye an fir yɪ mimbɔnyaabɛnno wɔ ʊ, k'a a hɔ᠔᠒ da ma denter k'a b'a mɪŋŋɔ᠔ to heerzar nɔ ʊ, a paŋŋa n a da y. ^{IV} Bala, zoo k'awɔ᠔ n'a bam kan mimbɔnyaa kɪ bɪ, awɔ᠔ n a ba cɪna an wɔ ʊ a n awɔ᠔ meeyaa bɔ ʊ y. ^V Woso nyɪnɔ n'awɔ᠔ m, meerbaarɔ k'a ŋ ba k'awɔ᠔ heer yo bɪ, ŋ tɔ ba awɔ᠔ nɔ ʊ ra? A a hɪ, a ʊ:

M nyɪnnɪ, ɪ bɪ hɔnhɔrɛ kʊ Zuuba n'a kare ɪbɪ ʊ bɪ ba hɔnbɪr y, ɪ b'ɪ heer zar sɔ ɪ bɔ k'a nawom zaa ʊ bɪ tɔ ma y.

^{VI} Bala, ɔ᠑aa kʊ Zuuba a ŋɔa bɪ, bɪ zaa an n'a hɔnhɔrm, ɔ᠑aa k'a nɪ dɪgam ma a nyɪ bɪ, bɪ zaa an nɪ mawɔr sɔŋ ʊ.

^{VII} K'a ye fir k'awɔ᠔ n'a yɪm bɪ ma, ɪ ʊ, hɔnhɔrɛ m. Bala, awɔ᠔ fir bɪ yɪrɛ y'a hɪnkare a ʊ, Woso ɪ dɪgare awɔ᠔ ma a nyɪnɔ. Nyɪ ka n ta ʊ, a zi bɪr a hɔnhɔrɛ? ^{VIII} K'awɔ᠔ bɪr hɔnhɔrɛ yɪrɛ amba a nyɪnɔ haay n'a yɪm bɪ nɪ, k'a maam, a nyɪnɔ paan...rɔ bɛɛ n'awɔ᠔ nɪ y, ɔsɪmarɔ n'awɔ᠔ m. ^{IX} ʊ hɔ kʊ wʊ᠔ zɪrɔ n'a bam wʊ᠔ m bɪ tɔ da ʊ nɔ ʊ, wʊ᠔ hɔnhɔr ŋ nawom, wʊ᠔ nɪ ŋ da ŋ ʊ. Bɪ, wʊ᠔ ʊ ga m, ʊ ye ʊ Zɪ Woso ma an lɛ da, maam bɪ a mɪsɪrbaa k'a nyarɛ ba ʊ kam wʊ᠔ ʊ. ^X Wʊ᠔ zɪrɔ wʊ᠔, wʊ᠔ hɔnhɔr ŋ nawom dɔmɪm poore nɔ ʊ bala, amba a a ga m ŋ hɔ᠔᠒ ʊ bɪ m. Bɪ, Woso bɪ, wʊ᠔ hɔnhɔr an nawom k'a wʊ᠔ banka kʊ wʊ᠔ n yɪ mɪŋŋa fast amba a mɪŋŋa m. ^{XI} Kʊ wʊ᠔ ɪ fir yɪm, wʊ᠔ heer tɪr a zaar ba fir bɪ yɪrɛ dɔmɪm ʊ, heernyɔ᠔ ba ʊ y. Bɪ, k'a bɪ maastre ba fir bɪ yɪrɛ jɛ ʊ, ᠑᠔᠔᠔ kʊ ŋ hɔ dɪnda fir bɪ nɔ ʊ rɔ wʊ᠔, ŋ y'a nyɔ᠔᠔᠔ yɪm, laafɪ m kan mɪsɪrbaa tɪrga kɪ.

Dɔndɔrɔ kan bɔzaa ʊ mɪm kɪ

^{XII} Awɔ᠔ kʊ kan Woso hɔ᠔᠒hɔ bɪ bare kɪ, k'a a ya, a bɪr a bam paan..., a b'a to y, awɔ᠔ kʊ kan mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ bɪ kɪ, k'a banka a ta lɛɛ kan kɪ. ^{XIII} K'a zaarɔ tɪrgɔ᠔ sa, kʊ ɔ᠑aa k'a n'a bam k'a do bɪ b'a do y, bɪ k'a n'a banka an jum kʊ᠔᠔᠔᠔.

^{XIV} K'a a tɔ ʊ, a bɪr laafɪ m kan ɔ᠑aa woo... kɪ. A bɪr mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ bam, bala, kʊ ɔ᠑aa bɪr mɪsɪrbaa k'a Woso nɔ yɪ bare a bɪ Zuuba yɪrɛ y. ^{XV} K'a dundo a zi k'awɔ᠔ ɔ᠔sɪ b'a do Woso barka bɪ ma y. K'a dundo a zi k'awɔ᠔ ɔ᠔sɪ bɪ bɔ kʊ ʊ kan ɔɔnyɪm kʊsɪ kɪ y. Kʊ n bɛɛ m a lɛɛ warm kʊ ma an a kʊsɪrbaa bɪ da ᠑᠔᠔᠔ ɔ᠔ta ma. ^{XVI} ɔ᠔sɪ

bi yi jaandər* awɔɔ barla, b'a bi yi Woso hɔɔ gore bɔɔrezaa am Eso hɔ bi ni y. Bi ye an a jutambaa hɔjirle hɛɛ a dam han k'an hɔbire ka a ɔ poore k'a bi. ^{XVII} Awɔɔ dɔ a ɔ, maasire k'a bi ba bi, a a nɔa k'a zi n a barka da ɔ, bi n a gu. A n nyi ka k'a zi bi n a barka da ɔ nɔɔi..., k'an bi ki haay, an wɔ ɔ an hɔ k'a ba bi lɔr y.

^{XVIII} K'a dɔ a ɔ, bince k'awɔɔ n ta ɔ Woso taa naa, a do bɛɛ m Israyel ɔɔɔ kɔ η nyinta Sinayii ci jur ɔ, η n a da ma, ηn'a wɔ da ma bi ni y. Se wurɔ i nyinta ci bi ma, monsigɔ n bir ma bidɔ, kan hɔnher ɔta ki. ^{XIX} η huure kan leer ki ma b'ɔ. Israyel ɔɔɔ wɔɔ kɔ η leer bi do ma bi, η n a nɔa k'a a ya a tɔr ka ma y. ^{XX} Bala, η n wɔ ɔ ηnɔ lɛ kɔ leer b'a cinta naa do si y. Leer b'a hi, a ɔ:

Gɔaa k'a n'a nɔm ci bi ma bi,
baa kɔ hɔbɔsɔ m,

a zaa bumba n nawom jaarɔ m an ga.

^{XXI} Hɔɔ kɔ η y'a yi b'ɔ rɔ wɔɔ η da bɔ ɔ ɔta, baa Moyiisi muηηa, nyibɛə a nyasɔ an kɔ an a hi, a ɔ: «Nyibɛə i mɔɔ zem, mɔɔ mɛ ni hinkɛm maam-maam.»

^{XXII} Bi k'awɔɔ ni, a zɔ awɔɔ ɔ *Siyɔn ci bi ma, Woso k'an mɔsɔr bi kɔ bi awɔɔ a zɔ ma, arzana Zerizalem bi m, kan a maleɛkarɔ tisi-tisi rɔ wɔɔ ki. ^{XXIII} Woso lɛkarɛ nyɔnɔ kɔ η ni heernyɔɔ bam nɔ wɔɔ awɔɔ a zɔ η ma, Woso brɔɔ tɔrɔ ɔrsɔra ba arzana ɔ. A zɔ awɔɔ ɔ Woso ma, a m ɔɔɔ haay dɔdɔkɛr, a zɔ awɔɔ ɔ ɔɔɔ tɔrgɔɔ kɔ Woso a ka ηnɔ yi amba a lɛ n taa rɔ wɔɔ ma fast. ^{XXIV} A zɔ awɔɔ ɔ Yeezuu ma, a m ɔaasɔbabaa daa bi zekɔrazaa, a zɔ awɔɔ ɔ a ma zaasɔrɛ* bi ma, a ma bi ni mimbɔnyaa ɔm ɔɔɔ ma, an ni meer bam wɔɔ daahan tɔ ma, an lɛ da Abel ma bi ra.

^{XXV} Naa minto bi, k'a dundo a zi. Woso k'a ni meer bam kan awɔɔ ki bi, a b'a tɔr ta a meerbaa bi re y. Awɔɔ yaabɔɔ kɔ η nyinta ηn'a tɔr ta a zaa k'a ni η bɔm zaa ɔ tara burɔ ɔ bi meerbaa bi re rɔ wɔɔ, η fir yi. Bi wɔɔ, Woso y'a tɔ brama an ni wɔɔ bɔm zaa ɔ, kɔ wɔɔ ɔ tɔr ta a meerbaa bi rɛ, ɔ ɔ gu ma, wɔɔ fir yɔm an lɛ da paan... ^{XXVI} Biisi bi, Woso bi leer a ka tara n hinkɛ, bi kɛɛrɛ naa, a ler bɔ wɔɔ m, a ɔ:

Mɔɔ yi m yarɛ m tara hinkɛ,
bi, bi bɛɛ ni yɔrɛ a deem ni y,
mɔɔ brama hinkɛm sɔ.

^{XXVII} K'a a hi a ɔ: «Mɔɔ yi m yam» bi, naa ɔ k'a hi, a ɔ, hɔɔ k'a η da ηnɔ hinkɛm nɔ wɔɔ hinkɛrɛ ηnɔ nyaam, kɔ hɔɔ kɔ η b'a dam ma ηnɔ hinkɛ rɔ wɔɔ n ɔɔta ηnɔ bir ta ɔ.

^{XXVIII} Nɛɔnaaɔ bi, ɔ yi Woso barkadarezanno, k'a cirbɛə kɔ k'a bi hinkɛm ka wɔɔ ɔ bi tɔ ma. Wɔɔ barka bi dare ba n ni: ɔ bir Woso dan ɔ amba a a nɔa bi m, ye a lɛ ma nɔ ɔ, kan a hɔɔnhɔ bare ki nɔ ɔ. ^{XXIX} Bala, wɔɔ Woso bi bɔ kɔ ɔ kan sɛ k'a ni bɔm ki. Hɔ k'a bir a nɔ yɔm bi zaar an n'a bare.

XIII

A ba wɔɔ nawom lonlo

Woso nɔ n yi wɔɔ ra?

* ɔ:XXVI 12.16 jaandər: ɔaasɔbabaa Gusire bi nɔ ɔ, k'ɔbɔ bir yem Woso ma bɔ a ɔ kɔ ɔ jaandare m. * ɔ:XXIV 12.24 K'a dɔga Ebree ɔɔɔ 9.19; 10.22 bince ɔ.

^I Kristagoo n'awoo m, k'a goota a bir ku nsoam tee..., ^{II} k'a bir saanoo sim muhha a hadro o, a bi naa to bo a no o y. Bala, guoo nyunta nni naa ba, nni maleekaroo si a hadro o bi n a do n o, maleekaroo ni y. ^{III} K'a bir a hoon dam guoo ku n lannooe o ro woo ma, i o, lannooe awoo n ta o kan n ki. K'a bir a hoon dam guoo ku n fir yim no woo ma, i o, fir awoo n'a yim so am n ho bi m.

^{IV} Guaa haay n harcintare gore da o, guaa kan a lo ki n bir sira zi bam kan ku ki, n bi jaan da y. Bala, Woso yoodirbanno woo kan jaandanno woo ki dudo kam.

^V A bi busoo nsoa y, k'a zerga ho k'awoo n ta m bi re, bala, Woso a hi, a o:

Moo b'ibu tore y, bi moo bi m bore ibu o so fuga y.

^{VI} Naa y'a ka woo n'u dam ma o a hi, o o:

Zuuba n moo daahanzaa, moo bi nyi bam host ni y.

Bo guaa n ni wong o an a ba moo ni?

^{VII} K'a guoo ku n ka awoo lee biisi ro woo to da a no o, guoo ku n Woso lelim dunda awoo m no woo. K'a a hoon da n musirbaa bi bare loo ma, kan ga ku n y'a o lonlo bi ki ma, k'a sira ka Woso o am n ho bi m. ^{VIII} Yeezuu Krista k'a nyunta lonlo jim bi, a maam her so a gootam maam domum haay. ^{IX} A b'a to hodindarero daaroo do y'a hoono ro woo n'awoo nyonnyoo y. Woso barka bi y'a da ma an panha ka woo heer o, hoberero bire minno bee y. Guoo ku n zu minno woo duro o ro woo, n n a nyoodo yi y.

^X Zuforo woo mannbanno ku n n'a zi bare n Wosoce o ro woo, n ba le m k'a woo manniduu ho bi y. ^{XI} Zuforo mannb'er jitaare bi, hoberero k'a n zunze ro woo ma bi, ta an nawom ni Woso taore bince o Wosoce o b'u, an n'a kam Woso o k'a guoo woo mimbunyaaro sugur ka n o. Bi, se n n'a dam hoberero woo muhha re ku bi boleema. ^{XII} Naa y'a ka Yeezuu muhha n bi ga ku bi boleema, k'a guoo hu bo a ma bi m. ^{XIII} Naa to ma bi, o bo o ta zi amba a muhha ga boleema bi m, o b'gu y.* ^{XIV} Bala, woo ba ku m tara bure o naa o, o n ni nyintan o domum haay y. O ka woo nawom booti ku bi ma. ^{XV} Ncunaao bi, o bir o le hom Woso o tee... Yeezuo to ma. O le ku woo n'a bonj o bi bo ku o i o, manni woo n'a kanj o, ku woo n'u le bonj o tee... bi to ma. ^{XVI} K'a bir a bam ku m muhha, a bir a dam ku han, a bi naa bare to bo a no o y. Bala, bo a o ku o, i o, mannero m, Woso yi n nsoam.

^{XVII} K'a bir yem a leezanno woo ma, a bir ho ku n n'a hire awoo m bi bare. Bala, do n nawore awoo nyiro woo ma domum haay, ku Woso n ni zem bi n lar awoo nyiro woo mim ma bi y'a ka n'a bam maam. K'awoo i zure n le o, n y'a zi bi bam kan heernyoo ki. Ku n bee m, zi bi ba n nawom kan heerzar ki, bi, naa b'a dare awoo han fuga y.

^{XVIII} K'a goota a bir yaa dam woo to ma. Woo do paan..., o o, o n a bonyaa ba y, bala, woo le taa k'u bir a muhha bam tee... ho haay no o. ^{XIX} A ye moo nawom guta k'a yaa da moo to ma, ku Woso n a ka ku m m bo m bor awoo zi zoo.

Yaadare kan leersore ki

^{XX} Bi, ku Woso k'a ni laafu kam bi n'awoo barka da o. Woo Zuuba Yeezuo n woo dunder guta, amba hoberero dunder m, a ma k'a ka Woso

* **III:XIII** 13.13 A ba n y'a hoo, n o, zerji boleema. (Mannbanno Ci 16.27). Guoo a gore bo o, o bi nyanni ze ku n yi woo gore bonj o so a to ma y.

σ am manni ho bi m bi to ma m. A ma bi to ma m so gusaababaa k'a nyare ba σ bi n ta σ. Woso a mum bo σ gæno bire σ. ^{XXI} A ye moo nawom k'an a ka k'awoo n wo σ a ho haay k'an miηha ba, maam bi, awoo y'a hooho bare. K'an a ka ko ho k'a no yi haay n ko yi woo gor zi Yeezuu Krista to ma. Bi ko Yeezuu Krista to n leboore yi domum haay. Amina.

^{XXII} M danyino, a ye moo nawom k'a a hoon da meerbaaro ko moo η ba kan awoo ki ro noon ma kan boraama ki, a zu η σ. Ho ko moo gorsira ba awoo ma so naa, a bi jinto y. ^{XXIII} K'a do a σ, woo danyu Timote bi, n y'a bo lonnoce b'σ. K'a bor moo zi zoo, moo y'a gaam σ zu ko σ, σ bor σ bi daga awoo ma.

^{XXIV} K'a yaa da a laezanno woo m haay, kan wosogudd woo ki haay. Woo danyino ko η ni Italii σ ro woo i yaa dare a m.

^{XXV} Bi ko Woso barka n bir kan awoo haay ki.

Ci kɔ ZAKKI a ba

Ci kɔ Zakki a ba bi

gasɔɔre

Zakki bi, Yeezuu danzaa m, n y'a gɔngare n ɔ, a ɪ ci bi ba. A bir a le bore a miɲɲa ɔ danyɪbaa naa do k'an ta m kan Yeezuu ki bi nɔ ɔ y. Zakki nyɪnta goaa wɪsɪ, a ɪ nyɪnta Zerizalem kristagɔɔɔ wɔɔ lɛzɛaa.

Ci bi ba a ɔ, wosogɔɔɔ kɔ η nɪ lɛɛ haay ɔ rɔ wɔɔ ma, bi ci bi nɔ ɔ a y'a hire a ɔ, a ba a ɔ, Israyel do bueerehɪyɔɔ wɔɔ ma. Kristagɔɔɔ sokoma bi makra a ba brɔɔ ma. Ci bi ba a ɔ, k'a minno y'a hɔnhɔ dɪnda kristagɔɔɔ wɔɔ m, an nɪ sore η la, k'a η dɔndɔ kɔ η n'a mɪsɪrbaa bi ba k'an a ga kɔ ɔ kan sɪrakare bi ki. Bala, kɔ sɪrakare n zu kɔ ɔ kan zibæro ki, hɔ vam m.

Minno wɔɔ ba n nɪ: fɪryɪre kan tɔntɔɔre ki, mindɔre kan yaadare ki, hɔntazannɔ kan ηɔazannɔ ki, makrarɔ kan letaamarɔ bɔnyaarɔ ki, Woso lemim kan a zuure ki.

Zakki ɪ yaa dam Woso dogɔɔɔ m jilli

^I Mɔɔ miɲɲa Zakki, Woso kan Zuuba Yeezuu Krista ki zibænyɪ m mɔɔ m. Yaa mɔɔ n'a dam Woso dogɔɔɔ kɔ η y'a kɛrgu lɛɛ haay ra durnya nɔ ɔ rɔ wɔɔ m.

Fɪryɪre kan mindɔre ki mim

^{II} M danyɪnɔ, k'awɔɔ ɪ fir do haay yum k'a a heer nyɔɔ, ^{III} bala, awɔɔ dɔ a ɔ, fɪryɪre bi nɔ ɔ, k'awɔɔ jum kɔɔkɔɔ sɪrakare nɔ ɔ, awɔɔ bɔraama yum. ^{IV} Bi, pakra m, k'awɔɔ bɔraama bi n a hunka fastɪ, k'awɔɔ n yɪ miɲɲa fastɪ, hɔsɪ bi jɪra a ma y.

^V Bi, kɔ goaa y'awɔɔ barla mindɔre n jɪra ma, k'an a ye Woso han, a y'a kan ɔ, bala, Woso ɪ hɔ kam goaa haay ɔ an le da a zaa n'a yem bi ra, b'a bir meer bam ma y. ^{VI} A n ta ɔ bi, pakra m, k'a zaa n a ye sɪrakare nɔ ɔ, a bi sɪnsɪm ka y. Bala, goaa k'a nɪ sɪnsɪm kam bi bɔ kɔ ɔ, kan higɔta kure ki, hɪnher n'a yɛŋŋɛm jɪsa kan bɪsɪ ki. ^{VII} Goaa naa do lɔɔ n a ga m an a gɪnga a ɔ, a hɔ yum Zuuba zi y. ^{VIII} Bala, hɔɔn hɪya-hɪya zaa m, a heer n sɪra ka kan hɔsɪ bare ki y.

Ŋɔazaa kan hɔntazaa ki mim

^{IX} Kristagɔɔaa k'an ηɔazaa bi n a heer nyɔɔ, bala, Woso a busu. ^X Kɔ kristagɔɔaa kɔ hɔntazaa m bi, n a heer nyɔɔ sɔ, bala, Woso a ka an zer. Sɪra nɔ ɔ, hɔntazaa cenim amba burvu tɪr sur bi m. ^{XI} Bala, kɔ woso haan, b'a gu kan paɲɲa ki an na bur bi ma, bur bi n ga, a vu bi n sur, a gɔɔre k'an ta ɔ bi n nyaam. Yɪ a nawɔre nɔnaaɔ, hɔntazaa n cem zɔɔ-zɔɔ a zibæro dɔmɪm ɔ.

Hɔ k'a nɪ zem makra m

^{XII} Mimbirenyɪntazaa m goaa k'a nɪ jɪnɪm kɔɔkɔɔ makra nɔ ɔ bi m. Bala, k'a wɔ makra b'ɔ an bɔ ɔ, a mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bi yum, ganwɔre kɔ Woso a ler bɔ k'a ka gɔɔɔ kɔ η n'a ηɔam nɔ wɔɔ ɔ bi n bi. ^{XIII} Kɔ goaa ɪ makra lɛɛ, a b'a hɪ, a ɔ: «Woso nɪ mɔɔ makra bare y.»

Bala, mimbonyaa b'a dam ma an Woso makra ba y, bi Woso muɲɲa bir gosi makra bam k'an mimbonyaa ba y. ^{XIV} Bi, gɔaa letaama bonyaa i tir a zaa gaa an wɔ ɔ an a da makra ɔ, k'an mimbonyaa ba. ^{XV} Ku letaama bonyaa bi paɲɲa yi a zaa zi, b'a a ka a zaa n mimbonyaa ba. Ku mimbonyaa bi ba an nya, b'a zaa ga.

^{XVI} M danyɛno ɲɔare no ɔ, a b'a nyonnyɔ y. ^{XVII} Ho muɲɲa haay ku wɔɔ n'a yim, ganwɔre k'an muɲɲa fast haay, a to a nawom Woso zi, brama, a i lægurehɔɔ ku ɲ ni brama rɔ wɔɔ da. A muɲɲa bir a lɔrm fɛɣaa y, bi monsigɔ ba zi y. ^{XVIII} A muɲɲa i hɔɔn bɔ ɔ a zim, an misɔrbaa ka wɔɔ ɔ a lemim k'an sira bi m. A ba a ɔ ncɛnaaɔ ku wɔɔ n yi lækarezanno hɔɔ daaɔ k'a ni ɲ dam no wɔɔ barla.

U zi ba hɔ ku wɔɔ n'a mam bi m

^{XIX} M danyɛno ɲɔarɛɔ, k'a tɔ da a no ɔ, a ɔ, gɔaa biyɔɔ a ga m an bir a tɔr kam muɲɲa, b'a bi nyagira ba k'a meer ba, a bi nyagira ba sɔ k'a nɔmaa ba y. ^{XX} Bala, nɔmaa ku gɔaa n'a bam bi bæ n'a kam an hɔ k'an tirga Woso mɛm ɔ bi ba y. ^{XXI} Naa tɔ ma bi, k'a hɔ k'an bonyaa a heer ɔ haay to, a a gɔ mimbonyaa haay ma.

^{XXII} A bi ɲɔaar ba a muɲɲɔɔ m a ɔ, a y'a tɔr kam Woso lemim bi ma y, k'a sa a zi bam paan... ^{XXIII} Bala, gɔaa k'a n'a tɔr kam lemim bi ma b'a bir zi bam ni bi, bɔ a ɔ ku ɔ, kan gɔaa k'a ni dɛgare a meer ma jetiga ɔ ki, ^{XXIV} dɛga k'a ɔ a ma an a hɔr bi, a meer bi k'an lɔnɔ bi, an bi tɔ bɔ a no ɔ læm. ^{XXV} Bi, gɔaa k'a ni Woso le bi k'an muɲɲa fast bi karɛnda bam k'a zu ɔ bi, a kɔsi a nawom ma taalera no ɔ, a bir a tɔr kam ma bala k'a b'a tɔ bɔ a no ɔ y, bi, zi an n'a bam ni, Woso bi zaa bi barka dan ɔ, a zibɔɔ haay no ɔ.

^{XXVI} Ku gɔaa ɔ, zu a nawom Woso ɔ b'a bir burle a nɛm ma kan meerbaaɔ bonyaaɔ ki, bra an n'a bare a muɲɲa m, wosozuure bæ m bi y. ^{XXVII} Wosozuure k'an muɲɲa, dintim ba ma Zi Woso mɛm ɔ bi ba n ni: U nyasɔ sɔnnɔ m, kan zonno ku ɲ ni fir yim no ki m, ɔ dundo ɔ zi ku durnya hɔɔ bonyaaɔ b'ɔ da mimbonyaa bare ma y.

II

U bi gɔɔɔ jirɔ bɔ y

^I M danyɛno, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista n ni lebɔɔre m gɔta, awɔɔ n sira ka ɔ. Naa tɔ ma bi, a n a ga m k'awɔɔ n gɔɔɔ jirɔ bɔ y. ^{II} U makra sa, a a da ma, gɔɔɔ hɛyɔɔ n bi gasɔ awɔɔ sokoma no ɔ, deem n huu muɲɲa du a ma an sarma tollɛɲɲaɔ dɛnda a nyɔkɔnnɔ ma, deem n bir ɲɔazaa an huu yaarsɔɔ du a ma. ^{III} K'awɔɔ gɔaa k'a huu wɛsɔɔ du a ma bi nyaasi ka muɲɲa, a bɔkare a hi m a ɔ: «Ibi, bɔr i nyɛnta bɛnce muɲɲa naa do ɔ», a bɔkare a hi ɲɔazaa bi m, a ɔ: «Ibi, jim brama» gɛɛ, a hi m, a ɔ: «Bɔr i nyɛnta tara ɔ naa ɔ, mɔɔ gam taa». ^{IV} K'awɔɔ ba ncɛnaaɔ, jirɔ bæ awɔɔ bɔ a barla ra? Bi, naa k'awɔɔ n'a bam naa, a ba bæ awɔɔ ɔ dɔdɔkɛnno hɔɔndare bonyaaɔ m na?

^V M danyɛno ɲɔare no ɔ, k'a tɔr ka muɲɲa! Woso gɔɔɔ ku ɲɔazanno m durnya naa do ɔ rɔ wɔɔ bɔ ɔ, ku ɲ ni hɔnta paan... ku sirakare m bi yi, ku ɲ ni Woso cirbɔɔ bi yi, Woso i cirbɔɔ bi do ler bɔ gɔɔɔ ku ɲ n'a ɲɔam no wɔɔ m. ^{VI} B'awɔɔ, awɔɔ i ɲɔazanno gore bɔɲ ɔ. A n bɔkare, hɔntazanno wɔɔ ni fir kare awɔɔ ma, ɲn'i tare awɔɔ m dɔdɔkɛnno taa. ^{VII} ɲ muɲɲɔɔ ni tɔ muɲɲa ku Woso a ka awɔɔ ma bi sunsɔ wɔm.

^{VIII} N y'a da Wosoci b'ɔ, n ɔ: «I ɪ mim ŋɔa amba ɪ mɪŋŋa m», Woso cirbæ̃ bɪ mɪsɪrbaa zaa n naa do. K'awɔɔ ɪ zun ɔ, awɔɔ y'a bam mɪŋŋa. ^{IX} Bɪ, k'awɔɔ ɪ ɔɔɔ jirə bɔrɛ, mimbɔnyaa awɔɔ n'a bam bɪ, b'awɔɔ ɪ kɔrɔma nɔ ɔ, bala awɔɔ n zu Woso lɛ b'ɔ y. ^X Bala, kɔ ɔɔaa ɪ zum lɛrɔ wɔɔ ɔ haay, k'a bɪ bɔ deem la m, bɔ a ɔ ŋ haay kɔ m. ^{XI} Bala, Woso y'a hɪ, a ɔ: «I bɪ jaan da y,» a a ya an a hɪ sɔ, a ɔ: «I bɪ ɔɔaa meeyaa bɔ ɔ y.» Bɪ kɔ ɔɔaa n jaan da y, an bɔkare an ɔr zɛ, bɪsɪ a a ka lɛrɔ wɔɔ ma. ^{XII} Kɔ meer awɔɔ n'a bam, kɔ zi awɔɔ n'a bam, k'a dɔ a ɔ, lɛ k'a nɪ soamɪŋŋaɔ kam bɪ, Woso n nɪ zɛm b'a sa an awɔɔ dɔdɔ ka m. ^{XIII} Bala, ɔɔaa k'a n a mim cicir zɛ bɪ, Woso b'a cicir zɛm dɔdɔkare nɔ ɔ y, bɪ kɔ ɔɔaa y'a muno cicir zɛm, a bɪ nyi bam dɔdɔkare nɪ y.

Sɪrakare paan... mim

^{XIV} M danyɪnɔ, kɔ ɔɔaa ɔ, a sɪra ka Woso ɔ, an bɔkare a bɪr sɪrakare zibæ̃rɔ sɪ bare y, sɪrakare k'a ɔ, a ta m bɪ y'a dam ma an a bɔmbɔ ra? ^{XV} A a da ma kristaɔɔaa n ta ɔ yar ɔr ɔr, ŋ b'a huuro m k'a du a ma, bɪ ŋ ba hɔsɪ m k'a bɪ y. ^{XVI} K'awɔɔ ɔɔaa deem a hɪ ŋ nɪ, a ɔ: «K'a doo laafi, a huu du a ma, k'a hɔ bɪ mɪŋŋa.» B'awɔɔ n hɔ k'a jɪra ŋ ma bɪ ka ŋ ɔ y, meerbaa naa do nyɔɔdɔ ta ɔ ra? ^{XVII} Ncɪnaaɔ sɔ bɪ, sɪrakare k'a bɪr zi bam bɪ, hɔɔr m fasi.

^{XVIII} A a da ma ɔɔaa n a hɪ, a ɔ, ɪbɪ ɪ sɪrakare m, mɔɔ nɪ zibæ̃rɔ m. Mɔɔ y'a hɪrɛ a zaa m, m ɔ, ɪ sɪrakare bɪ hɪnka m m, zibæ̃bare war nɔ ɔ, kɔ m m zibæ̃rɔ wɔɔ bare hɪnka a ɪ m, k'ɪ dɔ ɪ ɔ, mɔɔ ɪ sɪrakare m. ^{XIX} ɪbɪ sɪra ka ɪ ɔ, Woso deem taan... n ta ɔ, ɪ y'a bam mɪŋŋa, bɪ, zinɛrɔ naa dɔ sɔ, ŋn'ɪ nyi bam. ^{XX} Yarma ra, a dɔ ɪ ɔ, sɪrakare k'a bɪr zi bam bɪ vam. ^{XXI} Wɔɔ yaaba Abraham bɪ, a zibæ̃rɔ tɔ ma bɛɛ y'a ka Woso n a ba tɪrga ra, k'a yɛ k'a manɪ ba a nyɪ Izakki m bɪ bɛɛ ra? ^{XXII} ɪbɪ dɔ kɛɛrɛ ɪ ɔ, Abraham sɪrakare bɪ, zu a ɔ kɔ ɔ kan a zibæ̃rɔ kɪ, a zibæ̃rɔ wɔɔ y'a ka a sɪrakare bɪ n yɪ paan.... ^{XXIII} Ncɪnaaɔ m, hɔ kɔ Wosoci b'a hɪ bɪ n kɔ yɪ, a a hɪ, a ɔ: «Abraham sɪra ka Woso ɔ, am naa, Woso n dɪga a ɔɔaa tɪrga.» Woso n a bɪr a ɔɔaa sɪba sɔ. ^{XXIV} Awɔɔ dɔ kɛɛrɛ a ɔ, Woso bɪ, ɔɔaa ba a nawɔm tɪrga a zibæ̃rɔ tɔ ma, a sɪrakare y'a deem tɔ ma bɛɛ y.

^{XXV} Yɪ a ɔ ncɪnaaɔ sɔ kan lɔmɪŋŋaɛɛrɛzaa Rahab kɪ, a zibæ̃rɔ y'a ka Woso n tɪrgabaa ka ɔ, Israyel dundolɛɛzizannɔ k'a ŋ si a har ɔ, an zaa vanta hɪnka ŋ nɪ ŋn'a sa ŋn'a hɔr bɪ tɔ ma m. ^{XXVI} Denter m, amba ɔɔaa nyi nɪ bɔrɛ a mɛ ɔ, a zaa nɪ gam bɪ, sɪrakare k'a n zu kɔ ɔ kan zibæ̃rɔ kɪ bɪ, hɔ ɔr m sɔ.

III

ɔɔaa nɛɛm zibæ̃ mim

^I M danyɪnɔ, a b'a ka ma k'a yɪ hɔdɪndagɔɔɔnzannɔ woo... y. Awɔɔ dɔ a ɔ, wɔɔ kɔ ɔ nɪ hɔ dundam ɔɔɔ m nɔ wɔɔ, n wɔɔ dɔdɔ kam kɔsɪ an lɛ da. ^{II} Bala, wɔɔ haay, wɔɔ ɪ kɔrɔm ma. ɔɔaa k'a bɪr kɔrɔm ma a meerbaa nɔ ɔ bɪ, ɔɔaa tɪrga m fasi, a a da ma an bɔr a mɪŋŋa ma jilli. ^{III} Kɔ wɔɔ tɪr sarbɪr da sisiro lɛ ɔ kɔ ŋ nɪ zu wɔɔ ɔ bɪ, wɔɔ y'ɔ so ŋ mɛ b'ɔ jilli sɔ ŋn'ɪ wɔɔ hɔɔnɔ bam. ^{IV} K'a dɪga kɔlɔsɔ ɔtɔɔ wɔɔ ma sɔ, kɔ ŋ bɪ tɔ ŋnɪ ɔtɔa maam-maam, hɪnhɛr ɔtɔɔ nɪ ŋ nyɔɔtam bɪ, ŋ hɔ poore n ta ɔ, an a ka ŋn'ɪ tam lɛɛ haay k'a brarezaa bɪ lɛ n taa b'ɔ. ^V A maam sɔ kan ɔɔaa nɛɛm kɪ, vɛŋŋɛ poore m ɔɔaa mɛ ɔ, an bɔkare an

n'a muɲɲa busum hoo gutoo bare mim no o. Awoo do a o, se poore a da ma, an poo guta bi.

^{VI} Gooa neem bi do m bi, se m so, an ta ho bonyaa haay m, woo me b'an ta o, an ni dintim kam woo musirbaa ma jilli, an ni se dam woo ma haay, sehar se y'a so a muɲɲa o. ^{VII} Gooa a da ma, ɲn'i homisir haay tontore, poohoo kan benno ki, hoomisuro ko ɲ n'a gaatam kan zono ki, ɲ wo ɲ o denter. ^{VIII} Bi gosi b'a dam ma an neem tonto y. Ho bonyaa m, an ni lee sam, gooo meeyaa boore nyisi y'a han. ^{IX} U neem woo sa, o n'u le bom Zuuba o, o Zi b'u, o n'a sam so, o ni le kosi dam gooo n'u, an bokare Woso yi ɲ da ɲni bo a muɲɲa re. ^X M danyino, a n a ga m ko woo le deem-deem bi n bir ler muɲɲa bom, an bir a bonyaa bom so y. ^{XI} Hiyəə ba o, an ni bom hi nyinta m kan hi kosi ki ni y. ^{XII} Soon b'a dam ma an togo nyi da y, gee diven go n soon nyi da y. Yehiyəə b'a dam ma, an bo hi nyinta ni y.

Mindore k'a a to Woso zi

^{XIII} Gooa y'awoo barla an mim do ra? K'an a hunka musirbaa turga no o, boraama zibəə no o. ^{XIV} Bi, ko jumbaa kan heer kosi ki, leezaabaa kama ki y'awoo heer han, a b'a le bo a muɲɲoo o y, b'a bi sira gore bo o a ɲoaaɾlo ni y. ^{XV} Bala, mindore naa do n a to Woso zi y, durnya ho m, a to a o gooo zi, bo a o Sotaana zi. ^{XVI} Stra no o, lee ko jumbaa n ta o, gooo n'a hoon dare a muɲɲoo ma con bi, lee bi do o bi, ho haay woo... yim barga, ziro bonyaaroo n nyinta o so. ^{XVII} Bi, mindore k'a a to Woso zi bi y'a ho, a muɲɲa, laafu kama m, a bogu-bogu, komare kama m, cicirzere m guta, zi muɲɲa bare m guta, jumbaa b'a no o, bi zambə b'a no o so y. ^{XVIII} Gooa ko ɲ n'a kam ma ko laafu n bir ta o ro woo, turgabaa musirbaa bi ba ɲ nawom laafu kama no o, a nyoodo bi, turgabaa musirbaa ɲn'a yim.

IV

O bi durnya ho ɲaa y

^I A a ba lo awoo bir ko mare, an ni nyaa bam kan ko ki tee...? K'awoo letaamaro bonyaaroo ni zoo bam awoo heerlo woo o bi to ma m. ^{II} Awoo le taa hoo ninɲoo ma, b'awoo bir ɲ yire y, bi to ma bi, awoo y'a kam ma k'a gər ze, awoo i jum bam bi hosi bir koyire awoo ni y, bi n a ka awoo ni zoo bam an ni nyaa bam kan ko ki. Awoo bir hosi yem Woso han y, bi y'a ka awoo ba ho k'awoo le n taa bi ni y. ^{III} Awoo y'a yem b'awoo bir a yire y, k'awoo bir a yem han muɲɲa bi to ma, bala, a ye awoo nawom k'a sa, a a hoonho ba m. ^{IV} Taalerazanno bee n'awoo ni y! Awoo n a do a o, k'i i durnya je o, Woso jum n'i mi ra? Gooa k'a le n taa durnya ma bi, a ba a nawom Woso jum. ^V A hoon awoo n'a dare a o, ho ko Wosoci b'a hi bi vam m na? A a hi a o, Woso i jum bam k'a a Espri ka woo o, an ni kan woo ki bi to ma. ^{VI} Bi, a y'a barka kam woo o guta, bi to ma m Wosoci bi n a hi a o, Woso y'a gum muɲɲabusurezanno ma, b'a i barka kam muɲɲazerlezanno o. ^{VII} Naa to ma bi, k'a muɲɲoo zer a ye Woso ma. K'a a gu Sotaana ma, a y'a sire an a gu awoo ma laato. ^{VIII} K'a zi Woso ma, a y'a zore awoo ma so. Awoo k'an koromazanno, k'a zi bonyaa bare to! K'a heer hu bo hoon huya-huya zanno ra! ^{IX} K'a heer zaar ba a koromaro woo to ma! K'a

ze heerzar ba a nyi ka! K'a yaawore to a nyi ka, k'a a heernyoo bi to, a a heer zar! ^X K'a a munnoo zer Zuuba taa, k'an awoo busu.

U b'o muno dodo ka y

^{XI} M danyino, a ba bonyaa hi ku ma y. Gaa k'an a bonyaa hire a mim ma, gee an a dodo kare, a bonyaa an n'a hum Woso le ma, an ni Woso le bi dodo kam. Bi, k'ibu i Woso le bi dodo kam, i ba i o, a dodo kare, a zuurezaa bee ni mi do y. ^{XII} A n bokare, Woso y'a deem taan... ni le bi kam, a y'a deem taan... m dodo kare so. A n n'a dam ma an gooo bumbo, an n'a dam ma an n zaar ba so. Nka n'ibu m, i ni mim dodo kare?

A bi yi munnabusurezanno y

^{XIII} K'a tor ka moo ma keere, awoo k'a n'a hire a o: «Her, gee booti m, woo tam ku na o gee ku na o, o goota b'o doora deem, o ter ba o busoo yi.» ^{XIV} awoo n a do k'awoo murrbaa bi yim lo booti ni y, bala, awoo bo ku o kan sebtur ki, k'a bo b'a nyaam leem. ^{XV} A ga awoo o m, a hi a o: «Ku Zuuba ye, woo murrbaa bare, o na ba kan na ki.» ^{XVI} A n bokare a le awoo n'a bore a munnoo o a dundare no o. Leboos naa do loo bonyaa. ^{XVII} Gaa k'a ho k'a ga bare m do, b'a n a ba y, a zaa mimbonyaa ba.

V

A yim kookoo hontazanno ma

^I Hontazanno woo, k'a tor ka moo ma, k'a nyi ka a baa da, bala, awoo fir yim gota. ^{II} Awoo honta bi, ho vem m, bee y'awoo huuro bim so. ^{III} Tankampiisi y'awoo sarma kan awoo busoo ki zaar bam, n zaarbare bi ni nyintam kaseti an awoo bi, am se ho bi m. Awoo honta gur a kuntaje domunoo noom no o. ^{IV} Awoo n gooo ku n zi ba awoo hostraro o ro woo yawora ba y, k'a a tor ka, n yi zee dam, bi, n zee bi dare lee ku Zuuba k'a panja jire ba o bi zi. ^V Awoo murrbaa nyinta yi tara bure o, a a hoonho yi, awoo ho bi gota a me ka am hostraro m, bi awoo zinzere domun y'a kum. ^{VI} Awoo gaa turga dodo yar, a meeyaa bo o, a n wo o an jum awoo lee y.

U bor o ma, Zuuba zem

^{VII} M danyino, o bor o ma, ku Zuuba n tolle ba an bor. K'a makra sa danwur ma, bor a nawore a ma an ni dom mosa ma, k'a a tara zibee ho yi, an ni dom leekare labarero, kan je labarero ki ma. ^{VIII} Awoo, k'a bor a ma so, a bir heer koodo m, bala, Zuuba wusigere domun a zo.

^{IX} M danyino, a bi kukur ba ku ma y, ku Woso b'a dodo ka y. K'a diga a, ba dodo kare bi ni cele ma na. ^X M danyino, wosolesinnisorazanno ku n nyinta ni meer ba Zuuba to ra ro woo, n fir yi, bi n bor a ma fir bi no o. K'a n hobaa sa. ^{XI} K'a diga a, gooo ku n ni junum kookoo fryure no o ro woo, woo y'a hum woo o, n mimbirenyinta. Awoo Zobb k'a jum kookoo fir no o bi mim ma, awoo ho ku Zuuba a ba m fir bi yure je o bi do so, bala, Zuuba i gooo cicir zem gota, an n'a munnja bare n.

^{XII} M danyino, an le da bi, a b'a wer si y, a b'a wer si brama to ni, b'a ba si tara to ni y, a b'a wer si fuga y. K'awoo ye mim ma, k'a o un... bala. K'awoo n ye, k'a o ayy.... A bi hosti na ma y, ku Woso b'awoo dodo ka y.

Yaadare mim

^{XIII} Kō gōaa y'awōō barla an nī fir yim k'an yaa da. Kō gōaa nī heernyōō m, k'an laa lō an a lē bō Woso ō. ^{XIV} K'awōō gōaa deem bī laafū, k'an kristagōōō lēzanno wōō bir, kō ŋ nī nyōō nō ma Zuuba tō ra, ŋnī yaa da a tō ma. ^{XV} Kō ŋ yaa bī da kan sīrakare kī, yaabazaa bī laafū yim, Zuuba y'a waam, k'a mimbōnyaarō ba sō, Zuuba sugur kan ō. ^{XVI} Naa tō ma bī, k'a mimbōnyaarō bō a lē ma, a hī kō m, k'a yaa da kō tō ma, kō Woso n a waa. Gōaa tīrga yaadare ī zi bam kan paŋŋa gōta kī. ^{XVII} Awōō dō a ō, *Elii nyūnta gōaa am wōō m, a yaa da Woso m ŋōū..., kō la bī ba y, denter sō, la a gōstī dōōraa kaakō kan a kur kī. ^{XVIII} A n a ya an yaa da, kō la bī n ba, Woso n a ka la bī n ba, hōbire n nyūnta ō tara burē ō.

Ū ō da kō han Woso zuure nō ō

^{XIX} M danyūnō, k'awōō gōaa deem nyaam, an Woso zaa k'an sīra bī tō, kō gōaa a ka an a ya an bōr zaa bī ra, ^{XX} k'a dō a ō, gōaa k'a ka mimbōnyaabēr n a bō a mimbōnyaabare zaa ō, k'a zu Woso ō bī, a zaa bī meeyaa a a bōmbō, an a ka sō, baa k'a mimbōnyaarō gōta, Woso n ŋ sugur ka ō haay.

Ci lækare hɔ kɔ PITYEER a ba

Ci lækare hɔ kɔ Pityeer a ba bi

gasuore

Yeezuu karɔndanyi Pityeer i ci bi ba. Ci bi ba a ɔ kristagɔɔɔ sokomaro kɔ η nyɩnta Azii minɛer korɔ ɔ rɔ wɔɔ ma. Zɩɩforɔ nyɩnta kristagɔɔɔ wɔɔ duro barla, bi, gɔɔɔ kɔ η gɔɔta rɔ wɔɔ, dorɔ vantɔɔ gɔɔɔ m.

Ci bi ba a ɔ, kristagɔɔɔ kɔ η nɩ fir yɩm a sirakare tɔ ma, η heer n'a zarm nɔ wɔɔ mintɔ. Kɔ η nɩ jum kɔɔkɔɔ, ηnɩ gɔɔta ηnɩ hɔ k'a Woso nɔ yɩ bi ba mim haay nɔ ɔ. Kɔ η nɩ leɔɔɔre kɔ Woso n nɩ zem b'a ka η ɔ bi nyasɔ a heer ɔ kɔɔkɔɔ.

N Pityeer zɛ godarkɔra ma a sirakare tɔ ma, Rom zannɔ kɔ η wuti ηn'i fir kam kristagɔɔɔ ma bi dɔmum ɔ. Pol nyɩnta kristagɔɔɔ furyere bi do nɔ ɔ sɔ.

Pityeer i yaa dam kristagɔɔɔ m

^I Mɔɔ muɩɩɩ Pityeer nɩ ci bi bam, Yeezuu Krista zibɛɛzaa m mɔɔ m. A ba mɔɔ nawom awɔɔ kɔ Woso a bɔ ɔ k'a yɩ a gɔɔɔ a hisiga da, a m saanɔɔ Pɔn kɔ ɔ kan Galasii kɔ kɩ ɔ, Kapadɔs kɔ kɩ ɔ, Azii kan Bitinii korɔ kɩ ɔ rɔ wɔɔ ma. ^{II} Zi Woso y'awɔɔ bɔ ɔ, amba a læɛ ka an a cɩnta a hɔɔnhɔ nɔ ɔ k'a ba bi tɔ ma, a y'a so awɔɔ ɔ, a Espri k'a a ka awɔɔ ɔ bi tɔ ma, k'awɔɔ n ye Yeezuu Krista ma, k'a ma bi n'awɔɔ hu bɔ. A ye mɔɔ nawom, kɔ Woso n a barka, kan a laafu kɩ ka awɔɔ ɔ gɔta.

Woso barka dare bombɔre bi tɔ ma

^{III} Ɔ ɔ le bɔ Woso ɔ, wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista Zi bi, bala, a cicirzere gɔta bi nɔ ɔ, a a ka wɔɔ n yɩredaa yɩ, k'ɔ taaheerle paan... yɩ, Yeezuu Krista k'a a mum bɔ ɔ gɛnɔ bɩre ɔ bi tɔ ma. ^{IV} A ba a ɔ maam kɔ wɔɔ n hɔjirle k'a b'a dam ma an vɔn gɛɛ an dɩntim ka, gɛɛ a paɩɩa n a bɔ ɔ yɩ, hɔjirle bi do Woso a cɩnta awɔɔ m arzana ɔ. ^V Awɔɔ kɔ Woso paɩɩa nɩ dɔre a ma sirakare tɔ ma, k'awɔɔ n bi bombɔre k'an b'a hunkam læɛm jɛ dɔmum ɔ bi yɩ.

^{VI} Bi tɔ ma m, awɔɔ n'a heer nyɔɔm gɔta, baa kɔ pakra m k'awɔɔ n fir yɩ dutaa, makrarɔ y'a hɔnhɔ kɔ η n'awɔɔ heer zarm dɔmum poorero nɔɔn duro nɔ ɔ. ^{VII} Fir bi yɩre bi, awɔɔ sirakare makra an n'a bam, kɔ sirakare paan... m ge. Awɔɔ sirakare bi muɩɩɩbaaa le da sarma m, hɔcɩnzɛzaa m bi, an bɔkare n tɩr a makra ba sɛ ɔ, k'a muɩɩɩbaaa dɔ. Nɩɩnaas bi, awɔɔ sirakare bi makra jɛ ɔ, awɔɔ leɔɔɔre kan cirbɛɛ kɩ, daɔre kɩ yɩm dɔmum kɔ Yeezuu Krista n b'a hunkan ɔ b'ɔ. ^{VIII} Awɔɔ i Yeezuu Krista muɩɩɩɩ ηɔam b'awɔɔ n a yɩ a mum nɩ y, awɔɔ sɩra ka ɔ, b'awɔɔ n a yɩ cɩna y. Naa tɔ ma m, awɔɔ n'a heer nyɔɔm heernyɔɔ gandaa ɔ m, gɔsɩ b'a dam ma an heernyɔɔ gɔta bi do dɔ an a hi y. ^{IX} K'awɔɔ nɩ zem b'a nyiro wɔɔ bombɔre yɩ bi, bi y'a ka Woso ɔ awɔɔ n sɩra ka.

Hɔ kɔ Sent-Espri a ba Krista tɔ ma biisi

^X Wosolesinnɩsorazannɔ kɔ η nyɩnta biisi ηnɩ so Woso le ra, ηnɩ barka kɔ Woso ɔ k'a ka awɔɔ ɔ bi mim hi bi, η bombɔre k'awɔɔ n

ni zem b'a yi bi daasi nna a ka. ^{XI} A ka n y'a o ma, k'a minno ku Krista Espri b'a hunka n ni bi koyire domum kan n zaarɔ ki do, bala, Espri bi do k'a nyinta kan n ki bi lee ka an firyirerɔ ku Krista n'a yim bi mim hi, kan leboore k'a n'a yim, fir bi yire je o bi ki. ^{XII} Bi, Woso a hunka a lesinnsorazanno wɔɔ duro m, a o, lemim k'a ka ko n so ra bi, a n a ka n boom to ma y, awɔɔ ho m. Lemim nyinta bi do padenno wɔɔ a hi awɔɔ m, bi, a pa n y'a da awɔɔ m *Sent-Espri paɗɗa ku Woso a ka n o bi m. Maleekarɔ muɗɗo n le taa k'a lemim bi do do gɔta.

Misirbaa zore bare mim

^{XIII} Naa to ma bi, k'a a banka, k'a ta lee kan zibee ki, a b'a zu a o y, k'a barka ku Woso n'a kare awɔɔ o Yeezuu Krista hunkare ma bi ta a heer le kooɔɔ. ^{XIV} Amba nyino ni yere a ziro ma bi, k'a ye Woso ma, a b'a ya a zu letaamarɔ bonyaaro k'awɔɔ n ta n ni biisi bado no o ro wɔɔ o y. ^{XV} Bi, amba Woso k'awɔɔ bir bi n muɗɗa bi, awɔɔ so k'a bir misirbaa muɗɗa bam a tare haay no o. ^{XVI} Bala, Woso a hi a ci b'u, a o: «K'a yi muɗɗa, bala, moɔ muɗɗa.»

^{XVII} Woso k'a ni gɔɔɔ dodo kam b'a bir n jire bo m bi, awɔɔ ni yaa dam ni a o, a Zi m, goaa biyee dodo an n'a kam amba a zaa zibee a ga m bi m. Bi to ma bi, k'a misirbaa k'a goota awɔɔ m, awɔɔ n'a bam tara burɔ o bi ba, Woso muɗɗa daure kan a nyibee ki no o. ^{XVIII} Awɔɔ do a o, misirbaa k'a nyooɔo ba o, awɔɔ ziro n a to awɔɔ m bi, Woso awɔɔ yo b'u. Bi, ho k'a n'a zaar bam, gee wanzurfu gee sarma bee a a sa, an awɔɔ yo ni y. ^{XIX} Awɔɔ yo a o, Krista ma ku n b'a dam ma n a le hi bi m, bo b'u ku o kan sinnyeem k'a m muɗɗa, ho bonyaa si ba ma bi ki. ^{XX} Woso lee ka an a bo o, bi ma bi, durnya ba o y. Keere naa, a a hunka je domunno o, awɔɔ daahan to ma. ^{XXI} A to ma m, awɔɔ n sira ka Woso o, bi y'a mum bo o gaeno bire o, an leboore ka o, yi a o ncinaaɔ, k'awɔɔ sirakare kan awɔɔ taaherle ki n yo Woso ma.

K'a misirbaa ba nɗare no o

^{XXII} Ye k'awɔɔ o sira ma b'a ka, awɔɔ nyiro wɔɔ hu n bo, k'a a da ma, a ku nɗa paan... danyibaa no o. K'a ku nɗa gɔta noom hu m. ^{XXIII} Bala, yuredaa awɔɔ yi, b'a n a to goaa zi y, goaa i gam, bi Woso y'awɔɔ yi, a gare ba o y. A lemim k'an misir a cenle ba o b'a sa an awɔɔ yi m. ^{XXIV} Amba Wosoci n'a hum bi m bi:

Gɔɔɔ haay bo ku o kan bur ki,

leboore ku n ni tam haay bi

bo ku o kan burvu ki,

ku bur bi ga, b'a vu bi sur.

^{XXV} Bi Zuuba lemim b'i gootam

domum haay.

Bi, lemim bi do bi, lemim nyinta ku n y'a pa da awɔɔ m bi m.

II

^I K'a bonyaabaa do haay to kan nɗaar do haay ki, noombakuma ki, a bi jum ba y, b'a b'a bonyaa hi gɔsi ma y. ^{II} Amba nyino poorero ni nyonhi nɗam bi, k'a Woso lemim k'an muɗɗa bi nɗa tee... k'a a da ma a ma Woso zaa bi no o, a bombore yi. ^{III} Bala, Wosoci bi y'a hum denter, a o:

Awɔɔ b'a do a o, Zuuba muɗɗa.

Woso gɔɔɔ m wɔɔ m

^{IV} K'a zo Zuuba ma, jaa mɪsɪr m, ɠɔɔɔ n kaanm m, bɪ, Woso dɪga a jaa tozaa m, an a bɔ ɔ. ^V K'a a zo ma, bala, awɔɔ bɔ kɔ ɔ kan jaa mɪsɪrɔ kɪ sɔ, kɔ Woso n awɔɔ sa an awɔɔ ba Sent-ɛspri ɛɛ. Awɔɔ yɪrɛ a mannɪbɛnno kɔ ɪ y'a mɪɲɲa ka ɔ, k'a mannɪrɔ kɔ ɪ y'a to Sent-ɛspri zi rɔ wɔɔ ba a ɪ ka Woso ɔ, a yɪ ɪ ɲɔam Yeezuu Krista to ma.

^{VI} Bala, Wosoci bɪ nɔ ɔ, n ɔ:

K'a dɪga a, mɔɔ ɪ jaa paɲɲazaa cɪntam *Siyɔn ɔ,

mɔɔ y'a bɔ ɔ, jaa tozaa m ɠɔta,

ɠɔaa k'a sɪra ka ɔ bɪ, a bɪ nyannɪ bɪrɛ y.

^{VII} Awɔɔ k'a sɪra ka ɔ rɔ wɔɔ,

jaa naa do to ma awɔɔ ɪ lɛbɔɔrɛ m,

bɪ kɔ bɪsɪkɛnno wɔɔ nɪ, Wosoci b'a hɪ, a ɔ:

Jaa kɔ ɛdonno wɔɔ kaanm m bɪ y'a ba ɛɛ bɪ jurjaa paɲɲazaa.

^{VIII} Wosoci b'a y'a an a hɪ sɔ, a ɔ:

Jaa bɪ do a ba ɠɔɔɔ ɠɛnzɛrɛ jaa, ɪ dore jaa.

Kɔ ɪ n sɪra ka Woso lemim b'ɔ bɪ y'a ka ɲn'a ɠɛm zɛm ma, Woso lɛɛ ka an a cɪnta k'an yɪ nɛɪnaaɔ.

^{IX} B'awɔɔ, ɠɔɔɔ kɔ Woso ɪ bɔ ɔ rɔ wɔɔ n'awɔɔ m, cir m Woso m, a mannɪbɛnno n'awɔɔ m, ɠɔɔɔ kɔ Woso a so ɪ ɔ rɔ wɔɔ n'awɔɔ m, Woso mɪɲɲa y'awɔɔ ba a hɔ, k'awɔɔ n a zibɛəro ɠɔɔɔ wɔɔ pa da, a y'awɔɔ bɪr an bɔ awɔɔ m monsigɔ ɔ, an bɔr awɔɔ m a lɛɛɠurɛ k'an mɪɲɲa ɠɔta b'ɔ. ^X Biisi bɪ, Woso bɪ ɠɔɔɔ bɛɛ n'awɔɔ nɪ y, bɪ kɛɛrɛ naa, a ɠɔɔɔ n'awɔɔ m. Biisi bɪ, Woso n a cɪcɪrzɛrɛ hɪnka awɔɔ nɪ y, bɪ kɛɛrɛ naa, a awɔɔ cɪcɪr zɛ.

Kristagɔɔɔ mɪsɪrbaa mim

^{XI} M danyɪnɔ ɲɔarɛ nɔ ɔ, k'a do a ɔ, cenlezanno n'awɔɔ m tara bure ɔ naa ɔ, saanɔɔ n'awɔɔ m, bɪ to ma bɪ, k'a ɠɔ lɛtaamarɔ bɔnyaarɔ wɔɔ ma, a ka ɪ nawɔm ma k'a awɔɔ zaar ba. ^{XII} K'awɔɔ nɪ ɠɔɔɔ kɔ kristagɔɔɔ bɛɛ nɪ ɪ mɪ bɪrɛ ɔ bɪ, k'a mɪsɪrbaa k'an zore ba, k'an bɪr yɪrɛ ɪ ɔ, kɔ ɪ y'awɔɔ to zaar barɛ, ɲn'a hɪrɛ ɪ ɔ, ɠɔɔɔ bɔnyaarɔ n'awɔɔ nɪ, kɔ ɪ n'awɔɔ zibɛəro mɪɲɲɔɔ wɔɔ yɪ, maam bɪ, ɪ y'a lɛ bɔm Woso ɔ, hinnɪ k'a n'a hɪnkare ɪ nɪ b'ɔ.

^{XIII} K'a yɛ lɛezanno kɔ ɪ nɪ durnya ɔ naa ɔ haay rɔ wɔɔ ma Zuuba to ma. Kɔ cir nɪ, k'a yɛ ma k'a m cir bɪ to ma. ^{XIV} Kɔ ɠɔɔɔ kɔ cir n cɪncɪnta kɔ ɪ n a so lɛɛrɔ ɔ wɔɔ nɪ, k'a yɛ ɪ ma sɔ, ɪ cɪncɪnta a ɔ, kɔ ɪ nɪ ɠɔɔɔ kɔ ɪ n'a bɔnyaa bam nɔ wɔɔ hɪnhɔr, ɲn'a lɛ bɔ ɠɔɔɔ kɔ ɪ n'a mɪɲɲa bam nɔ wɔɔ ɔ. ^{XV} Bala, Woso lɛ taa k'awɔɔ n bɪr a mɪɲɲa bam, kɔ ɠɔɔɔ kɔ ɪ hɔɔn ba ɔ, ɪ n hɔsɪ do rɔ wɔɔ b'a da ma ɲnɪ hɔsɪ hɪ y. ^{XVI} K'awɔɔ a so a mɪɲɲɔɔ ɔ bɪ, k'a mɪsɪrbaa ba, b'a bɪ yo soamɪɲɲaɔ bɪ do ma, k'a bɔnyaa ba y. Bɪ k'a mɪsɪrbaa bɪ ba, kɔ Woso zibɛənyɪnɔ n'awɔɔ m bɪ to ma. ^{XVII} K'a ɠɔɔɔ haay da ɔ, k'a danyɪnɔ Krista nɔ ɔ rɔ wɔɔ ɲɔa, k'a nyɪ ba Woso m, k'a cir da ɔ sɔ.

Ɔ Krista hɔbaa sa

^{XVIII} Awɔɔ kɔ zibɛənyɪnɔ n'a mɪ rɔ wɔɔ, k'a yɛ a soorezanno wɔɔ ma daɔrɛ ɠɔta nɔ ɔ, k'a ba nɛɪnaaɔ kan bɔɔ n nyɪnta kan awɔɔ kɪ, ɲn'a mɪɲɲa barɛ awɔɔ m nɔ wɔɔ kɪ. K'a ba nɛɪnaaɔ sɔ, kan bɔɔ n kɔsɪ rɔ wɔɔ kɪ. ^{XIX} Bala, kɔ ɠɔaa ɪ yɛm fir ma Woso to ma, bɪ kɔrɔ bɛɛ a ɔ ma an nɪ fir bɪ do yɪrɛ, Woso nɔ ɪ yɪm bɪ zaa ra. ^{XX} Bɪ, k'awɔɔ bɔnyaa ba, ɲnɪ fir kare awɔɔ ma, nka n'a lɛ bɔrɛ awɔɔ ɔ naa to ma? Bɪ, k'awɔɔ mɪɲɲa ba, n nɪ bɔkare n nɪ fir kare awɔɔ ma, awɔɔ nɪ yɛm

ma boraama no o, Woso no i yire awoo ra naa no o. XXI A n bokare Woso bi, awoo bir a o, naa to ma. Bala, Krista fir yi awoo to ma, an n'a nsoam k'awoo n a hoba sa.

XXII A muhha n mimbonyaa si ba y,

a n nsoar ba fuga y,

XXIII n y'a sonso wo,

b'a n a sompi goaa n'o y,

gsoo fir ka ma,

b'a n nyaa ba kan n ki y,

a muhha to a o, Woso wo o,

bi n ni dodo kam turga.

XXIV A muhha i ye an woo mimbonyaroo woo sa

an fir yi n ni, an ga godarkora ma, k'an bir yire i o,

geeno n woo m woo mimbonyaroo woo lee,

k'o musirbaa ba turgabaa no o.

A muhha sampoorlo woo to ma m, awoo n laafu yi.

XXV Bala, biisi bi, awoo nyaam am seero ho bi m, bi keere naa, awoo a bo a bor a dundor bi zi, an ni dore awoo ma so.

III

Gooa kan a lo ki musirbaa mim

I Lanno woo, awoo so, k'a zu a zino woo le o, maam bi, ko gosunno ta o, n bir sira kam Woso lemim b'o, ko n lanno woo zibae n a ka, ko n ni sira ka Woso o, baa ko n n meer ba y. II N y'awoo musirbaa k'an muhha, an ni zure n le o bi yim. III A b'a ka ma k'a a me goere da ma, mintoonre m, gee sarma nyeenno ni, gee garbare waasi ni y. IV Bi k'a ka k'a goere bi n bir a heer o, bogo-bogodabaa kan boraama ki goere bi, bi nyare i ba o y, a nyoodo ta o so Woso mim o guta. V Lanno ko n nyinta biisi n'ni zum Woso o ro woo, goerebaa naa do nni ta m, n'ni zure a zino le o. VI Nyinta Saara o ncinaas, an ni yem Abraham le ma, an n'a birm a zuuba, k'awoo y'a muhha bam, awoo bir a tom hosi ni nyibae dare a ma, awoo nyintare a nyino.

VII Awoo k'an zino woo, k'a musirbaa muhha ba kan a lanno woo ki, a do a o, n panha n awoo ho ku y, k'a daure zi ba kan n ki, bala, n musirbaa denter bi hojirle yim so kan awoo ki, Woso barka bi no o. K'a n da o, ko hosi b'a ta a yaadare ni y.

O bir hoon deem m

VIII Meer naa do ba woo nawom kan awoo haay ki keere: K'a ka, k'a hoon n bir deem, a bir ko cicir zem, a bir ko nsoam danyubaa no o, a bir a muhha bam ko m, a bir muhhaizerle m. IX A b'a bonyaa sompi goaa no y, ko goaa awoo sonso wo, a b'a sonso wo so y. Bi, k'a barka da o, bala, awoo bir Woso o, k'awoo n musirbaa ba ncinaas, k'awoo n a barka hojirle yi. X Wosoci b'a hi, a o:

Ko goaa le taa musirbaa ma,

k'a taure n yi a ma muhha,

a zaa a ga m,

an meerbaa bonyaa bare to,

kan nsoarbare ki.

XI K'a zaa n a bo a bonyaa bare o,

an a muhha ba,

an bir a kam ma tee...
 kɔ laafɪ n bir ɔɔɔ bire ɔ.

^{XII} Bala, Zuuba mum ɪ ɔɔɔ turgɔɔ wɔɔ ra, an n'a tɔr karɛ ɲ yaadare
 ma,
 bɪ, a bir yem ɔɔɔ kɔ ɲ n'a bɔnyaa bam nɔ wɔɔ ma y.

Ɔ ye firyire ma

^{XIII} Bɪ, k'awɔɔ ɪ zi mɪɲɲa bare ɲɔare, nka n n'a bɔnyaa bare awɔɔ nɪ?
^{XIV} Baa k'awɔɔ fir yɪ zi mɪɲɲa bare tɔ ma, k'a dɔ a ɔ, mimbirenyɪnta
 m. A bɪ nyi ba ɔɔɔ nɪ y, b'a b'a heer kɔ y. ^{XV} Bɪ, k'a Krista da ɔ a heer
 nɔ ɔ, a m Zuuba. K'a banka mɪɲɲa, k'an bir yire ɪ ɔ, kɔ ɔɔɔ awɔɔ
 lar taaheerle k'awɔɔ n ta m bɪ mim ma, k'a a da ma a jɪ dɪnda ɲ nɪ
 mɪɲɲa. ^{XVI} Bɪ, k'a jɪ dɪnda ɲ nɪ bɔgɔ-bɔgɔdabaa m, kan daɔre kɪ m,
 a bir noom hu m. Maam bɪ, ɔɔɔ kɔ ɲ n'awɔɔ tɔ zarm, ɲn'a bɔnyaa
 hire awɔɔ tare ma Krista Zuure tɔ ma rɔ wɔɔ nyannɪ bire. ^{XVII} Bala,
 k'awɔɔ ɪ fir yɪm zi mɪɲɲa k'awɔɔ n'a bam tɔ ma, kɔ Woso hɔɔnhɔ m
 maam nɪ, naa jura fir yɪ a bɔnyaa bare tɔ ma m.

Krista ze bɪ nɪ wɔɔ bɔmbɔm

^{XVIII} Krista mɪɲɲa ga wɔɔ mimbɔnyaarɔ tɔ ma, ga a ɔ galleem deem
 taan..., a mɪɲɲa turga, an bɔkare an ga ɔɔɔ bɔnyaarɔ tɔ ma, a ba a ɔ
 maam, k'a wɔɔ gaa a bɔr wɔɔ m Woso zi, n y'a ze gər a mesim nɔ ɔ,
 Sent-Ɖspri n a ya, an mɪsɪrbaa ka ɔ. ^{XIX} Sent-Ɖspri bɪ do a nyɪnta m
 biisi, an Woso lemim pa da m. Pa bɪ da a ɔ, bayerezannɔ kɔ ɲ nyɪnta
 ɔ, ɲnɪ gɪnga, ɲnɪ gəənokɔ ɔ, lɔnnɔɔɔ ɔ rɔ wɔɔ m. ^{XX} Bayerezannɔ wɔɔ
 duro dɔmum ɔ bɪ, Woso bɔr a ma, Nowee nɪ kɔɔlɔɔ bɪ bam. ɔɔɔ
 kɔ ɲ bɔmbɔre yɪ dɔmum bɪ do ɔ rɔ wɔɔ bɪ gɔta y, ɲ ɔɔaa sinnɲə ɲnɪ
 bɔlem yɪ hi bɪ wakati ɔ. ^{XXI} Dutaa sɔ naa, bɔmbɔre bɪ yɪ awɔɔ ɔ
 ncɪnaaɔ sɔ, batem kɔ wɔɔ n'a sim bɪ bɔkɔre m minno wɔɔ duro m.
 Batem bɪ bir wɔɔ mɛ dɪntim sɔrgɔre y, bɪ, a ka a nawom wɔɔ nɪ hɔɔn
 bɔɲ ɔ, k'ɔ zu Woso ɔ kan noom hu kɪ. Bɔmbɔre bɪ yɪ wɔɔ nawɔre
 ncɪnaaɔ, kɔ Yeezuu Krista a mum bɔ ɔ gəəno bire ɔ bɪ tɔ ma. ^{XXII} A a
 busu, an ta arzana ɔ, an nɪ nyɪntam Woso bɪsɪ ra, malɛkarɔ haay kan
 lɛsɔuzannɔ kɪ, paɲɲazannɔ kɪ haay nɪ zure a lɛ ɔ.

IV

Ɔ ɔ gɔ mimbɔnyaa bare ma

^I Ncɪnaaɔ bɪ, kɔ Krista fir yɪ a mesim nɔ ɔ bɪ, awɔɔ sɔ, k'a naa da
 a heer ɔ a dɔ a ɔ, ɔɔaa k'a fir yɪ a mesim nɔ ɔ bɪ, a a ɔ mimbɔnyaa
 ma. ^{II} A n a sa dutaa ma, k'a dɔmum k'a ɔɔta awɔɔ m k'a mɪsɪrbaa ba
 tara burə ɔ bɪ sa, a Woso hɔɔnhɔ ba m, a b'a sa a letaamarɔ bɔnyaarɔ
 kɔ ɔɔɔ nɪ ɲ ɲɔam bɪ ba nɪ y. ^{III} Nyɪnta k'awɔɔ ɔ biisi, a bawosodonno
 mɪsɪrbaa ba bɪ, a kɔ an bɔrɔbɔ keere. Dɔmum bɪ do ɔ bɪ, ta awɔɔ
 nawom yɔka, a n nɪ letaamarɔ bɔnyaarɔ m, a n nɪ bɛɛ mim waasi, a n
 nɪ hɔ bɪm waasi, a n nɪ hɔ mim waasi, a n nɪ yaa dam *wosobaawɔnnɔ
 m zibɔnyaa bare nɔ ɔ. ^{IV} Keere naa, bawosodonno kɔ ɲ nɪ dɪgare awɔɔ
 ma, awɔɔ bir a mɪɲɲɔɔ kam zibɔnyaarɔ nɔɔn duro bare ɔ kan a kɪ
 dɔ rɔ wɔɔ, ɲn'a dɔ kɔ bɔ an n'a hire y, am naa, ɲn'awɔɔ sunsɔ wom.
^V Bɪ, Woso zem bɪ ɲ da lɛ ɔ, ɲn'a zi bɔnyaarɔ wɔɔ mim nyɪ bɔ ɔ, Woso
 mɪɲɲa a banka an nya, k'a ɔɔɔ mɪsɪrɔ kan gəəno kɪ dɔdɔ ka. ^{VI} Naa
 y'a ka, n nɪ lemim nyɪnta bɪ pa da ɔɔɔ kɔ ɲ ɲɪnga rɔ wɔɔ m sɔ, n brɔɔ

dodo ka, amba n ni gaa woo... dodo kam bi m, lemim bi pa n y'a da
 η ni, kō η ni mısırbaa ba Sent-Əspri tō ma, amba Woso n mısır bi m.

Gaa biyəə n zi ba ganwore

k'an ta m bi m

^{VII} Hō haay nyare a zō, maam bi, gaa biyəə n bōr a ma, a b'a zu a
 ō y, k'a a da ma, a bīr yaa dam. ^{VIII} A n lē da haay bi, k'a bīr kō ηōam
 paan..., bala, ηōare i hō kam mimbōnyaa yōōgō ra.

^{IX} K'a saana ba kō m, b'a bi kukur ba y. ^X Woso ganwore y'a hōnhō
 ka awōō gaa biyəə ō, gaa biyəə n zi ba a ganwore bi m, a mim
 daahan tō ma. K'a ba ncūnaaō, amba zibōēnyūnō mūηηōō m, a nyasō
 Woso barka k'a nū zi hōka bam bi m mūηηa. ^{XI} Kō gaa i lemim padare
 ganwore nī, k'an Woso lemim pa da. Gaa k'a nū daahan zi bam bi,
 k'an a ba pāηηa kō Woso a ka ō bi m. K'a ba ncūnaaō, kō Woso n
 lēbōōre yī hō haay woo... nō ō, Yeezūu Krista tō ma. Woso mūηηa y'a
 so lēbōōre ō, kan pāηηa kī dōmūm haay, Amina.

Heernyōō firyire nō ō

^{XII} M gōaastōō, a bi dīga fir k'awōō n'a yūm a sīrakare tō ma naa
 ma, i ō, mim danηada nī, a zē kēdē y. ^{XIII} K'a a heer nyōō, bala a na
 awōō ō Krista ma a firyire nō ō, maam bi, k'a lēbōōre b'a hūnka, awōō
 nyūntam heernyōō nō ō sō. ^{XIV} Kō gōōō y'awōō sōnsō wōm Krista tō
 ma, mimbirenyūnta m kan awōō kī, bala, Woso Əspri kō lēbōōre Əspri
 m b'i kan awōō kī. ^{XV} A b'a ka, awōō gōōi n fir yī, k'a gēr zē, gēē k'a
 kom ba, gēē k'a zi bōnyaa ba, gēē k'a a lē zu gōōō minno ō tō ma y.
^{XVI} Bī, k'awōō gōaa i fir yūm, kō kristagōaa m bi tō ma, nyannū b'a
 zē y, k'an a lē hō Woso ō denter, kō n n'a birm kristagōaa bi tō ma.
^{XVII} Dōmūm kō Woso n nī dōdō kam b'a ku, a sa a nawōm a gōōō wōō
 ma. Bī, k'a sa a nawōm wōō ma, gōōō kō η n sīra ka Woso lemim
 nyūnta b'ō rō wōō, kō dōdō bi η ku, a yīre η ma lō? ^{XVIII} Wosoci b'a hī,
 a ō:

Gōōō tūrgōō bōmbōre yūm,

B'a wer nyūntaη ō.

K'a maam, a nyūntam gōōō bōnyaarō kan mimbōnyaabēnno kī ma
 lōnlō?

^{XIX} Ncūnaaō bi, gōōō kō η nī fir yūm Woso hōōnhō ma rō wōō, ηnī
 gōōta ηn'a mūηηōō tō a darezaa Woso wō ō, ηnī bīr a mūηηa bam.
 Taalerazaa m Woso m.

V

Dōndōre kristagōōō lēzannō tō ma

^I Lēzannō kō η nī kan awōō kī rō wōō, mōō ō kō m η dōndō. Lēzaa
 m mōō m sō am η hō bi m, bi Krista firyirērō wōō kasetīzaa m mōō
 m sō, mōō nyūntam lēbōōre k'a n'a hūnkam b'ō sō. Hō kō mōō ō kō m
 a hī η nī bi ba n nī: ^{II} K'a nyasō bakō kō Woso a da awōō wō ō bi m
 mūηηa. A bi dō ma pakra nī y, k'a dō ma heernyūnta m, amba Woso lē
 n taa bi m. A bi dō bakō bi ma sō, k'a busōō yī y, bi k'a dō ma kan a
 heer kī haay. ^{III} A b'a sō gōōō kō Woso η da a wō ō rō wōō ō pāηηa nī
 y, bi k'a a tō ō k'a hōbaarō n bīr mūηηa, kō gōōō n a da ma ηnī η sa.
^{IV} K'awōō ba ncūnaaō, kō dundōnno jūtaare bi bi bōr, a y'a kam awōō
 n nyūnta a lēbōōre k'a bīr a zarm bi nō ō.

Dondore kristagooɔ woo to ma

^V Gooɔ ku η goota ro woo, k'a ye leezanno woo ma. Awoo haay k'a bir muɔɔzerle m kan ku ki, bala, Wosoci b'a hi, a u:

Woso bir yem muɔɔabusurezanno woo ma y, b'a y'a barka bi kam muɔɔazerlezanno u.

^{VI} K'a muɔɔoo zer Woso taa, a paɔɔa i le da haay, maam bi, a y'awoo gore dan u a domum u. ^{VII} K'a minno ku η n'awoo kom no woo haay da a wo u, bala, a muɔɔa i nyasure awoo m.

^{VIII} A b'a zu a u y, k'a dundo a zi. Sotaana awoo jum b'i kumkum lee ma am poozaa ho bi m, an ni baa dam, an n'a kam goaa ma k'a nyasu a bi. ^{IX} K'a a da a le u kooɔoo, srakare no u, a do a u, awoo firyirero woo y'awoo danyino yum so durnya b'u jilli. ^X Awoo i fir yum domum poore no u, bi, Woso k'a a so barka do haay u, an awoo bir, k'awoo n nyinta a leboore k'a nyare ba u no u, Krista zuure no u bi y'awoo bankam fasti, an awoo paɔɔa da ra, an a ka awoo n jum kooɔoo, hoɔi b'a dare awoo ma y. ^{XI} A y'a so paɔɔa u domum haay. Amina.

Meerbaa nyambore kan leersore ki

^{XII} Woo danyu Silas moo da u, an ci poore naa gorsira ba, ku m a nyoo awoo ma. Moo i digam ma srabarezaa srakare bi no u. Ci bi ba moo u awoo ma, ku m awoo heer yo, ku m a hi a m paan... m u, Woso barka denter b'awoo n a no u naa, k'a goota a no u kooɔoo. ^{XIII} Gooɔ ku Woso η ba a gooo ro woo sokoma k'a ni *Babilonni u naa u b'i yaa dare a m. Moo nyi Marki i yaa dare awoo m so. ^{XIV} K'a yaa da ku m muɔɔa-muɔɔa danyibaa no u.

Bi, ku Woso laafu n bir kan awoo haay k'a ni Krista no u ro woo ki.

Ci huya ho ku PIYEEER a ba

Ci huya ho ku Piyeer a ba bi

gasooɗe

Piyeer i ci bi ba, bi gɗoo ninɗoo y'a hire η u, a karɗdanyi m, ci naa do ba n y'a u, gaaɗɗababaa daa ciro woo haay je u, bi, a n lee ka hunkare ci bi ni y. Ci bi ba n y'a u, kristagoo ko η y'a kergu lee haay ra ro woo ma.

Ci bi ba n y'a u, k'a njaarhodundarezanno woo hodundare da jim u, bala, broo i hoo ko η n'a ga m ηni bir kristagoo misirbaa no u bi dindam so. Ku η le n taa k'a misirbaa ba mimbonyaa no u bi y'a ka ηn'a dindam goo m ko η n'a ba maam so.

Piyeer u kristagoo woo n a gu η ma, ηn'a ba mimbonyaa ma laatu. Ku ηn'a gu goo ko η ni yaa wom Woso lerbore k'a u Yeezuu y'a yare an bor lo woo ma. Ci bi k'a a ba bi, bi ma bi, a gusi gota an a zo ze ma.

Piyeer i yaa dam kristagoo m

^I Moo munja Simon Piyeer, moo ni ci bi bam, Yeezuu Krista zibeenyi m moo m, a zibeezaa m moo m so. Ci bi ba moo nawom awoo ma, awoo k'a sirakare n hodeem kan woo ho ku ro woo. Yeezuu Krista m woo Woso, a m woo Bomborezaa so, a turgabaa y'a ka, awoo n sira ka.

^{II} A ye moo nawom k'awoo n bir Woso dom, kan woo Zuuba Yeezuu ki, k'a a da ma a barka kan laafu ki yi gota.

Kristagooa misirbaa zaa

^{III} Woso zi ba a panja bi m, an a ka woo ni ho haay ku woo u ga m u a yi, k'u u da ma, u misirbaa ba a zuure no u munja bi m. A ka k'a u woo n Krista do bi no u. Bi munja i woo bir a leboore kan a panja ki m. ^{IV} Yi a u, ncinaas, an hoo munjo ko η ni gutoo Woso n η ler bo ro woo ka woo u, η ka a u, k'awoo n a da ma a a yo letaamaro bonyaro ko η ni durnya u, ηn'i goo zaar bam no woo m. K'a wo u, a Woso munja misirbaa ba. ^V Naa to ma bi, k'a a to u paan... a misirbaa zore na a sirakare bi ma, a Woso dore na misirbaa zore bi ma. ^{VI} A a to u gota, a a da a munja ma, k'a tontore na daamunjama bi ma, k'a misirbaa k'a Woso no yi na tontore bi ma, ^{VII} k'a a to u so, a bakommunja na misirbaa k'a Woso no yi bi ma, k'a njaare na bakommunja bi ma. ^{VIII} K'awoo i hoo noon duro bam tee..., η y'a kare awoo n ziro ba gota a bir woo Zuuba Yeezuu Krista dom tee... ^{IX} Bala, gaa ko hoo noon duro ba zi bi, bos n a zaa m, an n'a wo dindam, a to ba a no u do, a u, n y'a mimbonyaro gongu a ma biisi y.

^X Naa to ma bi, m danyino, Woso y'awoo bo u, k'a a to u, a goota a zuure no u kookoo. K'awoo ba ncinaas, awoo b'a dom futa y. ^{XI} Yi a nawore ncinaas, Woso n zaa ka awoo u fasti, awoo n gaso woo Zuuba Yeezuu Krista ku woo Bomborezaa m bi cirbae ko k'a nyare ba u b'u.

U nyasu ho ku n y'a dinda

woo m bi m

^{XII} Naa tō ma m, mōō n'a ŋŋam kō m bīr hōō nōōn duro tō dare awōō nō ō, baa k'awōō ŋ dō kara, an nī zum sīra naa dō ō kōōkōō bī kī.
^{XIII} Bī, mōō y'a gīngam m ō, a a ga m kō m bīr hōō nōōn duro tō dare awōō nō ō tee..., kō mōō gōōta m m mīsur naa dōmūm ō, k'awōō b'a zu a ō y. ^{XIV} Mōō dō mōō ō, mōō hōrle a zō durnya naa ō, amba wōō Zuuba Yeezuu Krista nyūnta an a hī mōō m bī m. ^{XV} Bī, mōō yī m tōŋ ō, k'an bīr yīre ī ō, mōō baōre jē ō, awōō a da ma dōmūm haay nō ō a hōdūndarērō nōōn duro tō da a nō ō.

^{XVI} Bala, yō bēē wōō ō ŋŋaar dōre noonno ma, ō wōō Zuuba Yeezuu Krista k'a nī zem kan paŋŋa gōta kī bī dūnda awōō nī y. A mūŋŋa yī wōō ō ō zim a lebōōre gōta nō ō. ^{XVII} Wakatī kō Zī Woso daōre kan lebōōre kī ka ō bī, wōō nyūnta b'ō. Woso mūŋŋa nyūnta a lebōōre gōta nō ō, an meer ba kan kī, a ō: «Mōō Nyī m naa dō, mōō n'a ŋŋam gōta.» ^{XVIII} Nyūnta kō wōō ō kan kī cī mūŋŋa bī burō ō bī, wōō leer naa dō k'a a tō brama bī ma ō zim.

Ū nyasŪ Woso lemim bī m

^{XIX} Ncīnaas bī, wōō sīra ka gōta, ō ō, lemim kō wosolesinnīsorazannō wōō a hī bī, sīra m. A a ga m, k'awōō n lemim bī sī mūŋŋa, bala, fītre m, an nī yōm monsigē ō, k'a gōōta a lemim bī sī kō leēgure dōmūm n a ku, kō Krista k'a bō kō ō kan dōgta monyaa kī bī n bōr, an lēē gu awōō heerlō wōō ō. ^{XX} A n cem haay bī, k'a dō a ō, gōō b'a dam ma an wosolesinnīsorameerbaarō kō ŋ nī Wosoci b'ō rō wōō jī dūnda a zim nī y. ^{XXI} Bala, gōaa bēē hōōn bō ō a zim, k'a wosolesinnīSORA meer ba y, fūga. Bī, *Sent-Ēspri y'a ka gōōō n wō ō, ŋŋī Woso lē sī, ŋŋī so ra.

II

Ū dundo ō zi kan ŋŋaar hōdūndarezannō wōō kī

^I Biīsī bī, ŋŋaarlesinnīsorazannō nyūnta ō zūfōrō dogōōō wōō barla. Kēere sō naa, ŋŋaarhōdūndarezannō nyūntare awōō barla. Ŋ gasōm hōdūndarērō bōnyaarō m awōō bīre ō lōō..., ŋŋī bīsī ka Zuuba k'a ŋ bōmbō bī ma. Naa ŋŋ'a bam hōnhōrle n bī daata zē ŋ la, an ŋ zar. ^{II} Gōōō gōta zure ŋ jē ō, ŋ jaandare bī nō ō, ŋŋ'a kam gōōō n sīra zaa bī sunsō wō. ^{III} Busoo letaama gōta y'a sore ŋ ō, bī n a ka, ŋŋī bra ba awōō m meerbaarō nyūntō m, k'a hō yī awōō gōr zī. Bī, Woso lēē ka an a cīnta tee... k'a ŋ dōdō yar, ŋ zaarbare ī zem k'a bī ŋ ku.

^{IV} Makrarō ba n nī: Woso n malēēkarō kō ŋ kōrō ma rō wōō tō y, ŋ nyōō a ō, an ŋ da sehar ō, ŋŋī banŋarō n'a ma monsigē ō, ŋŋī dōm dōdōyarle hīnnī ma. ^V Woso n durnya k'a nyūnta ō biīsī bī tō y, a a ka hī gōta n bōr an bī gōōō wōō zaar ba, nyūnta brōō ō gōōō bōnyaarō. Bī, Woso Nowee bōmbō, kan gōōō vantōō kī saanhūna. Bī nyūnta an nī zī mūŋŋa bare pa dam.

^{VI} Woso Sodōm kō kan Gomōōr kō kī dōdō yar an a ka sē n bī ŋ zar. A ba a ō maam, k'a hō k'a nī gōōō bōnyaarō yūm bī hūnka. ^{VII} A Lōttī yō, nyūnta b'ō gōaa tūrga, an nī gōōō kō ŋ nī mīsurbaa bōnyaa bam a zamaana nō ō rō wōō bīre ō, a heer n'a zarm. ^{VIII} Bala, k'a mūŋŋa n tūrga, an nī ŋ kō b'ō bī, a yī ŋ zībēē bōnyaarō wōō yūm, an nī ŋ mīm mam, naa n a ka k'an tūrga bī, a heer nī kōm, gōōō wōō zībēē bōnyaarō wōō tō ma. ^{IX} Ncīnaas bī, wōō y'a yūm minno nōōn duro haay nō ō, ō ō, zaa kō Zuuba n'a sam, an n'a gōōō bōmbōm bī, a a dō.

K'a y'a bam lo so an gɔɔɔ bɔnyaarɔ wɔɔ to, k'a bi η dɔdɔ ka dɔdɔyarle hinni ɔ, a fir ka η ma, a a dɔ sɔ. ^X A fir kam gɔɔɔ kɔ η nɔ zure a letaamarɔ bɔnyaarɔ wɔɔ ɔ rɔ wɔɔ ma, an le da. Brɔɔ bir yem Woso ma y. Nɔaarhɔdɔndarezanno kɔ mɔɔ η mim hi awɔɔ m nɔ wɔɔ, η heer ka, miŋɔabusurezanno m sɔ, η leer ba maleekarɔ ɔ y, brɔɔ sonsɔ η n'a wom a hɔɔnhɔ ma.

^{XI} Baa maleekarɔ miŋɔɔ kɔ η le da nɔaarhɔdɔndarezanno wɔɔ m a paŋɔa kan a leɔɔre ki nɔ ɔ bi, η bir maleekarɔ vantɔɔ wɔɔ dɔdɔ yarle y, bi η bir η sonsɔ wom Zuuba leɛ y. ^{XII} Bi gɔɔɔ nɔɔn duro bɔ kɔ ɔ kan poohɔɔ ki, η hɔɔn ba ɔ y, ta η nawɔ ɔ, kɔ n nɔ bi η gɔr baŋɔarɔ ɔ, n nɔ η zɔnzɛ. Hɔ kɔ η n a dɔ bi n n'a sonsɔ wom. N zem bi η zɔnzɛ am poohɔɔ hɔ bi m. ^{XIII} Kɔ η y'a ka gɔɔɔ η fir yi bi, firyɛ n nɔ nyɔntare η yawɔra sɔ. A letaamarɔ bɔnyaarɔ wɔɔ nɔa η tir a ɔ, ηnɔ η ba sinsebir ma. A sɔ k'awɔɔ ɔ tir a ɔ kɔ ma, k'a kɔ nɔare hɔbɔre bi bi, nyɔnta kɔ η tir a ɔ kan awɔɔ ki ηnɔ bir a heer nyɔɔm a nɔaar zibɛɛ nɔ ɔ bi, η taɔre awɔɔ bire ɔ b'i nyannɔ dare awɔɔ ma. ^{XIV} N ba zibɛɛ m kɔ dɔga lannɔ ma, k'a mim bɔnyaa ba kan η ki bɛɛ y. N bir kɔm kan mimbɔnyaa bare ki y, ηn'a kam sɔ gɔɔɔ kɔ η paŋɔa ba ɔ Woso zaa bi ra rɔ wɔɔ, ηn'a dam mimbɔnyaa ɔ kan η ki. Busoo yɛ letaama y'a sɔ η heer ɔ jilli. Woso lerbɔre kɔsɔ ɔ kan η ki. ^{XV} N zaa tirga bi to, ηn'a nyɔnnyɔɔ. Bozɔɔr nyɔ Balam* zaa bi η y'a sa, bi ye an a bɔnyaa ba k'a busoo yi. ^{XVI} Bi, Woso hɛɛn si ma a kɔrɔma bi to ma. Bra bir meer bare y, bi, hinni bi do ɔ bi, bra meer ba kan ki am gɔaa hɔ bi m. Yi a ɔ, nɔnnaaɔ bra bi n wosolesinnɔsorazaa bi hɔɔzaabaa zibɛɛ bi da jum ɔ.

^{XVII} Nɔaarhɔdɔndarezanno nɔɔm bɔ kɔ ɔ, kan hiyɛɛ gɛɛro ki. N bɔ kɔ ɔ sɔ kan warkɔ kɔ hɔnher gɔta nɔ cenim nɔ ki, Woso leɛ banka η nɔ monsigɛ gɔta ɔ, kɔ η nɔ bi gɔɔta ɔ. ^{XVIII} A le ηn'a bɔre a miŋɔɔ ɔ meerbaa vanvannɔ m, ηn'i nɔaar bam gɔɔɔ kɔ η bɔ nyaanlezanno bire ɔ leɛm nɔ wɔɔ m. Naa ba η nawɔm a jaandare letaamarɔ bɔnyaarɔ wɔɔ m, kɔ brɔɔ n jaan da sɔ. ^{XIX} Soamiŋɔaɔ ler ηn'a bɔm gɔɔɔ wɔɔ duro m, an bɔkare mimbɔnyaa lɔnnɔ nɔ η miŋɔɔ m. Bala, kɔ hɔ a sɔ ɔ ɔ, hɔ bi do lo n'i m. ^{XX} Gɔɔɔ kɔ η wɔɔ Zuuba Yeezuu Krista, kɔ wɔɔ Bombɔrezaa m bi dɔ rɔ wɔɔ, η bɔlem yi durnya zibɛɛ bɔnyaarɔ kɔ η nɔ dintim kam gɔaa ma rɔ wɔɔ wɔ ɔ. Bi, kɔ η y'a ya, ηnɔ gasɔ minno wɔɔ duro bare ɔ, hɔɔ wɔɔ duro bare n'a sɔ η ɔ, a yɛ η ma bɔnyaa gɔta, an le da biisi m. ^{XXI} Kɔ jira η y'a ɔ zaa k'an tirga bi dɔre ra, k'a jira hɔɔ. Bi, η y'a ku ηn'a dɔ, ηnɔ bɔkare ηn'a bɔ Woso lɛrɔ kɔ η y'a dɔnda η nɔ rɔ wɔɔ ɔ. ^{XXII} Mim niŋɔɔ k'a η yi naa y'a hunkare a ɔ, hɔ kɔ bɔɔr naa do a hi naa, sɔra m, a a hi, a ɔ: «Ji b'a bɔ, an aa hɔ k'a bɔ a rɛ bi bi.» A a y'a an a hi sɔ, a ɔ: «Kurkur kɔ n y'a sorgɔ leɛm-leɛm b'a ya an ta, an n'a birmim bɔte ɔ.»

III

Zuuba Yeezuu y'a yare an bɔr

^I M gɔaasɔbɔɔ, mɔɔ ci hiyazaa m naa, mɔɔ n'a bare awɔɔ ma. Ciro hiyɔɔ nɔɔm haay nɔ ɔ bi, m ya mɔɔ ɔ, m nɔ som hɔɔ k'awɔɔ η dɔ hɔɔ rɔ wɔɔ ra, kɔ η tɔ n bir awɔɔ nɔ ɔ, k'a bir a hɔɔn dare η ma, amba a a ga m bi m. ^{II} Mɔɔ le taa k'awɔɔ n meerbaarɔ kɔ wosolesinnɔsorazanno

* ɔ: **XV** 2.15 K'a dɔga Hunkare Ci 2.14 bince ɔ.

nyunta ηn'a ba biisi rō wōō tō da a nō ō. K'a wōō Zuuba Yeezūu Krista, kō wōō Bombōrezaa m bī ē bī tō da a nō ō. A zibēəzannō wōō a η da ō, ηn'a dūnda awōō m. ^{III} K'a ser ka a dō a ō, je dōmunnō ō, gūōō nyūntāη ō, ηnī bīr a mīsrbaa bam a letaamarō bōnyaarō tō ma bala. ^{IV} N̄ yaa wōre awōō ma, ηnī bīr a hūrē, η ō: «Yeezūu a hī a ō, a zem, gēē lō? Bī bō m, an bōr? Bala, wōō zīrō gūnga laatō, bī durnya bī gōōta an n'a būnce ō, amba a nyūnta ō a dare dōmum ō bī m.» ^V Meerbaa naa dō kō gūōō wōō n'a bam naa, a tō ηn'a bōre a nō ō, η ō, biisi-biisi bī, Woso nyūnta an meer ba, an a ka, brama kan tara kī n nyūnta ō. Tara bī banka a ō hī m, zu a ō kō ō kan hī kī tara bī n ta ō. ^{VI} Bī, durnya k'a nyūnta ō biisi bī, hī a a zaar ba m sō. ^{VII} Bī, Woso lemim deem-deem bī dō a hī sō, a ō, kō sē n bī brama kan tara kō η nī ta ō her lō nōōm zaar ba. N̄ tō Woso ō, k'a bī η zaar ba hinni k'a nī gūōō kō η bīr yem ma rō wōō dōdō yarm, an η zaar ba b'ō.

^{VIII} Bī, m gōaasibōō, hō deem n ta ō, a n a ga m k'awōō n a tō bō a nō ō y. A ī yūrē ī ō: Zuuba mūm ō, dōmum deem bō kō ō ī ō, dōōraa tisi m, dōōraa tisi n bō kō ō ī ō, dōmum deem m. ^{IX} Gūōō y'a hōōn dare η ō, Zuuba bīr hō k'a ler bō bī bam zōō y. A bī n̄cūnaas ō y. A ī yūrē ī ō, bōr a nawōre a ma kan awōō kī, k'a lē baa, k'awōō gōsī n nyaam bī tō ma. A ηōa a nawōm kō gōaa haay n a bō a taa m, an sugur yē. ^X A n bōkare, hinni kō Zuuba n nī zēη ō bī, yī a nawōre am koor hō bī m. Hinni bī dō ō bī, brama nyaanum bōrga guta maam-maam nō ō, sē n hōō kō η nī brama haay bī. Tara burē kan hōō kō η n'a nō ō haay kī mim bōm garga ra.

^{XI} K'a yo sē n nī zem bī hō haay bī bī, awōō a ga m a mīsrbaa k'awōō a ga m, a ba bī dō. Awōō a ga m, a a mīsrbaa ba zorebaa nō ō, a bīr hō k'a Woso nō yī bam hō haay nō ō. ^{XII} A bīr dōm Woso dōmum bī ma, a bīr a tōntōη ō gōta, k'an bōr zōō. Hinni bī dō ō, sē n nī brama zaar baη ō, hōō kō η nī brama rō wōō haay n faan sēwurōro wōō sebtur nō ō. ^{XIII} Bī, Woso brama kan tara daa kī ler bō, tūrgabaa nyūntam durnya daa bī dō ō. Naa wōō ta ō heer lē, ō nī dōm ma.

Ū ō tō ō k'ō Woso hōōnhō ba

^{XIV} Naa tō ma bī, m gōaasibōō, kō dō wōō nawōm dōmum naa dō ma bī, k'a a tō ō paan... a bīr mūηa, kō minsi bī nyūnta a ma Woso mūm ō y, k'a bīr laafū m kan kī. ^{XV} K'a dīga wōō Zuuba bōraama bī ma, a dō a ō, toore an n'a kare awōō ō, k'awōō n a da ma a bōmbōre yī. Wōō danyī Pol kō wōō n'a ηōam bī, a ci ba awōō ma an a hī n̄cūnaas sō. Ci bī ba a ō, mindōre kō Woso a ka ō bī m. ^{XVI} Ciro k'a η ba haay, k'a hō naa dō mim dūnda bī, naa dō an n'a hūm tee.... Ciro k'a η ba rō wōō nō ō bī, lēē nīηōō ta ō η jī mare wer n ta ō. Gūōō kō η nī hōsī dō, bī η bīr jūnum kōōkōō rō wōō tīr η jī bī lōr, amba η mūηōōō n'a bam Wosoci bī lēē vantōō m bī m. A ba kō η nawōre n̄cūnaas naa, a mūηōōō ηn'a zaar bare a zim.

^{XVII} Bī, m gōaasibōō, k'awōō m, mōō lēē ka, m hō k'a n ta ō hī awōō m. Naa tō ma bī, k'a dūnda a zi, kō gūōō bōnyaarō nyōnnyōōre zibēōro b'a nyōnnyōō y, k'a b'a gaa jūn̄jī k'a η ta ō kōōkōō naa ō y. ^{XVIII} Bī, k'a gōōta a bīr tam lēē wōō Zuuba Yeezūu Krista kō wōō Bombōrezaa m bī barka kan a dōre kī nō ō tee.... A tō n lēbōōre yī, dūtāa kan dōmum haay kī nō ō. Amina!

Ci lækare hɔ kɔ ZAAN a ba

Zaan ciro wɔɔ

gasɔɔre

Lækare kristagɔɔ wɔɔ y'a hire, η ɔ: ciro kaakɔɔ nɔɔn duro, Yeezuu Krista karɔndanyɔ deem k'a tɔ m Zaan yɔ η gɔrsɔra ba, a bɔr a mɔŋŋa tɔ hum ciro wɔɔ ɔ y, a hɔ a nawɔre a mɔŋŋa ma Gɔaagɔsire ciro wɔɔ nɔ ɔ. Ciro wɔɔ ba a ɔ, a gusimbaa dɔmɔm ɔ. I ɔ, Efɛzi Zaan nyɔnta ɔ an ciro wɔɔ ba ɔ.

Ci lækare hɔ kɔ Zaan a ba bɔ

gasɔɔre

Zaan bɔ, lækare ci bɔ ba a ɔ, kristagɔɔ ma. A lɛ n taa k'a η paŋŋa da ra kɔ η nɔ mɔsɔrbaa ba Woso kan Krista kɔ zɛkɔra nɔ ɔ, kɔ mɔsɔrbaa bɔ do n nyɔnta kɔ ŋɔare zibæ nɔ ɔ. Kɔ η nɔ dundo a zi sɔ kan ŋɔaar hɔdɔndareɔ kɔ, bala, gɔɔɔ ɔ nyɔnta ŋŋ'ɔ ŋɔaar hɔ dɔndam læe haay ɔ. Mim k'a n'a hire an lɛ da b'ɔ yɔre ɔ ɔ, lemim nyɔnta bɔ sɔra k'a n'a hum bɔ bɔr a nɔkɔre y, b'a kɔ yɔm haay.

Kasetɔzaa paan... mindindɔ

^I Hɔ k'a nyɔnta ɔ a sɔŋŋɔda ɔ, wɔɔ n a ma, wɔɔ n a yɔ, ɔ mɔm m. Wɔɔ n diga a sɔ..., ɔ ɔ wɔ da ma, an nɔ mɔsɔrbaa Lemim dɔndam bɔ, ^{II} bala, mɔsɔrbaa bɔ do a hɔnka wɔɔ n a yɔ, ɔ n'a kasetɔ kare, ɔ nɔ mɔsɔrbaa k'a nyare ba ɔ bɔ mim hire awɔɔ m. A ɔ nyɔnta Zɔ zi, an b'a hɔnka wɔɔ m. ^{III} Hɔ kɔ wɔɔ yɔ, ɔ a ma sɔ bɔ, wɔɔ y'a pa dare awɔɔ m sɔ, k'awɔɔ n a da ma, a a zɛ kɔ ra kan wɔɔ kɔ. Bɔ wɔɔ ɔ zɛ kɔ ra kan Zɔ kɔ kan a Nyɔ Yeezuu Krista kɔ. ^{IV} Naa wɔɔ n'a gɔrsɔra bare awɔɔ ma, kɔ wɔɔ heernyɔɔ bɔ n yɔ gɔta.

U ta Woso læegure nɔ ɔ

^V Lemim kɔ wɔɔ ma zi, ɔ n'a pa dare awɔɔ m bɔ ba n nɔ. Woso bɔ, læegure m. Monsigɔ ba zi fɔgaa y. ^{VI} Kɔ wɔɔ hɔ, wɔɔ ɔ: «Wɔɔ ɔ zɛ kɔ ra kan kɔ», ɔ bokare, ɔ nɔ tam mɔsigɔ ɔ, ŋɔaar wɔɔ n'a bare, bɔ wɔɔ bɔr sɔra bare y. ^{VII} Bɔ, kɔ wɔɔ ɔ tam læegure ɔ, amba a mɔŋŋa nɔ læegure nɔ ɔ bɔ nɔ, wɔɔ ɔ zɛ kɔ ra kan ɔ muno kɔ, b'a Nyɔ Yeezuu bɔ ma bɔ nɔ wɔɔ hubɔm wɔɔ mimbɔnyaarɔ haay nɔ ɔ. ^{VIII} Bɔ kɔ wɔɔ ɔ: «Mimbɔnyaa ba wɔɔ ma y», bra wɔɔ n'a bare ɔ mɔŋŋɔɔ m, sɔra bɔ wɔɔ nɔ ɔ y. ^{IX} Kɔ wɔɔ ɔ mimbɔnyaarɔ bɔ ɔ lɛ ma Woso taa, a wɔɔ mimbɔnyaarɔ sugur kam wɔɔ ɔ, an tɔrgabaawar haay gɔ wɔɔ ma, bala, sɔrazaa m b'a tɔrga sɔ. ^X Kɔ wɔɔ hɔ, wɔɔ ɔ: «Mimbɔnyaabɛnno bɛɛ m wɔɔ nɔ», a ba wɔɔ ɔ ŋɔaarzaa, b'a meerbaa ba wɔɔ nɔ ɔ y.

II

^I M nyɔnzɛennyɔnɔ, naa gɔrsɔra ba mɔɔ ɔ awɔɔ mintɔ, k'a bɔ mimbɔnyaa ba y. Bɔ, kɔ gɔaa mimbɔnyaa ba, wɔɔ mimbankarezaa ta ɔ Zɔ taa, Yeezuu Krista k'an tɔrga bɔ m. ^{II} Bala, a mɔŋŋa ɔ nyɔnta

mannho wɔɔ mimbɔnyaarɔ minto. Bɪ wɔɔ hoɔ wɔɔ minto bɛɛ m bala y, durnyazannɔ haay hoɔ minto m sɔ.

K'a zu muno n̄sare le b'ɔ

^{III} Kɔ wɔɔ zu a lɛrɔ wɔɔ ɔ, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, wɔɔ Woso dɔ. ^{IV} Gɔaa k'a hi, a ɔ: «Mɔɔ dɔ», b'a bɪr zure a lɛrɔ wɔɔ ɔ, n̄saaarzaa m, sɪra b'a nɔ ɔ y. ^V Bɪ kɔ gɔaa a meerbaa bɪ si, kan sɪra kɪ, a zaa Woso n̄saa paan.... Bɪ minto bɪ, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, ɔ ɪ kan kɪ. ^{VI} Kɔ gɔaa a ɔ, a ɪ gɔɔtam kan kɪ, pakra m k'a mɪn̄n̄a m zu zaa kɔ Yeezuu a sa b'ɔ.

^{VII} M gɔaaasɔbɔɔ, le daa bɛɛ mɔɔ n'a gɔrsɪra bare awɔɔ ma y, le gusire m, awɔɔ n ta m a sɪn̄n̄ɪda ɔ. Le gusire naa dɔ, meerbaa k'awɔɔ ma bɪ m. ^{VIII} Bɪ kan bɪ kɪ, le daa mɔɔ n'a gɔrsɪra bare awɔɔ ma. Bɪ naa sɪra, kan Krista kɪ, kan awɔɔ kɪ sɔ. Bala, monsigɛ ɪ cenim, lɛgure denter paan... b'ɪ yɔm kaka. ^{IX} Gɔaa k'a ɔ, a ɪ lɛgure nɔ ɔ, an bɔkare, an sɔ a danyɪ m bɪ, a gɔɔta, an nɪ monsigɛ ɔ tee.... ^X Gɔaa k'a danyɪ n̄saa b'ɪ lɛgure ɔ, bɪ hoɔt ba zi an b'a dam ma, an a ka an a gɛm zɛ y. ^{XI} Bɪ gɔaa k'a sɔ a danyɪ m bɪ, monsigɛ nɔ an ta ɔ. A n nɪ tam monsigɛ ɔ, b'a n a dɔ kɔ ta an nawɔm ka y. Bala, monsigɛ b'a mɪm ta.

^{XII} A gɔrsɪra mɔɔ n'a bare awɔɔ ma, m nyɪnɔ n̄saaerɛɔ, bala, awɔɔ a mimbɔnyaarɔ sugur yɪ, Yeezuu Krista tɔ minto. ^{XIII} Zɪrɔ, a gɔrsɪra mɔɔ n'a bare awɔɔ ma, bala, awɔɔ Gɔaa k'a nyɪnta ɔ a sɪn̄n̄ɪda ɔ bɪ dɔ. A gɔrsɪra mɔɔ n'a bare awɔɔ ma gɔɔɔ poorɔ, bala, awɔɔ bɔr *Bɔnyaabarezaa ra. ^{XIV} A gɔrsɪra mɔɔ ba awɔɔ ma, m nyɪnɔ n̄saaerɛɔ, bala, awɔɔ Zɪ dɔ. A gɔrsɪra mɔɔ ba awɔɔ ma, zɪrɔ, bala, awɔɔ Gɔaa k'a nyɪnta ɔ a sɪn̄n̄ɪda ɔ bɪ dɔ. A gɔrsɪra mɔɔ ba awɔɔ ma, gɔɔɔ poorɔ, bala, awɔɔ paŋŋa ta ɔ, bɪ Woso lemim gɔɔta awɔɔ ɔ, a bɔr *Bɔnyaabarezaa ra.

^{XV} A bɪ durnya n̄saa, kan ho k'a n'a nɔ ɔ bɪ kɪ y. Kɔ gɔaa durnya n̄saa, Zɪ n̄saa b'a nɔ ɔ y. ^{XVI} Bala, ho haay k'a nɪ durnya nɔ ɔ bɪ, mesim letaama, mɪm letaama bɔnyaa, mɪn̄n̄abusure arzaka nɔ ɔ, naa haay n a to Zɪ zi y. A to a ɔ durnya nɔ ɔ. ^{XVII} Durnya ɪ cenim kan a letaamarɔ kɪ. Bɪ, gɔaa k'a nɪ Woso hoɔnho bam bɪ gɔɔtam dɔmɪm k'a nyare ba ɔ bɪ nɔ ɔ.

Krista jim

^{XVIII} M nyɪnɔ n̄saaerɛɔ, dɔmɪm jezaa a ku. Awɔɔ ma, n n a pa da, n ɔ, Krista jim b'ɪ zem. A n a sɪn̄n̄ɪda sa naa ma, Krista jɪn̄nɔ wɔɔ a hunka gɔta. Naa minto y'a ka, wɔɔ n'a dɔ wɔɔ ɔ, dɔmɪm jezaa a ku. ^{XIX} A to n̄ y'a ɔ wɔɔ zi, bɪ n̄ nyɪnta wɔɔ gɔɔɔ y. Kɔ nyɪnta n̄ y'a ɔ wɔɔ gɔɔɔ, n̄ gɔɔtam kan wɔɔ kɪ. Bɪ, pakra m, kɔ gɔaa haay n a dɔ paan... a ɔ, wɔɔ gɔɔɔ bɛɛ m gɔaa haay nɪ y. ^{XX} K'awɔɔ nɪ, Krista bɪ *Sent-ɛspri ka awɔɔ ɔ, b'awɔɔ haay, awɔɔ sɪra dɔ kɛɛɛɛ. ^{XXI} Mɔɔ n a gɔrsɪra ba awɔɔ ma, mɔɔ ɔ, awɔɔ n sɪra dɔ y, awɔɔ dɔ. B'awɔɔ dɔ sɔ, a ɔ, n̄saaar n a to sɪra nɔ ɔ y. ^{XXII} Nka m n̄saaarzaa? Kɔ bɪ m gɔaa k'a nɪ bɪsɪ kare, a ɔ, Yeezuu bɪ Krista bɛɛ nɪ y. Krista jim bɪ, gɔaa k'a bɪsɪ ka Zɪ kan Nyɪ kɪ ma m. ^{XXIII} Gɔaa n̄n̄n̄ə haay k'a bɪsɪ ka Nyɪ bɪ ma, a ba kan Zɪ bɪ kɪ sɔ y. Gɔaa k'a a bɔ a le ma, a ɔ, a Nyɪ bɪ dɔ bɪ, a ɪ kan Zɪ bɪ kɪ sɔ. ^{XXIV} Bɪ k'awɔɔ nɪ, kɔ lemim n̄n̄n̄ə k'awɔɔ ma a sɪn̄n̄ɪda ma bɪ n gɔɔta awɔɔ heer ɔ. Kɔ lemim n̄n̄n̄ə k'awɔɔ ma bɪ gɔɔta awɔɔ heer ɔ, awɔɔ gɔɔta sɔ, an nɪ Nyɪ kan Zɪ kɪ nɔ ɔ. ^{XXV} Lerbɔɛ n̄n̄n̄ə kɔ Zɪ a bɔ wɔɔ m bɪ m mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ m.

XXVI Naa gursura ba mɔɔ ɔ awɔɔ ma gɔɔɔ kɔ ɲ lɛ n taa k'awɔɔ nyonnyɔɔ rɔ wɔɔ minto. XXVII K'awɔɔ nɪ, Sent-Espri k'awɔɔ si Krista bɪ zi bɪ, a gɔɔta awɔɔ heer ɔ. Pakra bɛɛ m kɔ n nɪ hɔ dunda a m dɔ y. Sent-Espri nɪ hɔ haay dundare awɔɔ m. A hɔdundare bɪ sira m, ɲɔaar bɛɛ y. K'a gɔɔta Krista nɔ ɔ, amba a hɔ dunda awɔɔ m bɪ m.

XXVIII Ncɪnaaɔ bɪ, m nyɪnɔ ɲɔarerɔ, k'a gɔɔta Krista nɔ ɔ, k'a b'a hunka, k'ɔ heer n bɪr kookoo, kɔ wɔɔ bɪ nyannɪ yɪ a taa, ɔ ɔ ba ma laaɔ a zere hinnɪ ɔ y. XXIX K'awɔɔ dɔ, a ɔ, Krista tɪrga bɪ, k'a dɔ sɔ a ɔ, gɔaa k'a nɪ tɪrgabaa zi bare, Woso nyɪ m paan....

III

Woso nyɪnɔ

^I K'a dɪga ɲɔare gɔta kɔ Woso a ka wɔɔ ɔ, an nɪ wɔɔ birm a nyɪnɔ bɪ ma. Bɪ, sira m, Woso nyɪnɔ m wɔɔ m. Bɪ y'a ka, durnya b'a dam ma, an wɔɔ dɔ y. Bala, durnyazannɔ wɔɔ n Woso dɔ y. ^{II} M gɔaaɔɔɔ, naa ma kɛere bɪ, Woso nyɪnɔ m wɔɔ m. Bɪ, nyɪnta kɔ wɔɔ n nɪ zem b'a ɔ hɔ niɲɲɔ bɪ, bɪ n a hunka cɪna y. Wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, k'a b'a hunka, wɔɔ zem bɪ bɔ kɔ ɔ kan kɪ. Bala, k'a lɔ, wɔɔ y'a yɪrɛ. ^{III} Gɔaa niɲɲɔ k'an ta taaheerɛ naa do m Krista nɔ ɔ bɪ, a ɪ dintim gɔrɛ a ma, k'a yɪ mɪɲɲa amba Yeezoo m mɪɲɲa bɪ m. ^{IV} Gɔaa niɲɲɔ haay k'a mimbɔnyaa ba, kaanm a nawom Woso lɛ m, bala, mimbɔnyaa bɪ, kaanm lɛ m m. ^V Awɔɔ dɔ a ɔ, Yeezoo bɔr k'a bɪ mimbɔnyaarɔ gongɔ wɔɔ ma, bɪ mimbɔnyaa ba ma y. ^{VI} Gɔaa niɲɲɔ haay k'a gɔɔta kan kɪ, a bɪr mimbɔnyaa bam dɔntɔ y. Gɔaa niɲɲɔ haay k'a nɪ mimbɔnyaa bam, a n a yɪ, b'a n a dɔ sɔ y.

^{VII} M nyɪnɔ ɲɔarerɔ, k'a bɪ ye kɔ gɔsɪ n'awɔɔ nyonnyɔɔ y. Gɔaa k'a nɪ tɪrgabaa zi bam bɪ tɪrga, amba Yeezoo n tɪrga bɪ m. ^{VIII} Gɔaa k'a nɪ mimbɔnyaa bam, Sɔtaana gɔaa m. Bala, mimbɔnyaabɔr m Sɔtaana m a sɪɲɲɪda ɔ. Bɪ minto y'a ka Woso Nyɪ bɪ n bɔr k'a bɪ Sɔtaana zibɛɔro zaar ba. ^{IX} Gɔaa niɲɲɔ haay kɔ Woso a yɪ bɪ bɪr mimbɔnyaa bam dɔntɔ y, a mɪsɪrbaa hɔdo bɪ y'a nɔ ɔ, a b'a dam ma, an mimbɔnyaa ba dɔntɔ y, bala Woso y'a yɪ. ^X Naa minto y'a ka n nɪ Woso nyɪnɔ dɔ, n nɪ ɲ bɔ kɔ zi kan Sɔtaana hɔɔ kɪ. Gɔaa k'a bɪr tɪrgabaa zi bare y, b'a bɪr a danyɪ ɲɔam sɔ y, Woso gɔaa bɛɛ y.

Muno ɲɔare

^{XI} Kɔ sira m, lemim niɲɲɔ k'awɔɔ ma a sɪɲɲɪda ma bɪ n naa: ɔ kɔ ɲɔa. ^{XII} A b'a ba am Kayen hɔ bɪ nɪ y, kɔ *Bɔnyaabarezaa gɔaa m bɪ, a a danyɪ ze gɔr. Bɪ, bɔ minto an a ze? K'a zibɛɔro wɔɔ nyɪnta bɔnyaa, a danyɪ bɪ zibɛɔro wɔɔ n nyɪnta tɪrga bɪ m. ^{XIII} Kɔ durnya sɔ awɔɔ m, m danyɪnɔ, a bɪ ze kɛdɛ y. ^{XIV} Wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, bɔ wɔɔ ɔ ze nɔ ɔ, ɔ bɔr mɪsɪrbaa nɔ ɔ, kɔ wɔɔ ɔ danyɪnɔ ɲɔa bɪ minto. Gɔaa k'a bɪr a danyɪ ɲɔam bɪ gɔɔta ze nɔ ɔ. ^{XV} Gɔaa niɲɲɔ haay k'a sɔ a danyɪ m bɪ, gɔrzer m. B'awɔɔ dɔ a ɔ, gɔrzer deem taan... ba mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ nɪ a zi y. ^{XVI} Hɔ k'a a ka wɔɔ n ɲɔare k'an hɔ niɲɲɔ bɪ dɔ ba n nɪ: Yeezoo a mɪsɪrbaa ka wɔɔ minto. A a ga m sɔ, wɔɔ n ɔ mɪsɪrbaa ka, ɔ danyɪnɔ minto. ^{XVII} Kɔ gɔaa ɪ durnya naa dɔ arzakarɔ m, an a danyɪ yɪ cɪcir nɔ ɔ, b'a n a da han y, Woso ɲɔare bɪ y'a bam lɔ k'a bɪr a zaa ɔ?

^{XVIII} M nyũno ñɔarero, ɔ bi ñɔare ba lemindɔ m kan meerbaa ki no ɔ y. U kɔ ñɔa, zibəə bare kan sira ki no ɔ. ^{XIX} Naa minto, wɔɔ y'a dɔre ɔ ɔ, ɔ i sira no ɔ, bi wɔɔ heerkoodəbaa yim zi. ^{XX} Bala, kɔ wɔɔ heer i mim kam wɔɔ ra, Woso gutabaa le da wɔɔ heer la, a hɔ haay dɔ. ^{XXI} M gɔaasibɔɔ, kɔ wɔɔ heer bir mim kam wɔɔ ra, wɔɔ heer koodə Woso zi. ^{XXII} Kɔ wɔɔ hɔ ye han, wɔɔ y'a yure, bala, wɔɔ a lero wɔɔ si, ɔ ni hɔ k'a no yi bi bare. ^{XXIII} Ba a le n na: K'ɔ sira ka a Nyi Yeezuu Krista bi to ɔ, k'ɔ kɔ ñɔa amba a le ka wɔɔ ɔ bi m. ^{XXIV} Gɔaa k'a n'a lero wɔɔ sire, a i kan Woso ki, Woso ni kan ki sɔ. Wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, a i kan wɔɔ ki, Sent-Ɖspri k'a ka wɔɔ ɔ bi minto.

IV

Sent-Ɖspri kan zinə k'a ni Krista jinnɔ ɔ bi ki

^I M gɔaasibɔɔ, a bi sira ka gɔɔɔ haay kɔ η ɔ, a i Sent-Ɖspri m no wɔɔ ɔ y. K'a η ka a lee a dɔga η ma, kɔ Sent-Ɖspri η ni ta m paan... gɛɛ hɔ vanta m ge. Bala, ñɔaarlesinnɔsorazannɔ gɔta y'a kergu durnya ra. ^{II} Hɔ niñjə k'a n'a kare awɔɔ m Sent-Ɖspri bi dɔ bi ba n ni: Gɔaa k'a bɔ a le ma, a ɔ, Yeezuu Krista a ba gɔaa bi, a i Sent-Ɖspri m. ^{III} Bi gɔaa haay k'a bir Yeezuu Krista kaseti kare ncunaas bi, bi zaa b'a Sent-Ɖspri ni y. Zinə k'a ni Krista jum no ɔ bi m, awɔɔ n a ma, n n'a hire n ɔ, a i zem bi. B'a lee ku durnya no ɔ kaka. ^{IV} Awɔɔ kɔ Woso nyũno n'awɔɔ m bi, m nyũno ñɔarero, awɔɔ pañja bɔr ñɔaarlesinnɔsorazannɔ wɔɔ duro ra. Bala, Sent-Ɖspri k'a ni kan awɔɔ ki bi pañja le da zinə k'a ni kan durnyazannɔ ki bi ra. ^V Durnyazannɔ n η mi, ηn'i durnya mim dɔdam, durnya n'a tɔr kare η ma. ^{VI} Wɔɔ, Woso gɔɔɔ m wɔɔ m. Gɔaa k'a Woso dɔ bi, a tɔr an n'a kam wɔɔ ma. Gɔaa kɔ Woso gɔaa bɛɛ bi bir a tɔr kam wɔɔ ma y. Bi, wɔɔ ni Sent-Ɖspri k'an sira bi dɔm ma kan zinə k'a ni Krista jum no ɔ, an ni ñɔaar bam bi ki.

Ñɔare bi, a to a ɔ Woso zi

^{VII} M gɔaasibɔɔ, ɔ kɔ ñɔa, bala, ñɔare bi, a to a ɔ Woso zi. Gɔaa niñjə haay k'a a mim ñɔa Woso y'a yi, a Woso dɔ. ^{VIII} Gɔaa k'a bir a mim ñɔare, a n Woso dɔ y, bala, Woso bi ñɔarezaa m. ^{IX} Woso ñɔare k'a hunka wɔɔ bire ɔ bi ba n ni: Woso a Nyi deem nyɔɔ durnya ɔ, kɔ wɔɔ n mɔsrbaa ba a minto. ^X Ba a ñɔare bi n na: Wɔɔ bɛɛ i Woso ñɔa y, a i wɔɔ ñɔa. A y'a Nyi nyɔɔ, k'an bi nyũnta mannɔhɔ wɔɔ mimbɔnyaaro minto. ^{XI} M gɔaasibɔɔ, kɔ Woso wɔɔ ñɔa ncunaas, wɔɔ sɔ, wɔɔ ɔ ga m, ɔ kɔ ñɔa. ^{XII} Gɔsi n Woso yi cɔna y. Kɔ wɔɔ kɔ ñɔa, Woso i kan wɔɔ ki, b'a ñɔare b'i kan wɔɔ ki paan....

^{XIII} Sent-Ɖspri k'a a ka wɔɔ ɔ bi minto, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, wɔɔ i kan ki, an ni kan wɔɔ ki. ^{XIV} Bi wɔɔ yi, wɔɔ n'a kaseti kare, wɔɔ ɔ, Woso a Nyi bi nyɔɔ k'an bi yi durnya bombɔrezaa. ^{XV} Gɔaa niñjə haay k'a bɔ a le ma, a ɔ, Yeezuu Krista bi Woso Nyi ni, Woso i gɔɔtam kan ki, an ni kan Woso ki. ^{XVI} Bi wɔɔ, wɔɔ Woso ñɔare k'an ta m wɔɔ minto bi dɔ, wɔɔ sira ka naa ɔ sɔ. Woso bi, ñɔarezaa m. Gɔaa k'a gɔɔta ñɔare no ɔ, a zaa i gɔɔtam kan Woso ki, Woso ni gɔɔtam kan ki. ^{XVII} Bi minto y'a ka, ñɔare ni wɔɔ no ɔ paan..., wɔɔ n n'ɔ dam ma, ɔ heerkoodəbaa yi dɔdɔkare hinni ɔ. Bala, Yeezuu k'an hɔ niñjə bi, wɔɔ maam sɔ durnya naa do no ɔ. ^{XVIII} Dabɔɔ ba ñɔare no ɔ y. Bi ñɔare paan... i lam nyibəə

ra. Bala, nyibəə ɪ kan booti fɪryɪɾe kɪ. Bɪ, ɡɔaa k'a nɪ nyi bare, ɲɔare paan... b'a nɔ ɔ y.

^{XIX} Kɔ wɔɔ nɪ, wɔɔ ɪ kɔ ɲɔam, bala, Woso ɪ lɛɛ ka an wɔɔ ɲɔa. ^{XX} Kɔ ɡɔaa a hɪ a ɔ: «Mɔɔ ɪ Woso ɲɔam», an bɔkare, an sɔ a danyɪ m, ɲɔaarzaa m. Sɪra m, ɡɔaa k'a bɪr a danyɪ k'a n'a yɪm bɪ ɲɔare, a b'a dam ma, an Woso k'a bɪr a yɪm bɪ ɲɔa y. ^{XXI} Ba lɛ kɔ Krista a ka wɔɔ ɔ bɪ n na: ɡɔaa k'a nɪ Woso ɲɔam, k'an a danyɪ ɲɔa sɔ.

V

Kasetɪ kɔ Woso a ka

^I ɡɔaa nɪɲɲə haay k'a sɪra ka a ɔ, Yeezuu bɪ Krista m, Woso nyɪ m. ɡɔaa nɪɲɲə haay k'a Zɪ ɲɔa, a a Nyɪ ɲɔa sɔ. ^{II} Hɔ k'a n'a hɪnkare a ɔ, wɔɔ Woso nyɪnɔ ɲɔa bɪ ba n nɪ: Kɔ wɔɔ Woso ɲɔa, ɔ nɪ zure a lɛɔ ɔ. ^{III} Ba wɔɔ ɲɔare kan Woso kɪ bɪ n na: Kɔ wɔɔ n a lɛɔ si. B'a lɛɔ wɔɔ, mɔr gorezaa bɛɛ y. ^{IV} Bala, ɡɔaa haay kɔ Woso y'a yɪ bɪ bɔr durnya ra. Hɔ k'a bɔr durnya ra bɪ, wɔɔ sɪrakare m. ^V Nka ɪ bɔr durnya ra? Kɔ bɪ m, ɡɔaa k'a sɪra ka, a ɔ, Yeezuu bɪ, Woso Nyɪ m.

^{VI} Yeezuu Krista ɪ bɔr durnya ɔ, an a hɪnka hɪ m kan ma kɪ. Hɪ bɛɛ m bala y, hɪ m kan ma kɪ. Bɪ, Sent-ɛspri n'a kasetɪ kam, bala, Sent-ɛspri m sɪra. ^{VII} ɲ kaako, ɲ n'a kasetɪ kare: ^{VIII} Sent-ɛspri, hɪ kan ma kɪ. Bɪ ɲ kaako rɔ wɔɔ kasetɪ deem ɲ n'a kare. ^{IX} Kɔ wɔɔ ɪ ɡɔɔɔ kasetɪ sire, Woso kasetɪ bɪ ɡɔtabaa lɛ da. Ba Woso kasetɪ bɪ n na: A kasetɪ ka a Nyɪ b'ɔ. ^X ɡɔaa k'a sɪra ka Woso Nyɪ b'ɔ, a ɪ kasetɪ naa do m a heer ɔ. ɡɔaa k'a n sɪra ka Woso ɔ bɪ, Woso ba an nawɔm ɲɔaarzaa. K'a n sɪra ka kasetɪ kɔ Woso a ka a Nyɪ b'ɔ bɪ minto. ^{XI} Ba kasetɪ bɪ n na: Woso mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ ka wɔɔ ɔ, bɪ mɪsɪrbaa bɪ do ɪ Nyɪ bɪ zɪ. ^{XII} ɡɔaa k'a nɪ kan Nyɪ bɪ kɪ, a ɪ mɪsɪrbaa m. ɡɔaa k'a ba kan Woso Nyɪ bɪ kɪ, a ba mɪsɪrbaa bɪ do nɪ y.

Mɪsɪrbaa k'a bɪr nyam bɪ dɔre

^{XIII} Naa haay ɡɔrsɪra ba mɔɔ ɔ awɔɔ ma, awɔɔ k'a nɪ sɪra kam Woso Nyɪ b'ɔ bɪ, k'awɔɔ n a dɔ a ɔ, a ɪ mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ m. ^{XIV} Hɔ k'a nɪ wɔɔ heer bam kookoo Woso zɪ bɪ ba n nɪ: Kɔ wɔɔ hɔ nɪɲɲə yɛ han an zu a hɔɔnhɔ ɔ, a y'a tɔr kam wɔɔ ma. ^{XV} Bɪ kɔ wɔɔ dɔ, ɔ ɔ, kɔ bɔ wɔɔ yɛ han a y'a tɔr kam wɔɔ ma bɪ, wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, wɔɔ ɪ hɔ kɔ wɔɔ yɛ bɪ m.

^{XVI} Kɔ ɡɔaa a danyɪ yɪ, an nɪ mimbɔnyaa bare, mimbɔnyaa bɪ do bɪr tam zɛ bɪnce ɔ, k'an yaa da. Woso mɪsɪrbaa kan ɔ, kɔ mimbɔnyaa bɪ do bɪr tam zɛ bɪnce ɔ paan... y. Bala, mimbɔnyaa ta ɔ, an nɪ tam zɛ bɪnce ɔ. Mimbɔnyaa bɪ do minto bɛɛ mɔɔ ɔ, a yaa da y. ^{XVII} Zibəə bɔnyaa haay bɪ, mimbɔnyaa m. Bɪ, mimbɔnyaa haay bɛɛ nɪ tam zɛ bɪnce ɔ y. ^{XVIII} Wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, ɡɔaa nɪɲɲə haay kɔ Woso a yɪ bɪ bɪr mimbɔnyaa bam dɔntɔ y. Bala, Woso Nyɪ b'ɪ dɔm ma, *Bɔnyaabarezaa bɪr heer bam ma y. ^{XIX} Wɔɔ dɔ wɔɔ ɔ, Woso ɡɔɔɔ m wɔɔ m, bɪ durnya haay jilli ɪ *Bɔnyaabarezaa wɔ ɔ. ^{XX} Bɪ wɔɔ dɔ sɔ wɔɔ ɔ, Woso Nyɪ bɪr, an bɪ wɔɔ hɔɔn gu, k'ɔ Woso paan... bɪ dɔ. Bɪ Woso paan... Nyɪ Yeezuu Krista nɔ wɔɔ n ta ɔ. A m Woso paan..., a m mɪsɪrbaa k'a nyare ba ɔ bɪ. ^{XXI} M nyɪnɔ ɲɔarerɔ, a b'a ka a *wosobaawɔnnɔ wɔɔ da ɔ y.

Ci huya hɔ kɔ ZAAN a ba

Ci huya hɔ kɔ Zaan a ba bi

gasɔɔre

Zaan k'a n'a hire a miɲɲa ma Gɔaagusire ci bi nɔ ɔ b' i ci huya hɔ naa do ba, an a nyɔɔ lɔ kɔ Woso a bɔ ɔ kan a nyɛnɔ ki ma, a i yire i ɔ, kɔ deem kristagɔɔɔ sokoma m. K'a η dɔndɔ kɔ η ni kɔ ηɔa, kɔ η ni dundo a zi kan ηɔaarhɔdɔndare zanno ki sɔ.

Gasɔɔre

^I Mɔɔ, *Gɔaagusire, mɔɔ i ci naa do nyɔɔ lɔ kɔ Woso a bɔ ɔ bi ma kan a nyɛnɔ ki, mɔɔ ni η ηɔam paan.... Mɔɔ bɛɛ bala y, bi mɔɔ kan gɔɔɔ haay kɔ η sira dɔ rɔ wɔɔ ki sɔ. ^{II} Sira i kan wɔɔ ki, b'a nyɛntam kan wɔɔ ki dɔmum k'a nyare ba ɔ bi nɔ ɔ. ^{III} Wɔɔ Zɪ Woso kan Yeezuu Krista, Woso Nyɪ bi ki barka nyɛntam kan wɔɔ ki, kan a cicirzere ki, a laafu ki, sira kan ηɔare ki nɔ ɔ.

Danyɛnɔ ηɔare

^{IV} Mɔɔ heernyɔɔ guta yi, kɔ mɔɔ i nyɛnɔ gɔsɛnɔ yi, ηn'i tam sira zaa ra, amba le kɔ wɔɔ Zɪ Woso a ka wɔɔ ɔ bi m. ^V Naa ma keere bi, lɔ, mɔɔ y'a yere ɪbu han, ɔ kɔ ηɔa. Mɔɔ bir le daa gɔrsira bare ɪbu ma y, le kɔ wɔɔ yi halli a sɛɲɲɪda ɔ bi m. ^{VI} Ba ηɔare n na: k'ɔ ta a lɛrɔ wɔɔ zaa bi ra. Le naa do awɔɔ nyɛnta a ma a sɛɲɲɪda ɔ, k'awɔɔ n ηɔare zaa bi sa. ^{VII} Bala, braba gɔɔɔ m zanno a kɛrgu durnya ra. N bir kaseti kare η ɔ, Yeezuu Krista a ba gɔaa y. Gɔaa k'a ni naa bam bi, ηɔaarzaa m, Krista jum m. ^{VIII} K'a dundo a zi, a b'a ka awɔɔ zibɛɛ bi nyɔɔɔɔ bi n nyaam y, bi k'a ganwɔre haay k'an ta ɔ yi. ^{IX} Gɔaa haay k'a bir gɔɔtam Krista hɔdɔndare nɔ ɔ, an n'a hɔɔnhɔ zum la bi, a zaa ba kan Woso ki y. Gɔaa k'a gɔɔta a nɔ ɔ, a i kan wɔɔ Zɪ Woso ki, a Nyɪ ki. ^X Kɔ gɔaa bɔr awɔɔ zi, b'a ba hɔdɔndare naa do nɔ ɔ, a b'a si a har ɔ y, a b'a nyaasi ka y. ^{XI} Bi gɔaa k'a nyaasi ka, a ze a ɔ kɔ ra kan ki a mimbɔnyaarɔ nɔ ɔ. ^{XII} Minno ta ɔ guta mɔɔ ni η ci bare awɔɔ ma, bi mɔɔ n a ηɔa kɔ m η ba, ci m kan gar hi ki ni y. A ηɔa mɔɔ ɔ kɔ m bɔr awɔɔ zi, kɔ m bi meer ba, m le m kan awɔɔ ki, kɔ wɔɔ heernyɔɔ n yi guta paan.... ^{XIII} I danlɔ kɔ Woso a bɔ ɔ sɔ bi nyɛnɔ i yaa dare ɪbu m.

Ci kaaku ho ku ZAAN a ba

Ci kaaku ho ku Zaan a ba bi

gasore

Ci kaaku ho naa do ba Zaan o a gaaasiba paan... ku n n'a birm Gayus ma. Nyinta b'u kristagoo leezaa ku niñe o, a zibee m muña kan kristagoo woo ki. Zaan n'a le boñ o, an a dondom so k'an dundo a zi kan Diyotrefes ki, bi zibee bi zore y.

Gasore

^I Moo, *Gaaagusire, moo i ci naa do nyoo m noarezaa paan... Gayus ma. ^{II} M gaaasiba muña, moo y'a yem Woso han k'ibu n bir muña ho haay no o, k'ibu laafu bi n bir muña, amba i nyi ho bi m. ^{III} Moo heer yi nyinta gota, bala, danyino bor naa o, hn'ibu muraaba kaseti kare, ñ o, ibu i tam sira no o. Bi denter m, ibu i tam sira no o. ^{IV} Moo heernyoo gota k'a le da haay bi, ku moo ma, ñ o, moo nyino woo i tam sira no o bi m. ^V M gaaasiba muña, ibu hobaa muña kan danyino woo ki, baa kan saanaro woo ki so bi, sirakare zibee m. ^{VI} N y'ibu muñabaa kaseti ka Krista gooo taa. K'ibu i da ñ han amba Woso hoonho m, ñ zaa sare minto bi, a muña gota. ^{VII} Krista to minto y'a ka, ñu wuti, ñ'u tam, bi ñ n hoñ si gooo ku ñ n Krista do ro woo zi y. ^{VIII} Bi woo, woo o ga m, o daahan ka gooo woo duro o, k'o o da ma, o zi ba kan ku sira to ma.

Diyotrefes koroma kan Demetrus sirabaa ki

^{IX} Moo ci ba Krista gooo woo ma. Bi, Diyotrefes k'a nu leezaabaa noam ñ barla bi, a bir yem moo ho ma y. ^X Bi, ku moo bi bor, moo bom ho niñe k'a a ba moo m haay kan a meerbaa bonyaa ki bi m. Bi, a n a ba naa n a bo y. A le baa k'a danyino woo si so y, gooo ku ñ le n taa k'a ñ si ro woo a y'a tare ñ nu tolle, an nu ñ bom Krista gooo woo barla. ^{XI} M gaaasiba muña, i bi gaa k'a bonyaa ba tar sa y, gaa k'a muña ba tar sa. Gaa k'a n'a muña bare, Woso gaa m, gaa k'a n'a bonyaa bare, a n Woso yi y. ^{XII} Ku Demetrus nu, gaa haay y'a kaseti muña kare. Sira muña y'a kaseti kam. Woo y'a kaseti kam, b'ibu do, i o, woo kaseti bi, sira m.

Leersore

^{XIII} Minno ta o gota, moo n a noa ku m ñ ci ba ibu ma, bi moo le baa ku m ñ ba gorsirabareho m kan gar hi ki nu y. ^{XIV} A noa moo o, ku m b'i yi domum niñe o, k'o soora ba kan ku ki. ^{XV} Ku laafu n bir kan ibu ki! Gaaasiboo woo i yaa dare ibu m, k'u yaa da gaaasiboo woo m, gaa biyee m.

Ci kɔ ZIIDI a ba

Ci kɔ Ziidi a ba bi

gasɔɔre

Ziidi bi, Yeezuu danzaa m, a ɪ ci bi ba. K'a n'a hire a ma Zakkɪ danyɪ bi tɔ ma m, wɔɔ ɔ Yeezuu danzaa m.

Ci bi ba a ɔ, kristagɔɔɔ haay ma. Hɔ k'a n'a dɪndam ci b'ɔ bi a yo k'a bir hɔdeem kan Pɪyɛɛr ci hɪya hɔ bi mim kɪ. Nɔaarhɔdɪndarezano wɔɔ, a ɔ, k'a η da jum ɔ. A n n'a hum kristagɔɔɔ wɔɔ m, kɔ η nɪ jum kɔɔkɔɔ sɪra hɔdɪndare bi nɔ ɔ.

A ɪ makrarɔ sam biisi minno ma k'a hɪnka a ɔ, gɔɔɔ kɔ η sɪra mim ma, ηnɪ bɔkare η n zu ɔ rɔ wɔɔ, Woso zem bi η dɔdɔ ka.

Ziidi ɪ yaa dam kristagɔɔɔ wɔɔ m

^I Mɔɔ mɪnɪnɪ Ziidi m nɪ ci bi bam, Yeezuu Krista zibænyɪ m mɔɔ m, Zakkɪ dam m mɔɔ m sɔ. Ci bi ba mɔɔ nawɔre awɔɔ ma, awɔɔ kɔ Zɪ Woso a ηsɔ, an awɔɔ bir k'a yɪ a gɔɔɔ, an nɪ dɔre awɔɔ ma Yeezuu Krista tɔ ma rɔ wɔɔ.

^{II} Bi, kɔ Woso n a cɪcɪrzere kan a laaftɪ kɪ, a ηsɔare kɪ ka awɔɔ ɔ gɔta.

Woso ηsɔarhɔdɪndarezano wɔɔ dɔdɔ yarm

^{III} M gɔaasɪbɔɔ ηsɔare nɔ ɔ, mɔɔ ηsɔa gɔta kɔ m ci ba awɔɔ ma, kɔ m bɔmbɔre kɔ wɔɔ ɔ da kɔ ɔ, ɔ n ta m bi mim dɪnda. Bi, mɔɔ bi dɪga a, pakra m kɔ m ci bi ba awɔɔ ma dɪtaa, kɔ m a ye a han k'a zoo ba sɪrakare kɔ Woso a ka a gɔɔɔ wɔɔ ɔ gallem deem taan... dɔmum haay mɪnto bi tɔ ma. ^{IV} Bala, gɔɔɔ bɔnyaarɔ a da wɔɔ zi, Woso barka lemim bi η n'a nɔkom, k'a a da ma a mɪsɪrbaa ba a hɔɔnhɔ ma mɪmbɔnyaa bare nɔ ɔ, bɪsɪ ηn'a kam Yeezuu Krista ma, an bɔkare a mɪnɪnɪ y'a deem n sɔɔrezaa, a m wɔɔ Zuuba sɔ. Bi, Wosoci bi lɛɛ ka an gɔɔɔ nɔɔn duro dɔdɔyarɛ kɔ η n'a yɪm mim hɪ laaɔ.

^V Hɔ kɔ mɔɔ n'a ηsɔam kɔ m a hɪ keere naa, awɔɔ dɔ mɪnɪnɪ, bi, mɔɔ lɛ n taa kɔ m a tɔ da a nɔ ɔ. Zuuba k'a gɔɔɔ wɔɔ bɔmbɔ lombaa nɔ ɔ Eziptɪ kɔ ɔ bi, a a ya an so ra an gɔɔɔ kɔ η n ye ηnɪ sɪra ka ɔ rɔ wɔɔ zunze. ^{VI} Bi, maleɛkarɔ kɔ η y'a bɪncerɔ to, ηn'a zerga paɪnɪnɪ kɔ Woso a ka η ɔ bi rɛ rɔ wɔɔ, awɔɔ dɔ a ɔ, Woso brɔɔ da baɪnɪnɪ ɔ monsigɔ nɔ ɔ dɔmum haay mɪnto, k'a bi η dɔdɔ ka dɔdɔkare hinnɪ gɔta b'ɔ.

^{VII} Kɔ Sodɔm kan Gomɔɔr kɪ, kan kɔrɔ kɔ η nɪ η jɪr ma rɔ wɔɔ kɪ mim nɪ, awɔɔ dɔ sɔ. Kɔrɔ nɔɔn duro a mɪnɪnɪ sa, ηn'a ka dɪntɪm zibæro wɔɔ ɔ sɔ, ηn'ɪ jaandare k'an bɔnyaa maam-maam bam. Naa tɔ ma m, Woso n η dɔdɔ yar, ηn'ɪ sɛ k'a lihɪre ba ɔ fɪryɪre nɔ ɔ, η fɪryɪre bi, makra m sɔ, k'a gɔaa haay ze kɛbɛ.

^{VIII} Kan naa kɪ haay, gɔɔɔ kɔ η y'a da wɔɔ zi rɔ wɔɔ, a ba η nawɔre am kɔrɔ nɔɔn duro hɔ bi m. A hɔɔn η n'a dam mim danɪnadɔɔ ma, bi n'a kam ηn'ɪ jaan dam, η bir yem Zuuba ma y, maleɛkarɔ paɪnɪnɪnɪ ηn'ɪ η sunsɔ wɔm sɔ. ^{IX} A n bɔkare, Maleɛkarɔ haay cir Misɛl mɪnɪnɪ, bɔr k'a ɔ, an nɪ bɪsɪ kam kan Sɔtaana kɪ Moyiisi gɔr sare ma bi, a n ye an meerbaa bɔnyaa ba Sɔtaana ma y. A hɪ a ɔ bala, a ɔ: «Zuuba fɪr

kare i ma.» X Bi, gɔɔɔ nɔɔn duro, hɔ kɔ η n a dɔ bi ηn'a sɔnsɔ wɔm. Bɔ η y'a ɔ kɔ ɔ kan pɔohɔɔ ki, η ba hɔɔndare zore ni y, hɔ k'a bɔr η heer ɔ bi n'a bam, hɔ bi do bɔkare an ni nyaanle η ni. XI Kɔsi i kan η ki, bala, zu η y'a ɔ Kayen hɔbaa ɔ, zi bɔnyaa ηn'a bam k'a buso yi am Balam* hɔ bi m. A muηηɔɔ η n'a zarm, bala, η y'a da a nyaa ma kan Woso ki, amba Kooree a ba bi m. XII B'awɔɔ tɔr a so kɔ ma k'a hɔ bi danyɔbaa zekora nɔ ɔ bi, kɔ η y'awɔɔ barla nyannɔ m, nyannɔ ba η muηηɔɔ ni kan hɔ bi bi maam-maam ki y, a hɔɔn ηn'a dare a muηηɔɔ ma bala. Bɔ η y'a ɔ kɔ ɔ, kan warkɔ kɔ hinher n'a gaam, bi la bi bam bi ki. N bɔ kɔ ɔ sɔ kan gɔ k'a bir nyi dare y, baa a nyɔdare dɔmum ɔ, bɔ η y'a ɔ kɔ ɔ kan gɔrɔ kɔ η yi η wɔnwɔr ηni ginga fɔɔgaa rɔ ki. XIII Amba higɔta kurɔro tɔr a fur bɔ a rɛ bi, a nyannɔ zibæro wɔɔ kɔrgu η nawom lɛɛ ra maam sɔ. Bɔ η y'a ɔ kɔ ɔ kan monyaarɔ kɔ η n a taji dɔ rɔ ki, Woso n η to kɔ η ni gɔɔta monsigɔ gɔta maam-maam nɔ ɔ dɔmum haay.

XIV Adam yanηa tɔolema saanhɔnaza a Enok lɛɛ ka an gɔɔɔ nɔɔm mim hi laato hɔɔ, Woso lesinnɔsora meerbaa nɔ ɔ, a ɔ: «A ba n ni, Zuuba i zem kan maleekarɔ ki miliyon bam hɔka, XV k'a bi durnya jilli dɔdɔ ka. A gɔɔɔ kɔ η n Woso dɔ rɔ wɔɔ dɔdɔ yarm, η zibæ bɔnyaarɔ kɔ η yi η ba haay bisi ka Woso ma nɔ ɔ rɔ wɔɔ tɔ ma. A yi η dɔdɔ yarm sɔ meerbaarɔ bɔnyaarɔ kɔ bawosodɔrezannɔ nɔɔm η ba Woso ma rɔ wɔɔ tɔ ma.» XVI Gɔɔɔ nɔɔn duro nɔ bir nyɔɔm fɔɔga y, kukur ηn'a bam can, a mɔsɔrbaa bi ba η nawom a letaamarɔ bare nɔ ɔ bala. Muηηabusure meerbaarɔ ηn'i η bam, ηn'i bra bumbam gɔɔɔ m k'a hɔ yi.

Dɔndɔrerɔ kristagɔɔɔ wɔɔ tɔ ma

XVII B'awɔɔ, m gɔaasɔbɔɔ ηɔare nɔ ɔ, k'a meerbaarɔ kɔ wɔɔ Zuuba Yeezoo Krista zibæzannɔ wɔɔ lɛɛ ka ηni η ba kan awɔɔ ki rɔ wɔɔ tɔ da a nɔ ɔ. XVIII N y'a hi awɔɔ m, η ɔ: «Dɔmum jezannɔ ɔ, gɔɔɔ nyɔntaη ɔ, ηni bir yaa wɔre awɔɔ ma, ηni bir a mɔsɔrbaa bam a mesim letaamarɔ nɔ ɔ, bawosodɔre nɔ ɔ.» XIX Gɔɔɔ wɔɔ duro ni zem gɔngɔrerɔ m bi, durnya hɔɔndarerɔ y'a so η ɔ, η ba Woso Espri ni y. XX B'awɔɔ, m gɔaasɔbɔɔ, k'a gɔɔta a bir tam lɛɛ tee... a sɔrakare k'an muηηa an cem bi nɔ ɔ, k'a bir yaa dam *Sent-Espri paηηa nɔ ɔ. XXI K'a gɔɔta Woso ηɔare bi nɔ ɔ, a bir dɔm wɔɔ Zuuba Yeezoo Krista ma, an ni zem bi mɔsɔrbaa k'a nyare ba ɔ bi ka awɔɔ ɔ, a cicirzere nɔ ɔ.

XXII K'a bir gɔɔɔ kɔ η ni sunsum kam nɔ wɔɔ cicir zem. XXIII K'a η yɔ sɛ zaa ra, a η bumbɔ. Gɔsunnɔ n ta ɔ, k'a brɔɔ cicir zɛ, bi k'a dundo a zi kɔ η b'awɔɔ da a kurɔmarɔ wɔɔ nɔ ɔ y. K'a sɔ η zibæ bɔnyaarɔ wɔɔ m, bala, kɔ mimbɔnyaabɛnno ni η mi bi, η dintim ka a muηηɔɔ ma.

U ɔ lɛ bɔ Woso ɔ

XXIV-XXV Bi kɔ Woso k'an deem an ni wɔɔ yɔm wɔɔ Zuuba Yeezoo Krista tɔ ma bi n lebɔre yi. A a da ma, an a ka awɔɔ b'a dore y, an a ka sɔ, awɔɔ n bi jum a lɛɛ, bi, kurɔma si ba awɔɔ ma y, heernyɔɔ gɔta nɔ ɔ, a lebɔre nɔ ɔ. Bi k'a tɔ n lebɔre yi, kan gɔtabaa ki, paηηa ki, a y'a so hɔ haay ɔ. Biisi tee..., dutaa kan dɔmum haay ki nɔ ɔ. Amina.

* ☐:XI 1.11 K'a dɔga Hɔnkare Ci 2.14 bɔnce ɔ.

HUNKARE CI

Hunkare Ci bi

gasoorɛ

N y'a gungare n ɔ, Zaan kɔ Yeezuu karɔndanyi m an Yeezuu Krista lemim nyɩnta ci ba an ciro kaakɔrɔ wɔɔ ba b'i Hunkare Ci bi ba sɔ.

A ɪ gɔɔta Kristazibɛɛzanno buerehuɩyɔɔ wɔɔ barla an gusi. N n a nyasɔ Krista kaseti bi kare tɔ ma n nɩ ta m kɔ k'a nɩ hi bire ma n n'a birm Patmɔs ɔ b'ɔ. Woso n hɔ k'an ta ɔ an nɩ zem bi bɔr bi hunka m k'a n a da ci ɔ, an a nyɔɔ sɩrakɛnno sokɔmarɔ kɔ η nɩ fir yɩm Krista tɔ ma am a hɔ bi m nɔ wɔɔ ma, kɔ η nɩ gɔɔta ηnɩ jum kɔɔkɔɔ ηn'a tɔ ɔ, bala, kristagɔɔɔ kɔ η nɩ kɔrɔ kɔ Rɔm a ga m, an a sɔ ɔ η rɔ wɔɔ haay ɪ fir yɩm gɔta Krista tɔ ma. Nyɩnta Zaan ɔ Azii minɛɛr ɔ. Kristagɔɔɔ sokɔmarɔ k'a ci bi nyɔɔ η ma rɔ wɔɔ saanhɩna, nyɩnta η y'a ɔ kɔ bi do ɔ sɔ.

Ci bi, Krista k'a paŋŋa bɔr a junno ra an nɩ zem bi η da an a ka a sɩrakɛnno wɔɔ m menyɔɔ yɩ, ηnɩ cirbɛɛ bi kan a kɩ heernyɔɔ kan laafɩ kɩ nɔ ɔ bi mim an a dɩɔɔndam makrarɔ nɔ ɔ.

N n ci bi ba k'a nyibɛɛ da sɩrakɛnno wɔɔ ma y, bi k'a η heer yo durnya bi dɔmɩnno kɔsɩrɔ nɔ ɔ. Hunkare Ci bi makrarɔ wɔɔ, a da η nawom wɔɔ han kɔ Krista ze bi kan a mumbɔɔrɛ kɩ zibɛɛ bi nyɔɔɔɔ k'an ta ɔ her kan booti kɩ bi dɔ mɩŋŋa.

Gasoorɛ

^I Yeezuu Krista bi, Woso y'a ka ɔ, k'an hɔ k'a nɩ zem bi nyɩnta ɔ dɩtaa bi hunka a zibɛɛnyɩnɔ m. A malɛɛka a nyɔɔ k'an b'a hɩ a zibɛɛnyɩ Zaan m. ^{II} A n nɩ Woso lemim bi hire, an Yeezuu Krista kaseti ka kan hɔ haay k'a a yɩ bi kɩ. ^{III} Mimbirenyɩntazaa m gɔaa k'a nɩ karɩnda bam, kan gɔɔɔ kɔ η n'a tɔr kam wosolɛsinnɩsora meerbaa ma rɔ wɔɔ kɩ, ηn'ɩ zum hɔ kɔ η y'a gɔrsɩra ba b'ɔ. Bala, wakati b'a zɔ.

Yaadare kristagɔɔɔ kɔ η nɩ Azii ɔ

^{IV} Mɔɔ mɩŋŋa Zaan m nɩ gɔrsɩra naa do bam kristagɔɔɔ sokɔmarɔ saanhɩnarɔ kɔ η nɩ Azii kɔ ɔ rɔ wɔɔ ma:

K'a barka kan laafɩ kɩ yɩ, gɔaa k'an ta ɔ, an nyɩnta ɔ, an nɩ zem bi zi, kan espri saanhɩnarɔ kɔ η n a duu jɩr ɔ rɔ wɔɔ kɩ zi, ^V kan Yeezuu Krista, kasetizaa paan..., k'a lɛɛ ka an a mum bɔ ɔ gɛɛno bire ɔ, a m durnya cinno wɔɔ cir bi kɩ zi.

Bɔ nɩ wɔɔ ηsɔam, an wɔɔ mimbɔnyaarɔ sɔrgɔ a ma m, ^{VI} an a ka, wɔɔ n ɔ ba a cirbɛɛ mannɩbɛnno a Zɩ Woso zibɛɛ minto. A y'a ga lɛbɔɔrɛ m kan paŋŋa kɩ dɔmɩm k'a nyare ba ɔ. Amina!

^{VII} Ba n nɩ, a ɪ zem warkɔ nɔ ɔ, bi gɔaa haay y'a yɩm, baa gɔɔɔ kɔ η y'a ze rɔ wɔɔ y'a yɩm sɔ. Tara burɛ gɔɔɔ heerzarlɛ nyi kare a minto. In..., k'an yɩ maam!

^{VIII} Zuuba Woso a hɩ, a ɔ: Mɔɔ m lɛɛkarezaa, mɔɔ m jezaa. Mɔɔ n ta ɔ, m nyɩnta ɔ, m n nɩ nyɩntaŋ ɔ, hɔ haay Zuuba.

Zaan Gɔaanyɩ bi makra yɩ

^{IX} Mɔɔ mɩŋŋa Zaan, awɔɔ danyi awɔɔ zukuuzaa, firyɩrɛ, cirbɛɛ kan tontɔrɛ kɩ Yeezuu zuure nɔ ɔ, nyɩnta mɔɔ ɔ, m nɩ tara deem kɔ hi

bir ma, n n'a hum ma Patmos o, Woso lemim kan Krista kaseti kare ki minto. ^X *Sent-Espri zer moo ra Zuuba domum deem hinni o, moo n leer panjazaa ma m je o, i o, huure n n'a hem, an n'a hure, a o: ^{XI} Ho k'ibu n'a yim bi gorsira ba ci o, i nyoo kristagoo sokomaro saanhunaro woo ma: Efzezi o, Simurni o, Pergam o, Tyatur o, Sardi o, Filadelfi o, kan Lawodisee ki o.

^{XII} Moo n bo ko m diga goaa k'a ni meer bam kan moo ki bi ma. Bi ko moo m wusigə bi, moo sarma fitirero yi saanhuna. ^{XIII} Fitirero woo bire o bi, moo goaa yi, an bo ko o i o, Goaanyi m, an huu jintə da a ra, an sarma hosoos so a ci o. ^{XIV} A mim bi kan a minkə bi ki nyinta fu fititi i o, ser ka m, gee lajaa m, a munyaaro woo ni yire o, sewuro m. ^{XV} A ganno bo ko o kan zaan ko n y'a sor, an ni yom bi ki. A leer ni yire o hiro gutoo susur m, ^{XVI} an ni monyaa saanhuna m a bisi o. Kargu le huya ni bore a le o. A meer ni yore i o, woso ni gum kan panja ki. ^{XVII} Ku moo yi bi, moo m do a taa i o ga moo o. A n a bisi wo ka moo ra, an a hi, a o: I da bi bo o y, moo m leekarezaa, moo m jezaa, ^{XVIII} moo n misir. Moo nyinta, m ga, bi ba n ni, moo misir domum k'a nyare ba o no o, bi moo i ze celenyino m kan gəonoko ho ki. ^{XIX} Ho k'ibu yi bi gorsira ba, kan ho kan ta o ki, kan ho k'a ni zem bi bor bi ki. ^{XX} Ba monyaa saanhunaro k'ibu η yi moo bisi wo o kan sarma fitirero saanhunaro woo ki ji n na: Monyaa saanhunaro woo, kristagoo sokomaro saanhunaro woo maleekaro m. Fitirero saanhunaro woo kristagoo sokomaro saanhunaro woo m.

II

Lemim Efzezi kristagoo sokoma minto

^I Gorsira ba Efzezi kristagoo sokoma maleeka bi ma ncinaao:

Goaa k'an ta monyaa saanhunaro woo m a bisi o, an ni tam sarma fitire saanhunaro bire o, ^{II} bi y'a hi, a o: Moo ibu kore kan i tontore ki do, ibu bir yem gooo bonyaaro ma y. Ibu gooo ko η n'a hure a ma kristazibəezanno, bi kristazibəezanno beε ni η mi ro woo ka lee. Ibu bi η do nsoarzano. ^{III} Tontore ta ibu o: Ibu fir yi moo to ma, b'ibu n i bo i je ni y. ^{IV} Bi mim ko moo n ta m kan ibu ki bi, ibu wo saa i leekare nsoare kan moo ki bi ma. ^V Bince k'ibu nyinta o, i i bo o bi to da i no o. I i bo i taam k'i biisi zibəero woo boota. Ku n beε ni, moo zere ibu zi. Bi k'ibu n i bo i taam, moo y'ibu fitire bi sare a bince o. ^{VI} Ho niηə k'ibu n ta m bi, ibu nyi so Nikola gooo woo zibəero m, amba moo ho bi m.

^{VII} Goaa k'a le n taa, k'an ho ko Sent-Espri n'a hum kristagoo sokomaro woo m bi ma.

Damazaa bi, moo misirbaa go k'a ni arzana o nyi kan o an a bi.

Lemim Simurni kristagoo sokoma ma

^{VIII} Gorsira ba Simurni kristagoo sokoma maleeka bi ma ncinaao:

A m leekarezaa, a m jezaa. A nyinta an ga, an a bo an bor misirbaa no o, bi n ni meer naa do bare: ^{IX} Moo ibu fiyire do kan i nsoa ki. Bi arzakazaa n'ibu m, moo gooo ko η o zuforo n'a mi, ηni bokare zuforo beε ni η mi ro woo tozarle zibəə ko η ni ta m bi do, Sotaana sokomace ni η mi. ^X I bi nyi ba ho k'a n'a kam k'i fir yi bi ma y. Sotaana y'ibu gooo gosunno dum lonnoce o, k'a a ginga awoo ma, b'awoo fir yim

dòmum bu. Jum kòókòó k'an ta an ı zε ku. Mòó mısırbaa firgə kare ı Ő.

^{XI} Gŕaa k'a le n taa, k'an hɔ kŕ Sent-Ǝspri n'a hum kristagŕŕŕ sokomarŕ wŕŕ m bı ma.

Damazaa bı bı fir yım zε hıya hŕ ma fıga y.

Lemim Pergam kristagŕŕŕ sokoma ma

^{XII} Gŕsıra ba Pergam kristagŕŕŕ sokoma maleeka bı ma ncınaaŕ:

A n nı kargŕ le hıyazaa m bı nı meer naa do bare: ^{XIII} Mŕŕ bınce k'ıbu n ta ũ bı dŕ. Sŕtaana cirbæduu bınce m. İbu gŕŕta ı nı nyasom mŕŕ tŕ m, İbu n sira ka mŕŕ ũ to y, baa dŕmum nıŕŕŕ kŕ ũ mŕŕ kasetızaa paan... Antipas zε ũ gŕr awŕŕ zi bınce kŕ Sŕtaana n ta ũ b'ŕ. ^{XIV} Bı mŕŕ ı mim m kan İbu kı. Gŕŕŕ gŕŕsınnŕ y'awŕŕ bire ũ, ũŕı ye Balam* mim ma. A ı dŕndŕre bŕnyaa ka Balak ũ k'an İsrayel nyıno nyŕnnıyŕta kŕ ũ nı *wosobaawŕnnŕ manı sim sŕ kan jaandare do haay kı. ^{XV} İbu zi sŕ bı, gŕŕŕ gŕŕsınnŕ ta ũ, ũŕı ye Nikola gŕŕŕ hŕdındare ma. ^{XVI} Bı minto bı, ı bŕ ı taam, kŕ n bεe mŕŕ zere İbu zi dıtaa, m bı yar ba kan ũ kı, m le kargŕ bı m.

^{XVII} Gŕaa k'a le n taa, k'an hɔ kŕ Sent-Ǝspri n'a hum sokomarŕ wŕŕ m bı ma.

Damazaa bı, mŕŕ *mann k'a nyaakom da kan ũ, m jaa fu kŕ n tŕdaa gŕrsıra ba ma bı ka ũ. Gŕsı n tŕ bı do dŕ kŕ gŕaa k'a a si bı bεe y.

Lemim Tiyatur kristagŕŕŕ sokoma ma

^{XVIII} Gŕsıra ba Tiyatur kristagŕŕŕ sokoma maleeka bı ma ncınaaŕ:

Woso Nyı k'a mınyaarŕ bŕ kŕ ũ kan sewurŕ kı, a gannŕ m bŕ kŕ ũ kan zaantŕzaa kı bı nı meer naa do bare: ^{XIX} Mŕŕ İbu zıbæro, İbu ũŕare, ı srakare, ı zıbæŕ kan ı tontŕŕre kı dŕ. İ zıbæro k'ıbu ũ ba je ũ rŕ wŕŕ le da bıisi hŕŕ wŕŕ ra. ^{XX} Bı, mŕŕ heer bı nyınta kan İbu kı y. İbu k'ı ye Zezabel ma. Lŕ naa do n'a hıre a ma wosolesınnısorazaa, an nı mŕŕ zıbænyıno nyŕnnıyŕŕm, an nı hŕ dındare ũ nı kŕ ũ nı jaan da, kŕ ũ nı wosobaawŕnnŕ manı sim sŕ. ^{XXI} Mŕŕ toore ka ũ k'an a bŕ a taam, b'a le baa k'a a bŕ taam a jaandare nŕ ũ y. ^{XXII} Dıga! Mŕŕ y'a kare an wŕta yaaba m, an fir yı, a muno jaandŕnno wŕŕ maam sŕ, kŕ ũ n a bŕ a taam a zıbæro wŕŕ nŕ ũ y. ^{XXIII} Mŕŕ y'a nyıno wŕŕ zınzem. Bı kristagŕŕŕ sokomarŕ wŕŕ haay y'a dŕre ũ ũ: mŕŕ m gŕaa k'a gŕaa haay letaama dŕ kan a heer kı. Bı mŕŕ y'awŕŕ gŕaa bıyæŕ hŕ kan ũ, an a ga kŕ ũ kan a zaa zıbæŕ kı.

^{XXIV} B'awŕŕ gŕŕŕ k'a nı Tiyatur ũ, a gŕŕta a n ye hŕdındare naa do ma bı, awŕŕ n ye hŕ kŕ n'a hum ma Sŕtaana minno kŕ ũ y'a nyaakom da rŕ wŕŕ ma y, awŕŕ n a ka ma k'a ũ dŕ y. Maam bı mŕŕ bı m yare m mŕr gorezaa ka awŕŕ m la y. ^{XXV} Bı, k'a nyasŕ hŕ k'awŕŕ n ta m bı m bala kŕŕkŕŕ, k'an ta an mŕŕ zere dŕmum ku. ^{XXVI-XXVIII} Damazaa bı, gŕaa k'a nyasŕ mŕŕ zıbæŕ bı m an ta an a nyare ku, mŕŕ paŕŕa kŕ mŕŕ mıŕŕa a yı m Zı zi bı kan ũ: Mŕŕ y'a kare an a so do gŕta ũ, a y'a sore ũ ũ kŕsı-kŕsı, a yı ũ zŕre amba nı gedro zŕm bı m. Mŕŕ dŕmure monyaa kan ũ.

^{XXIX} Gŕaa k'a le n taa, k'an hɔ kŕ Sent-Ǝspri n'a hum kristagŕŕŕ sokomarŕ wŕŕ m bı ma.

* ı: **XIV** 2.14 K'a dıga 2 Pıyceer 2.15-16; Zıidi 11 bınce ũ.

III

Lemim Sardi kristagʊʊ sokoma

ma

^I Gʊrsira ba Sardi kristagʊʊ sokoma maleeka bi ma ncinaaʊ:

Gʊaa k'a ni Woso ɛspri saanhinarɔ m kan monyaa saanhinarɔ ki bi ni meer naa do bare: Mɔɔ ɪbu zibæero do, η y'a le bɔre ɪbu ʊ η ʊ, ɪ mɪsɪr, bala gɛr n'i mɪ. ^{II} I tɔ ʊ, ɪ b'a ka an gɔɔta an n'a ηsam k'a ga bi n a nyambɔr y, a mɪm bɔ ʊ. Bala, mɔɔ yɪ, ɪbu zibæ bi mɪηηabaa bi gɔta mɔɔ Woso mɪm ʊ y. ^{III} Hɔ k'ɪbu yɪ, ɪ ma sɔ bi tɔ da ɪ nɔ ʊ. Nyasɔ m k'i ɪ bɔ ɪ taam. K'ɪbu n dundo ɪ zi, mɔɔ zere am koor hɔ bi m. B'ɪbu bi wakati kɔ mɔɔ n ni zem bi daata ze ɪbu ra bi dɔre y. ^{IV} Bi kan bi ki, ɪbu gʊʊ gɔsɪnno ɪ Sardi ʊ, η n dintim ka a huuro ma y. N zɪm kɔ ʊ kan mɔɔ ki, huu furo n a ma, bala, η y'a ga m. ^V Damazaa bi, huu fu dure a ma ncinaaʊ, mɔɔ b'a tɔ bɔm mɪsɪrbaa ci b'ɔ y. Mɔɔ y'a kaseti kam m Zɪ kan a maleekarɔ ki taa, mɔɔ ʊ, mɔɔ gʊaa m.

^{VI} Gʊaa k'a le n taa, k'an hɔ kɔ Sent-ɛspri n'a hum kristagʊʊ sokomarɔ wɔɔ m bi ma.

Lemim Filadelfii kristagʊʊ sokoma ma

^{VII} Gʊrsira ba Filadelfii kristagʊʊ sokoma maleeka bi ma ncinaaʊ:

Gʊaa mɪηηa, sɪrazaa bi, k'a ni David celenyɪ m, an a gɔm bi gɔsɪ b'a dam ma a n a ta y, an n'a tam bi gɔsɪ b'a dam ma an a gɔ y bi ni meer bare, a ʊ: ^{VIII} Mɔɔ ɪbu zibæero do: Ba n ni, mɔɔ ce le gɔ, ɪ lee, bi gɔsɪ b'a dam ma an a ta y. ɪbu paηηa bi bi gɔta y, bi kan bi ki, ɪbu gɔɔta ɪ zu mɔɔ lemim ʊ, ɪbu n bɪsɪ ka mɔɔ tɔ ma y. ^{IX} Sotaana sokomace gʊʊ kɔ η ʊ, zɪfɔrɔ n'a mɪ rɔ wɔɔ, ηsaar ηn'a bare, zɪfɔrɔ beɛ n η mɪ y. Mɔɔ y'a kare, ηni bɔr, ηni bi kukurɔ ze ɪbu taa, bi ηn'a dɔm ma η ʊ, mɔɔ ɪbu ηsa. ^X Bala, ɪbu ɪ zɪm mɔɔ lemim ʊ kan tɔntɔre ki, mɔɔ dɔre ɪbu ma sɔ fɪryɪre k'a ni zem bi bɔr durnya jilli nɔ ʊ k'a bi durnyazannɔ makra ba bi dɔmɪm ʊ. ^{XI} Mɔɔ zem zɔɔ, nyasɔ hɔ k'ɪbu ta m bi m kɔɔkɔɔ, kɔ gɔsɪ b'ɪbu fɪrgɔ bi yɔ ɪ ni y. ^{XII} Damazaa bi, mɔɔ y'a bam mɔɔ Zɪ Wosoce bi sagɔ, a bi bɔm do fɪga y. Bi mɔɔ yɪ m Woso tɔ gʊrsira bam ma, kan mɔɔ Woso kɔ tɔ ki, Zerizalem daa k'a a to brama mɔɔ Woso zi an ni zerm bi ki, kan mɔɔ tɔ daa bi ki.

^{XIII} Gʊaa k'a le n taa, k'an hɔ kɔ Sent-ɛspri n'a hum kristagʊʊ sokomarɔ wɔɔ m bi ma.

Lemim Lawodisee kristagʊʊ sokoma ma

^{XIV} Gʊrsira ba Lawodisee kristagʊʊ sokoma maleeka bi ma ncinaaʊ:

Ba hɔ kɔ Amina, kasetɪzaa paan..., sɪrazaa, an a ze kɔ ra kan Woso ki hɔ haay dare sɪηηɪda ʊ bi n'a hum na: ^{XV} Mɔɔ ɪbu zibæero do. ɪbu bi nyɔɔre, b'ɪbu bi kaare y. A ηsa mɔɔ ʊ k'ɪbu n bir nyɔɔre gee kaare. ^{XVI} Bi k'ɪbu n zaarɔɔ, ɪbu bi nyɔɔre, b'ɪbu bi kaare bi, mɔɔ y'ɪbu bɔre m le. ^{XVII} Bala, ɪbu y'a hire, ɪ ʊ: Hɔnyɪzaa n'i mɪ, mɔɔ m ba hɔnyɪzaa, mɔɔ bɪr m kam hɔsɪ ma do y, bi k'ɪbu n a do ɪ ʊ, ɪ ɪ fir nɔ ʊ, cɪcɪr nɔ ʊ, ɪ m ηsazaa, ɪ m bɔs, ɪ m dɪgɪ bi. ^{XVIII} ɪbu dɔndɔ mɔɔ nawɔm k'i sarma kɔ η y'a sɔr bi si mɔɔ zi k'i ba hɔnyɪzaa, k'i huuro furo si, k'i du ɪ ma, k'i nyannɪ nyaakom da m. I hɔ sɪ ɪ tɔ ɪ mɪm la k'i ɪ da ma ɪ lee yɪ. ^{XIX} Gʊʊ haay kɔ mɔɔ ηsa rɔ wɔɔ, mɔɔ ni η bɔm zaa ʊ, m ni η hɔnhɔm. Ncɪnaaʊ bi, ɪ tɔ ʊ, k'i ɪ bɔ ɪ taam! ^{XX} Ba mɔɔ jɪm ce le ma, m n'a zem na. Kɔ gʊaa mɔɔ leer ma, an ce bi le gɔ, mɔɔ gasɪm zi. M hɔ

bí kan kí, an a bí kan mɔɔ kí. ^{XXI} Damazaa bí, mɔɔ y'a kare, an nyínta kan mɔɔ kí, m cirbæduu ra, amba mɔɔ m da ma sɔ, m ta m aa nyínta kan m Zí kí a cirbæduu ra bí m.

^{XXII} Gɔaa k'a lé n taa, k'an hɔ kɔ Sent-Espri n'a hum kristagɔɔ sokumarɔ wɔɔ m bí ma.

IV

Woso daɔre Arzana ɔ

^I Bí je ɔ bí, mɔɔ m ya m a yí cɛle n a gɔ brama, bí leer kɔ mɔɔ lé ka m a ma, an meer ba kan mɔɔ kí an bɔ kɔ ɔ kan huure leer kí b'a hí mɔɔ m, a ɔ:

Der naa ɔ, kɔ m hɔ k'a ní zem bí nyínta ɔ bí hínka í m.

^{II} Léem bí, Sent-Espri zer mɔɔ ra. Bí, mɔɔ duu yí brama b'ɔ, gɔaa ní nyíntam la. ^{III} Gɔaa k'a ní nyíntam la bí, bɔ a kɔ ɔ kan jaa kɔ n n'a birm zaspi, n n'a birm sardɔanni bí kí. Bramahɔwosɔre k'a bɔ kɔ ɔ kan jaa kɔ n n'a birm emerodí bí n bír duu bí ma. ^{IV} Duuro buhúra a yaa sí í bír duu bí ma, bí duuro wɔɔ duro burɔ ɔ, gɔɔɔgusinno buhúra a yaa sí í nyínta ɲ la, ɲní huuro furo du a ma, sarma firgɔro ní ɲ mim ma. ^V Brama nyakí ní bɔm duu bí nɔ ɔ kan leerlo kí, kan bramahænsire kí. Fiture saanhinarɔ ní cirbæduu bí jir ɔ, ɲn'í yɔm kan paɲɲa kí, brɔɔ m Woso espri saanhinarɔ wɔɔ. ^{VI} Duu bí léé bí, bɔ a kɔ ɔ, í ɔ, higota hí k'a ní yɔm pɛkɔ-pɛkɔ am kristal hɔ bí m bí m.

Hɔɔmɔsuro sí í bír duu bí ma. ɲ ní munyaarɔ m a mé ma jilli léé kan je kí. ^{VII} Léekare hɔmɔsir bí, bɔ a kɔ ɔ kan poozaa kí. A huya hɔ bí, bɔ a kɔ ɔ kan ɲsaapoo kí. A kaakɔ hɔ bí meer í bɔ kɔ ɔ kan gɔaa hɔ kí. A sí hɔ bí bɔ a kɔ ɔ kan caa gɔta k'a wer bí kí. ^{VIII} Hɔɔmɔsuro wɔɔ za sɔrdi-sɔrdi, munyaarɔ n bír ɲ ma jilli, kan ɲ nɔ ɔ kí. Sinuu ɔ kan a gunuu ɔ kí, a hí nawom ncínaaɔ bí ɲ bír a tore y, ɲ ɔ:

«Mɲɲa, Mɲɲa, Mɲɲa, Zuuba, Woso paɲɲa k'a jirɔ ba ɔ, a í nyínta ɔ, an ta ɔ, an ní zem bí.»

^{IX} Bí kɔ hɔɔmɔsuro wɔɔ bɔr ɲn'í laa lom ɲn'a lé bɔm bɔ ní nyíntam duu bí ra an mɔsir dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ b'ɔ, ɲn'a dan ɔ, ɲn'í yaa dam ní barka, ^X *gɔɔɔgusinno buhúra a yaa sí rɔ wɔɔ í kukurɔ zere bɔ ní nyíntam duu burɔ ɔ an mɔsir dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ bí taa, ɲn'a dan ɔ, ɲn'a firgɔro wɔɔ zom duu bí léé, ɲn'a híre, ɲ ɔ:

^{XI} «Zuuba wɔɔ Woso, ɔbú í ga lébɔre, daɔre kan paɲɲa kí m. Bala, ɔbú í hɔ haay da: ɔbú yí ɲ ɲsa, kɔ ɲ ní bír ta ɔ, bí y'a ka, í ɲ da.»

V

Ci kan sinnyɛem kí

^I Mɔɔ ci yí gɔaa k'a ní nyíntam duu bí ra bí bɔsɔ wɔ ɔ, n n a gɔrsira ba a nɔ ɔ kan a burɔ kí, n n a kɔsɔ kɔsɔre saanhína m. ^{II} Mɔɔ malɛka paɲɲazaa yí, an n'a hum kan paɲɲa kí, a ɔ:

Nka y'a ga m, an ci bí gɔ, an a kɔsɔrerɔ wɔɔ cincer?

^{III} Bí gɔaa ba ɔ an ní brama gɛɛ, tara burɔ ɔ gɛɛ, tara noom ɔ, an n'a dam ma, an ci bí gɔ, gɛɛ an díga a y. ^{IV} Bí, mɔɔ heer a zar kɔ n n gɔaa yí an a ga m an ci bí gɔ, gɛɛ, an díga a bí tɔ ma. ^V Gɔɔɔgusinno wɔɔ gɔaa deem n a hí mɔɔ m, a ɔ:

Í b'í heer zar y. Ba n ní, Ziida do poozaa k'an David yaɲɲa bí, k'a yí damazaa bí, an ní ci bí gɔm kan a kɔsɔrerɔ saanhinarɔ wɔɔ kí.

^{VI} Kεεεε bi, mɔɔ sinnɔyεem yi an jum, ɪ ɔ, a zε n y'a ɔ, duu bi bire ɔ, hɔɔmɪsɪrɔ wɔɔ kan gɔɔɔgusinno wɔɔ ki m bir ma. A munno saanhuna kan a mɪnyaarɔ ki saanhuna, η mɪnɪɪɔ n Woso espri saanhunarɔ k'a η nyɔɔ tara burɔ ɔ rɔ wɔɔ. ^{VII} A a zɔ k'a ci bi si bɔ nɪ nyɪntam duu bi burɔ ɔ bi bisɪ wɔ ɔ. ^{VIII} K'a ci bi si bi, hɔɔmɪsɪrɔ si rɔ wɔɔ kan gɔɔɔgusinno buhura yaa si rɔ wɔɔ ki kukurɔ zε sinnɔyεem bi taa. Gɔaa biyɔɔ nɪ kɔnnɪ m kan sarma laagarɔ ki, tidɔɔr nyisi nɪ η hunhan. Wosogɔɔɔ yaadare m. ^{IX} N nɪ laa daa lɔrɔ, η ɔ:

«Ibu y'i ga m ɪ ci bi si,
ɪ kɔsɪrɔ wɔɔ cincer,
bala, n y'ibu zε ibu n gɔɔɔ bombɔ do haay nɔ ɔ,
lemim biyɔɔ nɔ ɔ,
kɔrɔ y'a hɔnhɔ ki nɔ ɔ,
tara y'a hɔnhɔ ɪ ma bi m,
ɪ η ka Woso ɔ.

^X Ibu η ba cinno,
mannɔbɔnno wɔɔ Woso minto,
bi η cirbɔɔ bɪm tara burɔ ɔ.»

^{XI} Mɔɔ dɪga, m malɛkarɔ cir leer ma, η lɛ tisi-tisi kan tisi-tisi k'a lɛ ba ɔ y, ηnɪ bir duu bi ma kan hɔɔmɪsɪrɔ ki, gɔɔɔgusinno ki. ^{XII} N n a leer busu kan paɪɪa ki, ηn'a hɪrɔ, η ɔ:

«Sinnɔyεem kɔ η y'a zε b'a ga m an paɪɪa yi kan arzaka ki, mindɔrɔ ki, kan dama ki, daɔrɔ ki, cirbɔɔ ki, lɛbɔɔrɔ ki.»

^{XIII} Hɔɔdare haay k'a nɪ brama, an nɪ tara burɔ ɔ, tara noom ɔ kan hi burɔ ki hɔɔmɪsɪrɔ haay kɔ η nɪ ta η ɔ rɔ wɔɔ, mɔɔ ma ηn'a hɪrɔ, η ɔ:

«Bɔ nɪ duu burɔ ɔ kan sinnɔyεem bi ki m lɛbɔɔrɔ, daɔrɔ, cirbɔɔ kan paɪɪa ki yi dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ.»

^{XIV} Hɔɔmɪsɪrɔ siro wɔɔ n'a hɪrɔ, η ɔ: «Amina!» Gɔɔɔgusinno wɔɔ n kukurɔ zε, ηn'a daɪ ɔ.

VI

Lɛkare kɔsɪrɔ sɔrdɪrɔ wɔɔ hɔnhɔrɔ

^I Kɔ sinnɔyεem bi lɛkare kɔsɪrɔ bi hɔr saanhunarɔ wɔɔ bar la bi, mɔɔ yi, m a ma hɔɔmɪsɪrɔ siro wɔɔ lɛkarezaa bi hɔɔn si bramahɔɔnsire m, a ɔ: «Bɔr!» ^{II} Bi, mɔɔ sisi fu yi. Gɔaa k'a da ɔ bi n sa nyasɔ a wɔ ɔ. N n cirbɔɔ firgɔ ka ɔ, an ta k'a yaa yar ba, a ɪ dama m, b'a dama ym.

^{III} K'a kɔsɪrɔ hɪya hɔ bi hɔr bi, mɔɔ ma hɔmɪsɪr hɪya hɔ bi n hɔɔn si, a ɔ: «Bɔr!» ^{IV} Sisi vanta n a hunka piin...: N lɛ ka gɔaa k'a da ɔ b'ɔ k'an laafɪ bɔ durnya ɔ kɔ gɔɔɔ n bir kɔ zɪnzem, n kargo jintɔ ka ɔ sɔ.

^V K'a kɔsɪrɔ kaakɔ hɔ bi hɔr bi, mɔɔ ma, hɔmɪsɪr kaakɔ hɔ bi hɔɔn si, a ɔ: «Bɔr!» Bi, mɔɔ sisi kundɔ yi. Gɔaa k'a da ɔ bi nɪ hɔ kɔ n nɪ mɔr gore makra bam nɪ bi n'a wɔ ɔ. ^{VI} Bi, mɔɔ hɔ nɪɪɪɪ ma an bɔ kɔ ɔ kan leer ki hɔɔmɪsɪrɔ siro wɔɔ bire ɔ, an n'a hɪrɔ, a ɔ: «Yɪryaa makra ba deem, hindeem zibɔɔ busoo ma, naanyaa makra kaakɔ, hindeem zibɔɔ busoo ma. K'a gɔɔta nyɔɔ bi ma kan divɔn bi ki, ɪ b'i wɔ da ma y.»

^{VII} K'a kɔsɪrɔ si hɔ bi hɔr bi, mɔɔ ma hɔmɪsɪr si hɔ bi m hɔɔn si, a ɔ: «Bɔr!» ^{VIII} Bi, mɔɔ sisi vɔnnɔmɛzaa yi. Gɔaa k'a da ɔ bi bir n nawom «zε» gɔɔnɔkɔ n zu a jε ɔ. N paɪɪa ka η ɔ kɔ η n'a sɔ tara burɔ

zekumbir si kər bi deem ɔ, kɔ η nɪ ɡɔɔɔ zɪnze kargɔ m, nɔ m, yaaba bɔnyaa m kan poohɔɔ kɪ m.

^{IX} K'a kɔsɪrɛ soor hɔ bi hɔr bi, mɔɔ ɡɔɔɔ kɔ η yɪ η zɪnze Woso lemim kan kasɛtɪ kɔ η y'a ka bi minto rɔ wɔɔ nyiro yɪ, mannɪduu bi letaa. ^X N n'ɪ zee dam kan paŋŋa kɪ, η ɔ: «Zuuba muŋŋa, sɪrazaa, ɪbɪ maasɪrɛ bare an ta an dɔmum kara ku k'ɪ bɔkare ɪ dɔdɔ ka, ɪ wɔɔ ma bi zɪm bɔ durnyazanno ma?» ^{XI} N n huu fu ka η ɡɔaa biyɔɔ ɔ, n n a hɪ η nɪ, kɔ η n'a ya, ηnɪ bɔr a ma poore, k'an ta, an η zibɛəkɔɔnrɔ kan η danyɪnɔ kɔ η nɪ zɛm bi η zɪnze am η hɔ bi m nɔ wɔɔ lɛzerle dɔmum ku.

^{XII} Bɪ, k'a kɔsɪrɛ sɔrdɪ hɔ bi hɔr bi, mɔɔ taranyɪŋŋɛrɛ ɡɔta yɪ. Woso n a ba kundɛ ɪ ɔ pɛɛra kɔ n y'a ba hɔmɪsr ka kundɛ m, mom bi jilli n a ba ɪ ɔ ma m. ^{XIII} Monyaarɔ n sur tara ɔ, ɪ ɔ, hɪnhɛr gandaara ɪ soon jungɪr sur. ^{XIV} Brama n a ɡɔr ɪ ɔ, wɔtaa n y'a ɡɔr. Ciro haay kan tararɔ kɔ η nɪ hi bire ɔ rɔ wɔɔ kɪ n'a gaa a bɪncɛrɔ ɔ. ^{XV} Tara burɛ cinno, ɡɔɔɔ ɡɔtɔɔ, yarbɛnno cinno, arzakazanno kan paŋŋazanno kɪ, lɔnnɔ kan soamuŋŋaɔzanno kɪ, η haay, a nyaakom dɪnda ciyaarɔ kan cigɛəziro kɪ ɔ. ^{XVI} N n a hɪ ciro kan jaarɔ wɔɔ kɪ m, η ɔ: «K'a dɪnda wɔɔ ra, k'a wɔɔ nyaakom da laato ɡɔaa k'a nɪ nyɪntam cirbɛəduu burɛ ɔ bi meer ma, kan sinnyɛɛm bi nɔmaa kɪ. ^{XVII} Bala, η nɔmaa dɔmum ɡɔta ɪ bɔr, nka n n'a dam ma an bɔlɛ nɪ?»

VII

Ɔɔɔɔ kɔ η Woso makra yɪ rɔ wɔɔ

^I Bɪ jɛ ɔ bi, mɔɔ malɛkarɔ yɪ si, ηnɪ jum tara ɡɔrga si bi nɔ ɔ. N nɪ tara burɛ hɪnhɛr si bi nyasɔ, kɔ hɪnhɛr sɪ b'a da ma an hɔn tara burɛ ɔ, hɪɡɔta burɛ ɔ, ɡɛɛ ɡɔ deem taan... burɛ ɔ y. ^{II} Mɔɔ malɛka vanta yɪ, an a to dɔɡɔr ɔ, an Woso mɪsr bi hɔ makra sa a wɔ ɔ. A n a leer busu ɡɔta an a hɪ malɛkarɔ siro kɔ η nɪ paŋŋa m, ηn'a dam ma, ηn'a bɔnyaa ba tara kan hɪɡɔta kɪ m nɔ wɔɔ m, a ɔ: ^{III} «A bi hɔsɪ ba tara m kan hɪɡɔta kɪ, ɡɔrɔ wɔɔ kɪ m, kɔ wɔɔ n makra da wɔɔ Woso zibɛənyɪnɔ wɔɔ tusɛ ɔ y.» ^{IV} Bɪ, mɔɔ ɡɔɔɔ kɔ η Woso makra bi yɪ a tusɛ ma rɔ wɔɔ lɛ ma: N tisi-tisi zɔrɔ busi yaa si, ηnɪ makra bi yɪ, Israyɛl nyɪnɔ paryaa bueerehɪya bi nɔ ɔ. ^V Ziida paryaa ma, ɡɔaa tisi-tisi bueerehɪya, η makra bi nɔ η tusɛ ma. Rubɛn paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; Gaad paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; ^{VI} Asɛɛr paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; Nɛftalii paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; Manase paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; ^{VII} Sɪmunyɔn paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; Levii paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; Isakaar paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; ^{VIII} Zabɪlɔn paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; Zozɛf paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya; Benzamɛn paryaa ma, η tisi-tisi bueerehɪya, ηnɪ makra bi m a tusɛ ma.

Ɔɔɔɔ cir k'a lɛ ba ɔ

^{IX} Bɪ jɛ ɔ bi, mɔɔ ɡɔɔɔ cir ɡɔta yɪ, ɡɔaa b'a dam ma, an η lɛ sa y. Tara y'a hɔnhɔ, do y'a hɔnhɔ, kɔrɔ y'a hɔnhɔ, lemim y'a hɔnhɔ ɡɔɔɔ m. N n jum brama cirbɛəduu bi kan sinnyɛɛm bi kɪ taa, ηnɪ zaba huuro du a ma, ηn'ɪ bɛ lɛɛrɔ m a wɔ ɔ. ^X N n a leer busu brama, ηn'a hɪrɛ, η ɔ: «Bɔmbɔrɛ bi, a to a ɔ wɔɔ Woso k'a nɪ nyɪntam cirbɛəduu ra kan sinnyɛɛm bi kɪ zil!» ^{XI} Malɛkarɔ haay kɔ η y'a zɛ kɔ ra ηnɪ bɪr cirbɛəduu bi ma rɔ wɔɔ kan ɡɔɔɔɡusɪnno wɔɔ kɪ, hɔmɪsr siro wɔɔ kɪ

kukurə zε ηn'a meer ku tara ma duu bi lε σ, ηn'ti Woso danj σ. ^{XII} Nj n'a hure, η σ: «Amina! Wɔɔ Woso n daure yi kan lεbɔure ki, mindɔre, barka yaa, cirbæ kan panja ki yi dɔɔraa k'a nyare ba σ nɔ σ. Amina!»

^{XIII} Gɔɔɔgusinno wɔɔ gɔaa deem meerbaa sa, an a hi mɔɔ m, a σ: Gɔɔɔ nɔɔn duro kɔ η zaba furo du a ma rɔ wɔɔ, nkɔɔ ni? A to η y'a σ ka?

^{XIV} Mɔɔ n a nyi bɔ nɔ, mɔɔ σ: Mɔɔ Zuuba, ɪbi y'a dɔ! A n a hi mɔɔ m, a σ: Bɔ η y'a σ fir gɔta bi nɔ σ. A huuro wɔɔ sorgɔ η y'a σ, sinnyεem ma bi nɔ σ, η fu n bɔ. ^{XV} Bi minto y'a ka, ηn'ti junum Woso cirbæduu bi lε σ, ηn'ti daure zi bam sinuu σ kan a gunuu σ ki a cε σ b'σ. Bi, bɔ ni nyintam a cirbæduu bi ra bi dɔre η ma. ^{XVI} Nɔ bi η zem dɔ, mɪsɪ bi η nyasum dɔ y, wosogure kan sunsεem ki bi nare η ma dɔ y. ^{XVII} Bala, sinnyεem k'a ni junum cirbæduu bi bure σ bi n ni yɪre η dundor. A kare η lεε, an ta η ni mɪsɪbaa himinyaarɔ bunce σ. Bi Woso yi η nyifeer do haay gɔngum ma.

VIII

Kɔsɪre saanhuna hɔ hɔrle

^I Kɔ sinnyεem bi kɔsɪre saanhuna hɔ bi hɔr bi, lεε zε sɪ... brama σ, an ta, an miniti bukærku ku. ^{II} Bi, mɔɔ malɛeka saanhunarɔ kɔ η ni Woso taa rɔ wɔɔ yi. Nj n huurero gɔtɔɔ ka η σ saanhuna.

^{III} Malɛeka vanta n bɔr an bi jum mannɪjaa bi lε σ. A n tidæar nyisi laaga kɔ n y'a ba sarma m bi sa a wɔ σ, n n tidærlo ka σ gɔta k'an a zε kɔ ra kan wosogɔɔɔ wɔɔ haay yaadarerɔ ki k'a ni η ka Woso σ sarma mannɪjaa k'a ni cirbæduu bi lε σ bi bure σ. ^{IV} Tidæar sinjɔ bi n a to malɛeka bi wɔ σ kan wosogɔɔɔ wɔɔ yaa dare ki, an der an ta Woso taa. ^V Malɛeka bi n tidæar nyisi mɔr bi sa, an mannɪduu bi sε sa an a da σ, an a han, an a zo tara bure σ. Brahamænsirero, leerlo ki, brama nyaki kan taranyiɲjɔre ki nyinta σ.

Lεekare huurero sɔrdɪrɔ wɔɔ

^{VI} Malɛeka saanhunarɔ kɔ η ni huurero saanhunarɔ wɔɔ m bi, η y'a banka ka η hε.

^{VII} Lεekarezaa b'a huure bi hε: Lajaa kan sε ki an a war kɔ ma kan ma ki sur tara bure σ. Sε n tara bure zekumbir kaako bi deem sa kan tara buræ zekumbir kaako bi deem gɔrɔ ki, burbutur do haay ki.

^{VIII} Malɛeka hɪya hɔ bi n a huure bi hε: Hɔ m, an bɔ kɔ σ kan ci gɔta kɔ sε a sa, n n a nyɔɔta n a da higota σ ki. Higota bi zekumbir kaako bi deem a ba ma. ^{IX} Higota bi hɔɔmɪsɪrɔ wɔɔ zekumbir kaako bi deem nɔ n gɪnga, kɔɔlσσ gɔta-gotarɔ wɔɔ zekumbir kaako bi deem n a zar.

^X Malɛeka kaako hɔ bi n a huure bi hε: Monyaa gandaa n a to brama an a da an ni bure, ɪ σ sɛwurə m. A da a σ kɔyaarɔ zekumbir kaako bi deem kan himinyaarɔ wɔɔ ki ra. ^{XI} Monyaa bi do tɔ m «kɔsɪ-kɔsɪ». Hiro wɔɔ zekumbir kaako bi deem n a ba «kɔsɪ-kɔsɪ», gɔɔɔ n gɪnga gɔta hiro wɔɔ kɔ η y'a ba kɔsɪ-kɔsɪ minto.

^{XII} Malɛeka si hɔ bi n a huure bi hε: Wosogure zekumbir kaako bi deem kan mom zekumbir kaako bi deem ki, monyaarɔ zekumbir kaako bi deem ki n a ba monsigə. Sinuu zekumbir kaako bi deem n a ba monsigə, gunuu maam sɔ.

^{XIII} Mɔɔ n dɪga, m cɛda yɪ werle ma brama nɔyaa ɔ, m a ma, an n'a hum kan paɲɲa kɪ, a ɔ: «A yɪm kɔsɪ! A yɪm kɔsɪ! A yɪm kɔsɪ, tara burɛ ɔɔɔ wɔɔ ma huurero kɔ maleɛkarɔ kaakɔrɔ wɔɔ n nɪ zɛm k'a b'a hɛ bi minto.»

IX

^I Maleɛka soor hɔ bi n a huure bi hɛ: Mɔɔ n monyaa yɪ, an a to brama ɔ, an b'a da. N n yaa gandaa k'a nɔ tɛkka ba ɔ bi cɛlenyɪ ka ɔ. ^{II} A n yaa gandaa k'a nɔ tɛkka ba ɔ bi lɛ ɔ, siɲɲɛ n bɔ ɔ, ɪ ɔ, sɛ gandaa siɲɲɛ m. Siɲɲɛ bi n a ka woso kan hunher kɪ n a ba kundɛ. ^{III} Bɪsɪnɔ n bɔ siɲɲɛ bi do nɔ ɔ, ɲn'a kɛrgu tara burɛ ra. N n paɲɲa ka ɲ ɔ, am tara burɛ bɔɔrɔrɔ hɔ bi m. ^{IV} N n lɛ ka ɲ ɔ: Kɔ ɲ bi hɔsɪ ba tara burɛ bur nɪ, bi ɲ bi hɔsɪ ba ɔ m, gɛɛ hɔ k'a nɪ lɛɛ dam tara burɛ ɔ bi nɪ y. Bɪ kɔ ɲ n nyaa ba kan ɔɔɔ kɔ Woso makra ba ɲ tusɛ ɔ rɔ wɔɔ kɪ bala. ^V N zaa ka ɲ ɔ kɔ ɲ n fir ka ɔɔɔ wɔɔ ma mom soor tɔr, bi kɔ ɲ bi ɲ zɪnzɛ y. Bɪ fir kɔ ɲ n'a kam ɔɔɔ ma bi bɔ kɔ ɔ kan bɔɔrɔ k'a nɪ ɔɔaa hanm bi kɪ. ^{VI} Dɔmɪnnɔ wɔɔ duro ɔ bi, ɔɔɔ zɛ birm, bi ɲ b'a yurɛ y. N y'a ɲɔam k'a gɪnga, bi zɛ bi y'a sire ɲ lɛɛ.

^{VII} Bɪsɪnɔ wɔɔ duro bɔ ɲ y'a ɔ kɔ ɔ kan sisiro kɔ ɲ mɔr da ɲ ma k'a ta ɲ nɪ yar ɔ rɔ wɔɔ kɪ. N minno wɔɔ ra bi, a k'an naa ɪ ɔ, sarma firgɛro m. N meerɔ wɔɔ n bɔ kɔ ɔ kan ɔɔɔ hɔɔ kɪ. ^{VIII} N minkɛro n bɔ kɔ ɔ kan lannɔ hɔɔ kɪ, ɲ sɔrɔ n bɔ kɔ ɔ kan poozaa sɔrɔ kɪ. ^{IX} N cɪrɔ wɔɔ k'an naa ɪ ɔ, pɔyaa ɔɲɲɔro ɲ yɪ ɲ ka a ma, ɲ zarɔ wɔɔ bɔgɔr bi n bɔ kɔ ɔ kan sisiro terkɔrɔ kɔ ɲ bra si ɲn'ɪ tam yar ɔ rɔ wɔɔ bɔgɔr kɪ. ^X N monno wɔɔ n bɔ kɔ ɔ kan bɔɔrɔrɔ monno kɪ, ɲ karɔ n ta ɔ. N monno wɔɔ ɲ paɲɲa bi n ta ɔ, k'a fir ka ɔɔɔ ma mom soor tɔr. ^{XI} N cir bi m yaa gandaa k'a nɔ tɛkka ba ɔ maleɛka kɔ n n'a birm *ebree lemim m «Abadɔn», n n'a birm grekkɪ m «Apoliyɔn» bi m.

^{XII} Lɛɛkarɛ kɔsɪ bi cem: Ba kɔsɪ vantɔɔ hɪyɔɔ n nɪ zɛm k'a b'a nya ɔ na.

^{XIII} Maleɛka sɔrdɪ hɔ bi n a huure bi hɛ: Bɪ, mɔɔ leer ma an a to sarma manɲyaa kɔɔn siro k'a nɪ Woso lɛɛ bi zeezi. ^{XIV} A n n'a hum maleɛka sɔrdɪ hɔ k'a nɪ huure bi m bi m, a ɔ: «Bar zɛ maleɛkarɔ siro kɔ ɲ yɪ ɲ sur Efratɪ kɔ ɔta burɛ ɔ rɔ wɔɔ ma.» ^{XV} N n bar zɛ maleɛkarɔ siro kɔ ɲ y'a banka ɲn'ɪ dɔm wakatɪ, dɔmɪm, mom kan dɔɔraa kɪ minto, k'a bi zamaa zekumbir kaakɔ deem zɛ rɔ wɔɔ ma. ^{XVI} Bɪ, mɔɔ sisiro zannɔ wɔɔ le ma: N miliyɔn zɔɔhɪra. ^{XVII} Sirozanno kɔ ɲ y'a hunka mɔɔ m makra bi nɔ ɔ rɔ wɔɔ ba n nɪ: ɔɲɲɔro ɲ yɪ ɲ ka a ma, ɲnɪ bɔ kɔ ɔ kan sɛ kɪ, bɔrame kɪ, kidibirme kɪ. Sisiro wɔɔ minno wɔɔ n bɔ kɔ ɔ kan poozannɔ minno kɪ, sɛ n nɪ bɔrɛ ɲ lɛ ɔ kan siɲɲɛ kɪ, kidibir kɪ. ^{XVIII} Kɔsɪ kaakɔrɔ nɔɔm, sɛ, siɲɲɛ kan kidibir kɔ ɲ nɪ bɔrɛ ɲ lɛrɔ ɔ, ɔɔɔ zekumbir kaakɔ deem zɛ. ^{XIX} Bala, sisiro wɔɔ paɲɲa bi, ɲ lɛrɔ an ta ɔ kan ɲ monno kɪ sɔ. Kɔ sɪra nɪ, ɲ monno wɔɔ bɔ ɲ y'a ɔ kɔ ɔ kan minno kɪ, ɲ minno n tunta ɔ, bi n'a kare ɲn'a dam ma, ɲn'ɪ fir kam ɔɔɔ ma.

^{XX} Kɔ ɔɔɔ kɔ ɲ ɔɔɔtarɔ wɔɔ nɪ, ɔɔɔ kɔ ɲ n gɪnga firyɪrɛro nɔɔn duro nɔ ɔ rɔ wɔɔ, ɲ n a bɔ a taam ɲn'a wɔbɔmbɔ a zibɛero wɔɔ ɔ y. N ɔɔta, ɲn'ɪ zinɛro, *wosobaawɔnnɔ kɔ ɲ yɪ ɲ ba sarma m gɛɛ wanzur m, gɛɛ zaan m, gɛɛ jaa m, gɛɛ ɔ m, kɔ ɲ b'a dam ma, ɲnɪ lɛɛ yɪ, ɲnɪ mim ma, ɲnɪ ta rɔ wɔɔ dan ɔ y. ^{XXI} N n a bɔ a taam ɲn'a wɔbɔmbɔ a ɔzɛrɛ, a wɔkurerɔ, a jaandare kan a kombaarɔ wɔɔ kɪ ɔ y.

X

Malæka kan ci poore ki

^I Bi je ɔ bi, mɔɔ malæka paŋɗazaa deem yi, an a to brama, an ni zerm, warko n a kurə ɪ ɔ, huu m. Brama hɔwasoore n a bir a mim ma, a meer ni yire ɪ ɔ wosogure m. A ganno ni yire ɪ ɔ se y'a zaa da. ^{II} Ci poore n'a wɔ ɔ, an gɔ. A n a bisɪ gam to higota ra, an a jisa gam to tara ra. ^{III} A n zee gɔta da, an bɔ kɔ ɔ kan poozaa baadare ki. K'a zee bi da kan paŋɗa ki bi, bramahəənsire saanhunarɔ wɔɔ baa da. ^{IV} Kɔ bramahəənsire saanhunarɔ wɔɔ baa da bi, mɔɔ nyinta kɔ m a gɔrsira ba, mɔɔ leer ma an a to brama, an n'a hum mɔɔ m, a ɔ: Bramahəənsire saanhunarɔ wɔɔ leer nyaakom da, ɪ bi η da ci ɔ y.

^V Malæka kɔ mɔɔ nyinta m a yi, an ni junum higota kan tara ki burə ɔ bi, a a bisɪ wɔ busu brama, an a wer si ^{VI} k'an bɔ m misir doɔraa nyare ba ɔ bi nɔ ɔ, an brama da kan tara ki kan hɔɔ haay kɔ η ni η nɔ ɔ rɔ wɔɔ ki, an higota da kan hɔ k'a n'a nɔ ɔ bi ki m, a ɔ: Dɔmum dare ba ɔ do y. ^{VII} Dɔmum kɔ malæka saanhuna hɔ bi n n'a huure bi heɗ ɔ bi, Woso mim k'a nyaakom da bi kɔ yire, amba a hi a zibəənyɪnɔ lesinnisorazanno padare m bi m.

^{VIII} Leer kɔ mɔɔ ma an a to brama b'a ya an a hi mɔɔ m, a ɔ: Ta, ɪ ci kɔ n y'a gɔ malæka k'a ni junum higota burə ɔ kan tara ki wɔ ɔ bi si.

^{IX} Mɔɔ ni m zo malæka bi ma, m a ye han k'an ci poore bi ka m ɔ. A n a hi mɔɔ m, a ɔ: A si, ɪ sɔ. A nyintam kɔsi-kɔsi ɪbu nɔ ɔ. Bi, a nyintare am zɔɔn hɔ bi m ɪbu le ɔ.

^X Mɔɔ n ci poore bi si malæka bi wɔ ɔ, m a sɔ. Mɔɔ le ɔ bi a nyinta am zɔɔn hɔ bi m. Bi kɔ mɔɔ sɔ bi, mɔɔ nɔ a ba kɔsi-kɔsi.

^{XI} N n a hi mɔɔ m, n ɔ: A a ga m k'ɪbu n ɪ ya, ɪ Woso le si ɪ so ra kɔrɔ gɔta minto, tararɔ gɔta minto, lemim gɔta kan cinno gɔta ki minto.

XI

Kasetizanno huyɔɔ

^I Bi je ɔ bi, n n niigə gɔ ka mɔɔ ɔ, an bɔ kɔ ɔ kan hɔ makra bare gɔra ki, n n'a hi mɔɔ m, n ɔ: wuti, ɪ Wosoce bi makra ba kan mannijaa bi ki, k'ɪ gɔɔɔ kɔ η ni Woso dan ɔ b'ɔ rɔ wɔɔ le sa. ^{II} Bi kɔ Wosoce jeer bi ni, k'ɪ to maam, ɪ b'a makra ba y. Bala, a da n y'a ɔ dorɔ vantɔɔ kɔ η ni zem bi tɔntɔ tara muŋɗa bi ra mom busi a yaa huyɔ nɔ ɔ rɔ wɔɔ wɔ ɔ. ^{III} Bi mɔɔ y'a kam mɔɔ kasetizanno huyɔɔ wɔɔ m yɔrgɔrɔ huuro du a ma, ηni Woso le si ηni so ra dɔmum tisi kan a zɔɔhura a busɔrdi ki nɔ ɔ.

^{IV} Kasetizanno huyɔɔ wɔɔ, oliviye huyɔɔ wɔɔ m kan fitire cuntarahɔɔ huyɔɔ kɔ η ni junum durnya Zuuba taa rɔ wɔɔ ki m. ^V Kɔ gɔaa ɔ k'a bɔnyaa ba η ni, se n ni bɔre η le ɔ, an η junno wɔɔ bi. Denter, kɔ gɔaa ɔ k'a hɔ bɔnyaa ba η ni, a a ga m, k'an ga ncɪnaaɔ. ^{VI} Bala, η y'ɪ le m k'a brama ta, bi la b'a dam ma, an tokɔ η wosolesinnɪsora meerbaa dɔmum ɔ y. N y'a da ma, ηn'a ka hi n a lor ma. N y'a da ma ηn'a ka fir do haay n bɔr durnya ɔ, dɔmum kɔ η y'a ηɔa ma.

^{VII} Bi kɔ η kaseti bi ka ηn'a nya, honyaazaa k'a n'a tom yaa gandaa k'a nɔ tekka ba ɔ b'ɔ bi wutim yarm kan η ki, an bɔr η la, an η zɪnzɛ.

^{VIII} N gəəro wɔɔ gɔɔtam kɔ gɔta kɔ n n'a birm makra nɔ ɔ Sodɔm kan Ezipti ki bire ma. Buncɛ bi do n yi η Zuuba bi wɔ ɔ gɔdarkɔra ma bi.

^{IX} Kɔrɔ y'a honho, do y'a honho, lemim y'a honho, kan tararɔ y'a honho

kɪ zɛm bɪ dɪgɑ ɲ gəəro ma dɔmum kaakɔ kan a kur kɪ, bɪ, ɲ bɪ yɛɛ ɲ birle ma y. ^X Durnyazanno y'a heer nyɔɔɛ ɲ mim ma, ɲ nyuntam heer nyɔɔ nɔ ɔ, ɲ ganwɔɛ nyɔɔm kɔ ma, kɔ wosolesinnɪsorazanno hɪyɔɔ nɔɔn duro fir ka ɲ ma gɔta bɪ minto. ^{XI} Bɪ dɔmum kaakɔ kan a kur kɪ rɔ nɔɔn duro jɛ ɔ bɪ, Woso a ka mɪsrbaa hoonsi n gasɔ ɲ ɔ, ɲnɪ wuti, ɲnɪ junjum. Bɪ, nyibəə gɔta gasɔ gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ dɪgare ɲ ma rɔ wɔɔ ɔ. ^{XII} ɲ leer gɔta ma an a to brama, an n'a hɪɛ ɲ nɪ, a ɔ: «K'a der naa ɔ!» Bɪ ɲ der brama warkɔ nɔ ɔ, ɲ junno wɔɔ mɪm m. ^{XIII} Wakatɪ bɪ do ɔ bɪ, taranyɪɲjəre paɲɲazaa nyɪnta ɔ. Tara bɪ do nɔ ɔ, cɛ bu barla, cɛ deem wurgə haay, bɪ gɔaa tisi saanhɪna ɪ ɠɪngɑ tara bɪ nyɪɲjəre nɔ ɔ. Nyibəə gasɔ gɔɔɔ kɔ ɲ gɔɔta rɔ wɔɔ ɔ, ɲn'a lɛ bɔ brama Woso ɔ.

^{XIV} Kusɪ hɪyɑ hɔ bɪ cem. Ba «kusɪ» kaakɔ hɔ n nɪ zɛm lɛem na.

Huure saanhɪna hɔ

^{XV} Malɛɛka saanhɪna hɔ b'a huure bɪ hɛ: Leer gɔtɔɔ n a to brama, ɲn'a hɪɛ, ɲ ɔ: «Wɔɔ Zuuba Woso kan a Krista kɪ y'a so durnya cirbəə b'ɔ kɛɛɛ. A cirbəə bɪm dɔɔraa k'a nyare ba ɔ nɔ ɔ.» ^{XVI} Gɔɔɔgusɪnno buhɪra a yaa si rɔ kɔ ɲ nɪ Woso taa rɔ wɔɔ, ɲn'ɪ nyɪntare a cirbəəduuro ra rɔ wɔɔ kukurə zɛ, ɲn'a meer ku tara ma, ɲn'a dan ɔ, ^{XVII} ɲn'a hɪɛ, ɲ ɔ:

«Wɔɔ ɪ barka dare ɪbɪ m Zuuba Woso paɲɲa k'a jire ba ɔ, ɪbɪ n ta ɔ, ɪ nyɪnta ɔ. Bala, ɪbɪ ɪ paɲɲa gɔta hɪnka ɪ ɪ cirbəə cɪnta. ^{XVIII} Tara cɪnno wuti nɔmaa m, b'ɪbɪ nɔmaa ɪ bɔr. Gəəno dɔdɔkare dɔmum m naa, ɪbɪ zibəənyɪnɔ lesinnɪsorazanno ganwɔɛ yɪɛ dɔmum m naa, kan wosogɔɔɔ wɔɔ kɪ, gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ nyɪ bare ɪbɪ tɔm nɔ wɔɔ kɪ, gɔɔɔ poorero kan gɔɔɔ gɔtɔɔ kɪ. Gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ durnya zarm nɔ wɔɔ zɪnzɛɛ dɔmum m naa.»

^{XIX} Bɪ jɛ ɔ bɪ, Wosoɛ k'a nɪ arzana ɔ b'a gɔ, *gɔaasɪbabaa daka bɪ n a hɪnka Wosoɛ ɔ b'ɔ. Kɛɛɛ bɪ, brama nyakɪrɔ, leerlo kan bramahəənsirero kɪ, taranyɪɲjəre kɪ lajaa paɲɲazanno kɪ nyɪnta ɔ.

XII

Lɔ kan mɪnda gandaa kɪ

^I Makra gandaa a hɪnka brama. Lɔ m, an wosogure du a ma, mom n'a ganno taa, an monyaa buerehɪyɑ ku a mim ma, ɪ ɔ, firgə m. ^{II} A n nɪ jɪsɪ m, an nɪ zee dare a nyoosibare nɔbusu nɔ ɔ.

^{III} Makra vanta n a hɪnka brama. Mɪnda gandaara m bɔmbɔɛɛda yoyy... A mim saanhɪna, a munno bu, firgəro saanhɪna n a minno wɔɔ ma. ^{IV} A mom bɪ n brama monyaarɔ zekumbir kaakɔrɔ wɔɔ deem waa, an a sur tara ɔ. Mɪnda bɪ n a da lɔ k'a nɪ nyɪ yum bɪ lɛ ɔ, kɔ nyɪ bɪ bɪ bɔ k'a a da ma a mom. ^V Lɔ bɪ n nyɪ bɪ yɪ yar. A n n'a so tara burə kɔrɔ haay ɔ kusɪ-kusɪ. Bɪ, n y'a nyɪ bɪ busu, n n der m Woso zi a cirbəəduu bɪ jɪr ɔ. ^{VI} Kɛɛɛ bɪ, lɔ bɪ bra si an ta poohɔɔn ɔ. Poohɔɔn bɪ do Woso bɪncɛ banka ɔ a tɔ ma, kɔ n n'a tɔr ɔ dɔmum tisi zɔɔhɪra busɔrdɪ nɔ ɔ.

^{VII} Yar nyɪnta ɔ brama b'ɔ: Misel kan a malɛɛkarɔ kɪ yar ba kan mɪnda bɪ kɪ. Mɪnda bɪ kan a malɛɛkarɔ kɪ nɪ yar bam sɔ. ^{VIII} Bɪ, Misel kan a malɛɛkarɔ kɪ bɔr ɲ la. Mɪnda kan a malɛɛkarɔ kɪ ba bɪncɛ m brama dɔ y. ^{IX} N n mɪnda gɔta bɪ bra n n a da tara ɔ. A m mɪm gusire, n n'a birm minkagɔaarazaa gɛɛ Sɔtaana, a lɛ taa k'a hɪ, a ɔ, jum, a m nɪ

bra bam durnya haay m bi. N y'a bra n n a da tara o kan a malekaro ki.

^X Moo n leer panjaza ma brama, an n'a hure, a o: «Woo Woso bombore domum a ku. Woo Woso panja kan a cirbæo ki domum n a ku, a Krista panja domum a ku. Bala, bo ni mim kam woo danyino ra Woso taa sinuu o kan a gunuu o ki bi, n bi bra n n a da tara o: ^{XI} Bi woo danyino woo bor la sinnyem bi ma panja m, kan η mihjo kaseti kare ki m. Bala, η ye ηni kaanm a misirbaa m, ηni ye ze ma. ^{XII} Arzana kan a gooo ki k'a heer nyoo, tara kan higota ki kosu i kan awoo ki. Bala, Sotaana zer awoo zi nomaa n a heer o, bala, a a do a o, a domum n goota hosu y.»

^{XIII} Munda bi k'a bi digu a, η y'a bra ηn'a dam bi, a a da a ra, an ni lam lo k'a nyi yi yar bi ra. ^{XIV} Bi, n ceda za huyoo woo ka lo b'o kan wer an ta poohoon o bince ko n y'a ka o, k'an nyinta o ko n n'a tor o b'o doora kaako kan a kur ki no o, laato munda bi ma. ^{XV} Keere bi, munda bi hi bo a re gota am koyaa ho bi m, lo bi je o, k'an a gaa an cenim. ^{XVI} Tara n bor an b'a da lo bi han, an yar o, an koyaa ko munda b'a bo a re bi mom. ^{XVII} Munda bi k'a heer ni busum kan lo bi ki bi, a yar bi le bir kan lo bi yajho ko η goota ηn'i zum Woso lero o, ηni goota Yeezuu kaseti no o ro woo ki. ^{XVIII} A m bi, an goota higota nyintaa bi ra.

XIII

Hooturmao huyoo

^I Keere bi, moo hoturma yi an wuti an ni bom higota b'o. A minno bu, a mim saanhuna. A minno woo, firgero bu ni η la. A minno woo ra bi, Woso sunso to n ta η ma. ^{II} Hoturma ko moo yi bi, bo a ko o kan bonla ki. A ganno n bo ko o kan *ursi ganno ki, a le n bo ko o kan poozaa ho ki, munda bi n a panja ka o kan a cirbæo ki, le gota ki. ^{III} A minno woo deem ni yire i o, a sakoo n y'a o, k'an ga, b'a sakore maam-maam bi nyim bi nya. Durnya haay n a le bo o, ηni zu a je o. ^{IV} N η n munda bi da o, bala, a i panja ka hoturma b'o, ηn'a da o, η o: «Nka n'a makra bam kan hoturma bi ki? Nka y'a da ma, an zoo ba kan ki?»

^V N n a da meerbaa ma k'an a le bo a o, k'an Woso sunso wo. N le ka o k'an zi ba mom busi a yaa huya. ^{VI} A n a le go, an ni Woso sunso wore an n'a to kan a har bi ki sunso wore, kan gooo ko η ni arzana o ro woo ki. ^{VII} N le ka o k'an yar ba kan wosogoo woo ki, k'an bor η la. N panja ka o do y'a honho, ko y'a honho, lemim y'a honho kan tara y'a honho ki buræ o. ^{VIII} Ko durnya gooo haay n a da o kan gooo nihoo ko η n η to gorsira ba sinnyem ko n y'a ze bi misirbaa ci b'o hal durnya sijnida ma ro woo ki.

^{IX} «Gooa k'a le n taa bi k'an a ma! ^X Ko n y'a cinta ko goaa m ta lombaa o, ta an nawom lombaa o. Ko n y'a cinta ko kargo n goaa ze, kargo n n'a zem. Wosogoo tontore wakati m naa kan η sirakare ki.»

^{XI} Moo m ya, m hoturma vanta yi, an ni bom tara o. A minno huya, an bo ko o kan sinnyem minno ki. A n ni meer bare am munda bi ho bi m. ^{XII} A n ni leekare hoturma bi panja m haay, an ni zi bam leekare hoturma bi mum m. A n a ka durnya kan gooo ko η ni durnya no o ro woo ki ni leekare hoturma ko n y'a sakoo maam-maam, a nyi m n nya

bɪ daŋ ɔ. ^{XIII} A ɪ makrarɔ ɡɔta bam. A a ka sɛ n'a tom brama sɔ an nɪ zerm tara burɛ ɔ, ɡɔaa haay mɪm ɔ. ^{XIV} Bra an n'a bam tara burɛ ɡɔɔɔ m kan makrarɔ ɡɔtɔɔ kɔ n yɪ ŋ ka ɔ k'a nɪ ŋ ba lɛkare hɔturma bɪ mɪm ɔ rɔ wɔɔ kɪ. A a hɪ durnyazannɔ wɔɔ m, a ɔ, ŋnɪ hɔturma kɔ n y'a sakɔ kargɔ m, a nyim n nyɔɔ bɪ bɔkɔrɛ ba. ^{XV} N paŋŋa ka hɔturma hɪya hɔ b'ɔ k'an meeyaa ka hɔturma bɪ bɔkɔrɛ b'ɔ, k'a n'a da ma an meer ba sɔ. ɡɔaa haay k'a bɪr hɔturma bɪ bɔkɔrɛ bɪ daŋ ɔ bɪ, k'an a ka kɔ ŋ nɪ ŋ zɪnzɛ. ^{XVI} Hɔturma b'ɪ paŋŋa bam ɡɔɔɔ ma, ɡɔɔɔ poorero ɡɛɛ ɡɔɔɔ ɡɔtɔɔ, arzakazannɔ ɡɛɛ ŋɔazannɔ, soamɪŋŋaɔzannɔ ɡɛɛ lɔnnɔ, an nɪ ɡɔrsɪra bare ŋ bɪsɪ wɔ ma ɡɛɛ ŋ tusɛ ma. ^{XVII} ɡɔaa b'a dam ma an hɔ hɛɛ ɡɛɛ an hɔ si k'a ba hɔturma bɪ makra m, a tɔ ɡɛɛ a tɔ bɪ lɛsarenyɪ m a mɛ ma y.

^{XVIII} Mindɔrɛ bunce n naa: Bala, ɡɔaa k'a hɔɔn ta ɔ k'an lɛsarenyɪ kɔ hɔturma bɪ n ta m bɪ jɪ hɪ. ɡɔaa makra m lɛsarenyɪ bɪ m. Lɛsarenyɪ bɪ zɔrsɔddɪ busɔrdɪ yaa sɔrdɪ.

XIV

Sinnyɛem kan ɡɔɔɔ kɔ ŋ bombɔrɛ yɪ rɔ kɪ

^I Bɪ, mɔɔ m ya, m dɪga, m sinnyɛem bɪ yɪ, an jum *Siyɔn ci bɪ burɛ ɔ, ɡɔaa tisi-tisi zɔrɔ busɪ a yaa siro kɔ ŋ y'a tɔ kan a zɪ tɔ kɪ ɡɔrsɪra ba ŋ tusɛ ma rɔ wɔɔ nɪ kan kɪ. ^{II} Mɔɔ leer ma, an a tɔ brama an bɔ kɔ ɔ kan hɪɡɔtɔɔ susur bunce kɪ, an bɔ kɔ ɔ kan bramahɛənsire paŋŋazaa kɪ. Bɪ, leer kɔ mɔɔ ma bɪ, bɔ a kɔ ɔ kan kɔnnɪ zenno kɔ ŋ n'a kɔnnɪ zem nɔ laa leer kɪ. ^{III} N n'ɪ laa daa lɔrɛ cirbɛəduu kan hɔɔmɪsɪrɔ siro wɔɔ kɪ, ɡɔɔɔɡusinnɔ wɔɔ kɪ taa. Bɪ ɡɔaa ba ɔ, an b'a dam ma an laa bɪ do dɪnda kɔ ɡɔaa tisi-tisi zɔrɔ busɪ a yaa siro kɔ ŋ bombɔrɛ yɪ tara burɛ ɔ rɔ wɔɔ bɛɛ y.

^{IV} ɡɔɔɔ m, ŋ n a mɪŋŋɔɔ zar kan lannɔ kɪ y, ŋ n dintim zi ba kan lannɔ kɪ y. Zu ŋ nawom kɔ ɔ kan sinnyɛem bɪ kɪ bunce haay k'a nɪ taŋ ɔ b'ɔ. N bombɔrɛ yɪ ɡɔɔɔ bire ɔ, ŋnɪ lɛkare ɡɔɔɔ, n nɪ ŋ ka Woso ɔ kan sinnyɛem bɪ kɪ ɔ. ^V Nɔaar n nyɪnta ŋ lɛ ɔ y, bala, kɔrɔma ba ŋ ɡɔr zi y.

Malɛɛka kaakɔrɔ lemim

^{VI} Mɔɔ malɛɛka vanta yɪ an wer brama yaa ɔ, an nɪ lemim nyɪnta k'a nyarɛ ba ɔ bɪ m, k'a pa da ɡɔɔɔ kɔ ŋ nɪ tara burɛ ɔ rɔ wɔɔ m, tara y'a hɔnhɔ kɪ, do y'a hɔnhɔ kɪ, lemim y'a hɔnhɔ kɪ, kɔ y'a hɔnhɔ kɪ m. ^{VII} A n n'a hum leer paŋŋazaa m, a ɔ: «K'a nyi ba Woso m, k'a a lɛ bɔ ɔ, bala, a dɔdɔkare wakati a ku. K'a bɔ ɪ brama da kan tara kɪ, hɪɡɔta kan himinyaarɔ kɪ bɪ da ɔ!»

^{VIII} Malɛɛka vanta n zu lɛkarezaa bɪ jɛ ɔ, an n'a hɪrɛ, a ɔ: «A a da! A a da! *Babilɔnnɪ kɔ ɡɔta b'a da! A y'a ka tararɔ haay n a jaandare bɔnyaabaa dɪven bɪ mi!»

^{IX} Malɛɛka kaakɔ hɔ n zu malɛɛka hɪyɔɔ wɔɔ jɛ ɔ, an n'a hɪrɛ kan leer paŋŋazaa kɪ, a ɔ: «Kɔ ɡɔaa hɔturma bɪ bɔkɔrɛ bɪ da ɔ kan a mɪŋŋa kɪ, k'a a makra bɪ yɪ a tusɛ ma ɡɛɛ a wɔ ma, ^X a zaa Woso nɔmaa dɪven bɪ mire. A heerbusu dɪven paan..., dɪven k'a a tɔ nɔmaa laaga ɔ bɪ, a bɪ mim sɔ. B'a fɪryɪrɛ dɔm sɛ ɔ kan kidibir sɛ kɪ malɛɛkarɔ mɪŋŋɔɔ wɔɔ kan sinnyɛem bɪ kɪ mɪm ɔ. ^{XI} N fɪryɪrɛ sɛ sɪŋŋɛ bɪ derm dɔɔraa k'a nyarɛ ba ɔ nɔ ɔ. Bɪ, ɡɔɔɔ kɔ ŋ hɔturma bɪ da ɔ kan a

bokore bi ki, ηni ye a to makra ma ro woo bi menyoo yum sinuu o kan a gunuu o ki y.»

^{XII} Goo ko η ni zum Woso lero o, ηni sira ka Yeezuu o ro woo tontore domum n naa.

^{XIII} Moo leer ma brama, an n'a hure, a o: naa gorsira ba: «Mimbirenyuntazanno m gooo ko η gunga Zuuba zaa zuure no o ro woo m dutaa.» «Sent-Espri a hi, a o: sira m, ko η n a kore menyoo da. Bala, η zibæero mureηoo woo i zure η je o.»

Hodare durnya o

^{XIV} Moo m ya, m warko yi fu. Warko bi bure o bi, goaa ni nyuntam, an bo ko o kan goaa nyi ki. Sarma firge n'a mim ma, gore lezaa n'a wo o. ^{XV} Bi je o bi, maleeka vanta n bo Wosoce o b'o, an a leer busu, an a hi goaa k'a ni nyuntam warko bure o bi m, a o: «I gore bi sa, i ho dam, bala, hodare domum y'a ku. Bala, ho ma tara bure o.» ^{XVI} Gooa k'a ni warko bure o bi n a gore bi sa, an a nyoo tara bure o, an ho k'a ni tara bure o bi da.

^{XVII} Moo m ya, m maleeka deem yi, an bo Wosoce o arzana o. Guere lezaa n'a wo o so.

^{XVIII} Maleeka vanta n a ya, an bo mannijaa bi bince o. A panja n bor se ra. A n a leer busu kan panja ki an a hi maleeka k'a ni gore lezaa bi m, a o: «I gore lezaa bi nyoo, i tara bure diven go bi nyi bi no m. Bala, a nyi bi ma.» ^{XX} Maleeka bi n a gore bi sa, an a nyoo tara bure o, an tara bure diven go nyi bi no m, an a nyoo an a zar Woso nomaa mor gota o. ^{XX} N n tonto ra mor gota b'o ko bi toore ma. Ma n bo an der an b'a dam ma an sisi mom an a sarbir ku, an bra, an yar an a zo cilo zohra buneeho ma.

XV

Maleeka saanhunaro kan kurma kosiro ki

^I Moo m ya, m makra vanta yi brama gandaa o, a digama sira n ta o. Maleekaroo saanhunaro ni kosiro saanhuna m a wo o. Kosiro jezanno m, bala, broo ni Woso heerbusu bi zibæo nyamborle.

^{II} Moo m higota hi k'a ni yom peko-peko an bo ko o kan kristal ki yi, an a war ko ma kan se ki. Moo yi so gooo ko η bor hoturma bi ra kan a bokore bi ki, kan a to bi lesarenyi bi ki ra ro woo n jum higota hi k'a ni yom peko-peko am kristal ho bi m bi jur ma, ηn'i Woso konnuro m. ^{III} N n'i laa ko Moyiisi, Woso zibæonyi a lo bi lore, sinnyeem bi ho ki, η o:

«Zuuba Woso panja k'a jire ba o zaa, ubu zibæero woo gota, ηni mureηa paan..., ηn'a ga digama m. Tararo haay cir, ubu n'a bam haay bi turga, sira m so, Zuuba! ^{IV} Nka i bi nyi bare ubu to m, an a le bo o? Bala, ubu y'i deem n mureηa. Tararo haay zere ηni b'ubu da o. Bala, ubu dodorare b'a hinka.»

^V Bi je o bi, moo yi Wosoce ko goaasibabaa kaseti peerace bi n ta o bi n a go brama. ^{VI} Maleeka saanhunaro ko η ni ta kosi saanhuna ro woo n bo Wosoce o b'o. N n huu furo ko η ni yom no woo du a ma, ηni sarma hosoaro so a ci o. ^{VII} Hoomisuro siro woo deem n sarma laaga saanhunaro ka maleekaroo saanhunaro woo o, Woso k'an misir doraa k'a nyare ba o bi nomaa ni η hunhan. ^{VIII} Sinje n Wosoce bi han, Woso leboore kan a panja gota bi ki minto. Bi goaa b'a dam ma, an gaso

Wosoce b'ɔ kɔ kɔsi saanhɔnarɔ kɔ maleɛkarɔ saanhɔnarɔ wɔɔ bɔr η nɪ rɔ wɔɔ n nya y.

XVI

Laaga saanhɔnarɔ

^I Mɔɔ leer gɔta ma an a to Wosoce bi zeezi, an n'a hum maleɛka saanhɔnarɔ wɔɔ m, a ɔ: «K'a ta, a Woso nɔmaa k'a nɪ laaga saanhɔnarɔ wɔɔ ɔ rɔ wɔɔ lo tara burə ɔ!»

^{II} Lɛɛkare maleɛka bi n ta, an aa a laaga hɔ bi lo tara burə ɔ. Nyim bɔnyaa k'a nɪ busum gɔta y'a da gɔɔɔ kɔ η nɪ hɔturma bi makra m, ηn'a bɔkɔre bi dan ɔ rɔ wɔɔ ɔ.

^{III} Maleɛka hɔya hɔ bi n a laaga hɔ bi lo higɔta burə ɔ. Hi bi n a ba am gər ma hɔ bi m. Hɔɔmɪstɪrɔ kɔ η nɪ hi bi nɔ ɔ rɔ wɔɔ n gɪnga.

^{IV} Maleɛka kaakɔ hɔ bi n a laaga hɔ bi lo kɔyaarɔ ɔ, himinyaarɔ kɪ ɔ, ηn'a ba ma. ^V Mɔɔ maleɛka k'a so hi ɔ bi leer ma, an n'a hɪre, a ɔ: «Ibɪ k'ɪ n ta ɔ, ɪ nyɪnta ɔ bi, ɪbɪ tɪrga. ɪbɪ mɪŋŋa, bala, ɪbɪ ɪ dɔdɔ ka kan tɪrgabaa kɪ. ^{VI} Kɔ η y'a ka wosogɔɔ ma n bra kan ɪ lesinnɪsorazanno hɔ kɪ bi, kɛere bi, ɪbɪ ma ka η ɔ kɔ η n'a mi so, naa η y'a ga m.» ^{VII} Mɔɔ ma mannɪjaa bi n'a hɪre, a ɔ: «Sɪra m, Zuuba Woso paŋŋa k'a jire ba ɔ zaa, ɪbɪ dɔdɔkarerɔ wɔɔ sɪra m, bi η tɪrga sɔ.»

^{VIII} Maleɛka si hɔ bi n a laaga hɔ bi lo wosogure burə ɔ. N n paŋŋa ka ɔ k'a se n gɔɔɔ bi. ^{IX} Fɪnfɪr gandaara n na gɔɔɔ wɔɔ ma. N n Woso k'a so kɔsɪrɔ nɔɔn duro ɔ bi sonsɔ wɔ. N lɛ baa k'a bɔ a taam, k'a a lɛ bɔ Woso ɔ y.

^X Maleɛka soor hɔ bi n a laaga hɔ bi lo hɔturma bi cirbæduu bi ra. A cirbæə bɪnce bi n a ba monsigə bimm.... Gɔɔɔ n'a nɛem sɔm fɪryɪre nɔ ɔ. ^{XI} N n arzana Woso bi sonsɔ wɔ, η fɪryɪre kan η nyinno wɔɔ kɪ minto, bi η heer n a lɔr a zibæə bɔnyaarɔ wɔɔ minto y.

^{XII} Maleɛka sɔrdɪ hɔ bi n a laaga hɔ bi lo Efratɪ kɔ gɔta b'ɔ. Hi bi n gaan k'a zaa to cinno kɔ η n'a tom dɔjɪr ɔ rɔ wɔɔ cenle minto. ^{XIII} Bɪ je ɔ bi, mɔɔ zinɛro yɪ kaakɔ, ηnɪ bɔ kɔ ɔ kan ηɔɪkanno kɪ, ηnɪ bɔ mɪnda bi lɛ ɔ kan hɔturma bi lɛ kɪ, ηɔaarlesinnɪsorazaa lɛ kɪ. ^{XIV} Zinɛro wɔɔ duro nɪ hoserlo bare. Ta η nawɔm durnya haay cinno wɔɔ zi k'a yaa η so kɔ ma yar k'a nɪ nyɪntaŋ ɔ Woso paŋŋa k'a jire ba ɔ zaa dɔmɪm gɔta hinnɪ ɔ bi tɔ ma.

^{XV} «Ba n na: Zɛ mɔɔ nawɔre, am koor hɔ bi m. Mimbirenyɪntazaa m gɔaa k'a nɪ dɔre a huuro ma, a n a zu a ɔ y, a yaa ta dɪgi, a a nyannɪ hɪnka bi m.»

^{XVI} Zinɛro wɔɔ cinno wɔɔ so kɔ ma bɪnce kɔ n n'a birm *ebree lemim m Armagedɔn b'ɔ.

^{XVII} Maleɛka saanhɔna hɔ bi n a laaga hɔ bi lo hɪnher nɔ ɔ. Leer paŋŋazaa n a to cirbæduu bi zeezi Wosoce ɔ b'ɔ, an n'a hɪre, a ɔ: «A ba an nya!» ^{XVIII} Kɛere bi, bramanyakɪrɔ, leerlo kan bramahænsirero kɪ, taranyɪŋŋere paŋŋazaa kɪ nyɪnta ɔ. Hɔ kɔ gɔaa bɔr durnya ɔ, taranyɪŋŋere naa dɔ lɔɔ n nyɪnta ɔ cɪna y. ^{XIX} Kɔnɔ gɔta bi n a zɛ kumbir lɛ kaakɔ, tararɔ kɔnɔrɔ n wurgə. Woso *Babilɔnnɪ gɔta bi tɔ da a nɔ ɔ, k'a nɔmaa dɪven laaga k'a nɪ hirm bi kɪnka ma. ^{XX} Kɔrɔ kɔ hi bɪr η ma rɔ wɔɔ haay n nyaam, n n a ya, n n cɪro yɪ sɔ y. ^{XXI} Lajaa gandaarɔ η cɪlo n a zɔ busi-busi ma n a to brama, ηnɪ b'a da gɔɔɔ wɔɔ

ra. Gooɔ wɔɔ n Woso sɔnsɔ wɔ, kɔsɩ lajaa k'a nyɔɔ bi minto, bala, kɔsɩ m, a paŋŋa n ta ɔ gɔta.

XVII

Jaandər gɔta

^I Malɛka saanhunaro wɔɔ deem k'a nɩ laaga saanhunaro wɔɔ n b'a zɔ, an a hɩ mɔɔ m, a ɔ:

«Bɔr kɔ m hɔnhɔrlɛ niŋŋɛ kɔ jaandər gɔta bi n'a yɩm bi hɩnka ɩ m. Jaandər bi do, kɔ gɔta k'a nɩ bɔrkɔrɔ lɛ ra bi m. ^{II} Durnya cinno wɔɔ jaan da ma, durnyazanno n a jaandare divɛn mi an ŋ zɛ.»

^{III} Espri n gasɔ mɔɔ ɔ, malɛka bi n mɔɔ gaa, an ta mɔɔ m poohɔɔn ɔ. Bi, mɔɔ lɔ yɩ an nɩ nyɩntam hɔturma piin... ra. Hɔturma bi mim saanhuna, a minno bu. N n Woso sɔnsɔrɔ gɔrsɩra ba a mɛ bi ma. ^{IV} Lɔ bi n huu piinɛ wɩsɩ du a ma, kan sarma mɔdrɔ kɩ, jaa tɔzanno kɩ, nyɛɛnno kɩ da a ma. Sarma laaga n'a wɔ ɔ, hɔ bonyaa n a han: a jaandare bi dintim m. ^V Tɔ k'a jɩ n dɔ n'a tɩsɛ ma: «*Babilɔnnɩ gɔta, jaandɛnno kan durnya hɔɔ bɔnyaarɔ kɩ da.» ^{VI} Bi mɔɔ lɔ bi yɩ, an wosogɔɔ ma kan Yeezuu kasetɩzanno ma kɩ mi, an n'a zɛrɛ.

Kɔ mɔɔ yɩ bi, mɔɔ n zɛ kɛdɛ. ^{VII} Malɛka bi n a hɩ mɔɔ m, a ɔ: «Bɔ minto ɩbu n zɛ kɛdɛ? Mɔɔ lɔ bi kan hɔturma k'a da ɔ a minno saanhuna, a minno bu bi jɩ k'a nyaakom da bi hɩrɛ ɩbu m. ^{VIII} Hɔturma k'ɩbu yɩ bi nyɩnta ɔ, b'a ba ɔ dɔ y. A bɔm yaa gɔta k'a nɔ tekka ba ɔ b'ɔ an ta nyaanle bɩnce ɔ. Bi durnyazanno kɔ ŋ n tɔ gɔrsɩra ba mɩsɩrbaa ci b'ɔ hal durnya sɩŋŋɩda ɔ rɔ wɔɔ zɛm kɛdɛ hɔturma bi yɩrɛ tɔ ma. Bala, a nyɩnta ɔ biisi, b'a ba ɔ dɔ y, b'a y'a bɔrɛ an bɔr.

^{IX} Naa ɔ bi, mimponɔ kan mindɔrɛ kɩ bɩnce m. Mim saanhunaro wɔɔ lɛ taa k'a hɩ a ɔ, ciro saanhunaro kɔ lɔ bi nɩ nyɩntare ŋ burɛ ɔ rɔ wɔɔ m, cinno saanhunaro m sɔ. ^X Cinno soorlɔ wɔɔ cirbɛɛ nya, a sɔrdɩ hɔ bi gɔɔta an nɩ cirbɛɛ ɔ, a saanhuna hɔ bi n bɔr cɩna y, bi k'a bi bɔr, a bi maasɩrɛ bare y. ^{XI} Hɔturma k'a nyɩnta ɔ, b'a ba ɔ dɔ bi, a muŋŋa m cir sinnyɛ hɔ. A nyɩnta cinno saanhunaro wɔɔ barla, b'a ɩ tam nyaanle bɩnce ɔ.

^{XII} Minno buro k'ɩbu ŋ yɩ rɔ wɔɔ, cinno bu kɔ ŋ n cirbɛɛ bi cɩna rɔ m. Bi, wakati deem nɔ ɔ, ŋ yirm cirbɛɛ ma ŋn'a bi kan hɔturma bi kɩ. ^{XIII} Cinno buro wɔɔ haay lɛ bi deem: N y'a paŋŋa kan a cirbɛɛ kɩ sam, ŋn'ɩ zi bam hɔturma bi minto. ^{XIV} N yar bam kan sinnyɛem bi kɩ, bi sinnyɛem bi bɔrlɛ ŋ la. Bala, a m zuubarɔ haay Zuuba, cinno Cir. A kan a gɔɔɔ wɔɔ kɩ bɔrlɛ ŋ la. Gɔɔɔ kɔ n yɩ ŋ bir, n ŋ nyɔkɔ ɔ, a lesirezanno m.»

^{XV} Malɛka bi n a ya, an a hɩ mɔɔ m, a ɔ:

«Hiro k'ɩbu ŋ yɩ bɩnce kɔ jaandər bi n ta ɔ bi, do y'a hɔnhɔ m, gɔɔɔ ciiro m, tararɔ m kan leminno kɩ m. ^{XVI} Minno buro kan hɔturma bi kɩ k'ɩbu ŋ yɩ rɔ wɔɔ, ŋ sɔm lɔ jaandər bi m, ŋ hɔ k'an ta m yom nɩ, ŋn'a tɔ dɩɔ. N y'a nyasɔrɛ ŋn'a sɔ, ŋn'a mɩsɩ zar sɛ ɔ. ^{XVII} Bala, Woso hɔɔndare da ŋ heer ɔ, hɔɔndare deem ŋn'ɩ zi bam nɩ: kɔ ŋ n'a cirbɛɛ bi sa ŋnɩ zi ba m hɔturma bi minto, k'an ta an Woso meerbaarɔ wɔɔ kɔyɩrɛ dɔmum ku.

^{XVIII} Bi, lɔ k'ɩbu yɩ bi, kɔ gɔta k'a a so durnya cinno wɔɔ bi m.»

XVIII

Babilonni dare

^I Bi je u bi, moo maleeka vanta yi an a to brama an ni zerm. Panja guta an ta m, a gure n tara bo a u jilli. ^{II} A n zee da kan panja ki, a u: «A a da, *Babilonni guta b'a da. A a ba zinero bince. A tara b'a ba espri bonyaaro haay bince keere. Benno bonyaaro do haay ko η digama sora ba u ro bince. ^{III} Bala, a a jaandare waasi bi diven kunka tararo haay ma. Durnya cinno jaan da ma, durnya terbanno n a ba arzakazanno a honta panja minto.»

^{IV} Moo m ya, m leer vanta ma, an a to brama, an n'a hire, a u: «Moo guo woo, k'a bo ko naa do bire u a mimbonyaaro woo yaa zar da a ma, kosi k'a ni zem la bi yaa a ku. ^V Bala, a mimbonyaaro woo a sonso ko ra an ta an brama ku. Bi, Woso a zibae bonyaaro woo to da a no u. ^{VI} K'a ba m so, amba a a ba awoo m bi m. Ho k'a ba awoo m bi, k'a suute gallem huya. Diven k'a to a laaga u an a ka awoo u bi, k'a diven k'a panja le da a ho bi ra gallem huya bi to no. ^{VII} K'a honhorle kan kosi ki k'a ka a muna u tokama kan goere ki m bi ka u maam so. A y'a hire a muna m, a u: Nyinta moo nawore m cirbae no u naa u, zoro bee m moo ni y, moo bi zheerzar dore y. ^{VIII} Bi y'a ka, kosiro ko n yi η banka awoo minto bi zem hindeem u, an b'awoo ze: ze, zheerzar, no ki. Se n n'a bim. Bala, Zuuba Woso k'a n'a dodo kam bi, panja gutaza m.»

^{IX} Durnya cinno woo ko η jaan da ma kan a hoo munaoo woo ki ro woo baa dare, η y'a wonwori u ko η bor ηn'i se k'a n'a bim bi sinne bi yim. ^X N junum laato, a honhorle bi nyibae minto. N y'a hire, η u: «Waay... waay... Babilonni tara guta ra, Babilonni guta k'a panja n ta u! Wakati deem taan... ubi honhorle bo ra?»

^{XI} Bi durnya terbanno woo i baa dam so ηn'a zenyi da u, ko gosi bur η modro woo sim do bi minto. ^{XII} Sarma kan wanzur ki, jaa tozanno kan nyeenno ki, peeraro ko η yi η ba panni munaoo furo m kan peeraro munaoo piinoo ki, soa ki, go muna k'a ji n ta u k'a yire wer n ta u kan modro do haay ko n y'a ba yibir so m no woo ki, goro munaoo, zaan kan poyaa modro ki, jaa munaoo modro n no woo ki. ^{XIII} Kanel kan doro ki, tidae, miir kan tidae nyisi ki, diven, nyoo, nyisi kan ble ki, dono kan seero ki, sisiro kan terkoro ki, lonno kan guo ko η yi η gor yar u ro ki. ^{XIV} Maleeka bi n a ya, a u: «Modro munaoo k'ubu nsa k'i yi ro woo nyaam ubi lee. Ubi arzaka bi haay kan ubi ho muna bi ki a zar, b'ubu bi i yare, i η yi fuga y!» ^{XV} Terbanno k'a η ba arzakazanno terbare naa do je u ro woo i junum laato a fuyire nyibae minto. N baa dare ηni zenyi da u, ^{XVI} η u: «Waay... waay..., bo honhorle i ko guta yi! A panni muna huu da a ra, kan peeraro piinoo munaoo ki, sarma modro n a bo muna, jaa tozanno ki, nyeenno ki! ^{XVII} Wakati deem taan... ubi honhorle bo, k'ubu arzaka haay n a zar!»

Kooloo gutoo kenno haay, guo haay ko η ni zi bam higota bure u bi zeezi, kan guo ko η ni zi bam kooloo gutoo bure u ki, kan guo ko η n'a leho yim higota zibae minto ro woo ki jum laato, ^{XVIII} ηn'i zee dare a se sinne ko η y'a yi bi minto: «Ko kara i nyinta an ko guta naa do ku?» ^{XIX} N taapuu gor, ηn'a lore a mim la, ηn'i baa dare, ηn'i zenyi dan u, η u: «Waay... waay..., bo honhorle i ko guta yi! A arzaka minto y'a

ka higota kooloo zanno a ba arzakazanno haay. Wakati deem taan... no o a a do ho haay ma!»

XX Brama, i heer nyoo a dare minto! K'a heer nyoo wosogoo, kristazibaezanno kan wosolesinnisorazanno ki! Bala, Woso a dodo ka, k'a zibee bonyaa ba awoo m bi minto.

XXI Maleeka panjazaa deem jaa busu an bo ko o kan jenlajaa guta ki, an a nyoo an a da higota o, an n'a hure, a o: «Ku guta Babilonni bi busu n nawore n n a da ncinaasu kan panja ki, bi n b'a yare, n a yi futa y. XXII N b'a yare, n n konnizenno, kan hozenno ki leer ma ubu zi y. Hirhenno kan huurehenno ki leer b'a yare, an bo ubu zi y. N b'a yare n n zibaezuaa yi ubu zi y. N b'a yare n n jaalore nyi ma ubu zi y. XXIII Fitire laegure b'a yare an yo ubu zi futa y. N b'a yare n n lodaa kan a zim ki leer ma ubu zi y. Ubu terbanno woo i nyinta terbanno panjazanno durnya naa no o, bi kan ubu njaar zibeeero woo ki, ubu bra ba goo woo m haay.»

XXIV Babilonni fir yi, bala, n wosolesinnisorazanno ma kan wosogoo ki ma, kan goo haay ko n yi n zinzeta tara bure o ma ro woo ki ma yi tara naa do no o.

XIX

Babilonni dare bor heernyoo m arzana o

I Bi je o bi, moo goaa cir guta leer panjazaa ma brama o, an n'a hure, a o: «K'a Woso da o! Bombore, kan cirbae ki, panja guta ki bi, woo Woso hoo m. II A dodokarero munja, ni turga. Bala, a jaandor guta bi dodo ka, k'a goo zar guta tara bure o a jaandare bi minto, n bi dodo ka. Woso hohore ka o an a zibeenyno k'a n zinzeta ro woo zim bo ma.» III N n a ya, ni'a hi, n o: «K'a Woso da o! Bi ko guta bi se sinje bam bir derm doora k'a nyare ba o no o.» IV Bi, googusinno buhura a yaa si ro woo kan hoomuro siro woo ki kukure ze ni Woso k'a ni nyintare cirbae duu ra bi da o, ni'a hure, n o: «*Amina, Aleluya!»*

Sinnyeem losare cibsahore

V Leer n a to cirbae duu bi ra, an n'a hure, a o: «Awoo haay k'an Woso zibeenyno, awoo k'a ni nyi bam ni, goo poorero kan goo guto ki, k'a woo Woso bi da o!» VI Moo m ya, m a ma i o, goaa cir guta leer m, i o, higota surle m, i o, bramahensire panjazaa leer m. N n'a hure, n o: «K'a Woso da o! Bala, Zuuba, woo Woso panja k'a jire ba o b'a cirbae hunka. VII O o heer nyoo k'o sanja ba, k'o o le bo o, bala, sinnyeem bi losare cibsam. A lo b'a banka, VIII n zaa ka o k'an huu fu k'a ni yom bi du a ma, a fu n ta o.» Bala, huu fu bi, wosogoo woo zibee munjo m.

IX Maleeka deem n a hi moo m, a o: A gorsira ba! Mim-birenyintazanno m goo ko n yi n bir sinnyeem losare hore ma ro woo m.

A n a ya, an a hi moo m, a o: Woso munja leminno m.

X Moo n kukure ze a taa ko m a da o, an a hi moo m, a o:

I b'a ka i naa ba y. I zibeeoon m moo m, ubu kan i danyino ko n ni sira zi bam Yeezuu zuure no o ro woo ki. Woso ubu i ga m, i da o, bala,

Yeezuu kaseti bi ni wosolesinnisorazanno woo hoon gum.

* III:IV 19.4 «Aleluya» a le taa k'a hi, a o: «K'a Woso da o!».

Gṣaa k'a da sisi fu ɔ

^{XI} Kεεɛɛ bɪ, mɔɔ brama yɪ an a gɔ: sisi fu n bɔ, gṣaa k'a da ɔ bɪ tɔ m, gṣaa paan... sirazaa, dɔdɔ an n'a kam, an nɪ zoo bam kan tɪrgabaa kɪ. ^{XII} A mɪnyaa bɪ, bɔ a kɔ ɔ kan sɛwurɔ kɪ. A mim la bɪ, cinno firgɛro gɔta ta ma, n n tɔ k'a deem y'a dɔ bɪ ba a mɛ ma. ^{XIII} A n huu gɔta kɔ n y'a gɔrɪmɪ ma ɔ du a ma b'a tɔ m: «Woso lemim». ^{XIV} Brama yarbɛnno n da sisi furo ɔ, ɲnɪ huu furo kɔ ɲ fu n ta ɔ rɔ du a ma, ɲn'i zure a jɛ ɔ. ^{XV} Kargɔ lɛzaa nɪ bɔrɛ a lɛ ɔ k'a tararɔ zɛ m. A y'a sore ɲ ɔ kɔsɪ-kɔsɪ, b'a Woso k'a paɲɲa jire ba ɔ bɪ nɔmaa gɔta lom tara burɛ gɔɔɔ ra. ^{XVI} A huu gɔta burɛ kan a ganda burɛ kɪ ma, n tɔ gɔrsɪra ba ɲ ma nɔɪnaaɔ: «Cinno wɔɔ Cɪr, zuubarɔ wɔɔ Zuuba».

^{XVII} Mɔɔ malɛɛka deem yɪ, an nɪ junɪm wosogure nɔ ɔ. A n zee da kan paɲɲa kɪ bɛnnɔ kɔ ɲ nɪ werm brama yaa ɔ rɔ wɔɔ m, a ɔ: «K'a bɔr, a a zɛ kɔ ra hɔbɪrɛ gɔta kɔ Woso a ka awɔɔ ɔ bɪ tɔ ma. ^{XVIII} K'a bɔr a cinno mɛsim sɔ, kan yarbɛnno lɛzannɔ mɛsim kɪ, paɲɲazannɔ mɛsim kɪ, k'a sisiro sim sɔ kan gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ dare ɲ ɔ rɔ wɔɔ mɛsim kɪ. K'a gɔɔɔ haay mɛsim sɔ, lɔnnɔ mɛsim kan soamɲɲaɔzannɔ mɛsim kɪ, gɔɔɔ gɔtɔɔ kan gɔɔɔ poorero mɛsim kɪ.»

^{XIX} Bɪ, mɔɔ hɔturma bɪ yɪ, tararɔ cinno kan a yarbɛnno kɪ n a zɛ kɔ ra k'a yar ba kan gṣaa k'a da sisi b'ɔ bɪ kɪ, a yarbɛnno kɪ. ^{XX} N hɔturma bɪ nyasɔ kan hɔdɔrɛɲɔaarzaa bɪ kɪ. A ɪ hoserlo ba hɔturma bɪ mum ɔ bɪ. A ɪ hoserlo ba an bra ba gɔɔɔ kɔ ɲ hɔturma bɪ makra yɪ, ɲn'a bɔkɔrɛ bɪ daɲ ɔ rɔ wɔɔ m. N yɪ ɲ hɪya haay zar sɛ haare gɔta kɔ kidibir sɛ nɪ bɪɲ ɔ b'ɔ hɪya haay mɪsɪr. ^{XXI} Kargɔ k'a nɪ bɔm gṣaa k'a da sisi ɔ bɪ lɛ ɔ bɪ bɔ ɪ gɔɔta rɔ wɔɔ zɪnzɛ, bɛnnɔ haay nɪ ɲ sinno bɪ, an ɲ ka.

XX*Dɔɔraa tisi cirbɛə bɪrɛ*

^I Bɪ jɛ ɔ bɪ, mɔɔ malɛɛka deem yɪ an a tɔ brama an nɪ zerm. A n nɪ yaa gandaa k'a nɔ tɛkka ba ɔ bɪ lɛ nyɪ m, kan baɲɲa gandaa kɪ a wɔ ɔ. ^{II} A mɪnda gɔta bɪ nyasɔ, mum gusire bɪ, n n'a birm minkagɔaarazaa gɛɛ Sotaana bɪ, a lɛ taa k'a hɪ, a ɔ, jum bɪ, an a sur dɔɔraa tisi minto. ^{III} A n a nyɔɔ an a da yaa gandaa k'a nɔ tɛkka ba ɔ b'ɔ, an a lɛ bɪ ta, an a nyɪ da ɔ, an a naasɔ, k'a b'a da ma dɔntɔ, an bra ba tararɔ wɔɔ nɪ y, kɔ dɔɔraa tisi bɪ n ta an a ku. Bɪ jɛ ɔ bɪ, a a ga m, kɔ n n wɔ saa ma dɔmum poore minto.

^{IV} Bɪ jɛ ɔ bɪ, mɔɔ cirbɛəduuro yɪ. Gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ nyɪntarɛ ɲ la rɔ wɔɔ, n paɲɲa ka ɲ ɔ kɔ ɲ nɪ gɔɔɔ dɔdɔ ka. Mɔɔ gɔɔɔ kɔ n yɪ ɲ mim gɔngɔ ma Yeezuu kasɛtɪ karɛ kan Woso lemim kɪ minto rɔ wɔɔ nyiro yɪ sɔ, kan gɔɔɔ kɔ ɲ n hɔturma bɪ gɛɛ a bɔkɔrɛ bɪ kɪ da ɔ, bɪ ɲ n makra yɪ a tusɛ ma gɛɛ a wɔ kɪ ma rɔ wɔɔ nyiro kɪ sɔ. N y'a mum bɔ ɔ, ɲnɪ bɪ cirbɛə bɪ dɔɔraa tisi nɔ ɔ kan Krista kɪ. ^V Gɛəno gosɪnnɔ wɔɔ b'a bɔrɛ ɲnɪ bɔr mɪsɪrbaa nɔ ɔ kɔ dɔɔraa tisi bɪ n a ku y. Lɛɛkarɛ mɪmbɔɔrɛ m bɪ. ^{VI} Gɔɔɔ kɔ ɲ nɪ lɛɛkarɛ mɪmbɔɔrɛ bɪ nɔ ɔ rɔ wɔɔ, mɪmbɪrɛnyɪntazannɔ m, wosogɔɔɔ m sɔ. Zɛ hɪya hɔ bɪ paɲɲa ba ɲ zi y. N nyɪntam Woso kan Krista kɪ mannɪbɛnno. N cirbɛə bɪm kan kɪ dɔɔraa tisi bɪ nɔ ɔ.

Sotaana dare

^{VII} Kū dōōraa tisi b'a ku, n Sōtaana bōre a duji ō b'ū. ^{VIII} Bī, a tare an aa bra ba tararō kū ŋ nī durnya gōrga siro wōō ō rō wōō m, Gōg kan Magōg kī m. A yī ŋ som kō ma yar bī bare minto. Ŋ lē gōtabaa do m hīgōta nyūntaayaa m. ^{IX} Ba ŋ y'a kērgu durnya burē ō jilli, ŋnī bīr wosogōōō wōō būncē bī ma kan kō Woso a ŋōa bī kī ma na. Bī, sē a to brama, an ŋ bī. ^X Bī, minkagōaarazaa k'a nī bra bare ŋ nī bī, n y'a nyōō, n n a da sē haare kō kidibir sē nī būŋ ō b'ū, hōturma bī kan hōdōrēŋōaarzaa bī kī zi. Ŋ fir yīm b'ū gōta sinuu ō kan a gunuu ō kī, dōōraa k'a nyare ba ō nō ō.

Dōōkare

^{XI} Bī jē ō bī, mōō cirbēōduu gōta yī fu, a zaa nī nyūntam la. Brama kan tara kī n nyaam a lēē fūgaa. ^{XII} Mōō gēōno yī sō, gūōō gūtōō kan gūōō poorero kī, ŋn'ī jūnūm cirbēōduu bī lē ō. N n ciro gōngū, n n a ya, n nī cī vanta gō: mūsīrbaa cī bī. N n gēōno wōō dōōō yar an a gako ō ba kan ŋ zībēōro kī, amba n y'a gōrsīra ba ciro wōō nō ō bī m. ^{XIII} Hīgōta, zē kan gēōnokō kī a gēōno bō a rē. Ŋ gōaa biyēō dōōō ka an a gako ō ba kan a zībēō kī. ^{XIV} Kēere bī, n zē kan gēōnokō kī nyōōta n nī ŋ da sē haare b'ū. Sē haare bī do m zē hūya hō bī. ^{XV} Gōaa kō n n'a tō yī mūsīrbaa cī b'ū bī, bī n y'a nyōōta, n n a da sē haare b'ū.

XXI

Brama daa kan tara daa kī

^I Bī jē ō bī, mōō brama daa yī kan tara daa kī. Bala, lēēkare brama bī kan lēēkare tara bī kī nyaam, bī hīgōta bī ba ō dō y. ^{II} Mōō kō mūŋŋa bī yī, Zerizalem daa bī. Mōō yī, an a to brama Woso zi an nī zerm. A n a banka am lō daa k'a gar ba a zim minto bī hō bī m. ^{III} Mōō leer paŋŋazaa ma an a to cirbēōduu bī zeezi, an n'a hūrē, a ō: «Ba Woso a har cūnta gūōō bireyaa ō na. A gōōtam kan ŋ kī. Ŋ nyūntare a gūōō, a mūŋŋa n nyūnta ŋ Woso, an bīr kan ŋ kī. ^{IV} A yī ŋ nyifeer do haay gōngūm ma. Zē bī nyūntaŋ ō dō y. Heerzar bī nyūntaŋ ō dō kan zee kī, fir kī y. Bala, durnya gūsire bī cem.»

^V Bō n nī nyūntam cirbēōduu ra bī n a hī, a ō: «Kēere naa hō haay daarō mōō n nī ŋ bam.» A n a ya, an a hī, a ō:

«A gōrsīra ba: Meerbaa paan...rō m nawōnno, n a ga m, n ŋ si sīra m sō.»

^{VI} A n a ya, an a hī mōō m, a ō:

«Hō haay nya. Mōō m lēēkarezaa, mōō m jezaa. Mōō n'a sūŋŋīda, mōō n'a nyare. Gōaa kō mūsī n'a zere, mōō mūsīrbaa himinyaa hī kan ō, an a mī vam. ^{VII} Damazaa bī ganwōre naa do yīm, mōō nyūntare a Woso, a m nyūnta mōō nyī. ^{VIII} Kō nyībēōzanno wōō nī, sīrakarēwarzanno wōō, dintinzanno wōō, gōrzenno wōō, jaandōnno, nyītzanno wōō, gūōō kō ŋ nī wosoro bawōnno dan ō rō wōō kan ŋōaarzanno wōō kī haay, ŋ hōjīrlehō ī sē haare kan kidibir sē kī nō ō. Zē hūya hō bī m bī.»

Zerizalem daa

^{IX} Malēeka saanhūnarō kō ŋ nī laaga saanhūnarō kō kōsī jezanno saanhūnarō wōō a hūnan rō wōō deem bōr, an b'a hī mōō m, a ō:

«Bōr kō m lōdaa k'a m sīnyēem bī lō bī hūnka ī m.»

^X Sent-Espri n zer mōō ra, malēeka bī n mōō gaa an ta mōō m cī gandaa k'a nī mim ō nūō... b'ū, an kō mūŋŋa Zerizalem, k'a a to Woso

zi brama an ni zerm bi hunka moɔ m. ^{XI} A n ni yom Woso munja leboore no o. A yore bi bo ko o kan jaa tozaa yore ki, an ni yore i o jaa ko n n'a birm zaspi bi m. ^{XII} A pɔnjɔ bi nyinta jintɔ brama, a dɔu n ta o. A lero buerehuya. Maleeka buerehuyoo ni dore η ma. N n Israyel paryaa buerehuyoo woo to bumba celero buerehuyoo woo ma. ^{XIII} Dojir o cele kaako, meer o cele kaako, jasadopaasi ma cele kaako busidopaasi ma cele kaako. ^{XIV} Ko bi pɔnjɔ bi jur jaa buerehuya, n sinnyeem bi zibəezanno buerehuyoo woo to gorsira bumba jaarɔ woo ma.

^{XV} Maleeka k'a ni meer bam kan moɔ ki bi ni makra ba ho m a wo o, sarma bɛnkɛ m, k'a ko bi kan a celero, a pɔnjɔro ki makra ba m. ^{XVI} Kono bi pɔnjɔ bi gorga si, b'a jintɔbaa kan a he ki hodeem. Maleeka bi ko bi makra ba a bɛnkɛ bi m. A jintɔbaa bi cilometir tisi huya kan a zɔɔhira ki. A he kan a jintɔbaa burɔ ki hodeem so. ^{XVII} Maleeka bi n pɔnjɔ bi makra ba. A jintɔbaa burɔ bi metir busaanhuna a yaa huya. Makra bi ba a o gooo makra bare m. ^{XVIII} Pɔnjɔ bi do n y'a o jaa ko n n'a birm zaspi bi m. Ko bi munja do n y'a o sarma paan... m, an ni yire i o jaa pekɔ-pekoda firr... m. ^{XIX} Kono bi pɔnjɔ bi jur banka n y'a o *jaa tozaa do haay m. A jur bi leekare jaa bi, zaspi m, a huya ho bi, safur, a kaako ho bi, agati, a si ho bi, emerodɔ, ^{XX} a soor ho bi, oniksi, a sordɔ ho bi, sardɔanni, a saanhuna ho bi, krizoliti, a sinnyɔ ho bi, beril, a neehɔ ho bi, topaazi, a bu ho bi, krizopraazi, a buereedeem ho bi, tirkoazɔ, a buerehuya ho bi, ametisti m. ^{XXI} Cele buerehuya ro woo nyeenyaa buerehuyoo m. Cele biyɔ bi ba n y'a o nyeenyaa deem m. Ko bi bire ma bi, sarma n y'a wota ra, an ni yore am jaa pekɔ-pekoda ho bi m.

^{XXII} Moɔ n Wosoce yi ko bi do no o fura y, bala, a Wosoce bi m Zuuba Woso k'a panja jire ba o bi m, kan sinnyeem bi ki m. ^{XXIII} Ko bi bir a kam wosogure ma, a bir a kam mom gure ma so ko η ni lee gu a ni y. Bala, Woso leboore bi ni gunj o, a sinnyeem bi m fitire. ^{XXIV} Tararo tare a leegure bi no o, durnya cinno zere a arzakarɔ m. ^{XXV} N bi ko bi celero woo tuntam sinuu o fura y, bince bi do o gunuu bi nyintan o do y. ^{XXVI} N zem tararo arzaka m kan a daore ki m ko b'o. ^{XXVII} Bi dintim si bi gasom ko bi do o y. Goo ko η ni dintim zi bam kan nsoar ki ro woo bi gasonj o so y. Goo ko n yi η to gorsira ba sinnyeem bi misirbaa ci o ro woo, broo bala n ni gasonj o bala.

XXII

^I Maleeka b'a ya, an misirbaa koyaa hi hunka moɔ m, an ni yom am jaa kristal ho bi m, an ni bɔm Woso cirbæduu kan sinnyeem bi ki bince o. ^{II} Hi bi ni bram ko bi bire o. Koyaa bi gem biyɔ ra bi, misirbaa go ni b'o, an ni nyi dam gallem buerehuya doora deem no o. Mom biyɔ, a i nyi dam. A lee bi, yaaba nyisi m tararo minto. ^{III} Ler kosi bore bi nyintan o do y.

Woso kan sinnyeem bi ki cirbæduu nyintam ko b'o, a zibəonyino y'a danj o. ^{IV} N y'a meer yire, bi, a to nyintare η tuse ma. ^V Gunuu bi nyintan o do y. Gosɔ b'a kam fitire leegure ma gee woso gure ma do y. Bala, Zuuba Woso y'a leegure kergure η la. Bi η cirbæ bim doora k'a nyare ba o no o.

Yeezuu a bo an ni zere

^{VI} Maleeka bi n a ya, an a hi mɔɔ m, a ɔ:

«Meerbaarɔ paan...ɔ n'awɔɔ m, n a ga m, n η si sira m sɔ. Woso k'a m Zuuba, k'a n'a lesinnisorazannɔ hɔɔn gum Sent-Espri m bi, a maleeka nyɔɔ k'an hɔ k'a nɪ zere an a zɔ bi hunka a zibəənyɪnɔ m.»

^{VII} Yeezuu a hi, a ɔ: «Mɔɔ zem dɪtaa. Mimbirenyɪntazaa m goaa k'a nɪ ci naa do meerbaarɔ kɔ η nɪ Woso hɔɔnhɔ hunkam sim an nɪ zun ɔ bi m.»

^{VIII} Mɔɔ muɲɲa Zaan hɔɔ nɔɔn duro ma, m η yɪ sɔ. Kɔ mɔɔ hɔɔ nɔɔn duro ma, m η yɪ sɔ bi, mɔɔ kukurə zε maleeka k'an η hunka mɔɔ m bi taa. ^{IX} Maleeka bi n a hi mɔɔ m, a ɔ:

«I b'a ka ɪ naa ba y. I zibəəkɔɔn n mɔɔ m kan ɪbu danyɪnɔ wosolesinnisorazannɔ kan gɔɔɔ kɔ η nɪ ci naa do meerbaarɔ sim ηn'ɪ zun ɔ rɔ wɔɔ ki. Woso ɪbu ɪ ga m ɪ da ɔ.»

^X A n a ya, an a hi mɔɔ m, a ɔ:

«I bi ci naa do wosolesinnisora meerbaarɔ to ɪ nɔ ɔ y, bala, dɔmɪm b'a zɔ. ^{XI} Kɔ goaa bonyaa n gɔɔta an bir a bonyaa bam, kɔ dintinzaa n gɔɔta, an bir a dintim zi bam. Kɔ sirazaa n gɔɔta an bir a sira ra, kɔ goaa muɲɲa n bir a muɲɲabaa dam la.»

^{XII} «K'a tɔr ka, mɔɔ zem dɪtaa. Bi, mɔɔ ɪ zere m ganwɔre m, m n'a kam goaa biyəə ɔ, amba a a ga a zibəə m. ^{XIII} Mɔɔ m Alfa, mɔɔ m Omega. Mɔɔ m lɛkarezaa, mɔɔ m jezaa. Mɔɔ n'a sɪɲɪɪda, mɔɔ n'a nyare.»

^{XIV} Mimbirenyɪntazannɔ m gɔɔɔ kɔ η n'a huuro sɔrgɔm k'a b'a da ma a zaa yɪ, a mɪsɪrbaa gɔ bi nyɪ bi, k'a b'a da ma, a gasɔ kɔ b'ɔ a cɛlɛrɔ rɔ wɔɔ m. ^{XV} Bi jino, wɔkunno kan jaandənnɔ ki, gerzenno kan wosoro ba a wɔ m nɔ daɔrezannɔ wɔɔ ki, kan goaa k'a ηɔaar ηɔa gɛɛ an n'a zi bam bi ki, brɔɔ haay gɔɔtam garga ra.

^{XVI} «Mɔɔ muɲɲa, Yeezuu, m maleeka bi nyɔɔ mɔɔ ɔ k'an bi kasetɪ naa do ka mɔɔ gɔɔɔ sokɔmarɔ wɔɔ ɔ. David yanɲa m mɔɔ m. Dɔgta Monyaa k'a nɪ yɔm bi m mɔɔ m.»

^{XVII} Sent-Espri kan lɔdaa bi ki y'a hire, η ɔ: «Bɔr!»

Kɔ goaa k'a n'a mam bi na hi, a ɔ: «Bɔr!» Kɔ goaa kɔ mɪsɪ n'a zem bi n bɔr!

Kɔ goaa k'a lɛ n taa mɪsɪrbaa hi ma bi n a yɪ vam!

Nyare

^{XVIII} Mɔɔ muɲɲa Zaan, awɔɔ haay k'a n'a tɔr kam wosolesinnisora meerbaarɔ nɔɔn duro ma ci naa do nɔ ɔ bi n'a hire awɔɔ m, mɔɔ ɔ: Kɔ goaa hɔ zu hɔ kɔ Woso a hi bi ra, Woso kɔsɪrɔ kɔ n yɪ η gaa da ci naa do nɔ ɔ rɔ wɔɔ zure a zaa m la. ^{XIX} Bi kɔ goaa hɔ bɔ hɔ kɔ Woso a hi ci naa do nɔ ɔ b'ɔ, Woso mɪsɪrbaa gɔ bi, kan kɔ muɲɲa kɔ n yɪ η hunka ci naa do ɔ ki bi, hɔjirle k'a zaa n n'a yɪm bi yɔm nɪ.

^{XX} Goaa k'a nɪ naa haay kasetɪ kam bi n'a hire, a ɔ: «Denter m, Mɔɔ zem dɪtaa.»

Amina, Zuuba Yeezuu, bɔr!

^{XXI} Kɔ Zuuba Yeezuu barka n nyɪnta awɔɔ haay mim ɔ.